ગુજરાતી વ્યાકરણ અને શબ્દભંડોળ

- Mahesh Ahjoliya

TAT પરીક્ષા માટે જરૂરી

MCQs

તમામ પ્રકરણો

PYQs

Gyan Academy

Navkar Plaza, Plot No. 1529, Sector-6,

Nr. Apna Bazar, GH-2 Circle, Gandhinagar

Contact No. : 8758277555 / 8758377555

-: પુસ્તકનું નામ :-

ગુજરાતી વ્યાકરણ અને શબ્દભંડોળ

❋ ❋ ❋ ❋ ❋

-: કોપી રાઈટર :-

મહેશ આહજોલિયા

❋ ❋ ❋ ❋ ❋

-: પ્રકાશક :-

GYAN Academy

❋ ❋ ❋ ❋ ❋

-: Email :-

maheshahjoliya.ma@gmail.com

❋ ❋ ❋ ❋ ❋

-: આવૃત્તિ :-

(અદ્યતન આવૃત્તિ)

❋ ❋ ❋ ❋ ❋

-: કિંમત :-

₹. 451/-

❋ ❋ ❋ ❋ ❋

-: ટાઈપ સેટિંગ :-

દિનેશ ચૌહાણ, સંતોષ બારોટ

❋ ❋ ❋ ❋ ❋

કોપીરાઈટ :- Mahesh Ahjoliya

પ્રકાશકની લેખિત પરવાનગી વગર આ પુસ્તકના લખાણનો કોઈપણ ભાગ, લેખનશૈલી, રજૂઆતશૈલી, મુદ્દાઓ અને તેની ગોઠવણી વગેરેનો મુદ્રણ, યાંત્રિક, ઈલેક્ટ્રોનિક, ઝેરોક્સ કે અન્ય કોઈપણ સ્વરૂપમાં ઉપયોગ કરવો નહીં. આવું કૃત્ય ગેરકાયદેસર ગણાશે અને તેમ કરનારની સામે કોપીરાઈટ ભંગની કાનૂની કાર્યવાહી કરવામાં આવશે તેની ખાસ નોંધ લેવી. કોઈપણ વિવાદ માત્ર ગાંધીનગર ન્યાયક્ષેત્રને અધીન રહેશે.

No part of this book's text, writing style, presentation style, issues and its arrangement, etc. may be used in print, mechanical, electronic, xerox or any other form without the written permission of the publisher. Please note that any such act will be considered illegal and legal action will be taken against those who do so for copyright infringement. Any dispute shall be subject to the exclusive jurisdiction of Gandhinagar.

અનુક્રમણિકા

ક્રમ	વિગત	પેજ નંબર
૧.	વ્યાકરણઃ મહત્ત્વ, પ્રયોજનાદિ	૦૧
૨.	ભાષા, લિપિ, બોલી	૦૨
૩.	વર્ણવ્યવસ્થા	૧૨
૪.	ધ્વનિશ્રેણી	૧૯
૫.	જોડાક્ષર	૨૫
૬.	શબ્દકોશ	૨૮
૭.	લિંગ વ્યવસ્થા અને વચન વ્યવસ્થા	૩૪
૮.	સંજ્ઞા(નામ)	૩૭
૯.	સર્વનામ	૪૧
૧૦.	વિશેષણ	૪૬
૧૧.	ક્રિયાવિશેષણ	૫૩
૧૨.	ક્રિયાપદ	૫૯
૧૩.	કેવળપ્રયોગી	૬૪
૧૪.	નિપાત	૬૬
૧૫.	કૃદંત	૭૩
૧૬.	અનુગ અને નામયોગી	૮૧
૧૭.	સંયોજક (ઉભયાન્વયી)	૮૩
૧૮.	દ્વિરુક્ત અને રવાનુકારી	૮૮

૧૯.	પ્રત્યય	૯૨
૨૦.	જંકચર, પ્લુતિ,સ્વરભાર, કાકુ	૯૯
૨૧.	વિરામચિહ્નો	૧૦૧
૨૨.	અનુસ્વાર	૧૦૭
૨૩.	પ્રૂફરીડિંગની સંજ્ઞાઓ :	૧૧૦
૨૪.	વાક્યના પ્રકારો	૧૧૧
૨૫.	લેખનશુદ્ધિ	૧૨૮
૨૬.	જોડણી	૧૩૩
૨૭.	સંધિ	૧૬૦
૨૮.	વિભક્તિ	૧૮૦
૨૯.	અલંકાર	૧૮૪
૩૦.	છંદ	૨૦૪
૩૧.	સમાસ	૨૨૩
૩૨.	સમાનાર્થી	૨૪૪
૩૩.	વિરુદ્ધાર્થી	૨૭૨
૩૪.	અનેકાર્થી શબ્દો	૨૮૫
૩૫.	તળપદા શબ્દો	૨૯૦
૩૬.	ક્લિષ્ટ શબ્દાવલી	૩૦૬
૩૭.	શબ્દસમૂહ	૩૦૯
૩૮.	રૂઢિપ્રયોગો	૩૩૫
૩૯.	કહેવતો	૩૫૪

1 વ્યાકરણ : મહત્ત્વ, પ્રયોજનાદિ

❖ વ્યાકરણ એટલે શું ?

- ☞ વ્યાકરણ શબ્દનો અર્થ સ્પષ્ટીકરણ થાય છે.
- ☞ જે શાસ્ત્રમાં શબ્દના પ્રકૃતિને પ્રત્યય જુદા પાડી પ્રત્યયના અર્થ દર્શાવ્યા હોય છે અને જેમાં શબ્દોના શુદ્ધ રૂપ તથા તેનો વાક્યમાં પરસ્પર સંબંધ કેવી રીતી છે તે વિષે વિવેચન કર્યું હોય છે. તે 'વ્યાકરણ'
- ☞ આ રીતે એ શાસ્ત્રમાં શબ્દોનું સ્પષ્ટીકરણ થાય છે. એને 'શબ્દાનુશાસન' પણ કહે છે.
- ☞ શિક્ષા(ઉચ્ચારણશાસ્ત્ર), કલ્પ(ક્રિયાવિધિશાસ્ત્ર),વ્યાકરણ, નિરુક્ત(વ્યુત્પત્તિશાસ્ત્ર), છંદ એને જ્યોતિષ એને વેદના છ પ્રધાન અંગ માન્યા છે. છ પ્રધાન અંગોમાં 'વ્યાકરણ' એ પ્રધાનતમ અંગ છે એમ ભાષ્યકાર અને હરિ માને છે; કારણ કે વ્યાકરણના સારા જ્ઞાન વિના બાકીના અંગનું જ્ઞાન અપૂર્ણ છે.

❖ વ્યાકરણ શું શું કરે છે?

- ☞ વ્યાકરણ ભાષાને નિયમમાં રાખે છે અને વિકાર પામતી અટકાવે છે.
- ☞ શુદ્ધ ભાષાના રક્ષણ માટે વ્યાકરણનું અધ્યયન આવશ્યક છે.
- ☞ એટલાજ માટે ભગવાન્ કાત્યાયન વાર્તિકકારે વ્યાકરણ શીખવાનાં પ્રયોજનમાં 'રક્ષા' રક્ષણને સહુથી પહેલું મૂક્યું છે.

♦ શબ્દશુદ્ધિ:

- ☞ શુદ્ધ શબ્દનું જ્ઞાન વ્યાકરણથી જ થાય છે; માટે વ્યાકરણનું અધ્યયન આવશ્યક છે.
- ☞ વળી જેને વ્યાકરણનું જ્ઞાન હોય છે તે કયું રૂપ શુદ્ધ છે,અને આ સ્થળે શુદ્ધ રૂપ કેવું હોવું જોઈએ, તેનો તર્ક કરી શકે છે અને તેના મનમાં એ વિષે સંશય રહેતો નથી.

  દા.ત., 'પદ્વી' શબ્દ ખરો છે કે 'પદવી', 'પોર્વાત્ય' કે 'પૌરસ્ત્ય', 'શું વાત કરો છો? કે શી વાત કરો છો?'

  'દરેક માણસ' કે 'દરેક માણસો' એનો નિશ્ચય વ્યાકરણ શીખેલો તરત કરી શકે છે.

♦ પ્રયોજન:

- ☞ આ પ્રમાણે ભગવાન કાત્યાયને વ્યાકરણ શીખવાનાં મુખ્ય પ્રયોજન ચાર પ્રમાણે આપ્યા છે.

  ૧. શુદ્ધ ભાષાનું રક્ષણ

  ૨. સંક્ષેપ જ્ઞાન

  ૩. શુદ્ધ રૂપનો તર્ક

  ૪. તે વિષે અસંદેહ
- ☞ મહાભાષ્યકાર પતંજલિએ એ બધાં પ્રયોજનનું સારી રીતે વિવરણ કર્યું છે.
- ☞ બોલવામાં લોકોને નિયમમાં રાખનાર અને શુદ્ધ શું અને અશુદ્ધ શું તે દર્શાવનાર વ્યાકરણ છે.
- ☞ પદાર્થમાત્રની પેઠે ભાષા પણ વખતે વખતે વિકાર પામતી જાય છે. એમ ઘણા વિકાર પામી અશુદ્ધ ન થાય તેને માટે વ્યાકરણની જરૂર છે.
- ☞ ભાષાશુદ્ધિ વ્યાકરણના સારા જ્ઞાન વગર જળવાતી નથી; માટે જેમને શુદ્ધ ભાષા બોલવાની ને લખવાની ઈચ્છા હોય તેમણે અવશ્ય વ્યાકરણનું સારું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું જોઈએ.ચારણીથી જેમ થૂલું ચળાઇ જઇ મેદો જુદો પડે છે તેમ વ્યાકરણના જ્ઞાનથી અશુદ્ધતા જતી રહી શુદ્ધતા પ્રાપ્ત થાય છે.

❖ સર્વ વિદ્યાની વિદ્યા:

- ☞ દરેક શાસ્ત્રને વિષયમાં વિચાર દર્શાવવાનું સાધન ભાષા જ છે.
- ☞ અર્થાત્, શબ્દ છે અને શબ્દનું જ્ઞાન વ્યાકરણ વગર મળી શકતું નથી.આજ કારણ ને લઇને હરિએ વ્યાકરણવિદ્યાને 'સર્વ વિદ્યાની વિદ્યા' કહી છે.
- ☞ શબ્દ સિવાય મળી શકે એવું કોઇપણ જ્ઞાન નથી. સર્વ જ્ઞાન શબ્દથી જ પ્રાપ્ત થયું છે. આથી જ સર્વ શાસ્ત્ર, કળા અને શિલ્પની વિદ્યામાં આધારભૂત વિદ્યા વ્યાકરણવિદ્યા જ છે.

2 ભાષા, લિપિ, બોલી

❖ ભાષા એટલે શું?

♦ **વ્યાખ્યા:-** "ભાષા યાદૃચ્છિક વાચિક ધ્વનિઓ અને ધ્વનિશ્રેણીઓની એક સંઘટનાયુક્ત વ્યવસ્થા છે, જે માનવ-વ્યક્તિઓના કોઇ જૂથ દ્વારા પારસ્પરિક સંદેશા-વ્યવહારમાં ઉપયોગમાં લેવાય છે કે લઇ શકાય છે અને જે માનવ પરિવેશમાં જોવા મળતાં પદાર્થો, બનાવો અને પ્રક્રિયાઓને લગભગ પૂર્ણપણે નોંધી આપે છે."

- જે.બી. કેરોલ

☞ "ભાષા એટલે સ્વૈચ્છિક રીતે ઉપજાવેલા સંકેતો દ્વારા વિચારો, લાગણીઓ અને એષણાઓનું સંક્રમણ કરવાની કેવળ માનવીય અને બિનસાહજિક પદ્ધતિ." **- સેપિર**

❖ ભાષાના લક્ષણો/કાર્યો/મહત્ત્વ:-

☞ ભાષા શબ્દ भाष्(બોલવું) પરથી બનેલો છે.

☞ ભાષા માણસની એક વિશિષ્ટ સિદ્ધિ છે જેનું માનવજાતિએ આપમેળે સર્જન કર્યું છે.

☞ ભાષા બોલવાની શક્તિ એ મનુષ્યત્ત્વનું એક ખાસ લક્ષણ છે.

☞ મનુષ્યના મનમાં પ્રથમ વિચાર ઉત્પન્ન થયા. જે જે પદાર્થ તેના જોવામાં આવ્યા તે તે પદાર્થના સંસ્કાર તેના મન પર પડ્યા અને તે વિચાર પછી 'ભાષા' દ્વારા બહાર નીકળ્યા.

☞ ભાષાનો વિકાસ એ માનવ-ઉત્ક્રાંતિનો એક ભાગ છે.

☞ સમાજમાં પરસ્પર વ્યવહાર માટે ભાષા એ અતિ મહત્ત્વનું સાધન છે, એનાથી સમાજ ટકી શક્યો છે.

☞ વ્યક્તિના મનોભાવ વ્યક્ત કરવાનું, સામેની વ્યક્તિ સુધી વાણી-વ્યવહારથી તેને પહોંચાડવાનું કામ ભાષા કરે છે.

☞ સાંસ્કૃતિક અને ઐતિહાસિક બાબતોની જાળવણી અને જતન માટે ભાષા અગત્યની છે.

☞ મનુષ્ય વિચારે છે તેમાં પણ ભાષાનો ઉપયોગ થાય છે.ભાષા વિના વિચાર પ્રક્રિયા પણ અશક્ય છે.

☞ ભાષા વાણી અને લેખન દ્વારા રજૂ થાય છે. જેમાં વાણી એટલે ઉચ્ચારણની ઘટના અને લેખન એટલે ભાષાનું લિખિત સ્વરૂપ તરીકે ઓળખાય છે.

☞ આરંભમાં ભાષા ગુંચવણભરેલી, બદલાતી અને અનિશ્ચિત હતી, તે ક્રમે ક્રમે ટેવના બળથી સ્પષ્ટ,સ્થિર અને નિશ્ચિત થતી ગઇ.

♦ **ગુજરાતી ભાષાનો ઉદ્ભવ :-**

☞ ગુર્જરોને આશ્રય આપનાર ભૂમિ તરીકે જે પ્રદેશ "ગુર્જરત્રા-ભૂમિ" નામથી ઓળખાવા લાગ્યો. એ પ્રદેશને "ગુજરાત" નામ મુસ્લિમ અમલમાં મળ્યું. આ ગુજરાતની ભાષા તે "ગુજરાતી".

☞ ગુજરાતી ભાષા ગુર્જરો સાથે આવી નથી. એ ભારતની આર્યકુળની જ ભાષા છે.

☞ ગુજરાતી ભાષા ક્રમશઃ વૈદિક ભાષા સંસ્કૃત, પ્રાકૃત અને અપભ્રંશના વિકાસ તબક્કાઓમાંથી પસાર થતી થતી જૂની ગુજરાતી અને ત્યાર પછી આજની ગુજરાતી તરીકે અવતીર્ણ થઇ.

☞ ભારતીયઆર્યકુળ – આર્યભાષા(સંસ્કૃત) – પ્રાકૃત – અપભ્રંશ – ગુજર અપભ્રંશ – ગુજરાતી

☞ ગુજરાતી અર્વાચીન ભૂમિકામાં પ્રવેશી એ જ સમય એના 'ગુજરાતી' એવા નામકરણનો છે.

☞ ભાલણે ગુજરાતીને 'અપભ્રંશ' અને 'ગુર્જરભાષા' કહી છે.

☞ પદ્મનાભ અને અખાએ 'પ્રાકૃત' કહીને જ ઓળખાવી છે.

☞ સૌ પ્રથમ પ્રેમાનંદે 'ગુજરાતી' તરીકે ઓળખાવી છે.જેનો ઉલ્લેખ તેમણે 'દશમસ્કંધ'માં "બાંધુ નાગદમણ ગુજરાતી ભાષા." ના લખાણથી કર્યો છે.

❖ ગુજરાતી ભાષાને ત્રણ વિભાગમાં દર્શાવી શકાય:-

૧ પ્રાચીન (જૂની) ગુજરાતી :-

♦ **પ્રાચીન યુગ : ઇસુના બારમાં શતકથી ચૌદમાં શતક સુધી**

☞ સોલંકી વંશના શાસન દરમિયાન પ્રકાંડ પંડિત હેમચંદ્રાચાર્યના 'સિદ્ધહેમ' નામના વ્યાકરણ ગ્રંથમાં અપભ્રંશ દુહાઓ ઉલ્લેખાયેલા જે જૂની કે પ્રાચીન ગુજરાતી ભાષાનું ઉદયનું સર્વપ્રથમ સૂચન કરે છે.

☞ ઉમાશંકર જોશીએ જૂની ગુજરાતીને 'મારું ગુર્જર' નામ આપ્યું છે.

☞ આ યુગમાં 'સંદેશકરાસક','ભરતેશ્વર-બાહુબલિ ઘોર' અને 'ભરતેશ્વર બાહુબલિ રાસ' ની કૃતિઓ જોવા મળે છે.

૨. મધ્યકાલીન ગુજરાતી:-

☞ મધ્યકાલીન યુગ : પંદરમાં શતકથી સોળમાં શતક સુધી

☞ આ યુગથી જ ગુજરાતીનો સ્વતંત્ર વિકાસ થવાની પ્રક્રિયા શરૂ થઇ ગણાય છે.

૩. અર્વાચીન ગુજરાતી:-

☞ અર્વાચીન યુગ: સત્તરમાં શતકથી આજ સુધી.

☞ આ યુગને 'પંડિતયુગ' તરીકે પણ ઓળખાય છે.

☞ આ કાળમાં પ્રેમાનંદથી શરૂ કરી અખો,શામળ અને દયારામ જેવા મહાનુભાવોએ અમૂલ્ય ફાળો આપ્યો છે.

- 'મારું જીવન એ જ મારો સંદેશ' એમ કહેનારા ગાધીજીએ એમના જીવન જેવો જ ઘાટ ગુજરાતી ભાષાને આપ્યો.
- 'અંગ્રેજી ભાષાના શબ્દોની જોડણી ખોટી કરતાં આપણને શરમ લાગે છે. તેના કરતાં માતૃભાષાની જોડણીનો વધ કરતાં આપણને વધારે શરમ લાગવી જોઈએ.' - ગાંધીજી

❖ ગુજરાતી ભાષાનું શબ્દભંડોળ:-

- સૃષ્ટિનો આરંભ શબ્દતત્ત્વથી થયો છે.
- સંસારને ઘટનાઓ દેખીતી રીતે લુપ્ત થાય છે; પરંતુ શબ્દ રૂપમાં અમર બની જાય છે. આથી જ 'શબ્દ'ને અક્ષરબ્રહ્મ કહ્યો છે.
- કવિ દંડીએ તો કહ્યું છે કે શબ્દ જ્યોતિનો પ્રકાશ ન હોત તો આ વિશ્વ અંધકારપૂર્ણ હોત.
- ગુજરાતી પ્રજા વેપારી પ્રજા હોઇ વેપાર અર્થે આફ્રિકા, અરબસ્તાન, તુર્કસ્તાન વગેરે દેશોના સંપર્કમાં આવી અને તેના શબ્દો લઇ આવી.
- ગુજરાતી ભાષામાં અનેક ભાષાના શબ્દો સ્થાન પામ્યા અને એનું શબ્દ ભંડોળ સમૃદ્ધ બનતું રહ્યું.

ગુજરાતી ભાષામાં જોવા મળતા પ્રકાર

૧. તત્સમ શબ્દો તદ્ભવ શબ્દો દેશ્યશબ્દો

૧. તત્સમ શબ્દો:

- સંસ્કૃત ભાષામાંથી કોઇ પણ ફેરફાર વગર ઊતરી આવેલા શબ્દોને 'તત્સમ શબ્દો કહેવાય છે.
- શબ્દકોશમાં આ શબ્દોને (સં.)સંજ્ઞાથી દર્શાવવામાં આવે છે.

ઉ.દા.,

કર્મ	અનુપસ્થિત	ગર્વ	પ્રાપ્ત	વર્ષા	શ્લિષ્ટ
કાર્ય	અપયશ	ગ્રંથ	પ્રૌઢ	વાચન	શ્વેત
અગ્નિ	આચાર	ગ્રંથિ	બલિષ્ઠ	વિશુદ્ધ	સત્ય
અજ્ઞાન	આજ્ઞા	છિદ્ર	બાષ્પ	વિસ્તૃત	સંગ્રહ
અદૃશ્ય	આવરણ	તંતુ	બિંદુ	વેષ	હર્ષ
અદ્ભુત	ઇચ્છા	તીક્ષ્ણ	ભાનુ	વ્યક્તિ	હસ્ત
અદ્ય	ઉર્તીણ	ધૂર્ત	ભીતિ	વ્યોમ	હૃદય
અધિક	ઉદાત્ત	ધૈર્ય	મદ્ય	શિથિલ	સ્વ
અધીન	ઉદાર	પરિગ્રહ	મધુર	શુષ્ક	હ્રાસ
અનાચાર	ખાદ્ય	પુષ્ટ	મૂર્ત	શૂન્ય	ધર્મ
અનુકૂલ	ગર્ભ	પુસ્તક	રજનિ	શૌચ	વૃક્ષ
અનુગ્રહ	ગર્ભ	પ્રક્ષેપ	લક્ષણ	શ્રમ	પત્ર

૨. તદ્ભવ શબ્દો:

- સંસ્કૃત ભાષામાંથી થોડાંક ફેરફાર સાથે ઊતરી આવેલા શબ્દને 'તદ્ભવ શબ્દો' કહેવાય છે.
- નીચેના કોષ્ટકમાં તદ્ભવ શબ્દોની બાજુમાં મૂળ તત્સમ શબ્દ દર્શાવ્યો છે.

ઉદા.,

કામ(કર્મ)	અપજશ(અપયશ)	તીખું(તીક્ષ્ણ)ઢીલું(શિથિલ)
કાજ(કાર્ય)	આણ (આજ્ઞા)	ધીરજ(ધૈર્ય) સૂકું(શુષ્ક)
આગ(અગ્નિ)	ખાજ(ખાદ્ય)	પોથી(પુસ્તક)સૂનું(શૂન્ય)
આજ(અદ્ય)	ગાંઠ (ગ્રંથિ)	રેન(રજનિ)સંઘરો(સંગ્રહ)
આધીન(અધીન)	છેદ(છિદ્ર)	લખણ(લક્ષણ)હાથ(હસ્ત)
અનૂકુલ(અનુકૂલ)	તાંતણો (તંતુ)	વરસાદ (વર્ષા)હૈયુ(હૃદય)

- અર્વાચીન તદ્ભવ શબ્દો:- કરમ, કારજ, ધરમ, ભરમ, મરમ, પરભુ, અપવાસ, અપાસરો, જમના, મગર, બગલો,કાગડો,

વખ,ભાખે,વરસ, હરખ, દુરિજન, અનોપમ, અબરખ, અમરત, કઠણ, કિરપા,ગત, રીત, ચક્કર, પ્રગટ, મુગટ, મધ, વકરો, શુકન, શ્રાપ, સનાન, સમરમ, સલોક, સૂરજ, ભારજા

૩. દેશ્ય શબ્દોઃ-

- જે શબ્દોનું મૂળ કયું (?) તે જાણવા મળતું નથી.આવા શબ્દોને દેશ્ય શબ્દો કે અજ્ઞાતમૂળના શબ્દો કહેવાય છે.
- આવા શબ્દને તળપદા શબ્દ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
- ઉ.દા.,

બાપ	કોકડું	ડબો	રોડું	અગાડી	દુહાઇ
કીધું	કોચલું	ડોઘલું	રોંચું	મોર્ય	હરખપદૂડું

બાકી	કાચલી	ડોબું	હડકાયું	વાયરો	સંચોડું
ઝાડ	ખોખું	તોતડું	હેલી	અડાયું	લથરપથર
ઝાંખરું	ગોબરું	થોથું	ડુંગર	ડંગારો	વાલમો
ઢેફું	ચિચોડો	ફાંફાં	ઓઢવું	અબળખા	ભોમકા
ઠીકરું	ટાંગો	ફોલ્લો	ખડકી	ઓરતા	ઓસાણ
ડોળો	ટાંટિયો	બણગું	પેટ	દાખડો	વાવડ
બોકડો	ટેકો	બોદું	પકડવું	હેડ્ય	જુહાર
ગાઉ	ટંટો	બોબડું	દેતવા	અટાણે	અડવાણું
ઘાસ	ઠોઠ	રીઢું	અંગારો	પેટિયું	ઢીંકો

❖ ભારતીય ભાષાઓમાંથી સ્વીકારેલા શબ્દોઃ-

- ભારતના અન્યપ્રદેશો સાથેના સાંસ્કૃતિક કે વાણિજ્યિક વ્યવહાર કે સંપર્કને પરિણામે ગુજરાતીમાં ભારતીય ભાષાઓ જેવી કે, કન્નડી, તેલુગુ, હિન્દી, મરાઠી, બંગાળીમાંથી શબ્દોનો સ્વીકાર કરાયો છે.
- ઉ.દા.

❖ અન્ય દેશની ભાષાના શબ્દોઃ

અરબી	ફારસી	પોર્ટુગીઝ	અંગ્રેજી
અકરામ, અક્કલ,	અકલમંદ,અજમાયસ,	કમાન,કકોફી, તમાકુ,	અકાદમી, એસિડ, એકર,
અખબાર, અદાલત,	અફસોસ,અંદાજ,	બટાટા, આફૂસ, પાપરી,	એડમિરલ,એડ્વોકેટ,
અદાવત,અફવા,	આતશ, આફરીન,	મોસંબી, પાદરી, પલટણ,	એજન્ટ,એજન્સી, બેંચ,
અમલ, અમીન,	આબરૂ, આયનો,	પગાર, પાટલૂન	એલાર્મ, બેચેલર, બેગ,
અમીર, અસર,	આરજૂ, આસમાન,	પિસ્તોલ,ચાવી, મેજ,	કેમ્પ, કેન્વાસ, કેપિટલ,
આદત, આદમી,	ઉમેદવાર,ઉસ્તાદ,	બાલદી, પીપ, ફુલાણું,	સેંટર, સેન્ચ્યુરી, ચેરમેન,
આફત, આલમ,	કજિયો, કારંજ,	ફાલતું, છીંટ, લિલામ	સિવિલ, ક્લાસ, ક્લાર્ક,
ઇજાજત, ઇજારો,	કારકુન, કીમિયાગર,	અનેનાસ, અલમારી,	ક્લબ, કોલોની,નેશનલ
ઇજ્જત, ઇનકાર,	ખાનગી, ગરમી,	આયા, બારકસ,	પૉલિસી, જજ, બોર્ડ, મોટર,
ઇનામ, ઇન્સાફ,	ઘુંઘટ, જખમ, દગો,	બૂચ, ઇસ્કોતરો,	મિટિંગ, મેયર, સોલિસટર
ઉમદા, ઉર્ફે,એશ,	જલદી, નજીક, નમૂનો,	ઇસ્ત્રી, કાજુ, કારતૂસ,	ગેસ, સિમેન્ટ, પ્લીઝ,
ઓરત, ઓલાદ,	પરવાનગી, બગીચો,	મજાગરું, મિસ્ત્રી,	ટ્રેજેડી, રિહર્સલ, બિસ્કિટ,
કબજો, કબૂલ, કરાર,	મહેમાન, શરમ,	નાતાલ, પાઉં,સાબુ,	મેમ્બર, કમિશનર,રિલીફ,
કિસ્સો, ખજાનો,	શાબાશ, સરપાવ	પુરાવો, તિજોરી, વરંડો	પેન્શન, ઍટિટ્યુડ, ચેક,
ગરીબ, દુકાન, નસીબ,	સામાન, સિપાઇ,		બિલ્ડિંગ, સ્ટુડિયો, ફેકલ્ટી,
મકાન,રાજી,વજન, વજીફો,સલાહ	હપતો, સુબેદાર, હરગિજ, હોશિયાર		કૉન્ફિડેન્સ, રિસેપ્શન, મ્યુનિસિપાલિટી, કૅબિન

❖ લિપિ એટલે શું?

- લિપિની શોધમાં ભારત દેશ પહેલો આવે છે.
- ભારતે યોજેલી મૂળ બ્રાહ્મી લિપિ દુનિયાની સર્વ લિપિઓમાં સંપૂર્ણ વૈજ્ઞાનિક શુદ્ધ અને ચોક્કસ છે એમ પશ્ચિમના વિદ્વાનોએ પણ કબૂલ્યું છે.
- આદિમાનવે સંસ્કૃતિ તરફ પ્રથમ પગલા પાડ્યાં તેમાંનું એક તે લિપિની શોધ મનાય છે.
- લિપિની ઉત્પત્તિ ઇ.સ.પૂર્વે ૩૫૦૦માં થઇ હોવાનું મનાય છે. સૌપ્રથમ આ પદ્ધતિની શરૂઆત ચિત્રલિપિથી થઇ.
- પ્રાચીનકાળમાં ભારતમાં મુખ્યત્વે બ્રાહ્મી અને ખરોષ્ઠી બે લિપિઓ પ્રચલિત હતી. એમાંથી ક્રમશઃ બ્રાહ્મી લિપિ પ્રચારમાં રહી.
- ગુજરાતી લિપિ દેવનાગરી લિપિની જ ઉપપેદાશ કે સર્જન છે.
- ગુજરાતી લિપિ ડાબી બાજુથી જમણી બાજુ લખાય છે.
- ગુજરાતી લિપિનું સૌપ્રથમ પુસ્તક ઇ.સ.૧૮૬૦માં 'ગુજરાતી વાચનમાળા' કે 'હોપ વાચનમાળા' નામે તૈયાર થયેલ જોવા મળે છે.
- ગુજરાતી લિપિમાં વપરાતા લિપિ ચિહ્નો અને લિપિ સંકેતો નીચે મુજબ છે.

લિપિસંકેતો	લિપિચિહ્નો
અ	ા=કાનો
બ	્ = માત્રા
ક	િ ી = અજ્જુ
ડ	, ુ = વરડુ

❖ બોલી એટલે શું?

- એક જ ભાષા સમાજમાં બોલાતી ભાષામાં સ્થળ પરિણામે કઇંક ને કઇંક જુદાપણુ દેખાય છે. એક જ ભાષા જુદી જુદી રીતે ઉચ્ચારાતી હોય છે તો એ આદર્શ કે માન્ય સ્વરૂપથી જુદા પડતા ભાષારૂપને 'બોલી' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- બોલી એ ભાષાનું કથ્ય સ્વરૂપ છે- લોકોમાં બોલાતી વાણે છે.
- ભાષા બદ્ધ સ્વરૂપ ગ્રહણ કરે છે પણ બોલીતો નિર્બંધ પ્રમાણે વહ્યા જ કરે છે.
- 'બાર ગાઉ એ બોલી બદલાય' એ ઉક્તિ બોલીના સંદર્ભમાં બંધ બેસતી અનુભવાય છે.
- સમાજનો નિમ્ન અને અલ્પ શિક્ષિત વર્ગ બોલીનો ઉપયોગ વધું પ્રમાણમાં કરે છે.
- યુવાન વર્ગ એક વિશિષ્ટ ભાષાનો પ્રયોગ કરતાં જોવા મળે છે જે ભાષાને 'ઉપશિષ્ટ' (Slang) ભાષા તરીકે ઓળખાય છે.
- ઉપશિષ્ટ ભાષાના લક્ષણોમાં અલ્પજીવિતા , વ્યાપકતા, ઉપજાવી કાઢેલો અર્થ, ધૂની કે તરંગી રીતે બેસાડાયેલો અર્થ, હાસ્યકટાક્ષનો હેતું, વિશિષ્ટ અર્થ વિશિષ્ટ અર્થનો સમાવેશ થાય છે.
- 'ટ્યૂબલાઇટ થવી', 'ઉપલો કે ત્રીજો માળ ખાલી' , 'સવાનવ ને પાંચ', 'ગુંદરિયો' , 'હાલહવાલ થઇ જવા' જેવા લૌકિક ઉપશિષ્ટભાષાના ઉ.દા. છે.
- આપણા રાજ્યમાં ગુજરાતી ભાષા શિષ્ટમાન્ય અને આદર્શ ભાષા છે, છતાં એ સમગ્ર વિસ્તારમાં કેટલીક જુદી જુદી બોલીઓના સ્વરૂપમાં બોલાય છે.જે નીચેના કોષ્ટક મુજબ છે.

વિસ્તાર	બોલી
ઉત્તર ગુજરાત	પટ્ટણી બોલી
મધ્ય ગુજરાત	ચરોતરી બોલી
દક્ષિણ ગુજરાત	સુરતી બોલી
કચ્છ	કચ્છી બોલી
સૌરાષ્ટ્ર	સૌરાષ્ટ્રી બોલી
આદિવાસી વિસ્તાર	ડાંગી, ભીલી

- ઉપરોક્ત બોલી પૈકીની સૌરાષ્ટ્રની બોલીને નીચેના વિભાગોમાં વહેંચી શકાય છે.

વિસ્તાર	બોલી
જૂનાગઢ	સોરઠી બોલી
સુરેન્દ્રનગર	ઝાલાવાડી બોલી
જામનગર	હાલારી બોલી
ભાવનગર	ગોહિલવાડી બોલી

જુદા જુદા વિસ્તારમાં બોલીના ઉદાહરણ નીચેના કોષ્ટક મુજબ છે:

ઉ.ગુ.(પટ્ટણી બોલી)	મ.ગુ.(ચરોતરી બોલી)	દ.ગુ.(સુરતી બોલી)	સૌરાષ્ટ્રી બોલી
આવશે-આવશિ	સાણશી- હોંણસી	નિશાળ- નિસાળ	મ્હારે-મારે
કરે છે- કરિ છિ	સાવરણી- હાવરણી	લિંબડો-લિમ્ડો	ત્હારે- તારે
લીમડો- લેંમડો-લેંબ્ડો	ભાઇ-ભૈ	શું કરે છે-સું કર છ?	પહોંચ્યા-પૂગ્યા
ભીનું-ભેનું	બાઇ-બૈ	હું જાઉં છું- ઉ જૌં છ	છોકરો-સોકરો
ચીંથરું- ચેંથરું	ગામ-ગોંમ	શાક-સાક-(હાક)	ચિઠ્ઠી- શિઠી
પાણી-પોંણી	માણસ-મોંણહ	પાણી-પાની	ઘોડા- ઘૉડો
નાખ- નોંખ	પાણી-પોંણી	ચાહ-ચાઈ	સોમવાર-હોમવાર
નહીં-નૈં	આમ આવ-ઓંમ આવ્ય	અહીં-અંઈ	ઘેર-ઘેર્યે
અહીં-ઓંય	જાઉં-જઉ	શેર-હેર	ઘરે- ઘરયે
એમ કેમ- ઈમ ચ્યમ	કરું-કરુ	શાક-હાક	કેમ છો-કિમ શો
કેમ છો-ચ્યમ સો	અહીં - આંય(ઐ)	સૂરત-હૂરત	ગામડું-ગાંમડું
ક્યાં ગયા હતા-ચ્યાં જ્યાતા	સીધું-શીધું	જઈશું-જાહું	માથે-ઉપર
ચાર-સાર	સાથી-શાથી (હાથી)	ખાઈશું-ખાહું	ચોપડી-ચોંપડી
છાશ-શાશ	પાસે-પાહે	નાખ-લાખ	મોંઢું -મોન્ઢું
પાસે-કને	પીપળો-પેંપળો	મળ્યો- મિલો	ગાંડો-ગાન્ડો
ખાઈશું-ખાશું	લીમડો-લૅબડો	ગયો-ગિયો	ગાંધી-ગોન્ધી
આપીશું-આપશું	નિશાળ-ન્હેાળ	આવ્યો-આયવો	શાંતિ-સાન્તિ
લઈશું-લેશું	કર-કર્ય	ચાલ્યો-ચાયલો	ચલાયું-ચલાણું
દઈશું-દેશું	લાવ-લાવ્ય	કાપ્યો-કાયપો	ખોવાયું-ખોવાણું
ખાવુંપીવું-ખાવુપીવુ	મારું-મ્હારું	એકલો -એખ્ખ્લો	વંચાયું-વંચાણું
લેવુંદેવું-લેવુદેવુ	મોં-મ્હોં	ગોટાળો-ઘોટાળો	કઢી-કઢ્ઢી
કેટલા-ચેટલા	વેંત-વ્હેત	ગધેડો-ઘધેડો	ગાડી-ગાઢ્ઢી
સાસુ-હાહુ	ખેતરો-સેતરાં	મળવું-મલવું	કેદૂના-ક્યારના
ચાલ-હેંડ	ઘરો-ઘરાં	હળવું-હલવું	સાંજ-હાંજ-(સ્હાંજ)
આપ-આલ	ત્યારે-તારે/તાણે	સળગે છે- સલઘે ચ	સાકર-હાકર(સ્હાકર)
છોકરી-છોડી	ત્યાં-તાં/તોં	પણ-બી	ગાયો-ગાયું
રામ-રોમ	પણે-પેંણે	તમે સૌ-ટમે હૌ	અત્યારે-અટાણે
સત્યનાશ-હત્યાનાહ	નહિ તો-નીકર	ત્યારે-તી વારે	દીકરી-ગગી
પવન-વાયરો	આપો-આલો	હૌ-પણ	ઑરો-પાસે
		છાંટો-છાંતો	એ-ઇ
ઘરે-ઘરિ	આનો-ઑનો		તે-તી
અહીં-ઓંય	માન-મૉન	માણસ-માનસ	તેમ-તિમ

પાંસરી-પોંસરી	ભીંત-ભેંત	કઢી-કધી	છોકરાઉ-છોકરાવ
અહાં-અૈં	ક્યાં-ચ્યાં	એકઠા-એકથા	વાત- વાત્યુ
મીણ-મૅણ	ગયા-જયા	પાઠશાળા-પાઠસાળા	ચાર-શ્યાર
ન્હાનું- ન્હેનું	ખેતર-શેતર	સુરત-હુરત	જમવું-ઝમવું
ખેતર-છેતર	આંખ-આંખ્ય	નહીં-ની	બાઇઓ-બાયું
ગયોહતો- જ્યોં તો	વિસામો-વિહામો	કહ્યું-કયું	જઇશું-જાશ્યું
ઝાડ-શ્ઝાડ ત્યારે-તાણે	વિશ્વાસ- વિહવાહ દિવસ-દન	હુંઆવત-હુંઆવતે કરું છું- કરતો છે	કરીશું-કરસ્યું ન્યાં-ત્યાં
ત્યાં-તાં			
આગળો-અડો	છોકરો-છૈયો	આવે છે-આવતો છે	મૉર્ય-પહેલા
વાસ-વાખ	છોકરી- છોરી	પોર્યો-છોકરો	પૉરો-વિસામો
મૂક-મ્હેલ		પોરી-છોકરી	ખોરડું -ઘર
રાખ-વગેરે		એવણ-એઓ	ઉઝેરડું-ઉછેરવું
		તેવણ-તેઓ	બરકવું -બોલાવવું
		ઉતો-હતો	સાકરવું-બોલાવવું
			વયો ગયો-જતો રહ્યો
			ભાળવું - જોવું

❖ ઉત્તર ગુજરાતની પટ્ટણી બોલીનો એક નમૂનો:

☞ 'આંહિ આયે બે દહ્ડા થ્યા,જાણોજ સો તો ક શમો ફરિ ક્યો શેં,નકર ભાટ ભરામણને દેરાવર તે હિંદ જવું પડે'' તમ હરખા બાપા પાસે આઇને શકન નાખતો ક ન્હાલ થઇ જતા, હવ તો મજુરી કરિ કરિને તુંમલીઅ તૂટિ જાય સેં. ઇંનું હારું થજો ક મારગમાં પ્હોરના જેવું દખ નહિ.'

❖ મધ્ય ગુજરાતની ચરોતરી બોલીનો એક નમૂનો

☞ 'ચેટલાક ચોરો ઘરમાં પેહીને ચોરી કરવાના વેચારથી તે માહેં પેઠા.મરઘડા વના કશું લેવા જેવું નહિ જડ્યું, તેથી તે તેને ઉંચકીને લૈ જ્યાં. પણ તે તેને મારિ નાંછવા જતા'તા તાણે જિબને હારુ બહુ કાલાવાલા કર્યા,તેમને હભારીને ચેટલોકામનો તે હતો માણહને....તારું માથુ હમે મચેડી નાછિશું,કેમ જે તુ લોકોને ભડકાવો છ અને જગાડિ રાખો છ.તેથી તારે લીધે નિરાંત હમે ચોરિ કરિ હકતા નથી.'

❖ દક્ષિણ ગુજરાતની સુરતી બોલીનો એક નમૂનો:

☞ 'એક જણને બે પોયરા ઉતા. ટેમાંના નાલ્લાએ બાપને કયું કે બાપ જે મિલકટ મારે ભાગે ટે મને આપિ લાખો.બાપે મિલકટના બેભાગ પાઇડા. ઠોડા ડહાડામાં નાલ્લો પોયરો હગલું ઉદાવી ડીઢું ટે વખતે ટે મલખમાં મોટો ડુકાલ પૈડો ને ટેને ટંગી પડવા લાઇગી. એટલે ટે ટે મુલખમાં કેનારને મઇલો જેણે ટેની જમીનમાં ડુક્કર ચરવા મોકઇલો. ટેણે પોટાનું પેટ ડુક્કર ખાટા કે કુસકાથિ ભઇરું હોટ પણ ટે કોઇને ટેને આઇપા નંઇ.'

❖ સૌરાષ્ટ્રની સૌરાષ્ટ્રી બોલીનો એક નમૂનો:-

☞ 'એક હતા ડોસીમાં. ઇ રોજ કથાવારતા સાંભળે ને દેવદર્શને જાય.રોજ-પાદરના મંદિરે જાય.ઉંવા જઇ દર્શન કરે;ચોખા કે જારની વાટલી લૈ આવ્યાં હોય ઇ ઉંબરે ઠલવે ને સોપારી ને પૈસો મૂકે ને પાછાં ઘેરય આવે; ઘેરય આવીને માળા ફેરવે'

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

૧. "ભાષા એટલે સ્વૈચ્છિક રીતે ઉપજાવેલા સંકેતો દ્વારા વિચારો, લાગણીઓ અને એષણાઓનું સંક્રમણ કરવાની કેવળ માનવીય અને બિનસાહજિક પદ્ધતિ છે." આ વાક્ય કોનું છે?

(A) જે.બી કેરોલ (B) સેપિર
(C) સ્તુત્વા (D) સોમરન ટેલર

૨. ભાષાનો હેતુ જણાવો:

(A) વિચારોની રજૂઆત માટે (B) અર્થગ્રહણ માટે
(C) સામાજિક વ્યવહાર માટે (D) આપેલ તમામ માટે

૩. નીચેના વાક્યોમાંથી અયોગ્ય વાક્યો જણાવો:

૧. ભાષાનો વિકાસ વૂએ માનવ-ઉત્ક્રાંતિનો એક ભાગ છે.
૨. વ્યક્તિના મનોભાવ વ્યક્ત કરવાનું, સામેની વ્યક્તિ સુધી વાગ્વ્યવહારથી તેને પહોંચાડવાનું કામ ભાષા કરે છે.
૩. સાંસ્કૃતિક અને ઐતિહાસિક બાબતોની જાળવણી અને જતન માટે ભાષા અગત્યની છે.
૪. ભાષા વાણી અને લેખન દ્વારા રજૂ થાય છે, જેમાં વાણી એટલે ઉચ્ચારણની ઘટના અને લેખન એટલે ભાષાનું લિખિત સ્વરૂપ તરીકે ઓળખાય છે.

(A) ૧ &૨ (B) ૩ & ૪
(C) ૧,૨,૩,૪ (D) એકપણ નહીં.

૪. ગુજરાતી ભાષા કઇ લિપિમાં લખવામાં આવે છે?

(A) સંસ્કૃતિ (B) ગુજરાતી
(C) દેવનાગરી (D) બ્રાહ્મી

૫. 'ગુજરાતી વાચનમાળા' ગુજરાતી લિપિમાં લખાયેલ સૌપ્રથમ પુસ્તક છે, તેનું અન્ય નામ જણાવો:

(A) લિપિ માર્ગદર્શિકા (B) હોપવાચનમાળા
(C) શબ્દાવલિ (D) વાચકવૃંદ માળા

૬. કોણે ગુજરાતી ભાષાને 'અપભ્રંશ ભાષા' અને 'ગુજરાતી ભાષા' કહી છે?

(A) ભાલણ (B) પ્રેમાનંદ
(C) નર્મદ (D) દલપતરામ

૭. કઇ જોડીએ ગુજરાતી ભાષાને 'પ્રાકૃત' કહીને જ ઓળખાવી છે?

(A) ભાલણ &પ્રેમાનંદ (B)પ્રેમાનંદ & નર્મદ
(C) પદ્મનાભ & અખો (D) અખો & દલપતરામ

૮. સૌપ્રથમ ગુજરાતી ભાષાને 'ગુજરાતી'ભાષા' તેવા શબ્દપ્રયોગથી કોણે ઉચ્ચારી હતી?

(A) પ્રેમાનંદ (B) ઉમાશંકર જોષી
(C) ભાલણ (D) નર્મદ

૯. સોલંકી વંશના શાસન દરમિયાન કયા વ્યાકરણ ગ્રંથમાં અપભ્રંશ દુહાઓ ઉલ્લેખાયેલા છે જેમાં જૂની કે ગુજરાતી ભાષાના ઉદયનું સર્વ પ્રથમ સૂચન કરવામાં આવેલ છે?

(A) ભરતેશ્વર બાહુબલિ રાસ (B)સિદ્ધહેમશબ્દાનુશાસન
(C) સંદેશકરાસક (D) ગુજરાતી વાચનમાળા

૧૦. કોણે જૂની ગુજરાતીને 'મારુ ગુર્જર' નામ આપ્યુ?

(A) ઉમાશંકર જોશી (B) ભાલણ
(C) પ્રેમાનંદ (D) અખો

૧૧. ગુજરાતી ભાષા ક્રમશઃ વિવિધ તબક્કાઓમાંથી પસાર થઇ આજની ગુજરાતી ભાષા તરીકે અવતીર્ણ થઇ.નીચે પૈકી યોગ્ય તબક્કો જણાવો.

(A) ભારતીય આર્યકુળ → સંસ્કૃત→પ્રાકૃત →અપભંશ→ગુર્જર અપભ્રંશ →ગુજરાતી
(B) ભારતીય આર્યકુળ → પ્રાકૃત→સંસ્કૃત → ગુર્જર અપભ્રંશ →અપભ્રંશ→ગુજરાતી
(C) ભારતીય આર્યકુળ →સંસ્કૃત → પ્રાકૃત → ગુર્જર અપભ્રંશ→અપભ્રંશ → ગુજરાતી
(D) સંસ્કૃત→ અપભ્રંશ→ગુર્જર અપભ્રંશ→ પ્રાકૃત →ભારતીય આર્યકુળ→ગુજરાતી

૧૨. કયા યુગથી ગુજરાતીનો સ્વતંત્ર વિકાસ થવાની પ્રક્રિયા શરૂ થઇ ગણાય છે?

(A) પ્રાચીન યુગ (B) અર્વાચીન યુગ
(C) મધ્યકાલીન યુગ (D) એકપણ નહીં

૧૩. "અંગ્રેજી ભાષાના શબ્દોની જોડણી ખોટી કરતાં આપણને શરમ લાગે છે. તેના કરતાં માતૃભાષાની જોડણીનો વધ કરતાંપણને વધારે શરમ લાગવી જોઇએ." આ વાક્ય કોના દ્વારા ઉચ્ચારાયેલ છે?

(A) નર્મદ (B) ભાલણ
(C) મહાત્મા ગાંધી (D) પ્રેમાનંદ

૧૪. નીચે પૈકી કયું વાક્ય અયોગ્ય છે તે જણાવો:

૧. ગુજરાતી ભાષામાં જોવા મળતા શબ્દોના પ્રકારમાં તત્સમ શબ્દો, તદ્ભવ શબ્દો અને દેશ્ય શબ્દોનો સમાવેશ થાય છે.

૨. સંસ્કૃત ભાષામાંથી કોઈપણ ફેરફાર વગર ઊતરી આવેલા શબ્દોને 'તદ્ભવ શબ્દો' કહેવાય છે.

૩. સંસ્કૃત ભાષામાંથી થોડાંક ફેરફાર સાથે ઊતરી આવેલા શબ્દોને તદ્ભવ શબ્દો કહેવાય છે.

૪. જે શબ્દોનું મૂળ કયું (?) તે જાણવા મળતું નથી.આવા શબ્દોને દેશ્ય શબ્દો કે અજ્ઞાતમૂળના શબ્દો કહેવાય છે.

(A) ૧ & ૨ (B) ૩ & ૪
(C) ૧,૨,૩,૪ (D) એકપણ નહીં

૧૫. નીચે આપેલા શબ્દોના અર્થ સંલગ્ન યોગ્ય જોડી જણાવો:

૧. કર્મ, આજ્ઞા, વૃક્ષ,હૃદય (a) દેશ્ય શબ્દો
૨. કામ, તાંતણો, હાથ, ખાજ (b) બંગાળી શબ્દો
૩. અગાડી,ઠોઠ,ઝાડ,ઘાસ (c) તત્સમ શબ્દો
૪. બિપિન,દીદી,નીતિન,શ્રીયુત (d) તદ્ભવ શબ્દો

(A) 1-a, 2-b, 3-c, 4-d (B) 1-d, 2-c, 3-b, 4-a
(C) 1-c, 2-d, 3-a, 4-b (D) 1-d, 2-c, 3-b, 4-a

૧૬. નીચે પૈકી યોગ્ય જોડ જણાવો:

૧. ઉત્તર ગુજરાત (a) ચરોતરી બોલી
૨. મધ્ય ગુજરાત (b) પટ્ટણી બોલી
૩. દક્ષિણ ગુજરાત (c) કાઠિયાવાડી બોલી
૪. સૌરાષ્ટ્ર (d) સુરતી બોલી

(A) 1-a, 2-b, 3-d, 4-c (B) 1-b, 2-a, 3-d, 4-c
(C) 1-d, 2-c, 3-b, 4-a (D) 1-a, 2-b, 3-c, 4-d

૧૭. 'બાષ્પ' તત્સમ શબ્દ પરથી બનેલા તદ્ભવ શબ્દને શોધો:

(A) બાર (B) બાળ
(C) બાફ (D) હવા

૧૮. પ્રાચીનકાળમાં ભારતમાં મુખ્યત્વે કઈ લિપિ પ્રચલિત હતી?

(A) બ્રાહ્મી (B) બ્રાહ્મી &ખરોષ્ટી
(C) ખરોષ્ટી (D) એકપણ નહીં

૧૯. ૧. ા (a) કાનો
૨. ્ (b) માત્રા
૩. િ ી (c) વરુ
૪. ુ ૂ (d) અજ્જુ

(A) 1-a, 2-b, 3-c, 4-d (B) 1-d, 2-c, 3-b, 4-a
(C) 1-c, 2-d, 3-b, 4-a (D) 1-a, 2-b, 3-d, 4-a

૨૦. યુવાનવર્ગ એક વિશિષ્ટ ભાષાનો પ્રયોગ કરતા જોવા મળે છે, જેને કઈ ભાષા તરીકે ઓળખવામાં આવે છે?

(A) ઉપશિષ્ટ ભાષા (B) સ્લેન્ગ ભાષા
(C) A&B બંને (D) ઉપરોક્ત એકપણ નહીં

૨૧. નીચે પૈકી યોગ્ય જોડ જણાવો:

૧. જૂનાગઢ (a) સોરઠી બોલી
૨. સુરેન્દ્ર નગર (b) ઝાલાવાડી બોલી
૩. જામનગર (c) હાલારી બોલી
૪. ભાવનગર (d) ગોહિલવાડ બોલી

(A) 1-a, 2-b, 3-c, 4-d (B) 1-d, 2-c, 3-b, 4-a
(C) 1-a, 2-c, 3-b, 4-d (D) 1-c, 2-d, 3-a, 4-b

૨૨. નીચે પૈકી કઈ જોડ અયોગ્ય છે?

(A) સોમવાર-હોમવાર (B) માણસ-મોંણહ
(C) નાખ-નોખ (D) નાખ-નોંખ

૨૩. આસમાન, આબરૂ, નમૂનો, બગીચો- કઈ ભાષાના શબ્દો છે?

(A) અરબી (B) પોર્ટુગીઝ
(C) હિન્દી (D) ફારસી

૨૪. નીચે આપેલા શબ્દોને સંલગ્ન જોડ જણાવો:

૧. મૂક (a) બી
૨. રાખ (b) મ્હેલ
૩. પણ (c) પહેલાં
૪. મૉર્ય (d) વગેરે

(A) 1-b, 2-d, 3-a, 4-c (B) 1-c, 2-d, 3-b, 4-a
(C) 1-d, 2-c, 3-a, 4-b (D) 1-a, 2-b, 3-c, 4-d

૨૫. 'ચેટલાક ચોરો ઘરમાં પેહીને ચોરી કરવાના વેચારથી તે માંહે પેઠા. મરઘડા વના કશુ લેવા જેવુ નહિ જડ્યું, તેથી તે તેને ઉંચકીને લૈ જ્યા.'' -કઈ ભાષાનું વાક્ય છે તે જણાવો.

(A) ઉત્તર ગુજરાતની પટ્ટણી બોલી
(B) મધ્ય ગુજરાતની ચરોતરી બોલી
(C) દક્ષિણ ગુજરાતન સુરતી બોલી
(D) સૌરાષ્ટ્રની સૌરાષ્ટ્રી બોલી

૨૬. 'ગુજરાતી ભાષામાં માન્ય સ્વરો આઠ છે.' એવું કોણે પ્રસ્થાપિત કર્યું?
(A) પ્રા. જયંત કોઠારી (B) શ્રી કે.કા.શાસ્ત્રી
(C) ડૉ.પ્રબોધ પંડિત (D) ડૉ,યોગેન્દ્ર વ્યાસ

૨૭. 'કર્ણ' શબ્દ કેવો છે?
(A) તદ્‌ભવ (B) તત્સમ
(C) દેશ્ય (D) ગામડિયો

૨૮. ગુજરાતી ભાષા કઈ ભાષામાંથી જન્મી છે?
(A) રાજસ્થાની (B) હિન્દી
(C) સંસ્કૃત (D) પ્રાકૃત

૨૯. 'શ્રીમાન' કયા પ્રકારનો શબ્દ છે?
(A) તદ્‌ભવ (B) દેશ્ય
(C) વિદેશી (D) તત્સમ

૩૦. ભાષાનું સૌથી પહેલું અને પાયાનું અંગ કયું છે?
(A) ઉચ્ચારણ (B) લેખન
(C) વાચન (D) શ્રવણ

૩૧. 'સોસાયટી, યુનિવર્સિટી,આઇસ્ક્રીમ મૂળ કઈ ભાષાના શબ્દો છે?
(A) ગુજરાતી (B) અંગ્રેજી
(C) સંસ્કૃત (D) ફ્રેન્ચ

૩૨. અર્થગ્રહણમાં નીચે પૈકી ભાષાના કયા બે કૌશલ્યો સમાવિષ્ટ છે?
(A) વાચન-લેખન (B) વાચન-કથન
(C) વાચન-શ્રવણ (D) શ્રવણ-લેખન

૩૩. 'કાયા' માટે ઉપર્યુક્ત ઉપમા જણાવો:
(A) કંચન જેવી (B) દાડમ જેવી
(C) ચાંદી જેવી (D) દૂધ જેવી

૩૪. મૂળરૂપે શબ્દ:તત્સમ,પરિવર્તિત શબ્દો:.....
(A) તદ્‌ભવ (B) કવિતા
(C) વાક્ય (D) દેશ્ય

૩૫. ભાષાના ચાર અંગોમાં ધ્વનિ,રૂપ,પદ અને ચોથું કયું?
(A) સમાસ (B) રૂપઘટક
(C) વ્યંજન (D) વાક્ય

૩૬. ''અખબાર' શબ્દ મૂળ કઈ ભાષાનો શબ્દ છે?
(A) સંસ્કૃત (B) અરબી
(C) ઉર્દૂ (D) હિન્દી

૩૭. કેદૂના-ક્યારના(ઘણા-દિવસથી) આ શબ્દ કઈ બોલીનો છે?
(A) પટ્ટણી (B) સૌરાષ્ટ્રી
(C) સુરતી (D) ચરોતરી

૩૮. બટાટા: પોર્ટુગીઝ:: દસ્તાવેજ:.....
(A) મરાઠી (B) બંગાળી
(C) તુર્કી (D) ફારસી

૩૯. યાદી-૧ ને યાદી-૨ સાથે જોડી નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો જવાબ પસંદ કરો:

૧. અટાણે	(a) સુરતી બોલી
૨. વાખ	(b) પટ્ટણી બોલી
૩. બૂહલુ	(c) સૌરાષ્ટ્રી બોલી
૪. પોયરો	(d) ચરોતરી બોલી

(A) 1-c, 2-b, 3-d, 4-a (B) 1-c, 2-a, 3-d, 4-b
(C) 1-c, 2-d, 3-a, 4-b (D) 1-c, 2-a, 3-b, 4-d

૪૦. પાણિ: પાણિગ્રહણ:: હસ્ત:.....
(A) હસ્તમેળાપ (B) પ્રેમાલાપ
(C) વિવાહ (D) છૂટાછેડા

૪૧. ભાષા એક ..... સંસ્થા છે.
(A) સામાજિક (B) ધાર્મિક
(C) કૌટુંબિક (D) રાજકીય

૪૨. કિરકોલ: મરાઠી:: શરબત:.....?
(A) ફારસી (B) અરબી
(C) કન્નડ (D) મરાઠી

૪૩. નીચે આપેલા શબ્દોની જોડી વચ્ચે ચોક્કસ સંબંધ છે, તેમાં કઈ એક અયોગ્ય જોડી છે?
(A) વાક્ય-શબ્દ (B) ઘર-મેદાન
(C) શિક્ષક-શિક્ષણ (D) વર્તુળ-કેન્દ્ર

૪૪. 'યુદ્ધસ્થ વિગતજ્વર' સંસ્કૃત શબ્દનો અર્થ શું થાય છે?
(A) યુદ્ધ કર જડ બન
(B) યુદ્ધ કરવાના છોડી દે
(C) જડતા છોડીને યુદ્ધ કરીશ નહીં
(D) જડતા છોડીને યુદ્ધ કર

૪૫. તદ્‌ભવ શબ્દ કયો છે?
(A) પ્રસાદ (B) માતા
(C) મોતી (D) સ્નાન

૪૬. નીચે આપેલ જોડી વચ્ચે ચોક્કસ સંબંધ છે. કઈ જોડી અયોગ્ય છે?
(A) કેન્દ્ર-ત્રિજ્યા (B) દલાલી-દલાલ
(C) કોતરણી-શિલ્પી (D) ગુફા-ગોફણ

૪૭. નીચેના શબ્દોમાંથી અર્થવિસ્તારનું ઉદાહરણ કયું છે?

(A) ભાર્યા (B) તેલ

(C) પંકજ (D) મૃગ

૪૮. વડીલઃપૂજ્યઃઃસંતાનઃ.....?

(A) નમસ્તે (B) બંધુ

(C) ચિરંજીવ (D) સાદર

૪૯. ઋણમુક્તઃઋણાનુબંધઃઃઅનુકૂળઃ.....

(A) અનુભુતિ (B) સંમુખ

(C) અદ્‌ભૂત (D) અજુગતુ

૫૦. અહીં આપેલી જોડી વચ્ચે ચોક્કસ સંબંધ છે.કઇ જોડી અયોગ્ય છે તે જણાવોઃ

(A) ગીત-ગાયક (B) સૂર-તાલ

(C) તબલાં-હોકડિયો (D) પાન-પરાગ

જવાબો

(1) B	(2) D	(3) D	(4) B	(5) B	(6) A	(7) C	(8) A	(9) B	(10) A
(11) A	(12) C	(13) C	(14) D	(15) C	(16) B	(17) C	(18) B	(19) D	(20) C
(21) A	(22) C	(23) D	(24) A	(25) B	(26) C	(27) B	(28) D	(29) D	(30) A
(31) B	(32) C	(33) A	(34) A	(35) D	(36) B	(37) B	(38) D	(39) A	(40) A
(41) A	(42) A	(43) B	(44) D	(45) C	(46) D	(47) C	(48) C	(49) A	(50) D

3 વર્ણ વ્યવસ્થા

- ભાષાના સૌથી નાનામાં નાના એકમને ધ્વનિ કહેવાય છે.
- ફેફસાંમાંથી આવતી હવા શ્વાસનળીના મુખ પર આવેલ લેરિંક્સ નામના અવયવમાં ગોઠવાયેલી ઝીણી રબરની પટ્ટીઓ નાદતંત્રીને કંપાવે છે. આ કંપનના લીધે ધ્વનિનું ઉચ્ચારણ થાય છે.
- ધ્વનિ શબ્દના અર્થ : અવાજ,નાદ,શબ્દ,સ્વર,વ્યંજન
- ધ્વનિઓના ઉચ્ચારણ પ્રક્રિયાને વ્યાકરણમાં 'ઉચ્ચારણશાસ્ત્ર કે 'ઉચ્ચારણ વ્યાપાર' કહે છે.
- ભાષાના આવ સ્વ્વનિઓને આપણે પરંપરાથી "સ્વર અને વ્યંજન" તરીકે ઓળખીયે છીએ.

♦ સ્વર પરિચય

- જે ધ્વનિનો ઉચ્ચાર અન્ય ધ્વનિના સહાય વિના થઇ શકે એટલે કે જે ધ્વનિનો ઉચ્ચાર કરતી વખતે બીજા કોઇ ધ્વનિની જરૂર ના પડે તેવા ધ્વનિ ને 'સ્વર' કહેવાય છે.
- સ્વરના ઉચ્ચારણમાં હવા અવરોધાયા વિના બહાર નીકળે છે.

♦ અ,આ,ઇ, ઈ,ઉ, ઊ,ઋ,એ,ઐ, ઓ,ઔ,અં,અઃ સ્વતંત્ર સ્વર નથી.

- ગુજરાતી ભાષાના મૂળભૂત સ્વર ૧૧ છે.
- ગુજરાતી ભાષાના માન્યસ્વર ૮ છે. જેને ભાષાવિજ્ઞાનની નવી સમજ ન મૂજબ માન્ય ગણેલ છે.જે નીચે મુજબ છે:

  અ,આ,ઇ,ઉ,એ, ઍ, ઓ, ઑ
- સંવૃતઃ એ,ઓના ઉચ્ચારણ વખતે બે હોઠ વચ્ચે અંતર ઓછું રહે છે,તેને સંવૃત સ્વર' કહે છે.
- વિવૃતઃ ઍ, ઑ ના ઉચ્ચારણ વખતે બે હોઠ વચ્ચે અંતર વધુ રહે છે,તેને 'વિવૃત સ્વર' કહે છે.
- નોંધઃ- ઍ, ઑ બંને 'વિવૃત સ્વર' છે.

  ઉ.દા. [ઑફિસ,કૉફી] એ,ઓ બંને 'સંવૃત સ્વર' છે.] એ [એ ઉ.દા.,ઓટલો,એકમ]

❖ સ્વરના પ્રકારઃ- ૧. હ્રસ્વ સ્વર, ૨.દીર્ઘ સ્વર

૧. હ્રસ્વ સ્વરઃ- જે સ્વરનું ઉચ્ચારણ ટૂંકું થાય છે તેવા સ્વરોને 'હ્રસ્વ સ્વર' કહે છે.

- 'અ,ઇ,ઉ,ઋ' આ ચાર હ્રસ્વ સ્વરો છે.

  હ્રસ્વ સ્વરની મદદથી 'લઘુ સ્વર' બને છે.

૨. દીર્ઘ સ્વરઃ-

- જે સ્વરનું ઉચ્ચારણ લાંબુ થાય છે તેવા સ્વરોને દીર્ઘ સ્વર કહે છે.

  'આ, ઈ,ઊ,એ ઐ,ઓ,ઔ' આ સાત દીર્ઘ સ્વરો છે.
- દીર્ઘ સ્વરની મદદથી 'ગુરુ અક્ષર બને છે.

♦ સજાતીય સ્વર અને વિજાતીય સ્વર

- સજાતીય સ્વરઃ- એક જઉચ્ચારણ સ્થાનમાંથી બોલાતા સ્વરને એકબીજાના સજાતીય સ્વર કહે છે.
- અ અને આ,ઇ અને ઈ,ઉ અને ઊ
- વિજાતીય સ્વરઃ- જુદા જુદા ઉચ્ચારણ સ્થાનમાંથી બોલાતા સ્વરને એકબીજાના વિજાતીય સ્વર કહે છે.

  :- 'અ,આ' ના વિજાતીય સ્વર- ઇ, ઈ,ઉ,ઊ

  'ઇ, ઈ' ના વિજાતીય સ્વર-અ,આ,ઉ, ઊ

  'ઉ,ઊ' ના વિજાતીયસ્વર-અ,આ,ઇ,ઈ

❖ સ્વરોનું ઉચ્ચારણ સ્થાન

ઉચ્ચારણ સ્થાન	સ્વર
કંઠ્ય	અ/આ
તાલવ્ય	ઇ/ ઈ
ઓષ્ઠ્ય	ઉ/ઊ
મૂર્ધન્ય	ઋ
કંઠ્યતાલવ્ય	એ,ઐ
કંઠ્યૌષ્ઠ્ય	ઓ,ઔ

❖ અનુનાસિક સ્વરઃ-

- 'અં' અને 'અઃ' બંને સ્વરનું ઉચ્ચારણ નાકમાંથી થાય છે.
- 'અઃ'માં રહેલો(ઃ) વિસર્ગ સંસ્કૃત ભાષાનો છે.
- વિસર્ગનો ઉચ્ચા 'હ' જેવો થાય છે.
- સામાન્ય રીતે હલન્ત 'સ્'નું સ્વરૂપ છે.
- 'અં' માં 'મ' વ્યંજનનો ઉચ્ચાર થાય છે.

❖ વ્યંજન પરિચય

- જે ધ્વનિના ઉચ્ચારણમાં સ્વરોની સહાય લેવી પડે છે,તેને 'વ્યંજન' કહેવામાં આવે છે.
- કોઇપણ ધ્વનિના ઉચ્ચારણ વખતે શ્વાસવાયુના નિર્ગમન સમયે મુખવિવરણમાં ક્યાંય અવરોધ ઊભો થાય ત્યારે વ્યંજનનું ઉચ્ચાર થાય છે.
- વ્યંજન શબ્દ 'વિ+અંજન'નો બનેલ છે જેમાં વિ-વિશેષ અને અંજન-મેળવણી એટલે કે જેમાં સ્વરની વિશેષ મેળવણી કરવામાં આવે તે વ્યંજન તરીકે ઓળખાય છે.

વ્યંજન

વિ+ વિશેષ					અંજન (મેળવણી)				
ક્	ખ્	ગ્	ઘ્	ઙ્	ચ્	છ્	જ્	ઝ્	ઞ્
ટ્	ઠ્	ડ્	ઢ્	ણ્	ત્	થ્	દ્	ધ્	ન્
પ્	ફ્	બ્	ભ્	મ્	ય્	ર્	લ્	વ્	શ્
ષ્	સ્	હ્	ળ્						

☞ ગુજરાતી ભાષાના વ્યંજનોની સંખ્યા ૩૪ છે.

નોંધ: ઙ્/ઞ્/ણ્/ળ્:- વર્ણોથી શરૂ થતાં શબ્દ ગુજરાતી ભાષામાં જોવા મળતા નથી.

વ્યંજનના મુખ્ય બે પ્રકાર છે.

વર્ગીય વ્યંજન (સ્પર્શ વ્યંજન)	અવર્ગીયવ્યંજન (અસ્પર્શ વ્યંજન)
'ક્ થી મ્ સુધીના ૨૫ વ્યંજનોનું જુદાજુદા ૫ વર્ગોમાં વર્ગીકરણ કરવામાં આવ્યું હોવાથી તેને 'વર્ગીય વ્યંજન કહેવાય છે. ઉચ્ચારણ વખતે મુખ વિવરણમાં જુદા-જુદા ભાગો સાથે જીભનો સ્પર્શ થાય છે.	'મ્' પછીના ૯ વ્યંજનોનું જુદાજુદા વર્ગોમાં વિશ્લેષણ થઈ શકતું નથી. જેને અવર્ગીય વ્યંજન કહેવાય છે. ઉચ્ચારણ વખતે જીભ ઉચ્ચાર સ્થાનોને બરાબર સ્પર્શ કરતી નથી અથવા તો આછો સ્પર્શ થાય છે.જેથી તેને 'અસ્પર્શ વ્યંજન' કહેવાય છે.

નોંધ : ઉપરોક્ત વર્ગીકરણને નીચેના કોષ્ટક મુજબ વધુ સમજીએ.

વર્ગીય વ્યંજન

	અઘોષ			ઘોષ		
સ્થાન	વર્ગ	અલ્પપ્રાણ	મહાપ્રાણ	અલ્પપ્રાણ	મહાપ્રાણ	અનુનાસિકો
કંઠ્ય	ક્	ક્	ખ્	ગ્	ઘ્	ઙ્
તાલવ્ય	ચ્	ચ્	છ્	જ્	ઝ્	ઞ્
મૂર્ધન્ય/વર્ત્સ્ય	ટ્	ટ્	ઠ્	ડ્	ઢ્	ણ્
દંત્ય	ત્	ત્	થ્	દ્	ધ્	ન્
ઓષ્ઠ્ય	પ્	પ્	ફ્	બ્	ભ્	મ્

❖ અવર્ગીય વ્યંજનો

સ્થાન	અર્ધસ્વર	પ્રકંપી	પાર્શ્વિક	સંઘર્ષી	થડકાર
કંઠ્ય	-	-	-	હ	-
તાલવ્ય	ય	-	-	શ	-
મૂર્ધન્ય	-	-	-	ષ	ળ
વર્ત્સ્ય					
દંત્ય	-	ર	લ	સ	-
ઓષ્ઠ્ય	વ	-	-	-	-

❖ અન્ય અવર્ગીય વ્યંજન :

☞ ઘોષ : ય્, ર્, લ્, હ્, ળ્

☞ અઘોષ : શ્, ષ્ સ્

☞ અલ્પપ્રાણ : ય્, ર્, લ્, વ્, ળ્

☞ મહાપ્રાણ : શ્, ષ્, સ્, હ્

♦ નિરનુનાસિક વ્યંજન:-

☞ કે વ્યંજનોના ઉચ્ચારણ વખતે હવા માત્ર મુખમાંથી પસાર થાય તેવા ધ્વનિઓને 'નિરનુનાસિક વ્યંજન કહેવાય છે.

☞ ૫ અનુનાસિક સિવાયના ૨૯ વ્યંજનો 'નિરનુનાસિક વ્યંજન છે.

♦ અનુનાસિક વ્યંજન :-

☞ જે વ્યંજનોના ઉચ્ચારણ વખતે હવા મુખ અને નાક બંનેમાંથી પસાર થાય તેવા વ્યંજનોને અનુનાસિક કહેવાય છે.

ઙ્ ,ઞ્,ણ્,ન્, મ્ એ અનુનાસિક વ્યંજન છે.

☞ જેને 'નાસિક્ય કે અનુનાસિક્ય તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.

♦ હવાના પ્રમાણને આધારે વ્યંજનોના પ્રકાર ૧. અલ્પપ્રાણ ૨. મહાપ્રાણ

૧. અલ્પપ્રાણ:-

☞ જે વ્યંજનના ઉચ્ચારણ વખતે ઓછી થવાની જરૂર પડે તેને અલ્પપ્રાણ વ્યંજન કહેવાય છે.

☞ જેમ કે,

ક્, ચ્, ટ્, ત્, પ્, ગ્ જ્, ડ્, દ્, બ્, ઙ્, ઞ્, ણ્, ન્, મ્, ય્, ર્, વ્, ળ્, લ્

૨. મહાપ્રાણ:-

☞ જે વ્યંજનના ઉચ્ચારણ વખતે વધારે હવાની જરૂર પડે તેને 'મહાપ્રાણ વ્યંજન' કહે છે.

☞ જેમ કે,

ખ્, છ્, ઠ્, થ્, ફ્, ઘ્, ઝ્, ઢ્, ધ્, ભ્, શ્, ષ્, સ્, હ્,

❖ નાદતંત્રની સ્થિતિને આધારે વ્યંજનોના પ્રકાર ૧. અઘોષ, ૨. ઘોષ

૧. અઘોષ:-

☞ જે વ્યંજનોના ઉચ્ચારણમાં હવા નાદતંત્રીઓને કંપાવ્યા વિના પસાર થાય તેવા વ્યંજનોને 'અઘોષ વ્યંજન' કહે છે.

ઉચ્ચારણ વખતે કઠોર અવાજ નીકળે છે.

☞ જેમ કે,

ક્,ખ્,ચ્,છ્,ટ્,ઠ્,ત્, થ્,પ્,ફ્,શ્, ષ્, સ્

૨. ઘોષ:-

☞ જે વ્યંજનોના ઉચ્ચારણમાં હવા નાદતંત્રીઓને કંપાવીને પસાર થાય તેવા વ્યંજનોને 'ઘોષ વ્યંજન' કહે છે.

ઉચ્ચારણ વખતે કોમળ અવાજ નીકળે છે.

☞ જેમ કે,

ગ્ઘ્	ડ્	જ્	ઝ્	ઞ્	ડ્	ઢ્
ણ્દ્	ધ્	ન્	બ્	ભ્	મ્	ય્
ર્ લ્	વ્	હ્	ળ્			

♦ વર્ણ (ખોડો/હલન્ત વ્યંજન)

☞ કોઈપણ સ્વર ભળ્યા વિનાના એકલા વ્યંજનને ગુજરાતી ભાષામાં વર્ણ કહેવાય છે.

☞ જેમ કે,

ક્, ખ્, ગ્,

♦ અક્ષર:-

☞ કોઈપણ સ્વર ભળેલા વ્યંજનને 'અક્ષર' કહેવાય છે.

☞ જેમ કે,

ક્, + અ = ક

ક્ + આ = કા

ક્ + ઇ = કિ

ક્ + ઈ = કી

ક્ + ઉ =કુ

♦ સ્વરયુક્ત વ્યંજનાક્ષર:-

☞ વ્યંજનની સાથે સ્વર ભળીને બનેલા અક્ષરને 'સ્વરયુક્ત વ્યંજનાક્ષર' કહેવાય છે.

☞ જેમ કે,

ક્ + અ = ક

ક્ + ઋ = કૃ

ક્ + ઔ = કૌ

☞ નોંધ:- સન્ધ્યક્ષર:-

અ/આ + ઇ/ઈ = એ

અ/આ + એ/ઐ = ઐ

અ/આ + ઉ/ઊ = ઓ

અ/આ + ઓ/ઔ = ઔ

આ રીતે 'બે સ્વર' મળીને બનેલા 'એ,ઐ, ઓ,ઔ' આ ચારને 'સન્ધ્યક્ષર' કહેવાય છે, પરંતું જોડાક્ષર કહેવાતા નથી

♦ અજન્ત(સ્વરાન્ત):-

☞ જે શબ્દના અંતે 'સ્વર' હોય એવા શબ્દોને 'અજન્ત' કહેવાય છે. અજન્તને 'સ્વરાન્ત' શબ્દ પણ કહેવાય.

☞ જેમ કે,

દેવ, ગિરિ, પિતૃ, ગો

♦ હલન્ત(વ્યંજનાન્ત):-

☞ જે શબ્દના અંતે 'વ્યંજન' હોય એવા શબ્દોને 'હલન્ત' કહેવાય છે.

☞ જેમ કે,

વાચ્, ધનુષ્, કરિન્, ભુભૃત્

♦ સંઘર્ષી વ્યંજનો:-

☞ જે વ્યંજનોના ઉચ્ચારણ વખતે હવાએ બહાર નીકળવા ઘણો સંઘર્ષ કરવો પડે છે તેને 'સંઘર્ષી વ્યંજન' તરીકે ઓળખાય છે.

☞ જેમ કે,

શ્, ષ્, સ્, હ્

♦ પાર્શ્વિક વ્યંજન:-

☞ ઉચ્ચારણ વખતે જીભની બંને તરફથી હવ ાપસાર થાય તેવા ધ્વનિને પાર્શ્વિક વ્યંજન કહેવાય છે.

☞ જેમ કે,

લ્,ળ્

♦ થડકારવાળો વ્યંજન:-

☞ જે વ્યંજનના ઉચ્ચારણ સમયે જીભ થડકારો અનુભવે તેવા વ્યંજનને થડકારવાળો વ્યંજન કહેવાય છે.

☞ જેમ કે,

ળ્

♦ પ્રકંપી વ્યંજન

☞ જે વ્યંજનના ઉચ્ચારણ સમયે જીભમાં કંપનનો અનુભવ થાય તેવા વ્યંજનને 'પ્રકંપી વ્યંજન' કહેવાય છે.

☞ જેમ કે,

ર્

♦ મર્મર વ્યંજન:-

☞ જે વ્યંજનના ઉચ્ચારણ સમયે ઝીણો કંપન અનુભવાય તેવા વ્યંજનને મર્મર વ્યંજન કહેવાય છે.

☞ જેમ કે,

હ્

♦ ઉષ્માક્ષર:-

☞ જે વ્યંજના ઉચ્ચારણ સમયે હવા ઘસારા સાથે બહાર આવતી અનુભવાય છે તેને 'ઉષ્માક્ષર' કહેવાય છે.

☞ જેમ કે,

શ્, ષ્, સ્, હ્, ળ્, ક્ષ્ , જ્ઞ્

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

૧. ભાષાના સૌથી નાનામાં નાનો કમને શું કહે છે?

(A) નામ (B) ધ્વનિ

(C) અવરોધ (D) પ્રત્યય

૨. 'ધ્વનિ' શબ્દના અર્થને સંલગ્ન ન હોય તે જણાવોઃ

(A) નાદ (B) શબ્દ

(C) વ્યંજના (D) હવા

૩. ધ્વનિઓના ઉચ્ચારણ પ્રક્રિયાને વ્યાકરણમાં શું કહેવાય છે?

(A) ઉચ્ચારણશાસ્ત્ર (B) ઉચ્ચારણવ્યાપાર

(C) A અને B બંને (D) Aઅને B પૈકી એક પણ નહીં

૪. જે ધ્વનિનો ઉચ્ચાર અન્ય ધ્વનિના સહાય વિના થઇ શકે તેવ ધ્વનિને ..... કહેવાય છે?

(A) સ્વર (B) વ્યંજન

(C) અવ્યય (D) અવાજ

૫. ગુજરાતી ભાષાના માન્ય સ્વર કેટલા છે?

(A) અગિયાર (B) આઠ

(C) તેર (D) નવ

૬. 'ઍ, ઑ ના ઉચ્ચારણ વખતે બે હોઠ વચ્ચે વધુ અંતર રહે છે,તેને કયા સ્વર કહે છે?

(A) કંઠ્ય (B) સંવૃત્ત

(C) વિવૃત્ત સ્વર (D) તાલવ્ય સ્વર

૭. સ્વરના કેટલા પ્રકાર છે?

(A) ત્રણ (B) બે

(C) ચાર (D) એક

૮. જે સ્વરનું ઉચ્ચારણ ટૂંકું થાય છે તેવા સ્વરોને .....સ્વર કહે છે.

(A) હ્રસ્વ સ્વર (B) દીર્ઘ સ્વર

(C) સંવૃત્ત સ્વર (D) વિવૃત્ત સ્વર

૯. જે સ્વરનું ઉચ્ચારણ લાંબુ થાય છે તેવા સ્વરોને ..... સ્વર કહે છે.

(A) હ્રસ્વ સ્વર (B) દીર્ઘ સ્વર

(C) સંવૃત્ત સ્વર (D) વિવૃત્ત સ્વર

૧૦. નીચે પૈકી કયું વાક્ય અયોગ્ય છે?

(A) એક જ ઉચ્ચારણ સ્થાનમાંથી બોલાતા સ્વરને એક બીજાના સજાતીય સ્વર કહે છે.

(B) જુદા જુદા ઉચ્ચારણ સ્થાનમાંથી બોલાતા સ્વરને એકબીજાના વિજાતીય સ્વર કહે છે.

(C) A અને B બંને

(D) A અને B પૈકી એક પણ નહીં

૧૧. 'અઃ'માં રહેલો વિસર્ગ (:)કઇ ભાષાનો છે?

(A) ગુજરાતી (B) સંસ્કૃત

(C) અપભ્રંશ (D) પ્રાકૃત

૧૨. જે ધ્વનિના ઉચ્ચારણમાં સ્વરોની સહાય લેવી પડે છે, તેને ..... કહે છે.

(A) હ્રસ્વસ્વર (B) દીર્ઘ સ્વર

(C) વ્યંજન (D) દીર્ઘ વ્યંજન

૧૩. ગુજરાતી ભાષાના વ્યંજનોની સંખ્યા કેટલી છે?

(A) ચોત્રીસ (B) પાંત્રીસ

(C) છત્રીસ (D) સાડત્રીસ

૧૪. કયા વર્ણોથી શરૂ થતાં શબ્દ ગુજરાતી ભાષામાં જોવા મળતા નથી?

(A) ફ્,ઝ્,મ,ણ્ (B) ફ્,ઝ્.ણ્,ળ્

(C) ફ્,ઝ્,ણ્,ન (D) ફ્,ઝ્,લ,ળ્

૧૫. 'ક્ થી મ્' સુધીના વ્યંજનોને કયાં વ્યંજન કહેવાય છે?

(A) વર્ગીય વ્યંજન (B) અવર્ગીય વ્યંજન

(C) નિરનુનાસિક વ્યંજન (D) અનુનાસિક વ્યંજન

૧૬. જે વ્યંજનોના ઉચ્ચારણ વખતે હવા માત્ર મુખમાંથી પસાર થાય તેવા ધ્વનિઓને .....કહેવાય છે.

(A) વર્ગીય વ્યંજન (B) નિરનુનાસિક વ્યંજન

(C) અવર્ગીય વ્યંજન (D) અનુનાસિક વ્યંજન

૧૭. 'ઙ્,ઞ્,ણ્,ન્,મ્' ને કયાં વ્યંજન તરીકે ઓળખવામાં આવે છે?

(A) અનુનાસિક વ્યંજન (B) નાસિક્ય વ્યંજન

(C) સાનુનાસિક્ય વ્યંજન (D) ઉપરોક્ત તમામ

૧૮. હવાના પ્રમાણના આધારે વ્યંજનોના કયા પ્રકાર પડે છે?

(A) અલ્પપ્રાણ (B) મહાપ્રાણ

(C) A અને B બંને (D) A અને B પૈકી એક પણ નહીં

૧૯. નાદતંત્રની સ્થિતિને આધારે વ્યંજનોના કયા પ્રકાર પડે છે?

(A) અઘોષ (B) ઘોષ

(C) A અને B બંને (D) A અને B પૈકી એક પણ નહીં

૨૦. કોઇપણ સ્વર ભળ્યા વિનાના એકલા વ્યંજનને ગુજરાતી ભાષામાં કયા વ્યંજન કહે છે?

(A) વર્ણ વ્યંજન (B) ખોડો વ્યંજન

(C) હલન્ત વ્યંજન (D) ઉપરોક્ત તમામ

૨૧. ઉચ્ચારણની દૃષ્ટિએ નીચેનામાંથી કયો વ્યંજન જુદો પડે છે?
(A) ત્ (B) થ્
(C) દ્ (D) ડ્

૨૨. નીચેનામાંથી મૂર્ધન્ય વ્યંજનોનો કયો વિકલ્પ સાચો છે?
(A) ચ્,ઝ્,જ્ (B) ટ્,ઢ્,ડ્
(C) પ્,બ્,ફ્ (D) ક્,ગ્,ખ્

૨૩. 'વ' કયા પ્રકારનો વ્યંજન છે?
(A) ઓષ્ઠ્ય,અર્ધસ્વર,અવર્ગીય વ્યંજન
(B) દંત્ય, પ્રકંપી,વર્ગીય વ્યંજન
(C) પાર્શ્વિક, વર્ત્સ્ય, અવર્ગીય વ્યંજન
(D) તાલવ્ય, સંઘર્ષી, વર્ગીય વ્યંજન

૨૪. નીચે આપેલ વ્યંજનોમાંથી ઓષ્ઠ્ય,અઘોષ, અલ્પપ્રાણ વ્યંજન જણાવો.
(A) બ્ (B) ફ્
(C) પ્ (D) ભ્

૨૫. તાલવ્ય વર્ગનો પ્રથમ વ્યંજન જણાવોઃ
(A) ક્ (B) ચ્
(C) ટ્ (D) ત્

૨૬. નીચેનામાંથી કયો મૂર્ધન્ય વ્યંજન નથી?
(A) થ (B) ડ
(C) ઢ (D) ટ

૨૭. ચ, છ, જ, ઝ વ્યંજનો કયા નામથી ઓળખાય છે?
(A) કંઠ્ય વ્યંજનો (B) ઓષ્ઠ્ય વ્યંજનો
(C) તાલવ્ય વ્યંજનો (D) પ્રકંપી વ્યંજનો

૨૮. ક્રમાનુસાર અનુનાસિક ધ્વનિઓ ઓળખાવો.
(A) ઙ્,ઞ્,ણ્,ન્,મ્ (B) ઙ્,ન્,મ્,ઞ્,ણ્
(C) ઙ્,ન્,મ્,ઞ્,ણ્ (D) ઙ્,ઞ્,ણ્,મ્,ન્

૨૯. નીચેના પૈકી તાલવ્ય વ્યંજનો કયા છે?
(A) ટ્ (B) ચ્
(C) ક્ (D) છ્

૩૦. નીચેના પૈકી કઠોર વ્યંજન કયો છે?
(A) થ્ (B) જ્
(C) દ્ (D) વ્

૩૧. ટ્, ઠ્, ડ્, ઢ્ ધ્વનિનુ ઉચ્ચારણ સ્થાન કયું છે?
(A) તાલવ્ય ધ્વનિ (B) વર્ત્સ્ય ધ્વનિ
(C) દંત્ય ધ્વનિ (D) ઓષ્ઠ્ય ધ્વનિ

૩૨. નીચે પૈકી નો કયો ધ્વનિ અનુનાસિક ધ્વનિ નથી?
(A) ણ્ (B) ન્
(C) જ્ (D) મ્

૩૩. આપેલ વ્યંજનોમાં કયો વ્યંજન 'અનુનાસિક વ્યજન' છે?
(A) સ્ (B) ત્
(C) ણ્ (D) પ્

૩૪. ગુજરાતી ભાષામાં ધ્વનિ ઘટકો સંદર્ભે નીચેનામાંથી કયું જોડકું ખોટું છે?
(A) સ્ફોટક અઘોષ ધ્વનિ- બ,ડ,ગ
(B) સ્ફોટક ઘોષ ધ્વનિ- બ,ડ,ગ્
(C) સંઘર્ષી અઘોષ ધ્વનિ- ફ,સ
(D) સંઘર્ષી ઘોષ ધ્વનિ વ,જ

૩૫. દંત્ય પ્રકંપી વ્યંજન શોધો.
(A) હ્ (B) લ્
(C) ળ્ (D) ર્

૩૬. મહાપ્રાણ, ઘોષ અને મૂર્ધન્ય- આ ત્રણેય બાબતો લાગુ પડતી હોય તેવો વ્યંજન શોધોઃ
(A) ઢ્ (B) ડ્
(C) ઠ્ (D) જ્

૩૭. અઘોષ વ્યંજનોનો વિકલ્પ પસંદ કરો.
(A) ગ,ઘ, જ,ડ (B) ખ,છ,ઠ,ફ
(C) ઝ,ધ,ન,મ (D) ભ,ય,ર,વ

૩૮. નીચે આપેલા સ્વર અને વ્યંજન માટે ક્રમની રીતે અયોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો.
(A) ત,થ,દ,ધ (B) ફ,બ,ભ,મ
(C) ડ, ઢ, ણ, ત (D) ઉ, ઊ, એ, ઓ

૩૯. ભાષાની ઉચ્ચારણ પ્રક્રિયામાં નીચેનામાંથી કયા એક અવયવનો ઉપયોગ થતો નથી?
(A) શ્વાસનળી (B) જીભ
(C) હાથ (D) ફેફસાં

૪૦. નીચેનામાંથી મહાપ્રાણ વ્યંજન કયા છે? ૧૨.
(A) ન્ અને મ્ (B) દ્,અને બ્
(C) ય્ અને ર્ (D) હ્ અને ળ્

૪૧. નીચેનામાંથી સંઘર્ષી ધ્વનિ કયો છે?
(A) ફ (B) સ
(C) ચ (D) થ

૪૨. ત,થ,દ,ધ ધ્વનિનું ઉચ્ચારણ સ્થાન કયું છે?
(A) દંત્ય ધ્વનિ (B) મૂર્ધન્ય ધ્વનિ
(C) કંઠ્ય ધ્વનિ (D) ઓષ્ઠ્ય ધ્વનિ

૪૩. ગુજરાતીમાં અનુનાસિક ધ્વનિઓ કેટલા છે?
(A) સાત (B) ચાર
(C) આઠ (D) પાંચ

૪૪. નીચેનામાંથી કયો ધ્વનિ મહાપ્રાણ નથી?
(A) છ (B) ગ
(C) ફ (D) ઠ

૪૫. 'સ' કેવો વ્યંજન છે?
(A) ઉષ્માક્ષર (B) અંતઃસ્થ
(C) અલ્પપ્રાણ (D) ઘોષ

૪૬. હ્રસ્વ સ્વર જ્યારે વ્યંજન સાથે ભળે ત્યારે કેવો અક્ષર બને?
(A) લઘુ (B) ગુરુ
(C) ચપટો (D) આડો

૪૭. આમાંથી કયા અંતઃસ્થ વર્ણ કે અર્ધસ્વર છે?
(A) હ,ળ (B) લ,ર
(C) ક્ષ,જ્ઞ (D) ય,વ

૪૮. 'ળ' કેવા પ્રકારનો ધ્વનિ છે?
(A) થડકારવાળો (B) મૂર્ધન્ય
(C) પ્રકંપી (D) દંત્ય

૪૯. ગુજરાતી ભાષામાં નીચેનામાંથી કયો સ્વર સાનુનાસિક હોતો નથી?
(A) ઉ (B) ઓ
(C) આ (D) ઇ

૫૦. ઉચ્ચારણની દૃષ્ટિએ જુદો પડતો મિળાક્ષર કયો છે?
(A) પ (B) ત
(C) થ (D) દ

જવાબો

(1) B	(2) D	(3) C	(4) A	(5) B	(6) C	(7) B	(8) A	(9) B	(10) D
(11) B	(12) C	(13) A	(14) B	(15) A	(16) B	(17) D	(18) C	(19) C	(20) D
(21) D	(22) B	(23) A	(24) C	(25) B	(26) A	(27) C	(28) A	(29) D	(30) A
(31) B	(32) C	(33) C	(34) A	(35) D	(36) A	(37) B	(38) D	(39) C	(40) D
(41) B	(42) A	(43) D	(44) B	(45) A	(46) A	(47) D	(48) B	(49) B	(50) A

4 ધ્વનિ શ્રેણી

❖ ધ્વનિશ્રેણી :-

- શબ્દમાં રહેલા સ્વર અને વ્યંજનના સમૂહને છૂટા પાડવાની ક્રિયાને 'ધ્વનિશ્રેણી' કહેવાય છે.
- ગુજરાતી ભાષા 'ફોનેટિક' ભાષા છે.
- 'ફોનેટિક' એટલે આપણે જે રીતે બોલીએ છીએ તે જ રીતે લખીએ છીએ.
- ગુજરાતી ભાષાનું ઉચ્ચારણ વખતે અને જોડણી બંને સરખા જ હોય છે.
- જેમ કે,

  ગોપાળ = ગ્ + ઓ + પ્ + આ + ળ્

  વહાલા = વ્ + અ + હ્ + આ + લ્ + આ
- છેલ્લા અક્ષર પછી 'અ' સ્વર આવે તો આપણે તે બોલતા નથી.
- ગુજરાતી ભાષાને 'વ્યંજનાત' ભાષા તરીકે પણ ઓળખાય છે.

❖ GCERT ના ઉદાહરણ

- અરજ - અ + ર્ + અ્ + જ્
- ગિરિધર ગ્ + ઇ + ર્ + ઇ + ધ્ + અ + ર્
- હળધર - હ્ + અ + ળ્ + અ + ધ્ + અ + ર્
- શું- શ્ + ઉં
- આત્મકથા આ + ત્ + મ્ + અ + ક્ + અ + થ્ + આ
- બિંદુ - બ્ + ઇ + ન્ + દ્ + ઉ
- દૂરબીન- દ્ + ઊ + ર્ + અ + બ્ + ઈ + ન્
- અપૂજ - અ+ પ્+ ઊ + જ્
- દોકડો- દ્ + ઓ + ક્ + અ + ડ્ + ઓ
- હાથોહાથ- હ્, + આ + થ્, + ઓ + હ્ + આ + થ્
- વિદ્વત્તા- વ્ + ઇ + દ્ + વ્ + અ + ત્ + ત્ + આ
- જ્ઞાન ચક્ષુ- જ્ + ઞ્ + આ + ન્ + અ + ચ્ + અ + ક્ + ષ્ + ઉ
- નિસ્તબ્ધતા- ન્ + ઇ + સ્ + સ્ + ત્ + અ + બ્ + ધ્ + અ + ત્ + આ

❖ GCERTના જોડાક્ષર ધરાવતા ધ્વનિશ્રેણીના ઉદાહરણ :-

- જન્મ - જ્ + અ + ન્ + મ્ + અ
- પુણ્ય - પ્ + ઉ + ણ્ + ય્ + અ
- શિલ્પ - શ્ + ઇ + લ્ + પ્ + અ
- ભાઈબંધ - ભ્ + આ + ઇ + બ્ + અ + ન્ + ધ્ + અ
- વચ્ચે - વ્ + અ + ચ્ + ચ્ + એ
- સ્વરૂપ- સ્ + વ્ + અ + ર્ + ઊ + પ્
- જશ્ન - જ્ + અ + શ્ + ન્ + અ
- કર્ણ - ક્ + અ + ર્ + ણ્ + અ
- નિત્ય- ન્ + ઇ + ત્ + ય્ + અ
- અન્ન - અ + ન્ + ન્ + અ
- અશક્ય - અ + શ્ + અ + ક્ + ય્ + અ
- ચિઠ્ઠી - ચ્ + ઇ + ઠ્ + ઠ્ + ઈ
- રમ્ય - ર્ + અ + મ્ + ય્ + ય
- કાર્ય - ક્ + આ + ર્ + ય્ + અ
- ક્ષમા - ક્ + ષ્ + અ + મ્ + આ
- ભિક્ષા- ભ્ + ઇ + ક્ + ષ્ + આ
- વિજ્ઞાન- વ્ + ઇ + જ્ + ઞ્ + આ + ન્ + અ
- આજ્ઞા આ + જ્ + ઞ્ + આ
- ત્રાડ - ત્ + ર્ + આ + ડ્ + અ
- ચિત્ર- ચ્ + ઇ + ત્ + ર્ + અ
- વર્તન - વ્ + અ + ર્ + ત્ + અ + ન્
- વ્રત - વ્ + ર્ + અ + ત્
- અંગરક્ષક - અં + ગ્ + અ + ર્ + અ + ક્ + ષ્ + અ્ + ક્
- અક્ષાંશ - અ + ક્ + ષ્ + આં + શ્
- નક્ષત્ર ન્ + અ + ક્ + ષ્ + અ + ત્ + ર્ + અ
- છત્રપતિ- છ્ + અ + ત્ + ર્ + અ + પ્ + અ + ત્ + ઇ
- ક્ષેત્ર - ક્ + ષ્ + એ + ત્ + ર્ + અ +
- ગણિતજ્ઞ - ગ્ + અ + ણ્ + ઇ + ત્ + અ + જ્ + ઞ્ + અ
- જ્ઞાતિ- જ્ + ઞ્ + આ + ત્ + ઇ
- યજ્ઞચિત્ર - ય્ + અ + જ્ + ઞ્ + અ + ચ્ + ઇ + ત્ + ર્ + અ
- સર્પ - સ્ + અ + ર્ + પ્ + અ
- વર્ણન - વ્ + અ + ર્ + ણ્ + અ + ન્
- પદાર્થ- પ્ + અ + દ્ + આ + ર્ + થ્ + અ
- નિર્ભય - ન્ + ઇ + ર્ + ભ્ + અ + ય્
- જીર્ણ - જ્ + ઈ + ર્ + ણ્ + અ

- સૂર્ય- સ્ + ઊ + ર્ + અ + ય્
- માર્ગ- મ્ + આ + ર્ + ગ્ + અ
- સ્પર્શ સ્ + પ્ + અ + ર્ + શ્ + અ
- ક્રમ - ક્ + ર્ + અ + મ્ + અ
- વજ્ર - વ્ + અ + જ્ + ર્ + અ
- પ્રત્યે- પ્ + ર્ + ત્ + ય્ + એ
- ક્રમબંધ - ક્ + ર્ + અ + મ્ + અ + બ્ + અ + ધ્ + ધ્ + અ
- આશ્રય - આ + શ્ + ર્ + અ + ય્
- પરિશ્રમ - પ્ + અ + ર્ + ઈ + શ્ + અ+ મ્
- વિગ્રહ- વ્ + ઈ + ગ્ + ર્ + અ + હ્
- રાષ્ટ્ર - ર્ + આ + ષ્ + ટ્ + ર્ + અ
- વિદ્રોહ- વ્ + ઈ + દ્ + ર્ + ઓ + હ્
- વસ્યું - વ્ + અ + સ્ + ય્ + ઉ
- ગદ્ય- ગ્ + અ + દ્ + ય્ + અ
- ક્રમ- ક્ + ર્ + અ +મ્
- હૃદય- હ્ + ઋ + દ્ + અ + ય્
- કટાક્ષ - ક્ + અ + ટ્ + આ + ક્ + ષ્ + અ
- નિશ્ચિત - ન્ + ઈ + શ્ + ચ્ + ઇ + ત્
- વિજ્ઞપ્તિ - વ્ +ઈ + જ્ + ઞ્ + અ + પ્ + ત્ + ઇ
- અગ્ન્યસ્ત્ર - અ + ગ્ + ન્ + ય્ + અ + સ્ + ત્ + ર્ + અ
- **નોંધઃ-** શબ્દને અંતે જોડાક્ષર આવતો હોય તો તેના પછી 'અ' સ્વર બોલાય છે.

❖ ધ્યાનમાં રાખવાના નિયમોઃ-

- જ્યારે 'સ્વર'છૂટો પડે ત્યારે તેને આખો લખવો.
- જ્યારે 'વ્યંજન' છૂટો પડે ત્યારે તેને ખોડો (હલન્ત) લખવો.
- જ્યારે તીવ્ર અનુસ્વાર છૂટો પડે ત્યારે તે માં અનુનાસિક મૂકવો.
- જ્યારે કોમળ અનુસ્વાર છૂટો પડે ત્યારે તે અક્ષર ઉપર જ અનુસ્વાર મૂકવો.
- જ્યારે જોડાક્ષર છૂટો પડે ત્યારે સ્વર ઉમેર્યા વિના બીજો વ્યંજન લખવો.
- સંયુક્ત અક્ષરો તેની બનાવટ મુજબ જ છૂટા મૂકવા.
- જ્યારે રેફવાળા અક્ષરો છૂટા પાડવાના હોય ત્યારે જે અક્ષર ઉપર રેફ હોય તે અક્ષર મૂકવો. (દા.ત.-અર્થ - અ + ર્ + થ્+ અ
- જ્યારે ક,પ્ર,વ્ર જેવા અક્ષરોમાં અક્ષર પછી 'ર' મૂકવો. દા.ત. વ્રજ - વ્ + ર્ + અ + જ્

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

૧. શબ્દમાં રહેલા સ્વર અને વ્યંજનના સમૂહને છૂટા પાડવાની ક્રિયાને શું કહેવાય છે?

(A) ધ્વનિ વિચ્છેદ (B) ધ્વનિ શ્રેણી

(C) ધ્વનિ વિવેક (D) ધ્વનિ વિવરણ

૨. ગુજરાતી ભાષા .....ભાષા છે?

(A) ફોનેચિક (B) ફોનેડિક

(C) ફોનેટિક (D) ફોનક્લિક

૩. નીચે પૈકી કયું વાક્ય અયોગ્ય છે ?

(A) 'ફોનેટિક' એટલે આપણે જે રીતે બોલીએ છીએ તેજ રીતે લખીએ છીએ.

(B) ગુજરાતી ભાષાનું ઉચ્ચારણ અને જોડણી બંને સરખા જ હોય છે.

(C) ગુજરાતી ભાષાને 'વ્યંજનાન્ત' ભાષા તરીકે પણ ઓળખાય છે?

(D) ઉપરોક્ત એક પણ નહીં

૪. નીચેનામાંથી કયા શબ્દનો ધ્વનિશ્રેણી ક્રમ સાચો નથી?

(A) વર્તન વ્+ અ+ ર્+ ત્+ અ+ ન્

(B) નિત્ય -ન્+ ઇ+ ત્+ ય્+ અ

(C) આજ્ઞા -આ+ જ્+ ય્ + આ

(D) ત્રાડ- ત્+ ર્+ આ+ ડ્+ અ

૫ નીચેનામાંથી કયા શબ્દનો ધ્વનિશ્રેણી ક્રમ સાચો નથી?

(A) સૂર્ય -સ્+ ઊ+ ર્,+ અ

(B) ગદ્ય જ્+ અ+ દ્+ય્+ અ

(C) ક્ષમા - ક્+ ષ્+ અ + મ્+ આ

(D) ચિત્ર - ચ્+ ઇ + ત્+ ર્+ અ

૬. નીચેનામાંથી કયા શબ્દનો ધ્વનિશ્રેણી ક્રમ સાચો છે?

(A) અન્ન - અ + ન + ન+ અ

(B) કર્ણ - ક + અ + ર + ણ + અ

(C) બિંદુ - બ્ + ઇ + ન્ + દ્ + ઉ

(D) અપૂજ - અ+ પ્+ ઉ + જ્

૭. નીચેનામાંથી કયા શબ્દનો ધ્વનિશ્રેણી ક્રમ સાચો છે?

(A) પુણ્ય - પ્ + ઉ + ણ + ય + અ

(B) શિલ્પ - શ્+ ઇ + લ + પ્ + અ

(C) શું - શ + ઉં

(D) સ્નિગ્ધ - સ્+ ન્ +ઇ + ધ્+ અ

૮. ધ્વનિશ્રેણીમાં શબ્દને અંતે જોડાક્ષર આવતો હોય તો તેના પછી .....સ્વર બોલાય છે.

(A) અ (B) અં

(C) અઃ (D) ઇં

૯. નીચે આપેલ પ્રશ્ન ક્રમાંક ૯ થી ૨૫ના સાચા ધ્વનિ શ્રેણી ક્રમ જણાવો.

(A) જન્મ -જ + અ + ન + મ + અ

(B) જ્ + અ + ન્ + મ્ + અ

(C) જ + અ + ન્ + મ્ + અ

(D) જ્ + અ + ન + મ + અ

૧૦. કાર્યક્રમ

(A) ક + આ + ર્ + ય + અ + ક + ર્ + અ + મ + અ

(B) ક્ + આ + ર + ય + અ + ક + ર + અ + મ

(C) ક્ + આ + ર્ + ય્ + અ + ક્ + ર્+ અ + મ્

(D) ક + આ + ર + ય + અ + ક + ર + અ + મ

૧૧. હાથોહાથ

(A) હ + આ + થ + ઓ + હા + થ + અ

(B) હ + આ + થ + ઓ + હ + અ + થ + અ

(C) હા + આ + થ + ઓ + હા + આ + થ + અ

(D) હ્ + આ + થ્ + ઓ + હ્ + આ + થ્

૧૨. ગિરિધર

(A) ગ્ + ઇ + ર્ + ઇ + ધ્ + અ + ર્

(B) ગ + ઇ + ર + ઇ + ધ + અ + ર

(C) ગ + ઇ + ર + ઇ + ધ + ર્+ અ

(D) ગ + ઈ + ર + ઈ + ધ + અ + ર + અ

૧૩. સર્વોત્તમ

(A) સ + અ +ર + વ+ ઓ + ત + ત + અ+ મ + અ

(B) સ્ + અ + ર્ + વ્ + ઓ + ત્ + ત્+ અ+ મ્ + અ

(C) સ્ + અ + વ્ + ર્ + ઓ + ત્ + અ + મ્ + અ

(D) સ્ + અ + ર્ + વ્ + ઓ + ત્ + અ + મ્ + અ

૧૪. મુઠ્ઠી

(A) મ્ + ઊ + ટ્ + ઠ્ + ઇ (B) મ + ઊ + ઠ + ઠ + ઈ

(C) મ્ + ઊ + ઠ + ઠ્ + ઈ (D) મ્ + ઉ + ઠ્ + ઠ્ + ઈ

૧૫. જ્ઞાનચક્ષુ

(A) જ્ઞ્ + આ + ન્+ અ + ચ્+ અ + ક્ષ્ + ઉ
(B) જ્+ ઞ્ + આ + ન્ + અ+ ચ્ + અ+ ક્ + ષ્+ ઉ
(C) જ્+ ઞ્ + આ + ન્ + અ+ ચ + અ+ ક + ષ + ઉ
(D) જ્+ ઞ + આ + ન+ અ+ ચ + અ+ ક + ષ + ઉ

૧૬. ભાઈબંધ

(A) ભ્+ આ + ઈ + બ્ + અ + ન્ +ધ્ + અ
(B) ભ્+ આ + ઇ + બ્ + અ+ ન્ + ધ્ + અ
(C) ભ + આ + ઈ + બ + અ+ ન + ધ + અ
(D) ભ્+ આ + ઇ + બ + અ + ન + ધ + અ

૧૭. દૂરબીન

(A) દ + ઊ + ર + અ + બ + ન્ +ધ્ + અ
(B) દ્+ ઊ + ર્ + અ + બ્ + ઈ + ન્
(C) દ્ + ઉ + ર્ + અ + બ્+ ઈ + ન્
(D) દ્+ ઊ + ર + બ્ + ઈ + ન્ + અ

૧૮. સ્વરૂપ

(A) સ્ + વ્ + અ + રૂ + પ્ + અ
(B) સ્ + વ્ + અ + ર્ + ઉ + પ્ + અ
(C) સ્ + વ્ + અ + ર્ + ઊ + પ્
(D) સ્ + વ્ + અ + ર્ + ઉ + પ્

૧૯. ક્ષમા

(A) ક્ + ષ્ + અ + મ્ + આ
(B) ક + ષ + અ + મ + આ
(C) ક્ષ + અ + મ + આ
(D) ક્+ સ્ + અ + મ્ + આ

૨૦. આશ્રય

(A) આ + શ્ + ર્+ અ + ય્ + અ
(B) આ + શ્ર્ + ર્ + અ + ય્ + અ
(C) આ + શ + ર્ + અ + ય + અ
(D) આ + શ્ + ર્ + અ + ય્

૨૧. વિજ્ઞાન

(A) વ્+ ઇ + જ્ + ઞ્ + આ + ન્
(B) વ્+ ઈ + જ્ + ઞ્ + આ + ન્ + અ
(C) વ્+ ઇ + જ્ + ઞ્ + આ + ન્ + અ
(D) વ્+ ઈ + જ + ઞ્ + આ + ન્ + અ

૨૨. તૃષ્ણા

(A) ત્+ ઋ + ષ્ + ણ્ + આ
(B) ત્+ ર્ + ઉ + ષ્ + ણ્ + આ
(C) ત્+ ઋ + ષ્ + ન્+ આ
(D) ત + ઋ + ષ + ણ + આ

૨૩. ઉત્કૃષ્ટ

(A) ઉ + ત્ + ક્ + ર્ + ઉ + ષ્ + ટ્ + અ
(B) ઉ + ત્ + ક્ + ઋ + ષ્ + ટ્ + અ
(C) ઉ + ત + ક + ઋ + ષ + ટ + અ
(D) ઉ + ત્ + ઋ + ક્ + ઋ+ ષ્ + ટ્ + અ

૨૪. પદાર્થ

(A) પ્ + અ + દ્ + આ + થ્ + ર્ + અ
(B) પ + અ + દ + આ + થ + ર + અ
(C) પ્ + અ + દ્ + આ + ર્ + થ્ + અ
(D) પ્ + ર + અ + દ્ + આ + થ્ + ર્ + અ

૨૫. અભ્યર્થના

(A) અ + ભ + ય + અ + ર + થ + ન + આ
(B) અ + ભ્ + ય્ + અ + થ્ + ર્ + અ + ન્ + આ
(C) અ + ભ્ + ય્ + અ + ર્ + થ્ + અ + ન્ + આ
(D) અ + ભ્ + ય્ + અ + ર્ + થ્ + ન્ + આ

૨૬. નીચેના શબ્દના સાચી રીતે છૂટા પાડેલા સ્વર-વ્યંજનો (ધ્વનિશ્રેણી) વિકલ્પમાંથી શોધો:

'ક્ષમા'

(A) ક + ક્ષ્ + મ્ + આ
(B) ક્ +ષ્ + અ + મ્ + આ
(C) ક્ + શ્ + અ + મ્ + આ
(D) ક્ + ષ + અ + મ + આ

૨૭. નીચેના શબ્દના સાચી રીતે છૂટા પાડેલા સ્વર વ્યંજનો (ધ્વનિશ્રેણી) વિકલ્પમાંથી શોધો:

'ત્રિશૂળ'

(A) ત્ + ઈ + ર્ + શ્ + ઊ + ળ્ + અ
(B) ત્ + ર્ + ઈ + શ્ + ઉ + ળ્ + અ
(C) ત્ + ઇ + ર્ + ઇ + શ્ + ઊ + ળ્ + અ
(D) ત્ + ર્ + ઇ + શ્ + ઊ + ળ્ + અ

૨૮. 'હાથોહાથ' શબ્દના સાચી રીતે છૂટા પડેલા સ્વર વ્યંજનો દર્શાવો.

(A) હ્ + આ + થ્ + ઓ + હ્ + આ + થ્

(B) હ + આ + થ + ઓ + હા + આ + થ

(C) હ્ + આ + થ્ + ઓ + હ્ + આ

(D) હ્ + આ + થ્ + ઓ + હ્ + આ + થ

૨૯. નીચેના શબ્દના સાચી રીતે છૂટા પાડેલા સ્વર-વ્યંજનો (ધ્વનિશ્રેણી) વિકલ્પમાંથી શોધો. 'વિજ્ઞાન'

(A) વ્ + ઈ + જ્ઞ્ + આ + ન્ + અ

(B) વ્ + ઈ + જ્ + ન્ + આ + ન્ + અ

(C) વ્ + ઈ + જ્ઞા + આ + ન્ + અ

(D) વ્ + ઇ + જ્ + ઞ્ + આ + ન્ + અ

૩૦. નીચેના શબ્દના સાચી રીતે છૂટા પાડેલા સ્વર-વ્યંજનો (ધ્વનિશ્રેણી) વિકલ્પમાંથી શોધો.

'બિંદુ'

(A) બ્ + ઈ + ન્ + દ્ + ઊ (B) બ્ + ઇ + ન્ + દ્ + ઉ

(C) બ્ + ઈ + ન્ + દ્ + ઉ્ (D) બ્ + ઉ + ન્ + દ્ + અ

૩૧. નીચેના શબ્દના સાચી રીતે છૂટા પાડેલા સ્વર-વ્યંજનો (ધ્વનિશ્રેણી) વિકલ્પમાંથી શોધો.

'સાંદીપનિ'

(A) સ્+ અ + દ્ + ઇ + પ્ + આ + ન્ + ઈ

(B) સ્ + આં + દ્ + ઈ + પ્ + અ + ન્ + ઇ

(C) સ્+ આ + દ્ + ઈ + પ્ + અ + ન + ય

(D) સ્ + આં + દ્ + ય્ + ઈ + પ્ + અ + ન્ + ઈ

૩૨. નીચેના શબ્દના સારી રીતે છૂટા પડેલ સ્વર-વ્યંજનો (ધ્વનિશ્રેણી) વિકલ્પમાંથી શોધો.

'આદ્યાત્મિક'

(A) આ + ધ્ + ય્ + આ + ત્ + મ્ + ઇ + ક્ + અ

(B) અ + અ + ધ્ + ય્ + અ + ત્ + મ્ + ઈ + ક્ + અ

(C) અ + અ+ ધ્ + અ + ય્ + આ + ત્ + મ્ + ઈ + ક્ + અ

(D) આ + ધ્ + ય્ + અ + અ + ત્ + અ + મ્ + ઈ + ક્ + અ

૩૩. ત્ + અ + ણ્ + અ + ખ્ + ઓ = 'તણખો' શબ્દમાં કેટલા વર્ણ છે.

(A) સાત (B) છ

(C) ચાર (D) એક પણ વર્ણ નથી.

૩૪. 'સ્વર' શબ્દનું બંધારણ કયું છે?

(A) વ્યંજન + સ્વર+ વ્યંજન + વ્યંજન

(B) સ્વર + વ્યંજન + સ્વર + વ્યંજન + સ્વર

(C) વ્યંજન + વ્યંજન + સ્વર + વ્યંજન + સ્વર

(D) વ્યંજન + વ્યંજન + સ્વર + સ્વર + વ્યંજન

૩૫. સાચી ધ્વનિ શ્રેણી ઓળખાવો. 'દ્વિજિહ્વ'

(A) દ્ + વ્ + ઇ + જ્ + ઇ + હ્ + ઇ + વ્ + અ

(B) ધ્ + વ્ + ઈ + જ્ + ઈ + હ્ + વ્ + અ

(C) ધ્ + વ્ + ઈ + જ્ + ઈ + હ્ + ન્ + અ

(D) ધ્ + વ્ + ઈ + જ્ + ઈ + હ્ + વ્ + અ

૩૬. 'મુક્તિ' શબ્દમાં કેટલા વ્યંજનો છે?

(A) ત્રણ (B) બે

(C) પાંચ (D) ચાર

૩૭. 'વૃષ્ટિ' શબ્દમાં કેટલા સ્વર છે?

(A) બે (B) ત્રણ

(C) ચાર (D) પાંચ

૩૮ ' કોઈ અદૃશ્ય શક્તિ મારી પાછળ કામ કરી રહી છે,તેવું મને લાગે છે.' ઉક્તિના આધોરેખિત શબ્દની ધ્વનિશ્રેણી જણાવો:

સાચી ધ્વનિ શ્રેણી ઓળખાવો. 'દ્વિજિહ્વ'

(A) અ + દ્ + ર્ + શ્ + ય્ + અ

(B) અ + દ્ + ર્ + અ + શ્ + ય્ + અ

(C) અ + દ્ + ર્ + અ + શ્ + ય્

(D) અ + દ્ + ઋ + અ + શ્ + ય્ + અ

૩૯. નીચેના શબ્દના સર્ચી રીતે છૂટા પાડેલા શ્વર વ્યંજનો (ધ્વનિશ્રેણી) વિકલ્પમાંથી શોધો.

'અંગરક્ષક'

(A) અં + ગ્ + અ + ર્ + અ + ક્ + શ્ + અ + ક્

(B) અં + ગ્ + અ + ર્ + અ + ક્ + ષ્ + અ + ક્ + અ

(C) અં + ગ્ + અ + ર્ + અ + ક્ + ષ્ + અ + ક્

(D) અં + ઙ્ + ગ્ + અ + ર્ + અ + ક્ + ષ્ + અ + ક્ + અ

☞ નોંધ : સાચો જવાબ (D) છે, પરંતુ (GCERT) ના પુસ્તકમાં જવાબ (C) આપેલ છે.

૪૦. નીચેના શબ્દમાં સાચી રીતે છૂટા પાડેલા સ્વર-વ્યંજનો (ધ્વનિશ્રેણી) વિકલ્પમાંથી શોધો.

'ક્રમબદ્ધ'

(A) ક્ + ર્ + અ + મ્ + અ + બ્ + અ + દ્ + ધ્ + અ
(B) ક્ + અ + મ્ + અ + બ્ + અ + દ્ + ધ્ + અ
(C) ક્ + અ + મ્ + અ + બ્ + અ + ધ્ + અ
(D) ક્ + ર્ + અ + મ્ + આ + બ્ + અ + દ્ + ધ્ + અ

૪૧. નીચેના શબ્દની સાચી રીતે છૂટા પાડેલા સ્વર-વ્યંજનો (ધ્વનિશ્રેણી) વિકલ્પમાંથી શોધો.

'સાક્ષાત્કાર'

(A) સ્ + આ + ક્ષ્ + આ + ત્ + ક્ + આ + ર્
(B) સ્ + આ + ક્ + ષ્ + આ + ત્ + ક્ + આ + ર્ + અ
(C) સ્ + આ + ક્ + ષ્ + આ + ત્ + અ + ક્ + આ + ર્
(D) સ્ + આ + ક્ + ષ્ + આ + ત્ + ક્ + આ + ર્ + અ

૪૨. 'પ્રત્યક્ષ' શબ્દની ધ્વનિશ્રેણી અંગેનો યોગ્ય વિકલ્પ શોધો.

(A) પ્ + ર્ + અ + ત્ + ય્ + અ + ક્ + ષ્ + અ
(B) પ્ + ર્ + અ + ય્ + ત્ + અ + ષ્ + ક્ + અ
(C) પ્ + ર્ + અ + ત્ + ય્ + આ + ક્ + ષ્ + અ
(D) પ્ + ર્ + અ + ત્ + ય્ + આ + સ્ + ક્ + અ

૪૩. નીચેના શબ્દની સાચી રીતે છૂટા પાડેલા સ્વર-વ્યંજનો (ધ્વનિશ્રેણી) વિકલ્પમાંથી શોધો.

'શ્રવણ'

(A) ષ્ + ર્ + અ + વ્ + અ + ણ્
(B) સ્ + ર્ + અ + વ્ + અ + ણ્
(C) શ્ + ર્ + આ + વ્ + અ + ણ્
(D) શ્ + ર્ + અ + વ્ + અ + ણ્ + અ

૪૪. નીચેના શબ્દના સાચી રીતે છૂટ પાડેલા સ્વર-વ્યંજનો (ધ્વનિશ્રેણી) વિકલ્પમાંથી શોધો.

'બુલંદ'

(A) બ્ + ઉ + લ્ + અં + દ્ + અ
(B) બ્ + ઊ + લ્ + અ + દ્
(C) બ્ + ઊ + લ્ + અ + દ્ + અ
(D) બ્ + ઉ + લ્ + અ + દ્ + અ

૪૫. નીચેના શબ્દના સાચી રીતે છૂટા પાડેલા સ્વર-વ્યંજનો (ધ્વનિશ્રેણી) વિકલ્પમાંથી શોધો.

'ચિત્ર'

(A) ચ્ + અ + ત્ + ઈ + ર્
(B) ચ્ + ઈ + ત્ + ર્ + અ
(C) ચ્ + ઇ + ત્ + ર્ + અ
(D) ચ્ + ઈ + ત + ર + અ

જવાબો

(1) B	(2) C	(3) D	(4) C	(5) B	(6) C	(7) D	(8) A	(9) B	(10) C
(11) D	(12) A	(13) B	(14) C	(15) B	(16) B	(17) B	(18) C	(19) A	(20) D
(21) C	(22) A	(23) B	(24) C	(25) C	(26) B	(27) D	(28) A	(29) D	(30) B
(31) B	(32) A	(33) B	(34) C	(35) A	(36) A	(37) A	(38) B	(39) C	(40) A
(41) B	(42) A	(43) D	(44) A	(45) C					

5 જોડાક્ષર

❖ જોડાક્ષર :

- "સ્વરની મદદ લીધા વિના વ્યંજન સાથે વ્યંજન જોડાય" તેને 'જોડાક્ષર" કહેવાય છે.
- જોડાક્ષરને 'સંયુક્તાક્ષર' નામથી પણ ઓળખાય છે.
- ગુજરાતી ભાષાના ઉચ્ચારણ અને લેખનશુદ્ધિનાં જોડાક્ષર ખૂબ જ ઉપયોગી નીવડે છે.

♦ વિશિષ્ટ લિપિ ચિહ્ન ધરાવતા જોડાક્ષરો:-

ક્ષ- ક્ + ષ્ + અ ત્ર- ત્ + ર્ +અ

જ્ઞ - જ્ + ઞ્ + અ

- ગુજરાતી ભાષાના કેટલાક જોડાક્ષર દેવનાગરી લિપિ અનુસાર લખીએ છીએ. આ અક્ષરના જોડાક્ષરનો પરિચય નીચે મુજબ છે.

❖ દેવનાગરી લિપિનો પ્રયોગ द द

જોડાક્ષર	ઉદાહરણ	શબ્દ	ધ્વનિશ્રેણી
દ્ + દ = દ્દ	મુદ્દો,રદ્દી,મુદ્દલ,તદ્દન, હોદ્દો	મુદ્દો	મ્ + ઉ + દ્ + દ્ + ઓ
દ્ + ધ = દ્ધ	શુદ્ધ, યુદ્ધ, બુદ્ધ, વૃદ્ધ,પદ્ધતિ	શુદ્ધ	શ્ + ઉ + દ્ + ધ્ + અ
દ્ + મ = દ્મ	પદ્મ, છદ્મ	પદ્મ	પ્ + અ + દ્ + મ્ + અ
દ્ + ય = દ્ય	ગદ્ય,પદ્ય,વિદ્યા	વિદ્યા	વ્ + ઇ + દ્ + ય્ + આ
દ્ + ર = દ્ર	ચંદ્ર, ભદ્ર, મુદ્રા, તદ્રૂપ	મુદ્રા	મ્ + ઉ + દ્ + ર્ + આ
દ્ + વ = દ્વ	દ્વિતીય, દ્વિગુ, વિદ્વાન	દ્વિતીય	દ્+ વ્ + ઇ + ત્ + ઇ + ય્
દ્ + ઋ = દૃ	દૃઢ, દૃશ્ય	દૃશ્ય	દ્ + ઋ + શ્ + ય્ + ત્

❖ 'ધ' ના જોડાક્ષર

જોડાક્ષર	ઉદાહરણ	શબ્દ	ધ્વનિશ્રેણી
ધ્+ ધ = ધ્ધ	યોધ્ધા, અધ્ધર	અધ્ધર	અ+ ધ્ + ધ્+ અ+ ર્
ધ્ + ય = ધ્ય	સંધ્યા,અધ્યાપક	સંધ્યા	સ + અં + ધ્ +ય્ + આ
ધ્ + ર = ધ્ર	ધ્રુવ,ધ્રુવારી	ધ્રુવ	ધ્ + ર્ + ઉ + વ્
ધ્ + વ = ધ્વ	ધ્વનિ,ધ્વજ	ધ્વજ	ધ્ + વ્ + અ+ જ્
ધ્ + ઋ = ધૃ	ધૃતિ, ધૃતરાષ્ટ્ર	ધૃતિ	ધ્ + ઋ + ત્+ ઇ

❖ 'શ'ના જોડાક્ષર

જોડાક્ષર	ઉદાહરણ	શબ્દ	ધ્વનિશ્રેણી
શ્+ ર = શ્ર	શ્રવણ, શ્રદ્ધા, શ્રેયસ	શ્રદ્ધા	શ્ + ર્+ અ + દ્+ ધ્+ આ
શ્ + વ = શ્વ	શ્વાસ, શ્વેત,શ્વાન	શ્વાન	શ્ + વ્ + આ + ન્
શ્ + ચ = શ્ચ	આશ્ચર્ય, નિશ્ચિત	નિશ્ચિત	ન્ + ઇ + શ્ + ચ્+ ઇ + ત્

❖ 'હ'ના જોડાક્ષર

જોડાક્ષર	ઉદાહરણ	શબ્દ	ધ્વનિશ્રેણી
હ્ + મ = હ્મ	બ્રહ્મ,બ્રાહ્મણ	બ્રહ્મ	બ્ + ર્ + અ + હ્ + મ્ + અ
હ્ + ન = હ્ન	મધ્યાહન,જાહ્નવી	મધ્યાહ્ન	મ્ + અ + દ્ + ય્ + આ + હ્ + ન્ + અ
હ્ + ય = હ્ય	બાહ્ય,સહ્ય	બાહ્ય	બ્ + આ + હ્ + ય્ + અ
હ્ + ર = હ્ર	હ્રસ્વ, હ્રાસ	હ્રસ્વ	હ્ + ર્ + આ્ + સ્ +વ્ + અ
હ્ + વ = હ્વ	જિહ્વા, ગહ્વર	જિહ્વા	જ્+ ઇ + હ્ + વ્ + આ
હ્ + ઋ = હૃ	હૃષીકેશ,હૃદય	હૃદય	હ્ + ઋ + દ્ + અ + ય્

♦ 'ર' આવે તો પહેલા '^' તરીકે

શબ્દ	ધ્વનિ શ્રેણી
સર્પ	સ્ + અ + ર્ + પ્ + અ
વર્ણન	વ્ + અ + ર્ + ણ્ + ન્
પદાર્થ	પ્ + અ + દ્ + આ + ર્ + થ્ + અ

♦ 'ર' પછી આવે તો ' ,'તરીકે

શબ્દ	ધ્વનિશ્રેણી
ક્રમ	ક્ + ર્ + અ + મ્
વજ્ર	વ્ + અ + જ્ + ર્+ અ
પ્રત્યે	પ્ + ર્ + અ + ત્ + ય્ + એ

❖ સીધી લીટીમાં અક્ષરોના જોડાણથી બનતા જોડાક્ષરો

ગ્ય = યોગ્યચ્છ = સ્વચ્છ ત્વ = મમત્વ ન્મ = જન્મ ન્ત્ય = દન્ત્ય

☞ ઉપર નીચે અક્ષરોના જોડાણથી બનતા જોડાક્ષરો

ઙ્ક = ઉઙ્કયનઙ્મ = પઙ્મ દ્ધ = શુદ્ધ

દ્વ = દ્વાર દ્દે = ઉદ્દેશ દ્ય = વૈદ્ય

☞ સજાતીય અક્ષરો જોડાઈને બનતા જોડાક્ષરો

ક્ક = અક્કલ જ્ઝ = સજ્ઝાય મ્પ = સમ્પ ચ્છ = ગચ્છ ત્ન = રત્ન

☞ વિજાતીય અક્ષરો જોડાઈને બનતા જોડાક્ષરો

ક્ય = વાક્ય દ્વ = દ્વન્દ્વ પ્ર = પ્રત ત્મ = આત્મા મ્ય = રમ્ય શ્ન = પ્રશ્ન

☞ એક જ અક્ષર બેવડાઈને જોડાવાથી બનતા અક્ષરો

ગ્ગ = ફુગ્ગો ત્ત = પિત્ત લ્લ = મલ્લ ચ્ચ = ઉચ્ચ દ્દ = મુદ્દલ ન્ન = અન્ન ઠ્ઠ = લઠ્ઠ

☞ બંને અક્ષરોની મૂળ આકૃતિ પૂર્ણપણે સચવાઈ છે એવા જોડાક્ષરો

ક્ત = ભક્ત ચ્છ = કચ્છ ભ્ય = સભ્ય ગ્ય = ભાગ્ય મ્લ = અમ્લ સ્વ = સ્વર્ગ પ્રહ્લ = પ્રહ્લાદ

☞ બેમાંથી એક અક્ષરની મૂળ આકૃત્તિ પૂર્ણપણે અને બીજા અક્ષરની મૂળ આકૃતિ આંશિક રીતે સચવાઈ છે એવા જોડાક્ષરો

ત્ત = અત્તરક = ક્રમ ર્ક = તર્ક શ્ચ = નિશ્ચય

☞ બંને અક્ષરોની મૂળ અઅક્-તિ બિલકુલ સચવૌ નથી એવા જોડાક્ષરો

ક્ષ = પક્ષ જ્ઞ = જ્ઞાન

❖ જાણવા જેવું :

☞ કેટલાક ' ૐ' (ઓમ્)ને જોડાક્ષર માને છે, પરંતુ બે વ્યંજનોની વચમાં કોઈ સ્વર ન હોય અને બંને વ્યંજનો પરસ્પર જોડાઈ ગયા હોય ત્યારે જોડાક્ષર બને છે. આ નિયમાનુસાર 'ૐ' માં બે વ્યંજનો જ નથી. એમાં બે સ્વરો મળેલા છે માટે એને જોડાક્ષર નહી, પણ 'સન્ધ્યાક્ષર' કહેવાય છે.

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

૧. 'સ્વરની મદદ લીધા વિના વ્યંજન સાથે વ્યંજન જોડાય તેને .....કહેવાય છે.

(A) જોડાક્ષર (B) સંયુક્તાક્ષર

(C) (A) અને (B) બંને (D) A અને B પૈકી એકપણ નહીં

૨. જોડાક્ષરની કઈ જોડ સાચી છે.

(A) ક્ષ = જ્ઞ + અ (B) જ્ઞ = જ + ઞ્

(C) જ્ઞ = જ્ + ઞ્ + અ (D) જ્ઞ = જ્ઞ્ + અ

૩. જોડાક્ષરની કઈ જોડ સાચી છે?

(A) ક્ષ = ક્ + ષ્ + અ (B) ત્ર = ત્ + ર્ + અ

(C) જ્ઞ = જ્ + ઞ્ + અ (D) ઉપરોક્ત તમામ

૪. 'તદ્દન શબ્દમાં 'દ્' ને સંલગ્ન જોડાક્ષર જણાવો.

(A) દ્ + દ (B) દ્ + ધ

(C) ધ્ + દ (D) દ્ + દ

૫. 'દેશ્ય' શબ્દમાં 'દ્' ને સંલગ્ન જોડાક્ષર જણાવો.

(A) દ્ + ર (B) દ્ + રુ

(C) દ્ + ઋ (D) દ્ + ૠ

૬. 'હૃદય' શબ્દમાં 'હ' ને સંલગ્ન જોડાક્ષર જણાવો.

(A) હ્ + ર (B) હ્ + રુ

(C) હ્ + ઋ (D) હ્ + ૠ

૭. જોડાક્ષરની કઈ જોડ ખોટી છે?

(A) ધ્+ ઋ = ધૃ (B) ધ્ + ર = ધ્ર

(C) ધ્ + રુ = ધુ (D) ધ્ + વ = ધ્વ

૮. જોડાક્ષરની કઈ જોડ યોગ્ય છે?

(A) H = અ + ઉ + મ (B) ત્સ્ય = ત્ + સ્ + ય્

(C) તૃ = ત્ + ઋ (D) ઉપરોક્ત તમામ

૯. સંયુક્તાક્ષરના સંદર્ભમાં સાચો વિકલ્પ કયો છે?

(A) ક્ + સ = ક્ષ (B) જ્ + ઞ્ = જ્ઞ

(C) સ્ + ર = શ્ર (D) દ્ + ર્ = દ્ર

૧૦. યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો:

(A) દ્ + ધ્ = દ્ધ (B) સ્ + ર = સ્ત્ર

(C) દ્ + ર્ = દ્ર (D) દ્ + ઋ = દૃ

જવાબો									
(1) C	(2) C	(3) D	(4) A	(5) C	(6) C	(7) C	(8) D	(9) B	(10) D

6 શબ્દકોશ

❖ શબ્દકોશ:

- ☞ વ્યાકરણની દૃષ્ટિએ શબ્દોના અર્થ દર્શાવતો સંગ્રહ 'શબ્દકોશ' તરીકે ઓળખાય છે.
- ☞ શબ્દકોશમાં શબ્દોની ગોઠવણી ક્રમ મુજબ કરવામાં આવે છે.

❖ શબ્દકોશનો ઇતિહાસ :-

- ☞ ગુજરાતી શબ્દોની અંગ્રેજીમાં સમજૂતી આપતો ગ્રંથ ઇ.સ. ૧૮૦૮માં ડ્રમન્ડ નામના પાદરીએ ૪૬૮ શબ્દો સાથે પ્રસિદ્ધ કર્યો હતો. જે ગ્રંથમાં માત્ર ગુજરાતી શબ્દોનું અંગ્રેજી કરેલું હોવાના લીધે તેને પ્રથમ ગ્રંથની ગણતરીમાં લેવામાં આવતો નથી.

♦ નર્મકોશ :-

- ☞ ગુજરાતી ભાષાનો ગણતરીમાં લેવામાં આવેલો સર્વપ્રથમ શબ્દકોશ ઇ.સ. ૧૮૭૩ માં નર્મદે તૈયાર કરેલો 'નર્મકોશ' છે.
- ☞ નર્મદે આ શબ્દકોશ ૧૨ વર્ષની સમયવધિમાં તૈયાર કરેલો માનવામાં આવે છે.
- ☞ શબ્દકોશની શરૂઆતમાં ગુજરાતનું રાજ્યગીત 'જયજય ગરવી ગુજરાત' મૂકવામાં આવ્યું હતું.
- ☞ શબ્દકોશનો સંપૂર્ણ ખર્ચ નર્મદે ઉઠાવ્યો હતો.

♦ ભગવદ્‌ગોમંડલ:-

- ☞ ગુજરાતમાં સ્થિત ગોંડલના સ્વર્ગીય મહારાજા ભગવતસિંહના પ્રયત્નથી ઇ.સ.૧૯૨૮ થીવ ૧૯૫૪ સુધીના કુલ ૨૬ વર્ષના સમયગાળાની દીર્ઘદૃષ્ટિ અને મહેનત થકી 'ભગવદ્‌ગોમંડલ 'શબ્દકોશ'ની રચના થઇ.
- ☞ જે ગુજરાતી ભાષાનો બૃહદ્(મોટામાં મોટો) કોશ ગણાય છે જેનું વજન ૧૭ કિ.ગ્રા., ૯ભાગમાં વિભાજિત અને રૂ ૧૦૦૦૦ની કિંમતનો છે.
- ☞ બૃહદ કોશ હોવાને લીધે તેને 'જ્ઞાનકોશ' (Encyclopedia) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
- ☞ જેનો પ્રથમ ભાગ ઇ.સ. ૧૯૨૮માં અને નવમો ભાગ ઇ.સ. ૧૯૫૪માં પ્રકાશિત થયો હતો.
- ☞ આ કોશની રચનામાં 'શ્રી ચંદુલાલ બહેચરલાલ'નો સિંહ ફાળો છે.
- ☞ આ કોશ રાજકોટ સ્થિત 'પ્રવીણ પ્રકાશન' દ્વારા બહાર પાડવામાં આવે છે.

♦ સાર્થ જોડણીકોશ :-

- ☞ મહાત્મા ગાંધીજીની પ્રેરણાથી 'ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ' દ્વારા ઇ.સ. ૧૯૨૯માં ગુજરાતી ભાષાનો માન્ય ગણાતો શબ્દકોશ 'સાર્થ જોડણીકોશ' બહાર પાડવામાં આવ્યો.
- ☞ આ કોશને ઇ.સ. ૧૯૩૧માં અર્થ સાથે બહાર પાડવામાં આવ્યો.
- ☞ ગાંધીજી દ્વારા ઉચ્ચારાયેલું "હવે પછી કોઇને સ્વેચ્છાએ જોડણી કરવાનો અધિકાર નથી" એ વાક્ય કોશની શરૂઆતમાં મૂકવામાં આવ્યું.
- ☞ શ્રી મગનલાલ પ્રભુદાસ દેસાઇનો આ કોશની રચનામાં વિશિષ્ટ ફાળો હતો.

♦ ગુજરાતી વિશ્વકોશ

- ☞ ગુજરાત યુનિવર્સિટીને 'પૂજ્ય મોટા' એ ૧૦ લાખ જેવી રકમ આપી અને આ વિશ્વકોશ બનાવવા માટેની પ્રેરણા પૂરી પાડી.
- ☞ વિશ્વકોશ ટ્રસ્ટ દ્વારા ધીરુભાઇ ઠાકરના વડપણ હેઠળ ૨ ડિસેમ્બર,૧૯૮૫થી ગ્રંથનું કાર્ય શરૂ થયું. જેનો પ્રથમ ભાગ પૂજ્ય મોટાને અર્પણ કરવામાં આવ્યો.
- ☞ વિશ્વકોશનું વિમોચન પૂજ્ય પ્રમુખ સ્વામીને હસ્તે થયું હતું.
- ☞ ગુજરાતી ભાષાનો સર્વપ્રથમ અને એકમાત્ર સચિત્ર સર્વ સંગ્રાહક - એન્સાઇક્લોપીડિયા માનવામાં આવે છે.
- ☞ વિશ્વકોશ ટ્રસ્ટ દ્વારા 'બાળ વિશ્વકોશ' પણ બહાર પાડવામાં આવેલ છે. જે ૧૦ ભાગમાં બહાર પાડેલ છે. આ બાળ વિશ્વકોશ માટે ધીરૂભાઇ ઠાકર અને કુમારપાળ દેસાઇએ નોંધપાત્ર ફાળો આપેલ છે.
- ☞ વિશ્વકોશ ટ્રસ્ટ દ્વારા દર મહિને 'વિશ્વવિહાર' નામનું સામયિક પ્રકાશિત થાય છે. તદ્ઉપરાંત 'આનંદવિહાર' નામનું ઇ-સામયિક પ્રકાશિત થાય છે.

♦ સ્વરક્રમ :-

અ	અં	અઃ	આ	આં	આઃ
ઇઈ	ઇઃ	ઈ	ઈ	ઈઃ	
ઉઉં	ઉઃ	ઊ	ઊં	ઊઃ	
ઋ	ઋં	ઋઃ	એ	એં	એઃ
ઍ	ઍં	ઍઃ	એ	એં	એઃ
ઓ	ઔં	ઓઃ	ઑ	ઑં	ઑઃ
ઔ	ઔં	ઔઃ			

♦ **વ્યંજન ક્રમ :**

ક	ક્ષ	ખ	ગ	ઘ	ઙ્	ચ	છ	જ	જ્ઞ	ઝ	ઞ્	ટ
ઠ	ડ	ઢ	ણ	ત	ત્ર	થ	દ	ધ	ન	પ	ફ	બ
ભ	મ	ય	ર	લ	વ	શ	શ્ર	ષ	સ	હ	ળ	

♦ **બારાક્ષરી ક્રમ**

કઃ	કાઃ	કાં	કાઃ	કિ	કિં	કિઃ		
કી	કીં	કીઃ	કુ	કું	કુઃ	કૂ	કૂં	કૂઃ
કૃ	કૃં	કૃઃ	કે	કેં	કેઃ	કૅ	કૅં	કૅઃ
કૈ	કૈં	કૈઃ	કો	કોં	કોઃ	કૉ	કૉં	કૉઃ
કૌ	કૌં	કૌઃ	ક્ય	ક્ર	ક્લ	ક્વ	ક્ષ	

☞ **નોંધઃ-** ઉપરોક્ત ગોઠવણીમાં 'ક થી કૌઃ' સુધીના ક્રમને 'પૂર્ણ વ્યંજન'ની ગોઠવણી કહેવાય છે.

☞ 'કૌઃ' પછી 'ક' ના જોડાક્ષર મુજબ ગોઠવણી કરવામાં આવેલ છે. જેની સમય નીચે મુજબ છે.

ક્ + ય્ + અ = ક્યા

ક્ + ર્ + અ = ક્ર

ક્ + લ્ + અ = ક્લ

ક્ + વ્ + અ = ક્વ

ક્ + ષ્ + અ = ક્ષ

❖ શબ્દ કોશના ક્રમ માટેના નિયમોઃ-

♦ **શબ્દકોશની શરૂઆત સ્વરથી થાય છે અને ત્યારબાદ વ્યંજનથી શરૂ થતા શબ્દો આવે છે.**

☞ શબ્દકોશનો પ્રથમ અક્ષર સમાન હોય ત્યારે બીજા અક્ષર પ્રમાણે અને બીજો અક્ષર સમાન હોય ત્યારે ત્રીજા અક્ષર પ્રમાણે શબ્દકોશની ગોઠવણી કરવામાં આવે છે.

☞ શબ્દકોશમાં શબ્દોને પ્રથમ બારાક્ષરીના ક્રમમાં અને પછી વ્યંજનોના ક્રમ મુજબ ગોઠવવામાં આવે છે.

☞ બારાક્ષરીનો ક્રમ પૂરો થાય તે પછી જોડક્ષરોનો ક્રમ શરૂ થાય છે/ જોડાક્ષરોમાં પણ અક્ષરનો ક્રમ વ્યંજનોના ક્રમ મુજબ નક્કી થાય છે.

♦ **જોડાક્ષરના નિયમાનુસાર :**

'ક્ષ' થી શરૂ થતા શબ્દો 'ક' ની શ્રેણીમાં આવે છે.

'જ્ઞ' થી શરૂ થતા શબ્દો 'જ' ની શ્રેણીમાં આવે છે.

'ત્ર' થા શરૂ થતા શબ્દો 'ત'ની શ્રેણીમાં આવે છે.

'શ્ર' થી શરૂ થતા શબ્દો 'શ'ને શ્રેણીમાં આવે છે.

♦ **ઉપરોક્ત નિયમાનુસાર શબ્દકોશના ઉદાહરણ નીચે મુજબ જોઈએ.**

☞ **અમર, અંબર, આભ, આંગળી, ઇજનેર, ઇંદ્રાસન, ઇશ્વર, ઇંટોણી, ઉકરડો, ઉંદર, ઊકળવું, ઊંઘ, ઋગ્વેદ, એકધર્મી, એંજિન, ઐતિહાસિક, ઐંદ્રિયક,ઓખામંડળ, ઔંકાર, ઔષધી, ઔંસ**

☞ અક્લ,ઊંટ, ઋષિ, ઔત્સુક્ય, કમર, કોમલ, ચિકિત્સા, જંથરાં, જ્ઞાન, દગલ, નાક, પરીક્ષા, પૂર્ણા, ભેળસેળ, મોરસ, યાચના, વાઉચર, વ્યક્તિ, સમીર, સંગત

☞ કમળ, કંઠી, કામ, કાંધ, કિસાન, કીર્તિસ્તંભ, કુકર્મી, કુંભમેળો, કૂજન, કૂંચી, કૃમિ, કેદારનાથ, કેંદ્રબિંદુ, કૈલાસવાસી, કોકિલ, કોંકણ, કૌમુદી, કૌંસ, ક્યારી, ક્યુસેક, ક્યો, ક્રમ, ક્રિકેટ, ક્રૂરતા, ક્રોધ, ક્લબ, ક્લાર્ક, ક્લેમ, ક્વાથ, ક્વાર્ટર,ક્ષણ,ક્ષમાપન

☞ નોંધઃ ઙ્, ઞ્, ણ, ળ વર્ણોથ શરૂ થતાં શબ્દ ગુજરાતી ભાષામાં જોવા મળતા નથી. તેથી ગુજરાતી શબ્દકોશમાં સમાવેશ કરવામાં આવેલ નથી.

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

૧. વ્યાકરણની દૃષ્ટિએ શબ્દોના અર્થ દર્શાવતો .....તરીકે ઓળખાય છે.

(A) શબ્દભંડોળ (B) શબ્દ રચના

(C) શબ્દકોશ (D) શબ્દસમૂહ

૨. ગુજરાતી ભાષાનો ગણતરીમાં લેવામાં આવેલો સર્વપ્રથમ શબ્દકોશ કોના દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવ્યા.

(A) ડ્રમન્ડ (B) નર્મદ

(C) ચંદુલાલ બેહચરલાલ (D) દલપતરામ

૩. ગોંડલના સ્વર્ગીય મહારાજા ભગવતસિંહજીના પ્રયત્નથી કયા શબ્દકોશની રચના કરવામાં આવી.

(A) ભગવતીમંડલ (B) ભગવદ્મંડલ

(C) ભગવદ્ગોમંડલ (D) ભગવાનમંડલ

૪. કયો કોશ ગુજરાતી ભાષાનો બૃહદ્ કોશ ગણાય છે?

(A) નર્મકોશ (B) ભગવદ્ગોમંડલ

(C) ગુજરાતી વિશ્વકોશ (D) સાર્થ જોડણીકોશ

૫. નીચે પૈકી અયોગ્ય વિધાન જણાવો:

(A) ભગવદ્ગોમંડલનું વજન ૧૭ કિ.ગ્રા. છે.

(B) ભગવદ્ગોમંડલ નવ ભાગમાં વિભાજિત છે.

(C) ભગવદ્ગોમંડલને 'જ્ઞાનકોશ' (Encyclopedia) તરીકે પણ ઓળખાય છે.

(D) ઉપરોક્ત એકપણ નહીં.

૬. ગુજરાતી ભાષાનો માન્ય ગણાતો શબ્દકોશ કયો છે?

(A) નર્મકોશ (B) ભગવદ્ગોમંડલ

(C) ગુજરાતી વિશ્વકોશ (D) સાર્થ જોડણીકોશ

૭. કોની પ્રેરણાથી 'સાર્થ જોડણીકોશ' બહાર પાડવામાં આવ્યો?

(A) ગાંધીજી (B) ચંદુલાલ બહેચરલાલ

(C) નર્મદ (D) ધીરુભાઈ ઠાકર

૮. સાર્થ જોડણીકોશમાં કોનો વિશેષ ફાળો છે?

(A) શ્રી ચંદુલાલ બહેચરલાલ (B) શ્રી મગનલાલ પ્રભુદાસ દેસાઈ

(C) શ્રી ધીરુભાઈ ઠાકર (D) ઉપરોક્ત એક પણ નહીં

૯. વિશ્વકોશનું વિમોચન કોના દ્વારા કરવામાં આવ્યું?

(A) ગાંધીજી (B) નર્મદ

(C) પૂજ્ય પ્રમુખ સ્વામી (D) દલપતરામ

૧૦. વિશ્વકોશ ટ્રસ્ટ દ્વારા કયું સામયિક બહાર પાડવામાં આવે છે?

(A) શબ્દસૃષ્ટિ (B) બુદ્ધિપ્રકાશ

(C) નવનીત સમર્પણ (D) વિશ્વવિહાર

૧૧. નીચે પૈકી કયું વિધાન અયોગ્ય છે?

૧. વિશ્વકોશ બનાવવા પૂજ્ય શ્રી મોટાએ ગુજરાત યુનિવર્સિટીને દસ લાખ જેવી રકમ આપી.

૨. વિશ્વકોશને એક માત્ર સચિત્ર સર્વ સંગ્રાહક એન્સાઈકોપીડિયા માનવામાં આવે છે.

૩. વિશ્વકોશ ટ્રસ્ટ દ્વારા 'બાળ વિશ્વકોશ બહાર પાડવામાં આવે છે.

૪. વિશ્વકોશ ટ્રસ્ટ દ્વારા 'આનંદવિહાર' નામનું ઈ-સામયિક પ્રકાશિત થાય છે.

(A) ૧,૨,૩ (B) ૨,૩,૪

(C) ૧,૩,૪ (D) ઉપરોક્ત પૈકી એકપણ નહીં

૧૨. ભગવદ્ગોમંડલ કેટલા ભાગમાં વિભાજિત છે?

(A) સાત (B) આઠ

(C) નવ (D) દસ

૧૩. શબ્દકોશને સંલગ્ન જોડ પસંદ કરો?

1.ગુજરાત વિદ્યાપીઠ	(a) નર્મકોશ
2. ભગવદ્ગોમંડલ	(b) ગુજરાતી કોશ
3.ઈ.સ. ૧૮૭૩	(c) જ્ઞાન કોશ
4.ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટી	(d) સાર્થ જોડણીકોશ

(A) 1-a, 2,b, 3-c, 4-d (B) 1-d, 2-c, 3-b, 4-a

(C) 1-d, 2-c, 3-a, 4-b (D) 1-b, 2-a, 3-d, 4-c

૧૪. "હવે પછી કોઈને સ્વેચ્છાએ જોડણી કરવાનો અધિકાર નથી." આ વાક્ય કોના દ્વારા ઉચ્ચારાયેલ છે?

(A) નર્મદ (B) દલપતરામ

(C) ગાંધીજી (D) મહારાજા ભગવસિંહજી

૧૫. નીચે પૈકી યોગ્ય સ્વરક્રમ જણાવો.

(A) અ અ: આ આં (B) અ અં અ: આ

(C) અ અ: અં આ (D) અ અં આ આ:

૧૬. નીચે પૈકી કયા જોડાક્ષરની જોડ ખોટી છે?

(A) ક્ + ય્ + અ = ક્ય (B) ક્ + ર્ = ક્ર

(C) ક્ + ષ્ + અ = ક્ષ (D) ક્ + વ્ + અ = ક્વ

૧૭. શબ્દકોશના વ્યંજનક્રમમાં 'જ્ઞ' નું સ્થાન જણાવો:

(A) 'ઝ્' પછી (B) 'જ' પછી

(C) 'ઞ પછી (D) એકપણ નહીં

૧૮. નીચેના વિકલ્પોમાંથી અયોગ્ય ક્રમમાં હોય તેવા વિકલ્પ પસંદ કરો.

(A) અક્લ, ઊંટ, ઋષિ, ઔત્સુક્ય

(B) કમર, કોમલ, ચિકિત્સા, જીંથરાં

(C) જ્ઞાન,દંગલ, નાક, ઋષિ

(D) પરીક્ષા, પૂર્ણા, ભેળસેળ, મોરસ

(A) નર્મકોશ (B) ભગવદ્ગોમંડલ

(C) ગુજરાતી વિશ્વકોશ (D) સાર્થ જોડણીકોશ

૧૯. ઈજનેર, ઇંદ્રાસન,,ઈશ્વર, ઋગ્વેદ,એંજિન, ઐંદ્રિક્યિ' -આ શબ્દોને શબ્દકોશના ક્રમમાં ગોઠવતા કયો શબ્દ ત્રીજા ક્રમે આવે?

(A) ઋગ્વેદ (B) ઈશ્વર

(C) ઇંદ્રાસન (D) ઐંદ્રિક્યિ

૨૦. નીચે પૈકી કયું વાક્ય અયોગ્ય છે?

1. 'ક્ષ' થી શરૂ થતા શબ્દો 'ક'ની શ્રેણીમાં આવે છે.

2. 'જ્ઞ' થી શરૂ થતા શબ્દો 'જ'ની શ્રેણીમાં આવે છે.

3. 'ત્ર'થી શરૂ થતા શબ્દો 'ત'ની શ્રેણીમાં આવે છે.

4. 'શ્ર' થી શરૂ થતા શબ્દો 'શ'ની શ્રેણીમાં આવે છે.

(A) A અને B (B) B અને C

(C) C અને D (D) ઉપરોક્ત એક પણ નહીં

૨૧. 'ક'ની હરોળમાં 'ક્લ'ને શબ્દકોશના ક્રમ પ્રમાણે કયા સ્થાન પર મૂકશો?

(A) 'ક' પછી (B) 'ક્ર' પછી

(C) 'ક્વ' પછી (D) 'ક્ષ' પછી

૨૨. 'મન, મનોજ, નકલી, નગર, મહાકાલ' - શબ્દકોશના ક્રમમાં ગોઠવતાં ત્રીજા ક્રમે કયો શબ્દ આવે?

(A) મનોજ (B) મહાકાલ

(C) નકલી (D) નગર

૨૩. નીચે પૈકી કયું વાક્ય અયોગ્ય છે?

(A) શબ્દક્રમની શરૂઆત સ્વરથી થાય છે.

(B) શબ્દક્રમની શરૂઆત વ્યંજનથી થાય છે.

(C) શબ્દક્રમની શરૂઆત વિસર્ગથી થાય છે.

(D) ઉપરોક્ત એક પણ નહીં.

૨૪. 'ક્વાર્ટર, ક્ષણ, ક્ષમાપન, ક્રમ' - શબ્દકોશના ક્રમમાં ગોઠવાતાં કયા શબ્દ પ્રથમ આવે?

(A) ક્ષણ (B) ક્ષમાપન

(C) ક્વાર્ટર (D) ક્રમ

૨૫. 'રમઝટ, રંગત, રંગતરંગ, રમત, રમુજી' - શબ્દકોશના ક્રમમાં ગોઠવતાં કયો શબ્દ સૌથી છેલ્લે આવે?

(A) રમઝટ (B) રંગત

(C) રંગતરંગ (D) રમુજી

૨૬. જોડણીકોશ મુજબ ક્રમમાં ગોઠવો.

અંબર, અજગર, ટપાલ, જ્ઞાન

(A) અજગર, અંબર, જ્ઞાન, ટપાલ

(B) અજગર, અંબર, ટપાલ, જ્ઞાન

(C) ટપાલ, જ્ઞાન, અજગર,અંબર

(D) અજગર, ટપાલ, જ્ઞામ અંબર

૨૭. શબ્દકોશના ક્રમ મુજબ કયો ક્રમ સાચો છે?

(A) જૈન, ઝટ, જ્ઞાન, ક્ષોભ (B) જ્ઞાન, ક્ષોભ, જૈન,ઝટ

(C) જૈન, ઝટ, ક્ષોભ, જ્ઞાન (D) ક્ષોભ, જૈન, જ્ઞાન, ઝટ

૨૮. નીચેના શબ્દોને શબ્દકોશ ક્રમમાં ગોઠવો.

સૌંદર્ય, સ્વીકાર,સત્કાર, સ્વાર્થ, સૈનિક

(A) સૈનિક, સ્વાર્થ, સૌંદર્ય, સ્વીકાર, સત્કાર

(B) સ્વાર્થ, સૈનિક, સત્કાર, સૌંદર્ય, સ્વીકાર

(C) સત્કાર, સ્વાર્થ, સ્વીકાર, સૈનિક, સૌંદર્ય

(D) સત્કાર,સૈનિક, સૌંદર્ય, સ્વાર્થ,સ્વીકાર

૨૯. શબ્દકોશ અનુસાર શબ્દો ગોઠવીએ તો સાચો ક્રમ હોય તે વિકલ્પ જણાવો.

(A) ક્રમ, કર્તરિ, કર્કરેખા, કંચુકી

(B) કર્કરેખા, કર્તરિ, કંચુકી, ક્રમ

(C) ક્રમ, કંચુકી, કર્તરિ, કર્કરેખા

(D) કર્તરિ, કંચુકી, કર્કરેખા, ક્રમ

૩૦. શબ્દકોશ પ્રમાણે કયો શબ્દનો ક્રમ સાચો છે?

(A) પગથિયું, ગંગાસ્વરૂપ, બપોર, દિવાળી

(B) બપોર, દિવાળી, ગંગાસ્વરૂપ, પગથિયું

(C) ગંગાસ્વરૂપ, દિવાળી, બપોર, પગથિયું

(D) ગંગાસ્વરૂપ, દિવાળી, પગથિયું, બપોર

૩૧. શબ્દકોશના ક્રમ મુજબ સાચો ક્રમ કયો છે?

(A) ચક્કી, ચક્ર, ચર્ચા, ચંદ્ર, ચાવી

(B) ચક્ર, ચક્કી, ચર્ચા, ચાવી, ચંદ્ર

(C) ચર્ચા, ચક્ર, ચક્કી, ચંદ્ર, ચાવી

(D) ચંદ્ર, ચક્ર, ચક્કી, ચાવી, ચર્ચા

૩૨. શબ્દકોશના ક્રમ મુજબ સાચો ક્રમ કયો છે?

(A) મુદ્દલ, મુહૂર્ત, મુગ્ધ, મંત્ર (B) મુદ્દલ, મુગ્ધ, મુહૂર્ત, મંત્ર

(C) મંત્ર, મુગ્ધ, મુદ્દલ, મુહૂર્ત (D) મંત્ર, મુદ્દલ, મુહૂર્ત, મુગ્ધ

૩૩. શબ્દકોશના ક્રમ મુજબ સાચો ક્રમ કયો છે?

(A) વિષ્ણુ, વિશ્રાંતિ, વિસ્તરણ, વૃત્તિ

(B) વૃત્તિ, વિશ્રાંતિ, વિષ્ણુ, વિસ્તરણ,

(C) વિશ્રાંતિ, વિષ્ણુ, વિસ્તરણ, વૃત્તિ

(D) વિસ્તરણ, વિષ્ણુ, વિશ્રાંતિ, વૃત્તિ

૩૪. 'ઉમળકો, આનંદ, ઈનામ, વ્યાખ્યાન, પ્રકાશિત' શબ્દકોશના ક્રમમાં ગોઠવો.

(A) આનંદ, ઈનામ, ઉમળકો, પ્રકાશિત, વ્યાખ્યાન

(B) આનંદ, ઈનામ, ઉમળકો, વ્યાખ્યાન, પ્રકાશિત

(C) આનંદ, વ્યાખ્યાન, ઈનામ, ઉમળકો, પ્રકાશિત

(D) આનંદ, ઉમળકો, વ્યાખ્યાન, ઈનામ, પ્રકાશિત

૩૫. શબ્દકોશ પ્રમાણે સાચો ક્રમ દર્શાવતો વિકલ્પ શોધો.

(A) ગવાશન, ગલૂડિયું, ગપસપ, ગદગદ

(B) ગલૂડિયું,ગવાશન, ગદગદ,ગપસપ

(C) ગદગદ, ગપસપ, ગલૂડિયું, ગવાશન

(D) ગપસપ, ગદગદ, ગવાશન, ગલૂડિયું

૩૬. શબ્દકોશ મુજબ સાચો ક્રમ જણાવો:

(A) અગ્નિ, અગ્રિમ, અજશ, અજસ્ર

(B) અગ્રિમ, અગ્નિ, અજશ, અજસ્ર

(C) અગ્રિમ, અગ્નિ, અજસ્ર, અજસ્ર

(D) અજશ, અગ્નિ, અગ્રિમ, અજસ્ર

૩૭. શબ્દકોશ મુજબ સાચો ક્રમ કયો છે?

(A) યજન, યકૃત, યક્ષ, યજ્ઞ (B) યકૃત, યક્ષ, યજન, યજ્ઞ

(C) યકૃત, યજન, યજ્ઞ, યક્ષ, (D) યકૃત, યજન, યક્ષ, યજ્ઞ

૩૮. નીચે વર્ણવેલ શબ્દોને શબ્દકોશની ગોઠવણીનાં ક્રમમાં ગોઠવો.

૧. પ્રોત્સાહિત ૨. પ્રોસ્ટેટ

૩. પ્રોગ્રેસ ૪. પ્રોગ્રામ

(A) ૧,૨,૩,૪ (B) ૩,૧,૨,૪

(C) ૩,૪,૧,૨ (D) ૨,૪,૧,૩

૩૯. શબ્દકોશ મુજબ સાચો ક્રમ કયો છે?

(A) વ્યાકરણ, વિશ્વ, વ્રીહિ, વૃત્તિ

(B) વિશ્વ, વૃત્તિ, વ્યાકરણ, વ્રીહિ

(C) વૃત્તિ, વ્યાકરણ, વિશ્વ, વ્રીહિ

(D) વિશ્વ, વ્રીહિ, વ્યાકરણ, વૃત્તિ

૪૦. કક્કાવારીના ક્રમ અનુસાર નીચેનામાંથી કયા અયોગ્ય ક્રમમાં ગોઠવાયેલા છે?

(A) કચવાટ, કચાશ, કચેરી (B) કચાશ, કચેરી, કચવાટ

(C) કચેરી, કચવાટ, કચાશ (D) કચવાટ, કચેરી, કચાશ

૪૧. શબ્દકોશના ક્રમ મુજબ સાચો ક્રમ કયો છે?

(A) નક્કી, નશ્વર, નંદિની, નાવીન્ય, ન્યાસ

(B) નક્કી, નશ્વર, નાવીન્ય, ન્યાસ, નંદિની

(C) ન્યાસ, નક્કી, નશ્વર, નંદિની, નાવીન્ય

(D) નશ્વર, નક્કી, નાવીન્ય, નંદિની, ન્યાસ

૪૨. શબ્દકોશના ક્રમ મુજબ સાચો ક્રમ કયો છે?

(A) વૃદ્ધિ, વર્ણ, વર્ષ, વ્રજ, વૈદ્ય

(B) વ્રજ, વર્ણ, વર્ષ, વૃદ્ધિ, વૈદ્ય

(C) વ્રજ, વર્ષ, વર્ણ, વૈદ્ય,વૃદ્ધિ

(D) વર્ણ, વર્ષ, વૃદ્ધિ, વૈદ્ય, વ્રજ

૪૩. શબ્દકોશના ક્રમ મુજબ સાચો ક્રમ કયો છે?

(A) વસ્તુ, વર્ણ્ય, વ્યક્ત, વ્રત, વાદ્ય

(B) વસ્તુ, વ્રત, વર્ણ્ય, વ્યક્ત, વાદ્ય

(C) વર્ણ્ય, વસ્તુ, વાદ્ય, વ્યક્ત, વ્રત

(D) વ્રત, વ્યક્ત, વસ્તુ, વર્ણ્ય, વાદ્ય

૪૪. શબ્દકોશના ક્રમ મુજબ સાચો ક્રમ કયો છે?

(A) દક્ષ, દખ્ખણ, દરિદ્ર, દર્પણ, દસ્તાવેજ

(B) દક્ષ, દખ્ખણ, દર્પણ, દરિદ્ર, દસ્તાવેજ

(C) દખ્ખણ, દરિદ્ર, દર્પણ, દસ્તાવેજ

(D) દખ્ખણ, દર્પણ, દરિદ્ર, દસ્તાવેજ, દક્ષ

૪૫. શબ્દકોશના ક્રમ મુજબ સાચો ક્રમ કયો છે?

(A) માર્ચ, મન્વંતર, મંતવ્ય, મસ્તક

(B) મસ્તક, માર્ચ, મન્વંતર, મંતવ્ય

(C) મંતવ્ય, મન્વંતર, મસ્તક, માર્ચ

(D) મન્વંતર, મસ્તક,મંતવ્ય, માર્ચ

૪૬. શબ્દકોશના ક્રમ મુજબ કઈ જોડ સાચી છે?

(A) સંસ્કાર, સંસ્કૃતિ, સંસાર, સંજોગ, સન્માન

(B) સન્માન, સંસાર, સંજોગ, સંસ્કાર, સંસ્કૃતિ

(C) સન્માન, સંજોગ, સંસાર, સંસ્કાર, સંસ્કૃતિ

(D) સંજોગ, સન્માન, સંસાર, સંસ્કાર, સંસ્કૃતિ

૪૭. શબ્દકોશ પ્રમાણે સાચો ક્રમ દર્શાવતો વિકલ્પ શોધો:

(A) આરબ્ધ, આરોહિણી,આવરણ, આશાવરી

(B) આશાવરી, આવરણ, આરોહિણી, આરબ્ધ

(C) આવરણ, આશાવરી, આરબ્ધ, આરોહિણી

(D) આરોહિણી, આરબ્ધ, આશાવરી, આવરણ

૪૮. શબ્દકોશ ક્રમ મુજબ સાચો વિકલ્પ કયો છે?

(A) બહસ, બ્રહ્મ, ઋણ, જ્ઞાપક

(B) ઋણ, જ્ઞાપક, બહસ, બ્રહ્મ

(C) બહસ, બ્રહ્મ, જ્ઞાપક, ઋણ

(D) ઋણ, બહસ, બ્રહ્મ, જ્ઞાપક

૪૯. શબ્દકોશ મુજબ સાચો ક્રમ કયો છે?

(A) ઊર્ણ, ઋણ, એપ્રિલ, એંજિન

(B) ઊર્ણ, એપ્રિલ, એંજિન, ઋણ

(C) એંજિન, એપ્રિલ, ઊર્ણ, ઋણ

(D) એપ્રિલ, એંજિન, ઊર્ણ, ઋણ

૫૦. શબ્દકોશ મુજબ સાચો ક્રમ કયો છે?

(A) મક્ષિકા, મકર, મંડિત, મ્યાન

(B) મકર, મ્યાન, મંડિત, મક્ષિકા

(C) મકર, મક્ષિકા, મંડિત, મ્યાન

(D) મકર, મંડિત, મ્યાન, મક્ષિકા

જવાબો

(1) C	(2) B	(3) C	(4) B	(5) D	(6) D	(7) A	(8) B	(9) C	(10) D
(11) D	(12) C	(13) C	(14) C	(15) B	(16) B	(17) B	(18) C	(19) B	(20) D
(21) B	(22) B	(23) A	(24) D	(25) C	(26) A	(27) D	(28) D	(29) B	(30) D
(31) A	(32) C	(33) C	(34) A	(35) C	(36) A	(37) B	(38) C	(39) B	(40) A
(41) A	(42) D	(43) C	(44) A	(45) D	(46) C	(47) A	(48) B	(49) A	(50) C

7 લિંગ વ્યવસ્થા અને વચન વ્યવસ્થા

• લિંગ એટલે શું?

- ગુજરાતી ભાષામાં લિંગનો અર્થ 'જાતિ' થાય છે.
- ગુજરાતી ભાષામાં ત્રણ લિંગ (જાતિ) છે: ૧ નર(પુલ્લિંગ) ૨. નારી(સ્ત્રી લિંગ) ૩. નાન્યતર(નપુંસકલિંગ)
- લિંગ દર્શાવતા ચિહ્નોને લિંગ ચિહ્નો'કહેવાય છે.
- સામાન્ય રીતે ઓ,ઇ,ઉ આ ત્રણ લિંગચિહ્નોના આધારે લિંગઓળખી શકાય છે.
- લિંગચિહ્ન ન હોય ત્યારે સંજ્ઞાને 'કેવો,કેવી, કેવું'- મુજબ પ્રશ્ન કરવાથી તેની લિંગ ઓળખી શકાય છે.

૧. નરજાતિ(પુંલ્લિંગ)

- જે નામો નરના વર્ગ કે જાતિને સૂચવે તે નરજાતિના નામ કહેવાય છે.
- નરજાતિમાં એકવચનમાં નામને છેડે મોટેભાગે 'ઓ' લિંગચિહ્ન આવે છે.
- ઉદાહરણ : સિંહ છોકરો કૂવો લીમડો ચોપડો મોર, પુરુષ મોગરો થેલો પાયો

  અપવાદ: ધો,છો,બદબો,(નારીજાતિ), મોં(નાન્યતર જાતિ)

૨. નારીજાતિ(સ્ત્રીલિંગ)

- જે નામો નારીના વર્ગ કે જાતિને સૂચવે તે નારીજાતિના નામ કહેવાય છે.
- નારીજાતિમાં એકવચનના છેડે મોટેભાગે 'ઇ,ઈ કે આ' લિંગચિહ્ન આવે છે.
- ઉદાહરણ : કેળ આમલી નીતિ બાલા કીર્તિ બોરડી વેલ બકરી માતા રમા

  અપવાદ :- કવિ, રવિ, હરિ, હાથી, પિતા, રાજા, દેવતા(નરજાતિ)

૩. નાન્યતરજાતિ(નપુસકલિંગ)

- નાન્યતર જાતિમાં એકવચનના નામને છેડે મોટે ભાગે 'ઉ' લિંગચિહ્ન આવે છે.
- ઉદાહરણ : ઘેટું ગાડું લીંબુ કૂતરું કોળું માથું છોકરું અશ્રુ આદુ પશુ

  અપવાદ: ઘઉં, લાડું, ગુરુ, સાબુ, (નરજાતિ)

  લૂ, ઋતુ, આબરૂ,સાસુ(નારીજાતિ)

❖ વચન એટલે શું?

- વ્યક્તિ વસ્તુ કે પદાર્થ એક હોય તો એકવચન અને એક કરતાં વધારે હોય તો બહુવચન એમ બે પ્રકાર પાદવામાં આવે છે.
- ઉદાહરણ : ઘોડો એકવચન

  ઘોડા બહુવચન

  પુસ્તક એકવચન

  પુસ્તકો એકવચન

  કમળ એકવચન

  કમળો બહુવચન
- નામનું બહુવચન કેવી રીતે બને છે?

૧. નામને અંતે અ, આ, ઇ,ઈ,ઉ કે ઊ હોય તો તેને 'ઓ' પ્રત્યય લગાડવાથી બહુવચનનું રૂપ બને છે.

- ઉદાહરણ :

  દેવતા-દેવતાઓ કવિ-કવિઓ નદી-નદીઓ રાજા-રાજાઓ સમિતિ-સમિતિઓ ઋતુઋતુઓ માણસ-માણસો પર્વત-પર્વતો ડાળી-ડાળીઓ

૨. નામને અંતે 'ઓ' હોય તેનો 'આ' કરવાથી એટલે કે 'આ' અને તેની પાછળ 'ઓ' લગાડવાથી બહુવચન થાય છે.

- ઉદાહરણ :

  છોકરો - છોકરા,છોકરાઓ

  ઘોડો - ઘોડા,ઘોડાઓ

  કૂતરો - કૂતરા, કૂતરાઓ

૩. નામને અંતે 'ઉ' હોય તો તેનો 'આં' કરવાથી એટલે કે 'આં' કરીને તેની પાછળ 'ઓ' લગાડવાથી એમ બે રીતે બહુવચન થાય છે.

- ઉદાહરણ :

  છોકરુ - છોકરાં, છોકરાંઓ

  માછલું -માછલાં,માછલાંઓ

  લાકડું - લાકડાં, લાકડાંઓ

૪. ઘણીવાર એકવચનનું રૂપ બહુવચનમાં એ જ રૂપમાં ચાલુ રહીને વપરાય છે.

- ઉદાહરણ :
- તેણે ઘણી <u>ગાય</u> દાનમાં આપી.
- આ છોકરાએ ઘણાં <u>બોર</u> ખાધાં છે.
- જંગલમાં ઘણાં <u>ઝાડ</u> છે.
- મોર સુંદર પીંછાવાળું પંખી છે.
- મારાં <u>બા</u> આવી ગયા.
- <u>રાણી</u> નદીકિનારે નાહવા પધાર્યા.

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

૧. ગુજરાતી ભાષામાં લિંગનો અર્થ .....થાય છે.
(A) જાતિ (B) જ્ઞાતિ
(C) ઇતિ (D) અતિ

૨. ગુજરાતી ભાષામાં નીચે પૈકી કયા લિંગનો સમાવેશ થાય છે?
(A) નર(પુલ્લિંગ) (B) નારી (સ્ત્રીલિંગ)
(C) નાન્યતર (નપુંસકલિંગ) (D) ઉપરોક્ત તમામ

૩. જે નામો નરના વર્ગ કે જાતિને સૂચવે તે વર્ગને .....જાતિ કહે છે.
(A) પુંલ્લિંગ (B) સ્ત્રીલિંગ
(C) નાન્યતર (D) ઉપરોક્ત એકપણ નહીં

૪. ને નામો નારીના વર્ગ કે જાતિને સૂચવે તે વર્ગને .....જાતિ કહે છે.
(A) પુંલ્લિંગ (B) સ્ત્રીલિંગ
(C) નાન્યતર (D)ઉપરોક્ત એક પણ નહીં

૫. લિંગની દૃષ્ટિએ કયો શબ્દ જુદો પડે છે?
(A) કૂવો (B) પુરુષ
(C) લીમડો (D) કેળ

૬. 'કવિ' શબ્દનું લિંગ ઓળખાવો:
(A) પુંલ્લિંગ (B) સ્ત્રીલિંગ
(C) નપુંસકલિંગ (D) ઉપરોક્ત એકપણ નહીં

૭. પુંલ્લિંગ શબ્દને ઓળખવા માટે કયો પ્રત્યય પ્રયોજાય છે?
(A) આ (B) ઓ
(C) ઇ (D) ઉ

૮. સ્ત્રીલિંગ શબ્દને ઓળખવા માટે કયો પ્રત્યય પ્રયોજાય છે?
(A) ઈ (B) ઉ
(C) આ (D) ઓ

૯. લિંગની દૃષ્ટિએ કયો શબ્દ જુદો પડે છે?
(A) કવિ (B) રવિ
(C) હરિ (D) નીતિ

૧૦. નપુંસકલિંગ શબ્દને ઓળખવા માટે કયો શબ્દ પ્રયોજાય છે?
(A) ઈ (B) ઓ
(C) ઉ (D) આ

૧૧. નીચેનામાંથી કયા શબ્દનું લિંગ પરિવર્તન શક્ય છે?
(A) દીકરો (B) રસ્તો
(C) જગ્યા (D) બંગડી

૧૨. ગુજરાતી ભાષામાં નીચે પૈકી કયા વચન પ્રયોજાય છે?
(A) એકવચન (B) બહુવચન
(C) A અને B બંને (D) A અને B પૈકી એકપણ નહીં

૧૩. વચનની દૃષ્ટિએ કયો શબ્દ જુદો પડે છે?
(A) વ્યક્તિઓ (B) મહિનો
(C) દરવાજાઓ (D) પર્વતો

૧૪. બહુવચનની દૃષ્ટિએ નીચેનામાંથી કયો વિકલ્પ ખોટો છે?
(A) માણસો (B) પર્વતો
(C) કવિઓ (D) વાતો

૧૫. 'ઘોડો' શબ્દનું બહુવચન જણાવો:
(A) ઘોડાઓ (B) ઘોડા
(C) ઘોડાં (D) A અને B બંને

૧૬. નીચે પૈકી 'ગોવાળ' શબ્દનું સ્ત્રીલિંગ કયું છે?
(A) ગોવાલણ (B) વલ્લવ
(C) ગોપાલક (D) ગોપ

૧૭. કયા શબ્દનું લિંગ પરિવર્તન શક્ય નથી?
(A) પગ (B) નાગ
(C) ચોટલો (D) પુત્ર

૧૮. એકવચનમાં વપરાતી સંજ્ઞા જણાવો.
(A) ઘઉં (B) ચોખા
(C) વાલ (D) વ્હાલ

૧૯. નીચે પૈકી કઇ સંજ્ઞા લિંગ ચિહ્ન ધરાવતી નથી?
(A) છોકરો (B) બકરી
(C) હાથ (D) એક પણ નહીં

૨૦. ગુજરાતી ભાષામાં કેટલા વચનો પ્રયોજાય છે?
(A) પાંચ (B) એક
(C) ત્રણ (D) બે

૨૧. 'સ્ત્રીલિંગ' શબ્દ શોધો:
(A) ઈલમ (B) ઈશ્ક
(C) ઓશિયાળ (D) ઓપ

૨૨. ગુજરાતી ભાષામાં નપુંસકલિંગ કોના માટે પ્રયોજાય છે?
(A) સ્ત્રી (B) નાન્યતર જાતિ
(C) પુરુષ (D) ત્રણ પૈકી એક પણ નહીં

૨૩. 'ઝાડ' સંજ્ઞા કયું લિંગ ધરાવે છે?
(A) સ્ત્રીલિંગ (B) પુંલ્લિંગ
(C) નપુંસકલિંગ (D) એક પણ નહીં

૨૪. આપેલ શબ્દોમાં 'સ્ત્રીલિંગ' શબ્દ કયો છે?
(A) ઈબાદત (B) ઈમ્તિહાન
(C) ઈશ્ક (D) ઈતબાર

૨૫. કયા શબ્દનુ સ્ત્રીલિંગ સૂચક જુદું રૂપ પ્રયોજાય છે?
(A) વિદ્વાન (B) વૈજ્ઞાનિક
(C) શિલ્પી (D) નિર્ણાયક

૨૬. કઈ જોડ ખોટી છે?
(A) કસ્તૂરી - સ્ત્રીલિંગ (B) પૂંજી- પુંલ્લિંગ
(C) વસાણું -નપુંસકલિંગ (D) ઓવારો - પુલ્લિંગ

૨૭. 'ધણી' શબ્દ કયું લિંગ ધરાવે છે.
(A) પુંલ્લિંગ (B) સ્ત્રીલિંગ
(C) નપુંસકલિંગ (D) એક પણ નહીં

૨૮. નીચેના શબ્દોમાં નપુંસકલિંગ ધરાવતો શબ્દ કયો છે?
(A) અધિકાર (B) લોહી
(C) લાડુ (D) ધાતુ

૨૯. 'દીવડા' કઈ જાતિનો શબ્દ છે?
(A) નારી જાતિ (B) નાન્યતર જાતિ
(C) નર જાતિ (D) ત્રણમાંથી એક પણ નહીં

૩૦. નીચેનામાંથી કયો શબ્દ પુંલ્લિંગ નથી?
(A) કેડી (B) રસ્તો
(C) માર્ગ (D) પંથ

જવાબો

(1) A	(2) D	(3) A	(4) B	(5) D	(6) A	(7) B	(8) A	(9) D	(10) C
(11) A	(12) C	(13) B	(14) D	(15) D	(16) A	(17) A	(18) D	(19) C	(20) D
(21) C	(22) B	(23) C	(24) A	(25) A	(26) B	(27) A	(28) B	(29) C	(30) A

8 સંજ્ઞા

❖ સંજ્ઞા એટલે શું?

- ભાષાના જે શબ્દો દ્વારા કોઇ વ્યક્તિ, વસ્તુ,સ્થળ કે ખ્યાલનો નિર્દેશ થાય છે તેને 'સંજ્ઞા' કે 'નામ' કહે છે.
- 'સંજ્ઞા' કે 'નામ' લિંગ ધરાવતાં હોય છે.
- ગુજરાતી ભાષામાં ત્રણ લિંગ છે: પુંલ્લિંગ સ્ત્રીલિંગ, નપુંસકલિંગ
- 'સંજ્ઞા' કે 'નામ' વચન ધરાવે છે.
- ગુજરાતી ભાષામાં બે વચન છે એકવચન, બહુવચન
- સંજ્ઞા વિકારી કે અવિકારી હોય છે.
- વિકારી સંજ્ઞા: લિંગ કે વચન અનુસાર જે સંજ્ઞાનું રૂપ બદલાય તે વિકારી સંજ્ઞા.

  દા.ત., વાંદરો- વાંદરી-વાંદરું
  કાંસકો- કાંસકી
  ચપ્પુ- ચપ્પાં
  પંખો-પંખા
- અવિકારી સંજ્ઞા: લિંગઅનુસાર જે સંજ્ઞાનું રૂપ ન બદલાય,યથાવત્ત રહે તે અવિકારી સંજ્ઞા.

  દા.ત., ખેતર ઘી લાડુ વર્ગ રાજા નદી
- સંજ્ઞા મૂર્ત કે અમૂર્ત હોય છે.
- મૂર્ત સંજ્ઞા- જેનેન્કોઇ ઇન્દ્રિય(પંચેન્દ્રિય-આંખ,નાક, કાન,સ્પર્શ, સ્વાદ)થી અનુભવી શકાય તે.

  દા.ત.,ચળકાટ વાસ જલેબી અવાજ કમળ
- **અમૂર્ત સંજ્ઞા :** જેને કોઇ રંગ, રૂપ, કદ, આકાર, ગંધ આદિ નથી, માત્ર તર્કથી અનુભવી શકાય તે.

  દા.ત., વિચાર દુઃખ ક્રોધ માનવતા

❖ સંજ્ઞાના પ્રકાર :

- **સંજ્ઞાના મુખ્યત્વે છ પ્રકાર પાડવામાં આવ્યા છે:**

૧.	વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા	૨.	જાતિવાચક સંજ્ઞા
૩.	સમૂહવાચક સંજ્ઞા	૪.	દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા
૫.	ભાવવાચક સંજ્ઞા	૬.	ક્રિયાવાચક સંજ્ઞા

૧. વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા

- જ્યારે કોઇ શબ્દ દ્વારા કોઇ ચોક્કસ વ્યક્તિ,પ્રાણી કે પદાર્થ સ્પ્યવતો હોય ત્યારે તેને 'વ્યક્તિવાચક'સંજ્ઞા કહે છે.

  દા.ત.,

નર્મદા	હિમાલય	સોમવાર	સ્વર્ગ	તુલસીશ્યામ
સાબરમતી	ગિરનાર	એશિયા	ભારત	ગુલાબ
અમૂલ	ગાંધીનગર	જયેશ	ઉનાળો	સૂર્ય

૨. જાતિવાચક સંજ્ઞા

- જ્યારે કોઇ શબ્દો દ્વારા આખો વર્ગસમૂહ સૂચવાતો હોય ત્યારે તેને 'જાતિવાચક સંજ્ઞા' કહે છે.

  દા.ત.,

વિદ્યાર્થી	તપેલી	તકિયો	પુરુષ	વૃક્ષ	ફૂલ
ભેંસ	પેન	ઝભ્ભો	નદી	મામા	જિલ્લો
ઘર	મૂર્તિ	બારણું	પર્વત	ગ્રહ	સમુદ્ર

૩. સમૂહવાચક સંજ્ઞા

- કોઇ જૂથ કે સમૂહનો નિર્દેશ કરતી સંજ્ઞાને 'સમૂહવાચક સંજ્ઞા' કહે છે.
- સમૂહનો અર્થ આપનાર આ સંજ્ઞા હંમેશાં એકવચનમાં પ્રયોજાય છે.

  દા.ત.,

ટોળું	સભા	વર્ગ	ઢગલો	સરઘસ
ઘણ	પંગત	સમાજ	પૂળો	સમૂહ
સેના	જથ્થો	લૂમ	સમિતિ	જંગલ

૪. દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા

- ગણી ન શકાય તેવા પદાર્થને દર્શાવતી સંજ્ઞાને 'દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા કહે છે.
- આ સંજ્ઞાઓને સંખ્યાવાચક વિશેષણો લાગતા નથી.
- ઉદાહરણ :

દૂધ	લોખંડ	ઘઉં	લોહી	ઘી
ચોખા	દૂધ	ચણા	અમૃત	કાપડ
પાણી	માટી	સોનું	ગોળ	લાકડું

૫. ભાવવાચક સંજ્ઞા

- ભાવનો નિર્દેશ કરતી સંજ્ઞાને 'ભાવવાચક' કહે છે.
- આ સંજ્ઞાઓને ફક્ત અનુભવી શકાય છે,તેને જોઇ કે સ્પર્શી શકાતી નથી.
- ઉદાહરણ :

માનવતા	મઝા	આઝાદી	ભૂખ	ઠંડી
સુખ	તકલીફ	વિવશતા	પ્રેમ	મહેનત
ક્રોધ	દયા	માતૃત્વ	ગુસ્સો	ફરજ

૬. ક્રિયાવાચક સંજ્ઞા

- ક્રિયા દર્શાવનાર સંજ્ઞાને 'ક્રિયાવાચક સંજ્ઞા' કહે છે.
- જેમકે બોલવું' ક્રિયા છે પણ 'બોલ' ક્રિયા દર્શાવનાર સંજ્ઞા છે.
- ઉદાહરણ :

રમત	દોડ	બચત	શોષણ	ભાળવણી
લેખન	ચાલ	ભણતર	વસૂલ	ઉઘરાણી
માર	દર્શન	સ્મરણ	માંગણી	**ધ્રૂસકું**

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

૧. શબ્દો દ્વારા કોઈ વ્યક્તિ, વસ્તુ, સ્થળ કે ખ્યાલનો નિર્દેશ થાય તેને ...કહેવાય છે?

(A) સંજ્ઞા (B) નામ

(C) A અને B બંને (D) A અને B પૈકી એક પણ નહીં

૨. 'સંજ્ઞા'ને સંલગ્ન નીચે પૈકી કયું વાક્ય અયોગ્ય છે?

1. સંજ્ઞા વચન ધરાવે છે.

2. સંજ્ઞા લિંગ ધરાવતા હોય છે.

3. સંજ્ઞા વિકારી કે અવિકારી હોય છે.

4. સંજ્ઞા મૂર્ત કે અમૂર્ત હોય છે.

(A) ૧,૨ (B) ૨,૩

(C) ૩,૪ (D) ઉપરોક્ત એક પણ નહીં

૩. સંજ્ઞાના વિવિધ પ્રકાર પાડવામાં આવે છે,નીચે પૈકી કયો પ્રકાર સંજ્ઞાનો નથી?

(A) વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા (B) જાતિવાચક સંજ્ઞા

(C) અનુમાનવાચક સંજ્ઞા (D) ક્રિયાવાચક સંજ્ઞા

૪. કોઈ શબ્દ દ્વારા ચોક્કસ વ્યક્તિ,પ્રાણી કે પદાર્થ સૂચવતો હોય ત્યારે તેને કઈ સંજ્ઞા કહેવાય છે?

(A) જાતિવાચક સંજ્ઞા (B) વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા

(C) સમૂહવાચક સંજ્ઞા (D) ભાવવાચક સંજ્ઞા

૫. કોઈ શબ્દ દ્વારા આખો વર્ગસમૂહ સૂચવતો હોય તેને કઈ સંજ્ઞા કહેવાય છે?

(A) વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા (B) જાતિવાચક સંજ્ઞા

(C) સમૂહવાચક સંજ્ઞા (D) દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા

૬. જે સંજ્ઞાઓને ફક્ત અનુભવી શકાય છે, તેને કઈ સંજ્ઞા કહેવાય છે?

(A) દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા (B) જાતિવાચક સંજ્ઞા

(C) ભાવવાચક સંજ્ઞા (D) અનુભવવાચક સંજ્ઞા

૭. 'અમૂલ' શબ્દ કયા પ્રકારની સંજ્ઞા દર્શાવે છે?

(A) વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા (B) જાતિવાચક સંજ્ઞા

(C) દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા (D) સમૂહવાચક સંજ્ઞા

૮. સુખ, દુઃખ અને સત્ય જીવનના પર્યાય છે, રેખાંકિત શબ્દો કઈ સંજ્ઞા દર્શાવે છે?

(A) જાતિવાચક સંજ્ઞા (B) સમૂહવાચક સંજ્ઞા

(C) ભાવવાચક સંજ્ઞા (D) વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા

૯. જેને ઊંઘ આવે તેને જાગવું ન જોઈએ! રેખાંકિત શબ્દ કઈ સંજ્ઞા દર્શાવે છે?

(A) ગુણવાચક સંજ્ઞા (B) ક્રિયાવાચક સંજ્ઞા

(C) ભાવવાચક સંજ્ઞા (D) દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા

૧૦. ગુરુની પ્રેરણા હંમેશાં શિષ્યના હિતમાં જ હોય છે.- રેખાંકિત શબ્દ કઈ સંજ્ઞા દશાવે છે?

(A) ભાવવાચક સંજ્ઞા (B) ગુણવાચક સંજ્ઞા

(C) દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા (D) ક્રિયાવાચક સંજ્ઞા

૧૧. વિદ્યાર્થી પ્રવાસમાં જવા માટે ઉત્સુક હતા.- રેખાંકિત શબ્દની સંજ્ઞા જણાવોઃ

(A) વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા (B) જાતિવાચક સંજ્ઞા

(C) સમૂહવાચક સંજ્ઞા (D) દ્રવ્યવાચક

૧૨. સરઘસ જોવું કોને ન ગમે? રેખાંકિત શબ્દની સંજ્ઞા જણાવો.

(A) વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા (B) જાતિવાચક સંજ્ઞા

(C) સમૂહવાચક સંજ્ઞા (D) દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા

૧૩. પાણી અને વાણી હંમેશાં સાચવીને વપરાય! રેખાંકિત શબ્દની સંજ્ઞા જણાવો.

(A) દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા (B) જાતિવાચક સંજ્ઞા

(C) સમૂહવાચક સંજ્ઞા (D) વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા

૧૪. નીચે પૈકી કઈ 'ક્રિયાવાચક સંજ્ઞા' નથી?

(A) બચત (B) ભણતર

(C) માર (D) ફરજ

૧૫. નીચે પૈકી કઈ સમૂહવાચક સંજ્ઞા નથી?

૧.વર્ગ ૨.પૂળો

૩.લૂમ ૪.ઘણ

(A) ૧ અને ૨ (B) ૨ અને ૪

(C) ૧,૨,૩ (D) ઉપરોક્ત એક પણ નહીં

૧૬. અવિકારી સંજ્ઞા જણાવોઃ

(A) ચપ્પુ (B) પંખો

(C) કાંસકો (D) વર્ગ

૧૭. વિકારી સંજ્ઞા જણાવોઃ

(A) ઘી (B) રાજા

(C) વાંદરો (D) નદી

૧૮. જેને કોઈ પણ ઈન્દ્રિયથી અનુભવી શકાય તેને કેવી સંજ્ઞા કહેવાય છે?

(A) મૂર્ત સંજ્ઞા (B) અમૂર્ત સંજ્ઞા
(C) A અને B બંને (D) A અને B પૈકી એક પણ નહીં

૧૯. જેને કોઈ રંગ, રૂપ, કદ, આકાર, ગંધ આદિ નથી, માત્ર તર્કથી અનુભવી શકાય તેને કેવી સંજ્ઞા કહેવાય છે?

(A) મૂર્ત સંજ્ઞા (B) અમૂર્ત સંજ્ઞા
(C) A અને B બંને (D) A અને B પૈકી એક પણ નહીં

૨૦. નીચે પૈકી મૂર્ત સંજ્ઞા જણાવો:

(A) વિચાર (B) માનવતા
(C) ચળકાટ (D) ક્રોધ

૨૧. નીચે પૈકી અમૂર્ત સંજ્ઞા જણાવો:

(A) દુ:ખ (B) જલેબી
(C) અવાજ (D) કમળ

૨૨. નીચે પૈકી કઈ 'વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા' છે?

(A) નર્મદા (B) સૂર્ય
(C) સ્વર્ગ (D) ઉપરોક્ત તમામ

૨૩. સંજ્ઞાને સંલગ્ન નીચેનામાંથી કઈ જોડ ખોટી છે?

(A) વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા - ગુલાબ, ઉનાળો
(B) જાતિવાચક સંજ્ઞા - ગ્રહ, પેન
(C) ભાવવાચક સંજ્ઞા - કાપડ અમૃત
(D) ક્રિયાવાચક સંજ્ઞા - દર્શન, શોષણ

૨૪. સંજ્ઞાને સંલગ્ન યોગ્ય જોડ પસંદ કરો:

1. ચણા (A) ભાવવાચક સંજ્ઞા
2. ફરજ (B) જાતિવાચક સંજ્ઞા
3. જંગલ (C) સમૂહવાચક સંજ્ઞા
4. મામા (D) દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા

(A)1-D, 2-A, 3-C, 4-B (B) 3-A, 2-B, 4-C, 1-D
(C) 4-D, 3-C, 2-B, 1-A (D)1-A, 2-B, 3-C, 4-D

૨૫. સંજ્ઞાને સંલગ્ન નીચેનામાંથી કઈ જોડ સાચી છે?

(A) વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા - મૂડી, દળ, જમાત
(B) જાતિવાચક સંજ્ઞા -દિયર,પંખી, સિક્કા
(C) ભાવવાચક સંજ્ઞા - ખીચડી, અબીલ, રેતી
(D) સમૂહવાચક સંજ્ઞા - હિમાલય, એશિયા, દેવગાણા

૨૬. "હાજી સાંદીપનિ ઋષિને ઘેર મને કેમ વીસરે રે? વાક્યમાંથી વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા શોધો.

(A) ઘેર (B) મને
(C) કેમ (D) સાંદીપનિ

૨૭. સમૂહવાચક સંજ્ઞા માતો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો:

(A) સમિતિ, ફૂલ, કાપડ (B) સભા, ધણ, ટોળુ
(C) સેના, મંડળી, ગીરનાર (D) સંઘ, સાગર, દયા

૨૮. "વસિયતનામું લખી, કરો જળ પર સહી સિક્કા" વાક્યમાં 'વસિયતનામું' કઈ સંજ્ઞા છે?

(A) સમૂહવાચક સંજ્ઞા (B) વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા
(C) જાતિવાચક સંજ્ઞા (D) ભાવવાચક સંજ્ઞા

૨૯. સંજ્ઞા ઓળખાવો: 'તમે મોટું ભંડોળ એકઠું કરો.'

(A) વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા (B) ભાવવાચક સંજ્ઞા
(C) સમૂહવાચક સંજ્ઞા (D) દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા

૩૦. રેખાંકિત કરેલ સંજ્ઞાનો પ્રકાર લખો:

'સૈનિકની ટુકડી નગરમાં પ્રવેશી.'

(A) જાતિવાચક સંજ્ઞા (B) સમૂહવાચક સંજ્ઞા
(C) ભાવવાચક સંજ્ઞા (D) વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા

૩૧. રેખાંકિત સંજ્ઞાનો પ્રકાર લખો:

નર્મદા ગુજરાતની જીવાદોરી છે.

(A) વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા (B) જાતિવાચક સંજ્ઞા
(C) દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા (D) સમૂહવાચક સંજ્ઞા

૩૨. 'હૂંફ' સંજ્ઞાનો પ્રકાર જણાવો:

(A) દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા (B) જાતિવાચક સંજ્ઞા
(C) સમૂહવાચક સંજ્ઞા (D) ભાવવાચક સંજ્ઞા

૩૩. 'તાંબુ' સંજ્ઞાનો પ્રકાર જણાવો:

(A) ભાવવાચક સંજ્ઞા (B) જાતિવાચક સંજ્ઞા
(C) સમૂહવાચક સંજ્ઞા (D) દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા

૩૪. જે લોકો કચ્છમાં રહ્યાં, એ સૌ કચ્છ પ્રદેશના પ્રેમમાં પડી ગયા. અહીં રેખાંકિત શબ્દ કયા પ્રકારનું નામ સૂચવે છે?

(A) દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા (B) સમૂહવાચક સંજ્ઞા
(C) ક્રિયાવાચક સંજ્ઞા (D) ભાવવાચક સંજ્ઞા

૩૫. લીટી દોરેલ સંજ્ઞાનો પ્રકાર લખો: 'એણે ડૂબતા કુટુંબને બચાવી લીધું.'

(A) દ્રવ્ય વાચક સંજ્ઞા (B) ભાવવાચક સંજ્ઞા
(C) સમૂહવાચક સંજ્ઞા (D) જાતિવાચક સંજ્ઞા

૩૬. 'શેઠ' સંજ્ઞાનો પ્રકાર કયો છે?
(A) દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા (B) વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા
(C) સમૂહવાચક સંજ્ઞા (D) જાતિવાચક સંજ્ઞા

૩૭. આપેલી સંજ્ઞામાંથી કઇ વિકારે સંજ્ઞા નથી?
(A) પંખો (B) ચપ્પુ
(C) કાંસકો (D) ખેતર

૩૮. નીચેનામાંથી કઇ જાતિવાચક સંજ્ઞા નથી?
(A) ભેંસ (B) પર્વત
(C) ગિરનાર (D) તપેલી

૩૯. નીચેના વાક્યોમાં કયા શબ્દ સંજ્ઞા છે?
'મારે એક જાણીતા સજ્જનને મળવા જવાનું થયું.'
(A) જાણીતા (B) સજ્જન
(C) એક (D) મારે

૪૦. નીચે પૈકી સંજ્ઞા દર્શાવતો શબ્દ કયો છે?
(A) ઘડપણ (B) કુશળ
(C) અમારું (D) હોશિયાર

૪૧. સમૂહવાચક સંજ્ઞા દર્શાવતું કયું જોડકું ખોટું છે?
(A) જંગલ : ટુકડી (B) ધણ : ગાય
(C) સમુદાયઃ શહેર (D) સૈન્ય : ભંડોળ

૪૨. રેખાંકિત સંજ્ઞાનો પ્રકાર લખોઃ
'તેના મોં પર હાસ્ય રેલૌ ગયું.'
(A) સમૂહવાચક સંજ્ઞા (B) જાતિવાચક સંજ્ઞા
(C) ભાવવાચક સંજ્ઞા (D) વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા

૪૩. આપેલા વાક્યોમાં રેખાંકિત શબ્દોના સંજ્ઞા પ્રકાર દર્શાવેલ છે, તે દૃષ્ટિએ સાચો વિકલ્પ કયો છે?
(A) મૂડી નાખતાં પહેલાં સો ગળણે ગાળીએ - દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા
(B) માગણી કર્યે તો વરસ ત્રણ થઇ ગયાં, -ભાવવાચક સંજ્ઞા
(C) તેમણે ક્ષણવાર આંખ મીચી - વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા
(D) તેમણે કોઇ દિવસ અમને એકેય ભાઇને તાડન કર્યું હોય તેવું સ્મરણ નથી. ક્રિયાવાચક સંજ્ઞા

૪૪. જુદી પડતી સંજ્ઞાનો પ્રકાર જણાવોઃ 'લેખક ઘી, ગોળ, તેલ અને કાપડ લઇ ઊભા થયા.'
(A) દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા (B) વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા
(C) જાતિવાચક સંજ્ઞા (D) ભાવવાચક સંજ્ઞા

૪૫. 'પૈસે ટકે' કયા પ્રકારનું નામ છે?
(A) વ્યક્તિવાચક નામ (B) ભાવવાચક નામ
(C) જાતિવાચક નામ (D) સમૂહવાચક નામ

૪૬. રેખાંકિત સંજ્ઞાનો પ્રકાર જણાવોઃ
'લોકોનું ટોળું ઉગમણી દિશામાં ગયું.'
(A) વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા (B) જાતિવાચક સંજ્ઞા
(C) ભાવવાચક સંજ્ઞા (D) સમૂહવાચક સંજ્ઞા

૪૭. એકવચનમાં વપરાતી સંજ્ઞા જણાવોઃ
(A) ઘઉં (B) ચોખા
(C) વાલ (D) વ્હાલ

૪૮. આપેલ શબ્દમા કયો શબ્દ 'સંજ્ઞા' છે?
(A) ઊણપ (B) ચીકણું
(C) ભૂરું (D) તે

૪૯. રેખાંકિત સંજ્ઞાનો પ્રકાર લખોઃ
અજ્ઞાન રાની પર જ ખેડૂતો લાચારી અનુભવે.'
(A) ભાવવાચક સંજ્ઞા (B) દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા
(C) વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા (D) સમૂહવાચક સંજ્ઞા

૫૦. આપેલ વિકલ્પો પૈકી દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞાનું વાક્ય કયું છે?
(A) આજકાલ ઠંડી હવા પ્રસરવા લાગી છે.
(B) ગુરુ એવો હોવો જોઇએ જેની વાણીમાં મીઠાશ હોય.
(C) મહારાષ્ટ્રમાં અનેક શહેરો છે.
(D) રણવીરને બોલીવુડનો બાહુબલી કહી શકાય.

જવાબો

(1) C	(2) D	(3) C	(4) B	(5) B	(6) C	(7) A	(8) C	(9) B	(10) B
(11) B	(12) C	(13) A	(14) C	(15) D	(16) B	(17) C	(18) A	(19) B	(20) C
(21) A	(22) A	(23) C	(24) A	(25) B	(26) D	(27) B	(28) C	(29) C	(30) B
(31) A	(32) D	(33) D	(34) D	(35) C	(36) D	(37) D	(38) C	(39) B	(40) A
(41) C	(42) C	(43) D	(44) C	(45) D	(46) D	(47) D	(48) A	(49) A	(50) A

9 સર્વનામ

❖ સર્વનામ એટલે શું?

☞ વાતચીતમાં કે વર્ણનમાં એક વાર 'નામ' કે 'સંજ્ઞા' પ્રયોજાય પછી વારંવાર એ 'સંજ્ઞા' નો પ્રયોગ અર્થગ્રહણમાં બાધક બને છે.તેથી એ 'નામ(સંજ્ઞા)'ને બદલે વપરાતાં પદોને 'સર્વનામ' કહે છે.

☞ સર્વનામના ઉપયોગથી વાક્ય ટૂંકું અને સુદૃઢ બને છે.

☞ નામની જેમ સર્વનામ ને પણ જાતિ, વચન અને વિભક્તિ હોય છે. પણ ઘણાંખરાં સર્વનામો ત્રણે જાતિમાં એકસરખાં જ હોય છે.

☞ સર્વનામ જે નામને માટે વાક્યમાં વપરાયું હોય, તે નામનાં જાતિ અને વચન લે છે.

❖ સર્વનામનાં સાત પ્રકાર છે.

૧. પુરુષવાચક સર્વનામ
૨. સાપેક્ષ સર્વનામ
૩. પ્રશ્નવાચક સર્વનામ
૪. દર્શક સર્વનામ
૫. અનિશ્ચયવાચક સર્વનામ
૬. સ્વવાચક સર્વનામ
૭. અન્યોન્યવાચક સર્વનામ

૧. પુરુષવાચક સર્વનામ

☞ જુદીજુદી વ્યક્તિઓ કે પુરુષોને દર્શાવવા માટે વપરાતા સર્વનામ પુરુષવાચક કહેવાય છે.

☞ પુરુષવાચક સર્વનામ ત્રણ પ્રકારના છે:
પહેલો પુરુષ સર્વનામ(બોલનાર)
બીજો પુરુષ સર્વનામ(સાંભળનાર)
ત્રીજો પુરુષ સર્વનામ(અન્ય,ચેતન,અચેતન)

☞ **પહેલો પુરુષ (એ.વ.):** હું, મારાથી, મારું, મારામાં, મેં
(બ.વ.): અમે, અમને,અમારાથી, અમારું, અમારામાં, આપણે
બીજો પુરુષ(એ.વ.): તું, તમે, તારાથી, તારું, તારામાં, તે
(બ.વ.): તમે, તમને, તમારાથી, તમારું, તમારામાં.
ત્રીજો પુરુષ (એ.વ.): તે, તેને, તેનાથી, તેનું, તેનામાં
(બ.વ.) તેઓ, તેઓને, તેમનું, તેઓથી, તેમનાથી, તેઓનું, તેમનામાં

❖ GCERT ના ઉદાહરણ:

૧. આપણ સૂતા એક સાથરે રે, તને સાંભરે રે?
૨. એમણે ધારી ધારીને બોલનારને જોયો.
૩. બીડી પીવાની ટેવ જંગલી, ગંદી ને હાનિકારક છે એમ મેં સદાય માન્યું છે.
૪. તેઓ ખાટલાવશ હતા.
૫. પણ તમે કઈક ચમત્કાર જોયો હશે.
૬. મને બોલાવીને તેઓએ પૈસા આપ્યા.
૭. તેમની ખાટલી પાસે બેઠો.
૮. અમારામાં કોઈ કરે એવું નથી.
૯. તમારામાંથી પ્રવાસ કોઈ આવશે?
૧૦. તે પાલનપુર જવાનો છે.

૨. સાપેક્ષ સર્વનામ

☞ પ્રાણી કે પદાર્થના નામ(સંજ્ઞા)ને બદલે વપરાયેલાં એકબીજાની અપેક્ષા રાખતાં જોડકાં છે, તેથી તે સાપેક્ષ સર્વનામ કહેવાય છે.

☞ "જે" સાથે "તે"ની અપેક્ષા રહે છે."જેવું" સાથે "તેવું" મૂકવું પડે છે આમ જોડકાંમાં આવે છે.

☞ 'જ્યાં...ત્યાં', 'જ્યારે... ત્યારે', 'જેમ...તેમું', 'જેટલું..તેટલું', 'જેવડું..તેવડું' વગેરેથી સાપેક્ષ સર્વનામ ઓળખાય છે.

❖ ઉદાહરણ:

૧. જે જાય તે ખાય.
૨. જેણે નમતું આપ્યું તેણે જીવી જાણ્યું.
૩. જેવું કરે તેવું પામે.
૪. જ્યારે હું કહું ત્યારે આવજો.
૫. જ્યારે ગામડે જાઉં છું ત્યારે માર્કંડીને મળ્યા વગર રહેતો નથી.
૬. જેમ ગમે તેમ કરો.
૭. જેને રામ રાખે તેને કોઈ ન ચાખે
૮. જે દેખાય તે સાચું ન પણ હોય.
૯. જેણે કામ કર્યું હોય તેણે કામનું ફળ મેળવ્યું જ હોય.
૧૦. જ્યારે પગાર થશે ત્યારે કામ થશે.

૩. પ્રશ્નવાચક સર્વનામ

☞ નામ(સંજ્ઞા)ને બદલે વપરાતાં અને પ્રશ્ન પૂછવા માટે ઉપયોગમાં લેવાતાં પદોને 'પ્રશ્નવાચક સર્વનામ' કહે છે.

☞ 'કોણ, ક્યાં, ક્યારે, કેવી રીતે, કેટલું, કેવડું, કેમ, શા માટે, શીદ, શેનું' વગેરેથી 'પ્રશ્નવાચક સર્વનામ' ઓળખાય છે.

❖ GCERT ના ઉદાહરણ:

૧. મરીને શો લાભ?
૨. વહાલાજીનું રૂપ મહાશુભકારી, રસિયા વિણ કેમ રહીએ?
૩. શેઠ છો, શેનો વેપાર કરો છો?

૪. મહારાજે દૂરબીન બાજુ પર મૂકી પૂછ્યું, 'શું છે?'
૫. તે આભપરાનો છાંયો મૂકીને અહીં શા સારું જમીન માંગો છો?
૬. આ ઓરડામાં કોણ ફરે છે?
૭. તમારે શું જોઈએ છે?
૮. તમે કયું પસંદ કરશો?
૯. કોનો જવાબ સાચો છે?
૧૦. કયો મોબાઈલ લાવ્યા છો?

૪. દર્શક સર્વનામ

☞ પાસેની કે દૂરની પણ પ્રત્યક્ષ વસ્તુ' કે વ્યક્તિ દર્શાવવા વપરાતાં સર્વનામ 'દર્શક સર્વનામુ' કહેવાય છે.

☞ 'આ(નજીકનું)', એ, તે, પેલું (દૂરનું)'થી સર્વનામ ઓળખાય છે.

☞ **ઉદાહરણ:**

૧. આ કે પેલી ?
૨. તે બહુ દયાળુહતા.
૩. જુઓ, એ દેખાય.
૪. આણે મને દોડાવ્યો.
૫. મોટો ઇ મોટો
૬. તે વિદ્યાર્થીને ભણાવશે.
૭. એ મંદિર નજીક જ છે.
૮. તેણે મારી પેન લીધી.
૯. પેલાને મેં તમારી ડાયરી આપી.
૧૦. મારે માટે પેલું લાવજે.

૫. અનિશ્ચયવાચક સર્વનામ

☞ જે સર્વનામ વડે ચોક્કસ વ્યક્તિ કે પદાર્થન્પ અર્થ સૂચવતો નથી અર્થાત્ જેનો નિર્દેશ અનિશ્ચિત રહે છે તેને 'અનિશ્ચયવાચક સર્વનામ' કહે છે.

☞ કંઇ,કેટલાક,સહુ, સૌ, ફલાણો, અન્ય, બીજું વગેરે અનિશ્ચયવાચક સર્વનામો છે.

❖ GCERTના ઉદાહરણ:

૧. શીંગોડાના મારને કોઇક રીતે રોકીએ તો આમાં બનારસી લંગડો પાકે.
૨. જ્યારે કોઇ આપઘાત કરવાની ધમકી આપે છે ત્યારે તેની મારા પર બહુ ઓછી અસર થાય છે.
૩. એ ગામમાં ખાસ હું કોઇને ઓળખું નહીં.
૪. જાણે તેમના મનમાં કંઇક ઊતર્યું.
૫. ત્યાં કોતરમાંથી એક ખેડૂ માણસે આવીને પ્રણામ કરીને કંઇ ભેટ ધરી.

☞ **અન્ય ઉદાહરણ:**

૬. તમે કાંઇ કહેશો?
૭. તમે કાંઇક લખો.
૮. આપ કશું ખાશો?
૯. દરેકને માટે બાગ ખુલ્લો છે.
૧૦. અમુક લોકો પૈસા માટે કામ કરતા હોય છે.

૬. સ્વવાચક સર્વનામ

☞ જે સર્વનામ પુરુષવાચક સર્વનામની સાથે વપરાઇને તેને પોતાને ઓળખાવે છે,તેને 'સ્વવાચક સર્વનામ' કહેવાય છે.

☞ જાતે, પોતે, પંડે વગેરેથી સ્વવાચક સર્વનામ ઓળખાય છે.

☞ **ઉદાહરણ:**

૧. અમે પોતે આમંત્રણ આપ્યું.
૨. તમે ખુદ ત્યાં હાજર રહેજો.
૩. પિતાજી પોતે મને મારશે એવો ભય તો ન જ હતો.
૪. મેં મારી મેળે પામ્યું છે.
૫. ગુરુજી સ્વયંશક્તિનું પાલન કરતાં હતા.
૬ અમે પોતે હાજર રહીશું.
૭. દરેકે પાણી જાતે જ પીવું જોઇએ.
૮. આપ ભલા તો જગ ભલા.
૯. રવિ નિજ કર તેની ઉપર ફેરવે છે.
૧૦. હું પંડે ત્યાં રોકાવાનો છું.

૭. અન્યોન્યવાચક સર્વનામ

☞ અન્યોન્યવાચક, પરસ્પર,એકબીજાના અર્થમાં વપરાતાં સર્વનામને 'અન્યોન્યવાચક સર્વનામ' કહે છે.

☞ **ઉદાહરણ:**

૧. તેઓ અન્યોન્ય બહુ પ્રેમથી વર્તે છે.
૨. તેઓ પરસ્સ્પર બહુ માનની લાગણી ધરાવે છે.
૩. તેઆ એકબીજા સાથે છૂટથી વર્તે છે.
૪. પરસ્પર સંપ રાખવો.
૫. હીર અને રાંઝા એકબીજાના પ્રેમમાં ગળાડૂબ હતા.
૬. પરસ્પર પ્રેમથી વર્તન કરવું જોઇએ.
૭. બધાંએ એકબીજાને મદદ કરવી જોઇએ.
૮. અન્યોન્ય સુધી પુસ્તકન પહોંચવું જોઇએ.
૯. એકમેકને સાત જન્મોથી ઓળખીએ છીએ.
૧૦. પરસ્પર દ્વેષભાવ ન રાખવો જોઇએ.

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

૧. નામ(સંજ્ઞા) ને બદલે વપરાતાં પદો ને .....કહે છે.
(A) ક્રિયાપદ (B) સર્વનામ
(C) વિશેષણ (D) ક્રિયાવિશેષણ

૨. સર્વનામના પ્રકાર પૈકી કયો પ્રકાર અયોગ્ય છે?
૧.સાપેક્ષ સર્વનામ ૨. દર્શક સર્વનામ
૩. સ્વવાચક સર્વનામ ૪. અન્યોન્યવાચક સર્વનામ
(A) ૧ અને ૨ (B) ૨ અને ૩
(C) ૩ અને ૪ (D) ઉપરોક્ત એકપણ નહીં

૩. જુદી જુદી વ્યક્તિઓ કે પુરુષોને દર્શાવવા માટે વપરાતાં સર્વનામને કયા સર્વનામ કહેવાય છે?
(A) સાપેક્ષ સર્વનામ (B) દર્શક સર્વનામ
(C) અન્યોન્યવાચક સર્વનામ (D) ઉપરોક્ત એક પણ નહીં

૪. પુરુષવાચક સર્વનામના કેટલા પ્રકાર પડે છે?
(A) બે (B) ત્રણ
(C) ચાર (D) પાંચ

૫. 'તમે, તમને, તમારાથી, તમારું' - પુરુષવાચક સર્વનામ પૈકી કયા પ્રકારથી સંલગ્ન છે?
(A) પહેલો પુરુષ એકવચન (B) બીજો પુરુષ એકવચન
(C) બીજો પુરુષ બહુવચન (D) ત્રીજો પુરુષ એકવચન

૬. નેચે પૈકી 'સાપેક્ષ સર્વનામ'નું ઉદાહરણ જણાવો:
(A) જેમ ગમે તેમ કરો. (B) જે જાય તે ખાય.
(C) જ્યારે પગાર થશે ત્યારે કામ થશે. (D) ઉપરોક્ત તમામ

૭. 'પેલું'કેવા પ્રકારનું સર્વનામ છે?
(A) સાપેક્ષ સર્વનામ (B) દર્શન સર્વનામ
(C) અનોન્યવાચક સર્વનામ (D) ઉપરોક્ત એક પણ નહીં.

૮. શેઠ છો,શેનો વેપાર કરો છો? - રેખાંકિત શબ્દને સર્વનામનાં કયા પ્રકારમાં મૂકશો?
(A) દર્શક સર્વનામ (B) સાપેક્ષ સર્વનામ
(C) પ્રશ્નવાચક સર્વનામ (D) અનોન્યવાચક સર્વનામ

૯. જ્યારે હું કહું ત્યારે આવજો. - આ વાક્યમાં વપરાયેલ સર્વનામનો પ્રકાર જણાવો:
(A) પુરુષવાચક સર્વનામ (B) સાપેક્ષ સર્વનામ
(C) અનિશ્ચયવાચક સર્વનામ (D) સ્વવાચક સર્વનામ

૧૦. 'જાણે તેમના મનમાં કંઇક ઊતર્યું - રેખાંકિત શબ્દને સર્વનામના કયા પ્રકારમાં મૂકશો?
(A) અનન્યવાચક સર્વનામ (B) સ્વવાચક સર્વનામ
(C) અનિશ્ચયવાચક સર્વનામ (D) દર્શક સર્વનામ

૧૧. 'રવિ નિજ કર તેની ઉપર ફેરવે છે.' રેખાંકિત શબ્દને સર્વનામના કયા પ્રકારમાં મૂકશો?
(A) સ્વવાચક સર્વનામ (B) દર્શક સર્વનામ
(C) અનન્યવાચક સર્વનામ (D) પુરુષવાચક સર્વનામ

૧૨. 'પેલાને મેં એ મંદિર નજીક જોયો હતો. આ વાક્યમાં કેટલા સર્વનામ છે?
(A) એક (B) બે
(C) ત્રણ (D) ચાર

૧૩. 'તું' કેવા પ્રકારનું સર્વનામ છે?
(A) પ્રથમ પુરુષ એકવચન (B) બીજો પુરુષ એકવચન
(C) બીજો પુરુષ બહુવચન (D) ત્રીજો પુરુષ એક વચન

૧૪. જુઓ, એ દેખાય. -આ વાક્યમાં કેવા પ્રકારનું સર્વનામ વપરાયું છે?
(A) અનિશ્ચિત સર્વનામ (B) સ્વવાચક સર્વનામ
(C) પુરુષવાચક સર્વનામ (D) દર્શકવાચક સર્વનામ

૧૫. પરસ્પર દ્વેષભાવ ન રાખવો જોઇએ. - રેખાંકિત શબ્દને સર્વનામના કયા પ્રકારથી સંબંધ છે?
(A) અન્યોન્યવાચક સર્વનામ (B) સાપેક્ષ સર્વનામ
(C) સ્વવાચક સર્વનામ (D) દર્શક સર્વનામ

૧૬. કોઇક આવશે તો કોઇક જશે. - રેખાંકિત શબ્દને સર્વનામના કયા પ્રકારથી સંબંધ છે?
(A) અનિશ્ચયવાચક સર્વનામ (B) પુરુષવાચક સર્વનામ
(C) અનન્યવાચક સર્વનામ (D) સ્વવાચક સર્વનામ

૧૭. 'આપ ભલા તો જગ ભલા.' રેખાંકિત શબ્દને સર્વનામના કયા પ્રકારમાં મૂકશો?
(A) અનિશ્ચયવાચક સર્વનામ (B) અનન્યવાચક સર્વનામ
(C) સ્વવાચક સર્વનામ (D) દર્શક સર્વનામ

૧૮. આપ કશું ખાશો?
(A) પુરુષવાચક સર્વનામ (B) અનિશ્ચયવાચક સર્વનામ
(C) સ્વવાચક સર્વનામ (D) દર્શક સર્વનામ

૧૯. અમે તો પોતે હાજર હતા. રેખાંકિત શબ્દને સર્વનામના કયા પ્રકારથી સંબંધ છે?
(A) સ્વવાચક સર્વનામ (B) અનિશ્ચયવાચક સર્વનામ
(C) સાપેક્ષ સર્વનામ (D) દર્શક સર્વનામ

૨૦. નીચે પૈકી 'સ્વવાચક સર્વનામ'નું ઉદાહરણ જણાવો:
(A) જાણે તેમના મનમાં ઈંઈક ઊતર્યું.
(B) એ મંદિર નજીક જ છે.
(C) તેઓ ખાટલાવશ હતા.
(D)હું પંડે ત્યાં રોકાવાનો છું.

૨૧. સર્વનામને સંલગ્ન જોડી પસંદ કરો.

1. પ્રથમ પુરુષ એક વચન	(a) તમને
2. બીજો પુરુષ એક વચન	(b) મારું
3. બીજો પુરુષ બહુવચન	(c) તેઓ
4. ત્રીજોપુરુષ બહુવચન	(d) તે

(A)1-a, 2-b, 3-c, 4-d (B)1-d, 2-c, 3-b, 4-a
(C) 1-d, 2-a, 3-b, 4-c (D) 1-b, 2-d, 3-a, 4-c

૨૨. સર્વનામને સંલગ્ન જોડી પસંદ કરો.

1. તેમની ખાટલી પાસે બેઠો.	(a) અનિશ્ચયવાચક સર્વનામ
2. મોટો ઈ મોટો.	(b) સાપેક્ષ સર્વનામ
3. જેમ ગમે તેમ કરો.	(c) દર્શક સર્વનામ
4. તમે કાંઈક લખો.	(d) પુરુષવાચક સર્વનામ

(A)1-d, 2-c, 3-a, 4-b (B) 1-d, 2-c, 3-b, 4-a
(C) 1-a, 2-d, 3-c, 4-b (D) 1-a, 2-b, 3-c, 4-d

૨૩. 'સૌ સારાં નથી, એવું માનવું નહીં. - રેખાંકિત શબ્દને સર્વનામના કયા પ્રકાર સાથે સંબંધ છે?
(A) અનિશ્ચયવાચક સર્વનામ (B) સમૂહવાચક સર્વનામ
(C) દર્શક સર્વનામ (D) અનન્યવાચક સર્વનામ

૨૪. સાપેક્ષ સર્વનામનું કયું ઉદાહરણ સાચું નથી?
(A) એકમેકને સાત જન્મોથી ઓળખીએ છીએ.
(B) જે ખાડો ખોદે તે પડે.
(C) જેને રામ રાખે તેને કોઈ ન ચાખે.
(D) જેવી સંગત તેવી રંગત

૨૫. એ મંદિર સોનાનું છે. રેખાંકિત પદ કયા સર્વનામનું છે?
(A) અનન્યવાચક સર્વનામ (B) દર્શકવાચક સર્વનામ
(C) અનિશ્ચયવાચક સર્વનામ (D) સાપેક્ષ સર્વનામ

૨૬. હું-અમે,તું- .....
(A) તમારાથી (B) તેઓ
(C) તમને (D) તમે

૨૭. નીચેના વાક્યમાં સર્વનામ શોધો:
જે વર્ણન આપ્યું તે તો બરાબર પેલા વેપારીના ઊંટનું જ હતું.
(A) જે (B) તે
(C) પેલા (D) આપેલ તમામ

૨૮. 'પેલાએ પુલિનને ધક્કો માર્યો.' સર્વનામનો પ્રકાર ઓળખાવો.
(A) પુરુષવાચક સર્વનામ (B) દર્શક સર્વનામ
(C) અનિશ્ચિતવાચક સર્વનામ (D) જાતિવાચક સર્વનામ

૨૯. નીચેના શબ્દો પૈકી કયો સર્વનામનો પ્રકાર નથી?
(A) નિજવાચક (B) સંબંધવાચક
(C) પુરુષવાચક (D) જાતિવાચક

૩૦. 'વાવે તે લણે' વાક્યમાં 'તે' સર્વનામનો પ્રકાર જણાવો:
(A) ત્રીજો પુરુષ (B) દર્શક
(C) સાપેક્ષ (D) અનોન્યવાચક

૩૧. સંજ્ઞાને સ્થાને જે પદ વપરાય તેને શું કહેવામાં આવે છે?
(A) નિપાત (B) અનુગ
(C) સર્વનામ (D) વિશેષણ

૩૨. 'હું-અમે, તું-તમે' કયા પ્રકારનું સર્વનામ છે?
(A) પ્રશ્નાર્થ (B) જાતિવાચક
(C) સંબંધી (D) પુરુષવાચક

૩૩. નીચેનામાંથી કયું 'દર્શક સર્વનામ' નથી?
(A) એ (B) તે
(C) પોતે (D) પેલું

૩૪. 'જે કરે સેવા તે પામે મેવા'- 'જે તે' કેવા પ્રકારનું સર્વનામ છે?
(A) સાપેક્ષ સર્વનામ (B) સ્વવાચક સર્વનામ
(C) દર્શક સર્વનામ (D) અનિશ્ચિતવાચક સર્વનામ

૩૫. અરે છોકરાઓ,તમે અવાજ ન કરો, લેસન કરો. લીટી દોરેલ 'તમે' શબ્દ ઓળખાવો:
(A) વિશેષણ છે. (B) ક્રિયાપદ છે.
(C) સર્વનામ છે. (D) ક્રિયાવિશેષણ છે.

૩૬. જેમાં સર્વનામ પ્રયોજાયુ, હોય તેવું વાક્ય દર્શાવો:
(A) સમગ્ર દુનિયામાં હિમાલય એક જ છે.
(B) રમીલા ઘણું કામ કરે છે.
(C)સુતરિયાએ ચિપિયાથી સામ પકડ્યો.
(D) અમે એક કૂતરો પાળ્યો છે.

૩૭. આણે મને માર્યો- વાક્યમાં 'આણે' કયા પ્રકારનું સર્વનામ છે.
(A) પુરુષવાચક (B) અનિશ્ચયવાચક
(C) દર્શકવાચક (D) પ્રશ્નવાચક

૩૮. 'આ આપઘાતનું પરિણામ આવ્યું .' વાક્યમાં 'આ' શબ્દના સર્વનામનો પ્રકાર જણાવો:
(A) સ્વવાચક (B) સ્થળવાચક
(C) દર્શકવાચક (D) પુરુષવાચક

૩૯. નીચેનામાંથી સર્વનામ કયું છે?
(A) રવિ (B) હું
(C) ઝાડ (D) નદી

૪૦. 'કંઈ, કાંઈ કોઈ, કંઈક આ સર્વનામો શું દર્શાવવા વપરાય છે?
(A) પ્રશ્નવાચક સર્વનામ (B) સ્વવાચક સર્વનામ
(C) દર્શક સર્વનામ (D) અનિશ્ચયવાચક સર્વનામ

૪૧. આપેલ શબ્દોમાંથી 'સર્વનામ' દર્શાવતો શબ્દ શોધોઃ
(A) સોનું (B) તમે
(C) ,મૃદુતાથી (D) કજિયાખોર

૪૨. 'પેલાએ શાળાને મોટું દાન આપ્યું.' આ વાક્યમાં પ્રયોજાયેલ સર્વનામનો પ્રકાર જણાવો.
(A) સ્વવાચક સર્વનામ (B) દર્શક સર્વનામ
(C) ગુણવાચક સર્વનામ (D) અનિશ્ચિતવાચક સર્વનામ

૪૩. નીચેના પૈક કયું એક સર્વનામ નથી?
(A) તેઓ (B) હંમેશાં
(C) જેઓ (D) અમને

૪૪. નીચેની ખાલી જગ્યામાં યોગ્ય સર્વનામ મૂકો.
૧. આ વાત અસહ્ય થઈ પડી . a. મેં
૨. .....ચોરી ન કરવાનો નિર્ણય કર્યો. b. મને
૩. પિતાજી સામે .....જીભ ન ઉપડે. c. મારે
૪. પિતાજી .....મારશે તેવો ભય તો ન જ હતો. d. મારી
(A)1-a, 2-c, 3-d, 4-b (B) 1-b, 2-a, 3-c, 4-d
(C) 1-c, 2-b, 3-d, 4-a (D) 1-c, 2-a, 3-d, 4-b

૪૫. દર્શક સર્વનામ માટે કયો વિકલ્પ યોગ્ય છે?
(A) એ પુરુષવાચક સર્વનામની સાથે વપરાય .
(B) નામને બદલે વપરાય અને પ્રશ્ન મૂછવા માટે ઉપયોગમાં લેવાય તે પદ.
(C) ત્રણેય વિકલ્પ અયોગ્ય છે.
(D) પ્રત્યક્ષ વસ્તુ કે વ્યક્તિને દર્શાવવા વપરાતું સર્વનામ

૪૬. 'આ ચિત્રો કોણે દોર્યાં?' વાક્યમાં 'કોણે' કર્તા-પદ નીચે પૈકી શું છે?
(A) વિશેષણ (B) કૃદંત
(C) સર્વનામ (D) સંજ્ઞા

૪૭. 'કોઈ આવી રહ્યું છે.' - વાક્યમાં 'કોઈ' કયા પ્રકારનું સર્વનામ છે?
(A) દર્શકવાચક (B) પુરુષવાચક
(C) અનિશ્ચયવાચક (D) પ્રશ્નવાચક

૪૮. 'આપણે' સર્વનામનો પ્રકાર જણાવોઃ
(A) પુરુષવાચક (B) દર્શકવાચક
(C) અનિશ્ચયવાચક (D) પ્રશ્નવાચક

૪૯. નીચેનામાંથી દર્શક સર્વનામ પ્રયોજાયું હોય તેવું વાક્ય દર્શાવો.
(A) જેવી કરણી તેવી ભરણી (B) પેલું મારું ખેતર છે.
(C) મને ખાવું ગમતું જ નથી (D) કોણ આવ્યું

૫૦. નીચેનામાંથી કયો શબ્દ પ્રથમ પુરુષ એકવચનનો છે?
(A) તે (B) તમે
(C) હું (D) આપણે

જવાબો

(1) B	(2) D	(3) D	(4) B	(5) C	(6) D	(7) B	(8) C	(9) B	(10) C
(11) A	(12) B	(13) B	(14) D	(15) A	(16) A	(17) C	(18) B	(19) A	(20) D
(21) D	(22) B	(23) A	(24) D	(25) B	(26) D	(27) D	(28) B	(29) D	(30) C
(31) C	(32) D	(33) C	(34) A	(35) C	(36) D	(37) C	(38) C	(39) B	(40) D
(41) B	(42) B	(43) B	(44) D	(45) D	(46) C	(47) C	(48) C	(49) B	(50) C

10 વિશેષણ

❖ વિશેષણ એટલે શું?

☞ જે શબ્દ પ્રાણી કે પદાર્થના ગુણનું કે સંખ્યાનું વર્ણન કરી તેના અર્થમાં વધારો કરે તેને 'વિશેષણ' કહેવાય છે.

☞ વિશેષણ એટલે માત્ર વધારાનો અર્થ આપનાર જ ઘટક નહીં, પણ સંજ્ઞાના અર્થને વધુ ચોક્કસ કરનાર ઘટક.

☞ જે શબ્દ નામના અર્થમાં વધારો કરે છે તે વિશેષણ કહેવાય, વિશેષણ જેનો ગુણ બતાવે તે વિશેષ્ય કહેવાય.

☞ એ વિશેષ્ય નામ,સર્વનામ,વિશેષણ,ક્રિયાપદ,ક્રિયાવિશેષણ કોઇ પણ પ્રકારનું હોઇ શકે.

☞ ઉદાહરણ : આકાશમાં ઝગમગતા તારા પ્રકાશે છે.

ઝગમગતા - વિશેષણ

તારા - વિશેષ્ય

❖ વિશેષણના પ્રકાર

અર્થની દૃષ્ટિએ	સ્વરૂપને દૃષ્ટિએ	સ્થાનની દૃષ્ટિએ
ગુણવાચક વિશેષણ	વિકારી વિશેષણ	અનુવાદ્ય વિશેષણ
સંખ્યાવાચક વિશેષણ	અવિકારી વિશેષણ	વિધેય વિશેષણ
પરિમાણવાચક વિશેષણ		
સાર્વનામિક વિશેષણ		
સંબંધવાચક વિશેષણ		
વિશેષણનું વિશેષણ		

☞ હવે આપણે ઉપરોક્ત જણાવેલ પ્રકારનો વિસ્તૃત અભ્યાસ કરીશું.

♦ અર્થની દૃષ્ટિએ

૧. ગુણવાચક વિશેષણ:

☞ પ્રાણી કે પદાર્થનો ગુણ બતાવે તે 'ગુણવાચક વિશેષણ' કહેવાય છે.

☞ ગુણવાચક વિશેષણ સંજ્ઞાના આકાર, કદ, રંગ, ગુણ,કાર્ય આદિના અર્થમાં વધારો કરે છે.

☞ જેમ કે ,

ગોળ ટેબલ	સફેદ ટોપી	કડક આચાર્ય
લાંબી બેન્ચ	હોશિયાર છોકરો	

❖ GCERT ના ઉદાહરણ:

૧. મોહ માયા વ્યાપે નહીં તેને, દઢ વૈરાગ્ય જેના મનમાં રે

૨. સાંકડી પરસાળમાંથી બહાર નીકળતાં સુશી ટેલિફોન પાસે અટકી ગઇ.

૩. નાની બહેનનાં લગ્ન વખતે આર્થિક સંકડાશને કારણે ખેતર વેંચી દેવું પડ્યું.

૪. શીલવંત સાધુને વારે વારે નમીએ.

૫. ઊડતું આવે જો અહીં મોરપીચ્છ તો તો અમે, સાચવશું સુંવાળા રંગ

૬. શીતળ થાય શરીર ઘણું, તને સાંભરે રે?

૭. વહાલાજીનું રૂપ મહાશુભકારી, રસિયા વિણ કેમ રહીએ?

☞ અન્ય ઉદાહરણ

૮. મને રંગીન ફૂલ ગમે છે.

૯. જાડો માણસ દોડી ન શકે.

૧૦. જયેશ હિતેશ કરતાં હોશિયાર છે.

☞ નોંધ : ગુણવાચક વિશેષણમાં 'રંગવાચક વિશેષણ','સ્વાદવાચક વિશેષણ', ' આકારવાચક વિશેષણ' કર્તૃવાચક વિશેષણ' જેવાં પેટ પ્રકારનો સમાવેશ થાય છે.

☞ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં ઉપરોક્ત પેટા પ્રકારનેઆધારે પ્રશ્નનો જવાબ આપવો.

૨. સંખ્યાવાચક વિશેષણ:-

☞ વિશેષ્યની સંખ્યા બતાવે તે 'સંખ્યાવાચક વિશેષણ' કહેવાય છે.

☞ સંખ્યાવાચક વિશેષણના પેટા પ્રકાર નીચે મુજબ છે.

(ક) નિશ્ચિત/પૂર્ણ સંખ્યાવાચક

(ખ) અનિશ્ચિત આશરેવાચી સંખ્યાવાચક વિશેષણ

(ગ) ક્રમિક સંખ્યાવાચક વિશેષણ

(ઘ) માત્રાસૂચક વિશેષણ

(ક) નિશ્ચિત/પૂર્ણ સંખ્યાવાચક વિશેષણ:

☞ નિશ્ચિત સંખ્યા દર્શાવનાર શબ્દને નિશ્ચિત / પૂર્ણ સંખ્યાવાચક વિશેષણ કહેવાય છે.

☞ 'એક,ત્રણ,ચાર,પાંચ, ડઝન, કોડી' શબ્દપ્રયોગ જોવા મળે છે.

❖ GCERT ના ઉદાહરણ:

૧. ઉઘરામણીએ જઇએ ત્યારે સાથે બે મિત્રો હોય.

૨. ગોવિંદને મોકલી ગાયનું પાશેર ઘી મંગાવ્યું.

૩. ત્રણ ભારા બાંધ્યા દોરડે,તને સાંભરે રે?

૪. જીવલાના ત્યાંથી બે થેલીઓ ભરીને શાકભાજી લઇ આવ્યો.

૫. હું એ વખતે દસમાં ધોરણમાં ભણતો.

(ખ) અનિશ્ચિત/આશરેવાચી સંખ્યાવાચક વિશેષણ

☞ અનિશ્ચિતસંખ્યા દર્શાવનાર શબ્દને અનિશ્ચિત/આશરેવાચી સંખ્યાવાચક વિશેષણ કહેવાય છે.

☞ 'અંદાજે, શુમારે, અડસટ્ટે, લગભગ ૫૦ વિદ્યાર્થીઓ,આશરે ચાર કલાક' શબ્દપ્રયોગ જોવા મળે છે.

☞ **ઉદાહરણ:**

૧. કેટકેટલાં લોકો અહીં આવે ફોન કરવા!
૨. આશરે બે કલાક ભણવું પડશે.
૩. લગભગ બધા હાજર હતા.
૪. વર્ગમાં પુષ્કળ વિદ્યાર્થીઓ હતાં.
૫. થોડા વિદ્યાર્થીને ઇનામ આપવું જોઇએ.

(ગ) ક્રમિક સંખ્યાવાચક વિશેષણ

☞ ક્રમ દર્શાવતા શબ્દને 'ક્રમિક સંખ્યાવાચક વિશેષણ' કહેવાય છે.

☞ 'પહેલું,ત્રીજું,ચોથું,પાંચમું, શબ્દપ્રયોગ જોવા મળે છે.

☞ **ઉદાહરણ:**

૧. અનંતનો બીજો ક્રમ આવ્યો.
૨. અજયભાઇ પહેલું ધોરણ ભણાવે છે.
૩. વચ્ચેનો ભાગ મને આપજો
૪. સ્પર્ધામાં રવિએ પ્રથમ નંબર મેળવ્યો.
૫. પહેલું સુખ તે જાતે નર્યા.

(ઘ) માત્રાસૂચક વિશેષણ

☞ પદાર્થના માપ કે જથ્થો દર્શાવતા શબ્દને 'માત્રાસૂચક વિશેષણ' કહેવાય છે.

☞ ખૂબ ,તદ્દન, સકળ,તમામ,સર્વ, સાવ' શબ્દપ્રયોગ જોવા મળે છે.

❖ GCERT ના ઉદાહરણ:

૧. આપણે થોડી વાતો કરીએ.
૨. સકળ લોકમાં સહુને વંદે, નિંદા ન કરે કેની રે.
૩. આ સર્વ અનિશ્ચિતતાઓનો અંત આવી જશે.
૪. તમારી બહુ રાડ છે.
૫. તળાવમાં ભરપૂર પાણી રહે છે.

☞ **નોંધ :** માત્રા સૂચક વિશેષણને જ પરિમાણવાચક વિશેષણ તરીકે ઓળખાય છે.જેનો વિસ્તૃત અભ્યાસ ઉપરોક્ત ઉદાહરણથી સમજવો.

(૩) સાર્વનામિક વિશેષણ:

☞ જે વાક્યમાં સર્વનામ વિશેષણ તરીકે વપરાય તેને 'સાર્વનામિક વિશેષણ' કહેવાય છે.

☞ 'મારું, આપણુ, તેમનું, કોનું, ક્યારનું, કોઇક' શબ્દપ્રયોગ જોવા મળે છે.

❖ GCERT ના ઉદાહરણ:

૧. આપણા દેશમાં આવા સાધકોની સંખ્યા ઓછી નથી.
૨. ઘરેથી પોતાનું તમામ પગેરું ભૂંસીને તે ચાલી નીકળી હતી.
૩. એમણે અમારી ટૂકડી જોઇને ટૂંકો રસ્તો લીધો હશે.
૪. પેલો ગુલમહોર કેવો ખીલ્યો છે!
૫. હું ત્યાં હાજર હોત તો તારી પ્રશંસા સાંભળી ધન્ય થઇ જાત.

☞ **અન્ય ઉદાહરણ:**

૬. પેલું મકાન જોયું? તે મજબૂત છે.
૭. આ સાંભળી તે દુ:ખી થયો.
૮. એવું શું કર્યું?
૯. કંઇ કહેવું છે?
૧૦. કશું બોલો તો ખરા!

૪. સંબંધવાચક વિશેષણ

☞ વિશેષણો તારવવામાં મુંઝવણ ઊભી કરે તેવાં વિશેષણ એટલે 'સંબંધવાચક વિશેષણ.'

☞ ષષ્ઠી વિભક્તિના પ્રત્યયથી સંજ્ઞાની વિશેષતા દર્શાવવામાં આવે તેને 'સંબંધવાચક વિશેષણ' કહેવાય છે.

GCERT ના ઉદાહરણ:

૧. બાપુ શાહુકારીનો ધંધો કરતા.
૨. દોરીનો છેડો બારણે બાંધ્યો છે.
૩. કાંસાના તાંસળામાં લાકડાના તવેથાથી આવડે એવો શીરો મેં બનાવ્યો છે.
૪. જીવલાના કુટુંબની કરુણ દશા છતાં મૂક સાક્ષી જેવો હું માત્ર જોયા કરતો હતો.
૫. રીંછના હાથના પંજા આપણા મોં પર વાગી ગયા તો જોખમ.
૬. આપઘાતની વાત ભૂલી જવી એવો ઠરાવ કર્યો.
૭. વહાલાજીનું રૂપ રૂદેમાં વસ્યું, મનડું તે ઘસિયું મારું.
૮. મેં ધ્રૂજતે હાથે ચિઠ્ઠી પિતાજીની હાથમાં મૂકી.
૯. તેઓ ખાટલાને બદલે લાકડાની પાટ વાપરતા.
૧૦. સુખદુ:ખની કરતાં વાત,મને કેમ વેસરે રે?
૧૧. પડખેના ગીરના જંગલમાંથી દીપડો આવ્યાના વાવડ હતા.

૫. વિશેષણનું વિશેષણ / પ્રવિશેષણ

☞ જે વાક્યમાં વિશેષણ માટે પણ વિશેષણ વપરાયું હોય તેને 'વિશેષણનું વિશેષણ' કહેવાય છે.

☞ **ઉદાહરણ:**

૧. તે ઘણો ખરાબ માણસ છે.
૨. તે ઘણી હોશિયાર છોકરી છે.
૩. તે નાનામાં નાની ગાડી છે.
૪. તે મોટામાં મોટી લાકડી છે.
૫. સ્પર્ધામાં ઘણા પાતળા માણસો હતા.
૬. તે જરાંક લોભી વ્યક્તિ છે.

૭. ખૂબ ઠંડું પાણી પીવું આપણા માટે હાનિકારક છે.
૮. આ સુંદરમાં સુંદર છોકરો છે.
૯. તે સૌથી નીચું ઝાડ છે.
૧૦. એક મહાન વ્યક્તિ હંમેશા બીજાન પ્રેરણા પુરી પાડે છે.

❖ સ્વરૂપની દૃષ્ટિએ

૧. વિકારી વિશેષણ

- સંજ્ઞાના લિંગ-વચન અનુસાર જે વિશેષણનું રૂપ બદલાય તેને 'વિકારી વિશેષણ' કહેવાય છે.

☞ દા.ત.,
'ઉઘાડું'
☞ 'ઉઘાડી થાળી' (થાળી -સ્ત્રીલિંગ)
☞ 'ઉઘાડો ખોરાક' (ખોરાક પુંલ્લિંગ)
☞ 'ઉઘાડું બારણું' (બારણું-નપુંસકલિંગ)
☞ ઉઘાડાં બારણાં' (બારણાં - નપુસકલિંગ, બહુવચન)
☞ નાનું, મોટું, ખુલ્લું સારું, આખું, અડધું, સાજું, માંદુ વગેરે વિકારી વિશેષણ છે.

☞ **ઉદાહરણ:**

૧. તે મોટો ભાઇ છે.
૨. તે મોટી બહેન છે.
૩. તે કાળી ગાડી છે.
૪. તે કાળું કૂતરું છે.
૫. તે નબળું છોકરું છે.
૬. તે નબળી ગાય છે.
૭. તે નબળું સસલું છે.
૮. તે નાનો ડુંગર છે.
૯. તે નાની નદી છે.
૧૦. આ નાનું ટેબલ છે.

૨. અવિકારી વિશેષણ

☞ સંજ્ઞાના લિંગ-વચન કોઇ પણ હોય,પરંતુ તે અનુસાર જે વિશેષણનું રૂપ ન બદલાય,યથાવત રહે તેને અવિકારી વિશેષણ કહે છે.
☞ દા.ત., 'ચાલાક'
☞ ચાલાક ચોર (ચોર-પુંલ્લિંગ)
☞ ચાલાક શિયાળ (શિયાળ -નપુંસકલિંગ)
☞ ચાલાક વિદ્યાર્થીઓ(વિદ્યાર્થીઓ પુલ્લિંગ, બહુવચન)
☞ હોશિયાર ,સુંદર,મૂર્ખ, પ્રામાણિક, બંધ, વાસી, ખરાબ વગેરે અવિકારી વિશેષણ છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. ગુલાબ સુંદર ફૂલ છે.
૨. નર્મદા સુંદર નદી છે.
૩. તે હોશિયાર વિદ્યાર્થી છે.
૪. તે હોશિયાર વિદ્યાર્થીની છે.
૫. તે હોશિયાર વકીલ છે.
૬. ગાંધીનગરમાં સુંદર શાળા છે.
૭. ગાંધીનગરમાં સુંદર બગીચો છે.
૮. મૂર્ખ વ્યક્તિ ક્યારેય સારી વાત કરે નહીં.
૯. મૂર્ખ માણસો હંમેશાં દુવિધા ઊભી કરે.
૧૦. મૂર્ખ સ્ત્રી હંમેશાં દલીલ કરે.

● સ્થાનની દૃષ્ટિએ

૧. અનુવાદ્ય વિશેષણ

☞ નામની પહેલાં આવતાં વિશેષણને 'અનુવાદ્ય વિશેષણ' કહેવાય છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. તે હોશિયાર વિદ્યાર્થી છે.
૨. દયાળુ વ્યક્તિ હંમેશા ખુશ હોય છે.
૩. તે સુંદર ઘરમાં રહે છે.
૪. રળિયામણું શહેર મન હરી લે છે.
૫. મોટા માણસ મનનાં નાના હોય છે.

૨. વિધેય વિશેષણ

- નામની પછી આવતાં વિશેષણને 'વિધેય વિશેષણ' કહેવાય છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. તે વિદ્યાર્થી હોશિયાર છે.
૨. તે બગીચો સુંદર છે.
૩. ગાંધીનગર રળિયામણું છે.
૪. મારું ઘર સુંદર છે.
૫. અમુક લોકો માયાળુ હોય છે.

❖ ઉપરોક્ત વિશેષણ સિવાય સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં અન્ય વિશેષણ વારંવાર પુછાય છે, જેની થોડીક સમજ મેળવીએ.

૧. દર્શક વિશેષણ

☞ નામનો નિર્દેશ કરે છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. આ ચોપડી ખૂબ સરસ છે.

૨. પેલું ફૂલ સુંદર છે.

(૨) પ્રશ્નવાચક વિશેષણ

☞ વિશેષણ પ્રશ્ન પૂછવામાં મદદ કરીને પોતપોતાના નામના અર્થમાં વધારો કેરે છે. આવું વિશેષણ 'પ્રશ્નવાચક વિશેષણ' કહેવાય છે.

☞ **ઉદાહરણ :**

૧. તેણે શું કામ કર્યું છે?

૨. તમારે કયું પુસ્તક જોઇએ છે?

૩. કૃદંત વિશેષણ

- કૃદંત વિશેષણ તરીકે વપરાય છે.

☞ **ઉદાહરણ :**

૧. દોડતો છોકરો ઘરે પહોંચી જાય છે.

૨. દોરલું ચિત્ર વખાણવા જેવું છે.

● વિશેષણ નામ તરીકે

- કેટલીક વાર વિશેષણનો ઉપયોગ નામની માફક થાય છે ત્યારે તેને નામની માફક વિભક્તિના પ્રત્યયો લાગે છે.

☞ **ઉદાહરણ:**

☞ અપંગ માણસને મદદ કરવી જોઇએ. (વિશેષણ)

☞ અપંગને મદદ કરવી જોઇએ.(નામ)

☞ **નામ પરથી બનતા વિશેષણો:**

☞ જ્ઞાન -જ્ઞાની

☞ રસ -રસિક

☞ સમાજ- સામાજિક

☞ કૃપા- કૃપાળુ

☞ રીસ-રિસાળ

☞ આબરૂ - આબરૂદાર

☞ માર- મારકણું

☞ રાષ્ટ્ર - રાષ્ટ્રીય

☞ શરીર -શારીરિક

☞ લોક- લૌકિક

☞ ચિંતન - ચિંતનીય

☞ મનન - મનનીય

☞ માનસ - માનસિક

☞ માણસ - માણસાઇ

☞ હિન્દુસ્તાન - હિન્દુસ્તાની

☞ નગર - નાગરિક

☞ પક્ષ - પાક્ષિક

☞ ભાગ્ય - ભાગ્યશાળી

☞ ગુજરાત - ગુજરાતી

☞ પ્રારંભ - પ્રારંભિક

☞ નીતિ - નૈતિક

☞ ભાષા - ભાષાકીય

☞ નિશ્ચય - નિશ્ચિત

☞ વિશ્વ - વૈશ્વિક

☞ ઉપયોગ - ઉપયોગી

☞ માન - માનનીય

☞ પૈસા - પૈસાદાર

☞ પ્રસ્તાવ - પ્રાસ્તાવિક

☞ ધન - ધનિક

☞ વ્યવસ્થા - વ્યવસ્થિત

☞ કુટુંબ - કૌટુંબિક

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

૧. જે શબ્દ પ્રાણી કે પદાર્થના ગુણનું કે સંખ્યાનું વર્ણન કરી તેના અર્થમાં વધારો કરે તેને .....કહેવાય છે.
(A) સર્વનામ (B) વિશેષણ
(C) ક્રિયાપદ (D) ક્રિયાવિશેષણ

૨. વિશેષણ જેનો ગુણ બતાવે તેને ..... કહેવાય છે.
(A) વિશેષ્ય (B) વિશેષ
(C) વિશ્લેષ (D) વિશલ્ય

૩. 'વિશેષ્ય' નીચે પૈકી કયા પ્રકારનું હોઇ શકે?
(A) નામ- સર્વનામ (B) વિશેષણ-ક્રિયાવિશેષણ
(C) ક્રિયાપદ (D) ઉપરોક્ત તમામ

૪. વિશેષણના પ્રકાર અમુક દૃષ્ટિએ પાડવામાં આવે છે, નીચે પૈકી કઇ દૃષ્ટિએ તેના પ્રકાર પાડવામાં આવે છે.
(A) અર્થની દૃષ્ટિએ (B) સ્વરૂપની દૃષ્ટિએ
(C) ક્રિયાપદ (D) ઉપરોક્ત તમામ

૫. વિશેષણના પ્રકાર પૈકી કયું વિશેષણ સ્થાનની દૃષ્ટિએ પાડેલા પ્રકારથી સંલગ્ન છે?
(A) ગુણવાચક વિશેષણ (B) સંબંધવાચક વિશેષણ
(C) વિધેય વિશેષણ (D) B અને C

૬. શીતળ થાય શરીર ઘણું, તને સાંભરે રે? રેખાંકિતપદ કયું વિશેષણ દર્શાવે છે?
(A) સંબંધવાચક વિશેષણ (B) ગુણવાચક વિશેષણ
(C) પરિમાણવાચક વિશેષણ (D) સાર્વનામિક વિશેષણ

૭. 'મોહ માયા વ્યાપે નહીં તેને, દૃઢ વૈરાગ્ય જેના મનમાં રે.' આ વાક્યમાંથી ગુણવાચક વિશેષણ ઓળખાવો.
(A) માયા (B) વૈરાગ્ય
(C) દૃઢ (D) મોહ

૮. ગોવિંદને મોકલી ગાયનું પાશેર ઘી મંગાવ્યું. રેખાંકિતપદ કયું વિશેષણ દર્શાવે છે?
(A) ગુણવાચક વિશેષણ (B) સંબંધવાચક વિશેષણ
(C) સંખ્યાવાચક વિશેષણ (D) સાર્વનામિ વિશેષણ

૯. આ સર્વ અનિશ્ચિતતાઓનો અંત આવી જશે.- રેખાંકિત પદ કયું વિશેષણ દર્શાવે છે.
(A) માત્રાસૂચક વિશેષણ
(B) ક્રમિક સંખ્યાવાચક વિશેષણ
(C) અનિશ્ચિત સંખ્યાવાચક વિશેષણ
(D)નિશ્ચિત સંખ્યાવાચક વિશેષણ

૧૦. નીચે પૈકી 'ગુણવાચક વિશેષણ'નું ઉદાહરણ
(A) ત્રણભારા બાંધ્યા દોરડે, તને સાંભરે રે?
(B) તળાવમાં ભરપૂર પાણી વહે છે.
(C) શીલવંત સાધુને વારેવારે નમીએ
(D) A અને B

૧૧. પેલો ગુલમહોર કેવો ખીલ્યો છે! રેખાંકિતપદ કયું વિશેષણ દર્શાવે છે?
(A) સંબંધવાચક વિશેષણ (B) સાર્વનામિક વિશેષણ
(C) માત્રાસૂચક વિશેષણ (D) ગુણવાચક વિશેષણ

૧૨. વહાલાજીનું રૂપ રૂદેમાં વસિયું, મનડું તે ધસિયું મારું, - રેખાંકિત પદ કયું વિશેષણ દર્શાવે છે?
(A) સંબંધવાચક વિશેષણ (B) સાર્વનામિક વિશેષણ
(C) સંખ્યાવાચક વિશેષણ (D) ગુણવાચક વિશેષણ

૧૩. આપણે થોડી ચોકલેટ ખઇએ.- રેખાંકિત પદ કયું વિશેષણ દર્શાવે છે?
(A) ગુણવાચક વિશેષણ (B) સંબંધવાચક વિશેષણ
(C) પરિમાણવાચક વિશેષણ (D) સાર્વનામિક વિશેષણ

૧૪. કશું બોલો તો ખરા! રેખાંકિતપદ કયું વિશેષણ દર્શાવે છે?
(A) સાર્વનામિક વિશેષણ (B) ગુણવાચક વિશેષણ
(C) પરિમાણવાચક વિશેષણ (D) અનિશ્ચિતવાચક વિશેષણ

૧૫. સંજ્ઞાના લિંગ-વચન અનુસાર જે વિશેષણનું રૂપ બદલાય તેને .....કહેવાય છે.
(A) વિકારી વિશેષણ (B) અવિકારી વિશેષણ
(C) A અને B બંને (D) A અને B પૈકી એક પણ નહીં

૧૬. અનંતનો બીજો ક્રમ આવ્યો. રેખાંકિત પદ કયુ વિશેષણ દર્શાવે છે?
(A) આશરેવાચી સંખ્યાવાચક વિશેષણ (B) ક્રમિક સંખ્યાવાચક
(C) માત્રાસૂચક વિશેષણ (D) પૂણ સંખ્યાવાચક વિશેષણ

૧૭. એમણે અમારી ટૂકડી જોઇને ટૂંકો રસ્તો લીધો હશે.
(A) ગુણવાચક વિશેષણ (B) સાર્વનામિક વિશેષણ
(C) પરિમાણવાચક વિશેષણ (D) દર્શક વિશેષણ

૧૮. આપઘાતની વાત ભૂલી જવી એવો ઠરાવ કર્યો.- રેખાંકિત પદનું વિશેષણ જણાવો.
(A) ગુણવાચક વિશેષણ (B) પરિમાણવાચક વિશેષણ
(C) સંબંધવાચક વિશેષણ (D) સાર્વનામિક વિશેષણ

૧૯. એક મહાન વ્યક્તિ હંમેશાં બીજાને પ્રેરણા પૂરી પાડે છે.
(A) પરિમાણવાચક વિશેષણ (B) દર્શક વિશેષણ
(C) સાર્વનામિક વિશેષણ (D) વિશેષણનું વિશેષણ

૨૦. નીચે આપેલ વાક્યમાં 'અવિકારી વિશેષણ' જણાવોઃ
(A) ગુલાબ સુંદર ફૂલ છે.
(B) તે હોશિયાર વિદ્યાર્થી છે.
(C) મૂર્ખ વ્યક્તિ ક્યારેય સારી રીતે વાત કરે નહીં
(D) ઉપરોક્ત તમામ

૨૧. સ્થાનની દૃષ્ટિએ વિશેષણના મુખ્ય બે પ્રકાર કયા છે?
(A) વિકારી વિશેષણ અને અવિકારી વિશેષણ
(B) અનુવાદ્ય વિશેષણ અને વિધેય વિશેષણ
(C) વિકારી વિશેષણ અને વિધેય વિશેષણ
(D) અવિકારી વિશેષણ અને અનુવાદ્ય વિશેષણ

૨૨. વિશેષણ સંલગ્ન યોગ્ય જોડ કઈ છે?

1. હું એ વખતે દસમાં ધોરણમાં ભણતો	a. ક્રમિક સંખ્યાવાચક વિશેષણ
2. વર્ગમાં પુષ્કળ વિદ્યાર્થીઓ હતા.	b. માત્રાસૂચકવિશેષણ
3. વચ્ચેનો ભાગ મને આપજો.	c. પૂર્ણ સંખ્યાવાચક
4. આ સર્વ અનિશ્ચિતતાઓનો અંત આવી જશે.	d. આશરેવાચી સંખ્યા-વાચક વિશેષણ

(A)1-d, 2-a, 3-b, 4-c (B) 1-c, 2-d, 3-a, 4-b
(C)1-a, 2-d, 3-b, 4-c (D) 1-c, 2-a, 3-d, 4-b

૨૩. નામની પહેલા આવતા વિશેષણને ....કહેવાય છે.
(A) વિકારી વિશેષણ (B) અવિકારી વિશેષણ
(C) અનુવાદ્ય વિશેષણ (D) વિધેય વિશેષણ

૨૪. અનુવાદ્ય વિશેષણનું ઉદાહરણ જણાવોઃ
(A) દયાળુ વ્યક્તિ હંમેશાં ખુશ હોય છે.
(B) રળિયામણું શહેર મન હરી લે છે.
(C) મોટા માણસ મનનાં નાના હોય છે.
(D) ઉપરોક્ત તમામ

૨૫. નામની પછી આવતા વિશેષણને .....કહેવાય છે.
(A) અનુવાદ્ય વિશેષણ (B) વિધેય વિશેષણ
(C) વિકારી વિશેષણ (D) અવિકારી વિશેષણ

૨૬. વિશેષણ લખોઃ 'મેં પેલું પુસ્તક વાંચ્યું છે.'
(A) પેલું (B) છે
(C) વાંચ્યું (D) પુસ્તક

૨૭. વિશેષણ શોધોઃ 'તે બે થેલીઓ ભરીને શાકભાજી લાવ્યો.'
(A) થેલીઓ (B) લાવ્યો
(C) તે (D) બે

૨૮. વિશેષણ લખોઃ 'નાની બહેન પાણી લઈને આવી.'
(A) નાની (B) આવી
(C) વાતો (D) થોડી

૨૯. જે શબ્દ નામ અથવા સર્વનામની વિશેષતા બતાવે છે તેને શું કહેવાય છે?
(A) વિશેષણ (B) સર્વનામ
(C) ક્રિયા (D) ક્રિયાવિશેષણ

૩૦. જો વિવાહનું વિવાહિત તો પછી ગુજરાતનું શું થાય?
(A) ગુજરાતીત (B) ગુજરાત
(C) ગુજરાતીયત (D) ગુજરાતી

૩૧. નીચે આપેલ વાક્યમાંથી રેખાંકિત વિશેષણનો પ્રકાર જણાવોઃ 'દાળમાં મીઠો લીમડો જરૂરી છે.'
(A) આકારવાચક (B) કર્તૃવાચક
(C) રંગવાચક (D) સ્વાદવાચક

૩૨. નીચેનામાંથી કયું 'અવિકારી વિશેષણ' છે?
(A) સારું (B) ડાહ્યું
(C) બહુ (D) ખારું

૩૩. નીચેનામાંથી વિકારી વિશેષણ શોધોઃ
(A) ઉજ્જડ (B) ખાલી
(C) વાંકુચૂકું (D) કરુણ

૩૪. નીચેનામાંથી કયું 'નામિક વિશેષણ' નથી?
(A) નૈતિક (B) કદરૂપું
(C) દયાળુ (D) મનનીય

૩૫. નીચે આપેલ વાક્યમાંથી રેખાંકિત વિશેષણનો પ્રકાર જણાવોઃ 'કૂવો ખોદનાર લોકો રજા પર છે.'
(A) આકારવાચક (B) કર્તૃવાચક
(C) સંબંધવાચક (D) પ્રમાણવાચક

૩૬. 'હું ખાટો નથી એ કેમ સિધ્ધ કરું?' વાક્યમાં પ્રશ્નવાચક વિશેષણ ઓળખાવોઃ
(A) ખોટો નથી (B) કેમ
(C) સિધ્ધ (D) કરું

૩૭. 'ગોવિંદે બાવળનાં દાતણ કાપી આપ્યાં' - વાક્યમાં વપરાયેલ વિશેષણનો પ્રકાર કયો છે?

(A) સંબંધવાચક (B) સંખ્યાવાચક
(C) ગુણવાચક (D) ક્રમવાચક

૩૮. શિયાળામાં ગુલાબી ઠંડી પડે છે' પ્રસ્તુત વાક્યમાં ગુલાબી શબ્દનો વ્યાકરણિક મોભો જણાવો:

(A) વિશેષણ (B) સંયોજક
(C) ક્રિયાવિશેષણ (D) સંજ્ઞા

૩૯. 'વગડા વચ્ચે એકાકી મંદિર છે.' રેખાંકિત વિશેષણનો પ્રકાર જણાવો:

(A) ગુણવાચક વિશેષણ (B) સંખ્યાવાચક વિશેષણ
(C) જથ્થાવાચક વિશેષણ (D) માત્રાસૂચક વિશેષણ

૪૦. આપેલા વાક્યમાંથી વિશેષણ શોધો:
'તે ઊંચો છોકરો છે.'

(A) ઊંચો (B) છે
(C) તે (D) છોકરો

૪૧. વિશેષણ શોધો: 'આપણે થોડી વાતો કરીએ.'

(A) કરીએ (B) આપણે
(C) વાતો (D) થોડી

૪૨. વિશેષણ શોધો: 'તૂટેલી ડાળ પર પક્ષી બેઠું હતું.'

(A) ડાળી (B) તૂટેલી
(C) પર (D) પક્ષી

૪૩. નીચે આપેલ વિશેષણોમાંથી સ્ત્રી માટે કયું વિશેષણ યોગ્ય નથી?

(A) સૌભાગ્યવતી (B) પ્રોષિતપત્નીક
(C) વિધવા (D) પ્રોષિતભર્તૃકા

૪૪. 'આ વાર્તા એક કલાકમાં પૂર્ણ થશે.' રેખાંકિત શબ્દમાં વિશેષણનો કયો પ્રકાર છે?

(A) સંખ્યાવાચક (B) ક્રમવાચક
(C) ગુણવાચક (D) સન્માનવાચક

૪૫. 'સરદાર પટેલ લોખંડી પુરુષ હતાં.' રેખાંકિત પદ ઓળખાવો:

(A) સંખ્યાવાચક વિશેષણ (B) ક્રમવાચક વિશેષણ
(C) ભાવવાચક વિશેષણ (D)ગુણવાચક વિશેષણ

૪૬. વિશેષણ લખો: રંગબેરંગી માછલીઓ તરે છે.'

(A) માછલીઓ (B) રંગબેરંગી
(C) છે (D) તરે

૪૭. આપેલ વાક્યમાંથી વિશેષણ લખો: 'તેણે વાદળી ચડ્ડી પહેરી હતી.'

(A) તેણે (B) વાદળી
(C) ચડ્ડી (D) હતી

૪૮. ક્રિયાવાચક વિશેષણ વપરાયું હોય તેવું વાક્ય શોધો:

(A) મને મારા ગાંડીવનું અભિમાન હતું.
(B) ચાર દેવની ચારે નાર, ગગને દીઠી ભરથાર.
(C) ધોધમાર વરસતે વરસાદે અમે પહેલગામ પહોંચ્યા.
(D) બાના જીવતરની છપ પરથી શ્વેત પોપડા ખરતા.

૪૯. નીચેનામાંથી કયું પરિમાણવાચક વિશેષણ નથી?

(A) આટલું (B) જરા
(C) તીખું (D) આવડું

૫૦. નીચેનામાંથી કયું વિશેષણ અવિકારી નથી.

(A) મહેનતુ (B) તદ્દન
(C) મૂર્ખ (D) અજાણ્યું

જવાબો

(1) B	(2) A	(3) D	(4) D	(5) D	(6) B	(7) C	(8) C	(9) A	(10) C
(11) B	(12) A	(13) C	(14) D	(15) A	(16) B	(17) B	(18) C	(19) D	(20) D
(21) B	(22) B	(23) C	(24) D	(25) A	(26) A	(27) D	(28) A	(29) A	(30) D
(31) D	(32) C	(33) C	(34) C	(35) B	(36) B	(37) A	(38) A	(39) A	(40) A
(41) D	(42) B	(43) B	(44) A	(45) D	(46) B	(47) B	(48) C	(49) C	(50) D

11 ક્રિયાવિશેષણ

❖ ક્રિયાવિશેષણ એટલે શું?

☞ ક્રિયાપદના અર્થમાં વધારો કરતા પદને ક્રિયાવિશેષણ કહેવાય છે.

☞ વાક્યમાં ક્રિયાવિશેષણને દૂર કરવામાં આવે તો તે વાક્યમાં કોઇ જ ફેર પડતો નથી. કારણ કે ક્રિયાવિશેષણ માત્ર તેના અર્થમાં વધારો કરતું પદ જ છે, એથી વિશેષ નહીં.

❖ ક્રિયાવિશેષણના પ્રકાર

૧. રીતિવાચક/રીતવાચક ક્રિયાવિશેષણ
૨. સ્થળવાચક ક્રિયાવિશેષણ
૩. કાળ/સમયવાચક ક્રિયાવિશેષણ
૪. હેતુ /કારણવાચક વિશેષણ
૫. માત્રા સૂચક/પ્રમાણવાચક/પરિમાણવાચક ક્રિયાવિશેષણ
૬. ક્રમવાચક ક્રિયાવિશેષણ
૭. ભાવવાચક ક્રિયાવિશેષણ
૮. નિશ્ચયવાચક ક્રિયાવિશેષણ
૯. સ્વીકારવાચક ક્રિયાવિશેષણ
૧૦. નકાર/નિષેધવાચક ક્રિયાવિશેષણ
૧૧. સંભાવના /અભિગમવાચક ક્રિયાવિશેષણ અભિગમ વાચક ક્રિયાવિશેષણ

☞ ઉપરોક્ત ક્રિયાવિશેષણના પ્રકારનો ક્રમાનુસાર અભ્યાસ કરીએ.

૧. રીતિવાચક/રીતવાચક ક્રિયાવિશેષણ

- ક્રિયાવિશેષણ ક્રિયા કેવી રીતે થઇ બતાવે ત્યારે 'રીતિવાચક/રીતવાચક ક્રિયાવિશેષણ' કહેવાય છે.
- 'ફટાફટ,એકદમ,ધીમે, ઝડપી, નિરાંતે, ઉપરાઉપરી, પૂરેપૂરી,હળવે, રાતોરાત,ઉતાવળે, એમ, ધીરે ધીરે,તરત,માંડ, ધારીધારીને, અભાનપણે, સુખેથી, મોઢે પરાણે,ટગર ટગર, જેમ તેમ, એકાએક, ઓચિંતા, વારંવાર, ના છૂટક, નિયમિત' શબ્દપ્રયોગ જોવા મળે છે.

❖ GCERT ના ઉદાહરણ:

૧. વેકેશન જલદી પૂરું થઇ ગયું.
૨. સુરતમાં કારમાં અચાનક આગ લાગી.
૩. રાતોરાત આવડી મોટી ઇમારત બની ગઇને ખબરેય ન પડી.
૪. ઓચિંતુ કોઇ મને મળે ને કદી ધીમેથી પૂછે કે કેમ છે?
૫. સાહેબ કાંઇ પૂછે તો જવાબ ફટાફટ આપજે.

☞ અન્ય ઉદાહરણ:

૬. ભાવેશભાઇ માંડમાંડ ઑફિસેપહોંચ્યા.
૭. પંખી ધીમે ધીમે ચાલે છે.
૮. બધા ઝડપથી દોડવા લાગ્યાં.
૯. ગાડી ધીરે ધીરે ચાલતી હતી.
૧૦. તે હસતાં-હસતાં બોલ્યાં.

૨. સ્થળવાચક ક્રિયાવિશેષણ

☞ વાક્યમાં ક્રિયાવિશેષણ સ્થળ બતાવે ત્યારે 'સ્થળવાચક ક્રિયાવિશેષણ' કહેવાય છે.

☞ ત્યાં, ક્યાં, અહીં, પર, નીચે, અંદર, બહાર, પાસે, દૂર, આગળ, પાછળ, આસપાસ, અત્ર, તત્ર, સર્વત્ર, ઉગમણા, જ્યાંકણે, મધ્યે, હેઠે, મેદાનમાં, બાજુમાં, સાથે શબ્દપ્રયોગ જોવા મળે છે.

❖ GCERT ના ઉદાહરણ:

૧. અમે તરત પાછા જવાના હતા.
૨. પપ્પા ઘણા વખતથી તમારું સરનામું શોધતા હતા.
૩. નર્મદાએ મને હરહંમેશ જાગૃત કર્યા છે.
૪. અમારી છત્રી એમ વરસદિવસમાં તૂટી ન જાય.
૫. બા બિચારી રાતદિવસ વૈતરું કરતી.
૬. હવે એ જયહિં હોટેલમાં રહેતી હતી.
૭. એ સલાહો હું પાંચ મિનિટમાં ભૂલી ગયો.
૮. પ્રિય કવિ રાજેન્દ્ર શુક્લ કાયમ સાથે જ રહે.
૯. થાક કે કંટાળાની કદી ફરિયાદ નહીં.
૧૦. ટ્રેનના સમયે એને ચિઠ્ઠી મળી .

૪. હેતુ/કારણવાચક ક્રિયાવિશેષણ

☞ ક્રિયાના હેતુ જાણવા માટે વપરાતા ક્રિયાવિશેષણને 'હેતુ/કારણવાચક ક્રિયાવિશેષણ' કહેવાય છે.

☞ 'આથી, તેથી, થી, થકી, માટે, લીધે, ખાતર, કારણે' શબ્દપ્રયોગ જોવા મળે છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. રમેશ કેમ આવ્યો હતો.
૨. વિદ્યાર્થીઓ ભણવા શાળામાં જાય છે.
૩. ભગતસિંહ દેશ કાજે શહીદ થયાં.
૪. બાળકીનું હાસ્ય જોઇને દુ:ખમાંથી બહાર આવ્યો.

૫. પત્નીને લીધે તેને ઘર છોડ્યું.
૬. તારી ખુશી માટે મારે જીવવું છે.
૭. અંબાજી જવા માટે હું રોકાયો.
૮. તારે ખાતર મેં બધું છોડ્યું.
૯. ડ્રાઈવરને કારણે બસ ખાઈમાં પડી.
૧૦. શા માટે તમે મારી પાછળ આવો છો.

૫. માત્રાસૂચક/પ્રમાણવાચક/પરિમાણવાચક ક્રિયાવિશેષણ

☞ ક્રિયાના માપનો, માત્રાનો, પ્રમાણનો અર્થ ઉમેરનાર ક્રિયાવિશેષણને ' માત્રાસૂચક કે પ્રમાણ વાચક ક્રિયાવિશેષણ કહેવાય છે.

☞ 'થોડું, બહુ, ઘણીવાર, ખૂબ, સખત, અતિશય, કેટલું, કેટલાં, પુષ્કળ, ખૂબ, જરાક, અનહદ' શબ્દપ્રયોગ જોવા મળે છે.

❖ GCERT ના ઉદાહરણ:

૧. કાર ખોટકાઈ પડે તો એનો માલિક થોડો શરમાય છે.
૨. ખીચડી મને બહુ ભાવે નહીં.
૩. શીલવંત સાધુને વારેવારે નમીએ.
૪. એ પછી ફરી એકવાર હું આહવા ગયો.
૫. મળેલા જ્ઞાનને આચરણમાં મૂકવાનું એટલું સહેલું નથી.

☞ અન્ય ઉદાહરણ:

૬. છાશ આટલી બધી પીવાય?
૭. તેઓ અવારનવાર પાલનપુર જતા.
૮. નોકરી મળ્યાનો અનહદ આનંદ અનુભવાય છે.
૯. પાટણના પટોળા મને બહુ ગમે છે.
૧૦. વધારે ખાવાથી જાડું થવાતું નથી.

૬. ક્રમવાચક ક્રિયાવિશેષણ

☞ જે ક્રિયાવિશેષણ ક્રિયાના સમયનો કે સ્થળનો ક્રમ બતાવે તેને 'ક્રમવાચક ક્રિયાવિશેષણ' કહેવાય છે.

☞ 'આગળ, પાછળ, પછી, પહેલાં અગાઉ, બીજો, સાતમો, છેલ્લો, વચ્ચે, પૂર્વ, શરૂઆતમાં, અંતે, આખરે, છેવટે' શબ્દપ્રયોગ જોવા મળે છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. આ અગાઉ આટલો વરસાદ પડ્યો નથી.
૨. શિષ્ય ગુરુની પાછળ જાય છે.
૩. સાંભળ્યા પછી બોલાય ને બોલતાં પહેલાં વિચાર કરાય.
૪. પહેલાં લીધેલા પૈસા આપી દો.
૫. હું ધ્યાન ધર્યા પછી જ જમવા બેસતો.
૬. ચાર-પાંચ વર્ષ અગાઉ મળ્યાં હતાં
૭. અંતે તેની જીત થઈ.
૮. રાજ વર્ગમાં છેલ્લો આવ્યો.
૯. શરૂઆતમાં તમને ટ્રેનિંગ આપવામાં આવશે.
૧૦. પ્રાર્થનાના આરંભમાં જ આંખ બંધ કરવી જોઈએ.

૭. ભાવવાચક ક્રિયાવિશેષણ

☞ ક્રિયા વત્તે-ઓછે અંશે થઈ છે એવા ભાવનો અર્થ બતાવતા ક્રિયાવિશેષણને 'ભાવવાચક ક્રિયાવિશેષણ' કહેવાય છે.

☞ 'તદ્દન, છેક, જરા, અતિશય, જરાક, લગાર, બસ' શબ્દપ્રયોગ જોવા મળે છે.

❖ ઉદાહરણ:

૧. તે તદ્દન થાકી ગયો છે.
૨. મેં ખૂબ ખાધું છે.
૩. મને જરાક ભૂખ લાગી હતી.
૪. આપણે અતિશય પ્રેમ ન કરવો જોઈએ.
૫. આપણા પ્રિયનેતા છેક રાત્રે પધાર્યા.

❖ અભિગમવચક ક્રિયાવિશેષણ:

♦ નિશ્ચયવાચક ક્રિયાવિશેષણ

- ક્રિયા જરૂર બનશે કે બની એવા નિશ્ચયનો અર્થ બતાવતા ક્રિયાવિશેષણને 'નિશ્ચયવાચક ક્રિયાવિશેષણ' કહેવાય છે.
- 'જરૂર, ખરેખર, અવશ્ય, નક્કી, બેધડક, ચોક્કસ, ખચિત, મક્કમ, બેશક, સો ટકા' શબ્દપ્રયોગ જોવા મળે છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. તે આ કામ નિ:શંક કરશે.
૨. આપણા પ્રિય શિક્ષક અવશ્ય પધારશે.
૩. ગીતા ગીત ચોક્કસ ગાશે.
૪. શ્વાસ ખરેખર જીવનદાતા દેહનો.
૫. શાળામાં નવા સુધાર જરૂર આવશે.
૬. હું તે કાર્ય અવશ્ય કરીશ.
૭. તે બધાંને બેધડક કહી દેશે.
૮. વિદ્યાર્થીનું મન મક્કમ હતું.
૯. તમારું કામ સો ટકા થઈ જશે.
૧૦. ધ્યાન ખરેખર સંકટ સમયે મદદરૂપ બનશે.

૯. સ્વીકારવાચક ક્રિયાવિશેષણ

☞ જે ક્રિયાવિશેષણ બનેલી કે બનવાની ક્રિયાના સ્વીકારનો અર્થ બતાવે તેને 'સ્વાકારવાચક ક્રિયાવિશેષણ' કહેવાય છે.

'સારું, વારું, ભલે, હા, છો, ઠીક, જરૂર, ચોક્કસ' શબ્દપ્રયોગ જોવા મળે છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. સારું, આ અંગે હું નિર્ણય કરીશ.
૨. તમે ભલે પધાર્યા.
૩. આ સુધારા અમલમાં મૂક્યા તે ઠીક થયું.
૪. ભલે, તમારાથી થાય એટલું કરજો.
૫. ઠીક, રવિવારે મળીએ.
૬. હા, સવારે તમને જોયા હતા.
૭. નિષ્ફળ ભલે થયો, મરી નથી ગયો!
૮. હા, હું નિષ્ફળ થયો છું; મોટી સફળતા મેળવવા કાજે!
૯. તમારા જવાબ સ્વીકાર્ય છે.
૧૦. છો, પડી ગયો! ઊભો થઈને પાછો દોડીશ.

૧૦. નકાર/નિષેધવાચક ક્રિયાવિશેષણ

☞ જે ક્રિયાવિશેષણ ક્રિયા નકારવાના અર્થમાં વપરાય છે તેને 'નકાર/નિષેધવાચક ક્રિયાવિશેણ' કહેવાય છે.

☞ ' ના, મા, ન, નથી, નહિ, નવ' શબ્દપ્રયોગ જોવા મળે છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. શ્રીકૃષ્ણનું જ્ઞાન કદી ન ભુલાય.
૨. મા-બાપને ભૂલશો નહિ.
૩. જુઠું બોલ મા.
૪. ગંદકી કરવી નહિ, કરનારને સજા થશે.
૫. સત્ય ન બોલાય.
૬. તે જમવા ગયો નહિ.
૭. અસત્ય ન બોલાય.
૮. તમે જશો મા.
૯. નવ કરશો કોઈ અફસોસ.
૧૦. બોલ મા, બોલ મા, રાધાકૃષ્ણ વિના બીજું બોલ મા.

૧૧. સંભાવના/અભિગમવાચક ક્રિયાવિશેષણ

☞ ક્રિયા બની છે કે બનશે એવી સંભવનાનો અર્થ દર્શાવે તેને 'સંભાવના/અભિગમવાચક ક્રિયાવિશેષણ' કહેવાય છે.

☞ 'જાણે, રખે, શકે, કદાચ, કદાચિત, મોટેભાગે, ક્યારેક, ભાગ્યે જ, બસ, ચોક્કસ, ભલે, ખરેખર, જરૂર, બરાબર' શબ્દપ્રયોગ જોવા મળે છે.

❖ GCERT ના ઉદાહરણ:

૧. લોકો બસ ખાધે રાખે છે, પીધે રાખે છે અને જીવ્યે રાખે છે.
૨. એ લોકો કદાચ રસ્તો ભૂલી ગયા હશે.
૩. મામાના નરેનભાઈ ચોક્કસ કવિ થવાના.
૪. બધા ભલે ગમે તે કહે પણ છત્રી લેવા રાજકોટ તો શું રશિયા જવું પડે તો પણ જવું, એવો મારો દૃઢ મત હતો.
૫. છત્રી પર નામ-સરનામુ લખવાનો ઉપાય ખરેખર કારગત નીવડ્યો.

☞ અન્ય ઉદાહરણ:

૬. જાણે કુદરતનો કોપ ઊતર્યો હોય એવું લાગે છે.
૭. તેઓ કદાચ આવતીકાલે મુંબઈથી આવશે.
૮. દેવોના ધામના જેવું હૈયું જાણે હિમાલય.
૯. કદાચિત્ એ તમારું કામ કરી નાખશે.
૧૦. મારાથી કદાપિ ખોટું નહિ થાય.

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

૧. ક્રિયાપદના અર્થમાં વધારો કરતાં પદને .....કહેવાય છે.
(A) સંજ્ઞા(નામ) (B) સર્વનામ
(C) વિશેષણ (D) ક્રિયાવિશેષણ

૨. નીચે પૈકી કયો પ્રકાર ક્રિયાવિશેષણનો નથી?
(A) રીતિવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(B) હેતુવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(C) નિપાતવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(D) ક્રમવાચક ક્રિયાવિશેષણ

૩. 'અભિગમવાચક ક્રિયાવિશેષણ'માં નીચે પૈકી કયા પ્રકારનો સમાવેશ થાય છે?
૧. નિશ્ચયવાચક ક્રિયાવિશેષણ
૨. સ્વીકારવાચક ક્રિયાવિશેષણ
૩. નકારવાચક ક્રિયાવિશેષણ
૪. સંભાવના વાચક ક્રિયાવિશેષણ
(A) ૧,૨અને ૩ (B) ૧,૨ અને ૩
(C) ૧,૨,૩,૪ (D) ઉપરોક્ત એક પણ નહીં

૪. ક્રિયાવિશેષણ ક્રિયા કેવી રીતે થઇ તે બતાવે ત્યારે ....કહેવાય છે.
(A) કારણવાચક ક્રિયાવિશેષણ (B) રીતિવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(C) ક્રમવાચક ક્રિયાવિશેષણ (D) કાળવાચક ક્રિયાવિશેષણ

૫. નીચે પૈકી રીતિવાચક ક્રિયાવિશેષણ જણાવો:
(A) ગાય ધીમે ધીમે ચાલે છે. (B) બધા ઝડપથી દોડવા લાગ્યા.
(C) તે હસતાં-હસતાં બોલ્યાં (D) ઉપરોક્ત તમામ

૬. એણે આજુબાજુ નજર કરી - રેખાંકિત પદમાં ક્રિયાવિશેષણનો પ્રકાર દર્શાવ્યો છે?
(A) સ્થળવાચક ક્રિયાવિશેષણ (B) સમયવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(C) ક્રમવાચક ક્રિયાવિશેષણ (D) અભિગમવાચક ક્રિયાવિશેષણ

૭. બા બિચારી રાતદિવસ વૈતરું કરતી. - ક્રિયાવિશેષણ જણાવો:
(A) પ્રમાણવાચક ક્રિયાવિશેષણ (B) કારણવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(C) સમયવાચક ક્રિયાવિશેષણ (D) સ્થળવાચક ક્રિયાવિશેષણ

૮. ભગતસિંહ દેશ કાજે શહીદ થયાં. રેખાંકિત પદથી સંલગ્ન ક્રિયાવિશેષણ જણાવો:
(A) માત્રાસૂચક ક્રિયાવિશેષણ (B) હેતુવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(C) કાળવાચક ક્રિયાવિશેષણ (D) રીતિવાચક ક્રિયાવિશેષણ

૯. શીલવંત સાધુને વારેવારે નમીએ.- રેખાંકિતપદથી સંલગ્ન ક્રિયાવિશેષણ જણાવો:
(A) ક્રમવાચક ક્રિયાવિશેષણ (B) પ્રમાણવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(C) હેતુવાચક ક્રિયાવિશેષણ (D) સમયવાચક ક્રિયાવિશેષણ

૧૦. તમે ભલે પધાર્યાં.- રેખાંકિત પદ કયા ક્રિયાવિશેષણને દર્શાવે છે?
(A) નિશ્ચયવાચક ક્રિયાવિશેષણ (B) નિષેધવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(C) સ્વીકારવાચક ક્રિયાવિશેષણ (D) સંભાવનાવાચક ક્રિયાવિશેષણ

૧૧. આપણે અતિશય પ્રેમ ન કરવો જોઈએ- રેખાંકિત પદ કયા ક્રિયાવિશેષણને દર્શાવે છે?
(A) ક્રમવાચક ક્રિયાવિશેષણને (B) ભાવવાચક ક્રિયાવિશેષણને
(C) કારણવાચક ક્રિયાવિશેષણ (D) કાળવાચક ક્રિયાવિશેષણ

૧૨. પાટણના પટોળા મને બહુ ગમે છે. રેખાંકિતપદ કયા ક્રિયાવિશેષણને દર્શાવે છે?
(A) માત્રાવાચક ક્રિયાવિશેષણ (B) કારણવાચક ક્રિયાવિશેષણને
(C) કાળવાચક ક્રિયાવિશેષણ (D) રીતિવાચક ક્રિયાવિશેષણ

૧૩. લાલભાઈ અવશ્ય હાજરી આપશે. - આ વાક્યમાં ક્રિયાવિશેષણ જણાવો:
(A) અવશ્ય (B) હાજરી
(C) આપશે (D) ઉપરોક્ત એક પણ નહીં

૧૪. પ્રજ્ઞા ભજન ચોક્કસ ગાશે.- રેખાંકિતપદથી સંલગ્ન ક્રિયાવિશેષણ જણાવો.
(A) ભાવવાચક ક્રિયાવિશેષણ (B) ક્રમવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(C) નિશ્ચયવાચક ક્રિયાવિશેષણ (D) પરિમાણવાચક ક્રિયાવિશેષણ

૧૫. દુ:ખને લીધે તેણે ઘર છોડ્યું.- રેખાંકિત પદથી સંલગ્ન ક્રિયાવિશેષણ જણાવો:
(A) પરિમાણવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(B) હેતુવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(C) કાળવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(D) ઉપરોક્ત એકપણ નહીં

૧૬. ટ્રેનના સમયે એને ચિઠ્ઠી મળી.- રેખાંકિત પદથી સંલગ્ન ક્રિયાવિશેષણ જણાવો.
(A) પ્રમાણવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(B) હેતુવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(C) ભાવવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(D) ઉપરોક્ત એકપણ નહીં

૧૭. ઠીક, સવારે મળીએ.- રેખાંકિત પદ કયા ક્રિયાવિશેષણને દર્શાવે છે?
(A) નિશ્ચયવાચક ક્રિયાવિશેષણ (B) સ્વીકારવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(C) નિષેધવાચક ક્રિયાવિશેષણ (D)સંભાવનાવાચક ક્રિયાવિશેષણ

૧૮. વિદ્યાર્થીએ આસપાસ જોયું.-રેખાંકિતપદ કયા ક્રિયાવિશેષણના નિર્દેશ કરે છે?

(A) સ્થળવાચક ક્રિયાવિશેષણ (B) સમયવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(C) રીતિવાચક ક્રિયાવિશેષણ (D) કારણવાચક ક્રિયાવિશેષણ

૧૯. ચાર-પાંચ વર્ષ અગાઉ મળ્યાં હતા.- રેખાંકિતપદ કયા ક્રિયાવિશેષણનો નિર્દેશ કરે છે?
(A) સમયવાચક ક્રિયાવિશેષણ (B) સ્થળવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(C) ક્રમવાચક ક્રિયાવિશેષણ (D) કારણવાચક ક્રિયાવિશેષણ

૨૦. તમારું કામ જરૂર થઈ જશે. રેખાંકિતપદ કયા ક્રિયાવિશેષણનો નિર્દેશ કરે છે?
(A) રીતિવાચક ક્રિયાવિશેષણ (B) ક્રમવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(C) સ્વીકારવાચક ક્રિયાવિશેષણ(D) નિશ્ચયવાચક ક્રિયાવિશેષણ

૨૧. લોકો બસ ખાધે રાખે છે, પીધે રાખે છે અને જીવ્યે રાખે છે. રેખાંકિત પદ કયા ક્રિયાવિશેષણને દર્શાવે છે?
(A) અભિગમવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(B) સ્વીકારવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(C) નકારવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(D) રીતિવાચક ક્રિયાવિશેષણ

૨૨. પ્રાર્થનાના આરંભમાં જ આંખ બંધ કરવી જોઈએ. -રેખાંકિતપદ કયા ક્રિયાવિશેષણનો નિર્દેશ કરે છે.
(A) ક્રમવાચક ક્રિયાવિશેષણ (B) પ્રમાણવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(C) કારણવાચક ક્રિયાવિશેષણ (D) રીતિવાચક ક્રિયાવિશેષણ

૨૩. નીચે પૈકી કયો શબ્દ 'નિશ્ચયવાચક ક્રિયાવિશેષણ' ને સંલગ્ન નથી?
(A) અવશ્ય (B) નિઃશંક
(C) ખચીત (D) ઉપરોક્ત એકપણ નહીં

૨૪. જાણે કુદરતનો કોપ ઊતર્યો હોય એવું લાગે છે. રેખાંકિતપદસ કયા ક્રિયાવિશેષણનો નિર્દેશ કરે છે?
(A) નિષેધવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(B) નિશ્ચયવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(C) સ્વીકારવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(D) સંભાવનાવાચક ક્રિયાવિશેષણ

૨૫. બોલ મા , બોલ મા, રાધાકૃષ્ણ વિના બીજુ. બોલ મા. રેખાંકિત પદ કયા ક્રિયાવિશેષણને દર્શાવે છે?
(A) સંભાવનાવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(B) હેતુવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(C) નિષેધવાચક ક્રિયાવિશેષણ
(D) નિશ્ચયવાચક ક્રિયાવિશેષણ

૨૬. 'બાપુજી બાને અપાર પ્રેમ કરતાં હતાં.' -અહીં કયા ક્રિયાવિશેષણનો ઉપયોગ કરાયો છે?
(A) પરિમાણવાચક (B) હેતુવાચક
(C) રીતિવાચક (D) સંભાવનાવાચક

૨૭. 'બાળકે તેને વહાલપૂર્વક ગોદમાં તેડી લીધું.' આ વાક્યમાં ક્રિયાવિશેષણ કયું છે?
(A) તેડી લીધું (B) વહાલપૂર્વક
(C) ગોદમાં (D) તેને

૨૮. નીચે આપેલ વાક્યમાંથી રેખાંકિત ક્રિયાવિશેષણનો પ્રકાર જણાવો: 'કુસ્તી મેદાનમાં લડાય.'
(A) કારણવાચક (B) હેતુવાચક
(C) સ્થળવાચક (D) સમયવાચક

૨૯. 'અમારી શાળામાં શિક્ષણમંત્રી આવ્યા હતા.' વાક્યમાં સમયવાચક ક્રિયાવિશેષણ તરીકે નીચે પૈકી શું ઉમેરી શકાય?
૧.આજે ૨.એકવાર ૩.ગયા અઠવાડિયે ૪.આ તમામ
(A) માત્ર ૧ (B) માત્ર ૧
(C) માત્ર ૩ (D) ૪

૩૦. નીચે આપેલ વાક્યમાંથી રેખાંકિત ક્રિયાવિશેષણનો પ્રકાર જણાવો: 'ધ્યાનાએ પાંચ કલાક વાંચ્યું.'
(A) ક્રમવાચક (B) કારણવાચક
(C) સ્થળવાચક (D) સમયવાચક

૩૧. 'નાનકડો ફરહાન ખડખડાટ હસી પડ્યો, એ જોઈને બાકીના સૌ પણ હસવા લાગ્યાં.' આ વાક્યમાં ક્રિયાવિશેષણ કયું છે?
(A) નાનકડો (B) પણ
(C) ખડખડાટ (D) હસી પડ્યાં- હસવા લાગ્યાં

૩૨. અલંકાર તિજોરીમાં રાખવામાં આવ્યા. - ક્રિયાવિશેષણનો પ્રકાર જણાવો:
(A) માત્રાસૂચક (B) સ્થળવાચક
(C) અભિગમવાચક (D) રીતિવાચક

૩૩. નીચે આપેલ વાક્યમાંથી રેખાંકિત ક્રિયાવિશેષણનો પ્રકાર જણાવો. 'કિશા ખડખડાટ હસી.'
(A) રીતવાચક (B) સંભાવનાવાચક
(C) અભિગમવાચક (D) સ્થળવાચક

૩૪. નીચે આપેલ વાક્યમાંથી રેખાંકિત ક્રિયાવિશેષણનો પ્રકાર જણાવો: 'શિવમે ધડામ દઈને બારણું બંધ કર્યું.'
(A) સ્થળવાચક (B) હેતુવાચક
(C) અભિગમવાચક (D) રીતવાચક

૩૫. નીચે આપેલ વાક્યમાંથી રેખાંકિત ક્રિયાવિશેષણનો પ્રકાર જણાવો:

'એ લોકો કદાચ રસ્તો ભૂલી ગયા હતા.'

(A) સ્થળવાચક (B) સ્થળવાચક

(C) અભિગમવાચક (D) માત્રાસૂચક

૩૬. ક્રિયાવિશેષણ શોધો: 'અલકમલકની વાતો કરતાં નીંદર વહેલી આવશે.'

(A) કરતાં (B) અલકમલક

(C) નીંદર (D) વહેલી

૩૭. તેણે અજંપામાં રાત વિતાવી.' વાક્યમાં રેખાંકિત શબ્દ શું છે?

(A) કર્મ (B) ક્રિયાવિશેષણ

(C) ક્રિયાપદ (D) અવ્યય

૩૮. આજે સાંજે કદાચ કામ પૂરું થાય.' રેખાંકિત ક્રિયાવિશેષણનો પ્રકાર જણાવો:

(A) નિશ્ચયવાચક ક્રિયાવિશેષણ (B)સંભાવનાવાચક ક્રિયાવિશેષણ

(C) સમયવાચક ક્રિયાવિશેષણ (D) રીતવાચક ક્રિયાવિશેષણ

૩૯. 'દીપડાની લુચ્ચાઇ સાથે તેમણે આજીવન ઝઝૂમવું પડે છે.' વાક્યમાં રહે ક્રિયાવિશેષણ જણાવો:

(A) દીપડાની (B) લુચ્ચાઇ

(C) આજીવન (D) ઝઝૂમવું

૪૦. નીચે આપેલ વાક્યમાંથી રેખાંકિત ક્રિયાવિશેષણનો પ્રકાર જણાવો: ભગવાન આપણી આસપાસ હોય છે.

(A) રીતિવાચક (B) કારણવાચક

(C) સમયવાચક (D) સ્થળવાચક

૪૧. નીચેનામાંથી 'રીતિવાચક ક્રિયાવિશેષણ' કયું નથી?

(A) નિયમિત (B) ચૂપચાપ

(C) એકાએક (D) આસપાસ

૪૨. 'સામેનું વાહન વળાંકમાંથી અચાનક નીકળ્યું.' વાક્યમાંથી ક્રિયાવિશેષણ શોધો:

(A) અહીં દર્શાવેલ તમામ (B) સામેનું

(C) અચાનક (B) નીકળ્યું

૪૩. 'નીલમ ધીરું બોલે છે.' વાક્યમાં ધીરું એ શું છે?

(A) ક્રિયાપદ (B) ક્રિયાવિશેષણ

(C) કર્તા (D) નામ

૪૪. પપ્પ ઘણા વખતથી તમારું સરનામું શોધતા હતા. આ વાક્યમાં કયા પ્રકારનું ક્રિયાવિશેષણ વપરાયું છે?

(A) સમયવાચક (B) કારણવાચક

(C) રીતિવાચક (D) હેતુવાચક

૪૫. નીચે આપેલા વાક્યમાંથી રેખાંકિત ક્રિયા વિશેષણનો પ્રકાર જણાવો: હું ઝડપથી ત્યાં પહોંચી ગયો.'

(A) કારણવાચક (B) રીતવાચક

(C) સ્થળવાચક (D) અભિગમવાચક

૪૬. નીચેનામાંથી સમયવાચક ક્રિયાવિશેષણ કયું નથી?

(A) સવારે (B) નિયમિત

(C) કાયમ (D) કદી

૪૭. સ્થળવાચક ક્રિયાવિશેષણનો વિકલ્પ પસંદ કરો.

(A) નજીક, પાસે, દૂર (B) આગળ, પાછળ,પહેલાં

(C) અત્યારે, હમણાં, સદા (D) જરૂર, ખરેખર, અવશ્ય

૪૮. ક્રિયાવિશેષણ વપરાતું હોય તેવો વિકલ્પ પસંદ કરો.

(A) સાંજે તુ ચોક્કસ આવજે

(B) આજે બહુ મહેમાન આવશે.

(C) મારે ખૂબ કામ છે.

(D) તમે મને ચોક્કચ સરનામું આપી શકો?

૪૯. નીચે આપેલ વાક્યમાંથી રેખાંકિત ક્રિયાવિશેષણનો પ્રકાર જણાવો: 'એ આજે સંતરામપુર ગયો.'

(A) અભિગમવાચક (B) સ્થળવાચક

(C) કારણવાચક (D) સંભાવનાવાચક

જવાબો

(1) D	(2) C	(3) C	(4) B	(5) D	(6) A	(7) C	(8) B	(9) B	(10) C
(11) B	(12) A	(13) A	(14) C	(15) B	(16) D	(17) B	(18) A	(19) C	(20) D
(21) A	(22) A	(23) D	(24) D	(25) C	(26) A	(27) B	(28) C	(29) D	(30) D
(31) C	(32) A	(33) A	(34) D	(35) C	(36) D	(37) B	(38) B	(39) C	(40) D
(41) D	(42) C	(43) B	(44) A	(45) B	(46) B	(47) A	(48) A	(49) B	

12 ક્રિયાપદ

❖ ક્રિયાપદ એટલે શું?

☞ વાક્યમાં ક્રિયાનું પ્રધાનપણે વર્ણન કરતા પદને ક્રિયાપદ કહે છે.

☞ ક્રિયાપદ વાક્યનો વિચાર બાંધે છે.

☞ ક્રિયાને વર્ણવતું અને કર્તા-કર્મ લેતું પદ તે ક્રિયાપદ.

ક્રિયાપદ

ક્રિયાપદનો પ્રકાર		ક્રિયાપદના કાળ	ક્રિયાપદના અર્થ
મુખ્ય	ગૌણ	વર્તમાનકાળ	નિર્દેશાર્થ
અકર્મક	દ્વિકર્મક	ભૂતકાળ	આજ્ઞાર્થ
સકર્મક	સહાયકારક	ભવિષ્યકાળ	વિધ્યર્થ
	સંયુક્ત	સંભાવનાર્થ	
	ભાવકર્તૃક	ક્રિયાતિપત્યર્થ	

☞ ઉપરોક્ત દર્શાવેલ ક્રિયાપદનો ક્રમાનુસાર અભ્યાસ કરીએ.

❖ ક્રિયાપદના પ્રકાર

☞ ક્રિયાપદના મુખ્ય બે પ્રકાર છે: અકર્મક અને સકર્મક.

૧. અકર્મક ક્રિયાપદ:

☞ કર્તા ક્રિયા કરે છે અને તેનું ફળ ભોગવે છે.આવું હોય ત્યાં તે 'અકર્મક ક્રિયાપદ' કહેવાય છે.

☞ અકર્મક ક્રિયાપદમાં કર્મનેં ગેરહાજરી હોય છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. અમે બોરીવલીમાં રહીએ છીએ.
૨. વિદ્યાર્થીઓ શાળામાં જાય છે.
૩. ગીત વાગે છે.
૪. મોર બોલે છે.
૫. મેઘ વરસે છે.
૬. શ્યામ લખે છે.
૭. ડૉક્ટર આવે છે.
૮. કૂતરો ભસે છે.
૯. અમે બસમાં જઈએ છીએ.
૧૦. બધા સાંભળે છે.

૨. સકર્મક ક્રિયાપદ:

☞ ક્રિયા કર્તા કરે છે, પણ તેનું ફળ કર્મ ભોગવે છે. આવું હોય ત્યાં તે 'સકર્મક ક્રિયાપદ' કહેવાય છે.

☞ સકર્મક ક્રિયાપદમાં કર્મની હાજરી હોય છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. તમે પત્ર લખો છો.
૨. માયા પૈસા માગે છે.
૩. વિજય વાર્તા લખે છે.
૪. ભાઇ પાણી ભરે છે.
૫. શિક્ષક ગુજરાતી ભણાવે છે.
૬. ખેડૂત ટ્રેક્ટર ચલાવે છે.
૭. સૂર્ય તાપ આપે છે.
૮. બહેન રસોઇ બનાવે છે.
૯. જિગર ગાડી ચલાવે છે.
૧૦. મયૂર પુસ્તક વાંચે છે.

☞ ક્રિયાપદના ગૌણ ચાર પ્રકાર છે" દ્વિકર્મક, સહાયકારક, સંયુક્ત, ભાવકર્તૃક

૧. દ્વિકર્મક ક્રિયાપદ:

☞ સકર્મક ક્રિયાપદમાં બે કર્મો આવે ત્યારે 'દ્વિકર્મક ક્રિયાપદ' કહેવાય છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. શિક્ષકે વિદ્યાર્થીને વાર્તા કહી.
૨. વિદ્યાર્થીએ શિક્ષકને જવાબ આપ્યો.
૩. શબરી રામને બોર આપે છે.

૪. મા બાળકને દૂધ પીવડાવે છે.

૫. ભાઈએ બહેનને સાડી આપી.

૨. સહાયકારક ક્રિયાપદ:

☞ જે ક્રિયાપદ કાળ અને અર્થ સૂચવવામાં મુખ્ય ક્રિયાપદને સહાય કરે તેને 'સહાયકારક ક્રિયાપદ' કહે છે.

☞ 'છ, હ, છે, છું, છીએ, હતો, હતી, હશે' સહાયકારક ક્રિયાપદના રૂપમાં વપરાય છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. વિદ્યાર્થીઓ મેદાનમાં રમે છે.

૨. રમા મુંબઈ ગઈ હશે.

૩. જતીન ગામડે ગયો હતો.

૪. બાળકો ક્રિકેટ રમે છે.

૫. લોકો નવરાત્રીમાં ગરબે ઘુમ્યા હતા.

૩. સંયુક્ત ક્રિયાપદ

☞ બે ક્રિયાપદો સંયુક્ત રીતે એક જ ક્રિયા દર્શાવે છે ત્યારે તે 'સંયુક્ત ક્રિયાપદ' કહેવાય છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. પંકજ પડી ગયો.

૨. તમે ખાઈ લો.

૩. તમે નાઈ લો.

૪. કામ કરી નાખો.

૫. છ વાગવા આવ્યા.

૪. ભાવકર્તૃક ક્રિયાપદ:

☞ કેટલાંક અકર્મક ક્રિયાપદ કર્તા વિના જ વપરાય છે, કેમ કે તેનો કર્તા ક્રિયાપદમાં જ સમાયેલો હોય છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. તે ઊંઘમાં હસે છે.

૨. તે દોડતાં રડે છે.

૩. ભાઈ હસતાં હસતાં બોલે છે.

૪. શ્રદ્ધા મનમાં મુંઝાય છે.

૫. ભવ્યા ગુસ્સામાં બબડે છે.

❖ ક્રિયાપદના કાળ

☞ કાળ એટલે સમય.

☞ ગુજરાતી ભાષામાં ત્રણ કાળનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

☞ ક્રિયાનો સમય દર્શાવતી વ્યવસ્થાને 'કાળવ્યવસ્થા' કહેવાય છે.

☞ ક્રિયાપદ મારફતે રજૂ થતા કાળની વિસ્તૃત સમજ નીચે મુજબ છે.

૧. વર્તમાનકાળ:

☞ ક્રિયાપદનું રૂપ કે અત્યારનો કે વર્તમાન સમય આવે ત્યારે ક્રિયાપદનો તે કાળ 'વર્તમાનકાળ' કહેવાય છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. આજે કચેરીમાં રજા છે.

૨. સોનલ વેણી ગૂંથે છે.

૩. સાચા ભક્તને પ્રભુ હંમેશા મદદ કરે છે.

૪. પ્રખર મહેનતુ વિદ્યાર્થી છે.

૫. મયૂર નિબંધ લખે છે.

૨. ભૂતકાળ:

☞ ક્રિયાપદનું રૂપ પસાર થઈ ગયેલો કાળ આવે તો તે કાળ 'ભૂતકાળ' કહેવાય છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. ગઈકાલે કપિલદેવ સુંદર રમત રમ્યો.

૨. અમે ઘણાં વર્ષો પહેલાં જૂનાગઢ ગયા હતા.

૩. હું જ્યારે અહીં આવતો ત્યારે ફૂલઝાડને પાણી પાતો.

૪. તેઓ ભજન ગાતા હતા.

૫. હું શાળામાં સાઈકલ લઈને જતો હતો.

૩. ભવિષ્યકાળ

☞ ક્રિયાપદનું રૂપ હવે પછી આવવાનો કાળ દર્શાવે તો તે કાળ 'ભવિષ્યકાળ' કહેવાય છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. જેવું કરશો તેવું પામશો.

૨. તમે વિશ્વમાં પ્રખ્યાત બનશો.

૩. અમે તમારી સાથે હોઈશું.

૪. આપણે બધા સાથે જઈશું.

૫. જો હું મહેનત કરીશ તો પાસ થઈ જઈશ.

❖ ક્રિયાપદનો અર્થ

☞ ક્રિયાપદના અર્થના મુખ્ય પાંચ પ્રકાર જાણીતા છે.

૧. નિર્દેશાર્થ:

☞ ક્રિયાપદ જ્યારે ક્રિયાનો એક હકીકત તરીકે નિર્દેશ કરે ત્યારે તે 'નિર્દેશાર્થ અથવા નિશ્ચયાર્થ' કહેવાય છે.

☞ નિર્દેશાર્થમાં આજ્ઞા, ઇચ્છા, સંભાવના, ઇત્યાદિ કોઈ પણ ભાવની છાયા હોતી નથી.

☞ ઉદાહરણ:

૧. કાલે વરસાદ પડ્યો હતો.
૨. રોહિત ત્યાં જશે નહિ.
૩. હું કાલે વડોદરા જઈશ.
૪. નિકુંજ ઊંધી દિશા તરફ જઈ રહ્યો છે.
૫. જિમિત મારા માટે લાડું લાવ્યો છે.

૨. આજ્ઞાર્થ:

☞ ક્રિયાપદ જ્યારે આજ્ઞા, હુકમ, આજીજી, પ્રાર્થના ઉપદેશ, શાપ વગેરે જેવા અર્થ સૂચવે ત્યારે તે 'આજ્ઞાર્થ' કહેવાય છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. જૂઠું બોલો નહીં.
૨. ઈશ્વરકૃપાથી સુખી રહો.
૩. તેનું નખ્ખોદ જજો.
૪. મારા ઘરે પધારજો.
૫. સવારે વહેલાં ઊઠી જજો.

૩. વિધ્યર્થ:

☞ ક્રિયાપદ જ્યારે ફરજ અથવા વિધિ(ફરજ) નો અર્થ સૂચવે ત્યારે તે 'વિધ્યર્થ' કહેવાય છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. હંમેશાં સત્ય બોલવું.
૨. કડવી વાણી ન બોલવી.
૩. લોકોએ કાયદાનું પાલન કરવું જોઈએ.
૪. મહેમાનને માન આપવું જોઈએ.
૫. વિદ્યાર્થીઓએ નિયમિત લેસન કરવું જોઈએ.

૪. સંભાવનાર્થ:

☞ ક્રિયાપદ જ્યારે સંભાવના (શક્યતા)નો અર્થ સૂચવે તે 'સંભાવનાર્થ' કહેવાય છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. હું કદાચ કાલે ત્યાં હોઈશ.
૨. શિકારી હરણને આંબી જશે.
૩. કાલે આવજો ક્યાંક ફરવા જઈશું.
૪. આ વર્ષે વરસાદ ઓછો પડશે.
૫. હું કદાચ આવતા મહીને નવું ઘર લઈશ.

૫. ક્રિયાતિપત્યર્થ

☞ ક્રિયાપદ જ્યારે ક્રિયાની અતિપત્તિ (નિષ્ફળતા) નો અર્થ સૂચવે ત્યારે તે ક્રિયાતિપત્યર્થ કહેવાય છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. ગયે વરસે વરસાદ પડ્યો હોત તો પાક સારો થાત.
૨. એણે મધુર સંગીત છેડ્યું હોત તો હું રાજી થાત.
૩. અનંતે મહેનત કરી હોત તો આજે સફળ થયો હોત.
૪. પ્રણવે તેન ધક્કો ન દીધો હોત તો તેન વાગ્યું ન હોત.
૫. તમારી જગ્યાએ હું હોત તો રડી જ પડતો.

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

૧. વાક્યમાં ક્રિયા દર્શાવતા પદને .....કહેવાય છે?
(A) વિશેષણ (B) ક્રિયાવિશેષણ
(C) ક્રિયાપદ (D) સંજ્ઞા

૨. નીચે પૈકી કયું વાક્ય ક્રિયાપદને સંબંધે અયોગ્ય છે?
(A) વાક્યમાં ક્રિયાનું પ્રધાનપણે વર્ણન કરતાં પદને ક્રિયાપદ કહે છે.
(B) ક્રિયાપદ વાક્યનો વિચાર બાંધે છે.
(C) ક્રિયાને વર્ણવતું અને કર્તા-કર્મ લેતું તે ક્રિયાપદ.
(D) ઉપરોક્ત એક પણ નહીં

૩. ક્રિયાપદના પ્રકાર પૈકી મુખ્ય પ્રકારમાં નીચેનામાંથી કોનો સમાવેશ થાય છે.
(A) અકર્મક ક્રિયાપદ (B) સકર્મક ક્રિયાપદ
(C) A અને B બંને (D) A અને B પૈકી એક પણ નહીં

૪. ક્રિયાપદના પ્રકાર પૈકી ગૌણ પ્રકારમાં નીચેનામાંથી કોનો સમાવેશ થાય છે.
૧.દ્વિકર્મક ક્રિયાપદ ૨. સહાયકારક ક્રિયાપદ
૩. સંયુક્ત ક્રિયાપદ ૪. ભાવકર્તૃક ક્રિયાપદ
(A) ૧,૨ અને ૩ (B) ૨,૩ અને ૪
(C) ૩,૪ અને ૧ (D) ઉપરોક્ત તમામ

૫. ક્રિયાપદના અર્થમાં નીચેના પૈકી કયો પ્રકાર સમાવિષ્ટ નથી?
(A) નિર્દેશાર્થ (B) આજ્ઞાર્થ
(C) પ્રશ્નાર્થ (D) ક્રિયાતિપત્યર્થ

૬. 'મોર બોલે છે' વાક્ય ક્રિયાપદના કયા પ્રકારથી સંલગ્ન છે?
(A) અકર્મક ક્રિયાપદ (B) સકર્મક ક્રિયાપદ
(C) સંભાવનાર્થ ક્રિયાપદ (D) દ્વિકર્મક ક્રિયાપદ

૭. નીચે પૈકી દ્વિકર્મક ક્રિયાપદનું ઉદાહરણ જણાવો:
૧.અમે ગાંધીનગરમાં રહીએ છીએ.
૨.વિદ્યાર્થીએ શિક્ષકને જવાબ આપ્યો.
૩. ખેડૂત ટ્રેક્ટર ચલાવે છે.
૪. મા બાળકને દૂધ પીવડાવે છે.
(A) ૧ અને ૩ (B) ૨ અને ૪
(C) ઉપરોક્ત તમામ (D) ઉપરોક્ત એકપણ નહીં

૮. 'આજે શાળામાં રજા છે.' વાક્ય કયા કાળમાં લખાયું છે?
(A) વર્તમાનકાળ (B) ભૂતકાળ
(C) ભવિષ્યકાળ (D) ઉપરોક્ત એક પણ નહીં

૯. 'તે ઊંઘમાં હસે છે.' ક્રિયાપદનો પ્રકાર દર્શાવો.
(A) દ્વિકર્મક ક્રિયાપદ (B) સહાયકારક ક્રિયાપદ
(C) સંયુક્ત ક્રિયાપદ (D) ભાવકર્તૃક ક્રિયાપદ

૧૦. 'વિદ્યાર્થીઓ મેદાનમાં રમે છે.' ક્રિયાપદનો પ્રકાર દર્શાવો:
(A) દ્વિકર્મક ક્રિયાપદ (B) સહાયકારક ક્રિયાપદ
(C) સંયુક્ત ક્રિયાપદ (D) ભાવકર્તૃક ક્રિયાપદ

૧૧. 'સૂર્ય તાપ આપે છે.' ક્રિયાપદનો પ્રકાર દર્શાવો:
(A) અકર્મક ક્રિયાપદ (B) સકર્મક ક્રિયાપદ
(C) દ્વિકર્મક ક્રિયાપદ (D) એકપણ નહીં

૧૨. 'બાળકો ક્રિકેટ રમે છે.' ક્રિયાપદનો પ્રકાર દર્શાવો:
(A) અકર્મક ક્રિયાપદ (B) દ્વિકર્મક ક્રિયાપદ
(C) સહાયકારક ક્રિયાપદ (D) એક પણ નહીં

૧૩. નીચેનામાંથી કયા વાક્યમાં સહાયકારક ક્રિયાપદ વપરાયું નથી?
(A) બાળકોને ચોકલેટ ગમે છે.
(B) લતા અમદાવાદ ગઈ હશે.
(C) લોકોએ દીવાળીમાં ખૂબ ફટાકડા ફોડ્યા હતા.
(D) દસ વાગવા આવ્યા.

૧૪. 'તેઓ ભજન ગાતા હતા,' વાક્યનો કાળ જણાવો:
(A) વર્તમાનકાળ (B) ભવિષ્યકાળ
(C) ભૂતકાળ (D) ઉપરોક્ત એક પણ નહીં

૧૫. 'હું કાલે મુંબઈ જઈશ.' - ક્રિયાપદનો અર્થ ઓળખાવો:
(A) નિર્દેશાર્થ (B) આજ્ઞાર્થ
(C) વિધ્યર્થ (D) ક્રિયાતિપત્યર્થ

૧૬. નીચેનામાંથી કયું વાક્ય વિધ્યર્થનો અર્થ દર્શાવે છે?
૧. કાલે વરસાદ પડ્યો હતો.
૨. ભાઈ ત્યાં જશે નહીં.
૩. હંમેશાં સત્ય બોલવું.
૪. વડીલને માન આપવું જોઈએ.
(A) ૧ અને ૨ (B) ૨ અને ૩
(C) ૧ અને ૪ (D) ૩ અને ૪

૧૭. 'ઈશ્વરકૃપાથી સુખી રહો.' ક્રિયાપદનો અર્થ ઓળખાવો.
(A) નિર્દેશાર્થ (B) આજ્ઞાર્થ
(C) વિધ્યર્થ (D) સંભાવનાર્થ

૧૮. 'એણે મધુર સંગીત છેડ્યું હોત તો પાક સારો થાત.' ક્રિયાપદના અર્થ ઓળખાવો.
(A) વિધ્યર્થ (B) ક્રિયાતિપત્યર્થ
(C) નિર્દેશાર્થ (D) સંભાવનાર્થ

૧૯. હું કદાચ આવતા મહીને નવી ગાડી લઈશ.' ક્રિયાપદનો અર્થ ઓળખાવો:
(A) સંભાવનાર્થ (B) નિર્દેશાર્થ
(C) વિધ્યર્થ (D) ક્રિયાતિપત્યર્થ

૨૦. નીચે પૈકી ક્રિયાતિપત્યર્થનું ઉદાહરણ જણાવો:
૧. તું આવ્યો હોત તો સારું થાત.
૨. જૂઠું બોલો નહીં.

૩. તમારા જગ્યાએ હું હોત તો રડી જ પડતો.

૪ . કાલે વરસાદ પડ્યો હોત.

(A) ૧ અને ૨ (B) ૧ અને ૩

(C) ઉપરોક્ત તમામ (D) ઉપરોક્ત એકપણ નહીં

૨૧. 'કામ કરી નાખો.' ક્રિયાપદ જણાવો:

(A) સહાયકારક ક્રિયાપદ (B) સંયુક્ત ક્રિયાપદ

(C) ભાવકર્તૃક ક્રિયાપદ (D) અકર્મક ક્રિયાપદ

૨૨. 'તમે વિશ્વમાં પ્રખ્યાત બનશો.' વાક્યનો કાળ જણાવો:

(A) વર્તમાનકાળ (B) ભવિષ્યકાળ

(C) ભૂતકાળ (D) એક પણ નહીં

૨૩. 'કડવી વાણી ન બોલવી.' ક્રિયાપદનો પ્રકાર જણાવો:

(A) નિર્દેશાર્થ (B) આજ્ઞાર્થ

(C) વિધ્યર્થ (D) સંભાવનાર્થ

૨૪. નીચે પૈકી સંભાવનાર્થ ક્રિયાપદનું વાક્ય જણાવો:

૧. આજે ઠંડી પડે પણ ખરી.

૨. ભાઈને પત્ર મળ્યો પણ હોય.

૩. કદાચ આ વર્ષે ભરતી સારી હશે.

૪. ભારત આ બાજી મારી પણ જશે.

(A) ૧, અને ૩ (B) ૨,૩ અને ૪

(C) ઉપરોક્ત તમામ (D) ઉપરોક્ત એક પણ નહીં

૨૫. 'શ્રદ્ધા મનમાં મુંઝાય છે,' ક્રિયાપદનો પ્રકાર જણાવો:

(A) સંયુક્ત ક્રિયાપદ (B) ભાવકર્તૃક ક્રિયાપદ

(C) દ્વિકર્મક ક્રિયાપદ (D) એક પણ નહીં.

૨૬. વાક્યમાં ક્રિયા દર્શાવનાર અને વાક્યના અર્થને પૂર્ણ કરનાર શબ્દને શું કહેવાય છે?

(A) સર્વનામ (B) વિશેષણ

(C) નામ (D) ક્રિયાપદ

૨૭. દીર્ઘાયુ બેઠો, રાજા સૂતો, રાજકુમારી રડી.- આ ત્રણેય વાક્યમાં વપરાયેલા બેઠો, સૂતો અને રડી-ને કઈ રીતે ઓળખાવશો?

(A) સકર્મક ક્રિયાપદ (B) અકર્મક ક્રિયાપદ

(C) કર્તાક્રિયાવિશેષણ (D) અકર્તા ક્રિયાપદ

૨૮. જે ક્રિયાપદ કર્મ સાથે વાક્યમાં પ્રયોજાય તેને કેવું ક્રિયાપદ કહેવાય છે?

(A) સહાયકારક ક્રિયાપદ (B) દ્વિકર્મક ક્રિયાપદ

(C) સકર્મક ક્રિયાપદ (D) અકર્મક ક્રિયાપદ

૨૯. 'કામા કેરી ખાય છે.' આ વાક્યમાં'ખાય છે' ક્રિયાપદનો પ્રકાર લખો:

(A) સકર્મક ક્રિયાપદ (B) દ્વિકર્મક ક્રિયાપદ

(C) સંયુક્ત ક્રિયાપદ (D) અકર્મક ક્રિયાપદ

૩૦. આપેલ શબ્દોમાં કયો શબ્દ 'ક્રિયાપદ' છે?

(A) હતો (B) ઝડપથી

(C) ઉગમણું (D) વાહ

૩૧. 'હંમેશા સત્ય બોલવું.' વાક્યમાં ક્રિયાપદનો પ્રકાર કયો છે?

(A) વિધ્યર્થ ક્રિયાપદ (B) સંભાવનાર્થ ક્રિયાપદ

(C) આજ્ઞાર્થ ક્રિયાપદ (D) એક પણ નહીં

૩૨. 'અત્યારે મોતી વીંધે છે.' વાક્યમાં વીંધે કયા પ્રકારનું ક્રિયાપદ છે.

(A) દ્વિકર્મક (B) વીકર્મક

(C) અકર્મક (D) સકર્મક

૩૩. 'હું', 'લખાણ' પદોમાં જરૂરી ફેરફાર કરી બનેલ ભવિષ્ય વર્તમાનકાળનું વાક્ય કયું?

(A) હું એ લખવાનો છું. (B) મેં એ લખેલું છે.

(C) હું એ લખું છું. (D) મેં એ લેખ લખેલો હતો.

૩૪. 'કોઈ કશું બોલ્યું નહિ' ઉક્ત વાક્યમાં કૃદંતનો ઉપયોગ કયા રૂપે થયો છે?

(A) ક્રિયાવિશેષણ (B) વિશેષણ

(C) ક્રિયાપદ (D) સંજ્ઞા

૩૫. વાક્યનો અર્થ પૂરો કરવા માટે જે ક્રિયાપદને કર્મ લગાડવાની જરૂર પડતી નથી તેને શું કહે છે?

(A) દ્વિકર્મક ક્રિયાપદ (B) ગ્રાહક કર્મ

(C) સકર્મક ક્રિયાપદ (D) અકર્મક ક્રિયાપદ

જવાબો

(1) C	(2) D	(3) C	(4) D	(5) C	(6) A	(7) B	(8) A	(9) D	(10) B
(11) B	(12) C	(13) D	(14) C	(15) A	(16) D	(17) B	(18) B	(19) A	(20) B
(21) B	(22) B	(23) C	(24) C	(25) B	(26) D	(27) B	(28) C	(29) A	(30) A
(31) A	(32) D	(33) A	(34) C	(35) D					

13 કેવળપ્રયોગી

❖ કેવળપ્રયોગી એટલે શું?

☞ મનની લાગણી કે ભાવને વ્યક્ત કરનારાં અને વાક્યથી સ્વતંત્ર રીતે છૂટાં ઉદ્‌ગારરૂપે આવતાં પદો "કેવળપ્રયોગી" કહેવાય છે.

☞ તેના પ્રકાર નીચે મુજબ છે:

૧. હર્ષવાચક: વાહ!વાહ!શાબાશ!. સરસ!, ધન્ય!

☞ ઉદાહરણ:

૧. વાહ! ખૂબ સુંદર લાગો છો.
૨. વાહ! તમે સરસ ગીત ગાયું.
૩. ધન્ય! તમારી જનેતાને!
૪. સરસ! કામ પૂરું કરી દીધું હો!
૫. શાબાશ! તમે કરી બતાવ્યું.

૨. આશ્ચર્યજનક: અહો!, હે!, અરે!, ઓહો!, ઓહ!

☞ ઉદાહરણ:

૧. ઓહો! તમે આવી ગયા.
૨. હે! તમેય અમેરિકા જઇ આવ્યા?
૩. ઓહ! તું પાસ થઇ ગયો?
૪. અરે! તમે અહીંયા ક્યાંથી?
૫. ઓહો! પ્રભુ તમે પધાર્યા!

૩. શોકવાચક: અરેરે!, હાય! હાય!, અરર!

☞ ઉદાહરણ:

૧. અરેરે! કેટલો ખરાબ દિવસ હતો.
૨. હાય! હાય! તેની સાથે આવું થયું?
૩. અરર! એ મરી ગયો!
૪. હાય! હાય! તમારી બેગ ખોવાઇ ગઇ.
૫. અરેરે! કેટલો ગરીબ માણસ છે.

૪. ધિક્કારવાચક: ધિક્!, છટ્!, હટ!

☞ ઉદાહરણ:

૧. છટ્! તારી સાથે કોણ રમે?
૨. હટ! મને એકલો મૂકી દે.
૩. ધિક્! તારી વાત મારે સાંભળવી જ નથી.
૪. હટ! મને તો બોલવા જ દેતો નથી.
૫. છટ્! બધાં તારા જેવા ન હોય.

૫. ધન્યવાદવાચક: સરસ!, શાબાશ!

☞ ઉદાહરણ:

૧. સરસ! તે બહુ સારું કામ કર્યું.
૨. શાબાશ! બેટા પ્રથમ નંબર લાવ્યો.
૩. સરસ! તમે આવી ગયા!
૪. શાબાશ! લેખક બની ગયા!
૫. શાબાશ! અધિકારીનો હોદ્દો ધારણ કરી લીધો.

૬. સંબોધનવાચક: એય!, રે!, અલ્યા!, એ, અલી, હે, ઓ

☞ ઉદાહરણ:

૧. એય! હું તને કહું છું.
૨. અલી બાઇ, સરખું કામ કર.
૩. એ! મને લઇ જજે.
૪. ઓ! ભાઇ, જો તો ખરાં!
૫. રે! ક્યાં જાય છે?

૭. આશિષવાચક: જય જય, ખમા, કલ્યાણ

☞ ઉદાહરણ:

૧. ખમા મારા વીરાને!
૨. સદા અને સર્વત્ર સૌનું કલ્યઅણ થાઓ.
૩. ખમા! તારો બેડો પાર પડી જશે.
૪. જય હો! તારું ધારેલું જ થશે!
૫. સૌનું કલ્યાણ થાઓ.

૮. ક્રોધવાચક: ચૂપ, બસ, ખામોશ

☞ ઉદાહરણ:

૧. બસ બહું થયું હવે.
૨. ચૂપ, મારે તારો એક પણ શબ્દ નથી સાંભળવો.
૩. ખામોશ, હવે કંઇ બોલવું નહીં.
૪. બસ, હવે ઘર ભેગો થઇ જા!
૫. બસ, તમારી હદમાં રહો.

૯. વિનયવાચક: જી

☞ ઉદાહરણ:

૧. જી, તમે કહો એમ જ કરીશ.

૨. જી, તમે મારા આંગણે પધારજો.
૩. જી, સાંજ સુધી થઇ જશે.
૪. જી, હું ચોક્કસ હાજરી આપીશ.
૫. જી, તમારો હુકમ હશે એમ જ થશે!

૧૦. પ્રશ્નવાચક : હં, હે, શું.

☞ ઉદાહરણ:

૧. હં? શું કહ્યું.
૨. હે? મને કહીં રહય છો!
૩. શું ? તમે નહીં આવો.
૪. હે? તમે ત્યાં જ છો.
૫. શું? તમારે ત્યાં જ આવવું છે.

૧૧. અનુમતિવાચક: હંઅં, હોવે, હો,હાંઉ

☞ ઉદાહરણ:

૧. હાંઉ, આપણે બંને જઇ આવીશું.
૨. હોવે, હું ત્યાં જ હતો.
૩. હો! હું તમારી રાહ જોઇશ.
૪. હાંઉ મનને ગમે એ કર બેટા.
૫. હો, તમે કહો એમ જ થશે.

૧૨. નિષેધવાચક: અહં, ઊંહું

☞ ઉદાહરણ:

૧. અહં, મારાથી નહીં થાય.
૨. ઊંહું, મને મુકીને જતો નહીં. હા.
૩. અહં, તું આવું તો ન જ કરે.
૪. અહં હું તો નથી જ કરવાનો.
૫. ઊંહું, એના તો મોઢે જ ન લગાય.

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

1. 'વાહ ! વાહ! ભારતે વર્લ્ડકપ મેળવ્યો !' આ વાક્યમાં 'વાહ વાહ' કેવળપ્રયોગી ક્યો અર્થ સૂચવે છે ?
(A) આશિષવાચક (B) ધિક્કાર વાચક
(C) હર્ષવાચક (D) આશ્ચર્યવાચક

2. 'Interjection' નું ગુજરાતી શું થશે ?
(A) ક્રિયાવિશેષણ (B) કેવળપ્રયોગી
(C) વિશેષણ (D) ક્રિયાપદ

3. નીચનામાંથી શોકવાચક કેવળપ્રયોગી ક્યું છે ?
(A) વાહ ! (B) સરસ !
(C) અહો ! (D) હાય ! હાય !

4. નીચેનામાંથી ક્યું કેવળપ્રયોગી અલગ પડે છે ?
(A) ધિક્ ! (B) ચૂપ !
(C) બસ ! (D) ખામોશ !

5. વિનયવાચક કેવળપ્રયોગી શોધો.
(A) જી ! (B) ખમ્મા !
(C) છટ્ ! (D) અરેરે !

6. નીચેનામાંથી ક્યું જોડકું ખોટું છે ?
(A) આશ્ચર્યવાચક - વાહ ! (B) ક્રોધવાચક - ખામોશ !
(C) ધન્યવાદવાચક - શાબાશ ! (D) સંબોધનવાચક - એય !

7. મનની લાગણીને / મનના ભાવનાત્મક ઊભરાને ક્યા શબ્દની મદદથી રજૂ કરી શકાય છે ?
(A) કર્તા (B) કેવળપ્રયોગી
(C) ઉભયાન્વયી (D) કૃદંત

8. નીચેનામાંથી કેવળપ્રયોગીનું ક્યું જોડકું ખોટું છે ?
(A) આશિષવાચક - ખમ્મા ! (B) ધન્યવાદવાચક - સરસ !
(C) ધિક્કારવાચક - ધિક્ ! (D) ક્રોધવાચક - હાય ! હાય !

જવાબો

(1) C	(2) B	(3) D	(4) A	(5) A	(6) A	(7) B	(8) D

14 નિપાત

❖ નિપાત એટલે શું?

☞ નિપાત એટલે અવ્યય. જુદા જુદા અર્થમાં એ પડે છે (नि + पत् - પડવું), તેથી તે નિપાત કહેવાય છે.

☞ સંજ્ઞા, સર્વનામ, વિશેષણ, ક્રિયાવિશેષણ, ક્રિયાપદ વગેરે પદો સાથે મુકાઇ વિશેષ અર્થનો કે ભારનો બોધ કરાવનાર ઘટક નિપાત તરીકે ઓળખાય છે.

☞ **નિપાતના અન્ય અર્થ:** પડેલું, નીચે પડવું તે, વિનાશ, મૃત્યુ, અવ્યય(જે શબ્દનું મૂળ ન મળતું હોય તે) અનિયમિતરૂપ , પરંપરિત પતનની પ્રક્રિયા, નાનો ધોધ, આઘાત, ઊતરવું તે, કૂદકો, ચપટી વગાડવી તે, થાપણ, મૂડી, દુર્ગતિ, અધોગતિ, નાહવાનું સ્થાન, અધ:પતન, નિપતન, પાડવું તે, પાત, બેસવું તે, ભેગું થવું તે, સંયોગ, સંબંધ, ભ્રષ્ટતા.

☞ **નિપાતના પ્રકાર :**

(૧) ભારવાચક, (૨) સીમાવાચક,(૩) વિનય/આદરવાચક
(૪) પ્રકીર્ણ/લટકણિયારૂપ (૫) ખાતરીવાચક

૧. ભારવાચક નિપાત:

☞ જે વાક્યના કોઇ પદ પર ભાર મૂકવામાં આવે તે નિપાતને 'ભારવાચક નિપાત' કહે છે.

☞ 'જ, ય, યે, તો, પણ, સુધ્ધાં ,તોય, સિક્કે' વગેરે ભારવાચક નિપાતના પ્રત્યય છે.

☞ **ઉદાહરણ:**

૧. સમીર જ આ કરી શકશે.
૨. એમાં માણવાની મજા પણ ઘણી છે.
૩. દિપ્તી જ આ લખી શકશે.
૪. જકાતનાકે છકડો તો મળી જ રહે.
૫. ભક્ત થયા પણ ભેદ ન જાણ્યો કરે તરવાનો ઉપાય.
૬. ભણેલાં સુધ્ધાં આવી ભૂલ કરે છે.
૭. તું પ્રવાસે જઇશ જ?
૮. તમે જ મારી સાથે આવશો.
૯. કામ કરનાર જ સુખી થાય.
૧૦. તમેય મારી સાથે આવજો.
૧૧. તમે તો આવી ગયા!
૧૨. એવું તો આપણાથી કેમ કહેવાય?
૧૩. હુંય પ્રથમ વર્ગમાં પાસ થઇશ જોજો.
૧૪. મારે પણ તમારી સાથે જ આવવું પડશે.

૨. સીમાવાચક નિપાત:

☞ જે વાક્યમાં સીમા-મર્યાદા અંકાતી લાગે, સીમા-મર્યાદાનો અર્થ રજૂ થતો હોય તેવાં નિપાતને 'સીમાવાચક નિપાત' કહે છે.

☞ 'ફક્ત, કેવળ, તદ્દન, માત્ર, સાવ, છેક, બિલકુલ' વગેરે સીમાવાચક નિપાતના પ્રત્યય છે.

☞ **ઉદાહરણ:**

૧. ફક્ત દસ મિનિટમાં આવી જાઓ.
૨. કેવળ તમારા માન ખાતર હું આવીશ.
૩. તદ્દન નજીવી બાબતમાં બંને ઝઘડી પડ્યા.
૪. તે સાવ એકલો પડી જાય છે.
૫. છેક આવું થશે એવી મારી ધારણા નહોતી.
૬. તે તદ્દન નકામી વ્યક્તિ છે.
૭. હવે દિવાળી આડે માત્ર એક માસ બાકી છે.
૮. તે માત્ર ચા પીવે છે.
૯. હું ફક્ત તારી જ વાત સાંભળીશ.
૧૦. ગાડી સાવ મારી નજીક આવી ગઇ.

૩. વિનય/આદરવાચક નિપાત:

☞ જે વાક્યમાં વિનય, વિવેક, માન-મોભો કે આદરનો અર્થ સુચવાતો હોય તેવા નિપાતને વિનય/આદરવાચક નિપાત' કહે છે.

☞ 'જી' વિનયવાચક નિપાતનો પ્રત્યય છે.

☞ **ઉદાહરણ:**

૧. રૂબરૂ મળ્યા તુલ્ય માની પધારશોજી!
૨. વનમાં વ્હાલાજી કને, હુંયે વસું છું.
૩. ભૂલચૂક માફ કરશોજી.
૪. ગુરુજીને પ્રણામ.
૫. ઓહો! ક્યાં ચાલ્યા જી?
૬. બાપુજી, તમે મારી સાથે ચાલો.
૭. મારી જખુશીનું કારણ ગુરુજી સમજી ગયા હતા.
૮. બહેનજી, તમે આવશો ને?
૯. મોટાઓને આદર આપશોજી.
૧૦. બાપુજી અમારાં બહુ હોશિયાર!

૪. પ્રકીર્ણ લટકણિયારૂપ નિપાતઃ

- જે વાક્યમાં વિનંતી,આગ્રહ, અનુમતિ કે ખાતરી દર્શાવવામાં આવે તેવા નિપાતને 'પ્રકીર્ણ / લટકણિયારૂપ નિપાત કહેવાય છે.
- ' ને, કે, તો, એમ કે, શું' વગેરે પ્રકીર્ણ નિપાતના પ્રત્યય છે.

ઉદાહરણઃ

૧. આપણે જવું જ છે ને?
૨. ચાલો, અમદાવાદ જઈશું ને?
૩. સાહેબ, અંદર આવું કે?
૪. સરલા ક્લાર્કની પરીક્ષા પાસ કરશેને?
૫. રાત પડી ગઈ, હવે જમવાનું આપ તો.
૬. તમે મારી સાથે મંદિર આવશો ને?
૭. મને એમ કે તમે મળવા આવશો.
૮. શું જમ્યા તમે?
૯. તમે નિર્ણય લઈ લીધો, કેમ?
૧૦. તમે બધા ઝઘડવાનું બંધ કરો તો!

૫. ખાતરીવાચક નિપાતઃ

૧. જે વાક્યમાં ખાતરીબ્ન બતાવવામાં આવી હોય તે નિપાતને 'ખાતરીવાચક નિપાત' કહેવાય છે.

- 'ખરો, ખરી, ખરું, ખરાં' વગેરે ખાતરી વાચક નિપાતના પ્રત્યય છે.

ઉદાહરણઃ

૧. અંતે તું સાચું બોલ્યો ખરો!
૨. આવા વરસાદમાં મને ઊંઘ આવે ખરી!
૩. તમે તો ખરા છો હો!
૪. ખરું! તેમના જેવું તો કોઈ નહીં.
૫. ખરી વાસ્તવિકતા કોઈ જોતું નથી.
૬. જુઓ તો ખરા, કેવાં ડોળ કર્યાં છે!
૭. માલતી, તું એકેય શબ્દ બોલતો ખરી!
૮. તમે ખરું જ કહેતા હશો.
૯. એ માણસ વખાણવા લાયલ ખરો!
૧૦. અડધી રાતે પણ તું ખાવા આવી ખરી!

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

1. આપેલા વાક્યમાંથી 'નિપાત' શોધીને લખો. - હવે એક જ ઉપાય છે.
(A) એક (B) ઉપાય
(C) જ (D) છે

2. વિલાસે પણ સફેદ વસ્ત્ર પહેર્યું હતું ! આ વાક્યનો નિપાત દર્શાવો.
(A) હતું (B) વસ્ત્ર
(C) સફેદ (D) પણ

3. આવું ટી.વી. ગામમાં ફક્ત બે જણાને ત્યાં છે. - નિપાત શોધો.
(A) ગામમાં (B) ફક્ત
(C) ત્યાં (D) બે જણાને

4. નિપાત લખો : અભણ માણસના ઘરમાં પણ પુસ્તક હશે.
(A) પણ (B) ઘર
(C) પુસ્તક (D) અભણ

5. 'નર્મદા તો બસ, નર્મદા છે' - આ વાક્યમાં નિપાત શબ્દ ક્યો છે ?
(A) છે (B) નર્મદા
(C) બસ (D) તો

6. 'મહારાજ તો ખુશ ખુશ થઈ ગયા !' વાક્યમાં નિપાત જણાવો.
(A) થઈ (B) ગયા
(C) તો (D) ખુશ ખુશ

7. 'ખરેખર, જગતે પુરુષની ઘણી જ ઉપેક્ષા કરી છે.' - રેખાંકિત શબ્દ શું છે ?
(A) વિભક્તિ (B) નિપાત
(C) ક્રિયાપદ (D) સંયોજક

8. 'મહાદેવભાઈ માત્ર પચાસ વર્ષ જીવ્યા.' - રેખાંકિત ઓળખાવો.
(A) નિપાત (B) સર્વનામ
(C) કૃદંત (D) વિશેષણ

9. 'અમે તો લોટો સાચવી રાખ્યો છે.' - વાક્યમાં નિપાત ઓળખાવો.
(A) સાચવી (B) તો
(C) અમે (D) લોટો

10. 'મારા ઘરે તમે જ આવો' વાક્યમાં 'જ' એ શું દર્શાવે છે ?
(A) અનુગ (B) વિશેષણ
(C) નામયોગી (D) નિપાત

11. નિપાત લખો : 'તમારે માત્ર મૌન રહેવાનું છે.'
(A) તમારે (B) રહેવાનું
(C) માત્ર (D) મૌન

12. નિપાત લખો : 'તમે સામાન આપી દો ને.'
(A) તમે (B) આપી
(C) દો (D) ને

13. આપેલ વાક્યમાંથી નિપાત શોધીને લખો. - ભૂલચૂક માફ કરશોજી.
(A) માફ (B) કરશો
(C) જી (D) ભૂલચૂક

14. હું આજે પણ એમની હાજરી અનુભવી શકુ છું. - નિપાત શોધો.
(A) પણ (B) હાજરી
(C) છું (D) હું

15. 'આ પુસ્તક માત્ર મારી પાસે છે.' આ વાક્યમાં નિપાત શોધો.
(A) આ (B) છે
(C) પાસે (D) માત્ર

16. 'ફક્ત દસ મિનિટમાં આવી જાઓ.' વાક્યમાં નિપાત જણાવો.
(A) દસ (B) દ
(C) ફક્ત (D) જાઓ

17. નિપાત લખો : 'ઘરની બારીને પણ રંગ કરાવ્યો.'
(A) રંગ (B) પણ
(C) દીવાલ (D) બારી

18. 'ના, મારે જવું જ છે.' - 'જ' શું દર્શાવે છે?
(A) સંજ્ઞા (B) નિપાત
(C) અનુગ (D) નામયોગી

19. આદરસૂચક નિપાત ક્યું છે?
(A) પણ (B) જી
(C) જ (D) તો

20. નીચેનામાંથી ક્યું વાક્ય નિપાતવાળું છે ?
(A) એ અને રોશની આવ્યાં પણ ખરાં.
(B) રોશની આવી પણ એ ન આવ્યો.
(C) તમે આવો તો વાત કંઈ જામે.
(D) માંદો માણસ સૂતો હોય તો એને જગાડવો ન જોઈએ.

21. નીચે આપેલાં વાક્યોમાં ક્યા વાક્યમાં નિપાતનો ઉપયોગ થયો નથી ?
(A) કલ્પના સફેદ કારને લઈને આવશે.
(B) કલ્પના જ સફેદ કાર લઈને આવશે.
(C) તારે અંદર આવવું હોય તો આવી જા.
(D) તારે મારી વાત સમજવી જ પડશે.

22. આપેલા વાક્યમાંથી નિપાત શોધીને લખો. - છકડો જકાતનાકે જ ઊભો રહ્યો હતો.
(A) જ (B) ઊભો
(C) હતો (D) નાકે

23. આપેલા વાક્યમાંથી 'નિપાત' શોધીને લખો. - મારે તમારા પુત્રના જૂના ફોટોગ્રાફ્સ હોય તો તે પણ જોઈશે.
(A) પણ (B) તમારા
(C) તે (D) હોય તો

24. 'ડેલીની ખડકીનેય કલર કરાવ્યો.' - વાક્યમાં નિપાત જણાવો.
(A) ય (B) નેય
(C) ને (D) યો

25. આવું ટી.વી. ગામમાં ફક્ત બે જણને ત્યાં છે. - નિપાત જણાવો.
(A) આવું (B) ફક્ત
(C) બે (D) ત્યાં

26. 'જ્યાં સુધી સૂર્ય તપશે ત્યાં સુધી જ ગરમી રહેશે.' - આ વાક્યમાં નિપાત ઓળખાવો.
(A) જ (B) સુધી
(C) જ્યાં (D) ત્યાં

27. 'ફક્ત, કેવળ, માત્ર, તદ્દન' - આ નિપાત શબ્દો ક્યા પ્રકારના છે ?
(A) સીમાવાચક (B) વિનયવાચક
(C) આજ્ઞાવાચક (D) ભારવાચક

28. તમારા કારણે જ આ બધું થયું છે - નિપાત ઓળખાવો.
(A) આ (B) બધું
(C) કારણે (D) જ

29. 'તમે મને કારણ કહ્યું ખરું.' - વાક્યમાં 'ખરું' શું છે ?
(A) સંયોજક (B) વિશેષણ
(C) ક્રિયાવિશેષણ (D) નિપાત

30. 'તમે મારા માટે પુસ્તક લાવશો જી' 'જી' પદનો વ્યાકરણિક મોભો દર્શાવો.
(A) અનુગ (B) નામ
(C) નિપાત (D) નામયોગી

31. આપેલા વાક્યમાંથી 'નિપાત' શોધીને લખો. - તમે પૂર્વાદિત્યને કહ્યું ખરું ?
(A) તમે (B) ખરું
(C) ને (D) પૂર્વાદિત્ય

32. નિપાત ઓળખાવો : દેશસેવાના આ શ્રમયજ્ઞમાં નગરશેઠ સુધ્ધાં સહુની સાથે જોડાયેલા.
(A) માં (B) આ
(C) ની (D) સુધ્ધાં

33. 'આપણી ઘ્રાણેન્દ્રિય સાબદી રહી છે ખરી ?' - વાક્યમાંથી નિપાત શોધો.
(A) છે (B) ખરી
(C) આપણી (D) રહી

34. નિપાતના મુખ્ય પ્રકારમાં ક્યો જવાબ સાચો છે ?

(A) સમૂહવાચક નામ (B) ભાવવાચક નામ
(C) ભારવાચક નામ (D) જાતિવાચક નામ

35. ક્યું વાક્ય નિપાત વગરનું છે તે જણાવો.

(A) વનમાં વ્હાલાજી કને હુંય વસું છું નેન !
(B) ગોપીને વા'લો કાનુડો
(C) લાવ તો ચકુ મને જોવા દે તો ખરી !
(D) આ દુર્ગમ સ્થળમાં રાત્રે તો આવી જ ન શકે.

36. નીચેનામાંથી ક્યું વાક્ય નિપાત દર્શાવે છે ?

(A) રાધાને સુધા લંગડી રમે છે. (B) રાધાને લંગડી રમવું છે.
(C) સુધા રાધાને લંગડી રમાડે છે. (D) સુધા લંગડી રમશે ને ?

37. લગ્નમાં તારે આવવું જ પડશે - રેખાંકિત પદ શું કહેવાશે ?

(A) નિપાત (B) અનુગ
(C) વિશેષણ (D) ક્રિયાવિશેષણ

38. નીચેનાં વાક્યોમાં કુલ કેટલા નિપાત છે ?

1. કેવળ તમારા માન ખાતર હું આવીશ.
2. તદ્દન સામાન્ય બાબતમાં ઉગ્ર ચર્ચા ચાલી.
3. ફક્ત દસ મિનિટમાં અમે ઘરે પહોંચી ગયા.

(A) 3 (B) 5
(C) 7 (D) 9

39. નિપાત શોધો : મને તમારા પુત્રના જૂના ફોટોગ્રાફ્સ હોય તો તે પણ જોઈશે.

(A) પણ (B) હોય તો
(C) તે (D) તમારા

40. ત્યારે મને એકવાર દર્શન કરવા લઈ જાઓ ને !

(A) ત્યારે (B) વાર
(C) લઈ (D) ને

41. ત્યાં પૃથ્વીના સ્વજન તણું તો નામ લેવું પછી કાં ?

(A) તો (B) તણું
(C) ત્યાં (D) કાં

42. તમારે માત્ર દસ વખત લખવાનું છે.
- વિધાનમાં 'માત્ર' શું છે ?

(A) અનુગ (B) વિભક્તિ
(C) નિપાત (D) પ્રત્યય

43. નિપાત શોધો : તમને જાણે કશું કહેવાય જ નહિ !

(A) જ (B) તમને
(C) કશું (D) જાણે

44. નીચેનામાંથી કયા વાક્યમાં નિપાત છે ?

(A) કેળવણી તો દુર્ગુણને દૂર કરનારી છે.
(B) વાંચ્યું તેથી આવડ્યું.
(C) વાંચશો તો પાસ થશો.
(D) વાંચ્યું પણ આવડ્યું નહીં

45. આ વાક્યમાંથી નિપાત દર્શાવો.
'ચોઘડિયાં જોયા કરશો તો થઈ રહ્યું કામ !'

(A) ચોઘડિયાં (B) કામ
(C) કરશો (D) તો

46. નીચેનામાંથી ક્યું વાક્ય નિપાતવાળું છે ?

(A) ભક્ત થયા પણ ભેદ ન જાણ્યો
(B) સુશીલા આવી ને આ પ્રશ્ન ઉકલી ગયો
(C) માંદો માણસ સૂતો હોય તો અને જગાડવો ન જોઈએ
(D) કાનજી જેવા લોકો હવે વિરલ થતા જાય છે, ખરું ને ?

47. નીચે આપેલ વાક્યનો નિપાત આળખાવો. દિયાનને માત્ર બોનવીટા જ ભાવે છે.

(A) માત્ર (B) ને
(C)માં (D) A અને C બંને

48. નીચે આપેલ વાક્યનો નિપાત આળખાવો.
નાસ્તામાં તળેલી વાનગી જ હોય, ફળ હોઈ જ ન શકે?

(A) જ (B) ન
(C)માં (D)ફળ

49. નીચે આપેલ વાક્યનો નિપાત આળખાવો.
માતાજી, મિથુન ફકત દવા કરશે.

(A) ની (B) ફક્ત
(C) B અને D બન્ને (D) જી

50. નીચે આપેલ વાક્યનો નિપાત આળખાવો.
માજી એવી રીતે બોલ્યા કે તું પણ ઈન્કાર ન કરી શક્યો.

(A) C અને D બંને (B) કે
(C) પણ (D) જી

51. નીચે આપેલ વાક્યનો નિપાત આળખાવો.
ઈશ્વર પણ હવે કેવળ હમીરોનો જ છે.

(A) પણ (B) કેવળ
(C) જ (D) આપેલ તમામ

52. નીચે આપેલ વાક્યનો નિપાત આળખાવો.
પિતાજી, હુંયે તમારી સાથે આવીશ.

(A) યે (B) જી
(C) હું (D) A અને B બન્ને

53. નીચે આપેલ વાક્યનો નિપાત આળખાવો.
આંખ દેખે નહીં પણ રડે તો ખરી જ.
(A) પણ (B) તો
(C) જ (D) તો જ

54. નીચે આપેલ વાક્યનો નિપાત આળખાવો.
અક્ષયે મારી સામે જોયું સિખ્ખે નહીં
(A) સિખ્ખે (B) સામે
(C) નહીં (D) જોયું

55. નીચે આપેલ વાક્યનો નિપાત ઓળખાવો.
ત્યાં તો અનિલ અને શ્યામલાલ પણ આવી ગયા
(A) તો (B) પણ
(C) A અને B બંને (D) અને

56. આપેલા વિધાનમાં નિપાતનો પ્રકાર આળખાવો.
ગુરુજીને મારા પ્રણામ
(A) ભારવાચક (B) વિનયવાચક
(C) સીમાવાચક (D) વિધાનમાં નિપાત નથી

57. નીચે આપેલ વાકયનો નિપાત આળખાવો. મારી વાત ખરી ને!
(A) ખરી (B) ને
(C) A અને B નિપાત નથી (D) A અને B નિપાત

58. નીચે આપેલ વાક્યનો નિપાત આળખાવો. તેણે મને બોલાવ્યો સુદ્ધાં નહીં
(A) તેણે (B) ને
(C) સુદ્ધા (D) નહીં

59. નીચે આપેલ વાક્યનો નિપાત આળખાવો. ગુજરાતી અનુવાદ પણ તરત જ સ્ફૂર્યો
(A) C અને D (B) તરત
(C) પણ (D) જ

60. નીચે આપેલ વાકયનો નિપાત આળખાવો. ઘરડાં થયા પણ હજી પીરસતાય આવડતું નથી.
(A) પણ (B) હજી
(C) ય (D) A,B,C ત્રણેય

61. આવું ટીવી ગામમાં ફકત બે જણને ત્યાં છે - નિપાત જણાવો.
(A) આવું (B) ફક્ત
(C) બે (D)ત્યાં

62. જેમાં માન-આદર કે વિવેક વ્યકત થાય તે નિપાતનું પદ કયું?
(A) હા.... હી (B) જી
(C)તદ્દન (D)રે

63. નીચે આપેલ વાક્યમાંથી 'નિપાત' શોધીને લખો.
લોકોની શંકા જરાય નિષ્કારણ તો નોહતી હા !
(A) શંકા (B) જરાય
(C) નોહતી (D) તો

64. નીચે આપેલ વાક્યમાંથી 'નિપાત' શોધી લખો.
ભૂલચૂક માફ કરશોજી
(A) માફ (B) કરશો
(C)ભૂલચૂક (D) જી

65. 'ભણેલા સુદ્ધાં આવી ભૂલ કરે છે' - નિપાત જણાવો.
(A) આવી (B) ભૂલ
(C) ભણેલા (D) સુદ્ધાં

66. આપેલ વાક્યમાંથી 'નિપાત' શોધીને લખો :
આપણી ઘ્રાણેન્દ્રિય સાબદી રહી છે ખરી ?
(A) ય (B) રહી
(C) ખરી (D) છે

67. આપેલ વાક્યમાંથી 'નિપાત' શોધીને લખો :
છકડો જકાત નાકે જ ઊભો રહ્યો હતો.
(A) જ (B) ઊભો
(C) હતો (D) નાકે

68. 'તમે તો મારા પપ્પા પર દફતર લટકાવી દીધાં છે'-નિપાત જણાવો.
(A) પર (B) મારા
(C) તમે (D) તો

69. 'મહારાજ તો ખુશ ખુશ થઈ ગયા!' નિપાત જણાવો.
(A) થઈ (B) ગયા
(C) તો (D)ખુશ ખુશ

70. ફક્ત દસ મિનિટમાં આવી જાઓ.-નિપાત શોધો.
(A) દસ (B) આવી
(C)ફક્ત (D)જાઓ

71. હું એમના પગ સુદ્ધાં બરાબર વરતું છું - નિપાત જણાવો.
(A) હું (B) એમના
(C) સુદ્ધાં (D)બરાબર

72. નીચે આપેલા વાક્યમાંથી 'નિપાત' શોધીને લખો. સધાયુ દેવોને પોતાના અલગ અલગ વાહન છે.
(A) ને (B) ના
(C) છે (D) ય

73. 'મળામાં માત્ર બે જ ચગડાળ હતા' નિપાત જણાવો.
(A) બે (B) માં
(C) ચગડાળ (D)માત્ર

74. આપેલ વાક્યમાંથી 'નિપાત' શોધીને લખો. અહીં જમતા ત્યારે તો સારા હતા શરીરે !

(A) સારા (B) ત્યારે
(C) જમતા (D) તો

75. 'ડેલી ખડકીનેય કલર કરાવ્યો-નિપાત શોધો.'

(A) ય (B) નેય
(C) ને (D) યો

76. આપેલ વાક્યમાંથી 'નિપાત' શોધીને લખો : બધાય દેવોને પોતાના અલગ અલગ વાહન છે.

(A) ને (B) ના
(C)છે (D) ય

77. 'પ્રકૃતિ જ મારી મા રહી છે'-વાક્યમાં કયું પદ 'નિપાત છે?

(A) મા (B) રહી
(C) જ (D) છે

78. નીચે આપેલ વાક્યમાંથી 'નિપાત' શોધીને જણાવો. તમારે માત્ર દસ વખત બોલવાનું છે.

(A) માત્ર (B) વખત
(C) તમારે (D) દસ

79. નીચે આપેલ વાક્યમાંથી 'નિપાત' શોધીને લખો. તમે પૂર્વાદિત્યને કહ્યું ખરું?

(A) તમે (B) ખરું
(C) ને (D) પૂર્વાદિત્ય

80. નીચે આપેલ વાક્યમાંથી 'નિપાત' શોધીને લખો.
હવે એક જ ઉપાય છે.

(A) એક (B) ઉપાય
(C)જ (D) છે.

81. નીચે આપેલ વાક્યમાંથી 'નિપાત' શોધીને લખો.
ગોપીઓને વા'લો કાનુડોજી રે

(A) ગોપીઓને (B) કાનુડોજી
(C) જી (D) રે

82. નીચે આપેલ વાક્યમાંથી 'નિપાત' શોધીને લખો.
આ ખુલ્લી જગ્યામાં એક જ બંદીવાન ચાલતો હતો.

(A) આ (B) માં
(C) જ (D) એક

83. 'નર્મદા તો બસ નર્મદા જ છે' આ વાક્યમાં 'તો'ની આળખ આપો.

(A) સર્વનામ (B) કૃદંત
(C)નિપાત (D) નામ

84. આપેલાં વિધાનમાં નિપાતનો પ્રકાર આળખાવો. તદ્દન નજીવી બાબતમાં તેઓ ઝઘડી પડયા.

(A) ભારવાચક (B) સીમાવાચક
(C) વિનયવાચક (D) પ્રકીર્ણ

85. નીચેનામાંથી ક્યું વાક્ય નિપાત વગરનું છે તે જણાવો.

(A) વનમાં વ્હાલાજી કને હુંય વસું છું નેન!
(B) ગોપીઉને વા'લો કાનુડો
(C) લાવ તો ચકુ મને જોવા દે તો ખરી!
(D)આ દુર્ગમ સ્થળમાં રાત્રે તો આવી જ ન શકે.

86. નીચે આપેલ વાક્યનો નિપાત આળખાવો મને ફક્ત દાળ-ભાત જ ભાવે છે.

(A) મને (B) છે
(C) ફક્ત, જ (D)ભાવે

87. નીચે આપેલ વાક્યનો નિપાત આળખાવો.
"કેવળ તમારા માન ખાતર હું આવીશ"

(A) માન (B) કેવળ
(C) A-B બન્ને (D) ખાતર

88. નીચેનામાંથી ક્યુ વાક્ય નિપાતવાળુ છે.

(A) મહેનત કરશો તો પરીક્ષામાં પાસ થશો
(B) હું આવ્યો પણ તમે ઘરે નહોતા
(C) ઈશ્વર આવ્યો ને પ્રશ્ન ઉકલી ગયો
(D) ગરમીમાં કેવળ સફેદ જ વસ્ત્રો પહેરો.

(A) A & D (B) B & D
(C) C & D (D) D

89. 'તું કાનથી સાંભળે છે ને ?' વાક્યનો નિપાત આળખાવો.

(A) તું (B) થી
(C) છે (D) ને

90. 'અમારે જમવું જ નથી ને !' વાક્યનો નિપાત આળખાવો

(A) જ (B) અમારે
(C)ને (D) A તથા C બંને

91. "પિતાજી, હુંયે તમારી સાથે આવીશ' વાક્યનો નિપાત ઓળખાવો.

(A) યે (B) જી
(C) હું (D) A તથા B બંને

92. "કે કૌમારે પણ મુજ બાળવેશે સહેજે" વાક્યમાંથી 'નિપાત' શોધીને લખો

(A) પણ (B) મુજ
(C) કે (D) સહેજે

93. નીચે આપેલા વાક્યોમાંથી 'નિપાત' શોધીને લખો. હવે એક જ ઉપાય છે

(A) એક (B) ઉપાય
(C) જ (D) છે

94. નીચે આપેલ વાક્યમાંથી 'નિપાત' શોધીને લખો. મને તમારા પુત્રના જૂના ફોટોગ્રાફસ હોય તો તે પણ જોઈશે.

(A) પણ (B) હોય તો
(C) તે (D) તમારા

95. નીચે આપેલ વાક્યનો નિપાત આળખાવો. ગુજરાતી અનુવાદ પણ તરત જ સ્ફૂર્યો

(A) C અને D બન્ને (B) તરત
(C) પણ (D) જ

96. નીચે આપેલ વાક્યનો નિપાત આળખાવો : દાદાજી, મને માત્ર પંદર રૂપિયા આપો.

(A) મને (B) છે
(C) માત્ર (D) **B** અને **C** બંને

97. નીચે આપેલ વાક્યનો નિપાત આળખાવો. ઊર્વીતો બે મીઠાં વેણેય બોલી નહીં.

(A) તો (B) ય
(C) મીઠાં (D) A અને B બંને

98. નીચે આપેલ વાક્યનો નિપાત આળખાવો. સચીન મારી વાત માનશે ને?

(A) ને (B) મારી
(C)વાત (D)માનશે

99. નીચે આપેલા વાક્યનો નિપાત આળખાવો. દિયાનને માત્ર બોનવીટા જ ભાવે છે.

(A) માત્ર (B) ને
(C) જ (D) A અને C બંને

100. નીચે આપેલ વાક્યનો નિપાત આળખાવો. ઈશ્વર પણ હવે કેવળ અમીરોનો જ છે

(A) પણ (B) કેવળ
(C) જ (D) આપેલ તમામ

જવાબો

(1) C	(2) D	(3) B	(4) A	(5) D	(6) C	(7) B	(8) A	(9) B	(10) D
(11) C	(12) D	(13) C	(14) A	(15) D	(16) C	(17) B	(18) B	(19) B	(20) A
(21) A	(22) A	(23) A	24) A	(25) B	(26) A	(27) A	(28) D	(29) D	(30) C
(31) B	(32) D	(33) B	(34) C	(35) B	(36) D	(37) A	(38) A	(39) A	(40) D
(41) A	(42) C	(43) A	(44) A	(45) D	(46) D	(47) D	(48) A	(49) C	(50) A
(51) D	(52) D	(53) D	(54) A	(55) C	(56) B	(57) B	(58) C	(59) A	(60) C
(61) B	(62) B	(63) D	(64) D	(65) D	(66) C	(67) A	(68) D	(69) C	(70) C
(71) C	(72) D	(73) D	(74) D	(75) A	(76) D	(77) C	(78) A	(79) B	(80) C
(81) C	(82) C	(83) C	(84) B	(85) B	(86) C	(87) B	(88) D	(89) D	(90) D
(91) D	(92) A	(93) C	(94) A	(95) A	(96) D	(97) D	(98) A	(99) D	(100) C

15 કૃદંત

❖ કૃદંત એટલે શું?

☞ કૃદંત-ધાતુને કૃત્ પ્રત્યય લાગી જે શબ્દ બને છે તેને 'કૃદંત' કહેવાય છે.

☞ કૃત્ છે અંતે જેને તે 'કૃદંત', એમ 'કૃદંત' બહુવ્રીહિ છે.

☞ ધાતુને જે પ્રત્યયો લાગે છે તે રૂપને 'કૃદંત' કહેવાય છે.

☞ કૃદંત ક્રિયાપદની જેમ જે આવે છે પરંતુ વાક્યનો અર્થ પૂર્ણ કરતા નથી.

☞ કૃદંત કર્તા અને કર્મ સાથે જોડાઈને સંજ્ઞા,વિશેષણ, ક્રિયાવિશેષણ અને ક્રિયાપદ તરીકે પણ આવે છે.

☞ કૃદંત જ્યારે અન્ય વિભક્તિમાં આવે ત્યાર એ સંજ્ઞા તરીકે ઓળખાય છે.

☞ કૃદંતને સમજવા માટ નીચે આપેલા ઉદાહરણ વાંચોઃ

અ	બ
૧.ત્યાં અમે બોર ખાતાં.	ખાતાં ખાતાં બોલાય નહિ.
૨.આ કયું પ્રાણી બોલ્યું?	બોલ્યું કોણ ન પાળે?
૩.આ કબાટ કોણે તોડ્યું?	ચોરે તાળું તોડ્યું ન તોડ્યું ને ભાગ્યો.
૪.રોજ સવારે તે શ્લોક બોલતી.	બોલતી વખતે તેણે ઊંચે જોયું.

☞ અહીં 'અ' વિભાગમાં રહેલાં પદો- ખાતાં, બોલ્યું, તોડ્યું અને બોલતી એ ક્રિયાપદો છે જ્યારે 'બ' વિભાગમાં રહેલાં પદો- ખાતાં, બોલ્યું, તોડ્યું, બોલતી એ કૃદંત છે.

☞ જે પદો ક્રિયાપદની જેમ વર્તતા હોય પણ વાક્યમાં તેનું કાર્ય ક્રિયાપદ વ્યક્ત કરવાનું ન હોય તેને કૃદંત કહેવાય છે.

☞ કૃદંત વાક્યનો અર્થ પૂરો કરી શકતા નથી.

❖ કૃદંતના પ્રકારો.

વર્તમાનકૃદંત ભૂતકૃદંત ભવિષ્યકૃદંત
સામાન્ય/કૃદંત વિધ્યર્થ હેત્વર્થ કૃદંત સંબંધક કૃદંત

☞ ઉપરોક્ત પ્રકારનો ક્રમાનુસાર અભ્યાસ કરીએ.

૧. વર્તમાન કૃદંતઃ

☞ તે વર્તમાનકાળ સૂચવે છે.

☞ વર્તમાનકાળના પ્રત્યયોઃ તો,તી,તું, તા

☞ **GCERT ના ઉદાહરણઃ**

૧. રમતો છોકરો ક્યાં ગયો?
૨. તે ગાતી ગાતી રડતી હતી.
૩. રમતું છોકરું પડી ગયું.
૪. વાંચતાં છોકરાં પાસ થઈ ગયાં.

☞ **અન્ય ઉદાહરણઃ**

૫. રંજન બહેન દરરોજ ખાટલે બેસતાં.
૬. સોનલ હસતાં-હસતાં રડે છે.
૭. શાળામાં વિદ્યાર્થીઓ દોડતાં-દોડતાં આવ્યાં.
૮. ભણતા છોકરા પાસ થઈ ગયા.
૯. મરતાને ભગવાન બચાવે
૧૦. નિકુંજ મને રોજ ત્યાં મળતો.

૨. ભૂતકૃદંતઃ

☞ દૂરનો કે નજીકનો ભૂતકાળ સૂચવે છે.

☞ સાદો ભૂતકૃદંત પ્રત્યયોઃ ય, યો, યી, યું, યાં

☞ પરોક્ષ ભૂતકૃદંત પ્રત્યયોઃ અલો, એલી, એલું, એલાં

☞ **GCERT ના ઉદાહરણઃ**

૧. કોઈ કશું બોલ્યું નહિ.
૨. વેચેલી વસ્તુ કોણ પાછી લે?
૩. મેં વાંચેલું મને યાદ હતું.
૪. વેચેલાં પુસ્તકોના પૈસા આવી ગયા.

☞ **અન્ય ઉદાહરણઃ**

૫. લખ્યા લેખ ખોટાં ન પડે.
૬. બોલ્યા વગર કેમ ચાલે?
૭. હું તમને મળવા આવેલો.
૮. અમે બાળપણમાં ખૂબ રડેલા.
૯. ભણેલી સ્ત્રી હોશિયાર કહેવાય છે.
૧૦. ગુરૂજીની જ્ઞાનથી પ્રભાવિત થયેલા સુખી થાય છે.

૩. ભવિષ્ય કૃદંતઃ

☞ ભવિષ્યકાળ સૂચવે છે.

☞ ભવિષ્ય કૃદંતના પ્રત્યયોઃ નાર, નારો, નારી, નારું, નારા

☞ **GCERT ના ઉદાહરણઃ**

૧. વાંચનાર પાસ થઈ જવાના છે.
૨. ખાનાર માણસો કોઈ નહોતાં.

૩. મહેનત કરનારાં કોઈ'દિ માંદાં પડતાં હશે?
૪. ખાનારા માણસ કામ કરી શકે છે!

☞ અન્ય ઉદાહરણ:

૫. દુઃખ આપનારું કોઈને ગમતું નથી.
૬. અંબાજી કેટલા મિત્રો આવનાર છે.
૭. મુખ્યમંત્રી આજે વિધાનસભામાં બોલનાર છે.
૮. થનારી દુર્ઘટના થાય જ છે.
૯. ધંધો કરનાર ઘણી મુશ્કેલી વેઠે છે.
૧૦. ઈનામ મેળવનાર કલાકારો મંચ પર પહોંચ્યા.

૪. સામાન્ય / વિધ્યર્થ કૃદંત

☞ ક્રિયા થવાનો કે ફરજનો અર્થ દર્શાવે છે.
☞ ક્રિયા ચોક્કસ કાળનું સૂચન કરતાં નથી.
☞ સામાન્ય કૃદંતના પ્રત્યયો: વો,વી, વું, વાનો, વાની, વાનું

☞ GCERT ના ઉદાહરણ:

૧. તે આવવાનો હતો, હમણાં આવશે.
૨. અમે કાલે પહોંચવાનું નક્કી કર્યું છે.
૩. આ પુસ્તક વાંચવું મને ગમશે.
૪. આ કાગળ વાંચવો એવી મને ઈચ્છા હતી.
૫. આ લિપિ વાંચવી સાવ સરળ હશે.
૬. બીજા માટે જીવવાનું એ સહેલું નથી.
૭. ડૉક્ટરે કહ્યું કે તારે નિયમિત દોડવું.
૮. મારે ભાઈને એક જરૂરી વાત કહેવી છે.
૯. બધાનો રડવાનો અવાજ સંભળાય છે.
૧૦. તમારે દેશદ્રોહ પર વક્તવ્ય આપવાનું છે.

૫. હેત્વર્થ કૃદંત

☞ હેતુ દર્શાવે છે.
☞ હેત્વર્થ કૃદંતના પ્રત્યય : વા, વાને

☞ GCERT ના ઉદાહરણ:

૧. હું ખાવા માટે આવ્યો નથી.
૨. ખાવાને માટે જ તે આવ્યો હતો.
૩. આ ચોપડી વાંચવાને હું લઈ જઈશ.
૪. કોઈને નહિ ભાળવાને કારણે તે નીકળી ગયો.
૫. બીજા માટે પૈસા વાપરવા એ સહેલું નથી.

☞ અન્ય ઉદાહરણ:

૬. વિદ્યાર્થીઓ લાઈબ્રેરીમાં વાંચવા જાય છે.
૭. એની પાસે હવે બોલવાને કાઈ નથી.
૮. બધા રમવા ગયા.
૯. હું સારો માણસ બનવાનો પ્રયાસ કરું છું.
૧૦. અમારા આંગણે જમવા આવજો.

૬. સંબંધક ભૂતકૃદંત :

☞ અગાઉ થયેલી ક્રિયા સાથે ક્રિયાપદનો સંબંધ બતાવે છે.
☞ સંબંધક ભૂતકૃદંતના પ્રત્યયો: ઇ, ઈને

☞ GCERT ના ઉદાહરણ:

૧. આ કામ જોઈને હું ખુશ થઈ ગયો.
૨. હસીહસીને તે બેવળ બની ગયા.
૩. તેની ચિત્રકલા જોઈ સહુ રાજી થયા.
૪. પત્ર વાંચીને તેને સંતોષ થયો.
૫. એનું કામ જોઈને શેઠ ખુશ થઈ ગયા.

☞ અન્ય ઉદાહરણ:

૬. હું નાસ્તો કરીને નોકરીએ ગયો.
૭. હું પણ બગીચામાં જઈને બેસતો.
૮. મિત્રની પ્રગતિ જોઈ હું હરખાઈ ઉઠ્યો.
૯. સારી તૈયારી કરીને સફળ થઈ જવું.
૧૦. આખો દિવસ લખીને થાકી ગયો.

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

1. 'વિચારતાં નેત્ર જલે ભરાય છે.' - વિચારતાં-નો કૃદંતનો પ્રકાર ક્યો છે ?

(A) ભવિષ્ય કૃદંત (B) વિધ્યર્થ કૃદંત
(C) ભૂતકૃદંત (D) વર્તમાન કૃદંત

2. નીચે આપેલ વાક્યમાં રેખાંકિત શબ્દનો કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો. - પૂરીઓ વણતાં વણતાં મેં કહ્યું.

(A) ભૂતકૃદંત (B) વર્તમાનકૃદંત
(C) ભવિષ્યકૃદંત (D) હેત્વર્થ કૃદંત

3. રેખા ભાવિકને ખવડાવીને ખાય છે. રેખાંકિત શબ્દ ક્યા કૃદંતનો પ્રકાર છે ?

(A) ભવિષ્ય કૃદંત (B) સંબંધક ભૂતકૃદંત
(C) સામાન્ય કૃદંત (D) વર્તમાન કૃદંત

4. ભૂતકૃદંત ઓળખાવો.

(A) પડ્યો પડ્યો (B) લખવાનું
(C) લખીને (D) વાંચવાનો

5. સાંભળનાર કોઈ હતું જ નહિને. - રેખાંકિત શબ્દોની કૃદંત ઓળખાવો.

(A) ભવિષ્યકૃદંત (B) ભૂતકૃદંત
(C) હેત્વર્થ કૃદંત (D) વિધ્યર્થ કૃદંત

6. 'માણસો માખીની જેમ મરતા હતા.' - રેખાંકિત પદ કૃદંતનો ક્યો પ્રકાર સૂચવે છે.

(A) ભવિષ્યકૃદંત (B) વિધ્યર્થકૃદંત
(C) ભૂતકૃદંત (D) વર્તમાનકૃદંત

7. 'બાળકો જમીને શાળાએ ગયાં.' - રેખાંકિત શબ્દનો કૃદંત ઓળખાવો.

(A) વર્તમાન કૃદંત (B) સંબંધક ભૂત કૃદંત
(C) હેત્વર્થ કૃદંત (D) ભૂતકૃદંત

8. આપેલા વાક્યમાં રેખાંકિત શબ્દનો કૃદંત પ્રકાર જણાવો.
- 'મોંઘીનો રડવાનો અવાજ સંભળાય છે.'

(A) ભૂતકૃદંત (B) ભવિષ્યકૃદંત
(C) વર્તમાનકૃદંત (D) વિધ્યર્થ કૃદંત

9. જે ધાતુના અંતે 'નાર' છે તેને ક્યા પ્રકારનું કૃદંત કહો ?

(A) સામાન્ય કૃદંત (B) હેત્વર્થ કૃદંત
(C) વર્તમાન કૃદંત (D) ભવિષ્ય કૃદંત

10. નીચે આપેલ વાક્યમાં રેખાંકિત શબ્દનો કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો.
- 'તું ખાવાનું મોકલનાર કોણ ?'

(A) ભૂતકૃદંત (B) આજ્ઞાર્થકૃદંત
(C) ભવિષ્યકૃદંત (D) વિધ્યર્થકૃદંત

11. હું પણ ત્યાં જઈને બેસતો. - રેખાંકિત વાક્યમાં કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો.

(A) વર્તમાનકૃદંત (B) સંબંધક ભૂતકૃદંત
(C) આજ્ઞાર્થકૃદંત (D) વિધ્યર્થકૃદંત

12. 'લખવું-વાંચવું' એ કંઈ કેળવણી નથી. - રેખાંકિત શબ્દનો કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો.

(A) વિધ્યર્થ (B) સંબંધક કૃદંત
(C) ભવિષ્યકૃદંત (D) વર્તમાન કૃદંત

13. મેં બધું વાળીને સાફ કર્યું. - રેખાંકિત શબ્દનો કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો.

(A) ભૂતકૃદંત (B) ભવિષ્યકૃદંત
(C) સંબંધક ભૂતકૃદંત (D) વર્તમાન કૃદંત

14. 'બહાર મેળો લાગેલો હતો.' - 'લાગેલો' કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો.

(A) વર્તમાન કૃદંત (B) ભૂતકૃદંત
(C) ભવિષ્ય કૃદંત (D) સંબંધક ભૂતકૃદંત

15. 'આ સમજવું સહેલું નથી.' - વાક્યમાં 'સમજવું' નીચેના પૈકી શું છે ?

(A) કૃદંત (B) સંજ્ઞા
(C) સર્વનામ (D) વિશેષણ

16. 'સાચું બોલનાર ક્યાં છે ?' - આ વાક્યમાં કર્તા - પદ 'બોલનાર' એ શું છે ?

(A) કૃદંત (B) સંજ્ઞા
(C) સર્વનામ (D) વિશેષણ

17. 'ઘરનાં સર્વ માણસને પોતપોતાની બાબતમાં જરી જરી અગવડ લાગવા માંડી.' વાક્યમાં ક્યું કૃદંત વપરાયું છે ?

(A) સંબંધક કૃદંત (B) સામાન્ય કૃદંત
(C) હેત્વર્થ કૃદંત (D) ભૂત કૃદંત

18. નીચે આપેલા વાક્યમાં રેખાંકિત શબ્દનો કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો.
ટાઈમટેબલ બનાવનાર દરેકને મારી સૂચના છે.

(A) ભૂતકૃદંત (B) આજ્ઞાર્થ કૃદંત
(C) ભવિષ્ય કૃદંત (D) હેત્વર્થ કૃદંત

19. વર્ષાઋતુમાં વૃક્ષો પરથી સૂરજને ખરતો જોઉં છું. - લીટી દોરેલા શબ્દનો કૃદંત ઓળખાવો.

(A) ભૂતકૃદંત (B) વિધ્યર્થ કૃદંત
(C) વર્તમાન કૃદંત (D) સંબંધક કૃદંત

20. 'એને વાંચેલું યાદ રહેતું નથી.' - વાક્યમાં 'વાંચેલું' શું છે ?

(A) વિશેષણ (B) સર્વનામ
(C) સંજ્ઞા (D) કૃદંત

21. તેઓ હાથ ઊંચા કરીને મદદ માગતા હતા.- કૃદંત ઓળખાવો.

(A) સંબંધક ભૂતકૃદંત (B) હેત્વર્થ કૃદંત
(C) વર્તમાન કૃદંત (D) ભૂતકૃદંત

22. પંખી ઊડીને ઝાડ પર બેઠું. - આ વાક્યમાં 'ઊડીને' શબ્દ શું છે ?

(A) નામ (B) સર્વનામ
(C) સંયોજક (D) કૃદંત

23. 'ઊગતા સૂરજને સહુ કોઈ પૂજે.' કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો.

(A) હેત્વર્થ કૃદંત (B) ભવિષ્ય કૃદંત
(C) વર્તમાન કૃદંત (D) સંબંધક કૃદંત

24. રમતાં બાળક વહાલાં લાગે. - વાક્યમાં રેખાંકિત કરેલ શબ્દમાં કૃદંતનો પ્રકાર ઓળખાવો.

(A) વર્તમાન કૃદંત (B) ભૂતકૃદંત
(C) ભવિષ્ય કૃદંત (D) એકપણ નહીં

25. મારી ઉંમર પ્રશ્નો પૂછવા જેટલી થઈ. - રેખાંકિત શબ્દના કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો.

(A) ભૂતકૃદંત (B) વિધ્યર્થકૃદંત
(C) સંબંધક કૃદંત (D) ભવિષ્યકૃદંત

26. રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર શોધી જણાવો. કિશા લખતાં-લખતાં ટીવી જુએ છે.

(A) ભૂત કૃદંત (B) વર્તમાનકૃદંત
(C) ભવિષ્યકૃદંત (D) વિધ્યર્થકૃદંત

27. નીચે ઓપેલ રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો. મને શિખામણ આપનાર તું કોણ?

(A) વર્તમાનકૃદંત (B) ભવિષ્યકૃદંત
(C) ભૂતકૃદંત (D) વિધ્યર્થ કૃદંત

28. રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર શોધી જણાવો. કનુભાઈ બપોરે જમતા નથી.

(A) હેત્વર્થ કૃદંત (B) ભવિષ્યકૃદંત
(C) ભૂતકૃદંત (D) વર્તમાન કૃદંત

29. રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર શોધી જણાવો. અલકા દોડીને આવે છે.

(A) વર્તમાન કૃદંત (B) સંબંધક ભૂતકૃદંત
(C) સામાન્ય કૃદંત (D) હેત્વર્થ કૃદંત

30. રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર શોધી જણાવો. દુઃખમાં ફસાયેલ લોકો ઈશ્વર પાસે ઓવે છે.

(A) ભૂતકૃદંત (B) સંબંધક ભૂતકૃદંત
(C) ભવિષ્યકૃદંત (D) સામાન્ય કૃદંત

31. રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર શોધી જણાવો. હર્ષિનને બોલવું ગમતું નથી.

(A) સામાન્ય કૃદંત (B) વર્તમાન કૃદંત
(C) ભવિષ્ય કૃદંત (D) ભૂતકૃદંત

32. નીચે ઓપેલ રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો. તે પગથી ઊંચકવાનો પ્રયાસ કરે છે.

(A) હેત્વર્થ કૃદંત (B) વર્તમાન કૃદંત
(C) ભૂતકૃદંત (D) સંબંધક ભૂતકૃદંત

33. નીચે આપેલ રેખાકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો. મને પાછા જોવાનું મન ન થયું.

(A) વર્તમાન કૃદંત (B) વિધ્યર્થકૃદંત
(C) ભૂતકૃદંત (D) ભવિષ્યકૃદંત

34. નીચે ઓપેલ રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો. તેઓ ડઝન નાળિયેર બાંધીને લઈ ઓવતા.

(A) સંબંધક ભૂતકૃદંત (B) સામાન્ય કૃદંત
(C) વર્તમાન કૃદંત (D) ભૂતકૃદંત

35. નીચે ઓપેલ રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો. મે બધુ વાળીને સાફ કર્યું.

(A) સંબંધક ભૂત કૃદંત (B) હેત્વર્થ કૃદંત
(C) ભૂતકૃદંત (D) ભવિષ્ય કૃદંત

36. નીચે ઓપેલ રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો. મારું રાજસ્થાન આવવું-જવું ચાલતું રહ્યું.

(A) વર્તમાન કૃદંત (B) ભૂતકૃદંત
(C) વિધ્યર્થ કૃદંત (D) સંબંધક ભૂતકૃદંત

37. નીચે ઓપેલ રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો : તેના મુખ પર અણધારેલો ઓનંદ હતો.

(A) વર્તમાન કૃદંત (B) ભૂતકૃદંત
(C) હેત્વર્થકૃદંત (D) ભવિષ્યકૃદંત

38. રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો. કાળુએ ન બોલવાના સોગન ખાધા હતા.

(A) વર્તમાન કૃદંત (B) સંબંધક ભૂતકૃદંત
(C) ભવિષ્ય કૃદંત (D) સામાન્ય કૃદંત

39. 'બકો ઊભો થયો ને રડવા લાગ્યો.'કૃદંત ઓળખાવો.

(A) ભવિષ્ય કૃદંત (B) ભૂત કૃદંત
(C) વર્તમાન કૃદંત (D) વિધ્યર્થ કૃદંત

40. 'હું પથારીમાં પડ્યો પડ્યો વાંચુ છું.' કૃદંત ઓળખાવો.

(A) ભવિષ્ય કૃદંત (B) ભૂત કૃદંત
(C) વર્તમાન કૃદંત (D) હેત્વર્થ કૃદંત

41. રેખાંકિત પદનો કૃદંતના પ્રકાર શાધી જણાવો. પરેશ બોલતો હતો.

(A) ભૂતકૃદંત (B) સામાન્યકૃદંત
(C) ભવિષ્યકૃદં (D) વર્તમાન કૃદંત

42. રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર શોધી જણાવો. બટકવાડામાં મહાદેવનું મંદિર આવેલ છે

(A) ભૂતકૃદંત (B) વર્તમાનકૃદંત
(C) સામાન્યકૃદંત (D) સબંધક ભૂતકૃદંત

43. રેખાંકિત પદનો કુદતનો પ્રકાર શોધી જણાવો : હર્લિનને બોલવું ગમતું નથી.

(A) સામાન્યકૃદંત (B) વર્તમાનકૃદંત
(C) ભવિષ્યકૃદંત (D) ભૂતકૃદંત

44. રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર શોધી જણાવો. કંચને ટાઈમટેબલ બનાવેલ હતું.

(A) વર્તમાનકૃદંત (B) સામાન્યકૃદંત
(C) ભૂતકૃદંત (D) ભવિષ્ય કૃદંત

45. રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર શોધી જણાવોઃ પ્રજવલ ગોધરા આવનાર છે.

(A) વર્તમાનકૃદંત (B) ભવિષ્યકૃદંત
(C) હેત્વર્થ કૃદંત (D) ભૂતકૃદંત

46. રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર શોધી જણાવો. ધ્યાના અહીં આવેલ હતી.

(A) ભૂતકૃદંત (B) વર્તમાનકૃદંત
(C) ભવિષ્યકૃદંત (D) સામાન્ય કૃદંત

47. રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર શોધી જણાવો. ભારતી રમવા ગઈ.

(A) સામાન્ય કૃદંત (B) વર્તમાન કૃદંત
(C) સંબંધક ભૂતકૃદંત (D) ભૂતકૃદંત

48. રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર શોધી જણાવો વિહાનને શિસ્તમાં રહેવાનું છે

(A) વર્તમાનકુંદત (B) ભૂતકૃદંત
(C) હેત્વર્થકૃદંત (D) ભવિષ્યકૃદંત

49. રેખાંકિત પદનો કૃદંત પ્રકાર શોધી અલકા દોડીને આવે છે. જણાવો.

(A) વર્તમાન કૃદંત (B) સંબંધક ભૂતકૃદંત
(C) સામાન્ય કૃદંત (D) હેત્વર્થ કૃદંત

50. 'ફાગણમાં વૃક્ષો પરથી સૂરજને ખરતો જોઉં છું.' ખરતો-કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો.

(A) ભૂતકૃદંત (B) વિધ્યર્થ કૃદંત
(C) ભવિષ્યકૃદંત (D) વર્તમાનકૃદંત

51. 'માલસમાન જોઈએ ખરીદો' - કૃદંત ઓળખાવો.

(A) સંબંધક ભૂતકૃદંત (B) ભૂતકૃદંત
(C) સામાન્ય કૃદંત (D) ભવિષ્ય કૃદંત

52. 'હસતું મોઢું રાખજો'કૃદંત ઓળખાવો.

(A) વર્તમાન કૃદંત (B) સામાન્ય કૃદંત
(C) ભૂતકૃદંત (D) ભવિષ્ય કૃદંત

53. 'આ કુટેવ તમારે છોડી દેવાની છે.' -કૃદંત ઓળખાવો.

(A) સંબંધક ભૂતકૃદંત (B) વર્તમાન કૃદંત
(C) વિધ્યર્થ કૃદંત (D) ભૂતકૃદંત

54. કુસંપ સામે લડવાનું છે. 'લડવાનું 'કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો.

(A) વર્તમાન કૃદંત (B) વિધ્યર્થકૃદંત
(C) ભવિષ્ય કૃદંત (D) ભૂતકૃદંત

55. આપેલ વાક્યમાંથી કૃદંત શોધી તેનો પ્રકાર લખોઃ હું પણ ત્યાં જઈને બેસતો.

(A) વર્તમાન કૃદંત (B) સંબંધક ભૂતકૃદંત
(C) આજ્ઞાર્થ કૃદંત (D)વિધ્યર્થ કૃદંત

56. 'લખવું-વાંચવું એ કઈ કળવણી નથી'- લખવું-વાંચવુ-કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો.

(A) ભૂતકૃદંત (B) વર્તમાન કૃદંત
(C) વિધ્યર્થ કૃદંત (D) ભવિષ્યકૃદંત

57. નીચે આપેલ વાક્યમાંથી કૃદંત શોધી તેનો પ્રકાર લખો. મારી ઉંમર પ્રશ્નો પૂછવા જેટલી થઈ.

(A) વિધ્યર્થ કૃદંત (B) ભૂત કૃદંત
(C) સંબંધક ભૂતકૃદંત (D) ભવિષ્યકૃદંત

58. 'તે સ્કૂલમાં ચાલીને ગઈ' ચાલીને-કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો.

(A) સંબંધક ભૂતકૃદંત (B) વિધ્યર્થ કૃદંત
(C) ભૂતકૃદંત (D)ભવિષ્યકૃદંત

59. નીચે આપેલા વાક્યમાંથી કૃદંત શોધી તેનો પ્રકાર લખો. હું એક અદૃશ્ય શક્તિ અને ઉત્સાહથી ઉભારાઈ ગયો હતો.

(A) ભવિષ્યકૃદંત (B) આજ્ઞાર્થ કૃદંત
(C) સંબંધક કૃદંત (D) હેત્વર્થ કૃદંત

60. 'ટાઈમટેબલ બનાવનાર દરેકને મારી સૂચના છે' - 'બનાવનાર' કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો.

(A) વર્તમાન કૃદંત (B) વિધ્યર્થ કૃદંત
(C) ભવિષ્ય કૃદંત (D) ભૂત કૃદંત

61. 'દાદાની વાતો સાંભળવાની બહુ મજા આવતી' વાક્યમાંથી કૃદંત શોધી તેનો પ્રકાર લખો.

(A) હેત્વર્થ કૃદંત (B) ભૂતકૃદંત
(C) ભવિષ્યકૃદંત (D) વિધ્યર્થ કૃદંત

62. નીચે આપેલ વાક્યમાંના રેખાંકિત શબ્દનો કૃદંતનો પ્રકાર લખો. સ્વામીજીએ આવીને અહીંના સઘળા, વાતાવરણને પાવન અને સુંદર બનાવી દીધો.

(A) હેત્વર્થ કૃદંત (B) સંબંધક ભૂત કૃદંત
(C) ભૂતકૃદંત (D) ભવિષ્યકૃદંત

63. નીચે આપેલ વાક્યમાંથી કૃદંત શોધી તેનો પ્રકાર લખો. પહાડોની હારમાળા વચ્ચે દૂર સુધી લહેરાતી નર્મદા દેખાય.

(A) ભૂતકૃદંત (B) વર્તમાનકૃદંત
(C) ભવિષ્યકૃદંત (D) વિધ્યર્થ કૃદંત

64. નીચે આપેલ વાક્યમાંથી કૃદંત શોધી તેનો પ્રકાર લખો.

(A) હેત્વર્થ કૃદંત (B) ભૂતકૃદંત
(C) વિધ્યર્થ કૃદંત (D) ભવિષ્યકૃદંત

65. 'રાંધનારો માણસ મોડો આવ્યો' રેખાંકિત કૃદંતનો પ્રકાર ઓળખાવો.

(A) ભવિષ્ય કૃદંત (B) ભૂત કૃદંત
(C) હેત્વર્થ કૃદંત (D)સંબંધક ભૂત કૃદંત

66. જૈનો પ્રકાર 'વાન' છે તેને ક્યા પ્રકારનું કૃદંત કહેશો?

(A) સામાન્યકૃદંત (B) હેત્વર્થ કૃદંત
(C) વર્તમાન કૃદંત (D) ભવિષ્ય કૃદંત

67. 'ઉગતા સૂરજને સહુ કોઈ પૂજે'કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો.

(A) હેત્વર્થ કૃદંત (B) ભવિષ્ય કૃદંત
(C) વર્તમાન કૃદંત (D) સંબંધક કૃદંત

68. રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાશ શોધી જણાવો : કનુભાઈ બપોરે જમતા નથી.

(A) હેત્વર્થ કૃદંત (B) ભવિષ્યકૃદંત
(C) ભૂતકૃદંત (D) વર્તમાન કૃદંત

69. રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર શોધી જણાવો. તે કેડ બાંધીને રમે છે.

(A) વર્તમાન કૃદંત (B) સંબંધક ભૂતકૃદંત
(C) ભૂતકૃદંત (D) વિધ્યર્થ કૃદંત

70. રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર શોધી જણાવો.વધારે રખડનાર સફળ થતો નથી.

(A) ભૂતકૃદંત (B) ભવિષ્યકૃદંત
(C) વિધ્યર્થ કૃદંત (D) સંબંધક ભૂતકૃદંત

71. રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાશ શોધી જણાવો. દુઃખમાં ફસાયેલા લોકો ઈશ્વર પાસે આવે છે.

(A) ભૂતકૃદંત (B) સંબંધક ભૂતકૃદંત
(C) ભવિષ્ય કૃદંત (D)સામાન્યકૃદંત

72. રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર શોધી જણાવો. કામિની ખાવાને મહત્વ આપે છે.

(A) વર્તમાન કૃદંત (B) વિધ્યર્થકૃદંત
(C) ભવિષ્યકૃદંત (D) ભૂતકૃદંત

73. રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર શોધી જણાવો. ગૌરવ સાંજે આવનાર હતો.

(A) ભવિષ્ય કૃદંત (B) ભૂતકૃદંત
(C) વર્તમાન કૃદંત (D) હેત્વર્થકૃદંત

74. રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર શોધી જણાવો. મારે ખેતુફળિયા જવાનું છે.

(A) વર્તમાન કૃદંત (B) હેત્વર્થકૃદંત
(C) ભૂતકૃદંત (D) ભવિષ્યકૃદંત

75. રેખાંકિત પદના કૃદંતનો પ્રકાર શોધી જણાવો. અક્ષય ચાલતાં-ચાલતાં કોલેજ ગયો.

(A) વર્તમાનકૃદંત (B) હેત્વર્થકૃદંત
(C) ભવિષ્યકૃદંત (D) ભૂતકૃદંત

76. રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર શોધી જણાવો. કિશા લખતાં-લખતાં ટીવી જુએ છે.

(A) ભૂતવૃંદત (B) વર્તમાન કૃદંત
(C) ભવિષ્યકૃદંત (D) વિદ્યર્થકૃદંત

77. રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર શોધી જણાવો. મિથુન જમીને ફરવા જતો.

(A) વર્તમાન કૃદંત (B) ભૂતકૃદંત
(C) સંબંધક ભૂતકૃદંત (D) હેત્વર્થ કૃદંત

78. 'હસતુ મોઢું રાખજો' - કૃદંત આળખાવો.

(A) વર્તમાન કૃદંત (B) સામાન્યકૃદંત
(C) ભૂતકૃદંત (D) ભવિષ્યકૃદંત

79. નીચે આપેલ વાક્યમાં રેખાંકિત શબ્દનો કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો. પૂરીઓ વણતા વણતા મેં કહ્યું.

(A) ભૂતવૃંદત (B) વર્તમાનકૃદંત
(C) ભવિષ્યકૃદંત (D) હેત્વર્થ કૃદંત

80. નીચે આપેલ વાકયમાં રેખાંકિત શબ્દનો કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો. મેં બધુ વાળીને સાફ કર્યું.

(A) ભૂતકૃદંત (B) ભવિષ્યકૃદંત
(C) સંબંધક ભૂતકૃદંત (D)વર્તમાન કૃદંત

81. નીચે આપેલ વાક્યમાં રેખાંકિત શબ્દનો કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો. તું ખાવાનું મોકલનાર કોણ?

(A) ભૂતકૃદંત (B) આજ્ઞાર્થ કૃદંત
(C) ભવિષ્યકૃદંત (D) વિદ્યર્થકૃદંત

82. નીચે આપેલ વાક્યમાં રેખાંકિત શબ્દનો કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો.

હું પણ ત્યાં જઈને બેસતો.

(A) વર્તમાન કૃદંત (B) સંબંધક ભૂતકૃદંત
(C) આજ્ઞાર્થ કૃદંત (D) વિધ્યર્થ કૃદંત

83. નીચે આપેલ વાક્યમાં રેખાંકિત શબ્દનો કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો. લખવું વાંચવું એ કંઈ કળવણી નથી.

(A) વિધ્યર્થ કૃદંત (B) સંબંધ કૃદંત
(C) ભવિષ્ય કૃદંત (D) વર્તમાન કૃદંત

84. નીચે આપેલ વાક્યમાં રેખાંકિત શબ્દનો કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો.મારી ઉંમર પ્રશ્નો પુછવા જેટલી થઈ.

(A) વિધ્યર્થ કૃદંત (B) ભૂત કૃદંત
(C) સંબંધક ભૂતકૃદંત (D) ભવિષ્ય કૃદંત

85. નીચે આપેલ વાક્યમાં રેખાંકિત શબ્દનો કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો. ટાઈમ ટેબલ બનાવનાર દરેકને મારી સૂચના છે.

(A) ભૂત કૃદંત (B) આજ્ઞાર્થકૃદંત
(C) ભવિષ્યકૃદંત (D) હેત્વર્થ કૃદંત

86. નીચે આપેલ વાક્યમાં રેખાંકિત શબ્દનો કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો. મોંઘીનો રડવાનો અવાજ સંભળાય છે.

(A) ભૂતકૃદંત (B) ભવિષ્યકૃદંત
(C) વર્તમાન કૃદંત (D) વિધ્યર્થ કૃદંત

87. નીચે આપેલ વાક્યમાં રેખાંકિત શબ્દનો કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો. સાંભળનાર કોઈ હતું જ નહિને !

(A) ભવિષ્યકૃદંત (B) ભૂતકૃદંત
(C) હેત્વર્થ કૃદંત (D) વિધ્યર્થ કૃદંત

88. આપેલ વાક્યમાં રેખાંકિત શબ્દનો કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો : ગીતા બાજુમાં કહેવા પ્રમાણે ગોઠવાય છે.

(A) હેત્વર્થ કૃદંત (B) ભૂતકૃદંત
(C) વિધ્યર્થ કૃદંત (D) ભવિષ્ય કૃદંત

89. અહીં આપેલ વાક્યમાં કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો : દાદાની વાતો સાંભળવાની બહુ મજા આવતી.

(A) હેત્વર્થ કૃદંત (B) ભૂતકૃદંત
(C) ભવિષ્યકૃદંત (D) વિધ્યર્થ કૃદંત

90. આપેલ વાક્યમાંથી રેખાંકિત શબ્દનો કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો. 'પહાડોની હારમાળા વચ્ચે દૂર સુધી લહેરાતી નર્મદા દેખાય'.

(A) ભૂતકૃદંત (B) વર્તમાન કૃદંત
(C) ભવિષ્ય કૃદંત (D) વિધ્યર્થ કૃદંત

91. 'બહાર મેળો લાગેલો હતો.' લાગેલો - કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો.

(A) વર્તમાન કૃદંત (B) ભૂત કૃદંત
(C) ભવિષ્યકૃદંત (D) સંબંધક ભૂતકૃદંત

92. 'ભણેલી સ્ત્રી સુખમાં ગમ્મત આપે છે'ભણેલી - કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો.

(A) ભૂતકૃદંત (B) સામાન્યકૃદંત
(C) હેત્વર્થ કૃદંત (D) વર્તમાન કૃદંત

93. જેનો પ્રકાર 'નાર' કે 'વાન' છે તેને ક્યા પ્રકારનું કૃદંત કહેશો ?

(A) સામાન્ય કૃદંત (B) હેત્વર્યકૃદંત
(C) વર્તમાન કૃદંત (D) ભવિષ્યકૃદંત

94. રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર શોધી જણાવો. મિથુન જમીને ફરવા જતો

(A) વર્તમાન કૃદંત (B) ભૂતકૃદંત
(C) સંબંધક ભૂતકૃદંત (D) હેત્વર્થ કૃદંત

95. રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર શોધી જણાવો. બટકવાડામાં મહાદેવનું મંદિર આવેલ છે.

(A) ભૂતકૃદંત (B) વર્તમાન કૃદંત
(C) સામાન્ય કૃદંત (D) સંબંધક ભૂતકૃદંત

96. રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર શોધી વધારે રખડનાર સફળ થતો નથી જણાવો.

(A) ભૂતકૃદંત (B) ભવિષ્ય કૃદંત
(C) વિધ્યર્થ કૃદંત (D) સંબંધત ભૂતકૃદત

97. રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર શોધી જણાવો. પરેશ બોલતો હતો.

(A) ભૂતકૃદંત (B) સામાન્યકૃદંત
(C) ભવિષ્યકૃદંત (D) વર્તમાન કૃદંત

98. રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર શોધી જણાવો. પ્રજવલ ગોધરા આવનાર છે.

(A) વર્તમાન કૃદંત (B) ભવિષ્યકૃદંત
(C) હેત્વર્થકૃદંત (D) ભૂતકૃદંત

99. રેખાંકિત પદનો કુદતનો પ્રકાર શોધી જણાવો. કાળુએ ન બોલવાના સોગન ખાધા હતા.

(A) વર્તમાન કૃદંત (B) સંબંધક ભૂતકૃદંત
(C) ભવિષ્ય કૃદંત (D) સામાન્ય કૃદંત

100. નીચે આપેલ રેખાંકિત પદના કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો. સાંભળનાર કોઈ હતું જ નહીં.

(A) ભૂતકૃદંત (B) ભવિષ્યકૃદંત
(C) વર્તમાન કૃદંત (D) હેત્વર્થ કૃદંત

101. નીચે આપેલ રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો. તેઓ ડઝન નાળિયેર બાંધીને લઈ આવતા.

(A) સંબંધક ભૂતકૃદંત (B) સામાન્ય કૃદંત
(C) વર્તમાન કૃદંત (D) ભૂતકૃદંત

102. રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર શોધી જણાવો. કંચને ટાઈમટેબલ બનાવેલ હતું.

(A) વર્તમાનકૃદંત (B) સામાન્યકૃદંત
(C) ભૂતકૃદંત (D) ભવિષ્ય કૃદંત

103. નીચે આપેલ રેખાંકિત પદનો કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો. વિચારતાં નેત્ર જલે ભરાય છે.

(A) સંબંધક ભૂતકૃદંત (B) સામાન્ય કૃદંત
(C) વર્તમાન કૃદંત (D) ભૂત કૃદંત

જવાબો

(1) D	(2) B	(3) B	(4) A	(5) A	(6) D	(7) B	(8) D	(9) D	(10) C
(11) B	(12) A	(13) C	(14) B	(15) A	(16) A	(17) C	(18) C	(19) C	(20) D
(21) A	(22) D	(23) C	(24) A	(25) B	(26) B	(27) B	(28) D	(29) B	(30) A
(31) A	(32) A	(33) B	(34) A	(35) A	(36) C	(37) B	(38) D	(39) D	(40) B
(41) D	(42) A	(43) A	(44) C	(45) B	(46) A	(47) A	(48) C	(49) B	(50) D
(51) A	(52) A	(53) C	(54) B	(55) B	(56) C	(57) A	(58) A	(59) C	(60) C
(61) D	(62) B	(63) B	(64) A	(65) A	(66) D	(67) C	(68) D	(69) B	(70) B
(71) A	(72) B	(73) A	(74) B	(75) A	(76) B	(77) C	(78) A	(79) B	(80) C
(81) C	(82) B	(83) A	(84) A	(85) C	(86) A	(87) A	(88) A	(89) D	(90) B
(91) B	(92) A	(93) D	(94) C	(95) A	(96) D	(97) D	(98) B	(99) D	(100) B
(101) A	(102) C	(103) C							

16 અનુગ અને નામયોગી

❖ અનુગ એટલે શું?

- ☞ અનુગ શબ્દ 'અનુ' એટલે પાછળ અને 'ગ' પરથી બનેલો છે, જેમાં 'અનુ' એટલે પાછળ અને 'ગ' એટલે ગતિ કરનાર .
- ☞ શબ્દની પાછળ અથવા જોડાઈને આવતા પ્રત્યયને 'અનુગ' કહેવાય છે.
- ☞ 'અનુગ' હંમેશા શબ્દ સાથે જોડાઈને જ આવે છે.
- ☞ અનુગને દૂર કરવાથી પદનો એકબીજા સાથે સંબંધ વ્યક્ત થઈ શકતો નથી.
- ☞ વિભક્તિના 'એકાક્ષરી' પ્રત્યયને અનુગ કહેવાય છે.
- ☞ અનુગ નામયોગી સાથે પણ આવી શકે છે.
- ☞ એક વાક્યમાં એકથી વધુ અનુગ આવી શકે છે.
- ☞ એ, ને, થી, માં, નો, ની, નું, ના - આ આઠ અનુગો છે.
- ☞ ઉદાહરણ:

૧. લાલાનું કામ બહુ સારું છે.
૨. રામના વનવાસ બધાને ઘણું શીખવે છે.
૩. યોગિનીથી આજે લાડું બનાવાશે.
૪. રાધિકાએ કાનાને પ્રાર્થના કરી.
૫. ગાડીમાં બેગ ન હતી.
૬. વિદ્યાર્થીઓ પ્રવાસમાં ખૂબ મજા કરશે.
૭. વડીલનું કહેલું ધ્યાનમાં લેવું જોઈએ.
૮. મારાથી આજે હાજરી અપાશે નહીં.
૯. દાદાના મકાનમાં તેમના ફોટો લટક્યો હતો.
૧૦. શ્યામે મોરલીના સૂર છેડ્યાં!

❖ નામયોગી એટલે શું?

- ☞ નામ કે સર્વનામની સાથે જોડાયેલ હોય અને વિભક્તિ પ્રત્યયની ગરજ સારે તેવા અવ્યયને 'નામયોગી' કહેવાય છે.
- ☞ વિભક્તિના 'એકાક્ષરી' સિવાયના પ્રત્યયોને 'નામયોગી' કહેવાય છે.
- ☞ 'નામયોગી' હંમેશા શબ્દથી છૂટા લખાય છે.
- ☞ નામયોગી વાક્યમાં એક જ આવે છે.
- ☞ નામયોગીઓ નીચે પ્રમાણે છે.
- ☞ 'વડે, થકી, વતી, સારુ, કાજે, અર્થે, તણું, દ્વારા, લીધે, વિશે, બદલે, સ્થાને, પ્રમાણે, કારણે, પેઠે, જેમ, જેવું, કરતાં, સિવાય, તરફ, લેખે, રૂપે, મારફત, અગાઉ, અનુસાર, ઉપરાંત, કેરો, કેરી, કેરુ, તણો, તણી, તણું, તરીકે, દરમિયાન, દીઠ, પર્યંત, બાદ, ભણી, માંહે, મુજબ, લગી, લગણ, મોઝાર, વગર, વિના, વેર, સાટે, સુધી, તળિયે, મિષે, અંદર, આસપાસ, નજીક, નિકટ, પડખે, પૂંઠે, બહાર, બાજુ, રૂએ, રૂબરૂ, સમીપ, થકી, અર્થે, અંગે,ખાતર, માટે, માથે, વાસ્તે, સાટું, સરખું, સરખી, સરખો, ઉપર, કને, જોકે, તળે, નીચે, પછવાડે, પછી,પહેલાં, પાસે, પૂર્વે, પ્રતિ, ફરતે, બરોબર, માફક, મધ્યે, ભેળો, ભેગો, વચ્ચે, સમક્ષ, વેરે, સહિત, હેઠળ, હેઠે, સન્મુખ.'
- ☞ ઉદાહરણ:

૧. એવરેસ્ટ <u>ઉપર</u> હંમેશાં બરફ હોય છે.
૨. અમે વિમાન <u>મારફત</u> પરદેશ ગયા.
૩. વૃક્ષ <u>પરથી</u> પાંદડા ખર્યા.
૪. સોના <u>કેરું</u> સરી ગયું કડું દૂબળા હસ્તમાંથી.
૫. મારા <u>તરફ</u> નજર કરો.
૬. ભગતસિંહે દેશ <u>ખાતર</u> બલિદાન આપ્યું.
૭. તેના <u>પાસે</u> અખૂટ સંપત્તિ છે.
૮. ભેંસ વૃક્ષ <u>નીચે</u> બેઠી હતી.
૯. બા <u>સારુ</u> જમવાનું લાવ.
૧૦. મારી <u>પેઠે</u> ઘર તો ચલાવ.

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

1. નામયોગી અંગે નીચેનામાંથી કયું વિધાન સાચું નથી ?
(A) નામયોગી વિભક્તિના પ્રત્યયની ગરજ સારે છે.
(B) નામયોગી નામથી છૂટાં લખાય છે.
(C) નામયોગી એકસાથે એકથી વધુ આવી શકતાં નથી.
(D) નામયોગી નામની સાથે લખાય છે.

2. દેશની આઝાદી કાજે ઘણા લોકોએ બલિદાન આપ્યાં. - આ વાક્યમાં 'કાજે' શબ્દ વ્યાકરણની દૃષ્ટિએ શું કહેવાશે ?
(A) નામયોગી (B) અવયવ
(C) નિપાત (D) કૃદંત

3. મારી પાસે એક મસ્ત રમકડું છે. - વાક્યમાં કયા પ્રકારનું નામયોગી વપરાયું છે ?
(A) અપાદાનવાચક (B) કારણવાચક
(C) તુલનાવાચક (D) સ્વામિત્વવાચક

4. મિલન કરતાં વિજય વધારે હોશિયાર છે - નામયોગી શોધો.
(A) મિલન (B) કરતાં
(C) વધારે (D) હોશિયાર

5. કલ્પેશ પટેલ હંમેશા રેલવે દ્વારા મુસાફરી કરે છે. - નામયોગી શોધો.
(A) હંમેશા (B) દ્વારા
(C) રેલવે (D) મુસાફરી

6. નીચેનામાંથી કયા વાક્યમાં નામયોગી વપરાયેલું નથી ?
(A) ટીના રમવા જતી નથી. (B) ટીના રૂમની અંદર ગઈ.
(C) દાદાજી બહાર ગયા છે. (D) ઝાડ પરથી કેરી પડી.

7. નીચેનામાંથી કયા વાક્યમાં નામયોગી વપરાયેલું છે ?
(A) 'ભવાની મંદિર' સુંદર પુસ્તક છે.
(B) ભાવિક ધીમેથી બોલે છે.
(C) ભગત સિંહે આઝાદી ખાતર જીવ ગુમાવ્યો.
(D) પ્રેરણા પતિવ્રતા સ્ત્રી છે.

8. પાંચ દાયકા દરમિયાન ભારતનો ખૂબ વિકાસ થયો. - નામયોગી શોધીને લખો.
(A) દાયકા (B) દરમિયાન
(C) ભરત (D) વિકાસ

9. ..... નામયોગી તરીકે વાપરી શકાય નહિ.
(A) અગાઉ (B) બાદ
(C) કેરું (D) કેળું

10. અવેજીવાચક નામયોગી શોધીને લખો.
(A) અર્થાત્ (B) બદલે
(C) બહાર (D) વાસ્તે

11. 'સોના કેરું કડું મારું સરી ગયું મમ હસ્તથી!' - 'કેરું' નામયોગી ઓળખાવો.
(A) અધિકરણવાચક (B) કરણવાચક
(C) તાદર્થ્યવાચક (D) સંબંધવાચક

: જવાબો :

(1) D	(2) A	(3) D	(4) B	(5) B	(6) A	(7) C	(8) B	(9) D	(10) B
(11) D									

17 સંયોજક ઉભયાન્વયી

❖ સંયોજક એટલે શું?

☞ જે પદ કે શબ્દો, શબ્દસમૂહો, વાક્યો કે ઉપવાક્યોને જોડવાનું કામ કરે તેને સંયોજક કહેવાય છે.

☞ સંયોજકને 'ઉભયાન્વયી' અવ્યય તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.

❖ સંયોજકના પ્રકારો નીચે પ્રમાણે છે.

૧. સમુચ્ચયવાચક
૨. વિરોધવાચક
૩. વિકલ્પવાચક
૪. અનુમાનવાચક
૫. પર્યાયવાચક
૬. કારણવાચક
૭. શરતવાચક
૮. દૃષ્ટાંતવાચક
૯. અવતરણવાચક

☞ ઉપરોક્ત પ્રકારોનો ક્રમાનુસાર અભ્યાસ કરીએ.

૧. સમુચ્ચયવાચક

☞ બે શબ્દો કે બે વાક્યોને જોડવાનું કામ કરે છે.

☞ પ્રત્યયઃ ને, અને, તથા, વળી, તેમજ, ઉપરાંત

☞ ઉદાહરણઃ

૧. રામ,સીતા અને લક્ષ્મણ વનમાં ગયાં.
૨. ત્યાં આવજો તથા જમજો.
૩. મનમાં ને મનમાં શું મોળું મોળું મલકે?
૪. ફરસાણ ઉપરાંત તેઓ ઘણું બધું લાવ્યા.
૫. તેઓ મોઢું બગાડીને વળી કશું બોલ્યા નહિ.

૨. વિરોધવાચકઃ

☞ એકબીજાથી વિરુદ્ધ અર્થનાં કંપનો આ ઉભયાન્વયીથી જોડાય છે.- પ્રત્યયઃ છતાં , છતાંપણ, તોપણ, તેમ છતાં પરંતુ, જો કે કિન્તુ, બલકે

☞ ઉદાહરણઃ

૧. હું આવ્યો પણ તમે ન મળ્યા.
૨. ડૉક્ટરે ના પાડી છતાં પણ તે વ્યસન કરે છે.
૩. અમેરિકા જવું છે, પરંતુ ઘરથી દૂર જવાતું નથી.
૪. મેં પૈસા આપ્યા, જો કે તેઓ લઇ લેશે તેવું લાગતું નથી.
૫. તેમના સંબંધ બગડ્યા હતા તોપણ સમાચાર લેવા આવ્યા.

૩. વિકલ્પવાચકઃ

☞ બેમાંથી એકની પસંદગી કે વિકલ્પ સૂચવવા વપરાય છે.

☞ પ્રત્યયઃ અથવા,વા, યા, કિંવા, કે, અગર

☞ ઉદાહરણઃ

૧. તમે આ સાડી લો કે પેલી લો.
૨. આજે અથવા કાલે રૂબરૂમાં વાત કરીશું.
૩. તમે ચા લે શો કે કોફી?
૪. હું ફોન અથવા મેસેજ કરીશ.
૫. જીતો યા હારો પ્રયાસ તો કરવો જ પડશે.

૪. અનુમાનવાચકઃ

☞ અનુમાનરૂપ હકીકતનું કથન અને પાયારૂપ હકીકતનું કથન એ બંને પ્રકારના સંયોજક વાક્યને જોડે છે.

☞ પ્રત્યયઃ તેથી,એટલે,માટે, તેથી

☞ ઉદાહરણઃ

૧. તે લગ્નમાં ગયો હતો, તેથી કચેરીમાં આવી શક્યો નહીં.
૨. વરસાદ ડ્યો હશે માટે કપડા ભીના છે.
૩. જૈમિને જલેબી ખાધી હશે માટે આટલો ખુશ છે.
૪. દીકરો આવવાનો હશે એટલે ઘર સજાવ્યું લાગે છે.
૫. તે સારો છે તેથી તેની સાથે બધું સારું જ થાય છે.

૫. પર્યાયવાચકઃ

☞ વિસ્તાર કે સ્પષ્ટતાથી કઠિન શબ્દોના પર્યાય સૂચવવા માટે વપરાય છે.

☞ પ્રત્યયઃ- અર્થાત્, એટલે કે

☞ ઉદાહરણઃ

૧. સત્યાગ્રહ એટલે સત્ય માટે આગ્રહ.
૨. ભગવાન એટલે સર્વસ્વ.
૩. ધ્યાન એટલે કે આત્મસાક્ષાત્કાર
૪. ગાંધીજી એટલે અહિંસાની મૂરત.
૫. વસુધૈવ કુટુમ્બકમની ભાવના અર્થાત્ આપણે બધાં એક જ છીએ.

૬. કારણવાચકઃ

☞ કારણ સૂચવવાના અર્થમાં વપરાય છે.

☞ પ્રત્યયઃ કારણ કે, કેમ કે

☞ ઉદાહરણ:

૧. હું લગ્નમાં ન ગયો, કારણ કે આમંત્રણ ન હતું.

૨. અમે બહાર ન ગયા કેમ કે વરસાદ ચાલુ હતો.

૩. આપણે તે ન કરવું જોઈએ કારણ કે તે ખોટું છે.

૪. હું તમારી આ વાતમાં સહમત નથી કેમ કે તમે ખોટું બોલો છો.

૫. તે વધુ જીવશે નહિ કેમ કે તેની તબિયત ખૂબ જ ખરાબ છે.

૭. શરતવાચક:

☞ શરત અને સંભવિત હકીકતને જોડે તેને શરતવાચક સંયોજક કહેવાય છે.

☞ પ્રત્યય: - જો-તો, જ્યારે-ત્યારે , જે-તે, જેમ-તેમ, જ્યાં-ત્યાં

☞ ઉદાહરણ:

૧. જો સમય હશે તો આવીશ.

૨. જ્યારે ભગવાન કરે ત્યારે થાય.

૩. જે કમાય તે વાપરે.

૪. જેમ હું કહું તેમ કરજો.

૫. જો હું સેવા કરું તો મેવા મળે.

૮. દૃષ્ટાંતવાચક:

☞ હકીકત અને દૃષ્ટાંતને જોડે છે.

☞ પ્રત્યય: જેમ કે

☞ ઉદાહરણ:

૧. જો દૃઢ સંકલ્પ હોય તો દુનિયા જીતી શકાય, જેમ કે સમ્રાટ અશોક.

૨. ભગવાનને લીધે ભક્ત પણ ઓળખાય છે, જેમ કે સુદામા.

૩. લોકો સારા વ્યક્તિત્વને સ્વીકારે છે, જેમ કે ગાંધીજી.

૪. મન હોય તો માળવે જવાય, જેમ કે સચિન તેંડુલકર.

૫. અભિમાન વિનાશ નોતરે છે, જેમ કે રાવણ.

૯. અવતરણવાચક:

☞ ઉક્તિ કે વિચારને રજૂ કરવા માટે વપરાય છે.

☞ પ્રત્યય: કે ('કે' પછી અવતરણ ચિહ્ન મૂકાય છે.)

☞ ઉદાહરણ:

૧. ગાંધીજી કહેતા કે, "ખોટી જોડણી કરવી એ માતૃભાષાનો વધ કરવા બરાબર છે."

૨. ભગવાન બુદ્ધે ઉપદેશ આપ્યો કે, "અહિંસાનું પાલન કરો."

૩. સ્વામી વિવેકાનંદે કહ્યું છે કે, "ઉઠો, જાગો અને ધ્યેયપ્રાપ્તિ સુધી મંડ્યા રહો."

૪. ગાંધીજીએ કહ્યું કે, "મારું જીવન એ જ મારો સંદેશ."

૫. કવિ સુંદરમે કહ્યું છે કે, " હું માનવી માનવ થાઉ તો ઘણું."

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

1. ધ્યાનથી ભણો અથવા ભણવાનું છોડી દો - આ વાક્યમાં સંયોજક દર્શાવતું પદ ક્યું છે?
(A) ભણવાનું (B) છોડી દો
(C) ધ્યાનથી (D) અથવા

2. સાપ આંખોથી સાંભળે છે એને ચક્ષુશ્રવા કહેવાય. - આ વાક્યને જોડવા કયા સંયોજકનો ઉપયોગ થઈ શકે ?
(A) ત્યારે (B) છતાં
(C) એટલે (D) પણ

3. વર્ગમાંથી એક શિક્ષક ગયા અને બીજા આવ્યા. - સંયોજકનો પ્રકાર લખો.
(A) અવતરણ વાચક (B) વિકલ્પવાચક
(C) સમુચ્ચયવાચક (D) શરતવાચક

4. 'સૌને એવો ઉપદેશ આપે કે સંસાર મિથ્યા છે.' - આ વાક્યમાંથી સંયોજક શોધો.
(A) આપે (B) પણ
(C) અને (D) કે

5. બે વાક્યને જોડવા માટે શું પ્રયોજાય છે ?
(A) સંયોજક (B) વિભક્તિ
(C) અનુગ (D) નામયોગી

6. વાક્યો, વાક્યખંડો અને પદોને જોડવાનું કામ કરનાર પદો શેનાથી ઓળખાય છે ?
(A) અનુગ (B) સંયોજકો
(C) પ્રત્યય (D) ક્રિયાપદ

7. 'સર્વત્ર વ્યાપેલી હવાને આપણે અનુભવી શકીએ છીએ પણ જોઈ શકતા નથી.' - વાક્યમાંથી સંયોજક શોધો.
(A) છીએ (B) પણ
(C) સર્વત્ર (D) આપણે

8. સંયોજક લખો : ડૉક્ટરની ના છતાં તેણે પાંચ ગુલાબજાંબુ ખાધાં.
(A) પાંચ (B) ગુલાબજાંબુ
(C) ના (D) છતાં

9. સંયોજક લખો : શિક્ષકે જોયું કે વર્ગમાં વિદ્યાર્થીઓ શાંત બેઠા છે.
(A) શાંત (B) જોયું
(C) કે (D) વિદ્યાર્થીઓ

10. જ્યારે આગ લાગે છે ત્યારે ધુમાડો નીકળે છે. - રેખાંકિત પદ શું છે ?
(A) નિપાત (B) સંયોજક
(C) વિશેષણ (D) કૃદંત

11. 'વાંચશો તો પાસ થશો.' - વાક્યમાં 'તો' શું છે ?
(A) વિશેષણ (B) નિપાત
(C) ક્રિયાવિશેષણ (D) સંયોજક

12. નીચે આપેલ સાદા વાક્યને જોડતાં યોગ્ય સંયોજકને વિકલ્પમાંથી શોધો. હું જાણું છું. મારા એકરારથી પિતાજી મારે વિશે નિર્ભય થયા. તેમન મહાપ્રેમ વૃદ્ધિ પામ્યો.
(A) પણ (B) કે
(C) અને (D) કે, અને

13. નીચે આપેલ સાદા વાક્યને જોડતા યોગ્ય સંયોજકને વિકલ્પમાંથી શોધો. ડૉક્ટરને કંઈ જ ન સમજાય. ઓ બે શબ્દો એની મદદે ઓવે છે.
(A) ત્યારે (B) કેમ કે
(C) તેમ છતાં (D) પછી

14. નીચે આપેલ સાદા વાક્યને જોડતા યોગ્ય સંયોજકને વિકલ્પમાંથી શોધો.
છાશ ઢળી જાય. ફરી ઘણાય ફેરા ભરી ઓપે. ઘીનો લોટો કોઈ ભરી ઓપે નહીં.
(A) તો, ત્યારે (B) તો, પણ
(C) જયાં ....ત્યાં (D) અથવા, માટે

15. નીચે આપેલા સાદા વાક્યને જોડતા યોગ્ય સંયોજકને વિકલ્પમાંથી શોધો. શિકારીઓ હજૂ ઓવ્યા નહોતા. પછી વાતે વળગ્યા.
(A) એટલ (B) છતાં
(C) કારણક (D) જ્યારે

16. નીચે આપેલ સાદા વાક્યને જોડતાં યોગ્ય સંયોજકને વિકલ્પમાંથી શોધો.
પોતે જેલમાં ગયો. જરાજરા ચાલતાં શીખ્યો હતો.
(A) પણ (B) કેમ કે
(C) છતા (D) ત્યારે

17. નીચે આપેલ સાદા વાકયોને જોડતાં યોગ્ય સંયોજક જણાવો. મહુડાં હતાં. ડાળીના ઝુમખા લટકી ઓવતાં.
(A) જયારે, ત્યાર (B) જેમ, તેમ
(C) જો, તો (D) જયાં, ત્યાં

18. નીચે આપેલ સાદા વાકયોને જોડતાં યોગ્ય સંયોજક જણાવો. ઈશ્વરલાલનો સ્વભાવ પણ એવો. સૌનું કામ કરી છૂટતાં.
(A) પણ (B) કેમ કે
(C) છતાં (D) કે

19. નીચે આપેલ સાદા વાક્યોને જોડતાં યોગ્ય સંયોજક જણાવો.

એકવાર પરસેવો છૂટયો એવો તો ઓનંદ ઓવે. જાણે તળાવમાં નહાતા હોઈએ.

(A) એટલે, કે (B) પણ, પછી
(C) જેમ, તેમ (D) જેમ જેમ, તેમ તેમ

20. નીચે આપેલ સાદા વાક્યોને જોડતા યોગ્ય સંયોજક જણાવો.

ચાલ હવે શરીર કોરુ કર જમવા બેસી જા

(A) અને (B) પણ
(C) કે (D) માટે

21. નીચે આપેલા સાદા વાક્યોને જોડતા યોગ્ય સંયોજક જણાવો.
બહારથી લોહી નીકળ્યું ન હતું. અંદર માર વાગ્યો હતો. એ બેહોશ થઈ. ગઈ હતી.

(A) પણ, અને (B) પછી, એટલે
(C) જ્યાં સુધી, ક (D) માટે, ત્યાં

22. નીચે આપેલ સાદા વાક્યને જોડતાં યોગ્ય સંયોજકને વિકલ્પમાંથી શોધો.

મારે માણસના મનમાં પડેલા દુકાળને દૂર કરવો છે.લીલી ધ્રાને ઉગાડવી છે.

(A) તો (B) ત્યાં
(C) પણ (D) અથવા

23. નીચે આપેલ સાદા- વાક્યને જોડતાં યોગ્ય સંયોજકને વિકલ્પમાંથી શોધો.

સ્ત્રીનો કોઈ ચોટલો પકડે. તે પિતામહ હોય. પરમેશ્વર પોતે હોય. તેથી સાથે યુદ્ધ કરવું.

(A) તો, કે, તો પણ (B) કે, તો, તોપણ
(C) અને, જયાં, માટે (D) એટલે, તેથી, તો

24. નીચે આપેલ સાદા વાક્યને જોડતાં યોગ્ય સંયોજકને વિકલ્પમાંથી શોધો.

અગાઉ બટકવાડા ગયો. અગાઉ સંતરામપુર ગયો. તમને લખવા ધારતો .

(A) જ્યાં... ત્યાં (B) જ્યાં સુધી...ત્યાં સુધી
(C) અને...ત્યારનો (D) અર્થાત

25. નીચે આપેલ સાદા વાક્યને જોડતાં યોગ્ય સંયોજકને વિકલ્પમાંથી શોધો:

ભૂલેચૂકે ફરીથી ઓવ્યો. છાતીમાં ઓ ટોટો જ સમજી લેજે.

(A) જ્યારે... ત્યારે (B) જો...તો
(C) જ્યાં... ત્યાં (D) પરંતુ

26. નીચે આપેલ સાદા વાક્યને જોડતાં યોગ્ય સંયોજકને વિકલ્પમાંથી શોધો:

પોતે જેલમાં ગયો. જરાજરા ચાલતાં શીખ્યો હતો.

(A) પણ (B) કેમ કે
(C) છતાં (D) ત્યારે

27. નીચે આપેલ સાદા વાક્યને જોડતાં યોગ્ય સંયોજકને વિકલ્પમાંથી શોધો.

વચ્ચે બોલીશ.મૂરખો બનાવીશ.

(A) અથવા (B) અને
(C) તો (D) છતાં

28. નીચે ઓપેલ સાદા વાક્યને જોડતાં યોગ્ય સંયોજકને વિકલ્પમાંથી શોધો.

ડોકટરને કંઈ જ ન સમજાય. ઓ બે શબ્દો એની મદદે ઓવે છે.

(A) ત્યારે (B) કેમ કે
(C) તેમ છતા (D) પછી

29. હમણાં ડોકટર ઓવીને ઈજેકશન ઓપી દેશે એટલે સારું થઈ જશે. વાક્યમાં સંયોજક શોધો.

(A) હમણાં (B) ને
(C) દેશે (D) એટલે

30. મારું સગપણ તો ભટ્ટને ત્યાં થઈ ગયું છે પણ કન્યા જરા નાની છે. વાક્યમાં સંયોજક શોધો.

(A) તો (B) ત્યાં
(C) પણ (D) જરા

31. નીચે ઓપેલ સાદા વાક્યને જોડતા યોગ્ય સંયોજકને વિકલ્પમાંથી શોધો:

હું જાણું છું. મારા એકરારથી પિતાજી મારે વિશે નિર્ભય થયા. તેમનો મહાપ્રેમ વૃદ્ધિ પામ્યો.

(A) પણ (B) કે
(C) અને (D)કે, અને

32. નીચે ઓપેલ સાદા વાક્યને જોડતા યોગ્ય સંયોજકને વિકલ્પમાંથી શોધો.

લાટ હોત તો લેત. કણબી છુ. નઈ લઉં.

(A) પણ, એટલે (B) તો, પણ
(C) જ્યાં... ત્યાં (D) અથવા, માટે

33. નીચે ઓપેલ સાદા વાક્યોને જોડતાં યોગ્ય સંયોજક જણાવો.

મને ઘણીવાર થતું. ગામલોકો થોડીક મદદ કરે. વધુ દવા લાવી શકાય.

(A) જેવું, તેવું (B) જે, તે
(C) કે, તો (D) જો, તો

34. નીચે ઓપેલ સાદા વાક્યને જોડતાં સંયોજકને વિકલ્પમાંથી શોધો.

સમાજમાં કલેક્ટરની જરૂર છે. કળાંની લારીવાળાની પણ જરૂર છે.

(A) જે .....તે (B) જેમ...તેમ
(C) જ્યાં... ત્યાં (D) અને

35. નીચે આપેલા સાદા વાક્યોને જોડતાં યોગ્ય સંયોજક જણાવો.

રાત જામતી ગઈ. ગાયકોનો કંઠ વધુ ગળતો ચાલ્યો.

(A) જો, તો (B) જેમ, તેમ
(C) જ્યાં, ત્યાં (D) જ્યાં સુધી, ત્યાં સુધી

36. નીચે આપેલ સાદા વાક્યને જોડતાં સંયોજકને વિકલ્પમાંથી શોધો.

ઈશ્વર અહીં જ છે. તું જોઈ શકતો નથી. એ અહીં જ છે.

(A) છતાં, પણ (B) છતાં, કે
(C) છતાં, અન (D) છતાં, માટે

: જવાબો :

(1) D	(2) C	(3) C	(4) D	(5) A	(6) B	(7) B	(8) D	(9) C	(10) B
(11) D	(12) D	(13) A	(14) B	(15) A	(16) D	(17) D	(18) D	(19) A	(20) A
(21) A	(22) B	(23) A	(24) C	(25) B	(26) D	(27) C	(28) A	(29) D	(30) C
(31) D	(32) A	(33) C	(34) B	(35) B	(36) B				

18 દ્વિરુક્ત અને રવાનુકારી

❖ દ્વિરુક્ત એટલે શું?

- ‘દ્વિ’એટલે બે અને ‘ઉક્ત’ એટલે બોલાયેલું.
- ગુજરાતી ભાષામાં ઘણે સ્થળે એકનો એક શબ્દ બેવડાયલો જોવામાં આવે છે. શબ્દની આ પ્રમાણે દ્વિરુક્તિ થવાથી તેમાં ‘દરેકનો’, ‘પૂર્ણપણાનો’, ‘વારંવાર થવાનો’ કે ‘અતિશય’નો એવો અર્થ આવે છે.
- દ્વિરુક્તિ પણ જુદી જુદી રીતે થાય છે.
- દ્વિરુક્ત શબ્દપ્રયોગના છ પ્રકાર નીચે મુજબ છે.

૧. એક જ રૂપની દ્વિરુક્ત હોય.

૨. એક ઘટકની ધ્વનિશ્રેણી બદલાતી હોય છે.

૩. સંયોજન પ્રત્યયો સાથેની દ્વિરુક્તિ.

૪. બંને ઘટકોસાર્થ હોય તેવી દ્વિરુક્તિ.

૫. બેમાંથી કોઇ એક જ ઘટક અર્થવાળું હોય એવી દ્વિરુક્તિ.

૬. બેમાંથી એક ઘટક અર્થવાળું ન હોય પણ બંને મળી કશોક અર્થ દર્શાવે.

❖ ઉપરોક્ત પ્રકારને ક્રમાનુસાર જોઇએ

૧. એક જ રૂપની દ્વિરુક્તિ હોયઃ

ઝબકઝબક	ફટફટ	ગણગણ	ઠેરઠેર	ધમધમ	જ્યાંજ્યાં
ખડખડ	થરથર	ભણભણ	માંડમાંડ	ચકચક	ધીમેધીમે
કટકટ	તમતમ	લબલબ	વાહવાહ	ટપટપ	ભલેભલે
કચકચ	ભમભમ	લપલપ	કચૂડકચૂડ	થરથર	કિલકિલ
ચપચપ	બણબણ	ખદખદ	છબછબ	સટસટ	જયજય
એકએક	ધમધમ	વાંચવાંચ	માણસમાણસ	મારમાર	ઘેરઘેર
વિધવિધ	હળવેહળવે	પાંચપાંચ	અર્ધુંઅર્ધું	લાલલાલ	પોચુંપોચું
આવેઆવે	સાફસાફ	ત્યાંત્યાં	હાયહાય	રમતારમતા	જતાંજતાં
જોઇજોઇ	બળબળ	ખોખો	ગલીગલી	ખાખા	જાજા

૨. એક ઘટકની ધ્વનિશ્રેણી બદલાતી હોય છેઃ

આડોશીપાડોશી	વાડીબાડી	અચકોમચકો	ખેદાનમેદાન
અદલબદલ	થીગડથાગડ	અડધોપડધો	અલપઝલપ
વાસણકૂસણ	અડધુંપડધું	અડખેપડખે	ઝટપટ
અમુક્તમુક	ઊથલપાથલ	અરસપરસ	ચટપટ
તાજુંમાજું	ઊલટસૂલટ	આચરકૂચર	ચટાપટા
ધોતીઆંપોતીઆં	ઉલટપાલટ	ઝોળીપોળી	ઓળખીતાંપાળખીતાં
આસપાસ	અષ્ટંપષ્ટં	જંતરમંતર	ગરબડસરબડ
ચોપડીબોપડી	કાગળબાગળ	ખુરસીબુરસી	અથાણુંબથાણું

૩. સંયોજક પ્રત્યયો સાથેની દ્વિરુક્તિઃ

ઉપરાઉપરી	અડોઅડ	તારેતાર	કૂદંકૂદા
ગરમાગરમ	અડધોઅડધ	પાનેપાનું	ખુલ્લંખુલ્લા
કૂદાકૂદ	કાનોકાન	ગામેગામ	મારંમાર
ખેંચાખેંચ	નજરોનજર	પૂરેપૂરું	વારંવાર
ગોતાગોત	બારોબાર	આખેઆખું	લાતંલાત
દોડાદોડી	ભવોભવ	સાચેસાચું	ધડંધડા
પડાપડી	રાતોરાત	સીધેસીધું	કેટકેટલું
મારામારી	વચ્ચોવચ	પોકેપોક	આટઆટલું
ફેંકાફેંકી	હાથોહાથ	ઘેરઘેર	ઠેકઠેકાણે
ધડાધડી	ખીચોખીચ	ઢગેઢગ	પોતપોતાનું
ગાળાગાળી	ખરેખર	નસેનસ	ભુલભુલામણી
જોતજોતામાં	બડબડાટ	ભડભડાટ	ગણગણાટ
સડસડાટ	ફડફડાટ	બકબકાટ	ઘસઘસાટ
લસલસાટ	લપલપાટ	કળકળાટ	ફટાફટ
મનોમન	વખતોવખત	નગરનગર	ભલભલા

૪. બંને ઘટકો સાર્થ હોય તેવી દ્વિરુક્તિઃ

આવનજાવન	આવરોજાવરો	આવળબાવળ	ઉપજનીપજ
લટકોમટકો	હલનચલન	એકલદોકલ	અવારનવાર
ગદ્યપદ્ય	ભણવુંગણવું	લાગવગ	ચકમક
તનમન	લૂંટફાટ	રસાકસી	ઘાલમેલ
સારવાર	ચડતીપડતી	લેવાદેવ	આડેધડ
લૂમઝૂમ	હરફર	સરભર	વારાફેરા
રોકટોક	ખાનપાન	રકઝક	આવકજાવક
ચળવળ	તોડફોડ	હાલચાલ	જ્યાંત્યાં
એઠુંજૂઠું	કાચુંપોચું	ઊંચુનીચું	ખાણીપીણી
લેણદેણ	અવરજવર	કાલુંઘેલું	લખવુંવાંચવું

૫. બેમાંથી કોઇ એક જ ઘટક અર્થવાળું હોય એવી દ્વિરુક્તિઃ

આડોશીપાડોશી	અમુકતમુક	અડધુંપડધું	અંતરમંતર
અડખેપડખે	આજુબાજુ	કચ્ચાબચ્ચાં	અદલોબદલો
આસપાસ	સોપારીબોપારી	આમનેસામને	વાસણકૂસણ
ડગુમગુ	કાગળબાગળ	એનઘેન	
આસનાવાસના	ઓળઘોળ	ઊડઝૂડ	આળુંભોળું
હેમખેમ	ખેદાનમેદાન	આરપાર	અલકમલક

૬. બેમાંથી એક ઘટક અર્થવાળું ન હોય પણ બંને મળી કશોક અર્થ દર્શાવે:

અરસપરસ	કચરપચર	એલફેલ	સડસડ
અવારનવાર	અગડંબગડં	ખસડપસડ	
ચકળવકળ	અડકોદડકો	ખદબદ	
ચાચરકૂચર	અલપઝલપ	રેબઝેબ	

❖ રવાનુકારી એટલે શું?

- રવ એટલે અવાજ.
- રવાનુકારી એટલે રવ(અવાજ)થી બનતો શબ્દ.
- આપણી પાંચેય ઇન્દ્રિય-આંખ, નાક,કાન, જીભ અને ચામડીમાંથી કોઇ પણ એકનો અનુભવ સાકાર કરે તે શબ્દને રવાનુકારી શબ્દ કહે છે.
- આપણને સંભળાતા અવાજને આપણી ભાષામાં લખીએ ત્યારે તેને 'રવાનુકારી' શબ્દો કહેવાય છે.
- **GCERT ના ઉદાહરણ:**

૧. અમે જાણે કુદરતને ખોળે પહોંચી ગયાં. સામે જ ખળખળ કરતું ઝરણું વહી રહ્યું હતું.
૨. નળમાંથી પાણી ટપકતું હતું....ટપ ટપ...ટપ ટપ
૩. એને અચાનક કોઇના ઝાંઝરનો અવાજ આવ્યો.... છમછમ છમછમ
૪. વરસાદની કાળી ડિબાંગ રાતે વરસાદ અટકવાનું નામ જ નહોતો લેતો.બહાર દેડકાઓ પણ ડ્રાંઉ ડ્રાંઉ કરી રહ્યાં હતાં.
૫. બંદૂકમાંથી સનનન કરતીકને ગોળી છૂટી.
૬. દિવાળીમાં ઘેરઘેર પ્રગટેલા દીવાઓથી જાણે આખું નગર ઝળહળ થતું હતું.
૭. અનાજની બધી ગૂણ અંદર મૂકીને ભોગીલાલ બહાર આવ્યો ત્યારે પરસેવે રેબઝેબ હતો.
૮. મુન્ની આટલી નાની છે પણ એને પાણીપુરી ભાવે, તીખી તમતમ.
૯. ચૈતર ચંપો મ્હોરિયો,ને મ્હોરી આંબાડાળ, મઘમઘ મ્હોર્યા મોગરા, મેં ગૂંથી ફૂલનમાળ.
૧૦. "તમે ધર્મયુગ કોલોની, કાંકરિયા રહો છો ને?" આટલું સાંભળતાં કાકાના કાનના પડદા પર ગલીપચી થઇ.

- **અન્ય ઉદાહરણ:**

ખિલખિલાટ	રણકાર	સડસડાટ	ઝરમર
છમકછમક	રણઝણ	બૂડબૂડ	દડબડ
કિલકિલાટ	હણહણ	ટપાટપ	લપલપ
કૂકડેકૂક	રણઝણતાં	ડ્રાંઉડ્રાઉ	ઘમ્મરઘમ્મર
વોયવોય	છમછમ	ચમચમ	ઢૂસ
ટપટપ	ચીંચી	ખદખદ	ધમધમ
ગણગણાટ	ઢમઢમ	બલબલ	ટનટન
બડબડ	ગડગડાટ	ફટ્ટફટ્ટ	પીપી
સૂસૂ	હોંચીહોંચી	પટ્ટપટ્ટ	સૂરસૂરિયું
ટિનટિન	ધગધગ	રૂમઝૂમ	સણસણાટ
છબછબ	કા...કા ..	ઘૂઘૂ	હાઉ..હાઉ...
મિયાઉ..મિયાઉ	મધમધ	ડુગડુગી	ગણગણ

- **નોંધ :** તમામ રવાનુકારી શબ્દો દ્વિરૂક્ત છે, પરંતુ તમામ દ્વિરૂક્ત રવાનુકારી નથી તેથી જવાબ લખતી વખતે ધ્યાન રાખવું.

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

1. 'ગલ્લાં તલ્લાં' કેવો શબ્દ છે ?

(A) અહીં દર્શાવેલા ત્રણ પૈકી એક પણ નહીં
(B) રવાનુકારી
(C) દ્વિરુક્ત
(D) રવાનુકારી અને દ્વિરુક્ત બંને

2. રવાનુકારી શબ્દપ્રયોગ શોધો, - 'ટપટપ ટેટા તૂટવા મંડ્યા અને વરસાદ પડ્યો.'

(A) ટપટપ (B) ટેટા
(C) તૂટવા (D) વરસાદ

3. 'આટઆટલું' શબ્દ કયા પ્રકારનો દ્વિરુક્ત પ્રયોગ છે ?

(A) સંયુક્ત દ્વિરુક્ત (B) અમુક અંશના લોપવાળી
(C) પ્રશતત્ત્વવાળી (D) સંયોજકવાળી

4. દરેક રવાનુકારી દ્વિરુક્ત હોય છે પણ દરેક દ્વિરુક્ત રવાનુકારી નથી. - આ વિધાન કેવું છે ?

(A) અસત્ય (B) અર્ધસત્ય
(C) કોઈ નહિ (D) સત્ય

5. નીચેનામાંથી કયો શબ્દ રવાનુકારી નથી ?

(A) છમછમ (B) ઠેરઠેર
(C) પટ્ટપટ્ટ (D) ખળખળ

6. નીચેના શબ્દોમાંથી કયો શબ્દ રવાનુકારી છે ?

(A) અશરણશરણ (B) દીનદયાળ
(C) નાના-ભાતી (D) થઈથઈકાર

7. નીચેનામાંથી કયો શબ્દ દ્વિરુક્ત નથી ?

(A) ચોપડા ચોપડી (B) અન્નપાણી
(C) છાનામાના (D) રડરડ

8. નીચેનામાંથી કયો શબ્દ રવાનુકારી છે ?

(A) ટપટપ (B) ચા-બા
(C) વાસણ-બાસણ (D) પાણીબાણી

જવાબો							
(1) C	(2) A	(3) B	(4) D	(5) B	(6) D	(7) B	(8) A

19 પ્રત્યય

❖ પ્રત્યય એટલે શું?

- ☞ શબ્દ ઘડતર વખતે જેમ શબ્દની આગળ પ્રત્યય લાગે છે. તેમ શબ્દની પાછળ પણ પ્રત્યય લાગે છે.
- ☞ શબ્દની આગળ લાગે તેમને 'પૂર્વપ્રત્યય' કહેવાય છે.
- ☞ જેમ કે, 'અ-ધર્મ', 'સ-પૂત', 'બે-આબરૂ'.
- ☞ શબ્દની પાછળ લાગે તેમને 'પરપ્રત્યય' કહેવાય છે.
- ☞ જેમ કે, જંગલી(જંગલ-ઈ)', કાળાશ(કા ળું-આશ)' , પાંદડી (પાંદ-ડ-ઈ)'

  આ પ્રત્યય લાગતાં મૂળ અંગનો -

  ૧. અર્થ બદલાઇ શકે પુત્ર-કુપુત્ર

  ૨. વ્યાકરણી મોભો બદલાઇ શકે. ગણવું- ગણિત

  ૩. અંગનો માત્ર વિસ્તાર થાય. ગામ- ગામડું
- ☞ આ પ્રકારના પ્રત્યયોથી અનેક નવા શબ્દો બની શકે છે. તેથી કહેવાય છે કે આ પ્રત્યયો ભાષાની ફળદ્રુપતા વધારે છે.
- ☞ આવા કેટલાક પ્રત્યયોનો કોઠા દ્વારા પરિચય મેળવીએ. જેને નીચે પૈકી ત્રણ વિભાગમાં વહેંચી શકાય છે.

  ૧. તત્સમ પ્રત્યય

  ૨. તદ્ભવ પ્રત્યય

  ૩. અરબ-ફારસી પ્રત્યય

❖ ઉપરોક્ત પ્રત્યય ને ક્રમાનુસાર જોઇએ.

૧. તત્સમ પ્રત્યય

પ્રત્યય	ઉદાહરણ
કુ	કુપુત્ર, કુસંસ્કાર, કુછંદ
અવ	અવકૃપા, અવગુણ, અવતાર, અવસાન, અવગમન, અવજ્ઞા
દુસ્, દુર્, દુઃ	દુષ્કર્મ, દુર્જન, દુંસાધ્ય, દુરાચાર, દુઃસહ, દુષ્પ્રાપ્ય
નિસ્, નિર્, નિઃ	નિષ્ફળ, નિર્જન, નિઃશેષ, નિર્ગમન, નિઃસરણ, નિર્લજ્જ,નિર્દય, નિરંકુશ
વિ	વિસર્જન, વિકેન્દ્રિત, વિવશ, વિક્રમ, વિસંવાદ, વિસંગતિ
અ	અકંપ, અબૂઝ, અભાવ, અવિવેક
અણ	અણગમો, અણછાજતું, અણઘડ
અપ	અપમાન, અપયશ અપશુકન, અપશબ્દ
આ	આરોહ, આકંઠ, આસન્ન, આચરણ
અતિ	અતિશય, અતિજ્ઞાન, અતિચાર
અધિ	અધિકારી, અધિસૂચના, અધિનિયમ, અધિપતિ, અધ્યક્ષ, અધિવેશન
અભિ	અભિનવ, અભિમાન, અભિરુચિ, અભિજ્ઞાન, અભિપ્રેત
અનુ	અનુક્રમ, અનુમાન, અનુસંધાન, અનુરૂપ
ઉત્	ઉત્કંઠા, ઉદ્યમ, ઉલ્લેખ, ઉડ્ડયન
ઉપ	ઉપકુલપતિ, ઉપકારક, ઉપાસના

નિ	નિયમ, નિરોધ, નિવેદન, નિયોગ, નિયંત્રણ
પરા	પરાભવ, પરાવર્તન, પરાશ્રયી
પરિ	પરિમિતિ,પરિવાર, પરિણીત
પ્ર	પ્રકાશ, પ્રખ્યાત, પ્રવક્તા, પ્રભાવ, પ્રસ્થાન, પ્રવેશ, પ્રપૌત્ર
પ્રતિ	પ્રતિક્રિયા, પ્રાધ્યાપક, પ્રતિરક્ષા, પ્રતિકૂળ, પ્રતિબંધ
સમ્	સંગીત, સંચય, સંમેલન
સુ	સુગંધ, સુરુચિ, સુશીલ

♦ તત્સમ પરપ્રત્યય

પ્રત્યય	ઉદાહરણ
ઈ	જ્ઞાની, પંથી
ઇ	પથિક, ધાર્મિક, રસિક
ઈક	શારીરિક, વાર્ષિક, સાહિત્યિક, સામયિક
ઈય	ભારતીય, રાષ્ટ્રીય
અનીય	પૂજનીય, સ્મરણીય, ઇચ્છનીય
ઈલ	ઊર્મિલ, જટિલ
ઈકા	નાયિકા, નવલિકા, સંપાદિકા
ત્વ	ગુરુત્વ, માતૃત્વમ કવિત્વ, વ્યક્તિત્વ
ઈતિ	પૂજિત, કથિત, લિખિત
માન	ગતિમાન, નીતિમાન
તા	ગુરુતા, લઘુતા
અક	ઉદ્ધારક,ભાવક, શ્રાવક

૨. તદ્ભવ પ્રત્યય

પ્રત્યય	ઉદાહરણ
ક	ઢોલક, દંડીક, છૂટક, નાનક, થોડુંક, જરાક, બાળક
ડ	પાંદડી, ગામડું, એકડો, મુખડું, સીમાડો
લ	નણદલ, મોરલો, મઢૂલી
ઈય	રમણીય, માનનીય, રાષ્ટ્રીય, પૂજનીય
અક	લેખક, વાચક, ચાલક, બેઠક, આવક, જાવક
આઈ	ચડાઈ, કમાઈ, ઠગાઈ, મનાઈ, ઘડાઈ,છપાઈ, ભરાઈ, મોટાઈ.
આણ	લખાણ, વંચાણ. મંડાણ, વેચાણ, ખેડાણ, ધીંગાણું, પોલાણ, ટૂંકાણ
આમણ	ઘડામણ, વિણામણ, દળામણ, શિખામણ, અકળામણ, મથામણ
આવટ	ફાવટ, બનાવટ, સજાવટ
તર	ચણતર, ભણતર, ગણતર
આળુ	કૃપાળુ, દયાળુ, છોગાળો, રૂપાળુ
ઈ	કેસરી, ઝડપી, વસ્તારી, જંગલી, ખેતી, નોકરી, ભાઈબંધી

૩. અરબી-ફારસી પ્રત્યય

પ્રત્યય	ઉદાહરણ
કમ	કમજોર
ગેર	ગેરફાયદો, ગેરકાનૂની, ગેરકાયદેસર, ગેરહાજર
બિન	બિનઆવડત, બિનજરૂરી
બે	બેજવાબદાર, બેકાર, બેઆબરૂ
બદ	બદનામ, બદઈરાદો, બદનસીબ, બદતમીજ
ઈ	નેકી, ખૂબી, ખુશી, હોશિયારી, ખાનદાની
ગી	બંદગી, તાજબી, રવાનગી, માંદગી, સાદગી
ગર	જાદુગર, થૂડગર, કારીગર
દાર	સમજદાર, પગારદાર, નાદાર, પૈસાદાર
અલ	અલબત્ત, અલવિદા
ખુશ	ખુશનુમા, ખુશનસીબ
દર	દરકાર, દરમિયાન
ના	નાખુશ, નાચીજ, નામર્દ
બર	બરદાસ્ત
બા	બાકાયદા, બાવજૂદ, બાહોશ
સર	સરકાર,સરપંચ, સરનામું
હમ	હમસાથી, હમરાહી, હમસફર
હર	હરકોઈ, હરરોજ

❖ શબ્દની પૂર્વે લાગતા પ્રત્યય પૂર્વગ છે.

પ્રત્યય	ઉદાહરણ
અ	અસત્ય, અવ્યવહારુ, અરાજકતા
અન્	અનપેક્ષિત, અનાચાર, અનર્થ
ક,કુ	કપૂત, કુદૃષ્ટિ, કુપાત્ર
અલમ્	અલંકાર
અન્તસ્	અંતદૃષ્ટિ, અંતઃકરણ, અંતઃપુર
બહિસ્	બહિષ્કાર
આવિસ્	આવિષ્કાર
પ્રાદુસ્	પ્રાદુર્ભાવ
તિરસ્	તિરસ્કાર
શ્રત્	શ્રદ્ધા
અમા	અમાત્ય, અમાવસ્યા
ઈતિ	ઈતિહાસ
ચિરમ્	ચિરંજીવી
પશ્ચાત્	પશ્ચાતાપ
પુરસ્	પુરોગામી, પુરોહિત
પુરા	પુરાવૃત્ત
પૃથક્	પૃથક્કરણ
સ્વયમ્	સ્વયંવર
અધસ્	અધઃપતન
પુનર્	પુનર્વિવાહ

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

1. આપેલા વાક્યમાંથી ખોટા પદપ્રત્યય શોધી વિકલ્પમાંથી સાચા પ્રત્યય શોધો. વસુદેવ વરસતા વરસાદને જમનાજીનું કાંઠે આવ્યા.

(A) થી (B) માં
(C) ને (D) B અને C બંને

2. આપેલ વાક્યમાંથી ખોટા પદપ્રત્યય શોધી વિકલ્પમાંથી સાચા પ્રત્યય શોધો.અને જેલના બીજું કરવાથી પણ શું હોય?

(A) માં (B)નું
(C) A અને B બંને
(D) એ

3. આપેલા વાક્યોમાંથી ખોટા પદ પ્રત્યય શોધી વિકલ્પમાંથી સાચા પ્રત્યય શોધો. ધરતી પર મોતનું વરસાદ વરસી રહ્યો.

(A) ને (B) થી
(C) નો (D) ની

4. આપેલા વાક્યમાંથી ખોટા પદપ્રત્યય શોધી વિકલ્પમાંથી સાચા પ્રત્યય શોધો. એની પહેલાંથી સાલનું છત્રી લાવેલો.

(A) વડે (B) ની
(C) એ (D) B અને C બંને

5. નીચે આપેલ વાકયમાંથી ખોટા પદપ્રત્યય શોધી વિકલ્પમાંથી સાચો પ્રત્યય જણાવો. તમાકુથી ગુટખા ખાનારામાં સફરજન મોંઘું પડે છે.

(A) D અનેC બન્ને (B) નું
(C) ને (D) ના

6. નીચે આપેલ વાકયમાંથી ખોટા પદપ્રત્યય શોધી વિકલ્પમાંથી સાચો પ્રત્યય જણાવો. હિરલનો લગ્નથી ઉતાવળ નથી.

(A) ના (B) ને
(C) ની (D) B અને C બન્ને

7. આપેલ વાક્યમાંથી ખોટો પદપ્રત્યય શોધી વિકલ્પમાંથી સાચો પ્રત્યય શોધો. : સમીર આત્મવિશ્વાસને બોલતો હતો.

(A) થી (B) ની
(C) નો (D) નું

8. નીચે આપેલ વાક્યમાંથી ખોટા પદપ્રત્યય શોધી વિકલ્પોમાંથી સાચો પ્રત્યય જણાવો. માનગઢના ખેતુફળિયાનું અંતર નજીક છે.

(A) એ (B) થી
(C) ની (D) માં

9. નીચે આપેલ વાક્યમાંથી ખોટા પદપ્રત્યય શોધી વિકલ્પમાંથી સાચો પ્રત્યય જણાવો. ખેતરના સૂતેલા કૂતરાં ભસવા લાગ્યા.

(A) માં (B) થી
(C) ને (D) વડે

10. નીચે આપેલ વાક્યમાંથી ખોટા પદપ્રત્યય શોધી વિકલ્પમાંથી સાચો પ્રત્યય જણાવો : બાબુના કબીરવાણીને રસ પડે છે.

(A) ને (B) ભાં
(C) થી (D) A અને B બન્ને

11 આપેલા વાક્યમાંથી ખોટા પદપ્રત્યય શોધી વિકલ્પમાંથી સાચા પ્રત્યય શોધો. બેટા, મારી પરીક્ષાથી તો તું પાસ હો !

(A) માં (B) એ
(C) A અને B બંને (D) જી

12. આપેલા વાક્યમાંથી ખોટા પદપ્રત્યય શોધી વિકલ્પમાંથી સાચા પ્રત્યય શોધો. નાનપણનું રેલગાડીએ બેસીને બાપા સાથે અમદાવાદ જતો.

(A) માં (B) ના
(C) ની (D) નો

13 આપેલા વાકયમાંથી ખોટા પદપ્રત્યય શોધી વિકલ્પમાંથી સાચા પ્રત્યય શોધો. ગરાળીએ ડરનારે રીંછથી ડરાવ્યાં!

(A) નું (B) થી
(C) ને (D) B અને C બંને

14. આપેલા વાક્યમાંથી ખોટા પદપ્રત્યય શોધી વિકલ્પમાંથી સાચા પ્રત્યય શોધો. એની પહેલાથી સાલનું છત્રી લાવેલો.

(A) વડે (B) ની
(C) એ (D) B & C બંને

15. આપેલા વાક્યમાંથી ખોટા પદપ્રત્યય શોધી વિકલ્પમાંથી સાચા પ્રત્યય શોધો.અલી પોતાનું જગ્યામાં ખસ્યો નહીં.

(A) ના (B) ની
(C) થી (D) B અને C બંને

16. આપેલા વાક્યમાંથી ખોટા પદપ્રત્યય શોધી વિકલ્પમાંથી સાચા પ્રત્યય શોધો. ગામડાંઓને મોસમના મોસમથી ચીજો વેચતા

(A) માં (B) એ
(C) ની (D) આપેલ ત્રણેય

17. વિચાર્યું અંતરમાં ઋષિકેશથી: જળથી તણાશે દેશાદેશ - વાક્યમાં સાચા પ્રત્યયો દર્શાવો.

(A) એ, એ (B) માં, એ
(C) થી,એ (D) માંથી

18. આપેલા વાક્યમાંથી ખોટા પદપ્રત્યય શોધી વિકલ્પમાંથી સાચા પ્રત્યય શોધો. ભગવાનમાં દયાને હંધાય લીલાલહેર કરે છે ?

(A) ના (B) ની
(C) થી (D) B અને C બન્ને

19. આપેલા વાક્યમાંથી ખોટા પદપ્રત્યય શોધી વિકલ્પમાંથી સાચો પ્રત્યય શોધો. : રવિવારથી બા મને ઉઘરાણીમાં મોકલે.

(A) ને (B) સે
(C) A અને B બંને (D)નો

20. નીચે આપેલ વાક્યમાંથી ખોટા પદપ્રત્યય શોધી વિકલ્પમાંથી સાચો પ્રત્યય જણાવો. ઘરનું કારભાર એમના હાથથી આવ્યો.

(A) નો (B) A અને C બંને
(C) માં (D) માટે

21. નીચે આપેલ વાક્યમાંથી ખોટા પદપ્રત્યય શોધી વિકલ્પમાંથી સાચો પ્રત્યય જણાવો. મણિભાભી મંદિરના જાય અને મનસુખભાઈ ચિંતાની રહે છે.

(A) એ (B) માં
(C) થી (D) A અને B બંને

22. નીચે આપેલ વાક્યમાંથી ખોટા પદપ્રત્યય શોધી વિકલ્પમાંથી સાચો પ્રત્યય જણાવો. કડાણાડેમથી પાણી ખેડાણા સુધી પહોંચે છે.

(A) નું (B) ની
(C) થી (D) ના

23. નીચે આપેલ વાક્યમાંથી ખોટા પદપ્રત્યય શોધી વિકલ્પમાંથી સાચો પ્રત્યય જણાવો. ચોમાસાથી ભમરી ગામનું ડુંગરો હરિયાળા થઈ જાય.

(A) નાં (B) C અને A બંને
(C) માં (D) કાજે

24. નીચે આપેલ વાયક માટે આપેલા વિકલ્પોમાંથી લેખનરૂઢિ અને ભાષાની દષ્ટિએ શુદ્ધ વાક્ય લખો. આંગળીનાં ટેરવાં આંખમાં ગરજ સારે છે.

(A) આંગળીનાં ટેરવાં આંખની ગરજ સારે છે.
(B) આંગળીના ટેરવાં આંખમાંની ગરજ સરાવે છે.
(C) આઘળિ ના ટેરવાં આંખોમાંની ગરજ સાચવે છે.
(D) આંગળીમાં ટેરવા આંખમાંની ગરજ સરાવે છે.

25. પદક્રમ અને પદસંવાદ રૂપે ફરીથી લખો.

(A) પાણીની એક ઊંચી દીવાલ ધસતી આવે છે
(B) દીવાલ આવે છે એક ઊંચી પાણીની ધસતી
(C) દીવાલ આવે છે એક ધસતી પાણીની
(D) પાણીની દીવાલ ઊંચી ધસતી આવે છે ઊંચી

26. 'સાધુએ શિવાલયની ફરતે પ્રદશિક્ષા કરી' વાક્ય માટે આપેલ વિકલ્પોમાંથી લેખનરૂઢિ અને ભાષાની દષ્ટિએ શુદ્ધ વાક્યલખો.

(A) સાધુએ શિવાલયની પ્રદક્ષિણા કરી.
(B) સાધુએ શીવાલયની ચોતરફ પ્રદક્ષિણા કરી.
(C) સાધુએ શીવાલય ફરતે પ્રદક્ષિણા કરી.
(D) સાધુએ શિવાલયની પ્રદક્ષીણા કરી.

27. પદક્રમ અને પદસંવાદ રૂપે ફરીથી લખો.

(A) સાચું વળતર છે અંતરની દુખા પૂરું અંતરની એ જ મારી
(B) તેમના અંતરની દુઆ એ જ મારું સાચું ને પૂરું વળતર છે
(C) દુઆ તેમના એ જ સાચું ને પૂરું વળતર છે અંતરની
(D) મારી અંતરની દુઆ પૂરું વળતર છે મારું એ જ છે

28. પદક્રમ અને પરસંવાદ રૂપે ફરીથી લખો.

(A) વાસણો સાનુકૂળતા મુજબ અવાજ કરે છે
(B) અવાજ કરે છે વાસણો સાનુકૂળતા મુજબ
(C) સાનુકૂળતા મુજબ અવાજ કરે છે વાસણો
(D) વાસણો અવાજ કરે છે સાનુકૂળતા મુજબ

29. આપેલ વાક્ય માટે આપેલ વિકલ્પમાંથી લેખનરૂઢિ અને ભાષાની દષ્ટિએ શુદ્ધ વાક્ય લખો.

- સ્વર્ગસ્થ નંદુલાલ મહેતા એક સાધુચરિત સજ્જન માણસ હતાં.

(A) સ્વર્ગસ્થ નંદુલાલ મહેતા એક સાધુચરિત સજ્જન હતા.
(B) એક નંદુલાલ મહેતા સ્વર્ગસ્થી અને સાધુચરિત હતા.
(C) સ્વર્ગસ્થી નંદુલાલ મહેતા અનેક સાધુચરિત સજ્જનમાંના એક હતા.
(D) સ્વર્ગસ્થ નંદુલાલ મહેતા બે ગુણ ધરાવતા માણસ હતા.

30. નીચે આપેલ વાક્ય માટે આપેલ વિકલ્પોમાંથી લેખનરૂઢિ અને ભાષાની દષ્ટિને શુદ્ધ વાક્ય લખો. મારા ગામને રાજાનો કિલ્લો હતો.

(A) ગામમાં મારા રાજાનો કિલ્લો હતો
(B) મારા રાજાનો કિલ્લો ગામમાં હતો
(C) મારા ગામમાં રાજાનો કિલ્લો હતો
(D) ગામની અંદર રાજાનો કિલ્લો હતો

31. પદક્રમ અને પદસંવાદ રૂપે ફરીથી લખો.

(A) આપણને આકર્ષે આટલા ભલા પ્રપાત શા માટે ?
(B) આકર્ષે આટલા પ્રપાત આપણને ભલા શા માટે ?
(C) પ્રપાત ભલા આપણને આટલા આકર્ષે શા માટે ?
(D) ભલા પ્રપાત આપણને આકર્ષે આટલા શા માટે ?

32. પદક્રમ અને પદસંવાદ રૂપે ફરીથી લખો.

(A) આપણે કહીએ એમ કવિતામાં ફૂલ બોલે છે.
(B) આપણે છીએ કવિતામાં કહીએ એક ફૂલ બોલે છે.
(C) કવિતામાં ફૂલ બોલે છે એમ આપણે કહીએ છીએ.
(D) કવિતામાં આપણે ફૂલ બોલે છે એમ કહીએ છીએ.

33. પદક્રમ અને પદસંવાદ રૂપે ફરીથી લખો.

(A) ધર્મ વિના મનુષ્યને ચાલવાનું જ નથી
(B) મનુષ્યને ધર્મ વિના ચાલવાનું જ નથી
(C) મનુષ્યને ચાલવાનું નથી ધર્મ વિના
(D) ધર્મ વિના ચાલવાનું જ નથી મનુષ્યને

34. નીચે આપેલ વાક્ય માટે આપેલ વિકલ્પોમાંથી લેખનરૂઢિ અને ભાષાની દૃષ્ટિએ શુદ્ધ વાક્ય લખો. માંદા માણસથી મગજ ખવાય.

(A) માણસ માંદગીમાં મગજ ખાય
(B) માંદા માણસથી મગ જ ખવાય
(C) માંદાનું મગજ માણસથી ખવાય
(D) માણસથી મગ ખાવા માંદા પડાય

35. પદક્રમ અને પદસંવાદ રૂપે ફરીથી લખો.

(A) ખજાનો દાટીને સંતાડવો પડે તેમ કોઈને ખબર ન પડે
(B) સંતાડવો પડે ખજાનાને દાટીને કોઈને ખબર ન પડે તેમ
(C) સંતાડવો પડે કોઈને ખબર ન પડે તેમ ખજાનો
(D) કોઈને ખબર ન પડે તેમ ખજાનો દાટીને સંતાડવો પડે

36. નીચે આપેલ વાક્યો માટે આપેલ વિકલ્પોમાંથી લેખનરૂઢિ અને ભાષાની દૃષ્ટિએ શુદ્ધ વાક્ય લખો : શું તમે એકલું જ જવાની નક્કી કરી છે.

(A) શું તમે એકલા જવાનું નક્કી કર્યુ છે?
(B) તમે એકલા જવાનું નક્કી કર્યુ છે?
(C) તમે એકલા જ જવાનું શું નક્કી કર્યુ છે ?
(D) શું તમે એકલા જ જવાનું નક્કી કર્યુ છે ?

37. નીચે આપેલ વાક્યો માટે આપેલ વિકલ્પોમાંથી લેખનરૂઢિ અને ભાષાની દૃષ્ટિએ શુદ્ધ વાક્ય લખો.

સજ્જન માણસના સારાપણોને ન ઉલ્લંઘો

(A) સજ્જની સારપને ન ઉલ્લંઘો
(B) સજ્જનની માણસની સારપને ન ઉલ્લંઘો
(C) સજ્જનની માણસની સારપણને ન ઉલ્લંથો
(D) સજ્જનન સારપણાને ન ઉલ્લંઘો

38. આપેલ વાક્યમાંથી સાદા વાક્યો છુટા પાડો. હરિયો બસમાં બેઠો ત્યારથી એક માણસ તેને જોઈ રહ્યો હતો એટલે હરિયાને થયું કે એ માણસ તેને કામ આપશે.

(A) હરિયો બસમાં બેઠો. એક માણસ તેને જોઈ રહ્યો હતો. હરિયાને થયું. એ માણસ તેને કામ આપશે
(B) હરિયો બસમાં બેસતો. એક માણસ તેને જોઈ રહેતો. હરિયાને થયું. એ માણસ તેને કામ આપશે.
(C) હરિયો બસમાં બેઠો. એક માણસ જોઈ રહ્યો હતો. હરિયાને થયું. એ માણસ તેને કામ આપશે.
(D) હરિયો બસમાં બેઠો. એક માણસ તેને જોઈ રહ્યો હતો. હરિયાને મનમાં થયુ. એ માણસ જરૂરકામ આપશે.

39. આપેલ વાક્યમાંથી સાદીથઈ જઈને, કૂદીને, તાળીઓ પાડી, ઉઠીને, જોડે બેઠેલાને વળી ધબ્બોપણ લગાવે છે.

(A) કોઈ સારું રમે છે તો એ ઊભા થઈ જતા. કૂદીને તાળીઓ પાછી ઊઠતા. જોડે બેઠેલાને ધબ્બો પણ લગાવે છે.
(B) કોઈ સારું રમે છે. એ ઊભા થઈ જાય છે. તાળીઓ પાડેને જોડે બેઠેલાને વળી ધબ્બો પણ લગાવે છે.
(C) કોઈ સારું રમે. એ ઊભા થઈ જાય. તાળીઓ પાડે. જોડે બેઠેલાને ધબ્બો લગાવે.
(D) કોઈ સારું રમે છે. એ ઊભા થઈ જાય છે. કૂદે છે. તાળીઓ પાડી ઊઠે છે. જોડે બેઠેલાને ધબ્બો પણ લગાવે છે.

40. આપેલા વાય માટે આપેલ વિકલ્પોમાંથી લેખનરૂઢિ અને ભાષાની દૃષ્ટિએ શુદ્ધ વાક્ય લખો.

'ઉપકારમાં ઉપકાર કરવી એ તો વેવાર થઈ કહેવાય....'

(A) ઉપકાર ઉપર ઉપકાર કરવો એ તો વ્યવહાર કહેવાય.
(B) ઉપકાર પર ઉપકાર કરવો એ તો વ્યવહાર થયો કહેવાય.
(C) ઉપકાર પર ઉપકાર કરવો ઈતો વ્યવહાર થયો કહેવાય.
(D) ઉપકારની પર ઉપકાર કરવો એ તો વ્યવહાર થયો કહેવાય.

41. નીચે આપેલા વાક્ય માટે આપેલ વિકલ્પોમાંથી લેખનરૂઢિ અને ભાષાની દૃષ્ટિએ શુદ્ધ વાક્ય જણાવો. ટોપીવાળાને કાયમ માટે હંમેશા યાદ રહે એવું કંઈક આપવું જ જોઈએ.

(A) કાયમ યાદ રહે એવું ટોપીવાળાને કાંઈક આપવું જોઈએ
(B) યાદ રહે તેવું ટોપીવાળાને હંમેશા આપવું જોઈએ
(C) ટોપીવાળાને કાયમ યાદ રહે એવું કાંઈક આપવું જોઈએ
(D) ટોપીવાળાને હંમેશા યાદ રહે એવું કાંઈક આપવું જોઈએ.

42. નીચેનામાંથી સાચો પદક્રમ અને પદસંવાદ ધરાવતું વાક્ય પસંદ કરો.

(A) પાણીની એક ઊંચી દીવાલ ધસતી આવે છે.
(B) દીવાલ આવે છે એક ઊંચી પાણીની ધસતી
(C) દીવાલ આવે છે એક ધસતી પાણીની
(D) પાણીની દીવાલ ઊંચી ધસતી આવે છે ઊંચી

43. નીચે આપેલ વાક્યમાંથી સાદા વાક્યો છૂટા પાડો. આ ઝઘડો જેમ અકારણ શરૂ થતો તેમ અકારણ બંધ પણ થઈ જતો.

(A) આ ઝઘડો શરૂ થતો. આ ઝઘડો બંધ થઈ જતો.
(B) આ ઝઘડો અકારણ શરૂ થતો. આ ઝઘડો અકારણ બંધ પણ થઈ જતો
(C) આ ઝઘડો અકારણ શરૂ થતો. અકારણ બંધ થઈ જતો.
(D) આ ઝઘડો થતો. ઝઘડો બંધ થઈ જતો.

44. નીચે આપેલા વાકયમાંથી સાદા વાકયો છૂટા પાડો. એમનું પાપ મને આવજો ને મારું પુણ્ય એમને જજો પણ ક્ષમા કરો.

(A) એમનું પાપ મને આવજો. મારું પુણ્ય એમને જજો. ક્ષમા કરો.
(B) મને એમનું પાપ આવજો. મારું પુણ્ય એમને જજો. ક્ષમા કરો.
(C) એમનું પાપ મને આવજો. મારું પુણ્ય એમને જજો. ક્ષમા કરો.
(D) મારું પુણ્ય એમને જજો. એમનું પાપ મને આવજો. ક્ષમા કરો.

જવાબો

(1) D	(2) C	(3) C	(4) D	(5) A	(6) D	(7) A	(8) B	(9) A	(10) D
(11) A	(12) A	(13) D	(14) D	(15) D	(16) D	(17) D	(18) D	(19) B	(20) B
(21) D	(22) A	(23) B	(24) A	(25) A	(26) A	(27) B	(28) A	(29) A	(30) C
(31) C	(32) D	(33) A	(34) B	(35) D	(36) D	(37) A	38) A	(39) D	(40) B
(41) D	(42) A	(43) B	(44) A						

20 જંકચર, પ્લુતિ, સ્વરભાર, કાકુ

❖ જંકચર એટલે શું?

☞ વાક્યના જ્યારે બે શબ્દો વચ્ચે જગ્યા રાખવાથી કે ન રાખવાથી વાક્યનો કે શબ્દનો અર્થ બદલાતો હોય છે, જેને 'જંક્ચર' કહેવાય છે.

☞ જેને 'સીમાસંધિ' પણ કહેવાય છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧.	પોપટલાલ મરચૂ ખાય છે.	-	પોપટ લાલ મરચુ ખાય છે.
૨.	આ મણિલાલ છે.	-	આ મણિ લાલ છે.
૩.	સરકાર સરસ ચાલે છે.	-	સર, કાર સરસ ચાલે છે.
૪.	માલતીજી વડા ખાય છે.	-	માલતી જીવડા ખાય છે.
૫.	ગંગાજળ લઇ આવ્યા તે.	-	ગંગા, જળ લઇ આવ્યા તે.
૬.	હું ફરિયાદ કરું?	-	હું ફરી યાદ કરું?
૭.	આભાર શાનો?	-	આ ભાર શાનો?
૮.	તમે નકશામાં જોયું.	-	તમે ન કશામાં જોયું.
૯.	આ પાઘડી ઉતારો તો સારું.	-	આ પા ઘડી ઉતારો તો સારું.

❖ પ્લુતિ એટલે શું?

☞ શબ્દના અમુક અંશનેલંબાવીને ઉચ્ચારવામાં આવે ત્યારે કેટલીક વખત જુદી અર્થચ્છાયા નીપજે છે.

☞ આવા લંબાવીને ઉચ્ચારાયેલા સ્વરના ત્રણ માત્રા સુધીના લાંબા ઉચ્ચારણને 'પ્લુતિ' કહેવાય છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. એ કામ તમે કર્યું? (જાણવાના અર્થમાં)
એ...કામ તમે કર્યું? (નવાઇ સાથે જાણવાના અર્થમાં)

૨. સારું (એકદમ બરાબર)
સા...રું. (એકદમ બરાબર નહીં)

૩. શું થયું? (માત્ર જાણવાના અર્થમાં)
શું થયું? (વધારે ઉત્સાહથી જાણવાના અર્થમાં)

૪. ઠીક છે. (બરાબર છે એવા અર્થમાં)
ઠી...ક છે. (સાવ બરાબર નથી એવા અર્થમાં)

૫. એમ? (થોડો શંકાનો ભાવ)
એ...મ? (વધારે શંકાનો ભાવ)

❖ સ્વરભાર એટલે શું?

☞ વાક્યના કોઇ શબ્દ પર ભાર મૂકીને જુદા જુદા ભાવ સાથે ઉચ્ચારવામાં આવે ત્યારે તેને સ્વરભાર કહેવાય છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧.	બહેન મંદિર <u>પાછળ</u> છે.	('બહેન ક્યાં છે' નો જવાબ)
૨.	બહેન, મંદિર પાછળ છે.	(બહેનને સંબોધન કર્યું છે.)
૩.	બહેન મંદિર પાછળ છે!	(નવાઇ વ્યક્ત કરી છે.)
૪.	બહેન મંદિર પાછળ છે?	(પૃચ્છા કરવામાં આવી છે.)
૫.	બહેન, મંદિર પાછળ છે?	(બહેનને પ્રશ્ન કર્યો છે.)

❖ કાકુ એટલે શું?

☞ કાકુ એટલે કટાક્ષમાં કહેવું તે.

☞ બોલનારને જ્યારે વ્યંગમાં કઇ કહેવું હોય ત્યારે કાકુપ્રયોગ કરે છે.

☞ આપણે મોટાભાગે કોઇ વાત કટાક્ષથી સમજાવતા હોઇએ છીએ જેને કાકુ પ્રયોગ તરીકે ઓળખાય છે.

☞ 'વ્યાજસ્તુતિ' અલંકારની જેમ જ 'કાકુ'માં પણ કટાક્ષ જોવા મળે છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. ગામની બજારમાં તો ચારે બાજુ ગટરગંગા જોઇ લો ને !

૨. ધન્ય છે તમારેવે જનેતાને! આવા પથરા પડ્યા.

૩. ગુરુદેવ ઉન્માદ અને અત્યાચારના અરિ હતા.

૪. અમારા દેશ ખુશામતનકટ્ટર વેરી છે.

૫. તમે ખરા રમતવીર! ઊગતો બાવળ કૂદી ગયા.

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

1. 'ગલ્લાં તલ્લાં' કેવો શબ્દ છે ?

(A) અહીં દર્શાવેલા ત્રણ પૈકી એક પણ નહીં
(B) રવાનુકારી
(C) દ્વિરુક્ત
(D) રવાનુકારી અને દ્વિરુક્ત બંને

2. રવાનુકારી શબ્દપ્રયોગ શોધો, - 'ટપટપ ટેટા તૂટવા મંડ્યા અને વરસાદ પડ્યો.'

(A) ટપટપ (B) ટેટા
(C) તૂટવા (D) વરસાદ

3. 'આટઆટલું' શબ્દ કયા પ્રકારનો દ્વિરુક્ત પ્રયોગ છે ?

(A) સંયુક્ત દ્વિરુક્ત (B) અમુક અંશના લોપવાળી
(C) પ્રશતત્ત્વવાળી (D) સંયોજકવાળી

4. દરેક રવાનુકારી દ્વિરુક્ત હોય છે પણ દરેક દ્વિરુક્ત રવાનુકારી નથી. - આ વિધાન કેવું છે ?

(A) અસત્ય (B) અર્ધસત્ય
(C) કોઈ નહિ (D) સત્ય

5. નીચેનામાંથી કયો શબ્દ રવાનુકારી નથી ?

(A) છમછમ (B) ઠેરઠેર
(C) પટ્ટપટ્ટ (D) ખળખળ

6. નીચેના શબ્દોમાંથી કયો શબ્દ રવાનુકારી છે ?

(A) અશરણશરણ (B) દીનદયાળ
(C) નાના-ભાતી (D) થઈથઈકાર

7. નીચેનામાંથી કયો શબ્દ દ્વિરુક્ત નથી ?

(A) ચોપડા ચોપડી (B) અન્નપાણી
(C) છાનામાના (D) રડરડ

8. નીચેનામાંથી કયો શબ્દ રવાનુકારી છે ?

(A) ટપટપ (B) ચા-બા
(C) વાસણ-બાસણ (D) પાણીબાણી

જવાબો

(1) C	(2) A	(3) B	(4) D	(5) B	(6) D	(7) B	(8) A

21 વિરામચિહ્નો

❖ વિરામચિહ્નો એટલે શું?

- ☞ બોલતી કે લખતી વખતે ક્યાં ક્યાં અટકવું કે વિરામ લેવો તે દર્શાવતાં ખાસ ચિહ્નોને 'વિરામચિહ્ન કહેવાય છે.
- ☞ ભાષામાં રહેલા અર્થને સ્પષ્ટ કરવામાં વિરામચિહ્નોની પણ આવશ્યકતા છે.
- ☞ વિરામચિહ્નોનો બહુ જ સાવધાનીપૂર્વક પ્રયોગ કરવામાં આવે તો જ કથનના યથાર્થ મર્મને પકડી શકાય.
- ☞ ભાષામાં અભિવ્યક્તિને સુબોધ કરવાનું કામ વિરામચિહ્નો કરે છે.
- ☞ વાક્ય કે લખાણમાં જે અંતર્ગત અર્થ હોય છે તેને સમજવામાં વિરામચિહ્નો ઉપયોગી બને છે.
- ☞ વિરામચિહ્નો લેખકની શૈલીનો પણ પરિચય કરાવે છે અને છતાં લેખક એમનો ઉપયોગ પોતાને વાચક એની વાત બરાબર સમજી તેમાટે કરતો હોય છે.
- ☞ જોકે વિરામ ચિહ્નો માત્ર વિરામ દર્શાવી અટકી જતાં નથી. એ ક્યારેક કથયિતવ્યને મર્મ બદલવામાં પણ કારણભૂત બને છે.
- ☞ જેમ કે,

  અહીં ગંદકી કરવી નહીં, કરનારને સજા થશે.

  અહીં ગંદકી કરવી, નહીં કરનારને સજા થશે.

  ચોરી કરવી નહીં, કરનારને સજા થશે.

  ચોરી કરવી, નહીં કરનારને સજા થશે.
- ☞ અભિવ્યક્તિની ચોકસાઇ માટે લેખનમાં પરિચ્છેદનું વાક્યોમાં; વાક્યનું પેટાવાક્યોમાં અને પેટાવાક્યોનું પદોમાં વિભાજન થયેલું જોઇ શકાય છે.
- ☞ વિરામચિહ્નોનો પ્રયોગ સ્વેચ્છાપૂર્વક કરી શકાતો નથી. પ્રયોગમાં નાની શી સ્વતંત્રતા ઘણો મોટોપ અનર્થ કરી બેસે છે.
- ☞ વિરામચિહ્નોન વિવિધ ઉપયોગો અને એના સારરૂપ કેટલાક નિયમો અહીં આપ્યા છે. આપણે પહેલાં કોષ્ટકમાં ચિહ્નો જોઇને પછી વિસ્તારથી તેનો અભ્યાસ કરીએ.

ક્રમ	વિરામચિહ્નોનું કોષ્ટક	નિશાની
૧.	પૂર્ણવિરામ/અંત્યવિરામ	.
૨.	અલ્પવિરામ	,
૩.	અર્ધવિરામ/મધ્યવિરામ	;
૪.	ગુરુવિરામ/મહાવિરામ	:
૫.	ઉદ્‌ગાર ચિહ્ન/આશ્ચર્યવિરામ	!
૬.	પ્રશ્નાર્થચિહ્ન	?
૭.	લઘુરેખા/વિગ્રહરેખા	-
૮.	ગુરુરેખા/મહારેખા	(-)
૯.	લોપચિહ્ન	,
૧૦.	કાકપદ ચિહ્ન/ ઘોડી	
૧૧.	તિર્યક રેખા	/
૧૨.	એજનચિહ્ન	”
૧૩.	અવતરચિહ્ન	‘’, “ ”
૧૪.	ખંડવર્ણ ચિહ્ન/ ત્રણ ટપકાં	...
૧૫.	લઘુકૌંસ/ચંદ્રાહાર કૌંસ	( )
૧૬.	ગુરુકૌંસ/ખૂણિયો કૌંસ	[ ]
૧૭.	છગડિયો કૌંસ	{ }
૧૮.	ફૂદડી	*

૧. પૂર્ણ વિરામ/ અંત્યવિરામ (.)

(ક) એક વિચાર કે હકીકતનું નિવેદન પૂર્ણ થતું હોય તેવાં વાક્યો (સાદા વાક્યો) ને અંતે પૂર્ણ વિરામ વપરાય છે. જેમ કે,

☞ ઉદાહરણ:

૧. અકબર મહાન રાજા હતો.

૨. તાજમહેલ શહેનશાહે બંધાવ્યો છે.

૩. એ બનાવનું શબ્દો દ્વારા વર્ણન કરવું અઘરું છે.

૪. સંપ ત્યાં જંપ.

૫. બાવાને જોઇ બાળક ગભરાઇ ગયું.

(ખ) બે કે તેથી વધુ સાદા વાક્યો મિશ્રવાક્ય કે સંયુક્તવાક્ય તરીકે જોડાતાં હોય ત્યારે છેક છેલ્લા વાક્યને અંતે જ પૂર્ણ વિરામ આવે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. એ ક્યાં જવાનો છે તેની મને જાણ નથી.

૨. આપણું મધ્યકાલીન સાહિત્ય માત્ર ધાર્મિક છે એ માન્યતા ખોટી ઠરી ચૂકી છે.

૩. જ્યાં જ્યાં નજર મારી ઠરે યાદી ભરી ત્યાં આપની.

(ગ) સંક્ષેપાક્ષરોને અંતે પૂર્ણવિરામનું ચિહ્ન વપરાય છે.

☞ ઉદાહરણ:

ક.દ.ડા.;ર.મ.નીલકંઠ.;ચો.મી.; એ.એમ.ટી.એસ., મે., લિ., ઈ.સ.પૂ.;કિ.ગ્રા.;ગુ.રા.ખા.ગ્રા.બો.; મું.રા.સે.નિ.,અ.સૌ.

(ઘ) જે સંકેતો-આંકિક(આક્ષરિક) હોય એમને કૌંસમાં ન દર્શાવીયે ત્યારે એમની પછી પૂર્ણ વિરામ મુકાય છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧.,૨.,૩.,ક.,ખ.,ગ. વગેરે

૨. અલ્પવિરામ (,)

☞ કોઈ પણ વિરામચિહ્નનો અત્યંત વિવેકપૂર્વક ઉપયોગ કરવો પડતો હોય તો તે છે અલ્પવિરામ.

(ક) આ ચિહ્ન ક્યારેય વાક્યાંતે આવતું નથી. આ ચિહ્ન વાક્યના અંશો પદ, પદસમૂહ કે ઉપવાક્યનું વિભાજન કરે છે.

૧. ગંગા, ગોદાવરી, કાવેરી, બ્રહ્મપુત્રા, નર્મદા આદિ ભારતની નદીઓ છે.

૨. 'પોસ્ટઓફિસ', 'જુમો ભિસ્તી', ભૈયાદાદા એ ધૂમકેતુની ખૂબ જ જાણીતી વાર્તાઓ છે.

૩. શૈક્ષણિક દૃષ્ટિએ, સાંસ્કૃતિક દૃષ્ટિએ, રાજકીય દૃષ્ટિએ કે સામાજિક દૃષ્ટિએ આજનું વાતાવરણ ખૂબ જ ક્ષુબ્ધ છે.

☞ વાક્યમાં 'અને', 'આદિ', 'વગેરે', 'તથા', 'તેમજ', પદો પૂર્વે આવેલા પદને અંતે અલ્પવિરામ નથી આવતું.

(ખ) અવતરણ પૂર્વેની ઉક્તિ પછી અલ્પવિરામ મુકાય.

☞ ઉદાહરણ:

૧. કહેવાય છે, 'સંપ ત્યાં જંપ.'

૨. તે કહે, 'સિનેમાં જોવા જઈશું'

૩. ચન્દ્રકાન્ત કહે, શેઠજી, તમારા કુટુંબનો દીવો હોલવાઈ ગયો!'

(ગ) સંબોધનવાચક શબ્દ પછી અલ્પવિરામ મૂકવામાં આવે છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. છોકરા, આમ આવ.

૨. બેટા, સાચવીને જજે.

૩. બેન, ભગવાન તમારું ભલું કરે.

૪. એય, સાંભળે છે કે નહીં?

(ઘ) 'હા', 'ના', 'જી', 'ભલે' , 'કા', 'કેમ', જેવા શબ્દો વાક્યારંભે હોય ત્યારે એ શબ્દો પછી અલ્પવિરામ જ આવે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. હા, હું જરૂર આવીશ.

૨. ના, એ કામ હું નહીં કરું.

૩. કેમ, કાલે આવશો ને?

૪. જી, જરૂર આવીશ.

(ચ) સંયોજક 'કે' ની પહેલાં કેટલીક વાર અલ્પવિરામ મુકાય છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. મેં એને કહ્યું કે, તારે જવાની જરૂર નથી.

૨. તપાસ કરતાં ખબર પડી કે, એણે તો ઘર બદલ્યું છે.

(છ) 'પણ' , પરંતુ', 'કિંતુ', 'કેમકે', 'છતાં', 'કારણ કે' જેવા સંયોજકો પૂર્વ અલ્પવિરામ જરૂરી બને છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. મેં એને બોલાવ્યો, પણ એ આવ્યો જ નહીં.

૨. હું ત્યાં આવવા ઈચ્છું છું, પરંતુ આવી શકીશ નહીં.

૩. કહ્યુ, છતાં માનતો નથી.

૪. એ ઓફિસે આવતો નથી, કેમકે/કારણ કે એ માંદો છે.

(૩) અર્ધવિરામ/ મધ્યવિરામઋ(;)

☞ વાક્યમાં જ્યાં સહેજ અટકવાનું હોય ત્યાં અલ્પવિરામ વપરાય છે અને એથી વધારે અટકવાનું હોય એટલે કે પૂણ વિરામથી ઓછું જ ત્યાં અર્ધવિરામ વપરાય છે.

☞ વાક્યમાના વિધાનોને અલગ પાડવા, સાથે જનાર વાક્યો ભારપૂર્વક રજૂ કરવા તેમજ વાક્યો વચ્ચે ઉભયાન્વયી (સંયોજક)નો ઉપયોગ ન કરવો હોય ત્યારે અર્ધવિરામ મુકાય છે.

(ક) વાક્યમાં સંયોજકનો ઉપયોગ કર્યા વગર ઘણાં વાક્યો જોડાયા હોય ત્યારે એમનું વિભાજન કરતાં અર્ધવિરામનો ઉપયોગ થાય છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. પોલીસ આવી; ટોળું વિખેરાઈ પડ્યું; ફરી વ્યવસ્થા સ્થપાઈ ગઈ.

૨. પ્રશ્ન પત્ર જોઈ વિદ્યાર્થીઓ મૂંઝાયા; એમને કાંઈ સૂઝ પડી નહી; ઉત્તરપત્રો મૂકી દઈને ચાલતી પકડી.

(ખ) એક જ પરિસ્થિતિનું નિરૂપણ કરતાં ઘણાં વાક્યો જોડાતાં હોય ત્યારે એમનું વિભાજન દર્શાવવા અર્ધવિરામ મુકાય છે.

૧. માણસો દોડાદોડ કરતાં હતા; સામાન અહીંતહીં મૂકતા હતાં; છોકરાં રડતાં હતાં; કૂતરાં ભસતાં હતાં; નોકરો ગાળાગાળી કરતાં હતાં; ગાડીવાળો નિરાંતે ઊંઘતો હતો અને કેટલાક માણસો અંદરોઅંદર લડતા હતા.

૪. ગુરુવિરામ/મહાવિરામ (:)

☞ ગુરુ એટલે મોટો વિરામ,પૂર્ણ વિરામ તો નહીં જ.

(ક) મુખ્ય વાક્ય પછી આવતા પેટા-વાક્યને જોડતું કોઇ સંયોજક ન વપરાતું હોય ત્યારે મુખ્ય વાક્યના ક્રિયાપદ

પછી ગુરુવિરામ મુકાય છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. એણે છત્રીવાળાને કહ્યું: આ છત્રી રિપેર થઇ શકશે?

૨. મેં જાણ્યું: મારાં લખાણો એને ગમતાં નથી.

૩. કહેવત છે: ન બોલ્યાના નવ ગુણ.

૪. કહ્યું છે: બોલે એના બોર વેંચાય.

(ખ) મુખ્ય હકીકતનું વિધાન થયા પછી સમર્થન માટે કહેવાતા શબ્દો કે વાક્ય પૂર્વે ગુરુ વિરામ આવે છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. વ્રતો પાંચ છે: સત્ય, અહિંસા, અચોર્ય

૧. વર્ણ ચાર છે: બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય અને શુદ્ર

૨. મહાવ્રત પાંચ છે: અહિંસા, સત્ય, અસ્તેય, બ્રહ્મચર્ય અને અપરિગ્ર

૩. એણે કહ્યું: હું ત્યાં ક્યારેય આવીશ નહીં.

આથી ઊલટું હોય તોપણ વચ્ચે ગુરુવિરામ આવે જ.

☞ ઉદાહરણ:

૧. ઋગ્વેદ, યજુર્વેદ, સામવેદ, અથર્વવેદ: એ ચાર વેદો છે.

૨. કોઇએ લોભ કરવો નહિં: લોભ પાપનું મૂળ છે.

૩. ભાષા સજ્જતા: આજના વક્તત્વનો વિષય છે.

૪. આજના વક્તવ્યનો વિષય છે: આજની રંગભૂમિ

૫. ઉદ્‌ગારચિહ્ન /આશ્ચર્યવિરામ (!)

(ક) જે વાક્યમાં કોઇ પણ પ્રકારની લાગણી-ભય, દુઃખ, શોક, હર્ષ, તિરસ્કાર, આનંદ, આશ્ચર્ય વગેરેનો ઉદ્‌ગાર હોય તેવાં વાક્યોને અંતે આ ચિહ્ન મુકાય છે.

૧. ધન્ય છે એની બહાદુરીને!

૨. કેવો રૂપાળો મોર!

૩. સાબરમતી, કેટલી ગંદી નદી!

૪. અંતે તેં આવું જ કર્યું!

(ખ) કેટલીક વાર ઉદ્‌ગારવાચકોવાક્ય તરીકે આવતાં હોય ત્યાં એમને અંતે પણ આ ચિહ્ન મુકાય છ`.

☞ ઉદાહરણ:

ફટ ભૂંડા!, અધધધ!, વાહવાહ!, શાબાશ!, હાશ!

(ગ) ઉદ્‌ગારવાચકો પછી કોઇ વિધાન હોય તો અંતે ઉદ્‌ગારવાચ આવે જ.

૧. અરેરે, બિચારાનું આવી બન્યું!

૨. શાબાશ! બહુ સરસ કામ કર્યું!

૩. હાશ! હવે નિરાંત થઇ!

(ઘ) ઉપેક્ષાનો અર્થ વ્યક્ત થતો હોય ત્યારે પણ આ ચિહ્નનો પ્રયોગ થતો હોય છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. જાણે છાતી પર હથોડા ટીપાતાં ન હોય!

૨. હૈયું જાણે હિમાલય!

૩. જાણે સામે સ્વયં કાળ ઊભો ન હોય!

૬. પ્રશ્નાર્થચિહ્ન(?)

(ક) જે વાક્યોમાં પ્રશ્નનો કે કોઇ પૃચ્છાનો ભાવ હોય ત્યારે,એવાં વાક્યોને અંતે હંમેશા પ્રશ્નાર્થચિહ્ન જ મુકાય.

☞ ઉદાહરણ:

૧. તમે અત્યારે ક્યાંથી આવ્યા?

૨. તમે વહેલા કેમ ન આવ્યા?

૩. કોણ-કોણ જમવા આવવાનાં છે?

૪. આ કામ કોને સોંપીશું?

૫. આપણે અમેરિકા જઇ શકીશું ખરાં?

(ખ) ઉપવાક્યો રૂપે આવતાં પ્રશ્નાર્થક વાક્યોને અંતે પ્રશ્નાર્થચિહ્ન આવતું નથી. મુખ્ય વાક્યમાં પ્રશ્ન હોય તો છેક અંતે જ પ્રશ્નાર્થચિહ્ન આવે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. [શિક્ષકે શું પૂછ્યું] તે મને સંભળાયું નહીં.

૨. [એ ક્યારે આવશે] એની મને ખબર નથી.

૩. [એ ક્યાં જવાનો છે] તેની મને ખબર નથી.

૪. મને કેમ ખબર પડે કે તમારે સ્કુટર જોઇએ છે?

૫. તમે બધાં વહેલાં કેમ નથી આવતાં એમ શિક્ષકે પૂછ્યું.

૬. હું કેમ આવ્યો તે તું જાણતો નથી?

(ગ) અસ્પષ્ટ જણાતા કે ખોટા લાગતા શબ્દની બાજુમાં કૌંસમાં પ્રશ્નાર્થ ચિહ્ન મુકાય છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. બધા જ તત્ત્વજ્ઞાન(?) સમજી શકતા હશે?

૨. કેટલાંકમાં (?) સ્વાભાવિક બુદ્ધિ થોડી હોય છે.

૭. લઘુરેખા/વિગ્રહરેખા(-)

(ક) સામાસિક શબ્દોમાં જ્યાં બે ઘટકો જુદાં દર્શાવવાની જરૂર જણાય ત્યાં લઘુરેખા વપરાય છે.

☞ ઉદાહરણ:

કરમ-ધરમ, સેવક-મંડળ, શી-શી, બાપ-દાદા, અધમ-ઉદ્ધારણ, પતિત-પાવન, ઉત્પેક્ષા-આશ્ચર્ય, વિરામ-ચિહ્નો

(ખ) લખાણમાં લીટીને છેડે કોઇ શબ્દને તોડવો પડે એમ હોય તો એના વિભાગો પાડી લઘુરેખા કરી બાકીનો અંશ નવી લીટીમાં લખાય છે.

અમદા-	મુંબઇ-	નવીનતા-
વાદ	વાસીઓ	વાળું

૮. ગુરુરેખા/મહારેખા (-)

(ક) વાક્યમાં ક્યાંક વધુ સ્પષ્ટતા ખાતર કોઇક ઉમેરણ કરવાનું હોય ત્યારે એ ઉમેરણની પૂર્વે ગુરુરેખા દોરવામાં આવે છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. આજે તમારા મહેમાન - મુંબઇથી આવનારા ------આવશે નહીં.

૨. હું કહેતો હતો- કહેતાં ભૂલી ગયો કે - તમે ત્યાં આવવાના છો?

(ખ) કોઇ હકીકતની પ્રસ્તાવના કરતાં

☞ ઉદાહરણ:

૧. આજે શિક્ષણમાં પ્રભાવ છે- રાજકારણનો

૨. મને ખાવાં ગમે- દાળભાત અને લાડુશાક

૩. ન્હાનાલાલે ગાયું છે કે-

૯. લોપચિહ્ન (’)

(ક) લેખનમાં શબ્દમાંના કોઇ અક્ષરનો લોપ દર્શાવવા.

☞ ઉદાહરણ:

૧. એ ગઇ કાલે જ મળ્યો’તો.

૨. મા’રાજ, આ માટે શું જોઇએ?

૩. ઊંચક્યો’તો પહાડને!

૪. ન’તું જોઇતું તોપણ....

(ખ) સાલવારીના બધાં જ વર્ષ ન દર્શાવવા કેટલાક અધ્યાહાર રખાતા અંકો માટે.

૨-૮-’૩૫ ; ૧૭-૧૨-’૯૯

૧૦. કાકપદ ચિહ્ન/ઘોડી (λ)

☞ લેખનમાં રહી ગયેલું ઉમેરવા માટે જે ચિહ્ન પ્રયોજાય છે તેનો આકાર (λ) કાગડાના પગ જેવો હોઇ એને કાકપદ ચિહ્ન કે ઘોડી કહે છે.

☞ ઉદાહરણ:

પુષ્પકુંજો

૧. એ ∧ બહુ સુંદર છે.

વિગતો

૨. એવી કોઇ ∧ નથી દેખાતી.

૧૧. તિર્યકરેખા (/)

☞ આ ચિહ્નનું મુખ્ય કાર્ય વિભાજનનું છે.

☞ આ ચિહ્નને અંગ્રેજીમાં Bar(Viraqule)કહે છે કેટલાક તેને Slash પણ કહે છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. તમને ગાંધીનગર/અમદાવાદ લઇ જવામાં આવશે.

૨. તમારું સરનામું લખો. રાજ્ય/જિલ્લો/તાલુકો/શહેર/શેરી/મકાનનું નામ

૩. આજે તા. ૦૪/૧૨/૨૦૨૩ને સોમવાર છે.

૪. પરીક્ષામાં વિદ્યાર્થી/વિદ્યાર્થીનીઓ હાજર રહેશે.

૫. બાળકના ઘડતરમાં માતા/પિતાનો ફાળો હોય છે.

૧૨. એજનચિહ્ન (”)

☞ ઉપર દર્શાવવામાં આવેલી બાબત વારંવાર દર્શાવવાની થાય ત્યારે નીચેની લીટીમાં એજનચિહ્ન વપરાય છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. ગુજરાત રાજ્યના સૌપ્રથમ રાજ્યપાલ

૨. ” ” ” મુખ્યમંત્રી

૩. ” ” ” લેખક

૪. ” ” ” હાસ્યકલાકાર

૫. ” ” ” શિક્ષણમંત્રી

૧૩. અવતરણ ચિહ્ન (‘ ’ , “ ”)

☞ એકવડું (‘ ’)

☞ બેવડું (“ ”)

☞ કોઇની કહેતી વાત કે બોલેલા શબ્દોને તેમના જ શબ્દોમાં રજૂ કરવાના હોય ત્યારે અવતરણ ચિહ્ન વપરાય છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. સ્વામી વિવેકાનંદી કહ્યું છે કે, “ઊઠો, જાગો અને ધ્યેય પ્રાપ્તિ સુધી મંડ્યા રહો.”

૨. નર્મદે ‘દાંડિયો’ નામનું સામયિક શરૂ કર્યું હતું.

૩. ગાંધીજી કહે છે, ‘માનવી નહિ પણ એનું ખરાબ આચરણ જ નિંદા ગણાવું જોઇએ.”

☞ પ્રસિદ્ધ નામો અવતરણ ચિહ્નમાં ન આવે.

☞ અવતરણચિહ્ન એકવડું કે બેવડું વાપરવું એ સંબંધી ચોક્કસ નિયમ નથી એની અંદર મૂકવાનું વાક્ય ટૂંકું હોય તો એકવડું અને લાંબુ હોય તો બેવડું વાપરવું એમ નહિ કહી શકાય.

- બહુબહુ તો એટલું કહી શકાય કે, જ્યાં અવતરણ ચિહ્નની અંદર એવી જગ્યા આવે કે અવતરણ ચિહ્ન વાપરવું પડે ત્યાં બહાર બેવડું અને અંદર એકવડું અથવા બહાર એકવડું અને અંદર બેવડું એમ વાપરવું.
- અવતરણ ચિહ્ન એકવડું વાપરીએ તો બધે એકવડું અને બેવડું વાપરીએ તો બધે બેવડું એમ સરખાપણું રાખવું.

૧૪. ખંડવર્ણ ચિહ્ન ત્રણ ટપકાં (...)

- કોઇ વાક્યમાંથી શબ્દ કે શબ્દો કાઢી નાંખ્યા હોય કે બિનજરૂરી વાક્યખંડનો લોપ દર્શાવવો હોય ત્યારે ખંડવર્ણચિહ્ન વપરાય છે.
- આ ચિહ્નના ઉપયોગ જે વાક્યોમાં કર્યો હોય તે વાક્યનો અર્થ વાચનાર આપમેળે સમજી જાય છે.
- ઉદાહરણ:

૧. એ બધાં જમશે, તમે પણ...
૨. ... તો મારો ભાઇ છે.
૩. કહેવામાં તો બધું કહી દઉં પણ અત્યારે...
૪. ઠંડીમાં ઠરી જવાની...

૧૫. લઘુકૌંસ / ચંદ્રાહાર કૌંસ ( )

- વાક્યમાં સ્પષ્ટતાં, સંદર્ભ, અનુવાદ, પર્યાય, કૃતિ, કે પ્રકાશન વર્ષ, ટીકાટિપ્પણી સ્વરૂપે વપરાયેલ શબ્દો, નાટકના સંવાદ સિવાયની સૂચનાઓ લઘુકૌંસમાં લખાય છે.
- ઉદાહરણ:

૧. મુંબઇવાસ દરમિયાન શાસ્ત્રીજી હસ્તપ્રતો પરથી મુદ્રણકામ નકલ (પ્રેસ-કૉપી) તૈયાર કરવાની અને પ્રૂફવાચનની તાલીમ લઇ ચૂક્યા હતા.
૨. કર્તરિપ્રયોગમાં ક્રિયાપદો કર્તાનાં લિંગ(પુંલ્લિંગ-સ્ત્રીલિંગ-નપુંસકલિંગ) અને વચન (એકવચન-બહુવચન) પ્રમાણે બદલાય છે.
૩. તેમના વડે (થકી) અમને ખૂબ જ મદદ મળી.
૪. સૌરાષ્ટ્રની (સૌરાષ્ટ્રી) બોલી મીઠી લાગે છે.
૫. ગાંધીજી (૧૮૬૯-૧૯૪૮) આપણા રાષ્ટ્રપિતા છે.

૧૬. ગુરુકૌંસ/ખૂણિયો કૌંસ ([ ])

- લખાણની વિશેષતા કેન સ્પષ્ટતા દર્શાવવાની હોય ત્યારે ગુરુકૌંસ વપરાય છે.
- ઉદાહરણ:

૧. આ પરિપત્ર અધિનિયમ [ફોજદારી કાર્યરીતિ અધિનિયમ ૧૯૭૩(૧૯૭૪નો બીજો અધિનિયમ)નાં કાયદાની કલમ-૧૪૪ હેઠળ નં **નાચિ**/પલસ/૩/વશી/૧૯૬૪ થી ૨૦૦૦/૨૦૧૬ તા.૨૯/૦૨/૨૦૧૬] ને અનવ્ય રહેશે.

૧૭. છગડિયો કૌંસ ({ })

- એક જ બાબત એક સાથે અન્ય કેટલીક બાબતોને લાગુ પડતી હોય ત્યારે છગડિયો કૌંસ કરીને સમાનરૂપે નોંધવામાં આવે છે.
- **છગડિયો કૌંસ બાકી**

૧. રામ, લક્ષ્મણ, ભરત, શત્રુઘ્ન } રાજા દશરથના ચાર પુત્રો.

૨. ચિંતનની પળે, ચિંતનને ચમત્કારે, ચિંતનને અજવાળે, ચિંતન @ 24 × 7 } કૃષ્ણકાંત ઉનડકટની રચના

૧૭. ફૂદડી (*)

- વાક્યમાં કોઇ શબ્દ અથવા વાક્ય વિશે કોઇ વિશેષ નોંધ કે સ્પષ્ટતા રજૂ કરવાની હોય ત્યારે ફૂદડી વપરાય છે.
- ઉદાહરણ:

૧. રામે રાવણનો સંહાર કર્યો.
૨. પહેલાં ૫૦ ગ્રાહક પૂરતી.
૩. મો,* રાજ્ય*, જન્મતારીખ*.(ઓનલાઇન ફોર્મ ભરતી વખતે ફરજિયાત વિગત ભરવાના સંદર્ભમાં દર્શાવાય છે.)

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

1. (:) આ વિરામ ચિહ્નને શું કહેવાય ?

(A) અલ્પવિરામ (B) ગુરુવિરામ
(C) અર્ધ વિરામ (D) અવતરણ ચિહ્ન

2. નીચેનામાંથી કયું ચિહ્ન ગુરુવિરામ છે ?

(A) – (B) :
(C) ; (D) ‘‘ ’’

3. ‘બેફિકર રહો મહારાજ વાયદો નહિ ચૂકું’ - આ વાક્યમાં અલ્પવિરામનું સ્થાન ક્યા શબ્દ પછી આવશે ?

(A) વાયદો (B) બેફિકર
(C) રહો (D) મહારાજ

4. ‘કૈલાસનું પુનિત દર્શન ધન્ય પર્વ’ વાક્યના અંતે કયું ચિહ્ન આવશે ?

(A) ઉદ્‌ગાર ચિહ્ન (B) પૂર્ણવિરામ
(C) અલ્પવિરામ (D) પ્રશ્નચિહ્ન

5. અનુસ્વારનું ચિહ્ન ક્યું છે ?

(A) (’’) (B) (˘)
(C) (;) (D) (˙)

6. બે’ક - શબ્દમાં ‘બે’ અને ‘ક’ વચ્ચેના ચિહ્નની ઓળખ શી છે ?

(A) અવતરણ (B) અર્ધવિરામ
(C) લોપચિહ્ન (D) આશ્ચર્યચિહ્ન

7. નીચેના વાક્યમાં રેખાંકિત શબ્દ પછી કયું વિરામચિહ્ન મૂકશો ?
મારું ધ્યાન દોરવા તેણે <u>કહ્યું</u> ‘સાંભળો છો ?’

(A) ગુરુવિરામ (B) લઘુરેખા
(C) પૂર્ણવિરામ (D) ગુરુરેખા

જવાબો						
(1) B	(2) B	(3) D	(4) B	(5) D	(6) C	(7) A

22 અનુસ્વાર

❖ અનુસ્વાર એટલે શું?

- અનુસ્વાર એટલે સ્વરની પાછળ ઉચ્ચારાતો અનુનાસિક વર્ણ. એનું ઉચ્ચારણ દર્શાવવા સ્વરને માથે મીંડુ કે બિંદુ મૂકવામાં આવ છે.
- અનુસ્વાર સામાન્ય રીતે સ્વરનું અનુનાસિકત્વ દર્શાવવા વપરાય છે.
- સંસ્કૃતમાં માત્ર વ્યંજનો જસ અનુનાસિ હતા. (ङ्,ञ्,ण्,न्,म्) ગુજરાતીમાં સ્વરો પણ અનુનાસિક બન્યા.
- સમયાંતરે સંસ્કૃતના અનુનાસિક વ્યંજનોનું જોડાણ પણ અનુસ્વાર દ્વારા દર્શાવવું શરૂ થયું.
- જ્યાં-જ્યાં અનુસ્વારને સ્થાને અડધો અનુનાસિક વ્યંજન મૂકી શકાય ત્યાં ત્યાં અનુસ્વાર અનુનાસિક વ્યંજન જ હોય અને જ્યાં અનુસ્વારને સ્થાને બીજું કોઇ અનુનાસિકતા દર્શાવતું ચિહ્ન મૂકી ન શકાય ત્યાં અનુસ્વાર સાનુનાસિક સ્વર જ હોય.
- ગુજરાતી શબ્દોમાં અનુસ્વાર અર્થભેદક છે. એની ઉપસ્થિતિ છે કે ગેરહાજરીથી એમાં તફાવત જન્મે છે.
- જ્યાં અનુસ્વારને બદલે અનુનાસિક વ્યંજન મૂકી શકાતો હોય ત્યાં ઇ જે ઉ હ્રસ્વ હોય. આવા શબ્દોમાં અનુસ્વાર જોડાક્ષરની રચના કરે છે. જોડાક્ષર પૂર્વે આવતા હોય તો ઇ કે ઉ એક જોડણી વ્યવસ્થા તરીકે હ્રસ્વ હોય છે.
- જેમ કે,

  કિંતુ-કિન્તુ, પિંડ-પિણ્ડ, ચિંતા-ચિન્તા, ગુંદર-ગુન્દર, ગુંડો-ગુણ્ડો, ઘુંમટ-ઘુમ્મટ
- જ્યાં અનુસ્વારને બદલે અનુનાસિક વ્યંજનનું ચિહ્ન મૂકી શકાતું નથી ત્યાં અનુસ્વારવાળા ઈ કે ઊ દીર્ઘ હોય છે.
- જેમ કે,

  છીંક, પીંછું, ભીંત, રીંછે. ઊંટ, ફૂંક, સૂંઠ, હૂંફ

♦ શબ્દના બંધારણમાં જ અનુસ્વાર હોય અને એવા શબ્દો અનુસ્વારવાળા શબ્દો કરતાં જુદો જ અર્થ દર્શાવે છે:

- ઉદાહરણ:

  આખુ- ઉંદર
  આખું - બધું
  ચારુ - સુંદર
  ચારું - આંટણ
  ચાલુ - વર્તમાન
  ચાલું - હીંડું
  ચોમાસુ- ચોમાસામાં થતું
  ચોમાસું- વરસાદની ઋતુ
  પરમાણુ - સૂક્ષ્મ અણુ
  પરમાણું - માપ પરિમાણ
  પરુ - પાચ
  પરું- દૂર અળગું
  સારુ -માટે
  સારું - મજાનું, સરસ
  કૂચી - ગલી, મહોલ્લો
  કૂંચી - ચાવી
  ચૂક - ભૂલ
  ચૂંક- આંકડી, ખીલી
  પૂજો - પૂજા કરો
  પૂંજો - કચરો
  કાપ - સ્ત્રીઓનું કાનનું ઘરેણું
  કાંપ - કાદવ
  ખાટ - હીંડોળો
  ખાંટ- એક જાતિ
  ખાડ - ખાઇ
  ખાંડ - ગળ્યો પદાર્થ
  ખાટું- ખટાશવાળું
  ખાંટુ - પક્કું, પાવરધું
  ગાડું - વાહન
  ગાંડુ - ઘેલું, પાગલ
  ચાપ - ધનુષ્ય
  ચાંપ - કળ-પેચ, સ્વીચ

♦ ગુજરાતીમાં અંત્ય સ્વર ઉપર આવતો અનુસ્વાર લિંગભેદ -વચનભેદ દર્શાવે છે.

- ભાષાના અંગો વિકારી અને અવિકારી એમ બે પ્રકારના હોય છે. વિકારી અંગો કાં તો લિંગભેદ દર્શાવે છે અથવા તો વચનભેદ દર્શાવે છે.
- સજીવોને લગતી સજ્ઞાઓમાં 'ઉ' લિંગની અવિવક્ષા દર્શાવે છે. એ સામાન્ય રીતે 'નપુસકલિંગ' તરીકે ઓળખાય છે.

❖ એકવચન દર્શાવતા અંગો

પુંલ્લિંગ	સ્ત્રીલિંગ	નપુસકલિંગ
છોકરો	છોકરી	છોકરું
બકરો	બકરી	બકરું (સંજ્ઞા)
સસલો	સસલી	સસલું (,,)

મોટો/મોટી		મોટું (વિશેષણ)
કડવો	કડવી	કડવું (,,)
મોડો	મોડી	મોડું (ક્રિયાવિશેષણ)
દોડતો	દોડતી	દોડતું
કરવો/કરવી		કરવું (,,)
પેલો	પેલી	પેલું(સર્વનામ)

☞ અહીં 'ઉ'કારાન્ત અંગો વિકારી છે અને નપુંસકલિંગ દર્શાવે છે. આમ, નપું. અંતે આવતો 'ઉ' વિકારી અંગોમાં કવચન જ દર્શાવે છે.

☞ વિકારી અંગોમાં 'ઉ' ને સ્થાને 'આં' પ્રત્યય મૂકવાથી એવા અંગો બહુવચન દર્શાવે છે.

☞ ઉદાહરણ:

છોકરું- છોકરાં	મોટું-મોટાં	દોડતું-દોડતાં
બકરું-બકરાં	કડવું-કડવાં	કરવું-કરવાં
સસલું-સસલાં	મોડું-મોડાં	પેલું-પેલાં

☞ વિકારી અંગોમાં 'ઓકા'રાત અંગ પુંલ્લિંગવાચક હોય છે અને એકવચન દર્શાવે છે:

ઘોડો	સસલો	નાનો	મોડો
છોકરો	બકરો	મોટો	દોડતો

☞ વિકારી,પુંલ્લિંગના 'ઓ'કારાત અંગોનું અંતે 'આ' વાળું રૂપ હંમેશાં બહુવચન દર્શાવે છે:

ઘોડા	સસલા	નાના	મોડા
છોકરા	બકરા	મોટા	દોડતા

☞ હવે અનુસ્વાર વગર અને અનુસ્વાર સાથે આવાં અંગોને વાપરી જોઈએ.

☞ ઉદાહરણ:

૧. સસલા દોડતા હતા.
સસલાં દોડતાં હતાં.

૨. દાંત ખાટા થયા.
બોર ખાટાં હતાં.

૩. બકરા બેઠા હતા.
બકરાં બેઠાં હતાં.

૪. ઘોડા દોડતા આવ્યા.
કૂતરાં દોડતાં આવ્યાં.

૫. છોકરા મોટા હતા.
બાળકો મોટાં હતાં.

૬. મહેમાન મોડા આવ્યા.
પાથરણાં મોડાં આવ્યાં.

☞ નોંધ:-

☞ વિકારી અંગોનું આકારાન્ત અંગ હંમેશાં પુંલ્લિંગ બહુવચન દર્શાવે; જ્યારે આકારાંત અંગ નપુસકલિંગ બહુવચન દર્શાવે.

☞ જે અંગો વિકારી હોય અને નપુંસકલિંગ દર્શાવતાં હોય તેમના અંતે આવતો 'ઉ' સાનુસ્વાર જ હોય અને એ એકવચન જ દર્શાવે.

☞ જે અંગોને અંતે અનુસ્વાર વગરનો 'આ' હોય તે વિકારી અંગોમાં પુંલ્લિંગ બહુવચન દર્શાવે અને અનુસ્વારવાળો 'આં' હોય તે અંગોમાં નપુંસકલિંગ બહુવચન દર્શાવે.

♦ **પ્રત્યય પૂર્વે નપુંસકલિંગના એકવચનનાં રૂપોમાં ક્યારેય અનુસ્વાર ન આવે, જ્યારે બહુવચનનાં રૂપોમાં અનુસ્વાર હોય જ.**

☞ ઉદાહરણ:

૧. મરચાનો રંગલીલો હોય છે. મરચાંનો રંગ લાલ પણ હોય.
૨. કારેલામાં કડવાશ હોય છે. કારેલાંમાં કડવાશ હોય જ.
૩. બારણામાં કાણું છે. બારણાંમાં કાણાં છે.

♦ **જે અંગો અવિકારી હોય અને ભાષામાં સર્વત્ર એક રૂપે જ વપરાય એવાં અંગોના 'ઉ'કારાંત રૂપ ઉપર અનુસ્વાર હોતો નથી.**

☞ ઉદાહરણ:

૧. આબુ, સાબુ, ગાઉ, ટાપુ, ડાકુ, ડાઘુ, ઢબુ, તસુ, તંબુ, ભેરું (પુલ્લિંગ)
૨. બાજુ, બાનુ, ભાભુ, વધૂ, વહુ, વેળુ, સાસુ (સ્ત્રીલિંગ)
૩. આંસુ, કંકુ, કાજુ, જતું, જાંબુ, ઝાડુ, ડમરુ, પરુ, ભાલુ, રફુ(નપુંસકલિંગ)

♦ **અવિકારી સંજ્ઞાઓનાં અંગો સમાન હોય છતાં જુદા જુદા લિંગ દર્શાવે.**

☞ ઉદાહરણ:

આબુ- સાબુ (પુંલ્લિંગ)
બાનુ -સાસુ (સ્ત્રીલિંગ)
કાજુ- જાંબુ (નપુંસકલિંગ)

♦ **નીચેના વિશેષણો ત્રણેય લિંગમાં વાપરી શકાય, એમના અંગમાં પણ 'ઉ' અનુસ્વાર વગરનો જ હોય.**

☞ ઉદાહરણ:

આળસુ	ગભરુ	ચોમાસુ	ફાલતુ	ભાગેડુ	વેચાઉ
કમાઉ	ગરજાઉ	ચોરાઉ	ફળાઉ	રખડુ	શિખાઉ
ખેડાઉ	ચાલુ	ટકાઉ	બજારુ	રઝળુ	

❖ અનુસ્વારના ઉપયોગ ક્યાં ક્યાં?

૧. માનાર્થે સ્ત્રીલિંગના રૂપોમાં:

☞ બહેન, બા, શિક્ષિકા, દાદીમાં, કુંવરીબા, કીડીબાઇ જેવાં

સ્ત્રીલિંગના અંગો માનાર્થે બહુવચનમાં વપરાય ત્યારે એમનાં વિશેષણો કે ક્રિયાપદો હંમેશાં નપુંસકલિંગ બહુવચનમાં જ આવે. બંને પદોના રૂપમાં અનુસ્વાર આવે જ.

☞ ઉદાહરણ:

૧. બહેન આવ્યાં.
૨. મારા મોટા બહેન બહુ જ ભલાં છે.
૩. બા કેમ બોલતાં નથી.
૪. મારા બા હમણાં અમેરિકા છે.
૫. પેલાં શિક્ષિકાબેન શું ભણાવે છે.
૬. શિક્ષિકાબેન ખૂબ જ સારાં છે.
૭. દાદીમાં ઘરડાં છે.
૮. કુંવરીબા કાળાં છે.
૯. કીડીબાઈ જાનમાં ગયાં છે.

૨. અવિકારી સંજ્ઞાઓ-વિશેષણો:

☞ અવિકારી સંજ્ઞાઓનું લિંગ વચન દર્શાવવા ખાસ વ્યવસ્થા હોય છે. સંજ્ઞાઓ વાક્યમાં વપરાય ત્યારે એમની પૂર્વેના વિશેષણો ઉપરથી કે એમની સાથે સંબંધિત થયેલાં ક્રિયાપદ ઉપરથી કે એમની સાથે સંબંધિત થયેલા ક્રિયાપદ ઉપરથી લિંગ-વચનની જાણ થાય. અહીં એકવચન બહુવચનનાં બંને રૂપો વિશેષણ કે ક્રિયાપદ અનુસ્વારવાળા જ હોય.

☞ ઉદાહરણ:

૧. ફૂલ તોડ્યું ('ફૂલ' એકવચન)
ફૂલ તોડ્યાં. ('ફૂલ' બહુવચન)
૨. ફાનસ ખરીદ્યું. ('ફાનસ' એકવચન)
ગામ જોયાં. ('ગામ' બહુવચન)
૩. રાતું ફૂલ (એકવચન)
રાતાં ફૂલ (બહુવચન)

૩. હું, તું, શું, છું, મેં, તેં વગેરેમાં પણ અનુસ્વાર હોય જ.

☞ ઉદાહરણ:

૧. હું વાંચું છું.
૨. તમારે શું ખાવું છે?
૩. મેં ભગવાનને પ્રાર્થના કરી.
૪. તું મારી વાત સાંભળ.
૫. તેં કોઈનું સાંભળ્યું નથી.

૪. અધિકરણનો અર્થ દર્શાવતો 'માં' પ્રત્યય પણ અનુસ્વારવાળો છે.

☞ ઉદાહરણ:

૧. ઘરમાં કોઈ નથી.
૨. ગામમાં ઘર નહિ ને સીમમાં ખેતર નહિ.
૩. ઓફિસમાં બધાં ગેરહાજર છે.
૪. નદીમાં મગર છે.
૫. ઘરમાં છ માણસ રહે છે.

૫. 'ન્' અને 'આર' પ્રત્યયોનાં એકવચન-બહુવચનનાં (નપુંસકલિંગમાં જ) રૂપોમાં અનુસ્વાર હોય જ.

☞ ઉદાહરણ:

૧. છોકરાનું દફતર આપી દો.
૨. છોકરાનાં માબાપ આવી જશે.
૩. મારું સ્કુટર બગડી ગયું.
૪. મારાં સંબંધીઓ આવવાના છે.
૫. તારું તોફાન ઘર માથે કરે છે.
૬. તમારું ઘર કઈ તરફ છે?

૬. સંજ્ઞાઓ ભિન્ન ભિન્ન લિંગની હોય અને સમુચ્ચયવાચક સંયોજકોથી જોડાય ત્યારે ક્રિયાપદ નપુંસકલિંગ બહુવચનમાં જ હોય. ક્રિયાપદમાં અનુસ્વાર હોય જ.

☞ ઉદાહરણ:

૧. મેં કાગળ-પેન્સિલ જોયાં નથી.
૨. મેં રબર અને પેન ક્યારેય ખરીદ્યાં નથી.
૩. શિવપાર્વતી બેઠાં હતાં.
૪. રામસીતા પંચવટીમાં રહ્યાં હતાં.
૫. માણસો મોડાં મોડાં આવ્યાં ખરાં.

☞ નોંધ: પુંલ્લિંગ શબ્દ હોય તો એકવચન કે બહુવચનમાં અનુસ્વાર ન આવે.

☞ સ્ત્રીલિંગ શબ્દ હોય તો એકવચનમાં અનુસ્વાર ન આવે.

☞ સ્ત્રીલિંગ શબ્દ હોય તો માનાર્થે બહુવચનમાં અનુસ્વાર આવે.

☞ નપુંસકલિંગ શબ્દ હોય તો એકવચન કે બહુવચનમાં વપરાતા વિકારી વિશેષણો, સંબંધ વિભક્તિના પદો, ક્રિયાપદો, સર્વનામો વગેરે પર અનુસ્વાર આવે.

☞ પુંલ્લિંગ, સ્ત્રીલિંગ અને નપુંસકલિંગના શબ્દ એક જ વાક્યમાં વિકલ્પ સ્વરૂપે હોય તો છેલ્લી સંજ્ઞા જે લિંગ અને વચનમાં હોય તેના આધારે અનુસ્વાર આવે.

☞ અહીં, ત્યાં, હમણાં, પહેલાં અવ્યયો પર અનુસ્વાર આવે. 'કરતાં' પર અનુસ્વાર આવે.

23 પ્રૂફ રીડિંગ સંજ્ઞાઓ

❖ પ્રૂફરીડિંગ (પ્રૂફવાચન) એટલે શું?

- ☞ હાથે લખેલા કે ટાઈપ કરેલા લખાણના આધારે પ્રેસ તરફથી તૈયાર કરાયેલ છાપકામ માટેનું કાચું લખાણ પ્રૂફના નામે ઓળખાય છે.
- ☞ સામગ્રી છપાવતાં પહેલાં તેના પ્રૂફ વાંચીને તેમાંની ભૂલો દર્શાવવી પડે છે.
  જરૂર પ્રમાણે તે એક બે વાર કે વધારે વખત વાંચીને તેમાંની ભૂલો દર્શાવવી પડે છે.
- ☞ આ પ્રૂફમાં ભૂલો દર્શાવવા માટે નીચેની સર્વમાન્ય નિશાનીઓ પ્રચલિત છે.
- ☞ આ નિશાનીઓ પ્રૂફમાં જમણી કે ડાબી બાજુનાં હાંસિયામાં અનુકૂળતા પ્રમાણે દર્શાવવાની હોય છે અને મૂળ લખાણમાં પણ અનુરૂપ નિશાની કરવાની હોય છે.

❖ ચિહ્નો બાકી છે.

હાંસિયામાં કરવાની નિશાનીઓ	નિશાનીનો અર્થ	મૂળ લખાણમાં કરવાની નિશાની
/	અક્ષરને બદલીને મૂકો	/
λ	અક્ષર ઉમેરો	λ
d	અક્ષર રદ કરો	/
d	અક્ષર રદ કરી લખાણ ભેગું કરો	d
( )	અક્ષર વચ્ચેની જગ્યા ભેગી કરી લખાણ ભેગું કરો.	( )
#	જગ્યા કરો અક્ષર છૂટાં પાડો.	/
Trans	અક્ષરો કે શબ્દો અદલાબદલી કરો.	∽
State	યથાવત રાખો	.....
“ ”	અવતરણ ચિહ્ન મૂકો	∨’v
⊏	ડાબી બાજુ ખસેડો	⊏
⊐	જમણી બાજુ ખસેડો	⊐
w.f.	ખરા ફોન્ટનો અક્ષર મૂકો	O
=	લીટીઓ સીધી કરો.	=
n.p	નવો ફકરો શરૂ કરો	N/P
run on	અહીં નવો ફકરો રાખવો નથી	/
	લખાણ સળંગ રાખો.	/-
/-	હાઈફને કે ડેશ ઉમેરો	/-
∨	માત્રા મૂકો	∨
•	અનુસ્વાર મૂકો	∨
.	પૂર્ણવિરામ મૂકો	∩
∠	જગ્યા ઘટાડો	∠
,/;/:/	અલ્પવિરામ, અર્ધવિરામ કે ગુરુવિરામ	/
⊔	અક્ષર કે શબ્દ નીચે ઊતરી ગયેલ છે તો તેને ઉપર લો.	⊔
⊓	અક્ષર કે શબ્દ ઉપર ચઢી ગયેલ છે તો તેને નીચે ઊતારો.	⊓

24 વાક્યના પ્રકારો

❖ વાક્યમાં શબ્દસંબંધ અને પદોની સંખ્યા:

☞ સૌ પ્રથમ શબ્દ પસંદ થાય, પ્રત્યયો ,અનુગો વગેરે દ્વારા તે પદ બને અને પદોની વ્યવસ્થિત ગોઠવણીથી વાક્ય બને છે.માત્ર 'શબ્દ' એ 'અર્થતત્ત્વ' તરીકે ઓળખાય છે. તે એક ચોક્કસ અને સંદર્ભગત અર્થ ધારણ કરે છે.શબ્દમાંથી તે'પદ'નો દરજ્જો ધારણ કરે છે. એક પદનો બીજા પદ સાથેનો સંબંધ સ્થપાય છે, તેનો વ્યાકરણીય મોભો (નામ, સર્વનામ,-વિશેષણ , ક્રિયાવેશેષણ, નિપાત, ક્રિયાપદ વગેરે) નિશ્ચિત થાય છે ત્યારે તે 'સંબંધતત્ત્વ' તરીકે ઓળખાય છે.

☞ ટૂંકમાં, વિચાર-ભાવને અભિવ્યક્ત કરવાનો નાનામાં નાનો પણ સ્વયં રીતે પૂર્ણ હોય તેવો ખંડ એટલે 'વાક્ય'.વાક્ય એ યોગ્ય ક્રમમાં ગોઠવેલાં પદોનો સમૂહ છે તે પૂર્ણ અર્થ ધરાવે છે.

☞ વાક્ય કેટલા પદોનું હોય? વાક્યમાં કેટલા પદો હોવાં એ મહત્ત્વનું નથી તે એક પદનું પણ હોય અને વધારે પદોનું પણ હોય પરંતુ તેનો અર્થ વિચાર ભાવપૂર્ણ હોવો જોઈએ. નાનકડું બાળક માત્ર 'ભૂ' બોલે છે.તે સાંભળનાર તેનો સંપૂર્ણ અર્થ પામી જાય છે.એટલે કે શબ્દને વાક્ય કહી શકાય. કોઈ કશાક કાર્યક્રમમાં પધારવાનું નિમંત્રણ આપીને આપણો જવાબ ઈચ્છે છે. આપણે તેના એકાક્ષરી 'હા' કે 'ના' જવાબ આપીએ છીએ, ત્યારે આ બંને અક્ષરો પણ બે વાક્યોનો દરજ્જો પામ કરે છે. 'હા,હું આપના કાર્યક્રમમાં આવીશ.' અથવા 'ના,હું આપને ત્યાં આવી શકીશ નહીં.' એમ પૂરા વાક્યનો અર્થ આપણે 'હા' અને 'ના' માં પામી જઈએ છીએ.આ પ્રમાણે એક અક્ષર કે શબ્દ પણ પૂરો અર્થ વ્યક્ત કરી શકે તો તે વાક્ય કહેવાય છે.

♦ વાક્યના અંગો :

☞ વાક્ય એટલે પદોનો સમૂહ.એક જ વાક્યમાં અમુક પદોની ભૂમિકા એક પ્રકારની હોય છે. બીજા પદોની ભૂમિકા વળી જુદી જ હોય છે. તેની કાર્ય ભૂમિકા પ્રમાણે તેના બે અંગો છે: ઉદ્દેશ્ય અને વિધેય

☞ વાક્યમાં જેના વિશે કહેવામાં આવ્યું હોય તે શબ્દ કે વાક્યખંડને 'ઉદ્દેશ્ય (કર્તા)' કહેવાય. ઉદ્દેશ્ય (કર્તા) વિશે કહેવામાં આવ્યું હોય તે શબ્દ કે વાક્યખંડને 'વિધેય' કહેવાય.

(૧) <u>એક વૃદ્ધ ડોસો</u> <u>શહેરના મધ્યભાગમાં થઈને જતો હતો.</u>
૧ ૨

(૨) <u>લોકો</u> <u>મીઠી નિદ્રામાં ઘોરતા હતા.</u>
૧ ૨

(૩) <u>મારી નાની બહેનનું નામ તો</u> <u>અમૃતા</u>
૨ ૧

(૪) <u>અનાજ</u> <u>પૂરતું મળે નહીં.</u>
૧ ૨

☞ ઉપરનાં વાક્યોમાં ખંડ-૧ એ ઉદ્દેશ્ય ખંડો છે અને ખંડ-૨ વિધેયખંડો છે. વાક્ય નં-૧માં 'વૃદ્ધ ડોસા' વિશે કહેવાયું છે. શું કહેવાયું છે? કહ્યું છે કે- તે શહેરના મધ્યભાગમાં થઈને જતો હતો, માટે 'એક વૃદ્ધ ડોસો' એ ઉદ્દેશ્ય ખંડ છે અને 'તેના વિશેની વાત' એ વિધેયખંડ છે.

☞ વાક્ય નં-૩ માં 'અમૃતા' પદ વાક્યના ઉત્તરાર્ધમાં મૂકેલું છે પણ વાક્યમાં 'અમૃતા' વિશે કહેવાયું છે માટે તે ઉદ્દેશ્યખંડ છે અને 'તે મારી નાની બહેન' એ વિધેયખંડ છે.આમ, વાક્યનો પૂર્વખંડ તે જ હંમેશા 'ઉદ્દેશ્યખંડ' હોય એમ નિશ્ચિત હોતું નથી.

વાક્લ્ય ૪ માં 'અનાજ પૂરતું મળે નહીં' માં 'અનાજ' ખંડને આપણે ઉદ્દેશ્યખંડ કહી શકીએ. એ જ રીતે 'પૂરતું નહ મળે' ખંડને આપણે વિધેય ખંડ કહી શકીએ.

♦ ક્રિયાપદને આધારે વાક્યના પ્રકાર:

☞ જે પદ-પદો સંપૂર્ણ અર્થ આપી શકે તે વાક્ય. વાક્યમાં મોટા ભાગે ક્રિયાપદ હોય જ- એમ આપણે સામાન્ય રીતે માનીએ-સમજીએ છીએ. એ દૃષ્ટિએ વાક્યના આપણે બે ભાગ પાડી શકીએ: ક્રિયાપદવાળા અને ક્રિયાપદ વગરનાં વાક્યો.

☞ નીચેના પદોને તપાસી જુઓ.

- હા.
- હે ભગવાન!
- તમારી પેન ક્યાં?
- પારકે ભાણે મોટો લાડુ.
- મનચંગા તો કથરોટમાં ગંગા

☞ દરેક પંક્તિ - ભલે તે એક અક્ષર કે શબ્દની હોય તોપણ તેનો અર્થ પૂર્ણ રીતે આપણને સમજાય છે. પૂરેપૂરો અર્થ સમજાય તે ખંડ એટલે જ વાક્ય.પણ એની બીજી વિશેષતા તમે નોંધી હશે.એમાં ક્યાંય ક્રિયાપદ વપરાયું નથી.'હા' એમ કહેવાથી સંદર્ભવાક્યો કે હકીકતની મદદથી તે શું સૂચવે છે તે સમજી શકાય છે. 'હે ભગવાન!' એ ઉદ્‌ગાર દ્વારા તેણે નિઃસાસો નાખ્યો છે કે આભાર માન્યો છે તે પણ સંદર્ભ વાક્યો દ્વારા સમજી શકાય છે. વળી, કહેવતોમાં તો ક્રિયાપદ મોટા ભાગે હોતું જ નથી,પણ તેનો અર્થ પામી શકાય છે.

- વાક્યમાં જ્યારે ક્રિયાપદ હોય ત્યારે તેમાં કર્તા-પદાર્થની બે પ્રકારની સ્થિતિ હોય છે: સ્થિર સ્થિતિ અને ગતિશીલ સ્થિતિ
- સ્થિર સ્થિતિને અવસ્થા કહેવાય છે અને ગતિશીલ હલનચલન થતું હોય એવી સ્થિતિને ક્રિયા અથવા પ્રક્રિયા તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

(૧) આ કોચમૅન અલી ડોસા છે.

(૨) ભાવનગરમાં ગરમી ઓછી છે.

અ બંને વાક્યોમાં 'અલી ડોસા'ની અને 'ભાવનગરની ગરમી'ની 'અવસ્થા' રજૂ થઈ છે. એમાં ક્યાંય કોઈ પ્રકારની પ્રક્રિયા થતી નથી. માત્ર એક સ્થિતિનું હકીકતનું બયાન રજૂ થયું છે.

- **ગતિશીલ સ્થિતિ બે પ્રકારની હોય છે:** ક્રિયા અને પ્રક્રિયા.ગતિશીલ સ્થિતિ ઉપર પદાર્થોનો કાબૂ હોય તો એને ક્રિયા કહેવાય, પણ ગતિશીલ સ્થિતિ ઉપર પદાર્થનો કાબૂ હોય જ નહી તો એને પ્રક્રિયા કહેવાય.
- **દા.ત.,** 'પક્ષી ઊડ્યું', 'ઘોડો દોડ્યો', 'રમણલાલ હસ્યા'

આ ત્રણેય ક્રિયાઓ 'ઊડવું' 'દોડવું' અને 'હસવું' પર અનુક્રમે પક્ષી,ઘોડો અને રમણલાલ કાબૂ ધરાવે છે. પક્ષી ઊડવાનું, ઘોડો દોડવાનું અને રમણલાલ હસવાનું પોતાની મરજીથી કરે છે.તેઓ એ ક્રિયા કરવાનું બંધ કરી શકે છે એટલે એ ગતિશીલ સ્થિતિને 'ક્રિયાઓ' કહેવાય.

- 'પાંદડું ખર્યું', 'રજ ઊડી', લીમડો ધ્રૂજ્યો'
- આ ત્રણેય ક્રિયાઓ 'ખરવું', 'ઊડવું' અને ધ્રૂજવું પર અનુક્રમે પાંદડું, રજ અને લીમડો કાબૂ ધરાવતા નથી. તે પોતાની ઇચ્છાથી એમ કરતાં નથી. તે ઇચ્છે તો પણ એમ કરવાનું બંધ રાખી શકતા નથી. આ ક્રિયાઓ કરવી-ન કરવી તે એકેયના હાથમાં નથી એટલે આ ત્રણેય ક્રિયાઓને 'પ્રક્રિયાઓ' કહેવાય.

♦ વાક્યના પ્રકાર:

રચનાની દૃષ્ટિએ	અર્થની દૃષ્ટિએ	કારકની દૃષ્ટિએ
સાદુ/સરળ વાક્ય	વિધિ/વિધાનવાક્ય	કર્તરિ વાક્ય
સંયુક્ત વાક્ય	નકાર નિષેધ વાક્ય	કર્મણિ વાક્ય
સંકુલ/ મિશ્ર વાક્ય	પ્રશ્નાર્થ વાક્ય	ભાવે વાક્ય
	ઉદ્‌ગાર વાક્ય	પ્રેરક વાક્ય
	વિધ્યર્થ વાક્ય	પુન: પ્રેરક વાક્ય
	આજ્ઞાર્થ વાક્ય	નિર્દેશાર્થ વાક્ય
	સંભાવનાર્થ વાક્ય	ક્રિયાતિપત્યર્થ વાક્ય

❖ રચનાની દૃષ્ટિએ :

(૧) સાદુ અને સરળ વાક્ય:

- જ્યારે વાક્યમાં એક જ પરિસ્થિતિનું નિરૂપણ થયું હોય ત્યારે તેને 'સાદી વાક્યરચના' કહે છે.
- **GCERT ના ઉદાહરણ:**

(૧) અરુણિમાની કરોડરજ્જુમાં તિરાડ પડી હતી.

(૨) સિંહાસન પર ઇન્દ્રરાજા બિરાજેલા.

(૩) લોકોને એનું અપંગ શરીર દેખાતું હતું.

(૪) એણે બબ્બે તે કુળ ઉજાળિયાં.

(૫) ભારતીય સંસ્કૃતિમાં આ જીવનપાથેય અમોલું છે.

(૬) હાલો, હુંય લાપસીનું આંધણ મૂકું.

(૭) રાતમાં ચારપાંચ વખત તપાસ કરવામાં આવે છે.

(૮) હવે હું તમને બધું આપીશ.

(૯) સૂર પ્રત્યેનું મારું ખેંચાણ ઠેઠ બાળપણથી રહ્યું છે.

(૧૦) મારું બાળપણ મુંબઇના પરા જોગેશ્વરીમાં વીત્યું.

(૧૧) સંતને કોઇ માણસ પર રાગ-દ્વેષ ન હોય, કેમ કે તેઓ તો સૌનું હિત જ માત્ર ઇચ્છે છે.

(૧૨) સૉક્રેટિસ દુનિયાનો એક અતિ મહાન પુરુષ ગણાય છે.

(૧૩) તે કાળે એથેન્સમાં ઝેર આપીને મોતની સજા કરવામાં આવી હતી.

(૧૪) ઇટાલીનું અને કદાચ જગતનું અનુપમ લાવણ્યભર્યું શહેર તે વેનિસ.

(૧૫) દાદા, એક શરત તમારે વાર્તા કહેવી પડશે.

(૨) સંયુક્ત વાક્ય:

- જ્યારે વાક્યમાં નિરૂપાયેલી એકથી વધ પરિસ્થિતિ સમાન હોય,બંને મુખ્ય હોય ત્યારે તેને 'સંયુક્ત (સમ્-યુક્ત) વાક્યરચના' કહે છે.
- જેમાં ' ને, કે, તો, અને, પણ, તો પણ, છતાં પણ, તેમ છતાં, અથવા તો, માટે, એટલે, કારણ કે, કેમ કે, તેથી, કાં તો, તથા, યા, વા, નહીંતર, અર્થાત્, એથી, અગર, જોકે, કિન્તુ જેવાં સંયોજકોની મદદથી સંયુક્ત વાક્ય બને છે.
- **GCERT ના ઉદાહરણ:**

(૧) માનવીએ સાગરોના પેટાળ ખોળ્યા અને રણને નંદનવન કર્યા છે.

(૨) હૉસ્પિટલના ડૉક્ટર અને ફાર્માસિસ્ટે રક્તદાન કર્યું.

(૩) ટાઢાંબોળ વાદળાંને કારણે જરા શરદી થઇ ગઇ છેને માથું પકડાયું છે.

(૪) મોટા ભૈ રોવાનું બંધ કરો અને ચંદુ, જરા પંખો લાવ, તો.

(૫) અરુણિમાએ આફ્રિકાનું કિલિમાંજરો અને યુરોપનું એલ્બુસ સર કર્યુંછે.

(૬) મંગુને કોઇ તાલીમ પામેલી નર્સ કે દાક્તરની દેખરેખ નીચે રાખવી જોઇએ.

(૭) આચાર અને વિચારમાં પણ તે ઘણો પવિત્ર હતો અને સદાચારી સાધુપુરુષ તરીકે તેમની નામના હતી.

(૮) શાબાશ દીકરા મને હવે ખાતરી થઇ કે તું મારું નામ નહીં બોળે!

(૯) રામેશ્વર મંદિરમાં કિર્તન શરૂ થાય કે ખાવા-પીવાની સૂધ રહે નહીં.

(૧૦) તારા ઉપર એવું તે કયું દુ:ખ આવી પડ્યું કે આટલો ઉદાસીન છે.

♦ અન્ય ઉદાહરણ

(૧૧) કાં તો મામા આવશે અથવા મામી આવશે.

(૧૨) તમે કરો છો એટલે સારું જ હશે.

(૧૩) સાંબેલું બજાવે તો હું જાણું કે તું શાણો છે.

(૧૪) જયેશને મજા પડી એટલે તે ખાઇ ગયો.

(૧૫) તમે અહીં આવો નહીંતર હું ત્યાં આવું.

(૩) સંકુલ/મિશ્ર વાક્ય

☞ જ્યારે વાક્યમાં એકથી વધુ પરિસ્થિતિનું નિરૂપણ થયું હોય, તેમાં એક પરિસ્થિતિ મુખ્ય હોય અને અન્ય પરિસ્થિતિ ગૌણ હોય તેને 'સંકુલ વાક્ય' કહે છે.

☞ જેમાં 'જેમ-તેમ', જો-તો', 'જ્યારે-ત્યારે', 'જ્યાં-ત્યાં', 'જે-તે', 'જેવું-તેવું',વગેરે સંયોજકોની મદદથી સંકુલ વાક્ય બને છે.

☞ **GCERT ના ઉદાહરણ:**

(૧) રજાઓમાં દીકરાઓ અવારનવાર ઘેર આવતા ત્યારે એમનું ઘર બાળ પૌત્ર- પૌત્રીઓથી ખિલખિલાટ હસી ઊંઠતું છતાં દાદીમા તરીકે અમરતકાકી હરખપદૂડા થઇ જતાં નહિ.

(૨) લોકોએ અરુણિમાને પાગલ ગણી, કારણ કે પગ વગરની વ્યક્તિ માટે પર્વતારોહણ અશક્ય ગણાય.

(૩) તું સાજી થાય પછી કોઇક નોકરી કરજે.

(૪) કાળિયું આવી જાહે જ્યાં ગ્યું હશે ત્યાંથી.

(૫) પૂન કરવાનું પણ એનો વિચાર નંઇ કરવાનો.

(૬) જો હું મા થઇને ચાકરી ન કરી શકું તો દવાખાનાવાળાને શી લાગણી હોય?

(૭) એક સામાન્ય માણસ પણ જો દૃઢ સંકલ્પ કરે તો દુનિયા પલટાવી શકે છે જેમકે, ગાંધીજી.

(૮) ઇન્દ્રરાજાએ બાબુને સ્વર્ગમાં બોલાવ્યો , કારણ કે તેઓ દેવાંશી-દેવલાની મનોકામના પૂરી કરવા માગતા હતા.

(૯) મહારાજ અરજ તો એટલી જ છે કે આ કોતર મને કિંમતે આપો.

(૧૦) જો નિશાળ ન હોત તો બધાંના બાળપણનો કાળ સુખમાં ગયો હોત.

(૧૧) જો તમારા બેમાંથી કોઇને એને વિશે સહેજ પણ ખરાબ વિચાર આવશે તો એ વસ્ત્રમાં કાણું પડશે.

(૧૨) જિંદગીના જેટલાં વરહો કાચા જીવ્યો હોઇશ એટલા આંબા ઉછરશે.

(૧૩) માણસ જ ઉપયોગી અને જરૂરી કામ કરતો હોય,તો એમાં શરમજનક કશું જ નથી.

(૧૪) હું અને વજેસંગ છીએ ત્યાં સુધી કબૂબોનને કોઇ હાથ અડકાડશે નહિ.

(૧૫) સ્થળ અને જળમાર્ગની જેટલી રોચકતા છે તેટલી જ રોચ્વકતા વેનિસના સ્થાપત્યની છે.

❖ અર્થની દૃષ્ટિએ:

(૧) વિધિ/વિધાન વાક્ય:

☞ કોઇ હકીકત, ઘટના કે સ્થિતિનું સીધું-સાદું કથન એટલે વિધાનવાક્ય.

☞ જેને અંતે પૂર્ણ વિરામ હોય છે.

☞ તેમાં હકારનો ભાવ રહેલો છે.

☞ **GCERT ના ઉદાહરણ:**

(૧) સૂર્ય આપણને પ્રકાશ અને ગરમી આપે છે.

(૨) મને બારમું વર્ષ ઉત્તરીને તેરમું બેઠું.

(૩) મનુષ્યની સર્વ ઇન્દ્રિયોમાં જીભનું સ્થાન વિશિષ્ટ છે.

(૪) અણદો ઝોળીમાંથી મોરલી કાઢીને વગાડવા લાગ્યો.

(૫) હરિયો આખા રસ્તે હસતો હસતો ઘેર ગયો.

(૬) મેં એ બોરડી જાતે ઉછેરી છે.

(૭) દીકરી કઇ આગળ બોલે તે પહેલાં અમરતકાકીની આંખો વરસવા માંડતી

(૮) હાલો રે ખેતરને હાલો રે વાડીએ, વેળા અમોલી આ વીતે.

(૯) મેં તો અમેરિકામાં ત્યાંના ખેલાડીને મોઢામોઢ **સંભળા**

(૧૦) દેવદૂતોએ ફોસલાવીને છૂટો પાડ્યો.

☞ **અન્ય ઉદાહરણ:**

(૧૧) હું કાલે અમદાવાદ આવીશ.

(૧૨) આ વાત સાચી.

(૧૩) ગુજરાતી તરીકે માતૃભાષાને ટકાવી રાખવી આપણી ફરજ છે.

(૧૪) સ્વાસ્થ્ય એ જ મનુષ્યની સાચી મૂડી છે.

(૧૫) ધ્યાન કરવાથી માનસિક શાંતિનો અનુભવ થાય છે.

(૨) નિષેધ /નકાર વાક્યઃ

- જે વાક્યમાં ન કરવાનો, ન થવાનો કે ન થયાનો ભાવ હોય તે વાક્ય 'નિષેધ વાક્ય' કહેવાય છે.
- તેમાં નકારનો ભાવ રહેલો છે.
- **GCERT ના ઉદાહરણઃ**

(૧) મારે હવે તેનો કશો ઉપયોગ નથી.
(૨) અમે બંને આ પરિસ્થિતિ સહી ના શક્યાં.
(૩) ઘણી ખરી ઇન્દ્રિયો પર આપણો કાબૂ નથી.
(૪) એ ગામની સફાઇ દિલપૂર્વક કરતો, પણ બદલામાં કશું માગતો નહીં.
(૫) એક કાળિયું હજુયે પાછું ફર્યું નહોતું.
(૬) આમ ચંત્યા કર્યે કાંય વળવાનું નથ.
(૭) પરંતુ ચિંતાજનક બાબત એ હતી કે અહીં ન હતી લોહી માટે વ્યવસ્થા કે ન હતી દર્દીને બેહોશ કરવા એનેસ્થેસિયાની સુવિધા.
(૮) ઇ ભેદભાવ સ્વર્ગમાં નોં હોય બાપા.
(૯) આંખમાંથી આંસુ માય નઇ બથમાંથી છૂટો જ નો થાય.
(૧૦) મારા સપનામાં ન આવ્યા હરિ.
(૧૧) પગ વગરની વ્યક્તિ માટે પર્વતારોહણ શક્ય ન ગણાય.
(૧૨) તમે નજીક ન બેહો.
(૧૩) આવરદા પૂરી નહીં થઇ હોય,બીજું શું.
(૧૪) તેણે આગળ જવું જોઇએ નહીં.
(૧૫) અરુણિમાને ખ્યાલ હતો કે પોતે કદાચ જીવતી નહીં રહી શકે.

(૩) પ્રશ્નાર્થ વાક્યઃ

- જે વાક્યમા પ્રશ્ન પૂછવાનો ભાવ રહેલો હોય તે વાક્યને 'પ્રશ્નાર્થ વાક્ય' કહેવાય છે.
- વાક્યના અંતે (?) ચિહ્ન આવે છે.
- **GCERT ના ઉદાહરણઃ**

(૧) પણ અહીં કાંઇ તમારી મરિયમનું નામ નોંધાવી રાખ્યું છે?
(૨) મારા છોકરાને આંગળી અડાડવાની હિંમત કોણે કરી?
(૩) મારા મનમાં કુતૂહલ જાગી ગયું : આ અણદો કોણ હશે?
(૪) શું વરસાદ નથી પડી રહ્યો?
(૫) હરિને શી રીતે મૂલવી શકાય?
(૬) ચૌદ ભુવનનો સ્વામી શી રીતે રાજી થાય?
(૭) મેદની શા માટે ભેગી થઇ હશે?
(૮) ભગવાને સપનામાં આવી શું કહ્યું?
(૯) ભાગ્ય વિશે કવિ શું માને છે?
(૧૦) કવિ મરવાની ઉતાવળ શા માટે કરતા નથી?
(૧૧) 'મા' બોલતાની સાથે તમને શું સાંભરે છે?
(૧૨) કવિને પાછા બાળક થવાની ઇચ્છા શા માટે થાય છે?
(૧૩) સૂરજના ઉજાસે આંગણ કેવું લાગે છે?
(૧૪) આપણામાં કેવી મનોવૃત્તિ દૃઢ થઇ ગઇ છે?
(૧૫) તેઓ શાની ચિંતામાં હતા?

(૪) ઉદ્‌ગાર વાક્યઃ

- જે વાક્યમાં હર્ષ,શોક, ઘૃણા, વિસ્મય વગેરે ભાવો રહેલા હોય ત વાક્ય'ઉદ્‌ગાર વાક્ય' કહેવાય છે.
- વાક્યમાં (!) ચિહ્ન આવે છે.
- **GCERT ના ઉદાહરણઃ**

(૧) જા,જા, તારો કાગળ આવશે તો કોઇ ખાઇ નહીં જાય!
(૨) અમુ ચોધાર આંસુએ રડી પડીઃ 'ઓ મારા ભાઇ રે!'
(૩) માળું, ગાંડાની પણ દુનિયા લાગે છે!
(૪) વાહ, કેવો રૂપકડો મજાનો કાન છે મારા દીકરાનો!
(૫) અરે, વરસાદ પડી રહ્યો છે!
(૬) આહાહા....હરિકાકા! આપણું તો મગજ કામ નોં કરે.
(૭) અરે, મારો બેટો દેવલો ! કેવું પડે હો!
(૮) વાહ! વાહ! શું મીઠાસ અને હલક!
(૯) મને તો કંઇ એવો હરખ થાય!
(૧૦) ભાતભાતનાં ઝાડ,વેલા,ફુલ!

- **અન્ય ઉદાહરણઃ**

(૧૧) ખબરદાર! જો મને મળ્યા વિના ગયાં છો તો!
(૧૨) હાય રે તારું નખ્ખોદ જાય!
(૧૩) વાહ! તમે તો પાસ થઇ ગયા!
(૧૪) અરે વાહ! તું તો લેખક થઇ ગયો!
(૧૫) હે! એ હવે ત્યાં નથી રહેતાં!

(૫) વિધ્યર્થ વાક્યઃ

- જે વાક્યમાં શાસ્ત્રની આજ્ઞા,પ્રેરણા, ઉપદેશ કે ફરજનો ભાવ દર્શાવતો હોય તે વાક્યને'વિધ્યર્થ વાક્ય કહે છે.
- **GCERT ના ઉદાહરણઃ**

(૧) ભાઇ, કર્યા ભોગવવાં છે.
(૨) પુરુષના પાપોનું પ્રાયશ્ચિત કેટલીક વાર સ્ત્રીને કરવું પડે છે.
(૩) બીજાને દીનદુઃખિયાને મહેનત કરતાં શીખવ.

(૪) તમને મારા જવાબથી સંતોષ થાય તો તમારે મને પાંચ રૂપિયા આપવાના.

(૫) વૃક્ષો વાવજો, વરસાદ પડશે જ.

☞ અન્ય ઉદાહરણ:

(૬) બીજાને દુઃખી કરવાનું બંધ કરો.

(૭) ભાઈ, કરેલા કર્મો ભોગવવા જ પડે.

(૮) તમારે આરામ કરવો જોઈએ.

(૯) ધૂમ્રપાન કરવું નહી.

(૧૦) આપણે વડીલોનો આદર કરવો જોઈએ.

(૧૧) વૃક્ષો વાવજો, વરસાદ પડશે જ.

(૧૨) આટલું તો તમારે ખાવું જ પડશે.

(૧૩) પોતાના સિદ્ધાંતો મુજબ જીવન જીવવું જોઈએ.

(૧૪) રજા વગર બહાર જવું નહિ.

(૧૫) સારું પરિણામ મેળવવા તો તારે સખત પરિશ્રમ કરવો જોઈએ.

(૬) આજ્ઞાર્થ વાક્ય:

☞ જે વાક્યમાં આજ્ઞા કે અનુમતિ-સંમતિનો ભાવ રહેલો હોય તે વાક્ય 'આજ્ઞાર્થ વાક્ય' કહેવાય છે.

☞ GCERT ના ઉદાહરણ:

(૧) તમારે મારી મરિયમનો કાગળ આવે તો પહોચાડવો.

(૨) બા, મારા ગળામાંથી સોનાની કંઠી કાઢી લે.

(૩) જુઓ, આજે જરા બે-ત્રણ કલાક વધારે બેસજો.

(૪) પહેરજે, શર્ટ ફાડી નાખતો નહીં.

(૫) હે ભગવાન! વરસાદ વરસાવો.

☞ અન્ય ઉદાહરણ:

(૬) જયેશ જરા ચા લાવ તો.

(૭) તમે આજે જ ગાંધીનગર છોડી ચાલ્યા જાવ.

(૮) સવારે બારી ખોલી દેજે.

(૯) બધા બેસી જાઓ.

(૧૦) બોલચાલમાં વિનમ્રતા રાખવી જોઈએ.

(૧૧) તમે કાલે મને તમારી ગાડી આપજો.

(૧૨) ચાલો ઝટ આવીને આ ખાટલે બેસો.

(૧૩) તમારા કપડાં લેતાં જાઓ.

(૧૪) ઉઠો, જાગો અને ધ્યેય પ્રાપ્તિ સુધી મંડ્યા રહો.

(૧૫) સહુ ચાલો જીતવ જંગ, બ્યૂગલો વાગે, યા હોમ કરીને પડો, ફતેહ છે આગે!

(૭) નિર્દેશાર્થ વાક્ય:

☞ જે વાક્યો કોઇ વિગતનો નિર્દેશ કરે છે તેને 'નિર્દેશાર્થ વાક્ય કહેવાય છે.

☞ GCERT ના ઉદાહરણ:

(૧) દવાખાનામાં ઘડીએ ઘડીએ કોણ ઓઢાડશે?

(૨) એ લોકો કેવા ગાયન ગાય?

(૩) સ્વર્ગ કેવું હોય છેર બાબુ?

(૪) પણ તું ગિયો કેવી રીતે?

(૫) અરે,તું પટકાણો ક્યાંથી?

☞ અન્ય ઉદાહરણ:

(૬) એની આંખમાંથી શ્રાવણ ભાદરવો શરૂ થયો.

(૭) પ્રકૃતિ ક્યારેય ખરાબ નથી હોતી.

(૮) પુરુષાર્થ વિના પ્રારબ્ધ પાંગળું છે.

(૯) ઠંડીના દિવસો આવી ગયા.

(૧૦) અર્જુન રોજ ધ્યાન કરે છે.

(૧૧) ગામના પાદરમાં મોટો વડલો હતો.

(૧૨) રામ હંશા ખુશ રહેતો હતો.

(૧૩) અમારો સ્વભાવ નરમ છે.

(૧૪) મને સાહેબે દાખલા શીખવાડ્યા.

(૧૫) અનેક પડકારો સામે ઝઝૂમતી અરુણિમા હિલેરી સ્ટેશન પહોંચી.

❖ સંભાવનાર્થ:

☞ જે વાક્યમાં સંભાવના કે શક્યતાનો ભાવ પ્રગટ થતો હોય તેને 'સંભાવનાર્થ વાક્ય' કહેવાય છે.

☞ GCERT ના ઉદાહરણ:

(૧) આટલું મારું માનશો તો સો વર્ષ જીવશો.

(૨) અમુ મોટી થશે ત્યારે નર્મદા જેવી રૂપાળી થવાની.

(૩) નહીં તો હું આ કંઠી સાધુને આપી દઈશ.

(૪) જરૂર તમે એક દિવસ પ્રખ્યાત કર્ણવિદ બનશો.

(૫) કદાચ આજે વરસાદ પડશે.

(૬) તેઓ આજે કદાચ ભાવનગર જશે.

☞ અન્ય ઉદાહરણ:

(૭) કેટલાક વિદ્યાર્થીઓ વહેલા આવી જશે.

(૮) રવિવાર હોવાથી તેઓ આરામ કરશે.

(૯) જરૂર તમે એક દિવસ પ્રખ્યાત લેખક બનશો.

(૧૦) લોકોને શ્વાસનું મહત્વ સમજાશે.

(૧૧) મારી સલાહ તમને કડવી લાગશે.
(૧૨) કકળાટ કરશો તો એ ભાગી જશે.
(૧૩) તમે ભણશો તો પરીક્ષામાં પાસ થશો.
(૧૪) ભવિષ્યમાં ભારત મહાસત્તા બની જશે.
(૧૫) મને વડોવરા જવામાં કોઇ મુશ્કેલી નહીં પડે.

(૯) ક્રિયાતિપત્યર્થ વાક્ય:

☞ કાર્યની અસફળતાનો આધાર તેની આગળના કાર્ય પર નિર્ભર હતો એવો ભાવ દર્શાવતી રચના એટલે 'ક્રિયાતિપત્યર્થ વાક્ય' કહેવાય.

☞ GCERT ના ઉદાહરણ:

(૧) જો પવન નીકળ્યો હોત તો બધાં અહીં સૂઇ રહેત.
(૨) જો પરીક્ષા આપી હોત તો પાસ થઇ જવાત.
(૩) જો ગાડીમાં બેઠા હોત તો વહેલા પહોંચી ગયા હોત.
(૪) ભગવાન ભજ્યા હોત તો ખોટું કાર્ય ન કરત.
(૫) જો વાદળાં થયાં હોત તો વરસાદ પડી રહ્યો હોત.
(૬) ગાડી આવી હોત તો તેઓ ભાવનગર ગયા હોત.

☞ અન્ય ઉદાહરણ:

(૭) તેણે ભણવાનું ન છોડ્યું હોત તો સફળ થયો હોત.
(૮) જો વિમાનમાં બેઠા હોત તો વહેલા પહોંચી ગયા હોત.
(૯) દેવીની આરાધના કરી હોત તો મોક્ષ મળી જાત.
(૧૦) વર્તન સારું કર્યું હોત તો લોકોની મદદ મળી હોત.

❖ કારકની દૃષ્ટિએ.

(૧) કર્તરિ વાક્ય :

☞ જે વાક્યમાં કર્તામી પ્રધાનતા હોય તે વાક્યને 'કર્તરિ વાક્ય' કહેવામાં આવે છે.

☞ કર્તરિ પ્રયોગ સકર્મક અને અકર્મક ક્રિયાપદ બંનેમાં થાય છે.

☞ કર્તરિ પ્રયોગમાં કર્તરિપ્રયોગમાં ક્રિયાપદો કર્તાના લિંગ અને વચન પ્રમાણે બદલાય છે.

☞ GCERT ના ઉદાહરણ:

☞ કર્તરિ પ્રયોગ-સકર્મક ધાતુ

(૧) રમેશે ચાની આદત છોડી.
(૨) પોલીસે ચોરને પકડ્યો.
(૩) બા માથું ઓળે છે.
(૪) રોહને આબેહૂબ એવું જ ચિત્ર દોર્યું.
(૫) મુન્નો દવા પીશે.
(૬) આચાર્યએ વિદ્યાર્થીઓને પ્રવાસ અંગે જણાવ્યું.
(૭) એક જમાનામાં કોઇ માંદુ પડે તો દાક્તરને સજા કરતાં.
(૮) મુંબઇની ટ્રેનમાં ભજનમંડળી ધૂમ મચાવે છે.
(૯) મહંતે ડંકર્કને સ્તંભ સાથે બાંધ્યો.
(૧૦) બાપુના ગુજરી ગયા પછી બા મને ઉઘરાણીએ મોકલે.

❖ કર્તરિ પ્રયોગ:

(૧૧) ટ્રાફિકના કારણે અમે મોડા આવ્યાં.
(૧૨) જતીન પાંચ ફૂટ લાંબા કૂદકો મારે.
(૧૩) તમે વડીલો સામે ઊંચા અવાજે ન બોલો.
(૧૪) સંકુલમાં જ છાત્રાલયની વ્યવસ્થા છે.
(૧૫) દાદા ઠંડા પાણીએ નહાય છે.

(૨) કર્મણિ વાક્ય :

☞ જે વાક્યમાં કર્મ મુખ્ય અને ક્રિયાપદ કર્મને અનુસરતું હોય તેને કર્મણિ વાક્ય કહેવામાં આવે છે.

☞ કર્તાને ત્રીજી વિભક્તિના પ્રત્યયો લગાડવામાં આવે છે. જેમ કે, 'થી, થકી, વડે, દ્વારા' વગેરે.

☞ GCERT ના ઉદાહરણ:

(૧) રમેશથી ચાની આદત છૂટી ગઇ.
(૨) પોલીસથી ચો પકડાયો.
(૩) બાથી માથું ઓળાય છે.
(૪) રોહનથી આબેહૂબ એવું જ ચિત્ર દોરાયું.
(૫) મુન્નાથી દવા પીવાશે.
(૬) આચાર્ય દ્વારા વિદ્યાર્થીઓને પ્રવાસ અંગે જણાવવામાં આવ્યું.
(૭) એક જમાનામાં કોઇ માંદુ પડે તો દાક્તરને સજા કરવામાં આવતી.
(૮) મુંબઇની ટ્રેનમાં ભજનમંડળી દ્વારા ધૂમ મચાવવામાં આવે છે.
(૯) મહંત દ્વારા ડંકર્કને સ્તંભ સાથે બાંધવામાં આવ્યો.
(૧૦) બાપાના ગુજરી ગયા પછી બા દ્વારા મને ઉઘરાણીએ મોકલવામાં આવતો.

(૩) ભાવે વાક્ય:

☞ જે વાક્યમાં કર્મ ન હોય, કર્તા ગૌણ હોય તેમજ ભાવની પ્રધાનતા હોય તેવા વાક્યને 'ભાવે વાક્ય' કહેવામાં આવે છે.

☞ ક્રિયાપદને 'આ' પ્રત્યય લગાડવામાં આવે છે.

☞ કર્તાને ત્રીજી વિભક્તિના પ્રત્યયો લગાડવામાં આવે છે જેમ કે, 'થી, થકી, વડે, દ્વારા' વગેરે

☞ ભાવે પ્રયોગ અકર્મક ક્રિયાપદમાં જ થાય છે.

☞ **GCERT ના ઉદાહરણ:**

(૧) ટ્રાફિકના કારણે અમારાથી મોડું અવાયું.

(૨) જતીનથી પાંચ ફૂટ લાંબો કૂદકો મરાય છે.

(૩) તમારાથી વડીલો સામે ઊંચા અવાજે ન બોલાય.

(૪) સંકુલમાં જ છાત્રાલયની વ્યવસ્થા છે,પણ રમેશથી કુટુંબથી દૂર નહીં રહેવાય.

(૫) દાદાથી ઠંડા પાણીએ નહવાય છે.

☞ **અન્ય ઉદાહરણ:**

(૬) લોકોથી સાવ દંગ થઇ જવાયું.

(૭) મુજથી ખડખડાટ હસી પડાયું.

(૮) મારાથી બોલ્વા વિના કેમ રહેવાય?

(૯) કલમ વિના મારાથી લખાય ક્યાંથી ?

(૧૦) સવારમાં ડોસીથી ચલાતું નથી.

(૪) પ્રેરક વાક્ય:

☞ જે વાક્યમાં એક વ્યક્તિ બીજી વ્યક્તિ પાસે ક્રિયા કરાવે તેવા વાક્યને 'પ્રેરક વાક્ય' કહેવામાં આવે છે.

☞ પ્રેરક વાક્યમાં કર્તાને 'ને,પાસે,મારફત' વગેરે પ્રત્યય લગાડવામાં આવે છે.

☞ પ્રેરક વાક્યમાં ક્રિયાપદને 'અવ,આવ,આડ,વાડ' વગેરે પ્રત્યય લગાડવામાં આવે છે.

☞ **GCERT ના ઉદાહરણ:**

(૧) શિક્ષકે વિદ્યાર્થીઓ પાસે શાળાના મેદાનમાં વૃક્ષો વવડાવ્યાં.

(૨) માએ કુસુમાયુધને સુવડાવ્યો.

(૩) પછી મેં એની પાસે જ દફતરમાં મારી નોટો ભરાવી.

(૪) એ સાંજે નિલેશભાઇએ અમને બધાંને ખૂબ હસાવ્યાં.

☞ **અન્ય ઉદાહરણ:**

(૫) રમેશ ખવડાવે છે.

(૬) શબરી બોર ખવડાવે છે.

(૭) મહારાજ દાળ પીરસાવે છે.

(૮) હું કામ કરાવું છું.

(૯) સાહેબ ગુજરાતી ભણાવે છે.

(૧૦) બાપુજી પત્ર લખાવે છે.

(૫) પુનઃ પ્રેરક વાક્ય:

☞ જે વાક્યમાં એક વ્યક્તિ, બીજી વ્યક્તિ દ્વારા ત્રીજી વ્યક્તિ પાસે ક્રિયા કરાવે તેવા વાક્યને 'પુનઃ પ્રેરક વાક્ય' કહેવામાં આવે છે.

☞ પુનઃ પ્રેરકમાં કર્તાને 'દ્વારા', 'ને', 'પાસે' પ્રત્યય લાગેલા હોય છે.

☞ **ઉદાહરણ:**

(૧) શિક્ષક મનુ દ્વારા પાયલને લખાવડાવે છે.

(૨) હું જિમિત દ્વારા યોગિતાને કામ કરાવડાવું છું.

(૩) માતાજી જયેશ દ્વારા હેલીને પત્ર લખાવડાવે છે.

(૪) મેં દેવાંગી દ્વારા અર્જુનને દહીં ખવડાવ્યું.

(૫) વિરલ યોગિનિ દ્વારા ખુશીને દોડાવડાવે છે.

(૬) વિદ્યાર્થિનીઓને વૃક્ષો પરથી ખરતાં પાનને જોવડાવું છું.

(૭) વિજયભાઇ મારી પાસે પ્રશ્ન પૂછાવડાવે છે.

(૮) ડૉક્ટરે વડીલ દ્વારા આશ્વાસન અપાવડાવ્યું.

(૯) મજૂરોએ મારી પાસે વિનંતી કરાવડાવી.

(૧૦) મેં પૂજારી પાસે પૂજા કરાવડાવી.

❖ વાક્ય પરિવર્તન:

☞ કોઇ એક જ વાત સચોટતાથી વ્યક્ત કરવા માટે, વાક્યનો અર્થ બદલવા માટે અને જુદી રીતે અભિવ્યક્ત સાધવા માટે વાક્ય પરિવર્તન કરવામાં આવે છે.

♦ નીચેના વાક્યોનું નિષેધમાં રૂપાંતર કરો.

(૧) એ લોકો કદાચ રસ્તો ભૂલ્યા હશે.
એ લોકોને કદાચ રસ્તો યાદ નહીં હોય.

(૨) હું એના પર કવિતા લખતો નહોતો.
હું એના પર કવિતાનહોતો લખતો એવું નહોતું.

(૩) શું હું એક મામૂલી પરદેશી માટે દેવાધિદેવની પાસે જૂઠું બોલું?
શું હું એક મામૂલી પરદેશી માટે દેવાધિદેવની પાસે સાચું ન બોલું?

(૪) શ્રી વીરચંદ ગાંધી થોડું જીવ્યા.
શ્રી વીરચંદ ગાંધી લાંબુ ન જીવ્યા.

(૫) તમને સુરતના મનીષા દેસાઇ યાદ હશે!
તમે સુરતનાં મનીષા દેસાઇને ભૂલ્યા નહીં હોવ!

♦ નીચેના નિષેધ વાક્યોનું વિધિવાક્યમાં રૂપાંતર કરો:

(૧) ભણેલા લોકો પણ ખાવાપીવામાં ન ભણેલા લોકોની જેમ વર્તે છે.
ભણેલ લોકો પણ ખાવાપીવામાં અભણ લોકોની જેમ વર્તે છે.

(૨) ના, પપ્પા આજે તમે ખોટું નથી બોલતા.
ના પપ્પા, આજે તમે સાચું બોલો છો.

(૩) લાકુનાનું બિરૂદ મેળવવું સહેલું નથી.
લાકુનાનું બિરૂદ મેળવવું અઘરું છે.

(૪) એ નળના ફૂંફાડામાં આપણે નદીનાં ખળખળ વહેતાં જળ ભૂલી ન જઈએ તે જરૂરી છે.
એ નળના ફૂંફાડામાં આપણને નદીના ખળખળ વહેતાં જળ યાદ રહે તે જરૂરી છે.

(૫) સુશી, હું હમણા નહીં આવી શકું
સુશી, હું પછી આવી શકીશ.

♦ **નીચેના વાક્યોનું કર્મણિમાં રૂપાંતર કરો.**

(૧) જીવલો શી રીતે દેવું ભરી શકશે?
જીવલાથી શી રીતે દેવું ભરાશે?

(૨) રજકણથી રાજી હું, આખો પટ નહીં માંગું.
રજકણથી રાજી હું, આખો પટ નહીં મંગાય.

(૩) આપણે આપણું હૃદય ખોલીએ ના કાંઈ.
આપણાથી આપણું હૃદય ખોલાય ના કાંઈ.

(૪) ડકર્કે હાથ લાંબા કર્યા.
ડંકર્કથી હાથ લાંબા કરાયા.

(૫) જમાદારે ધ્રુજતે સાદે પૂછ્યું.
જમાદારથી ધ્રુજતે સાદથી પૂછાયું.

♦ **નીચેના કર્તરિ વાક્યોનુ ભાવે વાક્યોમાં રૂપાંતર કરોઃ**

(૧) દેવજી વધારે આકળો થઈને બોલ્યો.
દેવજીથી વધારે આકળા થઈને બોલાઈ ગયું.

(૨) મહંત મંચ પર ચડ્યો.
મહંતથી મંચ પર ચડાયું.

(૩) સુશી ટેલિફોન પાસેથી ખસી ગઈ.
સુશીથી ટેલિફોન પાસેથી ખસી જવાયું.

(૪) એ માંડ બોલી શકી.
એનાથી માંડ બોલી શકાયું.

(૫) દીદી અહી નહીં આવે.
દીદીથી અહીં નહીં અવાય.

♦ **નીચેના કર્તરિ વાક્યોનું પ્રેરક વાક્યોમાં રૂપાંતર કરો.**

(૧) આ વખતે નવી લીધેલી છત્રી પર મેં મારું નામ,સરનામું,ફોનનંબર બધું જ લખ્યું.
આ વખતે નવી લીધેલી છત્રી પર મેં મારુ નામ,સરનામું, ફોનનંબર બધું જ લખાવ્યું.

(૨) મહંતે અગ્નિની પૂજા કરી.
મહંતે લોકો પાસે અગ્નિની પૂજા કરાવી.

(૩) બા બહાર પાણી આપવા આવી.
બાએ બહેનને બહાર પાણી આપવા મોકલી.

(૪) મામા કામ પડતું મૂકીને આવવાના સમાચાર મોકલ નૈં
મામા કામ પડતુ મૂકીને આવવાના સમાચાર મોકલાવે નૈં

(૫) રીંછના હુમલામાંથી એક સુરતી કુટુંબ બચ્યું.
મનીષાદીદીએ રીંછના હુમલાથી એક સુરતી કુટુંબને બચાવ્યું.

♦ **નીચેના પ્રેરક વાક્યોનું કર્તરિ વાક્યોમાં રૂપાંતર કરોઃ**

(૧) આપણે રામજીભાને બચાવવા જોઈએ.
રામજીભાએ બચવું જોઈએ.

(૨) જમાદાર, મારા મોટા ભાઈને અને માતાને આટલો સંદેશો કહેવડાવજો.
જમાદાર, મરા મોટાભાઈને અને માતાને આટલો સંદેશો કહેજો.

(૩) જીવલાએ મોટી દીકરી પાસે ચોખા દળાવ્યા.
જીવલાની મોટી દીકરીએ ચોખા દળ્યા.

(૪) બધાં એકમેકને મીઠાઈ ખવડાવે છે.
બધાં મીઠાઈ ખાય છે.

(૫) મામાએ ભાણેજને ઘોડી પરથી નીચે ઉતાર્યો.
ભાણેજ ઘોડી પરથી નીચે ઉતર્યો.

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

1. મેં પાઠ વાંચ્યો. - આ વાક્યનું પ્રેરક વાક્ય લખો.

(A) શિક્ષકે મારી પાસે પાઠ વંચાવ્યો.
(B) મેં શિક્ષકને પાઠ વાંચ્યો.
(C) મારાથી પાઠ વંચાવાયો.
(D) મારા વડે પાઠ વંચાયો.

2. 'મનોજે ગાડીનો અવાજ સાંભળ્યો.' - કર્મણિ વાક્યમાં લખો.

(A) ગાડીથી મનોજને અવાજ કરાયો.
(B) મનોજને ગાડીના અવાજથી સંભળાયું.
(C) મનોજથી ગાડીનો અવાજ સંભળાયો.
(D) ગાડીના અવાજને મનોજે સાંભળ્યો.

3. જગદીશે પતંગ ઊંચી કરી. - કર્મણિ વાક્ય શોધો.

(A) જગદીશ પતંગ ઊંચી કરશે.
(B) જગદીશ પાસે પતંગ ઊંચી કરાવી.
(C) જગદીશ પતંગ ઊંચી કરે છે.
(D) જગદીશથી પતંગ ઊંચી કરાઈ.

4. શહેરમાં નોકરી મેળવવા છોકરાએ ઘણા ઉધામા કર્યા. - વાક્યનો પ્રકાર ક્યો છે ?

(A) આજ્ઞાર્થવાક્ય (B) ઉદ્‌ગારવાક્ય
(C) વિધાનવાક્ય (D) પ્રશ્નવાક્ય

5. નીચેના વાક્ય માટેનું સાચું કર્મણિ વાક્ય કયું છે ?

દાદા કેસરી સિંઘ રેડિયો સાંભળે છે.

(A) દાદા કેસરીસિંઘ રેડિયા વડે સાંભળે છે.
(B) દાદા કેસરીસિંઘનો રેડિયો સંભળાય છે.
(C) દાદા કેસરી સિંઘથી રેડિયો સંભળાય છે.
(D) દાદા કેસરી સિંઘ વડે રેડિયો સાંભળે છે.

6. 'પડદો ખૂલ્યો પણ નાટક ભજવાયું નહીં.' - કયા પ્રકારનું વિધાન છે ?

(A) સાદું વિધાન (B) સંયુક્ત વિધાન
(C) સંકુલ વિધાન (D) જટિલ

7. 'નળને જે રીતે ઉઘાડવાનો હોય અને બંધ કરવાનો હોય તે જ રીતે તેને ઉઘાડી બંધ કરવો જોઈએ.' - આ વાક્ય કયા પ્રકારનું છે ?

(A) સાદું (B) સંકુલ
(C) મિશ્ર (D) સંયુક્ત

8. હું તમને કશું ન કહું. - કર્મણિ વાક્ય ક્યું છે ?

(A) હું થી તમને કહેવાય ન કશું.
(B) તમને મારાથી કંઈ ન કહેવાય.
(C) મારાથી તમને કશું કહેવાય નહિ.
(D) તમારાથી હું કશું ન કહું.

9. 'મારી પાસે ઘણું સરસ ચિત્ર છે.' ઉપર્યુક્ત વાક્ય કયા પ્રકારનું છે ?

(A) નિષેધવાક્ય (B) પ્રશ્નવાક્ય
(C) વિધાનવાક્ય (D) ઉદ્‌ગારવાક્ય

10. કર્તરિ વાક્ય શોધો - 'કુદરત દ્વારા વૃક્ષોની સંભાળ લેવાતી હતી.'

(A) કુદરતથી વૃક્ષો દ્વારા સંભાળ લેવાતી હોય છે.
(B) કુદરતે વૃક્ષોની સંભાળ લેવાની છે.
(C) કુદરત વૃક્ષોની સંભાળ લે છે.
(D) કુદરત વૃક્ષોની સંભાળ લેતી હતી.

11. વાક્યનું ક્રિયારૂપ કયો અર્થ સૂચવે છે?- 'વરસાદના દિવસો આવી ગયા.'

(A) નિર્દેશાર્થ (B) સંભવનાર્થ
(C) આજ્ઞાર્થ (D) વિધ્યર્થ

12. પિતાના જેવી જ ખાનદાની માતા કાશીબામાં હતી. - વાક્યનો પ્રકાર કયો છે ?

(A) નિષેધવાક્ય (B) આજ્ઞાર્થ વાક્ય
(C) વિધિવાક્ય (D) એકપણ નહીં.

13. માતા રસોઈ પીરસે છે - પ્રેરક વાક્ય શોધો.

(A) માતા રસોઈ પીરસવાનાં છે.
(B) માતા રસોઈ પીરસે છે.
(C) માતા રસોઈ પીરસતાં હતાં.
(D) માતા ભાઈ પાસે રસોઈ પીરસાવે છે.

14. પ્રેરક વાક્યરચના બાબતે નીચે આપેલાં વિધાનો પૈકી ..... સાચું છે.

(1) ક્રિયા કરવા પ્રેરવાનો અર્થ હોય.
(2) ક્રિયાપદ હંમેશા કર્મણિમાં જ હોય.
(3) મૂળ કર્તાને પ્રેરક કર્તા બનાવી શકાય.
(4) પ્રેરક અથવા પુનઃપ્રેરક કર્તા ઉમેરી શકાય.

(A) વિધાન 1 સાચું છે. (B) વિધાન 2 ખોટું છે.
(C) તમામ વિધાનો સાચાં છે. (D) તમામ વિધાનો ખોટા છે.

15. 'આવતાં ઝાલીશ બાણ હો' વાક્યનું કર્મણિ વાક્ય ક્યું છે ?

(A) આવતાં ઝાલીશ બાણને, હો !
(B) આવતાં ઝલાશે બાણને, હો !
(C) આવતાં ઝાલ્યાં બાણને, હો !
(D) આવતાં ઝાલશે બાણને, હો !

16. આપેલા વાક્યમાં કયું વાક્ય કર્મણિ વાક્ય છે ?

(A) જુમાથી શોખ ખાતર એક પાડો પળાયો.
(B) જુમો પાડો પાળે છે.
(C) જુમાએ પાડો પાળ્યો.
(D) એક પણ નહીં.

17. 'હું વ્યાયામ કરીશ.' - વાક્યને કર્મણિ પ્રયોગમાં ફેરવતાં કયું વાક્ય બનશે ?

(A) હું વ્યાયામ કરાવીશ
(B) મારાથી વ્યાયામ થશે.
(C) મારાથી વ્યાયામ કરાવાશે.
(D) રમેશ વ્યાયામ કરાવશે.

18. 'માતાજી પત્ર લખે છે.' - આ સાદા વાક્યને પ્રેરક રચનામાં ફેરવતાં કયું વાક્ય બનશે ?

(A) માતાજીથી પત્ર લખાય છે.
(B) માતાજીથી પત્ર લખાશે.
(C) માતાજી પત્ર લખાવે છે.
(D) માતાજી દ્વારા પત્ર લખાય છે.

19. આ વાક્યમાં ક્રિયાપદ કયા પ્રયોગમાં છે ?- 'રમણથી ચલાયું નહીં.'

(A) કર્તરિ (B) ભાવે
(C) કર્મણિ (D) પ્રેરક

20. નીચેનાં વાક્યોમાંથી કર્તરિ વાક્યરચના કઈ છે ?

(A) સૌ વીરોથી અહીં આવીને ભસ્મ લેવાય છે.
(B) તેણે એક ઊંડો નિઃશ્વાસ નાખ્યો.
(C) ગોવિંદથી આંખ મીચી જવાઈ.
(D) મારાથી ગુર્જરભૂમિ પર પગ મુ.કાયો.

21. કર્મણિ વાક્યરચનામાં કર્મનાં લિંગ અને વચન પ્રમાણે શેમાં ફેરફાર થાય છે ?

(A) ક્રિયાવિશેષણ (B) વિશેષણ
(C) ક્રિયાપદ (D) એક પણ નહિ

22. કર્તરિ વાક્યરચનામાં શેની પ્રધાનતા હોય છે ?

(A) વિશેષણ (B) કર્મ
(C) કર્તા (D) એક પણ નહિ

23. નીચેનામાંથી કર્મણિ વાક્યરચના કઈ છે ?

(A) વિપુલે અથાગ મહેનત કરી.
(B) વડાપ્રધાને સર્વ ભૂલ સ્વીકારી લીધી.
(C) આચાર્યશ્રીએ સર્વને સંબોધન કર્યું.
(D) તેનાથી બાળકોને ભણાવાય છે.

24. નીચેનામાંથી કર્મણિ વાક્ય શોધો.

1. પુરુષો વડે સ્ત્રીઓને અન્યાય કરાઈ રહ્યો છે.
2. એમનાથી પ્રવૃત્ત જીવન સંકેલી લેવાયું.
3. મારાથી ચાલી શકાયું નહિ.
4. આ દિવાળીમાં હું ફટાકડા નહીં ફોડું.

(A) 1 અને 2 (B) 3 અને 4
(C) 2 અને 3 (D) 1, 2 અને 3

25. નીચેનામાંથી કર્તરિ વાક્ય શોધો.

1. અમે બાને ખૂબ જ જતનથી રાખીશું.
2. લોકો તેને અચંબાથી જોતા ગયા.
3. પિતાજી મંદિર કે દેવદર્શન જઈ શકતા નહિ.
4. મેં દારૂ નહિ પીવાનો સંકલ્પ કર્યો.

(A) 1 (B) 1 અને 4
(C) 2 અને 3 (D) તમામ

26. 'તેણે મોટેથી બૂમ પાડી.' - વાક્યનો પ્રકાર જણાવો.

(A) કર્મણિ (B) કર્તરિ
(C) ભાવે (D) પ્રેરક

27. 'જ્યારથી તેણે મને જોયો ત્યારથી તે પ્રભાવિત હતો.' - વાક્યનો પ્રકાર જણાવો.

(A) સાદું વાક્ય (B) સંકુલ વાક્ય
(C) સંયુક્ત વાક્ય (D) નિષેધ વાક્ય

28. નીચેના પૈકી કયું વાક્ય પ્રેરક વાક્ય છે ?

(A) મહારાજ હસે છે.
(B) ધોની ક્રિકેટ રમાડે છે.
(C) ઇન્દિરાથી કવિતા ગવડાવાય છે.
(D) તે રોજ ટોપરું ખાય છે.

29. ઇન્દિરા પાણી રેડે છે. - કર્મણિ વાક્યરચના દર્શાવતો વિકલ્પ શોધો.

(A) ઇન્દિરા પાણી રેડે (B) ઇન્દિરાને પાણી રેડવું છે.
(C) ઇન્દિરા પાણી રેડાવે છે. (D) ઇન્દિરાથી પાણી રેડાય છે.

30. હું છકડા પાસે ગયો. - ભાવે વાક્ય બનાવો.

(A) છકડા વડે હું પાસે ગયો.
(B) મારાથી છકડા પાસે જવાયુ.
(C) મારી પાસે છકડો ગયો.
(D) છકડા પાસે હુ આવ્યો.

31. નીચેનામાંથી કર્તરિ વાક્યરચના શોધો ?

(A) મહારાજે તરત ભાણું તૈયાર કર્યું.
(B) મહારાજે તરત ભાણું તૈયાર કરાવ્યું.
(C) મહારાજ તરત ભાણું તૈયાર કરાવતા હતા.
(D) મહારાજથી તરત ભાણું તૈયાર કરતું હતું.

32. નીચેના વાક્યને કર્તરિમાં ફેરવો.

ચિત્રકારથી ચિત્ર દોરાય છે.

(A) અહીં દર્શાવેલ ત્રણ પૈકી એક પણ નહિ.
(B) ચિત્રકાર ચિત્ર દોરે છે.
(C) ચિત્રકાર વડે ચિત્ર દોરાય છે.
(D) ચિત્રકાર ચિત્ર દોરાવે છે.

33. 'શાસ્ત્રીજીએ એક વાત નક્કી કરાવી નાંખી' - કયા પ્રકારનું વાક્ય છે ?

(A) કર્તરિ (B) કર્મણિ
(C) વિધ્યર્થી (D) પ્રેરક

34. નીચે આપેલ વાક્યનો કર્મણિપ્રયોગનો સાચો વિકલ્પ શોધો. પહાડ ઉપર પરમાનંદ ચડે છે.

(A) પહાડથી ઉપર પરમાનંદ ચડે છે.
(B) પહાડ ઉપર પરમાનંદ વડે ચઢાયું
(C) પહાડ ઉપર પરમાનંદ વડે ચડાશે
(D) પહાડ ઉપર પરમાનંદ વડે ચડાય છે.

35. નીચે આપેલ વાક્યનો કર્મણિપ્રયોગનો સાચો વિકલ્પ શોધો. વિનુ ઓફિસેથી આવ્યો હતો-

(A) વિનુથી ઓફિસેથી અવાય છે
(B) વિનુથી ઓફિસેથી અવાશે
(C) વિનુથી ઓફિસેથી અવાયું હતું
(D) વિનુથી ઓફિસથી આવે છે

36. નીચે આપેલ વાકયનો કર્મણિપ્રયોગનો સાચો વિકલ્પ શોધો. તું સુશીલાને અન્યાય કરે છે.

(A) તારાથી સુશીલાને અન્યાય કરાય છે
(B) તું સુશીલાથી અન્યાય કરે છે
(C) તારાથી સુશીલાથી અન્યાય કરાશે
(D) તારાથી સુશીલાને અન્યાય થશે.

37. નીચે આપેલ વાક્યનો કર્મણિ પ્રયોગનો સાચો વિકલ્પ શોધો. સમીર આક્રમક બનીને બોલતો હતો.

(A) સમીરથી આક્રમક બનીને બોલાતું હતું
(B) સમીર આક્રમક બની બોલશે
(C)સમીરથી આક્રમક બની જવાયું
(D)સમીરથી આક્રમક બની જાય છે

38. નીચે આપેલ વાક્યનો યોગ્ય કર્મણિ પ્રયોગ જણાવો. શારદાભાભી દીકરાને લઈ દુઃખ અનુભવતા હતા.

(A) શારદાભાભીથી દીકરાને લઈ દુઃખ અનુભવાતું હતું
(B) શારદાભાભી દીકરાથી દુઃખ અનુભવે છે
(C) શારદાભાભીથી દીકરાથી દુઃખ અનુભવાશે
(D) શારદાભાભીથી દીકરાને લઈ દુઃખ અનુભવશે

39. નીચે આપેલ વાક્યનો યોગ્ય કર્મણિપ્રયોગ જણાવો. લઘુકૌમુદી વિના હું ભણું કેમ?

(A) લઘુકૌમુદી વિના હું ભણુ
(B) લઘુકૌમુદીથી મારા વિના ભણાશે
(C) લઘુકૌમુદી વિના મારાથી ભણાય કેમ?
(D)લઘુકૌમુદી વિના મારાથી ભણાય છે?

40. નીચે આપેલ વાક્યનો યોગ્ય કર્મણિપ્રયોગ જણાવો. મિથુને ઉર્વીની પીઠ પર હાથ મૂક્યો.

(A) મિથુનથી ઉર્વીની પીઠ પર હાથ મુકાયો
(B) મિથુનથી ઉર્વીથી પીઠ પર હાથ મૂકે છે
(C) મિથુનથી ઉર્વીની પીઠ પર હાથ મૂકાશે
(D) મિથુનથી ઉર્વીની પીઠ પર હાથ મુકાવશે

41. નીચે આપેલ વાક્યનો યોગ્ય કર્મણિપ્રયોગ જણાવો : જેતલબેન વહુઓને સાચી સલાહ આપે છે.

(A) જેતલબેનથી વહુઓને સાચી સલાહ અપાય છે.
(B) જેતલબેનથી વહુઓને સાચી સલાહ અપાઈ.
(C)જેતલબેનથી વહુઓને સાચી સલાહ અપાશે.
(D)જેતલબેનથી વહુઓથી સાચી સલાહ અપાય છે.

42. નીચે આપેલ વાક્યનો કર્મણિપ્રયોગનો સાચો વિકલ્પ શોધો. પ્રમોદરાય ભીંત સામું જોઈ રહ્યા

(A) પ્રમોદરાય ભીંત સામું જોઈ રહે છે
(B) પ્રમોદરાય ભીત સામું જોઈ રહેવાય છે
(C) પ્રમોદરાયથી ભીંત સામું જોઈ રહેવાયું
(D) પ્રમોદરાયથી ભીંત સામું જોઈ રહેવાશે

43. નીચે આપેલ વાક્યનો કર્મણિ પ્રયોગનો સાચો વિકલ્પ શોધો. તું સુશીલાને અન્યાય કરે છે

(A) તારાથી સુશીલાને અન્યાય કરાય છે
(B) તું સુશીલાથી અન્યાય કરે છે
(C) તારાથી સુશીલાથી અન્યાય કરાશે
(D) તારાથી સુશીલાને અન્યાય થશે

44. નીચે આપેલ વાકયનો કર્મણિપ્રયોગનો સાચો વિકલ્પ શોધો. અમરો ટંડેલ બની જશે

(A) અમરાથી ટંડેલ બની જવાય છે
(B) અમરાથી ટંડેલ બની જવાયું
(C)અમરાથી ટંડેલ બની જવાશે
(D)અમરાથી ટંડેલ બનાઈ ગયું

45. નીચે આપેલ વાક્યનો કર્મણિપ્રયોગનો સાચો વિકલ્પ શોધો. શ્રુતિ સુહાસની વાતો સમજે

(A) શ્રુતિથી સુહાસની વાતો સમજાય
(B) શ્રુતિથી સુહાસની વાતો સમજાશે
(C) શ્રુતિ સુહાસની વાતો સમજાવે છે
(D) શ્રુતિ વાતો સમજી જાય છે

46. નીચે આપેલ વાક્યનો કર્મણિ પ્રયોગનો સાચો વિકલ્પ શોધો. પુસ્તક વિના હું ભલું કેમ ?

(A) પુસ્તકથી વિના હું ભણું છું.
(B) પુસ્તક વિના હું ભણી જઈશ
(C) પુસ્તક વિના હુંથી ભણાય કેમ?
(D) પુસ્તક વિના મારાથી ભણાય કેમ ?

47. નીચે આપેલ વાક્યનો કર્મણિપ્રયોગનો સાચો વિકલ્પ શોધો. ઈશ્વર પાપની સજા કરતો હતો

(A) ઈશ્વર પાપની સજા કરાવે છે
(B) ઈશ્વરથી પાપની સજા કરાશે
(C) ઈશ્વરથી પાપની સજા કરાઈ
(D) ઈશ્વરથી પાપની સજા કરાતી હતી

48. નીચે આપેલ વાક્યનો યોગ્ય કર્મણિપ્રયોગ જણાવો. પરમરાજ ઘરમાં રમતી

(A) પરમરાજથી ઘરમાં રમાતું
(B) પરમરાજથી ઘરમાં રમાશે કે
(C) પરમરાજથી ઘરમાં રમાય છે
(D) પરમરાજ ઘરથી રમાતું કે

49. જગદીશે પતંગ ઊંચી કરી - કર્મણિ વાક્ય શોધો.

(A) જગદીશ પતંગ ઊંચી કરશે
(B) જગદીશ પાસે પતંગ ઊંચી કરાવી
(C) જગદીશ પતંગ ઊંચી કરે છે
(D) જગદીશથી પતંગ ઊંચી કરાઈ

50. 'મેં આશીર્વાદ આપ્યા' કર્મણિ વાક્ય જણાવો.

(A) હું આશીર્વાદ આપું છે.
(B) હું આશીર્વાદ આપીશ.
(C) મારાથી આશીર્વાદઅપાયા.
(D)મારાથી આશીર્વાદ આપવામાં આવશે

51. 'સચિને વિદાય લીધી.' વાક્યનું કર્મણિ વાક્ય બનાવો.

(A) સચિન વિદાય લેશે
(B) સચિન વિદાય લે છે
(C) સચિનથી વિદાય લેવાશે નહી
(D) સચિનથી વિદાય લેવાઈ

52. નીચે આપેલ વાક્યનો યોગ્ય કર્મણિપ્રયોગ જણાવો. તારો બાપ પોક મૂકીને રડે છે.

(A) તારાથી બાપ પોક મૂકીને રડાય છે
(B) તારા બાપથી પોક મૂકીને રડાય છે
(C) તારા બાપથી પોક મૂકી રડાયું
(D) તારા બાપથી પોક મૂકીને રડાશે

53. નીચે આપેલ વાક્યનો યોગ્ય કર્મણિપ્રયોગ જણાવો. પ્રાથમિક શાળામાં આશા શિક્ષિકાની નોકરી કરતી

(A) પ્રાથમિક શાળાથી આશા શિક્ષિકાની નોકરી કરશે
(B) પ્રાથમિક શાળામાં આશાથી શિક્ષિકાની નોકરી કરાય છે
(C) પ્રાથમિક શાળામાં આશાથી શિક્ષિકાની નોકરી કરાતી
(D) પ્રાથમિક શાળામાં આશા નોકરી શા માટે કરતી ?

54. નીચે આપેલ વાક્યનો યોગ્ય કર્મણિપ્રયોગ જણાવો. મારી ડાયરીમાં મેં ઘણું લખ્યું છે

(A) મારી ડાયરીમાં મારાથી ઘણું લખાયું છે
(B) મારાથી ડાયરીમાં મેંથી ઘણું લખાયું છે
(C) મારી ડાયરીમાં મારાથી ઘણું લખાશે
(D) મારી ડાયરીમાં મારાથી ઘણું લખાવ્યું

55. નીચે આપેલ વાક્યનો યોગ્ય કર્મણિપ્રયોગ જણાવો. સોમાભાઈ સવારે આખા ગામમાં ફરી આવતા.

(A) સોમાભાઈથી સવારે આખા ગામમાં ફરી અવાય છે.
(B) સોમાભાઈથી સવારે આખા ગામમાં ફરી અવાશે.
(C) સોમાભાઈ સવારે આખા ગામથી ફરે છે.
(D) સોમાભાઈથી સવારે આખા ગામમાં ફરી અવાતું

- **ભાવેપ્રયોગવાળા :**

56. નીચે આપેલ વાક્યનો ભાવેપ્રયોગવાળો સાચો વિકલ્પ શોધો વિહાન ખાય છે.

(A) વિહાનથી ખવાશે (B) વિહાનથી ખવાયું
(C) વિહાનથી શું ખવાય (D) વિહાનથી ખવાય છે

57. નીચે આપેલ વાક્યનો યોગ્ય ભાવે પ્રયોગ જણાવો. હું તો થથરી ગયો.

(A) મારાથી થથરી જવાય છે (B) મારાથી તો થથરી જવાયું
(C) મારાથી થથરાય ? (D) મારાથી તો થથરી જવાશે

58. નીચે આપેલ વાક્યનો ભાવેપ્રયોગવાળો સાચો વિકલ્પ શોધો. યશાંકી પગે પડી

(A) યશાંકીથી પગે પડાય છે (B) યશાંકીથી પગે પડાશે
(C) યશાંકી પડી (D) યશાંકીથી પગે પડાયું

59. નીચે આપેલ વાક્યનો ભાવેપ્રયોગવાળો સાચો વિકલ્પ શોધો. હર્લિન કૂદાકૂદ કરે

(A) હર્લિનથી કૂદાકૂદ કરાય છે (B) હર્લિનથી કૂદાકૂદ કરાશે
(C) હર્લિનથી કૂદાકૂદ કરાય (D) હર્લિન કૂદાકૂદ કરે છે

60. નીચે આપેલ વાક્યને ભાવેપ્રયોગવાળો સાચો વિકલ્પ શોધો. હું ગયો

(A) મારાથી ગવાયું (B) મારાથી જવાયું
(C)મારાથી જવાશે (D)મારાથી જવાય છે

61. નીચે આપેલ વાક્યનો ભાવેપ્રયોગવાળો સાચો વિકલ્પ શોધો. શારદાકાકી દુઃખી થયા

(A) શારદાકાકીથી દુઃખી થવાયું
(B) શારદાકાકીથી દુઃખી થવાય છે
(C) શારદાકાકી દુઃખી થવાયું
(D)શારદાકાકી દુઃખી થશે

62. નીચે આપેલ વાકયનો યોગ્ય ભાવે પ્રયોગ જણાવો. પુષ્પા કેમ ડરે?

(A) પુષ્પાથી કેમ ડરાય ? (B) પુષ્પાથી કેમ ડરાય છે ?
(C) પુષ્પાથી કેમ ડરાવાશે ? (D) પુષ્પા ડરી ગઈ

63. નીચે આપેલ વાકયનો યોગ્ય ભાવે પ્રયોગ જણાવો. હિરલ હસે છે.

(A) હિરલ હસી પડી. (B) હિરલથી હસાય છે.
(C)હિરલથી હસી પડાયું (D)હિરલથી હસી પડાશે.

64. નીચે આપેલ વાક્યનો યોગ્ય ભાવે પ્રયોગ જણાવો. આશા કેવું સરસ ગાય છે !

(A) આશા કેવું સરસ ગાતી હતી
(B) આશાથી કેવું સરસ ગાવાશે !
(C)આશાથી કેવું સરસ ગવાયું !
(D)આશાથી કેવું સરસ ગવાય છે !

65. નીચે આપેલ વાક્યનો યોગ્ય ભાવે પ્રયોગ જણાવો.વિદ્યાર્થિનીઓ ચાલી ગઈ.

(A) વિદ્યાર્થિનીઓથી ચાલી જવાયું
(B) વિદ્યાર્થિઓથી ચાલી જવાશે
(C) વિદ્યાર્થિનીઓથી ચાલી જવાય છે
(D) વિદ્યાર્થિનીઓ ચાલશે

66. નીચે આપેલ વાક્યનો યોગ્ય ભાવે પ્રયોગ જણાવો. ચકુ પગે લાગે છે.

(A) ચકુથી પગે લગાશે (B) ચકુથી પગે લગાયું
(C)ચકુ પગથી લાગે છે (D)ચકુથી પગે લગાય છે

67. નીચે આપેલ વાકયનો ભાવેપ્રયોગવાળો સાચો વિકલ્પ શોધો. ગામ લોકો આવી ગયા

(A) ગામ લોકોથી આવી જવાયું
(B) ગામ લોકોથી અવાઈ ગયું
(C) ગામ લોકોથી આવી જવાય છે
(D) ગામ લોકોથી આવી જવાશે

68. નીચે આપેલ વાક્યનો ભાવેપ્રયોગવાળો સાચો વિકલ્પ શોધો. મણિબહેન બોલતા હતા

(A) મણિબહેન બોલાતું હતું
(B) મણિબહેનથી બોલાશે
(C) મણિબહેન બોલવા જાય છે
(D)મણિબહેનથી બોલાતું હતું

69. નીચે આપેલ વાક્યનો ભાવેપ્રયોગવાળો સાચો વિકલ્પ શોધોઃ તું શું કરી શકે?

(A) તારાથી શું કરી શકાય? (B) તારાથી શું કરાઈ શકે?
(C) તારાથી બધું કરી શકાશે (D) બધું જ કરી શકાય તારાથી

70. નીચે આપેલ વાકયનો ભાવે પ્રયોગવાળો સાચો વિકલ્પ શોધો. શું કાનજીભાઈ આવશે?

(A) શું કાનજીભાઈથી અવાશે?
(B) શું કાનજીભાઈ માટે અવાશે
(C) શું કાનજીભાઈથી અવાયું?
(D)કાનજીભાઈ જરૂર આવશે

71. નીચે આપેલ વાક્યનો ભાવે પ્રયોગવાળો સાચો વિકલ્પ શોધો. ધ્યાના દોડી

(A) ધ્યાના દોડે છે (B) ધ્યાનાથી દોડાય છે
(C) ધ્યાના દોડી રહી (D) ધ્યાનાથી દોડાયું

72. "કાશીમા કાબરી પાછળ પરિવર્તિત કરો. દોડયા."આપેલ વાક્યને ભાવેપ્રયોગમાં

(A) કાશીમાથી કાબરી પાછળ દોડાયું
(B) કાશીમા દોડયા અને કાબરી દોડી
(C) કાશીમાંથી કાબરી પાછળ દોડાય છે
(D) એક પણ વિધાન સાચું નથી.

73. નીચે આપેલ વાક્યનો ભાવે પ્રયોગવાળો સાચો વિકલ્પ શોધો. કુંવર રડી પડી.

(A) કુંવર રડી પડશે (B) કુંવરથી રડી પડાયું.
(C) કુંવરથી રડી પડાય છે. (D) કુંવર રડશે નહીં.

74. 'હું ન બોલ્યો તે ન જ બોલ્યો' વાક્યની ભાવેવાચક રચના દર્શાવો.

(A) હું બોલું, ન જ બોલું
(B) મારાથી બોલાય ખરું !
(C) મારાથી ન બોલાયું તે ન જ બોલાયું
(D) બોલ્યા, બોલ્યા, એ શું બોલે!

75. નીચે આપેલ વાક્યનો ભાવેપ્રયોગવાળો સાચો વિકલ્પ શોધો. બાબુલાલ હસી પડયા

(A) બાબુલાલ હસી પડે છે
(B) બાબુલાલથી હસી પડાય છે
(C) બાબુલાલથી હસી પડાયું
(D) બાબુલાલથી હસી પડાશે

76. નીચે આપેલ વાક્યનો ભાવેપ્રયોગવાળો સાચો વિકલ્પ શોધોઃ એટલામાં શીલા આવી ગઈ

(A) એટલામાં શીલાથી આવી જવાયું
(B) એટલામાં શીલા આવી જવાયું
(C) એટલામાં શીલાથી આવી જવાશે
(D)એટલામાં શીલા આવી જશે

77. નીચે આપેલ વાક્યનો યોગ્ય ભાવે પ્રયોગ જણાવો. મેં તેને રોક્યો.

(A) મેંથી તેને રોકાયો (B) મારાથી તેને રોકાશે
(C)મારાથી તેને રોકાય છે (D)મારાથી તેને રોકાયો

78. નીચે આપેલ વાક્યનો યોગ્ય ભાવે પ્રયોગ જણાવો. હીના સેવા કરે છે.

(A) હીનાથી સેવા કરાય છે. (B) હીનાથી સેવા કરાઈ.
(C)હીનાથી સેવા કરાશે. (D) હીનાથી સેવા કરાય?

- **પ્રેરક :**

79. નીચે આપેલા વાક્યનો પ્રેરકનો સાચો વિકલ્પ શોધો. ભક્તો ભક્તિ કરે છે.

(A) ભક્તો પાસે ભક્તિ કરાવે છે (B) ભક્તોથી ભક્તિ કરાઈ
(C) ભક્તો વડે ભક્તિ કરાય (D) ભક્તિ કોનાથી કરાય?

80. નીચે આપેલ વાક્યનું યોગ્ય પ્રેરકવાક્ય જણાવો. તેઓ મારી પાસે કેળનું પાંદડું મૂકતા.

(A) તેઓ મારી પાસે કળનું પાંદડુ મુકાવતા
(B) તેઓથી મારી પાસે કળનું પાંદડું મૂકે છે
(C) મારી પાસે કળનું પાંદડું મૂકાવશે
(D) મારાથી કળનું પાંદડું મૂકાતું

81. નીચે આપેલ વાકયનો પ્રેરકનો સાચો વિકલ્પ શોધોઃ 'બસ ચાલી'

(A) બસથી ચલાયું (B) ડ્રાઈવરે બસને ચલાવી
(C) બસથી ચલાય છે (D) બસ દોડી ગઈ

82. નીચે આપેલ વાક્યનો સાચો વિકલ્પ શોધોઃ હું કવિતા લખું છું.

(A) મારી પાસે કવિતા લખાવે છે. (B) મારાથી કવિતા લખાય છે.
(C) મારી વડે કવિતા લખાશે. (D) કવિતા કવિથી લખાશે.

83. નીચે આપેલ વાકયનો પ્રેરકનો સાચો માળીએ ઝાડ કાપ્યું વિકલ્પ શોધો.

(A) માળીથી ઝાડ કપાયું (B) માળીને ઝાડ કાપશે
(C) માળી પાસે ઝાડ કપાવ્યું (D) માળીથી ઝાડ કપાશે

84. નીચે આપેલ વાકયનો પ્રેરકનો સાચો વિકલ્પ શોધો. ખેડૂતો મહુડાં વીણી લે છે

(A) ખેડૂતો મહુડાં વીણી લેશે
(B) ખેડૂતો પાસે મહુડાં વીણી લેવડાવે છે
(C) ખેડૂતોથી મહુડાં વીણી લેવાશે
(D) ખેડૂતો ખરેખર મહુડાં વીણી લે છે

85. નીચે આપેલ વાક્યનો પ્રેરકનો સાચો વિકલ્પ શોધો : મહારાજ રસોઈ પીરસે છે.

(A) મહારાજથી રસોઈ પીરસાઈ
(B) મહારાજ પાસે રસોઈ પીરસાવે છે.
(C) મહારાજથી રસોઈ પીરસાઈ?
(D) મહારાજ પાસે રસોઈ પીરસાવી

86. નીચે આપેલ ઉદાહરણોમાંથી પુનઃપ્રેરક વાક્યરચના કઈ છે?

(A) દાદીમા ટ્રેનનો સમય પુછાવડાવે છે
(B) પૂજારી પ્રસાદ આપે છે.
(C) મધુબેન નિંબંધ લખાવે છે.
(D) રચના લાડુ ખવડાવે છે.

87. નીચે આપેલ વાક્યનો પ્રેરકનો સાચો વિકલ્પ શોધો. દયાશંકરે વાર્તા કહી

(A) દયાશંકર પાસે વાર્તા કહેવડાવી
(B) દયાશંકર વાર્તા કહેશે
(C)દયાશંકર થી વાર્તા કરાવી
(D)દયાશંકર ને વાર્તા કહેવી પડી

88. નીચે આપેલ વાક્યતો પ્રેરકનો સાચો વિકલ્પ શોધો. 'તે ખાય છે''

(A) તેનાથી ખવાય છે (B) તેની પાસે ખવાશે
(C) તેને ખવડાવે છે (D) તેને ખવડાવશે

89. 'રાજારાણી બખિયા ભરે' વાક્યનો પ્રેરકનો સાચો વિકલ્પ શોધો.

(A) રાજારાણીથી બખિયા ભરાય છે
(B) રાજારાણી બખિયા ન ભરે
(C) રાજારાણી પાસે બખિયા ભરાવે
(D) રાજારાણીથી બખિયા ભરાશે

90. નીચે આપેલ વાક્યનું યોગ્ય પ્રેરકવાક્ય જણાવો. ગજરાજ નશાથી ચકચૂર બન્યો હતો.

(A) મહાવતથી ગજરાજથી નશાથી ચચૂર છે.
(B) મહાવતે ગજરાજને નશાથી ચક્ચુર બનાવ્યો હતો.
(C) ગજરાજને નશાથી ચચૂર બનાવે છે.
(D) ગજરાજને નશાથી ચકૂર બનાવશે.

91. નીચે આપેલ વાક્યનું યોગ્ય પ્રેરકવાક્ય જણાવો. સુશીલાએ સોયમાં દોરો પરોવ્યો.

(A) સુશીલાએ સોયમાં દોરો પરોવી દીધો.
(B) સુશીલા પાસે સોયમાં દોરો પરોવડાવે છે.
(C) સુશીલા પાસે સોયમાં દોરો પરોવાશે.
(D) સુશીલા પાસે સોયમાં દોરો પરોવડાવ્યો.

92. નીચે આપેલ વાક્યનું યોગ્ય પ્રેરકવાક્ય જણાવો. રાજનેતા ભાષણ કરશે.

(A) રાજનેતા પાસે ભાષણ કરાવે છે
(B) રાજનેતાને ભાષણ કરવા કહ્યું.
(C) રાજનેતા પાસે ભાષણ કરાવશે.
(D) રાજનેતાથી ભાષણ કરાયું.

93. નીચે આપેલ વાક્યનો પ્રેરકનો સાચો વિકલ્પ શોધો. બાળકો મેદાનમાં રમે છે.

(A) બાળકોથી મેદાનમાં રમાય છે
(B) બાળકોને મેદાનમાં રમાડે છે
(C) બાળકોથી મેદાનમાં રમાશે
(D) બાળકો મેદાનમાં રમે છે

94. નીચે આપેલ વાક્યોના પ્રેરકનો સાચો બાળકોએ ચિત્ર દોર્યા. વિકલ્પ શોધો.

(A) બાળકોથી ચિત્ર દોરાય છે.
(B) બાળકોથી ચિત્ર દોરોશે.
(C) બાળકોને ચિત્ર દોરાવ્યા
(D) બાળકોથી મેદાનમાં ન રમાય

95. 'સ્ત્રીઓએ ભણવું જોઈએ' વાક્યનું પ્રરેક વાક્ય દર્શાવો.

(A) સ્ત્રીઓને ભણાવે છે. (B) સ્ત્રીઓથી ભણાય છે.
(C) સ્ત્રીઓને ભણાવવી જોઈએ. (D) સ્ત્રીઓને ભણાવાય છે.

- **કર્તરિ પ્રયોગ**

96. નીચે આપેલ વાક્યનો યોગ્ય કર્તરિપ્રયોગ જણાવો. કાનજીભાઈ વડે નોટોની થોકડીઓ તિજોરીમાં ગોઠવાઈ.

(A) કાનજીભાઈ નોટોથી તિજોરી ગોઠવી.
(B) કાનજીભાઈએ નોટોની થોકડીઓ તિજોરીમાં ગોઠવી.
(C)કાનજીભાઈથી નોટો તીજોરીમાં ગોઠવે છે.
(D) કાનજીભાઈ નોટોની થોકડીઓ તિજોરીમાં ગોઠવશે.

97. નીચે આપેલ વાક્યનો યોગ્ય કર્તરિપ્રયોગ જણાવો. ઈશ્વર દ્વાર વિદ્યાર્થીઓને વ્યાકરણ ભણાવાય છે.

(A) ઈશ્વર વિદ્યાર્થીઓને વ્યાકરણથી ભણાવે
(B) ઈશ્વરે વિદ્યાર્થીઓને વ્યાકરણ ભણાવવું
(C) ઈશ્વર વિદ્યાર્થીઓને વ્યાકરણ ભણાવશે
(D) ઈશ્વર વિદ્યાર્થીઓને વ્યાકરણ ભણાવે છે

98. નીચે આપેલ વાકયો યોગ્ય કર્તરિપ્રયોગ જણાવો. એમનાથી બીજા ઘણાં પ્રશ્નો ચર્ચાયા.

(A) એમણે બીજા ઘણાં પ્રશ્નો ચર્ચ્યા.
(B)એ બીજા ઘણા પ્રશ્નો ચર્ચે છે.
(C)એમણે બીજા ઘણાં પ્રશ્નો ચર્ચાવશે
(D)એ બીજાથી ઘણાં પ્રશ્નો ચર્ચે છે.

99. નીચે આપેલ વાક્યનો યોગ્ય કર્તરિ પ્રયોગ જણાવો. મનસુખથી પાન લાવવાનું ભૂલી જવાતું હતું.

(A) મનસુખ પાન લાવવાનું ભૂલી જશે
(B) મનસુખ પાન લાવવનું ભૂલી જાય છે
(C) મનસુખ પાન લાવવાનું ભૂલી જતો હતો
(D) મનસુખ પાન લાવવાનું ભૂલી જતો નહોતો

100. નીચે આપેલ વાક્યનો કર્તરી પ્રયોગનો સાચો વિકલ્પ શોધો. ધ્યાનાથી ધ્યાન ધરાય છે.

(A) ધ્યાના ધ્યાન ધરે છે (B) ધ્યાના ધ્યાન ધરાવશે
(C) ધ્યાના ધ્યાન ધરશે (D) ધ્યાના ધ્યાન દર્શાવતી

101. નીચે આપેલ વાકયનો કર્તરિપ્રયોગનો સાચો વિકલ્પ શોધો. ઢોલથી ઢોલ વગાડાય અને લોકોથી નચાય

(A) ઢોલીથી ઢોલ વગાડે અને લોકોથી નચાય
(B) ઢોલી ઢોલ વગાડે અને લોકો નાચે છે
(C) ઢોલી ઢોલ વગાડે અને લોકો નાચે
(D) ઢોલી ઢોલ વગાડશે અને લોકો નાચશે

102. નીચે આપેલ વાક્યનો યોગ્ય કર્તરિ પ્રયોગ જણાવો. એ દશ્ય મારાથી ભૂલાય એમ નથી.

(A) એ દશ્ય હું ભૂલું એમ નથી (B) એ દશ્ય હું ભૂલી જઈશ
(C) એ દશ્ય હું ભૂલી ગયો (D) એ દશ્ય હું ભૂલું છું

103. નીચે આપેલ વાકયનો કર્તરિપ્રયોગનો મોરના ઈંડા કોનાથી ચીતરાય છે? સાચો વિકલ્પ શોધો.

(A) મોરના ઈંડા કોણ ચીતરે છે?
(B) મોરના ઈંડા કોણ ચીતરે
(C) મોરના ઈંડા કોઈ ચીતરે નહીં
(D) મોરથી ઈંડા ચીતરે છે

104. નીચે આપેલ વાક્યનો કર્તરિ પ્રયોગનો સાચો વિકલ્પ શોધો. લક્ષ્મીથી તિરસ્કારભર્યું હસાયું.

(A) લક્ષ્મી તિરસ્કારભર્યું હસી
(B) લક્ષ્મી તિરસ્કારભર્યું હસે છે.
(C) લક્ષ્મી તિરસ્કારભર્યું હસતા હતી
(D) લક્ષ્મી તિરસ્કારથી હસી

105. નીચે આપેલ વાક્યનો કર્તરિપ્રયોગનો સાચો વિકલ્પ શોધો. રૂપાકાકીથી હળ લઈ ખેતરમાં જવાયું

(A) રૂપાકાકી હળ લઈ ખેતરમાં ગયા
(B) રૂપાકાકી હળ લઈ ખેતરમાં જાય છે
(C) રૂપાકાકી હળ લઈ ખેતરમાં જશે
(D) રૂપાકાકી હળ લઈ ખેતરથી આવશે

106. નીચે આપેલ વાક્યનો કર્તરિપ્રયોગનો સાચો વિકલ્પ શોધો : ફળિયામાં મારાથી વૃક્ષો રોપાયા

(A) ફળિયામાં હું વૃક્ષો રોપું છું.
(B) ફળિયામાં મેં વૃક્ષો રોપ્યા.
(C) ફળિયામાં મેં વક્ષો રોપીશ
(D) વૃક્ષો મારે રોપવા નથી

107. નીચે આપેલ વાક્યનો કર્તરિપ્રયોગનો સાચો વિકલ્પ શોધો. અમરાવતીના પ્રવાસે અમારાથી જવાયું

(A) અમરાવતીના પ્રવાસે અમે જઈ રહ્યા
(B) અમરાવતીના પ્રવાસે અમને લઈ જશે
(C) અમરાવતીના પ્રવાસે અમે ગયા
(D) અમરાવતીના પ્રવાસે અમે મજા કરીશું

108. નીચે આપેલ વાકયનો કર્તરિપ્રયોગનો સાચો વિકલ્પ શોધો. સારું થયુ કે સુહાસભાઈથી છૂટી જવાયું

(A) સારું થયુ કે સુહાસભાઈ છૂટી ગયા
(B) સારું થયુ કે સુહાસભાઈ છૂટી જાય છે
(C) સુહાસભાઈને સારું થઈ ગયું
(D) સારું થયુ કે સુહાસભાઈ આવી જશે.

109. નીચે આપેલ વાક્યનો કર્તરિ પ્રયોગનો સાચો વિકલ્પ શોધો. છાયાથી ગંધર્વના પ્રેમમાં પડાયું

(A) છાયા ગંધર્વને પ્રેમ કરે છે
(B) છાયા ગંધર્વને પ્રેમ કરશે
(C) છાયા ગંધર્વના પ્રેમમાં પડી
(D) શું છાયા ગંધર્વના પ્રેમમા પડી

110. નીચેનામાંથી કર્તરિ રચનાવાળુ વાક્ય શોધો.

(A) મુંજ ખડખડાટ હસી પડયો.
(B) આપનાથી ભાળા લોકોનાં વહેમ પોષાઈ રહ્યા છે.
(C) મારાથી એ પ્રાણી પાણી શકાય છે.
(D) એકપણ વાક્ય નથી.

111. 'અમારાથી આખી રાત જગાયું' વાક્યનું કર્તરિ વાક્ય જણાવો.

(A) અમે આખી રાત જાગશું.
(B) અમે આખી રાત જાગ્યા.
(C) અમે આખી રાત જાગવાના.
(D) અમે આખી રાત જાગતા રહ્યા.

112. 'આજે ચાંદાથી ફાંટ ભરીને ચાંદની લવાશે'- આ વાક્યનું કર્તરિ વાક્ય જણાવો

(A) આજે ચાંદાથી ફાંટ ભરીને ચાંદની લવાશે
(B) આજે ચાંદો ફાંટ ભરીને ચાંદની લાવનાર હતો
(C) આજે ચાંદો ફાંટ ભરીને ચાંદની લાવશે
(D) આજે ચાંદો ફાંટ ભરીને ચાંદની લાવવાનો છે

113. નીચે આપેલ વાક્યનો કર્તરિપ્રયોગનો સાચો વિકલ્પ શોધો. ફળિયામાં મારાથી વૃક્ષો રોપાયા

(A) ફળિયામાં હું વૃક્ષો રોપું છું (B) ફળિયામાં મેં વૃક્ષો રોપ્યા
(C)ફળિયામાં મેં વૃક્ષો રોપીશ (D)વૃક્ષો મારે રોપવાનથી

114. નીચે આપેલ વાક્યનો કર્તરિ પ્રયોગનો સાચો વિકલ્પ શોધો. સારું થયું કે સુહાસભાઈથી છૂટી જવાયું.

(A) સારું થયું કે સુહાસભાઈ છૂટી ગયા.
(B) સારું થયું કે સુહાસભાઈ છૂટી જાય છે.
(C) સુહાસભાઈને સારું થઈ ગયું.
(D) સારું થયું કે સહ્યુભાઈ આવી જશે.

115. નીચે આપેલ વાક્યનો યોગ્ય કર્તરિ પ્રયોગ જણાવો. હાથી વડે મુંજ ઊંચકી લેવાયો.

(A) હાથીએ મુંજને ઊંચકી લીધો
(B) હાથી મુંજને ઊંચકી લે છે
(C) હાથી મુંજને ઊંચકી લેશે
(D) મુંજને હાથી ઊંચકી લે છે

116. નીચે આપેલ વાક્યનો કર્તરિ પ્રયોગનો સાચો વિકલ્પ શોધો. તારાથી લોકોની સેવા કરાય છે.

(A) તારા લોકો સેવા કરે છે (B) તું લોક સેવા કરશે
(C) તું લોકોની સેવા કરીશ ? (D) તું લોકોની સેવા કરે છે

117. નીચે આપેલ વાક્યનો યોગ્ય કર્તરિપ્રયોગ જણાવો. ઈશ્વર દ્વારા વિદ્યાર્થીઓને વ્યાકરણ ભણાવાય છે.

(A) ઈશ્વરે વિદ્યાર્થીઓને વ્યાકરણથી ભણાવે.
(B) ઈશ્વરે વિદ્યાર્થીઓને વ્યાકરણ ભણાવવું.
(C) ઈશ્વર વિદ્યાર્થીઓને વ્યાકરણ ભણાવશે.
(D) ઈશ્વર વિદ્યાર્થીઓને વ્યાકરણ ભણાવે છે.

118. નીચે આપેલ વાક્યનો યોગ્ય કર્તરિ પ્રયોગ જણાવો. જૂની ખખડધજ બદામથી ત્રણેય મકાનો ઢંકાતા હતા.

(A) જૂની ખખડધજ બદામ ત્રણેય મકાનોને ઢંકાવશે.
(B) જૂની ખખડધજ બદામ ત્રણ મકાનોને ઢાંકે છે.
(C)જૂની ખખડધજ બદામ ત્રણેય મકાનોને ઢાંકતી હતી
(D) જૂની ખખડધજથી બદામ મકાનોને ઢાંકશે

119. નીચે આપેલ વાક્યનો યોગ્ય કતરિપ્રયોગ જણાવો. શિવશંકર દ્વારા ગોખલામાંથી પાનની ચમચી લવાઈ.

(A) શિવશંકર ગોખલામાંથી પાનની ચમચી લીધી.
(B) શિવશંકર ગોખલામાંથી પાનની ચમચી લેશે.
(C) શિવશંકર ગોખલામાંથી પાનની ચમચી લે છે.
(D) શિવશંકરે ગોખલામાંથી પાનની ચમચી લીધી.

120. નીચે આપેલ વાક્યનો યોગ્ય કર્તરિપ્રયોગ જણાવો. જશોદા વડે બેબીને જન્મ અપાયો હતો.

(A) જશોદાથી બેબીને જન્મ અપાયો.
(B) જશોદા બેબીને જન્મ આપશે.
(C) જશોદાએ બેબીને જન્મ આપ્યો હતો.
(D) જશોદા બેબીને જન્મ આપે.

121. નીચે આપેલ વાક્યનો યોગ્ય કર્તરિપ્રયોગ જણાવો. બાબુભાઈ વડે પોલીસને પગાર ચૂકવાય છે.

(A) બાબુભાઈ પોલીસને પગાર ચૂકવે છે.
(B) બાબુભાઈ પોલીસને પગાર ચૂકવાયો.
(C) બાબુભાઈ પોલીસને પગાર ચૂકવશે.
(D) બાબુભાઈ પોલીસને પગાર આપશે.

122. નીચે આપેલ વાક્યનો યોગ્ય કર્તરિપ્રયોગ જણાવો. એમનાથી બીજા ઘણાં પ્રશ્નો ચર્ચ્યા.

(A) એમણે બીજા ઘણાં પ્રશ્નો ચર્ચા
(B) એ બીજા ઘણાં પ્રશ્નો ચર્ચે છે.
(C) એમણે બીજા ઘણાં પ્રશ્નો ચર્ચાવશે.
(D) એ બીજાથી ઘણાં પ્રશ્નો ચર્ચે છે.

જવાબો

(1) A	(2) C	(3) D	(4) C	(5) C	(6) B	(7) B	(8) C	(9) C	(10) D
(11) D	(12) C	(13) D	(14) B	(15) B	(16) A	(17) B	(18) C	(19) B	(20) B
(21) C	(22) C	(23) D	(24) A	(25) D	(26) A	(27) B	(28) C	(29) D	(30) B
(31) A	(32) B	(33) D	(34) D	(35) C	(36) A	(37) A	(38) A	(39) C	(40) A
(41) A	(42) C	(43) A	(44) C	(45) A	(46) D	(47) D	(48) A	(49) D	(50) C
(51) D	(52) B	(53) D	(54) A	(55) D	(56) D	(57) B	(58) D	(59) C	(60) B
(61) A	(62) A	(63) B	(64) D	(65) A	(66) D	(67) A	(68) D	(69) A	(70) A
(71) D	(72) A	(73) B	(74) C	(75) C	(76) A	(77) D	(78) A	(79) A	(80) A
(81) B	(82) A	(83) C	(84) B	(85) B	(86) A	(87) A	(88) C	(89) C	(90) B
(91) D	(92) D	(93) B	(94) C	(95) C	(96) B	(97) D	(98) A	(99) C	(100) A
(101) C	(102) A	(103) A	(104) A	(105) A	(106) B	(107) B	(108) A	(109) C	(110) A
(111) B	(112) C	(113) B	(114) A	(115) A	(116) D	(117) D	(118) C	(119) D	(120) C
(121) A	(122) A								

25 લેખનશુદ્ધિ

☞ લેખનશુદ્ધિ / ભાષાશુદ્ધિ માટે અક્ષરશુદ્ધિ, શબ્દશુદ્ધિ અને વાક્યશુદ્ધિ અનિવાર્ય છે. ભાષામાં લખાણ બાબત ઉચ્ચારણસામ્ય,વર્ણસામ્ય, અનુસ્વારનો અનુચિતપણે ઉપયોગ,વ્યાકરણના નિયમોની જાણકારીનો અભાવ વગેરે કારણોસર કેટલીકવાર થતી હોય છે.આ માટે કેટલાક નિયમોને ધ્યાનમાં રાખવાથી ગુજરાતી ભાષા સાચી રીતે લખી શકાય, જે અંગે અહી વિગતે ચર્ચા કરવામાં આવી છે.

(૧) ગુજરાતીમાં શબ્દના અંતે આવતો વ્યંજન "ય" ઉચ્ચારાતો નથી અને એને પરિણામે અન્ય અર્થવાળો શબ્દ બની જાય છે.

☞ દા.ત., લક્ષ્ય - લક્ષ વાદ્ય - વાદ
પદ્ય - પદ ધન્ય - ધન

(૨) વર્ણસામ્ય પણ મહત્વનો ભાગ ભજવે છે. (ઘ અને ધ)

☞ દા.ત., ઘડો - ધડો ઘરાણું - ધરણાં
ઘણી - ધણી મેઘ - મેધા (બુદ્ધિ)

(૩) ક્યારેક અનુસ્વાર રહી જાય છે તો ક્યારેક ન મૂકવાનો હોય ત્યાં મૂકી દેવાય છે પરિણામે અર્થ બદલાઇ જાય છે.

☞ દા.ત., મજૂરી - મંજૂરી ચૂક - ચૂંક
સાજ - સાંજ ભાગ - ભાંગ
સંચિત - સચિંત જતું - જંતુ
મે - મેં માજી - માંજી

(૪) ઉચ્ચારણ સામ્યને કારણે પણ ભૂલ થાય છે.

☞ દા.ત., સાન - અક્કલ શાન - આબરૂ
સંકર - ભેળસેળ, મિશ્રણ શંકર - શિવ

(૫) કેટલીકવાર જોડણીમાં સામાન્ય ફેરફાર થતાં એક અક્ષરને બદલે બીજો અક્ષર મુકાઇ જાય છે.

☞ દા.ત., વધુ- વધારે વધૂ - વહુ
ગ્રહ - પૃથ્વી,શુક્ર ગૃહ - ઘર

(૬) ઋ અને રૂ ના સ્પષ્ટ ઉચ્ચાર ન થવાના કારણે પણ ભૂલ થાય છે. દૃષ્ટિમાં 'દૃ' નો ઉચ્ચર 'દ્ ૂ ઋ' થાય છે અને દ્રષ્ટામાં 'દ્ર' નો ઉચ્ચાર 'દ્ ૂ રૂ' થાય છે.

☞ દાત., સૃષ્ટિ - દુનિયા સ્રષ્ટા - બ્રહ્મા

(૭) ક્યારેક શબ્દો સમાનાર્થી હોય છે, પણ તેમની અર્થછાયા જુદીજુદી હોય છે.આથી સંદર્ભ પ્રમાણે એનો ઉચિત ઉપયોગ થવો જોઇએ.

☞ દા.ત., મુસાફરખાનું, ધર્મશાળા, અતિથિગૃહ, વિશ્રામગૃહ, પ્રતીક્ષાલય, આરામગૃહ, પથિકાશ્રમ.

☞ હવે અહીં કલેક્ટરનો મુકામ મુસાફરખાનામાં હતો એમ ન કહેવાય. અહીં કલેક્ટરનો મુકામ અતિથિગૃહમાં હતો એમ અતિથિગૃહ શબ્દ વાપરવો જ ઉચિત ગણાય.

(૮) ને, અને, તથા, તેમજ, અથવા, કે, અગર, યા જેવાં સંયોજકોના ઉપયોગમાં ઘણીવાર ભૂલ થાય છે.

☞ બે કે વધુ વસ્તુઓ, પદાર્થો કે વિચારો દર્શાવતા શબ્દના સમૂહને ને,અને, તથા, તેમજ જેવાં સંયોજકોથી જોડાય ત્યારે તેનું ક્રિયાપદ બહુવચનમાં આવે અને તેની જાતિ, વસ્તુ, પદાર્થ કે વિચારોની જાતિ પ્રમાણે લખાય.

☞ જેમ કે,

(૧) અસરગ્રસ્તોને દુકાન અને જમીનની ફાળવણી મળી રહે તે માટેના નિયમો અને પેટાનિયમો તૈયાર કરાયા છે.
(૨) લોખંડના કબાટમાં પંચ, ટેગ અને કાગળ મૂક્યાં છે.
(૩) આ પહેલાંનાં બધાં જાહેરનામાં તેમજ વટહુકમો રદ કરાયાં છે.

(ક) જ્યારે બે કે વધુ શબ્દો અથવા ,કે, અગર કે, યા થી જોડાય ત્યારે વાક્યના ક્રિયાપદમાં અથવા, કે, અગર, કે યા પછી આવતા શબ્દ મુજબ જાતિ કે વચનમાં ફેરફાર થાય છે.

☞ ઉ.દા. મેં આ પત્ર કે ઠરાવ વાંચ્યો નથી.
મેં એ જાહેરનામું કે યાદી વાંચી નથી.
મેં એ ઠરાવો કે યાદીઓ વાંચી નથી.
તમે એ પાઠ કે કવિતા વાંચી લાગતી નથી.
કબાટમાં ફાઇલ કે કાગળ મૂક્યો નથી.

(ખ) દરેક, પ્રત્યેક, હરેક કે એકએક શબ્દ પછી એક વચન આવે છે.

☞ ઉ.દા. દરેક નાગરિકે પોતાના હક અને ફરજ પ્રત્યે સભાન રહેવું જોઇએ.

☞ આ ગામમાંના દરેક મહોલ્લામાં પાણીના પુરવઠાની સગવડ છે.
ગામના એકએક નાગરિકે શાળાના બાંધકામમાં મોટો ફાળો આપ્યો છે.
હરેક ખેડૂત રાષ્ટ્રનિર્માણમાં મોટો ફાળો આપી શકે છે.

(ગ) "જ" - "ય"

☞ વાક્યમાં આવતો શબ્દ "જ" આગળના કે પાછળના શબ્દથી અલગ લખવો જોઇએ.

☞ ઉ.દા.
આ ફોટો તેણે જ તોડ્યો છે.
માણસના પતન માટે માણસ પોતે જ જવાબદાર છે.
આ કામ તમારે જ કરવું જોઇએ.

☞ **"ય" ના ઉપયોગમાં તેને આગળના શબ્દથી જુદો પાડવાનું જરૂરી નથી. તેને આગળના શબ્દ સાથે જોડવો જોઇએ.**

☞ ઉ.દા.
તમે મારુંય નાક કાપ્યું.
દેશના વિકાસમાં નાની વ્યક્તિનોય ફાળો પ્રશંસનીય છે.

(ઘ) જો.... તો.... જ્યારે..... ત્યારે.... જ્યાં...ત્યાં..... આવાં જોડાણરૂપ શબ્દોમાં આગળના શબ્દો ન વાપરીએ તો પણ વાક્યના અર્થમાં ફરક પડવાનો સંભવ નથી. તેથી તેનો ઉપયોગ જ્યાં જરૂરી ને સારો લાગે ત્યાં ચાલુ રાખવો અને બિનજરૂરી લાગે તો ટાળવો જોઈએ.

☞ ઉ.દા.

જો તમે વહેલા આવશો તો વહેલા જઈ શકશો.

જ્યારે તમે પેશગી ભરપાઈ કરશો ત્યારે તેમને બીજી પેશગી મળશે.

જ્યાં પશ્ચિમ છે ત્યાં સિદ્ધિ છે.

(૯) **'અમે' એ 'હું' નું બહુવચનનું રૂપ છે અને તેમાં શ્રોતા સિવાયની વ્યક્તિનો સમાવેશ થાય છે, જ્યારે આપણામાં શ્રોતા અને વક્તા બંનેનો સમાવેશ થઈ શકે છે.**

ઉ.દા.

એણે કહ્યું અમે દૂધ મંડળીના સભ્ય છીએ.

પ્રમુખે સભાને સંબોધતા કહ્યું કે સંસ્થાના વિકાસ માટે આપણે પુરુષાર્થ કરવો જોઈએ.

(૧૦) **'હોઈ' અને 'હોય' આ બંને શબ્દો 'હોવું' ના ભિન્ન ભિન્ન સ્વરૂપ છે.**

'હોઈ' એ શબ્દ થઈ ચૂકેલી ક્રિયા દર્શાવે છે અને તેથી, આથી, આમ હોવાથી વગેરે અર્થ દર્શાવે છે.

'હોય' એ શબ્દ હોવુંનું ક્રિયાપદી રૂપ છે અને તેમાં કાળ, શક્યાર્થ વગેરે પ્રમાણે ફેરફાર થતો રહે છે.

આમ, આમાં ઉચ્ચારસામ્યને લીધે અર્થભેદ થાય છે.

દા.ત,

આ અંગે હુકમો થઈ ચૂક્યા હોઈ કાગળો ફાઈલ કરવા.

અછતની પરિસ્થિતિ હોઈ રાહતકામો તાત્કાલિક શરૂ કરાવવાં જોઈએ.

લોહું ગરમ હોય ત્યારે તેને તરત ટીપવું જોઈએ.

વર્ગો ચાલું હોય ત્યારે ખલેલ પહોંચાડવી નહીં.

(૧૧) **જોઈએ, જોઈએ છીએ.**

જ્યારે કોઈ વસ્તુની જરૂરિયાત હોય ત્યારે 'જોઈએ છે' એવો પ્રયોગ થાય છે અને 'જોવાની ક્રિયા' માટે 'જોઈએ છીએ'શબ્દપ્રયોગ થાય છે.

દા.ત.,

અમે આકાશમાં તારા જોઈએ છીએ.

મારે એક સારું મકાન જોઈએ છે.

(૧૨) **કર્યે- કરે એ 'કરવું' નાં ભિન્નભિન્ન રૂપ છે.**

કરે એટલે કરવું અને કર્યે એટલે 'કર્યુ હોવાથી' એવો અર્થ થાય છે.

ઉ.દા.

નસીબ ઉપર આધાર રાખ્યા વિના કર્મ કર્યે જવું જોઈએ.

જે કામ કરે તેની ભૂલ થાય.

કર્તવ્ય કરવું એ માણસના હાથમાં છે.

હાથના કર્યા હૈયે વાગે.

(૧૩) જણાવ્યે, જણાવે

☞ **જણાવ્યે એટલે જણાવીને અને મોટે ભાગે તે નકારમાં વપરાય છે.વળી 'જણાવ્યે' સામાન્ય રીતે 'વગર' સાથે વપરાય છે.**

ઉ.દા.

વગર જણાવ્યે કચેરીમાં ગેરહાજર રહેવું ન જોઈએ.

જરૂરિયાત જણાવ્યેથી પુસ્તકો મોકલી આપવામાં આવશે.અહીં હકારમાં થયેલો પ્રયોગ છે.

'જણાવે' એટલે 'જાણ કરવી' માહિતી આપવી.

ઉ.દા.

આ બાબત કેટલે આવી છે તે જણાવશો તો આભારી થઈશ.

તમારી મુશ્કેલી જણાવશો તો તેનો કોઈ રસ્તો નીકળશે.

(૧૪) વાગે, વાગ્યે

વાગે: અથડાય, અફળાય, ઈજા થવી.

રમતાં-રમતાં કદાચ દડો તેમને વાગે.

વાગ્યે: એટલે સમય થયે.

ઉ.દા. સાંજે છ વાગ્યે જાહેર ગ્રંથાલય બંધ થાય છે.

(૧૫) વેળાસર, વહેલાસર

વેળાસર: સમયસર, યોગ્ય વખતે

વહેલાસર: આવો કોઈ પ્રયોગ નથી અને એ વાપરવો ન જોઈએ.

ઉ.દા. પાર્ટીમાં વેળાસર આવી જજો.

કામ વેળાસર થાય તે જ અગત્યનું છે.

'લગ્નમાં સવેળા આવી જજો' કહેવા માટે 'લગ્નમાં વહેલાસર આવી જજો' ન લખાય.

(૧૬) ક્યાં, ક્યાં

☞ **આ બંને શબ્દોની જોડણીમાં અને ઉચ્ચારમાં સામ્ય દેખાય છે, પરંતુ 'ક્યા' માં 'ક' જોડાયેલો છે અને સ્થળ દર્શાવે છે. 'ક્યાં' એ બંને સંયુક્ત વ્યંજન છે અને વિશેષણ તરીકે વપરાય છે.**

ઉ.દા.

તમે ક્યાં ગયા હતા તે જણાવ્યું ન હતું.('ક્યાં' એટલે 'કઈ જગ્યાએ')

તમે ક્યાં ક્યાં પુસ્તકો લઈ ગયા છો તે જણાવશો.

(૧૭) સમાન અર્થ ધરાવતા અલગ - અલગ શબ્દો સાથે વાપરવા નહિ.

દા.ત.,

અશુદ્ધ	**શુદ્ધ**
અંજળપાણી	અંજળ
યથાશક્તિપ્રમાણે	યથાશક્તિ; શક્તિ પ્રમાણે
સહકુટુંબ સાથે	સહકુટુંબ
સજ્જન માણસ	સજ્જન
દુર્જન પુરુષ	દુર્જન
સુસ્વાગતમ્	સ્વાગત

એલિસબ્રિજ પુલ	**એલિસબ્રિજ,**
સવિનય સાથે	સવિનય
સાદર સહ	સાદર
ગુલાબજળનું પાણી	ગુલાબજળ

☞ વાક્ય વ્યાકરણની દૃષ્ટિએ સાચું હોય પણ વ્યવહારમાં તે પ્રયોગ ખોટો હોય તો વ્યવહારમાં સ્વીકાર્ય હોય તે પ્રયોગ અપનાવવો.

ખોટું	**ખરું**
મેં નાળિયેર ફોડ્યું	મેં શ્રીફળ વધેર્યું
મરણનું સરઘસ	સ્મશાનયાત્રા
ભાઈની પત્ની	ભાભી
ધાર્મિક સરઘસ	શોભાયાત્રા

(૧૮) શબ્દોનો અયોગ્ય ઉપયોગ

☞ અયોગ્ય શબ્દનો ઉપયોગ કરવાથી અપેક્ષિત અર્થ નીકળતો નથી અને હેતુ સિદ્ધ થતો નથી. તેથી, આ અંગે યોગ્ય કાળજી લેવી જોઈએ.

અશુદ્ધ	શુદ્ધ
કર્તાએ વાતનું છેવટ આણ્યું છે.	કર્તાએ વાર્તાનો અંત આણ્યો છે.
અહીં ચાર રસ્તાનું મિલન થાય છે.	અહીં ચાર રસ્તા મળે છે.
બે ભાગીદારોએ સલાહ કરી	બે ભાગીદારોએ સુલેહ કરી.

(૧૯) શબ્દોની અયોગ્ય ગોઠવણી.

☞ શબ્દો વાક્યમાં યોગ્ય ક્રમમાં વપરાયા ન હોય તો તેનાથી અપેક્ષિત અર્થ નીકળશે નહિ અને તેથી તે યોગ્ય જગ્યાએ મુકાય તેન કાળજી રાખવી જોઈએ.

ઉ.દા.

(૧) કર્મચારીઓ એક ખંડમાં હિસાબનું કામ કરતા એકઠા થયા. (અશુદ્ધ)
હિસાબનું કામ કરતા કર્મચારીઓ એક ખંડમાં એકઠા થયા. (શુદ્ધ)

(૨) એક કુમાર નામે છોકરો હતો (અશુદ્ધ)
કુમાર નામે એક છોકરો હતો. (શુદ્ધ)

(૩) તેણે જવાનું જલદી છે.(અશુદ્ધ)
તેણે જલદી જવાનું છે. (શુદ્ધ)

(૪) ધાતુ ગરમી અને ઠંડીથી સંકોચાય છે અને ફૂલે છે. (અશુદ્ધ)
ધાતુ ગરમીથી ફૂલે છે અને ઠંડીથી સંકોચાય છે. (શુદ્ધ)

(૨૦) વિરામચિહ્નોનો અયોગ્ય ઉપયોગ

☞ વિરામચિહ્નો યોગ્ય જગ્યાએ મુકાય તે ખૂબ જ જરૂરી છે.અન્યથા તેનાથી ખોટું અર્થઘટન થવા સંભવ છે.

ઉ.દા.

(૧) અહીં ગંદકી કરવી, નહિ કરનારને શિક્ષા થશે. (અશુદ્ધ)
અહીં ગંદકી કરવી નહિ,કરનારને શિક્ષા થશે. (શુદ્ધ)

(૨) ભારતમાં કોઇ નાગો ભૂખ્યો નહિ રહે.(અશુદ્ધ)
ભારતમાં કોઇ નાગો-ભૂખ્યો નહિ રહે. (શુદ્ધ)

(૨૧) પરોક્ષ રચના (Indirect narration)

☞ ગુજરાતીમાં આવી વ્યવસ્થા નથી પણ અંગ્રેજી ભાષાની અસરના કારણે ઘણીવાર આવા પ્રયોગો જોવા મળે છે તેથી પ્રત્યક્ષ રચના (Direct narration)વપરાય તે જોવું જોઇએ.

ઉ.દા.

(૧) ડ્રાઇવરે કહ્યું કે તેનાથી બસ આગળ લઇ જવાશે નહિ.(અશુદ્ધ)
ડ્રાઇવરે કહ્યું કે મારાથી બસ આગળ લઇ જવાશે નહિ.(શુદ્ધ)

(૨) પૂર્વીએ કહ્યું કે તે હવે વધુ ચાલી શકશે નહિ. (અશુદ્ધ)
પૂર્વીએ કહ્યું કે હું હવે વધ ચાલી શકીશ નહિ. (શુદ્ધ)

(૨૨) ક્રિયાપદ સંજ્ઞાની જાતિ અનુસાર હોવું જોઇએ. કર્મની જાતિ પ્રમાણે નહિ.

ઉ.દા.

(૧) રવીન્દ્ર 'રામાયણ' નાટકમાં સીતા બની.(અશુદ્ધ)
રવીન્દ્ર 'રામાયણ' નાટકમાં સીતા બન્યો. (શુદ્ધ)

(૨) અવની 'હરિશ્ચંદ્ર તારામતી'માં હરિશ્ચંદ્ર બન્યો.(અશુદ્ધ)
અવની 'હરિશ્ચંદ્ર તારામતી' માં હરિશ્ચંદ્ર બની.(શુદ્ધ)

(૨૩) કૃદંતનો ઉપયોગ

☞ **ચાલતાં, ખાતાં, જોતાં જેવાં કૃદંતોનો ઉપયોગ કરતી વખતે અનુસ્વાર અવશ્ય આવે.**

ઉ.દા.

(૧) તે ચાલતા ચાલતા પડી ગયો.(અશુદ્ધ)
તે ચાલતાં ચાલતાં પડી ગયો.(શુદ્ધ)

(૨) તેને ખાતા ખાતા અંતરસ ગઇ (અશુદ્ધ)
તેને ખાતાં ખાતાં અંતરસ થઇ (શુદ્ધ)

(૨૪) છૂટા લખવાના શબ્દો છૂટા ન લખાતાં અર્થ નીકળશે.

ઉ.દા.

(૧) માંદા માણસથી મગજ ખવાય. (અશુદ્ધ)
માંદા માણસથી મગ જ ખવાય. (શુદ્ધ)

(૨) આ મા નવી છે. (અશુદ્ધ)
આ માનવી છે. (શુદ્ધ)

(૩) તમારે આજ કામ કરવાનું નથી.(અશુદ્ધ)
તમારે આ જ કામ કરવાનું નથી. (શુદ્ધ)

(૪) ગાંધી ટોપી પહેરતા તેથી ઝટ ઓળખાતા.(અશુદ્ધ)
ગાંધીટોપી પહેરતા તેથી ઝટ ઓળખાતા. (શુદ્ધ)

(૨૫) વાક્યમાં એક કે એકથી વધુ ક્રિયાપદો પણ આવતા હોય છે. એ મુખ્ય હોય; સહાયક હોય કે સંયુક્ત હોય- જુદાં જ લખાય.

ઉ.દા.

(૧) રમેશ આવ્યો અને જમ્યો પણ ખરો.

(૨) અમે તો ક્યારનાંય જમી રહ્યા હતાં.

(૨૬) વિભક્તિ દર્શાવતા તત્ત્વો પૈકી 'અનુગો' ભેગા જ લખાય. પણ નામપદની સાથે આવી વિભક્તિ વગેરે અર્થો દર્શાવતા 'નામયોગી' હંમેશા નામપદ પછી જુદા જ લખાય.

ઉ.દા.

(૧) સ્કૂટર ઉપર વાંદરો બેઠો છે.

(૨) ઘર આગળ મોટો બગીચો છે.

(૩) દીવા તળે અંધારું હોય.

(૪) લવિંગ કેરી લાકડીએ.

(૫) રાજા તણાં વચન સાંભળી

(૨૭) 'ઉદ્‌ગારવાચકો'પણ મુક્ત કે છૂટાં જ લખાય.

ઉ.દા. શાબાશ! બહુ સારું કામ કર્યું.

હાશ! ગંગા નાહ્યા.

અરરર! બિચારાનું આવું બન્યું.

(૨૮) 'ય-યે, પણ, સુદ્ધાં, સિખ્યે, જ, જી, તો, ફક્ત, માત્ર, કેવળ, તદ્દન, સાવ, છેક' આ બધાં નિપાતો ભાર, આગ્રહ, વિનંતી, સીમા-મર્યાદા જેવા અર્થો દર્શાવતા ઘટકો છે.

☞ આ ઘટકો વાક્યમાં બે પ્રકારે આવતાં દેખાય છેઃ ૧)ભેગાં, ૨) જુદાં

☞ ય/યે,જી - ભેગા જ લખાય છે.

ઉ.દા.

તમેય આવજો.

આમેય તે ક્યાં આવે છે?

બહેનજી ઘરમાં છે.

દાદાજી, ચોકલેટ આપીને.

આ પત્રનો જવાબ આપશોજી.

- 'માત્ર' નિપાત બે પ્રકારની કામગીરી કરે છે.

(૧) નિપાત તરીકે જુદું લખવું .

ઉ.દા. શું માત્ર ચા પીશ.

(૨) પ્રત્યેક એવા અર્થમાં ભેગું લખવું.

પ્રાણીમાત્ર, જીવમાત્ર, 'વ્યક્તિમાત્ર પ્રવેશપાત્ર'

26 જોડણી

❖ જોડણી

☞ જે તે અક્ષર મૂળાક્ષરને લખવાની રીતે એટલે જોડણી.

☞ સામાન્ય રીતે 'જોડણી' શબ્દ સાંભળો ત્યારે તાણ અનુભવાય છે. ખોટું લખાઈ જશે તો? એમ થાય કે કોઈ જાદુની લાકડી મળી જાય અને બધી જોડણી સાચી જ લખાય તો કેવી મઝા પડી જાય! એના નિયમો સમજી શકાય તો કેટલું સારું થાય!

☞ ગુજરાતીમાં તદ્‌ભવ,તત્સમ અને અંગ્રેજી, અરબી - ફારસી જેવા અન્ય ભાષાના શબ્દો છે.

☞ આપણી ગુજરાતી ભાષાની જનની સંસ્કૃત ભાષા છે, એટલે કે આપણા લખાણમાં ઘણા સંસ્કૃત (તત્સમ) શબ્દો વપરાય છે અને ઘણા શબ્દો સંસ્કૃતમાંથી પ્રાકૃત અને અપભ્રંશ ભાષામાં ફેરફાર થઈને (તદ્‌ભવ- તેમાંથી ઉત્પન્ન થયેલા) ગુજરાતીમાં ઊતરી આવ્યા છે.

☞ ગૂજરાત વિદ્યાપીઠના સાર્થ જોડણી કોશમાં આ **તત્સમ્**, તદ્‌ભવ કે અન્યભાષી શબ્દો માટે જુદા નિયમો છે. મહદંશે જોડણીના નિયમો તદ્‌ભવ શબ્દને લાગુ પડે છે. તત્સમ તથા અન્યભાષી શબ્દોની જોડણી તેમની મૂળ ભાષાની જોડણીને અનુસરીને કરવાની હોય છે.

☞ અહીં ગુજરાતી (તદ્‌ભવ) શબ્દોની જોડણી માટે ઉપયોગી એવા અને વારંવાર વપરાતા હોય એવાં ઉદાહરણો સાથેના થોડાનિયમો આપણે જોઈએ:

❖ તદ્‌ભવ શબ્દોની જોડણીના અભ્યાસના મુખ્ય આધાર નીચે મુજબ છે.

(૧) ઉચ્ચારણગત (૨) અક્ષર(શબ્દમાં સ્થાન)
(૩) જોડાક્ષર (૪) અનુસ્વાર
(૫) અંગસાધક પ્રત્યય

(૧) ઉચ્ચારણગત

(૧) શબ્દોને અનુસ્વારવાળો કે અનુસ્વાર વગરનો (ઇ/ઇં) ઈ દીર્ઘ હોય છે.

ઉ.દા. સખી, ઘંટી, કીડી, શીશી, ગળી, ખાલી, ડાળી, મૂડી, દૂધી, સુખી, પૂંજી, કીકી, ખીલી, છીણી, ખૂની, ખૂબી, ચૂડી, છૂરી, છૂટી, ભિસ્તી, કુસ્તી, ઈસ્ત્રી, મિસ્ત્રી, તિજોરી, નિશાની, બિલાડી, અહીં, ક્યહીં, જ્યહીં ત્યહીં, દહીં, નહીં, મહીં

(૨) શબ્દાંતે .....અનુસ્વારનો કે અનુસ્વાર વગરનો (ઉ/ઉં) ઉ હ્રસ્વ

ઉ.દા.

ખીસું	ધીમું	બૂરું	ચીકણું	ઉઘાડું	ઉગમણું	ગાઉ	ડાઘુ
ઝીણું	ધીરું	ભૂરું	ટીપણું	ધૂતારું	આબુ	જંતુ	ઢબુ
ટીપું	ઊભું	ભૂસું	ઢીમડું	ઊજળું	આંસુ	જાદુ	બાજુ
ઢીલું	ઊનું	સૂકું	ભીંગડું	કૂતરું	કાજુ	ટાપુ	બાનુ
તીખું	ફૂંદુ	બિલાડું	રીંગણું	ગૂમડું	ચીકુ	ડાકુ	બાપુ

નોધ : અનુસ્વાર વગરનો ઉ અંતે આવતો હોય એવા શબ્દોનું બહુવચન માટેનું બીજું રૂપ હોય જ નહીં. આવા અંગોને બહુવચનના કે વિભક્તિના પ્રત્યયો સીધા જ લાગે. (નોંધ: સંસ્કૃત તત્સમ શબ્દો નીતિ, રીતિ પ્રીતિ, સૃષ્ટિ- વગેરેને જુદો પ્રત્યય લાગ્યો હોવાથી હ્રસ્વ ઇ આવે.)

(૩) 'ય'અક્ષર પહેલાં આવતો 'ઇ' હંમેશાં હ્રસ્વ હોય છે.

ઉદાહરણ : પ્રિય, દરિયો, સાથિયો, ઘડિયાળ,વરિયાળી, ખાસિયત, હોશિયાર, અઠવાડિયું, કડિયો, કાઠિયાવાડ, નડિયાદ, ફરજિયાત, મરજિયાત, જરૂરિયાત, રેંટિયો, પાણિયારી, મોતિયો, દારૂડિયો, શિયાળો, હોમિયોપોથી, ચડિયાતું, વાણિયો, શામળિયો, રળિયામણું રેઢિયાળ,પડિયો, તળિયું, તેલીબિયાં, મીણિયું, પિયત, ઝિયાણું, સાથિયો, ધોતિયું, રૂપિયો, ચીપિયો, કોડિયું, ભાણિયો, ભજિયું, તકિયો, બિયારણ, કજિયો, દિયર, માળિયું, આગિયો, ફળિયું, ઊલિયું, ગાંઠિયા, ચાડિયો, છાલિયું, કડિયો, ખડિયો, ઘોડિયું, ફાળિયું, અગિયાર, કરિયાણું, ચોકિયાત, નારિયેળ, વરિયાળી, અફીણિયો, તારીખિયું, પરબીડિયું, સહૂલિયત, પખવાડિયું, વરણાગિયો, ફરજિયાત, ખાબોચિયું, ગુણિયલ, અભાગિયો, સાલિયાણું, જરૂરિયાત, ચિચિયારી,નખ્ખોદિયું

(૨) અક્ષર (શબ્દમાં સ્થાન)

(૧) એકાક્ષરી શબ્દ:

☞ સામાન્ય રીતે અનુસ્વાર વગરના એકાક્ષરી શબ્દોમાં આવતાં 'ઈ' કે 'ઊ' દીર્ઘ હોય છે.

ઉદાહરણ : દીર્ઘ 'ઈ'- ઘી, ફી, બી, જી, પી, સ્ત્રી, થી, શ્રી
દીર્ઘ 'ઊ' - સ્ક્રૂ, થૂ, છૂ, જૂ, દૂ, ભો, રૂ, બૂ

પરંતુ, જો એકાક્ષરી અક્ષર સાનુનાસિક હોય તો તે હ્રસ્વ હોય છે.

ઉદાહરણ : હું, શું, તું, છું, નું,

(૨) બે અક્ષરના શબ્દ:

☞ સામાન્ય રીતે બે અક્ષરના શબ્દમાં પહેલો અક્ષર દીર્ઘ હોય છે.

ઉ.દા. **દીર્ઘ 'ઈ'** - ગીધ, ચીજ, જીત, ફીણ, મીણ, રીત, શીખ, શીરો, હીરો, છીણી, ખીલી, ઈદ, કીડી,ખીણ, ઠીક, તીખું, નીચું, પીંછું, ફીકું, બીબું, બીક, ભીલ, ઢીલ, ભીખ, ચીજ, ખીર, ગીચ, ચીલો, પીળું, સીધું, હીંચ, બીક, દીવો, મીણ, લીરો, ગીધુ, છીંડું, મીઠું, શીદ, સીટી,

દીર્ઘ 'ઊ' - ઊઠ, ઊડ, ઊન, કૂચ, ચૂનો, દૂધ, ધૂળ, ફૂલ, ફૂગ, દૂર, બૂચ, જૂન, ચૂલો, ઊભું, કૂવો, ખૂણો, ઠૂસ, તૂરું, નૂર, પૂર, ફૂદું, બૂમ ,ભૂખ, ભૂત, કૂખ, ભૂકી, જૂથ, ભૂરું, સૂકું, કૂણું, ચૂક, જૂનું, મૂછ, રૂપું, પૂઠું, ચૂડો, બૂચું, મૂડી.

☞ **શબ્દાંતે આવતો 'ઇ/ઈ' દીર્ઘ હોય છે.**

ઉ.દા.	કીકી	ખૂની	છૂરી	કુસ્તી	દહીં	અહીં	ત્યહીં
	ખીલી	ખૂબી	છૂટી	ઇસ્ત્રી	મહીં	ક્યહીં	પાણી
	છીણી	ચૂડી	ભિસ્તી	મિસ્ત્રી	નહીં.	જ્યહીં	વાણી

(નોંધ : 'આદિ' તત્સમ શબ્દ, 'દિલ' -ફારસી શબ્દ, 'ગુનો' અરબી શબ્દ એમ ગુજરાતીમાં પ્રયોજાતા અન્ય ભાષાના શબ્દોની જોડણી આ નિયમથી જુદી હોઇ શકે.)

(૩) ત્રણ અક્ષરના શબ્દ:

☞ ત્રણ અક્ષરની જોડણી ખૂબ સરળ છે. તેમાં માત્ર તમારે એક જ વાત યાદ રાખવાની છે. સામાન્ય રીત પહેલો અને બીજો બન્ને અક્ષર સરખા નહીં હોય, એટલે કે બન્ને અક્ષર, હ્રસ્વ કે બન્ને અક્ષર દીર્ઘ નહીં હોય.

☞ જો પહેલો અક્ષર હ્રસ્વ હોય તો બીજો અક્ષર દીર્ઘ અને પહેલો અક્ષર દીર્ઘ હોય તો બીજો અક્ષર હ્રસ્વ હોય.

☞ ત્રણ અક્ષરના શબ્દમાં બીજો અક્ષર દીર્ઘ હોય તો પહેલાં અક્ષર હ્રસ્વ હોય છે.

દા.ત. **ઈ'** ઇનામ, ઇરાદો, કિનારો, વિદાય, વિસાત, શિકાર, દિવેટ, દિવેલ, બિલાડી, સિસોટી, ભિખારી, ઇલાજ, જિરાફ, તિરાડ નિંભાડો, નિશાળ, ઇબ્લીસ, ઇસ્તીફા, મિસ્કીન, કિચૂડો, તિબેટ, વિભૂતિ, દિવેલ, સિનેમા, રિવેટ, ટિટોડી, તિજોરી, લિસોટો, સિસોટી, બિજોરું, બિસ્કૂટ, દિવાળી,

'ઉ' - મુહૂર્ત, ઉકેલ, ઉમેદ, તુવેર, સુડોળ, ઉજા, ઉસૂલ, ઉધાર, ઉનાળો, કુહાડી, ગુલામ, સુથાર, ધુમાડો, દુકાન, દુકાળ, ઉજાણી, ગુલાબી, ધુળેટી, ઉજાણી, ફૂલેકું, લુહાર, સુરાહી, ઉધેઇ, સુરીલું, ઉશીકું, ધુતારો.

☞ ત્રણ અક્ષરના શબ્દમાં બીજો અક્ષર હ્રસ્વ હોય તો પહેલો અક્ષર દીર્ઘ હોય છે.

દા.ત. 'ઈ' કીમત, શીતળ, ચીપિયો, ધીરજ, કીટલી, દીકરી, ચીકણું, ભીલડી, નીલમ, દીકરો, કીચડ, ચીભડું, ચેવટ, ડીઝલ, દીપડો, લીમડો, કીમિયો, મીણિયું ,,પીળિયો, ટીણિયું, ઊપજ, ઊથલો, પૂનમ, સૂરત, ઊધઇ, સૂતળી, ઊજળું, ઊલટું, દૂઝણું, કૂતરું, રૂપિયો, સૂપડું, ભૂસકો, કૂકડો, ઊમરો, કૂથલી, ખૂમચો, સૂરજ, બૂઢિયો, દૂધિયું, પૂળિયું, ઘૂમટો, પૂતળી,

☞ ત્રણ અક્ષરના શબ્દમાં છેલ્લે આવતી 'ઈ' દીર્ઘ હોય છે.

ઉ.દા.	લાકડી	ચકલી	મરજી	બાજરી	ગિરદી	બિલાડી
	વીજળી	પાવલી	ગરમી	કૂતરી	જલદી	ભીલડી
	બકરી	મોરલી	ખેલાડી	બંદગી	રોટલી	કેટલી

☞ ત્રણ અક્ષરના શબ્દમાં છેલ્લે આવતો 'ઉ' હોય છે.

ઉ.દા.	સૂપડું	કમાઉ	અનેરું	ખોખલું
	ચીભડું	વટાઉ	મરચું	વહાલું
	કૂતરું	શીખાઉ	કારેલું	મધુરું

(૪) ચાર કે તેથી વધુ અક્ષરના શબ્દ:

☞ ચાર કે પાંચ અક્ષરના શબ્દમાં પહેલો અક્ષર હ્રસ્વ હોય છે.

હિલચાલ	કિફાયતી	ઇજનેર	ઉકળાટ	ઉમરાવ	ચિતરામણ
ભુલામણી	સુવાવડ	ઇનસાફ	ઉજાગરો	ઇજારદાર	પિરસણિયો
ખિસકોલી	પિચકારી	ઇમારત	ઉધરસ	ઇઝરાયલ	ઉઘરાણિયો
કુતૂહલ	નિસરણી	ઇલકાબ	ઉપરાંત	ઇસપગોળ	ઉતરામણ
કિરતાર	ઇકોતેર	નિમણૂક	ઉપલક	ગિરફતાર	પુરબહાર
મુસલમાન	યુરેનિયમ	સુડતાળીસ	સિવડામણ	સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ	સુપરવાઇઝર
મિલકત	શિખામણ	ચુકવણી	ઉકરડો	મિજબાની	ગિરનાર
સુતરાઉ	કિનખાબ	કિલકિલાટ	ગુલમોર	વિલાયત	ઉત્તરામણ
શિફારસ	ટિટિયારો	હુલામણું	જિમખાનું	જિંદગાની	તિકડમ
શિરામણ	સિલસિલો	રિસામણી	કિકિયારી	ખિજવણી	જિજીવિષા
લિખિતંગ	બિરાજમાન	ચિનગારી	શિરસ્તેદાર	શિખામણ	પિચકારી
ઉજવણી	નુકસાન	મુંઝવણ	સુખિયારું	સુફિયાણું	મુખવટો
ચુપકીદી	પુરવણી	ગુણિયલ	ખુશખબર	કુરસીનામું	કુમકુમ
બુલબુલ	મુખત્યાર	ઉજળિયાત	ગુસપુસ	બુડથલ	હુક્કાપાણી

(૩) જોડાક્ષર

☞ મૂળ શબ્દમાં જોડાક્ષર પહેલાંના 'ઇ' કે 'ઉ' હ્રસ્વ હોય છે.

'ઇ'

ઇસ્ત્રી	ચિઠ્ઠી	ડિગ્રી	રિક્ષા	લિજ્જત	પિસ્તાળીસ	બિસ્તરો
કિસ્સો	જિલ્લો	પિસ્તા	લિફ્ટ	નિશ્વાસ	શિસ્ત	ઇસ્તરી
ઇજ્જત	કિસ્મત	વિશ્વ	મિસ્ટર	લિસ્ટ	ખિસ્સુ	પિસ્તોલ
ફિક્કું	બિલ્લો	સિક્કલ	હિમ્મત			

'ઉ'

ઉલ્લુ	તુક્કો	હુન્નર	ભુટ્ટો	કુપ્પી	મુન્નો	જુદ્ધ
કુસ્તી	સુધ્ધાં	ઉશ્કેરાટ	ઘુમ્મટ	ગુચ્છો	હુક્કો	રુક્કો
ગુસ્સો	સુસ્તી	જુસ્સો	ધુમ્મસ	ઝુસ્તી	કુત્તો	ખુલ્લું
ફુગ્ગો	મુશ્કેલી	ઉસ્તાદ	હુલ્લડ	બુટ્ટી	મુઠ્ઠી	ઉજ્જડ
મુક્કો	દુશ્મન	બુદ્ધું	લુચ્ચો			

(**નોંધ:** અહીં ઇસ્ત્રી,જિલ્લો,ડિગ્રી,લિફ્ટ, ગુસ્સો,ઉલ્લું, હુન્નર, વગેરે જેવા અન્યભાષી શબ્દો પણ ગુજરાતી જોડણીના નિયમોને સમાંતર જોડણી ધરાવતા હોવાથી, તમે સરળતાથી યાદ રાખવા તેની નોંધ લઇ શકો માટે નોંધ્યા છે.)

(૪) અનુસ્વાર

☞ અનુસ્વાર નાસિક્ય સ્વરનો નિર્દેશ કરવા માટે પણ પ્રયોજાય છે અને અનુનાસિક વ્યંજન (ઙ,ઞ,ણ,ન,મ) ની જગ્યાએ પ્રયોજાય છે.

☞ અનુનાસિક વ્યંજનના નિર્દેશ માટે પ્રયોજાય ત્યારે તે વર્ગના વ્યંજન સાથે તે જોડાક્ષરના ભાગ રૂપે હોય.જેમ કે 'ચંદ્ર- 'ચન્દ્ર,'કિંમત'- 'કિમ્મત', પરંતુ, 'આસું' - 'આન્સુ'/'આમ્સુ' હોતું નથી કારણ કે'ચંદ્ર' લખાય ત્યારે ખરેખર તેના વર્ગના નુનાસિક વ્યંજન સાથે 'ચન્દ્ર' બોલાય છે અથવા 'કિંમત' લખાય ત્યારે ખરેખર તેના વર્ગના અનુનાસિક વ્યંજન સાથે 'કિમ્મત' બોલાય છે.

જ્યારે 'આસુ' માં સ્વર પોતે જ નાસિક્ય છે, તેના નાસિક્યપણાને કોઇ વર્ગના વ્યંજન સાથે આપણે જોડતા જ નથી.

☞ તેથી 'ચંદ્ર', 'કિંમત' આદિ અનુનાસિક વ્યંજનસૂચક અનુસ્વાર તીવ્ર કહેવાય છે, જ્યારે 'આંસુ', 'ભીંત' આદિમાં ઉચ્ચારાતો અનુસ્વાર કોમળ કહેવાય છે.

☞ તીવ્ર અનુસ્વાર ધરાવતો શબ્દ જોડાક્ષરનો નિયમ ધરાવે છે.તેથી તેમાં પૂર્વનો સ્વર હ્રસ્વ સ્વર લખાય છે.

ઇ - બિંદુ ઢિંગુજી હિંડોળો પિંડુ સિંધી
સિંધી લિંબોળી હિંમત શિંટો ડીંગી
હિંદ શિંગડું ખિંડ જિંગા જિંદગી
સિંધવ ટિંબો ઠિંગુ હિંગ જિંગા

ઉ - કુંજો ભુંડ ઉંમર કુંભાર ગુંબજ ચુંગી કુંભ ગુંડો
ઉંદર કુંડળ ગુંજાશ ઉંબી મુંજ બુંદી ઝુંડ ઉંબરો
કુંદન ગુંદર ગુંજ ગુંદો દુંગો કુંડ

☞ નાસિક્ય સ્વરસૂચક અનુસ્વાર હોય ત્યારે તેના ઉચ્ચારણને કોમળ ગણાવાય છે. તેની પહેલાં આવતાં 'ઈ- ઊ દીર્ઘ હોય છે.

ઈ - છીંક રીંછ વીંછી હીંચકો
પીંછી ખીંટી રીંગણ જીંડવું
ભીંત વીંટી લીંપણ પીંજરું

ઊ - ઊંટ ગૂંથ છૂંદો હૂંફ ઊંઘું લૂંટારો
ઊંઘ ઘૂંટ સૂંઢ પૂંછડી પૂંજી
ખૂંટ ટૂંક સૂંઠ ઊંચું હૂંડી

(આ શબ્દોને ભીન્ત કે 'ગૂન્થ' ઉચ્ચારી શકાતા નથી. માત્ર 'હીંચકો'અને હિંડોળો' બોલી જોશો તો પણ 'હિ' અને 'હી' ના ઉચ્ચારણ વચ્ચેનો ભેદ સમજાશે.)

(૫) અંગસાધક પ્રત્યય

(અ) હ્રસ્વત્વ ધરાવતા પ્રત્યયો:

(૧) પૂર્વ પ્રત્યય:

- અતિ - અતિરેક, અતિશય, અતિસાર, અતિજ્ઞાન, અતિવૃષ્ટિ, અતિરિક્ત, (સંધીને કારણે- અતીન્દ્રિય)
- ઉપ - ઉપકથા, ઉપગ્રહ, ઉપમાન, ઉપમંત્રી, ઉપાંગ, ઉપાંત્ય, ઉપકાર, ઉપદેશ, **ઉપોદ્રવ**,ઉપાચાર્ય
- ઉત્ - ઉત્કંઠા, ઉદ્યમ, ઉલ્લેખ, ઉડ્ડયન, ઉદ્ધાર, ઉત્ક્રાંતિ, ઉત્તર, ઉત્તુંગ, ઉત્તેજન
- સુ - સુપુત્ર, સુદૃઢ, સુદીર્ઘ, સુપાત્ર, સુવિચાર, સુલેખન, સુગંધ, સુરક્ષિત, સુવાસ, સુઘડ
- કુવિચાર, કુસંસ્કાર, કુછંદ, કુસંપ, કુદૃષ્ટિ, કુપાત્ર, કુકર્મ, કુતર્ક, કુપુત્ર, કુમતિ, કુસેવા
- અનુ - અનુકૂળ, અનુકરણ, અનુભૂતિ, અનુમતિ, અનુયાયી, અનુભવ, અનુકંપા, અનુશીલન
- દુઃ / દુસ્/દુર - દુર્જન, દુર્ગમ, દુષ્કાળ, દુરાચાર, દુષ્પ્રાપ્ય, દુરાગ્રહ, દુરુપયોગ, દુર્ગંધ, દુર્યોધન
- નિઃ/નિસ્/નિર્- નિઃશબ્દ, નિઃસત્ત્વ, નિઃશસ્ત્ર, નિઃશુલ્ક, નિઃસહાય, નિઃસંકોચ, નિઃસંતાન, નિશ્ચેતન, નિશ્ચલ, નિષ્કામ, નિષ્ફળ, નિષ્ફળ, નિષ્કંટક, નિષ્કર્મ, નિષ્ક્રિય, નિષ્પક્ષ, નિર્મળ, નિર્દોષ, નિરંકુશ, નિર્દય, નિરામિષ, નિવારણ, નિરાશ, નિરાશ્રય, નિરાહાર, **નુરુત્તર**, નિરક્ષર, નિરુપાય

  (નોંધઃ સ્વર અને ઘોષ વ્યંજન પહેલાં 'નિર્', દુર્'; ઊષ્માક્ષરો પાસે 'નિ', 'દુ'; 'ચ' પહેલાં 'શ'; 'ક', 'પ', 'ફ' પહેલાં 'ષ' આવે.)
- વિ - વિકેન્દ્રિત, વિસર્જન, વિજાતીય, વિદેશ, વિદેહ, વિધવા, વિધર્મ(વિ-વિરોધ, નકાર આદિ અર્થ)
- વિશિષ્ટ, વિખ્યાત, વિશુદ્ધ, વિજ્ઞાન, વિજય, વિનાશ, વિનમ્ર, વિદ્રોહ, (વિ- વિશેષણનો અર્થ દર્શાવે છે.)
- પરિઃ પરિક્રમા, પરિગ્રહ, પરિજન, પરિણામ, પરિણીત, પરિભાષા, પરિમાણ, પરિવેશ, પરિવર્તન, પરિતાપ, પરિપત્ર પરિપાટી, પરિપૂર્ણ, પરિબળ, પરિસર, પરિશ્રમ, પરિચય, પરિચિત, પરિત્યાગ, પરિસંવાદ, (પરિ-ચારે તરફનું પરિપૂર્ણ)
- પ્રતિ - પ્રતિકૃતિ, પ્રતિહિંસા, પ્રતિસાદ, પ્રતિલિપિ, પ્રતિબિંબ, પ્રતિસ્પર્ધા, પ્રતિકૂળ, પ્રતિદિન, પ્રતિકાર, પ્રતિક્ષણ, પ્રતિનિધિ, પ્રતિપાદન, પ્રતિબંધ, પ્રતિપાળ, પ્રતિવાદી, (સંધીને કારણે-પ્રતીક્ષા - પ્રતિ + ઇક્ષા, પરીક્ષા - પરિ + ઈક્ષા)
- અધિ - અધિકાર, અધિનિયમ, અધિપતિ, અધિસૂચના, અધિવેશન, અધિષ્ઠિત (અધિ- ઉપર)
- અભિ - અભિનવ, અભિમાન, અભિરુચિ, અભિજ્ઞાન, અભિપ્રેત, અભિલાષ, અભિષેક, અભિવૃદ્ધિ, અભિપ્રેત, અભિમુખ (અભિ- ના સંદર્ભમાં)
- પુરસ્- પુરોહિત, પુરોગામી, પુરાતત્ત્વ, પુરસ્કાર, પુરોચન
- પુનઃ- પુનર્જન્મ, પુનરાગમન, પુનરુદ્ધાર
- પુરા- પુરાતન, પુરાતત્ત્વ
- બિન- બિનજરૂરી, બિનઅનુભવી, બિનશરતી, બિનચૂક, બિનઆવડત, બિનઉપજાઉ, બિનજવાબદાર
- ઉદ્- ઉદ્ગમ, ઉદ્ભવ, ઉદ્ઘાટન, ઉદ્બોધન, ઉડ્ડયન, ઉન્નયન, ઉન્નતિ
- બહિ - બહિર્ગોળ, બહિષ્કાર, બહિર્મુખ
- આવિસ્ - અવિષ્કાર, આવિર્ભાવ, આવિષ્કરણ, આવિર્ભૂત
- ચિરમ્ - ચિરંતન, ચિરંજીવ, ચિરકાળ, ચિરાયુ

(૨) પર પ્રત્યય:

ઇક-ઈકા 'અ-આ, ઈ /એ-ઐ, ઉ/ઓ-ઔ'

	પાક્ષિક	અઠવાડિક	સામાજિક	ગાયિકા	દ્વૈતીયક	માનસિક	વાર્ષિક
	દૈનિક	પ્રામાણિક	નાટિકા	વૈજ્ઞાનિક	ધાર્મિક	આર્થિક	અંબિકા
	સામયિક	નાયિકા	વૈદિક	ભૌગોલિક	માસિક	ગણિકા	શારીરિક
	બાલિકા	સૈનિક	વાસ્તવિક	માર્ગદર્શિકા	પુસ્તિકા	સ્મરણિકા	લેખિકા
	શિક્ષિકા	અનુક્રમણિકા	બાલિકા	સંપાદિકા	નવલિકા	નૈતિક	પીઠિકા
	સંચયિકા						
ઇત/ઇતા	ગણિત	નિર્વાસિત	પરિતા	તેજસ્વિતા	નિયમિત	રચિત	લેખિત
	આશ્રિત	મનસ્વિતા	દયિત	ખંડિત	મુદ્રિત	અપેક્ષિત	નિવેદિતા
	પરિચિત	અર્ચિત	ઘટિત	અંકિતા	ઉપયોગિતા	આજ્ઞાંકિત	કથિત
	ગ્રંથિત	વનિતા	નિર્વાસિત	પ્રકાશિત	સુનિતા	સરિતા	કવિતા

ઈલ/ઈલા	ઊર્મિલ	પંકિલ	કોકિલા	ઊર્મિલા	જટિલ	સલિલ	રમિલા	
	શર્મિલા	કુટિલ	અનિલ	પ્રેમિલા				
ઈની/ઈણી	કામિની	વિદ્યાર્થીની	રોહિણી	દામિની	તપસ્વિની	વિરહિણી	પદ્મિની	
	પંખિણી	શિખરિણી	ભામિની	રાગિણી	તરંગિણી			
ઈષ્ઠ -	ગર્વિષ્ઠ	ઘનિષ્ઠ	રોગિષ્ટ	વરિષ્ઠ	સ્વાદિષ્ઠ	ધર્મિષ્ઠા	શર્મિષ્ઠા	કનિષ્ઠ
ઈષ્ટ -	અનિષ્ટ	પરિશિષ્ટ	વિશિષ્ટ	શિષ્ટ				
ઈમા -	ગરિમા							
ઈય -	ભારતીય	નાટકીય	પૂજનીય					

અર્થી- સેવાર્થી, સ્વાર્થી વિદ્યાર્થી, પુણ્યાર્થી કામાર્થી

કર્મી - કુકર્મી, સત્કર્મી, આપકર્મી, બાપકર્મી, પુણ્યકર્મી

દર્શી- આત્મદર્શી, શુભદર્શી, દૂરદર્શી

દાયી- ફળદાયી, ઉત્તરદાયી, દુઃખદાયી

❖ જોડણી અંગે વિશેષ નિયમો:

(૧) કેટલાક શબ્દો બોલતાં ભાર આવે ત્યાં દીર્ઘ 'ઈ' 'ઊ' આવે છે.

દા.ત.	દાગીનો	નતીજો	નમૂનો
	ઝેરીલો,	અંગૂઠો	અરડૂસો

(૨) 'રેફ' પૂર્વેના અક્ષરમાં આવતા 'ઇ કે ઊ' પણ મોટે ભાગે દીર્ઘ હોય છે.

દા.ત.	કીર્તિ	સ્ફૂર્તિ	ઊર્જા	સૂર્ય	મૂર્ખ	ઊર્ધ્વ
	શીર્ષ	ઊર્મિ	ચૂર્ણ	કૂર્મ	પૂર્તિ	મુહૂર્ત
અપવાદ:	ઉર્વશી,	કારકિર્દી				

(૩) મધ્યાક્ષરમાં આવતા 'ઇ કે ઊ' દીર્ઘ જ હોય છે.

દા.ત.	અકીક	જમીન	અંગૂઠો	ઝનૂન	કારીગર	વહીવટ	કચૂમર
	અફીણ	વકીલ	ખજૂર	નમૂનો	કોઠીમંડૂ	ભાગીદાર	ટચૂકડું
	ગરીબ	છબીલું	જરૂર	મજૂર	નસીહત	કબૂતર	હકૂમત

(૪) અંત્ય સિવાયના કોઇ પણ સ્થાને સાનુનાસિક સ્વર ' ઊ'દીર્ઘ જ હોય છે.

ઉ.દા.	ઊંટ	ઘૂંટ	હૂંફ	ઘૂંઘટ	મૂંઝવણ
	ઊંઘ	ચૂંક	ઊંચાણ	ચૂંટણી	ગૂંચવણ
	ઊંડું	પૂંછ	ઊંડાણ	ફૂંફાડો	ગૂંથામણ
	ઊંઘું	સૂંઠ	ખૂંખારો	લૂંટારો	હૂંડિયામણ

(૫) અંત્ય સિવાય કોઇ પણ સ્થાને સાનુનાસિક સ્વર 'ઈ' દીર્ઘ જ હોય છે.

ઉ.દા.	વીંટી	લીંપણ	ભીંત	ઈંટાળો	ચીંદરડી	
	વીંછી	ઈંટ	ભીંસ	ઢીંચણ	હીંચકો	મીંચામણાં
	હીંચ	છીંક	રીંછ	પીંજણ	હીંડોળો	

(૬) નીચેના સંજોગોમાં હ્રસ્વ-દીર્ઘનો સ્થાન ફેર થતાં જોડણી બદલાય(ક્રિયાપદના મૂળ રૂપ ઉપરથી પ્રેરક કર્મણિ અંગો સિદ્ધ થાય)

ઉ.દા, મૂક - મુકાવ- મુકાય ભૂલ-ભુલાવ- ભૂલાય

ઊઘડ- ઉઘાડ- ઉઘાડાય ઊતર-ઉતરાવ- ઉતારાય

(૭) નીચેના સંજોગોમાં મૂળની જોડણી ન બદલાયઃ

(ક) સામાસિક શબ્દોમાં :

ઉ.દા. ઊઠબેસ દીવાસળી લીલીસૂકી ફૂલઝાડ ભૂલથાય

(ખ) વ્યાકરણી પ્રત્યયો પૂર્વેઃ

ઉ.દા., કૂતરાઓની પીપળામાં દીકરાઓમાં ખીજડાનું

(ગ) વિશેષણ પરથી બનતી સંજ્ઞાઓમાં :

ઉ.દા., ઝીણવટ દૂબળાપણું ઊજળાપણું ચીકણાશ

(૮) સાનુનાસિક સ્વરોમાં 'ઊ' ને કલ્પ અપાયો છેઃ

ઉ.દા., ઊંઘ- ઉંઘ ઘૂંઘટ- ઘુંઘટ થૂંક- થુંક મૂંઝવણ- મુંઝવણ

(૯) કોઇ વ્યંજનની પૂર્વે જોડાતો 'ર' એની પછી જોડાતા વ્યંજન માથે 'રેફ' દર્શાવાય.'રેફ' આઘોપાછો થતાં અર્થભેદ થાય છે. રેફ ક્યારેય અડધા અક્ષર ઉપર આવતો નથી.

ઉ.દા., આશીર્વાદ આર્ટ્સ કોમર્સ નર્મદ

(૧૦) ગુજરાતી પ્રત્યય લેતા વ્યંજનાન્ત શબ્દો ખોડા ન લખવા પણ આખા લખવા. સંસ્કૃત, તત્સમ શબ્દના છેલ્લા વ્યંજનમાં સાર ભળેલો હોતો નથી ત્યારે તે ખોડો-લખાય છે,પણ ગુજરાતીમાં તો તે છેલ્લા વ્યંજનો અકારાન્ત ગણીને આખા લખવા.

દા.ત., પરિષદ વરદ બૃહદ જગત માનદ

અપવાદઃ અર્થાત્ સાક્ષાત્ કદાચિત પશ્ચાત્ યથાવત્ કિંચિત્

નોંધ : આ અવ્યયો - પ્રત્યયો પછી જ આવે તો ત ખોડો લખાતો નથી. પશ્ચાત જ, સાક્ષાત જ આવા શબ્દો બીજા શબ્દોની સાથે સમાસમાં આવે ત્યારે વ્યંજનાન્ત લખાય છે.

કિંચિત્કર, પશ્ચાતાપ સાક્ષાત્કાર

(૧૧) શબ્દને અંતે ' નિ' આવે ત્યાં દીર્ઘ 'ઈ' થાય છે.

ઉ.દા., કુલીન ગ્રામીણ નવીન પરાધીન

અપવાદઃ મલિન પુલિન

(૧૨) 'અધીન' માં દીર્ઘ 'ઈ' આવે છે.

ઉ.દા., આજ્ઞાધીન પરાધીન સ્નેહાધીન સ્વાધીન

(૧૩) 'ઇન્દ્ર' અને 'ઇશ'માં દીર્ઘ ઈ આવે છે.

ઉ.દા., અવનીન્દ્ર રજનીશ જગદીશ સત્તાધીશ રવીન્દ્ર હરીન્દ્ર ન્યાયાધીશ

અપવાદઃ અહર્નિશ

(૧૪) ઇક્ષ -ઇક્ષામાંદીર્ઘ 'ઈ' હોય છે.

ઉ.દા., પરીક્ષક પરીક્ષા સમીક્ષક પરીક્ષણ સમીક્ષા

(૧૫) 'વતી' કે 'મતી' લાગે ત્યારે દીર્ઘ 'ઈ' થાય છે.

ઉ.દા., સરસ્વતી કલાવતી રૂપમતી ભગવતી ચારુમતી

(૧૬) 'નિ' કે 'ટિ' વાળા નામ હ્રસ્વ હોય છે.

ઉ.દા., ગ્લાનિ પુષ્ટિ સૃષ્ટિ હાનિ વૃષ્ટિ

(૧૭) અતીત - બે 'ઇ' જોડાઇને દીર્ઘ 'ઈ' બને છે.

ઉ.દા., કાલાતીત કલ્પનાતીત

(૧૮) 'ગીરી' શબ્દને અંતે દીર્ઘ 'ઈ' આવે છે.

ઉ.દા. દાદાગીરી યાદગીરી કામગીરી

અપવાદ: 'ગિરિ' પર્વના અર્થમાં હ્રસ્વ આવે છે.

નીલગિરિ હિમગિરિ

(૧૯) શ્રેષ્ઠતા દર્શક 'ઇષ્ઠ' આવે ત્યારે 'ઇ' હ્રસ્વ હોય છે.

ઉ.દા., કનિષ્ઠ ધર્મનિષ્ઠ ગર્વિષ્ઠ

(૨૦) ઇષ્ટમાં પણ 'ઇ' હ્રસ્વ હોય છે.

ઉ.દા., અનિષ્ટ શિષ્ટ વિશિષ્ટ પરિશિષ્ટ

(૨૧) કરણ, ભવન કે કૃત, ભૂત પ્રત્યયોવાળા રૂપોમાં અનુક્રમે દીર્ઘ 'ઈ' અને 'ઊ' થાય છે.

ઉ.દા., એકીકરણ વર્ગીકરણ ગુણીભૂત વશીકરણ દૃઢીભૂત ઘનીભૂત

(૨૨) નારીજાતિમાં ભાવવાચક નામને અંતે 'ઇ' હ્રસ્વ હોય છે.

ઉ.દા., અનુમતિ આકૃતિ અનુપસ્થિતિ આહુતિ ઉન્નતિ

અનુભૂતિ આપત્તિ આવૃત્તિ પ્રતીતિ સંમતિ

(૨૩) 'તા' કે 'ત્વ' પ્રત્યયથી બનતા નામોને અંતે દીર્ઘ 'ઈ' હ્રસ્વ થાય છે.

ઉ.દા., ઉપયોગી- ઉપયોગિતા સ્વામી- સ્વામિત્વ તેજસ્વી- તેજસ્વિતા

(૨૪) વિશેષણ પરથી બનતાં નામમાં પહેલો અક્ષર દીર્ઘ હોય ત્યાં બીજો અક્ષર પણ દીર્ઘ રહે છે:

ઉ.દા., ઢીલું- ઢીલાશ ફીકું- ફીકાશ મીઠું - મીઠાઇ, મીઠાશ ચીકણું- ચીકાશ જૂઠું- જૂંથાણું

❖ એક કરતાં વધુ રીતે લખાતી શબ્દોની જોડણી :

ઉંમર - ઉમર	ખનિજ-ખનીજ	જગા- જગ્યા	ઉડાડવું- ઉરાડવું	ખવડાવવું- ખવડાવવું	ખાંડણી - ખાયણી
ઓશીકું - ઓસીકું	ખરચ- ખર્ચ	જાપતો- જમો	કેશર- કેસર	ખિજમત- ખિદમત	કહેવડાવવું - કહેરાવવું
કંકોતરી - કંકોત્રી	ગુજરાત- ગૂજરાત	તકતી- તખતી	કચડવું- કચરવું	કોષ-કોશ	ચડાઇ- ચઢાઇ
તરવાર - તલવાર	ધુમ્મસ- ધૂમસ	પેનસિલ-પેન્સિલ	ચીજ- ચીઝ	છાશ-છાસ	પ્રમાણ- પરમાણ
દરમિયાન- દરમ્યાન	નજદીક- નજીક	પ્રમાણિક- પ્રામાણિક	જોશ-જોષ	વિકરાલ- વિકરાળ	ચુપચાપ-ચૂપચાપ
દસક્ત - દસ્કત	નિકાશ- નિકાસ	ફળદ્રુપ- ફળદ્રુપ	ડાટી- દાટી	વિશાલ- વિશાળ	લિપિ-લિપી
દુઆ - દુવા	નસિબત- નિસ્બત	બક્ષિસ- બક્ષિશ	તકાજો-તકાદો	વેડમી- વેઢમી	પિંગળશાસ્ત્ર-પિંગલશાસ્ત્ર
બરાબર- બરોબર	બિના- બીના	ભૂમિ- ભૂમી	તડબૂચ-તરબૂચ	વેદ - વૈદ્ય	શીસમ-સીસમ
બલકે - બલ્કે	બટાકા-બટાટા	મથુરા - મથૂરા	તમાશો-તમાસો	શાબાશ- સાબાશ	હલ-હળ
બાલટી - બાલદી	મજા-મઝા	મરદ- મર્દ	તીરથ- તીર્થ	ચાંદલો-ચાંલ્લો	હથેલી-હથેળી
મસીદ - મસ્જિદ	મૂરખ- મૂર્ખ	મલેરિયા- મેલેરિયા	દિલ્લી-દિલ્હી	પરદો-પડદો	સોકટી-સોગટી
મૌઘું - મોઘું	લહરિ- લહરી	લંટવું- લૂટવું	નારિયેળ-નાળિયેર	વાટકી-વાડકી	સાંજ-સાંઝ
રસાયણ-રસાયન	લિપિ-લિપી	વદ -વદિ	પાદર-પાધર	સુગરી- સુઘરી	મજા-મઝા
રાષ્ટ્રિય-રાષ્ટ્રીય	લીમડી-લીંબડી	વસતી- વસતિ	વેશ- વેષ	સુવાડાવવું- સુવરાવવું	પ્રકટ-પ્રગટ
વિગત- વીગત	વિશે- વિષે	સનદ-સનંદ	શાહી-સાહી	હડતાળ-હડતાલ	દાયરો- ડાયરો
વિનંતી- વિનંતિ	હપતો- હફતો	સુતાર- સુથાર	શોકીન-શોખીન	વ્યાકુળ- વ્યાકુલ	ડોશી- ડોસી
સૂચિ- સૂચી	સ્વાદિષ્ટ- સ્વાદિષ્ઠ	હંમેશ- હંમેશ, હંમેશાં	બંદૂક-બંધૂક	માલિશ-માલિસ	જોશી-જોષી
હિચકારું- હીચકારું	ખુરશી- ખુરસી	આમલી - આંબલી	કચૂમર-કચૂંબર	રસાયન-રસાયણ	
અડધું- અરધું	અથાક-અથાગ	એંશી - એંસી			

❖ જોડણીમાં સામાન્ય રીતે જોવા મળતી કેટલીક ભૂલો નીચે દર્શાવી છે:

અશુદ્ધ	શુદ્ધ	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
અખત્રો	અખતરો	ઉઠાવગીર	ઉઠાઉગીર
અગત્યતા	અગત્ય	ઉપજ	ઊપજ
અગવડતા	અગવડ	ઉપયોગી	ઉપયોગી
અદ્‌ભૂત	અદ્‌ભુત	ઉર્જા	ઊર્જા
અધિક્ષક	અધીક્ષક	ઓગસ્ટ	ઑગસ્ટ
અતર્ધ્યાન	અંતર્ધાન	કથિતવ્ય	કથયિતત્વ
આધ્ય	આદ્ય	કનિષ્ટ	કનિષ્ઠ
આયુર્વેદિ	આયુર્વેદિક	કમિશ્નર	કમિશનર
આરઝૂ	આરજૂ	કાર્ટૂન	કારટૂન
આલ્હાદ	આહ્‌લાદ	કાવત્રુ	કાવતરું
ઇલ્મી	ઇલમી	જાગ્રતિ	જાગૃતિ
કિલ્લોલ	કલ્લોલ	જીંદગી	જિંદગી
કોષ્ટક	કોષ્ઠક	જીલ્લો	જિલ્લો
ખાતુ	ખાતું	જુથબંદી	જૂથબંધી
ખાત્રી	ખાતરી	જૂબાની	જુબાની
ખિસ્સાકાત્રુ	ખિસ્સાકાતરું	ટિકીટ	ટિકિટ
ગણત્રી	ગણતરી	ડાભું	ડાબું
ગર્વનર	ગવર્નર	ડ્રાયવર	ડ્રાઇવર
ગિર્દી	ગિરદી	તંગદીલી	તંગદિલી
ગ્રહપતિ	ગૃહપતિ	તત્વ	તત્ત્વ
ગ્રહસ્થ	ગૃહસ્થ	તાલિમ	તાલીમ
ગ્રેચ્યુઇટી	ગ્રેજ્યુઇટી	ત્થા	તથા
ઘેરહાજર	ગેરહાજર	દિવાનીકોર્ટ	દીવાનીકોર્ટ
ચિન્હ	ચિહ્ન	નસતર	નસ્તર
ચૂકવણી	ચુકવણી	નર્ક	નરક
ચોકખું	ચોખ્ખું	નહિં	નહીં
જનમટીપ	જન્મટીપ	નહી	નહિ
જમાબંધી	જમાબંદી	નાકાબંદી	નાકાબંધી
જયંતિ	જયંતી	નાણાંકીય	નાણાકીય
જલ્દી	જલદી	નિંદ્રા	નિદ્રા
નિધી	નિધિ	મોજાર	મોઝાર
નિરસ	નીરસ	રુષિ	ઋષિ
નિરિક્ષક	નિરીક્ષક	રુતુ	ઋતુ
નિવીદા	નિવિદા	લાયબ્રેરી	લાઇબ્રેરી
નીતિવાન	નીતિમાન	લાયસન્સ	લાઇસન્સ
નુકશાન	નુકસાન	લેખિત	લિખિત
નૈઋત્ય	નૈઋત્ય	લોટ્રી	લોટરી
પત્થર	પથ્થર	વૈવિધ	વૈવિધ્ય
પત્રકારિત્વ	પત્રકારત્વ	વ્યાજબી	વાજબી
પધ્ધતિ	પદ્ધતિ	શિવણ	સીવણ
પરીવર્તનશીલ	પરિવર્તનશીલ	સમીતિ	સમિતિ
પાવડર	પાઉડર	સર્કસ	સરકસ
પુનરોધ્ધર	પુનરુદ્ધાર	સાયકલ	સાઇકલ
પોષ્ટ	પોસ્ટ	સીનેમા	સિનેમા
પ્રલ્હાદ	પ્રહલાદ	હુંડી	હૂંડી
પ્રિયવંદા	પ્રિયંદા	બ્હેન (બેન)	બહેન
મંજુરી	મંજૂરી	મંઝિલ	મંજિલ
મનોરમ્ય	મનોરમા	માપબંદી	માપબંધી
મુલ્તવી	મુલતવી		

❖ ગુજરાતીમાં વપરાતા કેટલાક અંગ્રેજી શબ્દોની જોડણી

- ☞ શ્રી દર્શકે સાચું જ કહ્યું છે કે : "અંગ્રેજી ભાષા પ્રત્યે છોછ નથી. તેના શબ્દો ભલે આપણી ભાષામાં વણાય પણ તે ગુજરાતી બાઘા પહેરીને આવે."
- ☞ જોડણીકોશને આધારે આવે શબ્દોની જોડણી અંગેના નિયમોમાં અંગ્રેજી શબ્દોની જોડણી ગુજરાતી જોડણીમાંના ઉચ્ચાર પ્રમાણે જ કરવી.
- ☞ જ્યાં '!' આવે ત્યાં હ્રસ્વ 'ઇ' પ્રયોજાય, જેમ કે પોલિસી, ટાઇપિસ્ટ.
- ☞ જ્યાં 'ય' આવે ત્યાં હ્રસ્વ 'ઉ' પ્રયોજાય જેમ કે, યુનિટ, **સ્યુટ**
- ☞ જ્યાં 'ee', 'ea' અને 'ie' આવે ત્યાં દીર્ઘ 'ઈ' ની માત્રા પ્રયોજવી.જેમ કે, સીટી, ફી, બીયર
- ☞ જ્યાં 'oo' આવે ત્યાં દીર્ઘ 'ઊ' ની માત્રા પ્રયોજવી. જેમ કે સ્કૂલ, ફૂટ, હૂક
- ☞ જ્યાં શબ્દના અંતે 'ઈ' ની માત્રા આવે ત્યાં દીર્ઘ 'ઈ' ની માત્રા પ્રયોજવી , અન્ય તમામ 'ઇ' હ્રસ્વ માત્રામાં લખાશે. જેમ કે યુનિવર્સિટી, મ્યુનિસિપાલિટી, કમિશનર
- ☞ અંગ્રેજીના પહોળા ઉચ્ચારણ દર્શાવવા 'ઑ' ની માત્રાનો ઉપયોગ કરવો. જેમ કે, કૉફી, ઑફિસ, ઑગસ્ટ.
- ☞ અંગ્રેજી શબ્દમાં ગુજરાતીની જેમ 'ય' ની પહેલા આવતો 'ઇ' હ્રસ્વ હોય છે.
- ☞ જોડાક્ષર પહેલાનો 'ઇ' હ્રસ્વ હોય છે.
- ☞ મોટા ભાગે અંગ્રેજી શબ્દમાં 'ઇ' આવે છે 'ય' નહીં .

❖ ઉદાહરણ

અપીલ	કૉન્સ્ટેબલ	ડિગ્રી	પ્રેક્ટિસ	મ્યુઝિયમ
ઑગસ્ટ	કૉપીરાઇટ	ડિપાર્ટમેન્ટ	ફર્નિચર	યુનિટ
ઇન્ડિયા	કૉમ્યુનિસ્ટ	ડિપૉઝિટ	ફેડરેશન	યુનિફોર્મ
ઇન્સ્ટિટ્યૂશન	કૉર્ટ	ડિરેક્ટરી	ફોર્મ્યુલા	યુરોપિયન
ઇલેક્ટ્રિક	કૉંગ્રેસ	ડેમોક્રેસી	બિલ્ડર	રજિસ્ટર
એંજિન	ક્રિકેટ	ડિવિડંડ	બેલિફ	રિટાયર્ડ
એલ્યુમિનિયમ	ક્લાર્ક	ડિસમિસ	બૉર્ડ	રિપબ્લિક
એસોસિએશન	ગવર્નર	ડિસ્ટ્રિક્ટ	બોર્ડિંગ	રિપોર્ટ
ઑડિટર	ગેસ	ડ્રાઇવર	બ્લોક	રૉયલ્ટી
ઑનરરી	ગૉડાઉન	થિયરી	મશીન	લાઇસન્સ
ઑપરેશન	ગ્રામોફોન	થિયૉસોફી	માઇક	લિમિટેડ
ઑફિસ	ચેક	નાઇટ્રોજન	માઇલ	લિમિટેડ
ઑર્ડર	કંપની	કૅબિન	જુનિયર	ટેલિગ્રાફ
ઓવરસિયર	કંપાઉંડ	કૅમેસ્ટ્રી	જ્યુબિલી	ટેલિપ્રિન્ટર
કમિટી	કાઉન્સિલ	કેરોસીન	ટાઉનહૉલ	ટેલિવિઝન
કમિશન	કાર્બન	કેસ	ટિફિન	ટ્યૂબ
કમિશનર	કૅન્વાસ	ચેક-પોસ્ટ	ટિકિટ	ટ્રાફિક
કલેક્ટર	કેપ્ટન	જજ	ટેનિસ	ટ્રેડમાર્ક
ક્રેન	માર્ક	લીગ	રીડિંગ	ડિક્ટેશન
મેજિસ્ટ્રેટ	લેવી	રિલીફ	નેશનલ	મિકેનિક
વેગન	બ્રિટિશ	નોટિસ	મિટિંગ	વૉરંટ
સિરીઝ	પબ્લિક	મિનિટ	વોર્ડ	બ્યૂટી
પબ્લિસિટી	મિનિસ્ટર	શૉર્ટહેન્ડ	ક્લીન	પરમિટ
પાઉડર	મીટર	સેન્સર	સોસાયટી	પાર્લમેન્ટ
મીડિયમ	સોલિસિટર	નૉવેલ્ટી	પાર્સલ	મૅનેજર
સ્ટેશનરી	ઑર્ડિનન્સ	પેટ્રન	મેજર	સ્ટેન્સલિ પેપર
પર્સનાલિટી	પેન્શન	મેમોરિયલ	હાઇસ્કૂલ	સર્ટિફિકેટ
પેટ્રોલ	મેમ્બર	હૉલ	ઇન્સ્ટિટ્યૂટ	પૉલિસી
મેયર	હોકી	આર્ટિફિશિયલ	પૉલિશ	મોટર
હૉટલ	ટ્રિબ્યુનલ	પોલીસ	મોડરેટર	સ્ટૅન્ડ
ઍડિટોરિયલ	પ્રીમિયમ	મ્યુનિસિપાલિટી	કૉમર્શિયલ	સુપરિન્ટેન્ડન્ટ
પ્રૂફ	હૉસ્પિટલ	સ્કૉલર	લાઇબ્રેરી	રેલવે
થરમૉસ	સબસિડી	થરમામિટર	સરકર	લોટરી
આલબમ	સારજન્ટ	મિલિટરી	વાયરલેસ	બોયફ્રેન્ડ
ડાયમંડ				

❖ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં ઉપયોગી જોડણી:

(અપવાદ અને **GCERT** ની મહત્વની જોડણી

પ્રતીતિ	પૂતળી	નૈતિક	ભૂમિકા	વિદ્યાર્થી
દિવાળી	શીર્ષાસન	નિયમિત	નવલિકા	કામિની
પીઠિકા	મુહૂર્ત	વરિયાળી	અનુક્રમણિકા	રાગિણી
શીર્ષક	મૂર્ખ	પાણિયારું	પરિચિત	રોહિણી
આશીર્વાદ	સૂર્ય	ઉત્તીર્ણ	આજ્ઞાંકિત	કીર્તિ
પૂર્ણિમા	ઘૂમટો	અઠવાડિક	પ્રકાશિત	ઝૂંપડી
ઉર્વશી	ફરજિયાત	સંચયિકા	શિખરિણી	જિલ્લો
કારકિર્દી	કીમિયો	પીઠિકા	વિદ્યાર્થિની	બિસ્તરો
લિજ્જત	ઇસ્ત્રી	ઉંબરો	લૂટારો	કુપાત્ર
પિસ્તાળીસ	રિક્ષા	કુંડળ	હૂંડી	અનુકૂળ
ભુલામણી	નિશ્વાસ	ગુંજાશ	ઉપાંત્ય	અનુકરણ
ખિસકોલી	કુસ્તી	પીંછી	ઉડ્ડયન	અનુભૂતિ
કુતૂહલ	સુધ્ધાં	ભીંત	સુપુત્ર	અનુમતિ
હિલચાલ	મુશ્કેલી	વીંટી	સુદૃઢ	દુષ્કાળ
કિરતાર	ઉજ્જડ	હીંચકો	સુદીર્ઘ	સુખ્રાપ્ય
કિફાયતી	ઉશ્કેરાટ	પીંજરું	સુરુચિ	દુર્જન
સુવાવડ	જિંદગી	સૂંઢ	સુશીલ	નિઃશબ્દ
પિચકારી	લિંબોળી	પૂંછડી	કુવિચાર	નિષ્ક્રિય
નિસરણી	હિંડોળો	પૂંજી	કુદૃષ્ટિ	નિશ્ચલ
નિરાશ્રય	વિકેન્દ્રિત	વિશુદ્ધ	પરિણીત	પરિપાટી
નિરુત્તર	વિધવા	વિદ્રોહ	પરિગ્રહ	પરિપૂર્ણ
વિજાતીય	વિશિષ્ટ	પરિક્રમા	પરિભાષા	પ્રતિકૃતિ
પ્રતિલિપિ	પ્રતિકૂળ	પ્રતિદિન	પરીક્ષા	પ્રતીક્ષા
અધિનિયમ	અભિમાન	પુરોગામી	બિનશરતી	બિનઉપજાઉ
અભિરુચિ	પરિમિતિ	બિનઅનુભવી	બિનજરૂરી	બિનચૂક
સામાજિક	પ્રામાણિક	સામયિક	શારીરિક	વાર્ષિક
દ્વૈતીયિક	દૈનિક	ઔદ્યોગિક	ભૌગોલિક	લેખિકા
સંપાદિકા	માર્ગદર્શિકા	ઊર્મિલ	સ્વાદિષ્ઠ	ધર્મિષ્ઠ
ગરિમા	ભારતીય	પૂજનીય	નાટકીય	કૂંચી
અતિભાષી	અભીપ્સા	અભીસ્ટ	નીરસ	નીરોગી
નીરવ	નિરુપયોગી	નિરીક્ષક	નિરભિમાની	પરિચારિકા
પરિસ્થિતિ	પરીક્ષક	પ્રતીક	પ્રતીત	પ્રતીક્ષા
વિચિત્ર	વિનીત	વિચ્છિન્ન	વિનિમય	વિશ્રાંતિ
વિશુદ્ધ	વિક્ષુબ્ધ	વિકેન્દ્રિત	વિકિરણ	વિહીત

બહિર્મુખ	આધ્યાત્મિક	ઔદ્યોગિક	ગૃહીત	આજીવિકા
ભૌમિતિક	ઔપચારિકા	ભૌગોલિક	અભિસારિકા	શિક્ષિકા
પરિવ્રાજિકા	પીડિત	લિખિત	ઉપવીત	નિર્ણાત
પ્રતીત	વિપરીત	નિર્ઝરિણી	સત્યવાદિની	ચિરંજીવિની
અપેક્ષિત	પ્રફુલ્લિત	વિરચિત	પ્રિયદર્શિની	પૂજારિણી
સંચાલિત	પલ્લવિત	મુદ્રિત	સુખદાયિની	મૈત્રિણી
વરદાયિની	સૃષ્ટિદોહિની	યશસ્વિની	સંન્યાસિની	રક્ષિણી
નિષ્કલંકિની	ક્ષિતિ	નીતિ	પ્રપંચિની	પરીક્ષાર્થિની
પરિધિ	પયોનિધિ	સાવિત્રી	શીઘ્ર	ચિરસ્મરણીય
દૃષ્ટિ	ક્ષીરધિ	કવયિત્રી	ઈશ્વર	ચિરકાલીન
પ્રસિદ્ધિ	જલધિ	યુધિષ્ઠિર	સમીક્ષા	ત્રિશૂલ
સિદ્ધિ	ભીષ્મ	જિગીષા	ત્રિપિટક	અરુંધતી
ક્લિષ્ટ	દીપ્ત	જિજીવિષા	દિવાભીત	શ્રીમતી
નિર્દિષ્ટ	દીક્ષા	જિજ્ઞાસા	મિથ્યાભિમાન	યુવતી
નીલિમા	તીવ્ર	તિરસ્કરિણી	મિતાક્ષરી	જયંતી
મહિમા	ઈક્ષા	ચિરંજીવી	મિતાચારી	સમકાલીન
સ્નેહાધીન	અર્વાચીન	મધ્યકાલીન	પ્રાચીન	પ્રવીણ
ગ્રામીણ	શ્રમીણ	મલિન	કઠિન	પુલિન
રથિન	નલિન	નાણાકીય	રાજકીય	લીલાવતી
શ્રીમતી	સૌભાગ્યવતી	વિનોદિની	વ્યભિચારિણી	જગદીશ
નીતીશ	અહર્નિશ	રવીન્દ્ર	યોગીશ્વર	ન્યાયાધીશ
બાલિશ	અધીક્ષક	પ્રતીક્ષા	પરીક્ષણ	વિકેન્દ્રીકરણ
શ્રદ્ધાંજલિ	ભિક્ષુક	તૃપ્તિ	દીપ્તિ	ક્ષિતિ
ઉન્નતિ	શ્રુતિ	અનુસૂચિ	ઉજ્જવળ	ઉદ્ઘાટન
કુરૂપ	દુરુપયોગ	પુનરુક્તિ	પુનરુદ્ધાર	પુનર્લગ્ન
કવયિત્રી	કૈકેયી	મીનાક્ષી	ઉન્મૂલન	કુપુત્ર
દુરિચ્છા	શુશ્રૂષા	મુમુક્ષા	યુયુત્સા	કર્પૂર
મૂર્ચ્છા	ઉર્વશી	લઘૂચ્ચારણ	સિંધૂર્મિ	ચમૂલ્લાસ
ભૂતપૂર્વ	અદ્ભુત	આયુર્વેદ	નૈર્ઋત્ય	આર્દ્રતા
ચાતુર્માસ	આર્ટ્સ	માર્ક્સ	વર્ક્સ	અશુદ્ધ
જીર્ણોદ્ધાર	સમૃદ્ધિ	પશ્ચાતાપ	વ્યુત્પત્તિ	સત્તાધીશ
મહાત્વાકાંક્ષા	પ્રસંગોપાત્ત	ઉત્તરોત્તર	નૈવેદ્ય	પુરુષોત્તમ
પરિચ્છેદ	પિતૃચ્છાયા	માતૃચ્છાયા	પ્રતિચ્છાયા	ઉચ્છૃંખલ
જન્માષ્ટમી	દીકરી	કીમિયો	ખીચડી	વજીફો
નિમણૂક	મુગટ	આવરૂ	રૂબરૂ	દિયર
મીણિયું	રેંટિયો	લિખિતંગ	ઘૂસણખોરી	ભૂતાવળ
દીવાદાંડી	રીતરિવાજ	દીવાસળી	મીણબત્તી	ચિચિયારી

પ્રામાણિકતા	ગરીબી	વ્યભિચારી	પ્રિયદર્શી	વર્તણૂક
માગણી	મૂંગું	ચાંચિયાગીરી	પૂજારી	ગાંડિવપાણિ
ધૂમકેતુ	તખલ્લુસ	દૂરબીન	દીવાલ	વાજબી
જલદી	શાબાશી	જ્યોતિર્ધર	શિરીષ	ધૂંઆપૂંઆ
મુખત્યારનામું	જ્યોતિર્લિંગ	મિજબાની	પૂર્વભૂમિકા	ચમૂત્સાહ
મહત્વાકાંક્ષા	રીતરિવાજ	મોરથૂથું	પ્રતીક	પરિવ્રાજિકા
ખુશનુમા	મોંસૂઝણું	નિહારિકા	કુરુક્ષેત્રે	જ્યોતીન્દ્ર
વાડીવજીફો	કુટુંબ	અશ્વત્થામા	અધીક્ષક	નિશીથ
કુસુમાયુધ	શીતાંશુ	એકૈક	દૌહિત્રી	સુષુમણા
લોકૈષણા	ચિટનીસ	ચતુર્ભુજ	વીણાપાણિ	શાર્દૂલ
મધુસૂદન	પાણિનિ	ભર્તૃહરિ	ઈક્ષ્વાકુ	સુરુચિ
ઊર્મિલા	પ્રીતિ	પ્રતીક્ષા	નિમિષા	શૈવલિની
શુર્પણખા	કુરુક્ષેત્ર	સ્રગ્ધરા	સહસ્ર	મધ્યાહન
પૌરસ્ત્ય	ખિસ્સાકાતરુ	સ્ત્રયુપયોગી		

❖ જોડણીભેદે અર્થભેદ

- ☞ અકસ્માત્ - એકાએક, અણધાર્યું
  અકસ્માત - અણધાર્યા બનાવ
- ☞ અફર - અચલ, નિશ્ચલ
  અફળ - નિષ્ફળ
- ☞ અભિનય - અદાકારી
  અભિનવ - તદ્દન નવું
- ☞ અસ્ત્ર - ફેંકવાનું હથિયાર
  શસ્ત્ર - હાથથી તળવાનું હથિયાર
- ☞ આકરું - કઠણ
  આકળું - ઝટ ગુસ્સે થનાર
- ☞ આર - કાંજી
  આળ - આરોપ
- ☞ ઈનામ - બક્ષિશ
  ઈમાન - પ્રામાણિકતા
- ☞ ઉપહાર - ભેટ
  ઉપાહાર - નાસ્તો
- ☞ કઠોર - કઠણ, નિર્દય
  કઠોળ - એક પ્રકારનું અનાજ
- ☞ કમર - કેડ
  કમળ - એક ફૂલ
- ☞ અપેક્ષા - ઈચ્છા, આશા
  ઉપેક્ષા - તિરસ્કાર, અવગણના
- ☞ અબજ - સો કરોડ દર્શાવતી સંખ્યા
  અજબ - આશ્ચર્યજનક
- ☞ અલિ - સખીને સંબોધન
  અલી - ભમરો
- ☞ અંશ - ભાગ
  અંસ - વજનનું એક માપ
- ☞ આજ - આજે
  આ જ - આ + નિપાત 'જ'
- ☞ આરસ - સંગેમરમર
  આળસ - સુસ્તી
- ☞ ઉદર - પેટ
  ઉંદર - એક પ્રાણી
- ☞ ઊછરવું - મોટા થવું
  ઊછળવું - કૂદવું
- ☞ કડુ - એક પ્રકારની કડવી ઔષધિ
  કડું - હાથનું ઘરેણું
- ☞ કૂચી- મહોલ્લો
  કૂંચી - ચાવી
- ☞ કેશ - વાળ
  કેસ - મુકદ્દમો
- ☞ ખાધ - ખોટ

ખાદ્ય - ખવાય એવું
ખાંધ - ખભો
☞ કોશ - ભંડાર
કોસ - ગાઉ દોઢ માઈલ
☞ ગુણ - મૂળ લક્ષણ, કાયદો
ગૂણ - થેલો(ચાર મણ)
☞ સુર - દેવ
સૂર - અવાજ
☞ કુખ - દર્ભ
કૂખ - ગર્ભાશય
☞ દિન - દિવસ
દીન - ગરીબ
☞ વારિ - પાણી
વારી - ક્રમ
☞ વસ્તિ - મૂત્રાલય
વસતી - જનસંખ્યા
☞ ચિર - દીર્ઘાયુ
ચીર - કાપડ(વસ્ત્ર)
☞ દ્વિપ - હાથી
દ્વીપ - ટાપુ
☞ પુર - નગર
પૂર - પાણીનું પૂર
☞ પાલિ - ભાષા
પાલી - એક માપ

☞ અંગુર - નવી ચામડી
અંગૂર - દ્રાક્ષ
☞ અવધિ - સમય
અવધી - હિન્દીની એક ભાષા
☞ કુજન - ખરાબ માણસ
કૂંજન - મધુરગાન
☞ આભ - આકાશ
આબ - પાણી
☞ શત - સો
સત - સાચું
☞ શંકર - શિવ
સંકર - ભેળસેળયુક્ત
☞ નંગ - હીરો, લુચ્ચો
નગ - પર્વત
☞ દારુ - લાકડું
દારૂ - શરાબ
☞ ભવન - મકાન
ભુવન - લોક
☞ પુંજ - ઢગલો
પૂંજ - મીઠું
☞ એકાકી - એકલું
એકાંકી - નાટિકા
☞ ઢંગ - રીત
☞ ઢગ - ઢગલો

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

1. નીચેના પૈકી કઈ જોડણી ખોટી છે ?

(A) શુશ્રૂષા (B) ખાત્રી
(C) રેલવે (D) જલદી

2. નીચેના પૈકી કઈ જોડણી ખોટી છે ?

(A) કંકોત્રી (B) કંકોતરી
(C) વિગત (D) વીગત

3. નીચેના પૈકી કઈ જોડણી સાચી છે ?

(A) નિરિક્ષક (B) નિરીક્ષક
(C) નીરીક્ષક (D) નીરિક્ષક

4. સાચી જોડણીવાળું શબ્દજૂથ કયું છે ?

(A) રવિન્દ્ર, કલાપિ (B) જિલ્લો, રેલવે સ્ટેશન
(C) નિમણૂંક, બિમાર (D) પ્રવિણ, શ્રીમતિ

5. સાચી જોડણીવાળો શબ્દ પસંદ કરો.

(A) પાણીઆરું (B) પાણીયારું
(C) પાણિયારું (D) પાણિઆરું

6. સાચી જોડણી શોધો.

(A) સચ્ચિદાનંદ (B) સચ્ચીદાનંદ
(C) બંને સાચી (D) બંને ખોટી

7. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચી જોડણી શોધીને લખો.

(A) ગિરિશૃંગ (B) ગીરીશૃંગ
(C) ગિરીશૃંગ (D) ગીરીશ્રુંગ

8. આપેલ શબ્દ પૈકી સાચી જોડણીવાળો શબ્દ કયો છે ?

(A) મીજબાનિ (B) મિજબાની
(C) મીજબાની (D) મિજબાનિ

9. ..... પરમ શિવભક્ત હતો. સાચી જોડણીવાળો શબ્દ મૂકો.

(A) બાણાસુર (B) બાણાસૂર
(C) બાણશૂર (D) બાણાશૂર

10. સાચી જોડણીવાળો શબ્દ શોધો.

(A) વિકેન્દ્રીકરણ (B) વિસ્તિર્ણ
(C) વીણાવાદીની (D) અશિપ્ત

11. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) પરિસ્થિતિ (B) સાહિત્યિક
(C) નીલગીરી (D) પુનરુ

12. સાચી જોડણી જણાવો.

(A) પરીક્ષીત (B) પરીક્ષિત
(C) પરીશિત (D) પરિક્ષિત

13. નીચેનામાંથી સાચી જોડણીવાળો શબ્દ શોધો.

(A) પતિશત્રૂત્વ (B) પ્રતીશત્રૂત્વ
(C) પ્રતીશત્રુત્વ (D) પ્રતિશત્રુત્વ

14. નીચે દર્શાવેલા શબ્દોમાં કયા શબ્દની જોડણી સાચી છે ?

(A) સિર્ષક (B) શિર્ષક
(C) શીર્ષક (D) શિર્સક

15. નીચના પૈકી કયા શબ્દની જોડણી ખોટી છે ?

(A) થકાવટ (B) તકલિફ
(C) ડુંગળી (D) દીક્ષા

16. નીચેના પૈકી સાચી જોડણી કઈ છે ?

(A) આનુષંગિક (B) અનુસંગિક
(C) આનુસંગિક (D) અનુષંગિક

17. નીચેના પૈકી સાચી જોડણી કઈ છે ?

(A) વાલ્મીકિ (B) વાલ્મિકી
(C) વાલ્મીકી (D) વાલ્મિકિ

18. સાચી જોડણીવાળો શબ્દ શોધો.

(A) વીપત (B) વીપતિ
(C) વિપત્તિ (D) વિતત્તી

19. સાચી જોડણીવાળો શબ્દ શોધો.

(A) શીખરીણી (B) શિખરિણી
(C) શિખરીણી (D) શિખરણી

20. કઈ જોડણી ખોટી છે ?

(A) સ્વાભાવિક (B) ખૂબસુરત
(C) જિજ્ઞાસા (D) ઐતિહાસિક

21. સાચી જોડણી લખો.

(A) થીગડું (B) થિગડું
(C) થીગડૂં (D) થિગડુ

22. યોગ્ય જોડણી જણાવો.

(A) ત્રિપુટી (B) ત્રીપુટી
(C) ત્રીપૂટી (D) ત્રિપૂટિ

23. સાચી જોડણી કઈ છે ?
(A) લીલીસુકિ (B) લિલીસૂકી
(C) લિલિસુકી (D) લીલીસૂકી

24. નીચેના વિકલ્પમાંથી યોગ્ય જોડણી શોધો.
(A) બિસ્કિટ (B) બીસ્કીટ
(C) બીસ્કિટ (D) બીસકીટ

25. સાચી જોડણી ઓળખાવો.
(A) અર્ધનીમિલિત (B) અર્ધનિમિલીત
(C) અર્ધનીમિલીત (D) અર્ધનિમીલિત

26. નીચેનામાંથી સાચી જોડણી શોધો.
(A) સહાનુભુતિ (B) સ્મીત
(C) કબૂતર (D) અર્ધનિમિલીત

27. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી ખોટી જોડણી ધરાવતો વિકલ્પ પસંદ કરો.
(A) સામૂહિક (B) નિરીક્ષણ
(C) શીર્ષાસન (D) કરોળીયો

28. સાચી જોડણી શોધો.
(A) સુર્યમૂખી (B) સૂર્યમુખી
(C) સુર્યમુખી (D) સૂર્યમૂખી

29. સાચી જોડણી શોધો.
(A) તિલાંજલી (B) તીલાંજલી
(C) તિલાંજલિ (D) તીલાંજલિ

30. સાચી જોડણી શોધો.
(A) શામળિયો (B) સામળિયો
(C) શ્યામળિયો (D) શામરીયો

31. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચી જોડણી શોધીને લખો.
(A) પ્રતિનિધિ (B) પ્રતિનીધી
(C) પ્રતિનિધી (D) પ્રતિનીધિ

32. સાચી જોડણી કઈ છે ?
(A) પૌરસ્ત્ય (B) પાશ્ચિમાત્ય
(C) પાશ્ચત્ય (D) પૌર્વાત્ય

33. ખોટી જોડણી શોધો.
(A) વિટામીન (B) સર્ટિફિકેટ
(C) કંપની (D) સપ્ટેમ્બર

34. સાચી જોડણી દર્શાવતો શબ્દ શોધીને લખો.
(A) જ્યોતિષી (B) અવિનાસ
(C) હરીવર (D) તિર્થોતમ

35. સાચી જોડણી દર્શાવતો શબ્દ શોધો.
(A) કૂંજલડી (B) પ્રિતી
(C) સુરભિસુત (D) ભિતિ

36. નીચેનામાંથી સાચી જોડણી કઈ છે ?
(A) પરીશીલન (B) પરિશીલન
(C) પરિશિલન (D) પરીશિલન

37. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચી જોડણી શોધીને લખો.
(A) પરીચિત (B) પરિચિત
(C) પરિચીત (D) પરીચીત

38. નીચે આપેલ શબ્દો પૈકી ક્યા શબ્દની જોડણી ખોટી છે ?
(A) જીલ્લો (B) પશ્ચાત્તાપ
(C) નવીન (D) ઉત્તીર્ણ

39. નીચેનામાંથી સાચી જોડણી કઈ છે ?
(A) મ્યુનિસિપાલિટી (B) મ્યુનીસીપાલીટી
(C) મ્યુનિસીપાલીટિ (D) મ્યુનિસિપિલાલીટી

40. સાચી જોડણી શોધો.
(A) જીજ્ઞાસા (B) જિજ્ઞાસા
(C) જિજ્ઞાષા (D) જીગ્નાશા

41. સાચી જોડણી કઈ ?
(A) ઊર્ધ્વગામી (B) ઉર્ધ્વગામી
(C) ઊધ્વર્વગામી (D) ઉધ્વગામી

42. નીચેના શબ્દ પૈકીની સાચી જોડણી જણાવો.
(A) માર્ગદશિકા (ભ) માર્ગદશીકા
(C) માગર્દશિકા (D) માર્ગદર્શિકા

43. નીચે પૈકી કઈ જોડણી ખોટી છે ?
(A) નીતીમતા (B) પુરાતત્ત્વ
(C) ગુણવત્તા (D) નિવૃત્ત

44. જોડણીની દૃષ્ટિએ સાચો શબ્દ છે....
(A) સ્તુતી (B) સ્તુતિ
(C) સ્તૂતી (D) સ્તૂતિ

45. નીચે આપેલ શબ્દો પૈકી ક્યા શબ્દની જોડણી સાચી છે ?
(A) આર્શિવાદ (B) નૈઋત્ય
(C) દંપતિ (D) પીયૂષ

46. નીચેના પૈકી કઈ જોડણી સાચી છે ?
(A) ભટુરીયું (B) ભટૂરીયું
(C) ભટૂરિયું (D) ભટૂરીયું

47. નીચેનામાંથી સાચી જોડણી કઈ છે ?
(A) પ્રુથક્કરણ (B) પૃથક્કરણ
(C) પૃથ્થક્કરણ (D) પૃથ્થકરણ

48. નીચેનામાંથી કી જોડણી સાચી છે ?
(A) નિતિ (B) નીતિ
(C) નીતી (D) નિતી

49. સાચી જોડણીવાળો શબ્દ કયો છે ?
(A) ચૂપકિદી (B) ચુપકીદી
(C) ચુપકીદિ (D) ચૂપકીદી

50. નીચેના પૈકી કઈ જોડણી સાચી છે ?
(A) યૂનીવર્સિટી (B) યુનિવર્સીટી
(C) યુનિવર્સીટિ (D) યુનિવર્સિટી

51. નીચેનામાંથી સાચી જોડણીવાળો શબ્દ આપો.
(A) ઝિંદાદિલી (B) કવિયિત્રિ
(C) આર્શીવાદ (D) રેલ્વે

52. નીચેનામાંથી કઈ જોડણી સાચી છે ?
(A) વાંકુચુકુ (B) વાંકુંચૂકું
(C) વાકુંચુકું (D) વાંકુચુક

53. નીચેનામાંથી કઈ જોડણી સાચી છે ?
(A) સુશ્રુશા (B) શુશ્રૂષા
(C) શૂસૂષા (D) સૂશ્રુશા

54. નીચેનામાંથી કઈ જોડણી ખોટી છે ?
(A) કનિષ્ઠ (B) વિશિષ્ટ
(C) પરાકાષ્ટા (D) શ્રેષ્ઠ

55. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચી જોડણી શોધીને લખો.
(A) જડિબૂટી (B) જડીબુટ્ટી
(C) જડીબુટ્ટિ (D) જડીબૂટી

56. નીચેના પૈકી કયા શબ્દની જોડણી ખોટી છે ?
(A) ફળીભૂત (B) મૂંઝવણ
(C) શારીરિક (D) વિનિમય

57. નીચેના પૈકી સાચી જોડણીવાળો શબ્દ કયો ?
(A) દિલગિરી (B) દિલગીરી
(C) દીલગીરી (D) દીલગિરિ

58. નીચેનામાંથી ખોટી જોડણી શોધો.
(A) પરિસ્થિતિ (B) સમિતિ
(C) સીમિતી (D) કીર્તિ

59. નીચે દર્શાવેલ શબ્દોમાં ક્યા શબ્દની જોડણી સાચી છે ?
(A) સંન્યાસીની (B) અનુભૂતિ
(C) ઉધમશી (D) ચિચિયારી

60. નીચેના પૈકી ક્યા શબ્દની જોડણી ખોટી છે ?
(A) ક્ષણિક (B) છીંછરું
(C) ગિરફતાર (D) ચુંટણી

61. નીચેના પૈકી ક્યા શબ્દની જોડણી સાચી છે ?
(A) ગણતરી (B) ગણત્રી
(C) કારકીર્દી (D) આલિશાન

62. નીચેના પૈકી ક્યા શબ્દની જોડણી સાચી છે ?
(A) અનૂભુતી (B) આબરુ
(C) આકૃતી (D) આશિષ

63. નીચેના પૈકી કઈ જોડણી સાચી છે ?
(A) વીસંવાદ (B) વિસંવાદ
(C) વીસવાંદ (D) વિસવાંદ

64. નીચેના શબ્દ પૈકી ક્યા શબ્દની જોડણી ખોટી છે ?
(A) નિવૃત (B) નખશિખ
(C) નવનિધ (D) પરિમિત

65. સાચી જોડણી આપો :
(A) હુંડિયામણ (B) હૂંડિયામણ
(C) હુંડીયામણ (D) હૂંડીયામણ

66. નીચેના શબ્દ પૈકી ક્યા શબ્દની જોડણી સાચી છે ?
(A) સ્નેહીધીન (B) સ્નેહાધીન
(C) સ્નેહાધિન (D) સ્નેહિધીન

67. નીચેનામાંથી સાચી જોડણી કઈ છે ?
(A) ખુબસુરત (B) ખૂબસૂરત
(C) ખુબસૂરત (D) ખુબસુરત

68. નીચેનામાંથી સાચી જોડણી કઈ છે ?
(A) મૂલ્યપત્રિકા (B) મુલ્યપત્રીક
(C) મૂલપત્રિકા (D) મૂળપત્રિકા

69. કઈ જોડણી સાચી ?
(A) કીર્તિ (B) કિર્તી
(C) કિર્તિ (D) કીર્તી

70. સાચી જોડણી શોધો.
(A) દામિની (B) દામીની
(C) દામિનિ (D) દામીનિ

71. નીચે આપેલ શબ્દ પૈકી કયા શબ્દની જોડણી ખોટી છે ?
(A) ગૂજરાત (B) પ્રવીણ
(C) વિદ્યાર્થિની (D) ગુરૂ

72. ખોટી જોડણી શોધો.
(A) એકત્રીત (B) એકતાળીસ
(C) એકદિલી (D) એકપક્ષી

73. નીચેનામાંથી કઈ જોડણી સાચી છે ?
(A) પ્રતીધ્વનિ (B) પ્રતિધ્વનિ
(C) પ્રતીધ્વની (D) પ્રતિધ્વની

74. નીચેનામાંથી કઈ જોડણી ખોટી છે ?
(A) આશીર્વાદ (B) હૃદયૈક્ય
(C) સમિતિ (D) હૃદયેકય

75. સાચી જોડણીવાળો શબ્દ લખો.
(A) હીતકારી (B) હિતકારિ
(C) હિતકારી (D) હીતકારિ

76. સાચી જોડણીવાળો શબ્દ લખો.
(A) દુરબીન (B) દૂરબિન
(C) દુરબિન (D) દૂરબીન

77. સાચી જોડણી જણાવો.
(A) વિઝીટ (B) વીઝીટ
(C) વીઝિટ (D) વિઝિટ

78. સાચી જોડણીવાળો શબ્દ શોધો.
(A) ઉપોધ્ઘાત (B) ઉપોદગાત
(C) ઉપોદ્ઘાત (D) ઉપોદ્ગાત

79. નીચેનામાંથી કઈ જોડણી સાચી છે ?
(A) પ્રતિતી (B) પ્રતીતી
(C) પ્રતિતિ (D) પ્રતીતિ

80. સાચી જોડણી શોધો.
(A) ઝળજળીયા (B) જળઝળિયા
(C) જળજળીયા (D) ઝળઝળિયા

81. નીચેનામાંથી કઈ જોડણી સાચી છે ?
(A) અનીશ્ચિત (B) અનિશ્ચિત
(C) અનિશ્ચીત (D) અનીશ્ચીત

82. સાચી જોડણી આપોઃ
(A) અતીથી (B) અતિથિ
(C) અતિથી (D) અતીથિ

83. સાચી જોડણી આપો :
(A) પરિણિત (B) પરિણીત
(C) પરીણીત (D) પરીપિત

84. નીચેનામાંથી કઈ જોડણી સાચી નથી ?
(A) મિલિટરી (B) વિનંતી
(C) શુદ્ધીકરણ (D) જાત્યાભિમાન

85. નીચેના પૈકી સાચી જોડણી કઈ છે ?
(A) અવીનાશી (B) અવિનાશી
(C) અવીનાશિ (D) અવિનાશિ

86. નીચેના પૈકી સાચી જોડણી કઈ છે ?
(A) ફરીયાદી (B) ફરિયાદી
(C) ફરિયાદિ (D) ફરીયાદિ

87. નીચેના શબ્દોમાં સાચી જોડણી કઈ છે ?
(A) મૂરતિયો (B) નિંદ્રા
(C) દ્વિતીય (D) ઊદધિ

88. સાચી જોડણી જણાવો :
(A) ગુજરાત વિદ્યાપિઠ (B) ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ
(C) ગુજરાત વિદ્યાપીઠ (D) એકપણ નહીં

89. સાચી જોડણી કઈ છે ?
(A) જયેસ્ઠ (B) જયેષઠ
(C) જયેષ્ઠ (D) જયેશઠ

90. 'મનીશા' શબ્દની સાચી જોડણી કઈ ?
(A) મનિશા (B) મનીસા
(C) મનિષા (D) મનીષા

91. કઈ જોડણી સાચી છે ?
(A) પાઈદળ (B) પૃથિવીવલ્લભ
(C) રમણિ (D) અંકૂસ

92. સાચી જોડણી શોધો.
(A) અતિથિવિશેષ (B) અતીથીવિશેષ
(C) અતિથિવિશેશ (D) અતિથિવીષેશ

93. નીચેનામાંથી સાચી જોડણીવાળો શબ્દ શોધો.
(A) ઉગરવું (B) ઊગરવું
(C) ઊગરવૂં (D) ઊગરવૂ

94. બ્રાહ્મણો બાંધે છે તેવી ગોળમટોળ ..... પાઘડીવાળો એક બ્રાહ્મણ દાખલ થયો. (સાચી જોડણીવાળા શબ્દથી ખાલી પૂરો.)
(A) ચિંથરીયા (B) ચીંથરીયા
(C) ચિંથરિયા (D) ચીંથરિયા

95. નીચેનામાંથી સાચી જોડણી કઈ છે ?
(A) બ્રુહુવ્રીહી (B) તત્સમ
(C) નૈઋત્ય (D) શાર્દૂલવિક્રીડિત

96. કયા શબ્દની બંને રીતે જોડણી માન્ય નથી ?
(A) શિંગ - શીંગ (B) રાત્રિ - રાત્રી
(C) અંગુલિ - અંગુલી (D) કવીન્દ્ર - કવિન્દ્ર

97. સાચી જોડણી શોધો.
(A) આશીવાર્દ (B) આશીરવાદ
(C) આશીર્વાદ (D) આર્શીવાદ

98. નીચેનામાંથી સાચી ન હોય તેવી જોડણીવાળો શબ્દ શોધો.
(A) આશીર્વાદ (B) ખાતમુહૂર્ત
(C) ગૃહિણી (D) બદનક્ષિ

99. નીચેનામાંથી સાચી જોડણી કઈ છે ?
(A) દૂલારી (B) દુલારી
(C) દુલારિ (D) દૂલારિ

100. સાચી જોડણી કઈ છે ?
(A) ઝૂમખુ (B) ઝૂમખું
(C) ઝુંમખૂં (D) ઝૂમખુ

101. નીચેનામાંથી સાચી જોડણીવાળો શબ્દ કયો છે ?
(A) કમનિય (B) રંગિન
(C) નવિન (D) મધ્યકાલીન

102. નીચેના શબ્દો પૈકી ખોટી જોડણીવાળો શબ્દ કયો છે ?
(A) શોખીન (B) ગાંધીગીરી
(C) રૂપમતી (D) પરિક્ષા

103. નીચેના પૈકી કોની જોડણી સાચી છે ?
(A) અધિસૂચના (B) અધિકારી
(C) નિરુપાય (D) તમામ સાચા

104. નીચેના શબ્દો પૈકી ખોટી જોડણી શોધો.
(A) વૈદકિય (B) આજ્ઞાંકિત
(C) વિનીત (D) એકપણ નહિ

105. નીચેના પૈકી કયા શબ્દની જોડણી સાચી છે ?
(A) ચારુમતી (B) ચારુમતિ
(C) નગરપાલીકા (D) આજીવીકા

106. નીચેનામાંથી સાચી જોડણીવાળો શબ્દ શોધો.
(A) યદ્યિપ (B) ભાતૃત્વ
(C) મધ્યાર્ક (D) અનુદિષ્ટિ

107. નીચેનામાંથી કઈ જોડણી સાચી છે ?
(A) કિમીયો (B) કમીટી
(C) સારથિ (D) સિચોટિ

108. નીચેનામાંથી સાચી જોડણી કઈ છે ?
(A) પુત્રવધુ (B) માલીક
(C) પીયૂષ (D) ડાંડીયો

109. સાચી જોડણી દર્શાવો.
(A) વકૃતા (B) વકતૃત્વ
(C) વકતૃત (D) વકુત્વ

110. નીચેનામાંથી સાચી જોડણી કઈ છે ?
(A) ગૂરુવાર (B) ગુરુવાર
(C) ગુરૂવાર (D) ગૂરૂવાર

111. સાચી જોડણી જણાવો.
(A) વિપરિત (B) વિપરીત
(C) વીપરીત (D) વીપરિત

112. નીચેનામાંથી કઈ જોડણી સાચી છે ?
(A) મહત્ત્વાકાંક્ષી (B) મહત્વાકાંક્ષી
(C) મહત્વાકાક્ષી (D) મહત્ત્વાકાક્ષી

113. સાચી જોડણી જણાવો.
(A) ચર્તુભુજ (B) ચતુર્ભુજ
(C) ચર્તુભૂજ (D) ચતુર્ભૂજ

114. સાચી જોડણી જણાવો.
(A) પરીતોષ (B) પરીતોસ
(C) પરિતોષ (D) પરીતોશ

115. સાચી જોડણી જણાવો.
(A) સુચિસ્મિતે (B) શુચિસ્મિતે
(C) સૂચિસ્મિતે (D) શુચિસ્મિતે

116. સાચી જોડણી જણાવો.
(A) વિખૂટુ (B) વીખૂટુ
(C) વિખૂટૂં (D) વિખુટું

117. સાચી જોડણી જણાવો.
(A) પરિવેષ (B) પરિવેશ
(C) પરિવેસ (D) પરીવેષ

118. ખોટી જોડણી જણાવો.
(A) પિપૂડુ (B) ક્રીમિયો
(C) સુરીલું (D) ફૂદીનો

119. ખોટી જોડણી જણાવો.
(A) વિકરાળ (B) ઉજાગરો
(C) બિલકુલ (D) નિમણુક

120. સાચી જોડણી જણાવો.
(A) પ્રલ્હાદ (B) પ્રલહાદ
(C) પ્રહલાદ (D) પ્રહ્લાદ

121. સાચી જોડણી શોધો.
(A) તિલાંજલિ (B) તિલાંજલી
(C) તિલાજંલિ (D) તિલાજંલી

122. ખોટી જોડણી જણાવો.
(A) રોજીંદુ (B) મંજૂરી
(C) દીકરી (D) લુટારો

123. સાચી જોડણી જણાવો.
(A) આંબાવાડિયું (B) આબાંવાડિયું
(C) આંબાવાડીયું (D) આબાંવાડીયું

124. નીચેનામાંથી સાચી જોડણી કઈ છે ?
(A) પુત્રવધુ (B) માલીક
(C) પીયૂષ (D) ડાંડીયો

125. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચી જોડણી ધરાવતો વિકલ્પ પસંદ કરો.
(A) અતિવૃષ્ટિ (B) અતિવૃષ્ટિ
(C) અતીવૃષ્ટી (D) અતીવૃષિટિ

126. નીચેના પૈકી શબ્દની સાચી જોડણી કઈ છે ?
(A) અધ્યાત્મીકતા (B) આધ્યાત્મિકતા
(C) આધ્યાત્મીકતા (D) અધ્યત્મિકતા

127. સાચી જોડણીવાળો શબ્દ શોધો.
(A) સહાનૂભૂતિ (B) સહાનૂભૂતી
(C) સહનુભૂતિ (D) સહાનુભૂતિ

128. નીચેનામાંથી કઈ જોડણી સાચી છે ?
(A) અતિરીક્ત (B) અદ્ભૂત
(C) દિક્ષીત (D) મોસૂઝણું

129. ખોટી જોડણી શોધો.
(A) ઊણપ (B) ઉપેક્ષિત
(C) ઓશિયાળા (D) વૈદેહિ

130. સાચી જોડણીવાળો શબ્દ જણાવો.
(A) ટચુકડું (B) ટચૂકડું
(C) ટચૂંકડું (D) ટચુંકડું

131. સાચી જોડણી શોધો.
(A) ચતુર્રંગિણી (B) ચતુરંગિણી
(C) ચતૂરગિણી (D) ચતુરંગિણિ

132. સાચી જોડણી શોધો.
(A) વૈશેષિક (B) વૈશેષીક
(C) વૈશેસિક (D) વૈશેશિક

133. ખોટી જોડણી શોધો.
(A) સીતાફળી (B) ઉદ્વેગીત
(C) ઋત્વિજ (D) પરિમાર્જિત

134. ખોટી જોડણી શોધો.
(A) પ્રદક્ષિણા (B) આત્યંતિક
(C) જુનવાણી (D) મૂંઝવણ

135. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચી જોડણી શોધો.
(A) ગિરીશૃંગ (B) દિવાસળી
(C) જીર્ણશીર્ણ (D) ઓફિસ

136. ખોટી જોડણી શોધો.
(A) શૈવલીનિ (B) હૂંડિયામણ
(C) મિટિંગ (D) ભીતિરીતિ

137. સાચી જોડણી શોધો.
(A) મૂર્ધાભિશિકત (B) મૂંધાભિષિકત
(C) મૂર્ધાભિષિકત (D) મુર્ધાભિષિકત

138. ખોટી જોડણી શોધો.
(A) થીંગડું (B) નિસ્તબ્ધ
(C) ધૂમગોટ (D) ચંદ્રબીંબ

139. ખોટી જોડણી શોધો.
(A) સ્વોપાર્જિત (B) ર્ગિદી
(C) સૂથરું (D) ગજિયાણી

140. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચી જોડણી શોધો.
(A) પૃથક્કરણ (B) નિરાભિમાની
(C) વ્યાજબી (D) આતીવાહીક

141. ખોટી જોડણી શોધો.
(A) ધૂમકેતુ (B) મૂર્ધન્ય
(C) મૃત્તિકા (D) મુઠ્ઠી

142. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચી જોડણી શોધો.

(A) ભુરીશ્રવા (B) ખુબસુરત
(C) પરબીડિયું (D) ખાત્રી

143. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) સુષુમ્ન (B) શિથિલ
(C) સાલીની (D) શરીફ

144. સાચી જોડણી શોધો.

(A) ચિરંજિવિની (B) ચીરંજીવની
(C) ચિરંજીવિની (D) ચીરંજીવીની

145. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) તરંગિણી (B) રિષેશ
(C) અનુભૂતિ (D) નિવૃત્તિ

146. સાચી જોડણી શોધો.

(A) વિધિનીર્મિત (B) વિધિનિર્મિત
(C) વિધિનિર્મિત (D) વિધીનિર્મિત

147. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) હૂંડી (B) આર્શીવાદ
(C) ઔઠય (D) તિમિર

148. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) ગોષ્ઠિ (B) કબજીયાત
(C) પૂર્ણિમા (D) ઊથલપાથલ

149. સાચી જોડણી શોધો.

(A) સુનમૂન (B) સૂનમૂન
(C) સુનમુન (D) પૂનમુન

150. સાચી જોડણી શોધો.

(A) કિચુડકિચૂડ (B) કીચૂડકીચૂડ
(C) કીચૂડકિચૂડ (D) કિચૂડકીચૂડ

151. સાચી જોડણી શોધો.

(A) પ્રશ્ચાતાપ (B) પશ્ચાતાપ
(C) પશ્ચાત્તાપ (D) પ્રશ્ચાતપ

152. ખોટી જોડાણી શોધો.

(A) મુહુર્ત (B) ચિચિયારી
(C) હરીચ્છા (D) સારથિ

153. ખોટી જોડાણી શોધો.

(A) મધુસૂદન (B) રાગિણી
(C) પ્રકીર્ણ (D) બૂલબૂલ

154. સાચી જોડણી શોધો.

(A) અતિવીશા (B) અતિવિષા
(C) અતીવિસા (D) અતિવષા

155. ખોટી જોડણી શાધો.

(A) જૂગુપ્સા (B) મિલિટરી
(C) અધૂરું (D) પતંગિયું

156. ખોટી જોડણી શાધો.

(A) નિરોપયોગી (B) શરમિંદું
(C) જિપ્સી (D) અવિધિપુર:સર

157. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચી જોડણી શોધો.

(A) બુભુક્ષુ (B) સ્વભાવિક
(C) ઉર્મિ (D) તાત્વિક

158. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) ગીતાભાખી (B) યુકતિ
(C) પુષ્ટિ (D) કૂથલી

159. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચી જોડણી શોધો.

(A) બિલકૂલ (B) બિસ્મિલ
(C) વૈસેષિક (D) સાલાતુંલું

160. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) હરિણી (B) કેસૂડો
(C) ઘુઘરી (D) સજ્જિત

161. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) ભાખોડિયુ (B) ડૂસકું
(C) યાજ્ઞસેની (D) પ્રાદૂભૂત

162. સાચી જોડણી શોધો..

(A) ચિન્હ (B) ચિહન
(C) ચિહ્ન (D) ચિહન્

163. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) પ્રણયીની (B) વિપિન
(C) વૈતાલિક (D) લખલૂટ

164. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) સૌમનસ્ય (B) હિડીંબા
(C) હિલિયમ (D) મનસ્વિતા

165. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચી જોડણી શોધો.

(A) પ્રોષિતભર્તૃકા (B) સૂર્યમુખિ
(C) વિભુતિ (D) સીસોટી

166. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચી જોડણી શોધો.

(A) પત્થર (B) શુશ્રૂષા
(C) નિહારીકા (D) પાટાપીંડી

167. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) તિરસ્કરિણી (B) મખ્ખીચૂસ
(C) નિ: સાધ્વસ (D) રસાભીનીવેષ

168. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) દુખિયારણ (B) જીગિષા
(C) સ્વાતંત્ર્ય (D) વ્યુત્થિત

169. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચી જોડણી શોધો :

(A) રત્નચિંતામણિ (B) નીતિરિતિ
(C) પિયુષ (D) કિમીયો

170. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) જાસૂસ (B) કીમિયો
(C) ટિફિન (D) નિંદ્રા

171. સાચી જોડણી શોધો.

(A) કૃત્શિત (B) કૃત્સિત
(C) કુત્સિત (D) કુત્સીત

172. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) વિનીત (B) મીનિટ
(C) યાજ્ઞિક (D) ભીતિ

173. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) અભિરુચિ (B) આહુતિ
(C) કબુતર (D) કૂવો

174. નીચેનામાંથી ક્યા શબ્દની જોડણી સાચી છે ?

(A) કૂંચી (B) કુંચી
(C) કૂંચી (D) A અને C

175. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) દામિની (B) પરિસ્થિતિ
(C) સ્થિપ્રજ્ઞ (D) ઊર્મિ

176. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) નિસાશો (B) નીતિરીતિ
(C) નાટિકા (D) તનમનિયું

177. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) અર્ધનિમિલત (B) નિમિત્ત
(C) કેસૂડો (D) કાળાંભૂરાં

178. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) કૂહાડી (B) ઈન્દિરા
(C) પંચિયું (D) મુઠ્ઠી

179. સાચી જોડણી શોધો.

(A) નૈમિત્તિક (B) નેમિતિક
(C) નૈમિતિક (D) નૈમીતીક

180. સાચી જોડણી શોધો.

(A) જંદાદિલી (B) જિંદાદિલી
(C) ઝિંદાદિલી (D) ઝીંદાદીલિ

181. સાચી જોડણી શોધો :

(A) સુષ્લિસ્ટ (B) સુશ્લિષ્ટ
(C) સૂશ્લિષ્ઠ (D) સુપ્લિસ્ટ

182. સાચી જોડણી શોધો :

(A) વીજીગિયા (B) વિજિગિષા
(C) વિજીગિસા (D) વિજિગીષા

183. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) મુહુર્ત (B) ચિચિયારી
(C) હરીચ્છા (D) સારથિ

184. સાચી જોડણી શોધો.

(A) નીસ્યદિની (B) નિસ્યંદિની
(C) નિસ્યદીનિ (D) નિષ્યંદિની

185. સાચી જોડણી શોધો.

(A) પૌરાપર્ય (B) પૌર્વાર્પય
(C) પૌરવાર્પર્ય (D) પૌર્વાપર્ય

186. સાચી જોડણી શોધો.

(A) શાર્દૂલવિક્રીડિત (B) શાર્દુલવિક્રીડિત
(C) શારદુર્લવિકરીડીત (D) શાર્દૂલવિક્રિડિ

187. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) જીલ્લા પ્રમુખ (B) રાંધણિયું
(C) નિર્જન (D) દુર્ગુણ

188. સાચી જોડણી શોધો.

(A) ભૂલભૂલામણી (B) ભૂલભુલામણી
(C) ભુલભુલામણિ (D) ભુલભુલામણી

189. સાચી જોડણી શોધો.

(A) વિધુરિછખા (B) વિધુરિછખા
(C) વિધુચ્છિખા (D) વીધુરછિખા

190. સાચી જોડણી શોધો.

(A) સુહાસીની (B) સુહાશિની
(C) સુહાષીની (D) સુહાસિની

191. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) તુમૂલ (B) ધૂંસરી
(C) દિવંગત (D) નિયમિત

192. સાચી જોડણી શોધો.

(A) નિમણૂંક (B) નિમણૂક
(C) નિમણૂંક (D) નિમણૂક

193. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) ગોષ્ઠિ (B) કબજીયાત
(C) પૂર્ણિમા (D) ઊથલપાથલ

194. સાચી જોડણી શોધો.

(A) ધૂંઆપુંઆ (B) ધૂંઆપૂંઆ
(C) ધુઆપુઆ (D) ધુંઆપૂંઆ

195. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) ઊતીર્ણ (B) કરિયાણું
(C) કનિષ્ઠ (D) ખોળિયું

196. સાચી જોડણી શોધો.

(A) તિતિક્ષા (B) તિતીક્ષા
(C) તીતિક્ષા (D) તીતીક્ષા

197. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) હૂંડી (B) આર્શીવાદ
(C) ઔષ્ઠય (D) તિમિર

198. સાચી જોડણી શોધો.

(A) દધિચિ (B) દધીચિ
(C) દધિચિ (D) દધીચી

199. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) યુનિવર્સિટી (B) કોશિશ
(C) ઘડિયાળ (D) કુલિન

200. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) ભીષણ (B) ભામિની
(C) પ્રાદુર્ભાવ (D) પીયૂષ

201. સાચી જોડણી શોધો.

(A) પરીવાજિકા (B) પરિવ્રાજિકા
(C) પરિવાવિકા (D) પરીવાજીકા

202. સાચી જોડણી શોધો.

(A) પશ્ચાતાપ (B) પશ્ચાતાપ
(C) પશ્ચાત્તાપ (D) પ્રશ્ચાતપ

203. ખાબોચીઉં શબ્દની સાચી જોડણી લખો.

(A) ખાબોચઉં (B) ખાબોચિઉં
(C) ખાબોચિયું (D) ખાબોચીઉં

204. સાચી જોડણી દર્શાવો.

(A) રીશેષ (B) રિસેસ
(C) રિશેષ (D) રિષેશ

205. સાચી જોડણી દર્શાવો.

(A) ટરમીનશ (B) ટર્મિનસ
(C) ર્ટમીનસ (D) ટરમીનષ

206. નીચેનામાંથી કઈ જોડણી સાચી છે?

(A) અદીતીય (B) અદ્વિતિય
(C) અદ્વિતીય (D) અદવિતય

207. કઈ જોડણી સાચી છે?

(A) પૃથ્થક્કરણ, તત્વાર્થ, અદ્ધર, ગદગદિત
(B) પૃથ્થકરણ, તત્વાર્થ, અદ્ધર, ગદગદીત
(C) પૃથ્થક્કરણ, તત્ત્વાર્થ, અધ્ધર, ગદ્ગદિત
(D) પૃથ્થકરણ, તત્વાર્થ, અશ્વર, ગદગદીત

208. ભિશણ' શબ્દની સાચી જોડણી લખો.

(A) ભીષણ (B) ભિસણ
(C) ભીસણ (D) ભિષણ

209. કઈ જોડણી ખોટી છે ?

(A) પક્ષપાતપણું (B) માર્દવતા
(C) સન્યાસિની (D) વ્યાવહારિક

210. સાચી જોડણી દર્શાવો.

(A)ટીકીટ (B) ટિકિટ
(C) ટિકીટ (D) ટિકટ

211. સાચી જોડણી દર્શાવો.

(A) સીથિલ (B) શિથિલ
(C) શીથીલ (D) શીથિલ

212. સાચી જોડણી દર્શાવો.

(A) ખિસ્સાકકાત્રુ (B) ખિસ્સાકાતરુ
(C) ખીસ્સાકાતરુ (D) ખિસ્સાકાત્રૂ

213. સાચી જોડણી દર્શાવો.

(A) કીર્તિ (B) કિર્તી
(C) કીર્તી (D) કિર્તી

214. આશીરવાદ શબ્દની સાચી જોડણી લખો.

(A) આર્શીવાદ (B) આશીર્વાદ
(C) આશીરવાદ (D) આશિર્વાદ

215. સાચી જોડણી દર્શાવો.

(A) વક્તા (B) વક્તત્વ
(C) વક્તત (D) વક્તૃત્વ

216. સાચી જોડણી દર્શાવો.

(A) કારકિર્દી (B) કારકીર્દી
(C) કારકિર્દિ (D) કારકીદિ

217. કઈ જોડણી સાચી નથી ?

(A) સગવડતા (B) નૈઋત્ય
(C) ભુલભુલામણી (D) પરિસ્થિતિ

218. સાચી જોડણી દર્શાવો.

(A) કવિત્રી (B) કવિયત્રી
(C) કવયિત્રી (D) કવિયીત્રી

219. કઈ જોડણી સાચી નથી ?

(A) સગવડતા (B) નૈઋત્ય
(C) ભુલભુલામણી (D) પરિસ્થિતિ

220. સાચી જોડણી દર્શાવો.

(A) પ્રતિતિ (B) પ્રતીતિ
(C) પ્રતિતી (D) પ્રતીતી

221. સાચી જોડણી દર્શાવો.

(A) યુનિવર્સિટી (B) યુનીવર્સીટી
(C) યુનીવસિર્ટી (D) યુનિવસીટી

222. પ્રતિનીધી' શબ્દની સાચી જોડણી લખો.

(A) પ્રતીનીધી (B) પ્રતિનિધિ
(C) પ્રતિનીધિ (D) પ્રતીનીધિ

223. દીપ્તી' શબ્દની સાચી જોડણી લખો.

(A) દિપ્તિ (B) દિપતી
(C) દીપ્તિ (D) દીપતિ

224. ગીરિધર' શબ્દની સાચી જોડણી લખો.

(A) ગીરીધર (B) ગીરિધર
(C) ગિરિધર (D) ગિરીધર

225. અનુભૂતિ' શબ્દની સાચી જોડણી લખો.

(A) અનુભુતિ (B) અનૂભુતિ
(C) અનુભુતી (D) અનુભૂતિ

226. સુલપાણેશ્વર' શબ્દની સાચી જોડણી લખો.

(A) શુલપાણેશ્વર (B) શુલપાણેસ્વર
(C) શુલપાણેશ્વર (D) શુલપણેશ્વર

227. મીનીટ શબ્દની સાચી જોડણી લખો.

(A) મિનિટ (B) મિનીટ
(C) મીનિટ (D) મીનીટ

228. .....થતો હું છ વાગ્યે બગીચામાં આંટો મારી રહયો હતો.

(A) ધૂઆપૂઆ (B) ધુંઆપુંઆ
(C) ધુંઆપુંઆ (D) ધુઆપૂંઆ

229. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચી જોડણી શોધીને લખો.

(A) પ્રતિનિધિ (B) પ્રતિનીધી
(C) પ્રતિનિધી (D) પ્રતિનીધિ

230. આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચી જોડણી શોધીને લખો.

(A) મ્યુનીસિપાલિટી (B) મ્યુનિસીપાલીટિ
(C) મ્યુનિસિપાલિટી (D) મ્યુનિસિપાલીટી

231. નીચેનામાંથી સાચી જોડણીવાળો શબ્દ શોધો.

(A) ચતુર્ભુજ (B) ચતૃર્ભુજ
(C) ચતુર્ભુજ (D) ચર્તુભુજ

232. નીચેનામાંથી સાચી જોડણીવાળો શબ્દ શોધો.

(A) વહેવારિયા (B) વહેરવારીયા
(C) વહેવારિયા (D) વહેવારીયો

233. બીજા દેશનાં લોકો હિંદુસ્તાનમાં આવીને અહીંથી ભાગીરથવિદ અને.....શીખી જશે. (સાચી જોડણીવાળો શબ્દ લખો)

(A) પર્જન્યવિદ્યા (B) પ્રર્જન્ય વિદ્યાયા
(C) પજન્યવીદ્યા (D) પ્રજન્યવિદ્યા

234. નીચે આપેલ તિકોમાંથી સાચી જોડણી શોધીને લખો.

(A) ઓસીયારો (B) ઓશિઆરો
(C) ઓશીયાળો (D) ઓશિયાળો

235. નીચેનામાંથી કઈ જોડણી સાચી છે?

(A) દુવુર્તિ (B) દુવુર્તી
(C) દુવુર્તિ (D) દુવૃત્તિ

236. નીચેનામાંથી કયા શબ્દની જોડણી સાચી છે ?

(A) અતિરીક્ત (B) અદ્‌ભૂત
(C) દિક્ષીત (D) મોંસૂઝણું

237. નીચેનામાંથી કઈ જોડણી સાચી છે?
(A) આવિર્ભાવ (B) આર્વિભાવ
(C) આવિર્ભાવ (D) આર્વીભાવ

238. નીચેનામાંથી સાચી જોડણીવાળો શબ્દ શોધો.
(A) શીરોમણી (B) શિરોમણી
(C) શીરોમણિ (D) શિરોમણિ

239. નીચેનામાંથી સાચી જોડણીવાળો શબ્દ શોધો.
(A) પરિક્ષીત (B) પરીક્ષીત
(C) પરીક્ષિત (D) પરિક્ષિત

240. નીચેનામાંથી સાચી જોડણીવાળો શબ્દ શોધો.
(A) દિપોત્સવી (B) દિપોત્સવિ
(C) દીપોત્સવી (D) દિપઉત્સવી

241. સાચી જોડણીવાળો શબ્દ શોધો.
(A) દહીંથરુ (B) દહીંથરું
(C) દહિંથરુ (D) દહીરું

242. સાચી જોડણી શોધો.
(A) અતિથિવિશેષ (B) અતીથીવિશેષ
(C) અતિથિવિશેશ (D) અતિથિવીષેસ

243. સાચી જોડણી શોધો.
(A) આનૂસંગિક (B) આનુષંગીક
(C) આનૂષંગીક (D) આનુષંગિક

244. બીજા દેશમાં લોકો હિંદુસ્તાનમાં આવીને અહીંથી ભગીરથવિદ્યા અને ....શીખી જશે. (સાચી જોડણીવાળો શબ્દ લખો)
(A) પર્જન્યવિદ્યા (B) પ્રર્જન્ય વિદ્યયા
(C) પજન્યવીદ્યા (D) પ્રજન્યવિદ્યા

245. નીચેનામાંથી સાચી જોડણીવાળો શબ્દ શોધો.
(A) ઉગરવું (B) ઊગરવું
(C) ઊગરવૂ (D) ઉગરવૂ

246. નીચેની જોડીમાંથી કઈ જોડી ખોટી છે તે શોધો.
(A) હિંસા-હિંસક (B) તંત્ર-તાંત્રિક
(C) પૈસા-પૈસાદાર (D) લેખક-લેખિકા

247. નીચેનામાંથી સાચી જોડણીવાળો શબ્દ શોધો.
(A) પતિશત્રુતત્વ (B) પ્રતિશત્રુતત્વ
(C) પ્રતિશત્રુત્વ (D) પ્રતિશત્રુત્વ

248. બ્રાહ્મણો બાંધે છે તેવી ગોળમટોળ પાઘડીવાળો એક બ્રાહ્મણ દાખલ થયો. (સાચી જોડણીવાળો શબ્દ શોધો)
(A) ચિંથરીયા (B) ચીંથરીયા
(C) ચિંથરિયા (D) ચીંથરિયા

249. સાચી જોડણી શોધો.
(A) જીજ્ઞાસા (B) જિજ્ઞાષા
(C) જિજ્ઞાસા (D) જીગ્નાશા

250. નીચેનામાંથી કઈ જોડણી સાચી છે?
(A) વાંકુચુકુ (B) વાંકુચુકૂ
(C) વાકુંચૂકું (D) વાકુંચુંકું

251. નીચેનામાંથી કઈ જોડણી સાચી છે?
(A) શૂયુશા (B) સુશ્રુશા
(C) શુશ્રુષા (D) સૂસૃષા

252. નીચેનામાંથી કઈ જોડણી ખોટી છે ?
(A) શ્રેષ્ઠ (B) કનિષ્ઠ
(C) વિશિષ્ટ (D) પારાકાષ્ટા

253. નીચેનામાંથી ખોટી જોડણી શોધો.
(A) પરિસ્થિતિ (B) સમિતી
(C) સીમિત (D) કીર્તિ

254. નીચેના પૈકી સાચી જોડણી વાળો શબ્દ કયો છે ?
(A) દિલગિરી (B) દિલગીરી
(C) દીલગીરી (D) દીલગિરિ

255. નીચેના પૈકી કઈ જોડણી સાચી છે ?
(A) નિરિક્ષક (B) નીરિક્ષક
(C) નિરીક્ષક (D) નીરીક્ષક

256. સાચી જોડણી શોધો.
(A) ચીદ્વિલાસ (B) ચિદ્વિલાસ
(C) ચિદ્વિલાશ (D) ચિદ્વિલાપ

257. ખોટી જોડણી જણાવો.
(A) શિરીષ (B) કુંપળ ખચિત
(C) વૃક્ષપ્રિતી (C) સૂર્યમુખી

258. ખોટી જોડણી શોધો.
(A) ધધૂડો (B) ઘુઘવાટ
(C) ખુલ્લું (D) કૌટુબિંક

259. સાચી જોડતી શોધો.
(A) તિતિક્ષા (B) તિતીક્ષા
(C) તિતિકષા (D) તીતીક્ષા

260. સાચી જોડણી શોધો.
(A) સ્વાપનીક (B) સ્વપ્નીક
(C) સ્વાપ્નિક (D) સ્વપ્નિક

261. નીચેનામાંથી સાચી જોડણી દર્શાવો.
(A) દિપોત્સવી (B) દીપોત્સવી
(C) દીપોતસવી (D) દીપોત્સવિ

262. સાચી જોડણી શોધો :
(A) ગુસપુસ (B) ગુસપૂસ
(C) ગૂસપૂસ (D) ગૂસપુસ

263. ખોટી જોડણી શોધો.
(A) સુષુપ્ત (B) શિથિલ
(C) સાલીની (D) શરીફ

264. સાચી જોડણી શોધો.
(A) વિધિનીર્મિત (B) વિધિનિર્મિત
(C) વિધિર્નિમિત (D) વિધીનિર્મિત

265. સાચી જોડણી શોધો.
(A) સુનમૂન (B) સુનમુન
(C) સુનમુન (D) ષૂનમુન

266. સાચી જોડણી શોધો.
(A) પરિચારિકા (B) પરિચિત
(C) વીજળી (D) હોશિયાર

267. સાચી જોડણી શોધો.
(A) જ્યોત્સના (B) જ્યોતના
(C) જ્યોત્સના (D) જ્યોત્સના

268. ખોટી જોડણી શોધો.
(A) નિરાભિમાની (B) સ્વાભાવિક
(C) વીજળી (D) દિગ્વિજથી

269. સાચી જોડણી શોધો.
(A) લુછણિયું (B) લૂંછણિયું
(C) લૂંછણિયું (D) લુછણીયું

270. ખોટી જોડણી શોધો.
(A) ઉત્પતિ (B) કરોળિયો
(C) કામિની (D) ખૂબસૂરત

271. સાચી જોડણી શોધો.
(A) પ્રેક્ટિસ (B) પ્રેક્ટિશ
(C) પ્રેક્ટીસ (D) પ્રેકટિષ

272. નીચેનામાંથી સાચી જોડણીવાળો શબ્દ શોધો.
(A) ચતુર્ભુજ (B) ચતુર્ભુજ
(C) ચતુર્ભુજ (D) ચર્તુભુજ

273. સાચી જોડણી શોધો.
(A) કારકિર્દી (B) કારકિર્દિ
(C) કારકીર્દિ (D) કારકીર્દી

274. આપેલ પૈકી સાચી જોડણીવાળો શબ્દ શોધો.
(A) શીરોમણી (B) શિરોમણી
(C) શીરોમણિ (D) શિરોમણિ

275. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચી જોડણી શોધીને લખો.
(A) ગિરિશૃંગ (B) ગીરીશૃંગ
(C) ગિરીશુંગ (D) ગીરી શ્રુંગ

276. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચી જોડણી શોધીને લખો.
(A) સહાનુભુતી (B) સહાનુભૂતી
(C) સહાનુભુતિ (D) સહાનુભૂતિ

277. નીચેનામાંથી સાચી જોડણીવાળો શબ્દ શોધો.
(A) પરિક્ષીત (B) પરીક્ષીત
(C) પરીક્ષિત (D) પરિક્ષિત

278. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચી જોડણી શોધીને લખો.
(A) જડિબુટ્ટી (B) જડીબુટ્ટી
(C) જડીબુટ્ટિ (D) જડીબુટી

279. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચી જોડણી શોધીને લખો.
(A) ઓસીઆરો (B) ઓશિઆરો
(C) ઓશીયાળો (D) ઓશિયાળો

280. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચી જોડણી શોધીને લખો.
(A) પરીચિત (B) પરિચિત
(C) પરિચીત (D) પરીચિત

281. નીચે આપેલ વિકલ્પમાંથી સાચી જોડણી શોધીને લખો.
(A) બિસ્કિટ (B) બીસ્કિટ
(C) બીસ્કીટ (D) બીસકીટ

282. સાચી જોડણી આપો.
(A) ભર્તુહરિ (B) ભરતુહરિ
(C) ભર્તૃહરિ (D) ભર્થુહરિ

283. અહીં આપેલ પૈકી સાચી જોડણીવાળો શબ્દ શોધો.
(A) ઉગરવું (B) ઊગરવું
(C) ઊગરવૂ (D) ઉગરવૂ

284. નીચેનામાંથી સાચી જોડણીવાળો શબ્દ શોધો.
(A) પતિશત્રુતત્વ (B) પ્રતિશત્રુતત્વ
(C) પ્રતીશત્રુત્વ (D) પ્રતિશત્રુત્વ

285. 'નિરવાસીત' શબ્દની સાચી જોડણી લખો.

(A) નીર્વાસીત (B) નીરવસિત
(C) નિર્વાસિત (D) નિર્વાસીત

286. સાચી જોડણી દર્શાવો.

(A) વકૃતા (B) વકતૃત્ત્વ
(C) વક્તત (D) વક્તૃત્વ

287. 'પરીસ્થિતી' શબ્દની સાચી જોડણી લખો.

(A) પરીસ્થતી (B) પરીસ્થિતી
(C) પરિસ્થતી (D) પરિસ્થિતિ

288. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) સિસકતું (B) ચોર્યાશી
(C) ટર્મિસન (D) નામાંકિત

289. સાચી જોડણી શોધો.

(A) ઓત્સૂક્ય (B) ઔત્સુક્ય
(C) ઔત્સૂક્ય (D) ઓત્સુક્ય

290. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) મોહિની (B) ઊણપ
(C) સૂરસરિતા (D) નુક્સાન

291. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) પુર:સર (B) મિથિલા
(C) સલૂણું (D) દિમ્મી

292. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચી જોડણી શોધો.

(A) દક્ષીણામૂર્તિ (B) સુબોધિની
(C) ગ્રહપતિ (D) દુર્બુદ્ધિ

293. સાચી જોડણી શોધો.

(A) નીસ્યદિની (B) નિસ્યંદિની
(C) નિસ્યદીનિ (D) નિષ્યંદીની

294. સાચી જોડણી શોધો.

(A) વીજીગિયા (B) વિજિગિયા
(C) વિજીગિસા (D) વિજિગીષા

295. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) સિસકતું (B) ચોર્યાશી
(C) ટર્મિસન (D) નામાંકિત

296. સાચી જોડણી શોધો.

(A) વિક્ષીપ્ત (B) વીક્ષિપ્ત
(C) વિક્ષિપ્ત (D) વિક્ષપ્તિ

297. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) પૌર્વાપર્ય (B) કુત્સિત
(C) બિભીષિકા (D) નૈમિતિક

298. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) અર્ધનિમિલિત (B) નિમિત્તે
(C) કેસુડો (D) કાળાંભૂરાં

299. સાચી જોડણી શોધો.

(A) ચીદ્વિલાસ (B) ચિદ્વિલાસ
(C) ચિદ્વિલાશ (D) ચિદ્વિલાપ

300. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) ભવભૂતિ (B) મિલકત
(C) પ્રોષિત (D) નેત્રૃત્ય

301. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચી જોડણી શોધો.

(A) બુભુક્ષુ (B) સ્વભાવિક
(C) ઉર્મિ (D) તાત્વિક

302. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) બૂચિયું (B) તાદર્થ્ય
(C) ચીત્રિણી (D) પીઠિકા

303. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચી જોડણી શોધો.

(A) આચિર્ક (B) વિશ્વોતમુખિ
(C) મૂંગાંમુંગાં (D) ઈસ્કોતરિયો

304. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) સ્તુતિ (B) પૂર્વાભિમુખ
(C) ભભૂત (D) ટચુકડું

305. સાચી જોડણી શોધો.

(A) વિદ્યુરિશખા (B) વિધૂરિછખા
(C) વીધુરિછખા (D) વિદ્યુચ્છિખા

306. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) શિરીષ (B) કૂંપળ ખચિત
(C) વૃક્ષપ્રિતી (D) સૂર્યમુખી

307. ખોટી જોડણી શોધો.

(A) કૂહાડી (B) ઈન્દિરા
(C) પંચિયું (D) મુઠ્ઠી

308. સાચી જોડણી શોધો.

(A) ચીદ્વિલાસ (B) ચિદ્વિલાસ
(C) ચિદ્વિલાશ (D) ચિદ્વિલાપ

309. સાચી જોડણી આપો : પરીણિત

(A) પરિણીત (B) પરિણિત
(C) પરીણિત (D) પરીણીત

310. નીચે દર્શાવેલ વિકલ્પોમાંથી સાચી જોડણી કઈ છે ?

(A) ઝૂમખૂ (B) ઝુમખૂ
(C) ઝૂમખું (D) ઝૂમખું

311. સાચી જોડણી આપો :

(A) હુંડિયામણ (B) હૂંડિયામણ
(C) હુંડીયામણ (D) હૂંડીયામણ

312. નીચેનામાંથી ક્યા શબ્દની જોડણી ખોટી છે ?

(A) નિતિ (B) નિધિ
(C) નીચી (D) નિશા

313. સાચી જોડણી આપો : અતીથિ

(A) અતીથી (B) અતિથિ
(C) અતિથી (D) અતીથિ

જવાબો

(1) B	(2) D	(3) B	(4) B	(5) C	(6) A	(7) A	(8) B	(9) A	(10) A	(11) C
(12) B	(13) D	(14) C	(15) B	(16) A	(17) A	(18) C	(19) B	(20) B	(21) A	(22) A
(23) D	(24) A	(25) D	(26) C	(27) D	(28) B	(29) C	(30) A	(31) A	(32) A	(33) A
(34) A	(35) A	(36) B	(37) B	(38) A	(39) A	(40) B	(41) A	(42) D	(43) A	(44) B
(45) D	(46) C	(47) B	(48) B	(49) B	(50) D	(51) A	(52) B	(53) B	(54) C	(55) B
(56) A	(57) B	(58) C	(59) B	(60) D	(61) A	(62) D	(63) B	(64) A	(65) B	(66) B
(67) B	(68) A	(69) A	(70) A	(71) D	(72) A	(73) B	(74) D	(75) C	(76) D	(77) D
(78) C	(79) D	(80) D	(81) B	(82) B	(83) B	(84) D	(85) B	(86) B	(87) C	(88) B
(89) C	(90) D	(91) B	(92) A	(93) B	(94) D	(95) D	(96) D	(97) C	(98) D	(99) B
(100) B	(101) D	(102) D	(103) D	(104) A	(105) A	(106) C	(107) C	(108) C	(109) B	(110) B
(111) B	(112) A	(113) B	(114) C	(115) D	(116) C	(117) B	(118) A	(119) D	(120) D	(121) A
(122) A	(123) A	(124) C	(125) A	(126) B	(127) D	(128) D	(129) D	(130) B	(131) B	(132) ..
(133) B	(134) B	(135) C	(136) A	(137) C	(138) B	(139) B	(140) A	(141) D	(142) C	(143) C
(144) C	(145) B	(146) B	(147) B	(148) B	(149) B	(150) A	(151) C	(152) A	(153) D	(154) B
(155) A	(156) A	(157) A	(158) B	(159) B	(160) C	(161) D	(162) C	(163) A	(164) B	(165) A
(166) B	(167) D	(168) C	(169) A	(170) D	(171) C	(172) B	(173) C	(174) C	(175) C	(176) A
(177) A	(178) A	(179) A	(180) C	(181) A	(182) D	(183) A	(184) B	(185) A	(186) A	(187) A
(188) D	(189) D	(190) ...	(191) A	(192) B	(193) B	(194) B	(195) A	(196) A	(197) B	(198) B
(199) A	(200) C	(201) B	(202) C	(203) C	(204) B	(205) B	(206) C	(207) C	(208) A	(209) D
(210) B	(211) B	(212) B	(213) A	(214) B	(215) B	(216) A	(217) A	(218) C	(219) A	(220) C
(221) A	(222) B	(223) C	(224) C	(225) D	(226) A	(227) A	(228) B	(229) A	(230) B	(231) A
(232) C	(233) A	(234) D	(235) D	(236) D	(237) A	(238) B	(239) C	(240) C	(241) B	(242) A
(243) D	(244) A	(245) B	(246) D	(247) D	(248) D	(249) C	(250) C	(251) C	(252) D	(253) B
(254) B	(255) C	(256) B	(257) C	(258) D	(259) A	(260) C	(261) B	(262) A	(263) A	(264) B
(265) B	(266) D	(267) C	(268) A	(269) A	(270) A	(271) C	(272) A	(273) A	(274) D	(275) A
(276) D	(277) C	(278) B	(279) D	(280) A	(281) A	(282) C	(283) B	(284) D	(285) C	(286) B
(287) D	(288) B	(289) B	(290) C	(291) D	(292) B	(293) B	(294) D	(295) C	(296) C	(297) D
(298) A	(299) B	(300) D	(301) A	(302) C	(303) D	(304) D	(305) D	(306) C	(307) A	(308) B
(309) A	(310) C	(311) B	(312) A	(313) B						

27 સંધિ

સંધિ એટલે શું?

- સંધિ એટલે સાંધો કે જોડણ. શબ્દોમાં પૂર્વેના શબ્દોનો અંત્ય વર્ણ એ પછીના શબ્દના પ્રથમ વર્ણ સાથે આવે ત્યારે એમની સંધિ કે જોડાણ થતાં સ્વર વ્યંજનમાં જે ફેરફાર થાય કે પરિવર્તન પામે તેને સંધિ કહે છે.
- સંસ્કૃતમાં સંધિના ચોક્કસ નિયમો હતા કે બે સ્વરો પાસપાસે આવતા ત્યારે એ અવશ્ય બદલાતા જ.જેમ કે લોક + અપવાદ = લોકાપવાદ, ઈશ્વર + ઇચ્છા = ઈશ્વરેચ્છા, સૂર્ય + ઉદય = સૂર્યોદય, રવિ + ઇન્દ્ર = રવીન્દ્ર
- અહીં ક્યાંક બે સ્વરો મળી એક દીર્ઘ સ્વર બને છે તો ક્યાંક બે સ્વરો મળી 'એ' કે 'ઓ' બને છે.
- ગુજરાતીમાં સંધિના આવા કોઇ નિયમો કામ કરતાં નથી. અર્થાત્ બે શબ્દો જોડાય ત્યારે એમના શબ્દમાંના અંત્ય + આદ્ય અક્ષરમાં કોઇ પરિવર્તન આવતું નથી. બિનઅનુભવી, બિનઉપકારક, ભર ઉનાળે અણઆવડત એ શબ્દો જોતાં તેની ખાતરી થશે. અહીં 'બિન'ઘટકનો અંત્ય 'અ' અને 'અનુભવી' ઘટકનો આદ્ય 'અ' પાસપાસે આવ્યા છતાં 'બિનાનુભવી' જેવી સંધિ પામતો નથી.એ જ રીતે બાકીના શબ્દોમાં પણ સંધિ થતી નથી.
- આમ છતાં, ગુજરાતી ભાષાને સંસ્કૃત ભાષાનો વારસો મળ્યો છે. એમાં કેટલાક શબ્દઘટકોમાં એક કરતાં વધારે શબ્દો ભેગા થયેલા હોય છે. એમાં ક્યાંક પ્રત્યયો હોય છે તો ક્યાંક સ્વતંત્ર શબ્દો પણ હોય છે. એથી શબ્દનું બંધારણ જાણવા કે શબ્દસિદ્ધિનો પરિચય પામવા સંધિ વિશે થોડીક જાણકારી મેળવવી જરૂરી બને છે.

સંધિ ત્રણ પ્રકારની છે.

(૧) **સ્વરસંધિ**
(૨) **વ્યંજન સંધિ**
(૩) **વિસર્ગસંધિ**

(૧) સ્વર સંધિ

- હ્રસ્વ કે દીર્ઘ સ્વર સાથે અન્ય હ્રસ્વ કે દીર્ઘ સ્વર ભળે ત્યારે તે દીર્ઘ સ્વરસંધિ થાય છે.
- બે હ્રસ્વ સ્વર ભેગા થાય કે હ્રસ્વ અને એક દીર્ઘ સ્વર ભેગા થાય કે બંને દીર્ઘ સ્વર ભેગા થાય - બધી પરિસ્થિતિમાં ઉચ્ચારણ 'દીર્ઘ' સ્વરનું જ થાય છે.
- **સ્વર સંધિના મુખ્ય બે પ્રકાર છે.**
  (૧) **સજાતીય સંધિ** (૨) **વિજાતીય સંધિ**

(૧) સજાતીય સંધિ

- એક જ સ્થાનથી ઉચ્ચારાતા સ્વરને સજાતીય સ્વર કહે છે, જેના દ્વારા થતી સંધિને 'સજાતીય સંધિ' કહે છે.
- જેમાં (૧) અ, આ (૨) ઇ,ઈ (૩) ઉ,ઊ નો સમાવેશ થાય છે.
- **સજાતીય સંધિના બે પ્રકાર છે:**
  (ક) **દીર્ઘ સંધિ** (ખ) **વૃદ્ધિ સંધિ**

(ક) દીર્ઘ સંધિ

સ્વર		સંધિસ્વર	ઉદાહરણ
અ + અ	આ	સૂર્ય + અસ્ત	સૂર્યાસ્ત
અ + આ	આ	વાત+આવરણ	વાતાવરણ
આ+અ	આ	ભાષા + અન્તર	ભાષાંતર
આ + આ	આ	વિદ્યા + આલય	વિદ્યાલય
સ્વર		**સંધિસ્વર**	**ઉદાહરણ**
ઇ + ઇ	ઈ	હરિ + ઇચ્છા	હરીચ્છા
ઇ+ ઈ	ઈ	પરિ+ ઇક્ષા	પરીક્ષા
ઈ +ઇ	ઈ	દેવી + ઇચ્છા	દેવીચ્છા
ઈ +ઈ	ઈ	અવની + ઈશ	અવનીશ
સ્વર		**સંધિસ્વર**	**ઉદાહરણ**
ઉ + ઉ	ઊ	ગુરુ + ઉપસદન	ગુરૂપસદન
ઉ + ઊ	ઊ	સિંધુ + ઊર્મિ	સિંધૂર્મિ
ઊ + ઉ	ઊ	વધૂ + વધૂલ્લાસ	વધૂલ્લાસ
ઊ + ઊ	ઊ	વધૂ + ઊર્મિ	વધૂર્મિ

(ખ) વૃદ્ધિ સંધિ

સ્વર		સંધિસ્વર	ઉદાહરણ
અ + એ	ઐ	પુત્ર + એષણા	પુત્રૈષણા
આ + એ	ઐ	તથા + એવ	તથૈવ
અ +ઐ	ઐ	રસ + ઐક્ય	રસૈક્ય
આ + ઐ	ઐ	મહા + ઐશ્વર્ય	મહૈશ્વર્ય
સ્વર		**સંધિસ્વર**	**ઉદાહરણ**
અ + ઓ	ઔ	જલ + ઓધ	જલૌધ
આ+ ઓ	ઔ	ગંગા+ ઓધ	ગંગૌધ
અ + ઔ	ઔ	વન + ઔષધિ	વનૌષધિ
આ+ ઔ	ઔ	મહા + ઔદાર્ય	મહૌદાર્ય

(૨) વિજાતીય સંધિ

- જુદા જુદા સ્થાનથી ઉચ્ચારાતા સ્વરને વિજાતીય સ્વર કહે છે, જેના દ્વારા થતી સંધિને 'વિજાતીય સંધિ' કહેવાય છે.
- અ,આના વિજાતીય સ્વર - ઇ, ઈ, ઉ, ઊ
- ઇ, ઈ ના વિજાતીય સ્વર - અ, આ, ઉ, ઊ
- ઉ, ઊ ના વિજાતીય સ્વર - અ, આ, ઇ, ઈ
- **વિજાતીય સંધિના ત્રણ પ્રકાર છે:**
  (ક) **ગુણ સંધિ**
  (ખ) **યણ સંધિ**
  (ગ) **અયાદિ સંધિ**

(ક) ગુણ સંધિ

સ્વર		સંધિસ્વર	ઉદાહરણ
અ + ઇ	એ	સ્વ + ઇચ્છા	સ્વેચ્છા

અ + ઈ	એ	ગણ + ઈશ	ગણેશ
આ + ઇ	એ	યથા + ઇષ્ટ	યથેષ્ટ
આ + ઈ	એ	મહા + ઈશ	મહેશ
અ + ઉ	ઓ	વન + ઉત્સવ	વનોત્સવ
અ + ઊ	ઓ	નવ + ઊઢા	નવોઢા
આ + ઉ	ઓ	મહા + ઉદધિ	મહોદધિ
આ + ઊ	ઓ	ગંગા + ઊર્મિ	ગંગોર્મિ
અ + ઋ	અર્	સપ્ત + ઋષિ	સપ્તર્ષિ
આ + ઋ	અર	મહા + ઋષિ	મહર્ષિ

(ખ) યણ સંધિ

સ્વર	સંધિસ્વર		ઉદાહરણ
ઇ/ઈ +અ/આ	ય	ઇતિ + આદિ	ઇત્યાદિ
ઉ/ઊ + અ/આ	વ	સુ + આગત	સ્વાગત
ઋ + અ/આ	ર્	પિતૃ + આજ્ઞા	

(ગ) અયાદિ સંધિ

સ્વર	સંધિસ્વર		ઉદાહરણ
એ + અ	અય	ને + અન	નયન
ઐ + અ	આય	ગૈ + અક	ગાયક
ઓ + અ	અવ	પો + અન	પવન
ઔ + અ	આવ	પૌ + અક	પાવક

(૨) વ્યંજન સંધિ

☞ બે વ્યંજનો વ્યંજન અને સ્વરનું જોડાણ થાય તેને વ્યંજન સંધિ કહેવાય છે.

નિયમ ૧ : પદને છેડે 'મ્' પછી કોઇ વર્ગીય વ્યંજન આવે તો 'મ્ નો અનુસ્વાર' થાય છે.

સમ્ + કલ્પ = સંકલ્પ

કિમ્ + ચિત = કિંચિત્

નિયમ ૨: પદને છેડે 'મ્' પછી અવર્ગીય વ્યંજન આવે તો (ય્, ર્, લ્, વ્, શ્, ષ્, સ્, હ્) નો અનુસ્વાર થાય છે.

સમ્ + વેદન = સંવેદન

સમ્ + યોગ = સંયોગ

નિયમ ૩ : પદને છેડે 'મ્' પછી સ્વર આવે તો તે સ્વર મ્ની સાથે ભળી જાય છે.

સમ્ + ઈક્ષા = સમીક્ષા

સમ્ + ઋદ્ધ = સમૃદ્ધ

નિયમ ૪ : અનુનાસિક સિવાય કોઇ વર્ગીય વ્યંજન પછી મૃદુ (ઘોષ) વ્યંજન કે સ્વર આવે તો આગલા વ્યંજનની જગ્યાએ તેના જ વર્ગનો ત્રીજો વ્યંજન આવે છે.

સત્ + બુદ્ધિ = સદ્બુદ્ધિ

ષટ્ + આનન = ષડાનન

ચિત્ + આનંદ = ચિદાનંદ

નિયમ ૫ : ત્ નો ચ્ થાય છે.

સત્ + ચરિત્ર = સચ્ચરિત્ર

ઉત્ + ચાર = ઉચ્ચાર

નિયમ ૬ : ત્,થ્,દ્,ધ્, પછી જો 'શ્' આવે તો ત્, થ્, દ્, ધ્, નો 'ચ' થાય અને 'શ' નો 'છ' થાય છે.

ઉદ્ + શ્વાસ = ઉચ્છ્વાસ

અધ્ + શેર = અચ્છેર

ઉદ્ + શૃંખલ = ઉચ્છૃંખલ

ક્, ખ્, ગ્, ઘ્, ચ્, છ્, જ્, ટ્, ઠ્, ડ્, ઢ્, ત્, થ્, દ્, ધ્, ન્, પ્, ફ્, બ્, ભ્, વ્યંજન પછી અનુનાસિક આવે તો તેના વર્ગનો અનુનાસિક મુકાય છે.

ચિત્ + મય = ચિન્મય

જગત્ + નાથ = જગન્નાથ

નિયમ ૭ : ત્ વર્ગના વ્યંજન પછી લ્ આવે તો ત્ વર્ગના વ્યંજનને બદલે લ્ થાય છે.

તત્ + લીન = તલ્લીન

ઉત્ + લાસ = ઉલ્લાસ

ઉદ્ + લેખ = ઉલ્લેખ

નિયમ ૮ : 'હ' ની પહેલાં અનુનાસિક સિવાય ગમે તે વ્યંજન આવે તો 'હ' નો આગલા વ્યંજનના વર્ગનો ચોથો વ્યંજન થાય. જ્યારે આગલા વ્યંજન પોતાના વર્ગનો ત્રીજો વ્યંજન બને છે.

ઉત્ + હાર/ઉદ્ + હાર = ઉદ્ધાર

પત્ + હતિ/પદ્ + હતિ = પદ્ધતિ

નિયમ ૯ : 'સ્' ને પહેલા અ કે આ સિવાયનો કોઇ પણ સ્વર આવે તો 'સ' નો 'ષ' થાય છે.

વિ + સમ = વિષમ

સુ + સુપ્ત = સુષુપ્ત

અભિ +સેક = અભિષેક

નિયમ ૧૦ : ઋ, ર્, કે, ષ્ પછી ન્ આવે તો ન્ નો ણ્ થાય છે.

નિર્ + નય = નિર્ણય

કૃષ્ + ના = કૃષ્ણા

ઋ + ન = ઋણ

નિયમ ૧૧ : ક્ પછી સ્વર આવે તો ક્ નો ગ્ થાય છે.

વાક્ + અવયવો = વાગઅવયવો કે વાગ્-અવયવો

વાક્ + આંડબર = વાગાડંબર

વાક્ + ઇશ = વાગીશ

દિક્ + વિજય દિગ્વિજય

- ક્ પછી જ આવતા ક્ નો ગ્ થાય છે.

પૃથક્ + જન = પૃથગ્જન

નિયમ ૧૨ : ત્ પછી ચ્, જ્,ન્, લ્, આવે ત્યારે પાછલો વર્ણ બેવડાય છે.

સત્ + ચરિત્ર = સચ્ચરિત્ર

જગત્ + નાથ = જગન્નાથ

જગત્ + નિયંતા = જગન્નિયંતા

ઉત્ + જ્વલ = ઉજ્જ્વલ

નિયમ ૧૩ : 'ગ્' પછી સ્વર કે ઘોષ વ્યંજન આવે તો 'ત નો દ્' થાય

તત્ +અનુસાર = તદનુસાર

સત્+આચાર = સદાચાર

નિયમ ૧૪ : 'સ્' ની પહેલા અ કે આ સિવાયનો સ્વર આવે ત્યારે 'સ્' નો 'ષ્' થાય છે.

વિ + સમ = વિષમ

અનુ + સંગ = અનુષંગ

નિયમ ૧૫ : 'ન્' ની પૂર્વે ર્ કે ઋ આવે તો ન્ નો ણ્ થાય છે.

પ્ર + નામ = પ્રણામ

પરિ + નત = પરિણત

પરિ + નીત = પરિણીત

નિયમ ૧૬ : ટ્ નો ડ્ થાય છે.

ષટ્ +યંત્ર = ષડ્યંત્ર

ષટ્ + ગુણ = ષડ્ગુણ

નિયમ ૧૭ : 'ચ કે જ' પછી 'ન' આવે તો 'ન' નો લોપ થાય છે અને 'ન' ની જગ્યાએ 'જ્ઞ' મૂકાય છે.

યજ્ + ન = યજ્ઞ

સુજ્ +ન = સુજ્ઞ

નિયમ ૧૮ : 'ષ' પછી 'ત' આવે તો 'ટ' થાય અને 'થ' આવે તો 'ઠ' થાય છે.

પ્રતિ + સ્થા = પ્રતિષ્ઠા

શિષ્ + ત = શિષ્ટ

ચેષ્ + તા = ચેષ્ટા

અનુ + સ્થાન = અનુષ્ઠાન

નિયમ ૧૯ : ક નો ડ્ થાય છે.

વાક્ +મય = વાડ્મય

દિક્ + મૂઢ = દિડ્મૂઢ

વાક્ + માત્ર = વાડ્માત્ર

(૩) વિસર્ગ સંધિ

નિયમ ૧ : વિસર્ગ પહેલાં 'અ' અને વિસર્ગની પછી ઘોષ વ્યંજન આવે તો વિસર્ગનો 'ઉ' થાય છે પછી આગલા સ્વરમાં ઉ મળતાં બંનેનો 'ઓ' થાય છે.

મનઃ + રથ = મનોરથ

મનઃ + હર = મનોહર

તેજસ્ + વધ = તેજોવધ

અધઃ ગતિ = અધોગતિ

નિયમ ૨ : વિસર્ગની પૂર્વ ઇ, ઈ, ઉ, ઊ, હોય અને વિસર્ગ પછી સ્વર કે મૃદુ વ્યંજન આવે તો વિસર્ગનો 'ર્' થાય છે.

નિઃ + ગમન = નિર્ગમન

નિઃ + અર્થક = નિરર્થક

નિઃ + ઉપયોગી = નિરુપયોગી

દુઃ + ગતિ = દુર્ગતિ

નિયમ ૩ : વિસર્ગનો 'ર્' થયા પછી બીજો 'ર્' આવે તો પહેલો 'ર્' ઊડી જાય છે અને તેના પહેલાં હ્રસ્વ હોય તો તે દીર્ઘ બને છે.

નિઃ + રવ / નિર્+રવ = નીરવ

નિઃ + રોગી / નિર્+રોગી = નીરોગી

નિઃ + રજ / નિર્ + રજ = નીરજ

નિઃ + રસ/ નિર્+ રસ = નીરસ

નિયમ ૪ : વિસર્ગની પછી ત્ કે થ્ આવે તો વિસર્ગનો 'સ્' થાય છે.

નિઃ + તેજ/ નિસ્ + તેજ = નિસ્તેજ

નિઃ + તલ / નિસ્ + તલ = નિસ્તલ

નિયમ ૫ : વિસર્ગ પછી 'ચ' કે 'છ' આવે તો વિસર્ગનો 'શ્' થાય છે.

નિઃ + ચલ / નિશ્ + ચલ = નિશ્ચલ

નિઃ + ચિંત / નિશ્ + ચિંત = નિશ્ચિંત

નિયમ ૬ : વિસર્ગની પહેલાં ઇ કે ઉ હોય અને વિસર્ગ પછી ક્, ખ્, પ્, કે ફ્, આવે તો વિસર્ગનો 'ષ્' થાય છે.

નિસ્ + કામ / નિષ્ + કામ = નિષ્કામ

નિસ્ + પક્ષ / નિષ્ + પક્ષ = નિષ્પક્ષ

નિયમ ૭ : વિસર્ગ પછી શ્, ષ્, કે સ્ આવે તો વિસર્ગ કાયમ રહે છે.

નિઃ + શ્વાસ = નિશ્વાસ

નિઃ + સ્વાર્થ = નિઃ સ્વાર્થ

નિઃ શંક = નિઃશંક

નિયમ ૮ : 'સ્' કે 'ર્' પહેલાં અ આવે અને પછી કઠોર વ્યંજન આવે તો 'સ્' કે 'ર્' નો વિસર્ગ થાય છે.

અંતર્ + કરણ = અંતઃકરણ

પ્રાતર્ +કાળ = પ્રાતઃ કાળ

અધસ્ + પાત = અધઃ પાત

નિયમ ૯ : પદના અંતે 'ર્' પછી મૃદુ વ્યંજન કે સ્વર આવે તો 'ર્' કાયમ રહે છે.

પુનર્ + જન્મ = પુનર્જન્મ

અંતર્ + ગત = અંતર્ગત

અંતર્ + યામી = અંતર્યામી

☞ **GCERT ના ઉદાહરણ:**

સૂર્યાસ્ત = સૂર્ય + અસ્ત

વાતાવરણ = વાત + આવરણ

ભાષાંતર = ભાષા + અંતર

વિદ્યાલય = વિદ્યા + આલય

હરીચ્છા = હરિ + ઇચ્છા

પરીક્ષા = પરિ + ઇક્ષા

દેવીચ્છા = દેવી + ઇચ્છા

ગૌરીશ્વર = ગૌરી + ઇશ્વર

ગુરૂપસદન = ગુરુ + ઉપસદન

સૂંધૂર્મિ = સિંધુ + ઊર્મિ

વધૂર્મિ = વધૂ + ઊર્મિ
સત્યાગ્રહ = સત્ય + આગ્રહ
ચિંતાતુર = ચિંતા + આતુર
સૂક્તિ = સુ + ઉક્તિ
સ્વેચ્છા = સ્વ + ઇચ્છા
ગણેશ = ગણ + ઇશ
યથેષ્ટ = યથા + ઇષ્ટ
મહેશ = મહા + ઇશ
વનોત્સવ = વન + ઉત્સવ
નવોઢા = નવ + ઊઢા
મહોદધિ = મહા + ઉદધિ
ગંગોર્મિ = ગંગા + ઊર્મિ
સપ્તર્ષિ = સપ્ત + ઋષિ
મહર્ષિ = મહા + ઋષિ
હરેન્દ્ર = હર + ઇન્દ્ર
પરોપકાર = પર + ઉપકાર
વિદ્યોપાસના = વિદ્યા + ઉપાસના
ઇત્યાદિ = ઇતિ + આદિ
સ્વાગત = સુ + આગત
પિત્રાજ્ઞા = પિતૃ + આજ્ઞા
નયન = ને + અન
ગાયક = ગૈ + અક
પવન = પો+ અન
પાવક = પૌ + અક
દિગંત = દિક્+ અંત
ષડાનન = ષટ્ + આનન
જગદ્ગુરુ = જગત્ + ગુરુ
અબ્જ = અપ્ + જ
વાગ્દાન = વાક્ + દાન
ષટ્કોણ = ષટ્ + કોણ
સદ્ગુણ = સત્ + ગુણ
વાઙ્મય = વાક્ + મય
ષણ્માસ = ષટ્ + માસ
ઉન્નયન = ઉત્ +નયન
દિઙ્મૂઢ = દિક્ + મૂઢ
સન્મતિ = સત્ + મતિ
ચિન્મય = ચિત્ + મય
જગન્નાથ = જગત્ + નાથ
સન્નારી = સત્ + નારી
કિંચિત્ = કિમ્ + ચિત્
સંયોગ = સમ્ + યોગ
સંરક્ષણ = સમ્ + રક્ષણ
સંતોષ = સમ્ + તોષ

સંવાદ = સમ્ + વાદ
સંલગ્ન = સમ્ + લગ્ન
અધોગતિ = અધઃ + ગતિ
મનોબલ = મનઃ + બલ
નિરાહાર = નિઃ + આહાર
નિર્ધન = અંતર્યામી + યામી
દુષ્કર્મ = દુઃ + કર્મ
ચતુષ્પાદ = ચતુઃ + પાદ
નિષ્ફળ = નિઃ + ફળ
ધનુષ્ટંકાર = ધનુઃ + ટંકાર
નીરોગી = નિઃ + રસ
નિશ્ચિંત = નિઃ + ચિંત
મનશ્ચક્ષુ = મનઃ + ચક્ષુ
પુનશ્ચ = પુનઃ + ચ
નમસ્તે = નમઃ + તે
અંતસ્તત્ત્વ = અંતઃ + તત્ત્વ
નિસ્તેજ = નિઃ + તેજ
તત્ત્વ = તત્ + ત્વ
મહત્ત્વ = મહત્ + ત્વ
સત્ત્વ = સત્ + ત્ત્વ
મહત્તા = મહત્ + તા
સત્તા = સત્ + તા
પર્વતારોહક = પર્વત + આરોહક
રત્નાકર = રત્ન + આકર
સદુપયોગ = સત્ + ઉપયોગ
શૂન્યાવકાશ = શૂન્ય + અવકાશ
સત્રોત્સવ = સત્ર + ઉત્સવ
દિગંબર = દિક્ + અંબર
તદનુસાર = તત્ + અનુસાર
વાક્પતિ = વાક્ + પતિ
સન્મતિ = સત્ + મતિ
સચ્ચરિત્ર = સત્ + ચરિત્ર
વિદ્યુલ્લેખા = વિદ્યુત્ + લેખા
ષડ્રિપુ = ષષ્ + રિપુ
સદ્ગૃહસ્થ = સત્ + ગૃહસ્થ
ઉત્તરાયણ = ઉત્તર + અયન
સન્નારી = સત્ + નારી
વાગ્બાણ = વાક્ + બાણ
દિગંત = દિક્ + અન્ત
નિર્વિવાદ = નિઃ + વિવાદ
શાળોપયોગી = શાળા + ઉપયોગી
મન્વંતર = મનુ + અંતર
સ્વલ્પ = સુ + અલ્પ

વિદ્યોપાસના = વિદ્યા + ઉપાસના
અન્વેષણા = અનુ + એષણા
વનૌષધિ = વન + ઔષધિ
સપ્તર્ષિ = સપ્ત + ઋષિ
ગંગોદક = ગંગા + ઉદક
જીર્ણોદ્ધાર = જીર્ણ + ઉદ્ધાર
યથેષ્ટ = યથા + ઇષ્ટ
તથૈવ = તથા + એવ
ઉમેશ = ઉમા + ઇશ
રાજેશ્વર = રાજ + ઇશ્વર
વ્યગ્ર = વિ + અગ્ર
હૃદયૈક્ય = હૃદય + ઐક્ય
સદૈવ = સદા + એવ
વિશ્વૈકતા = વિશ્વ + એકતા
નિર્મળ = નિઃ + મળ
પર્યાવરણ = પરિ + આવરણ
પરમેશ્વર = પરમ + ઇશ્વર
દુર્ગમ = દુઃ + ગમ

- **ગુજરાતી ભાષાસૌંદર્ય, ભાષા, વિવેક અને ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલયના ઉદાહરણઃ**

લોકાપવાદ = લોક + અપવાદ
ઇશ્વરેચ્છા = ઇશ્વર + ઇચ્છા
સૂર્યોદય = સૂર્ય + ઉદય
રવીન્દ્ર = રવિ + ઇન્દ્ર
કૃષ્ણાવતાર = કૃષ્ણ + અવતાર
અંતરાત્મા = અંતર્ + આત્મા
નિરપરાધ = નિસ્ + અપરાધ
અધોગતિ = અધસ્ + ગતિ
એકાધિક = એક + અધિક
બ્રહ્માસ્ત્ર = બ્રહ્મ + અસ્ત્ર
એકાક્ષરી = એક + અક્ષરી
લાભાલાભ = લાભ + અલાભ
શાસનાધિકારી = શાસન + અધિકારી
રૂદ્રાક્ષ = રૂદ્ર + અક્ષ
ઋણાનુબંધ = ઋણ + અનુબંધ
ઉત્તરાધિકારી = ઉત્તર + અધિકારી
એકાંતર = એક + અંતર
એકાંત = એક + અંત
ગોળાકાર = ગોળ + આકાર
પરમાનંદ = પરમ + આનંદ
મહત્ત્વાકાક્ષા = મહત્ત્વ + આકાક્ષા
વિવેકાનંદ = વિવેક + આનંદ
દિવ્યાત્મા = દિવ્ય + આત્મા
સહજાનંદ = સહજ + આનંદ
વિદ્યાભ્યાસ = વિદ્યા + અભ્યાસ
સેવાર્થે = સેવા + અર્થ
વિદ્યાર્થી = વિદ્યા + અર્થી
શાળાંત = શાળા + અંત
મહાલય = મહા + આલય
આત્માર્પણ = આત્મા + અર્પણ
વિદ્યાલય = વિદ્યા + આલય
મહાત્મા = મહા + આત્મા
વાર્તાલાપ = વાર્તા + આલાપ
સદાનંદ = સદા + આનંદ
ચિંતાતુર = ચિંતા + આતુર
જ્યોતીન્દ્ર = જ્યોતિ + ઇન્દ્ર
શચીન્દ્ર = શચિ + ઇન્દ્ર
હરીન્દ્ર = હરિ + ઇન્દ્ર
અતીન્દ્રિય = અતિ + ઇન્દ્રીય
મુનીન્દ્ર = મુનિ + ઇન્દ્ર
અધીક્ષક = અધિ + ઇક્ષક
પરીક્ષક = પરિ + ઇક્ષક
કવીશ્વર = કવિ + ઇશ્વર
હરીશ = હરિ + ઇશ
દેવીઇચ્છા = દેવી + ઇચ્છા
રજનીશ = રજની + ઇશ
લક્ષ્મીશ = લક્ષ્મી + ઇશ

☞ **એક શબ્દ બાકી**

સૂક્ત = સુ + ઉક્ત
રઘૂત્તમ = રઘુ + ઉત્તમ
અનૂદિત = અનુ + ઉદિત
અનૂર્મિલ = અનુ + ઊર્મિલ
ગજેન્દ્ર = ગજ + ઇન્દ્ર
ભૂપેન્દ્ર = ભૂપ + ઇન્દ્ર
પરમેશ્વર = પરમ + ઇશ્વર
દ્વારિકેશ = દ્વારિકા + ઇશ
સ્વેચ્છા = સ્વ + ઇચ્છા
નરેન્દ્ર = નર + ઇન્દ્ર
નરેશ = નર + ઇશ
પરમોચ્ચ = પરમ + ઉચ્ચ
સર્વોત્તમ = સર્વ + ઉત્તમ
પૂર્વોત્તર = પૂર્વ + ઉત્તર
મહોદય = મહા + ઉદયિ
વિદ્યોત્તેજક = વિદ્યા + ઉત્તેજક
કલોર્મિ = કલા + ઊર્મિ
મહોત્સવ = મહા + ઉત્સવ

મહોર્મિ = મહા + ઊર્મિ
અભ્યંતર = અભિ + અંતર
પ્રત્યક્ષ = પ્રતિ + અક્ષ
અત્યાચાર = અતિ + આચાર
અભ્યુદય = અભિ + ઉદય
પ્રત્યેક = પ્રતિ + એક
સ્થિત્યંતર = સ્થિતિ + અંતર
અભ્યર્થના = અભિ + અર્થના
અધ્યાત્મ = અધિ + આત્મ
પ્રત્યુત્તર = પ્રતિ + ઉત્તર
સ્વચ્છ = સુ + અચ્છ
અન્વીક્ષા = અનુ + ઈક્ષા
હેત્વાભાસ = હેતુ + આભાસ
હિતૈષણા = હિત + એષણા
પુત્રૈષણા = પુત્ર + એષણા
સદૈવ = સદા + એવ
તથૈવ = તથા + એવ
રસૈક્ય = રસ + ઐક્ય
આત્મૈક્ય = આત્મા + ઐક્ય
ગુણૌધ = ગુણ + આધ
જલોધ = જલ + ઓધ
પરમૌદાર્ય = પરમ + ઔદાર્ય
મહૌદાર્ય = મહા + ઔદાર્ય
વનૌષધિ = વન + ઔષધિ
બ્રહ્મર્ષિ = બ્રહ્મ + ઋષિ
દેવર્ષિ = દેવ + ઋષિ
પૃથગ્જન = પૃથક્ + જન
સચ્ચિદાનંદ = સત્ + ચિદાનંદ
ઉચ્ચાર = ઉત્ + ચાર
જગજ્જનની = જગત્ + જનની
તલ્લીન = તત્ + લીન
જગન્નિયંતા = જગત્નિયંતા
ઉલ્લંઘન = ઉત્ + લંઘન
તદુપરાંત = તત્ + ઉપરાંત
તદ્ગુણ = તત્ + ગુણ
ભગવદ્ગીતા = ભગવત્ + ગીતા
શરત્કાલ = શરત્ + કાલ
અભિષિક્ત = અભિ + સિક્ત
અભિષેક = એભિ + સેક
પ્રણામ = પ્ર + નામ
પરિણય = પરિ + નય
પરિણામ = પરિ + નામ
પ્રણિપાત = પ્ર + નિપાત

પરિણતિ = પરિ + નતિ
નિષ્કપટ = નિઃ + કપટ
નિષ્પાપ = નિઃ + પાપ
નિષ્પ્રાણ = નિઃ + પ્રાણ
નિષ્ફળ = નિઃ + ફળ
નિષ્કારણ = નિઃ + કારણ
મનોરથ = મનઃ + રથ
મનોહર = મનઃ + હર
તમોગુણ = તમઃ + ગુણ
તપોધન = તપઃ + ધન
રજોગુણ = રજઃ + ગુણ
મનોરમ્ય = મનઃ + રમ્ય
નિરર્થક = નિઃ + અર્થક
નિર્દય = નિઃ + દય
નિર્ધન = નિઃ + ધન
નિર્મમ = નિઃ + મમ
નિર્વસ્ત્ર = નિઃ + વસ્ત્ર
નિરાધાર = નિઃ+ આધાર
નિર્દંભ = નિઃ + દંભ
નિર્લેપ = નિઃ + લેપ
નિર્બોધ = નિઃ + બોધ
દુર્બોધ = દુઃ + બોધ
નિસ્તેજ = નિઃ + તેજ
દુસ્તર = દુઃ + તર
જાત્યભિમાન = જાતિ + અભિમાન
કોટ્યબધિ = કોટિ + અવધિ
ઇત્યાદિ = ઇતિ + આદિ
મધ્વરિ = મધુ + અરિ
ધાત્રંશ = ધાતૃ + અંશ
પ્રત્યુત્તર = પ્રતિ + ઉત્તર
મન્વન્તર = મનુ + અન્તર
પિત્રાજ્ઞા = પિતૃ + આજ્ઞા
દૈત્યારિ = દૈત્ય + અરિ
શ્રીશ = શ્રી + ઈશ
ભાનૂદય = ભાનુ + ઉદય
અધમાધમ = અધમ + અધમ
મહાશય = મહા + આશય
કવીશ્વર = કવિ + ઈશ્વર
પિતૃણ = પિતૃ + ઋણ
ગજેન્દ્ર = ગજ + ઈન્દ્ર
ચન્દ્રોદય = ચન્દ્ર + ઉદય
રમેશ = રમા + ઈશ
ગંગોદક = ગંગા + ઉદક

ઉત્તમોત્તમ = ઉત્તમ + ઉત્તમ
કૃષ્ણર્દ્ધિ = કૃષ્ણ + ઋદ્ધિ
વર્ષર્તુ = વર્ષા + ઋતુ
ગંગૌધ = ગંગા + ઓધ
વનૌષધિ = વન + ઔષધિ
નયન = ને + અન
નાયક = નૈ + અક
ભવન = ભો + અન
પાવક = પૌ + અક
અક્ષૌહિણી = અક્ષ + ઊહિની
પ્રૌઢ = પ્ર + ઊઢ
પ્રૌઢિ = પ્ર + ઊઢિ
સ્વૈર = સ્વ + ઈર
સ્વૈરિણી = સ્વ + ઈરિણી
ગવ્યૂતિ = ગો + યૂતિ
ગવાક્ષ = ગો + અક્ષ
ગવેન્દ્ર = ગો + ઈન્દ્ર
બિંબૌષ્ઠ = બિંબ + ઓષ્ઠ
દન્તૌષ્ઠ = દન્ત + ઓષ્ઠ
અધરૌષ્ઠ = અધર + ઓષ્ઠ
મનીષા = મનસ્ + ઈષા
માર્તંડ = માર્ત + અંડ
પતંજલિ = પત (ન્) + અંજલિ
ચિદ્રૂપ = ચિત્ + રૂપ
મૃત્પાત્ર = મૃદ્ + પાત્ર
ક્ષુત્તૃષા = ક્ષુધ્ + તૃષા
વાગ્ઘરિ/વાગ્હરિ = વાક્ + હરિ
ઉદ્ધાર/ ઉદ્હાર = ઉદ્ + હાર
સન્નન્ત = સન્ + અન્ત
સન્નચ્યુત = સન્+ અચ્યુત
ઉચ્છૃંખલા = ઉદ્+ શૃંખલ
શ્વાસોચ્છ્વાસ = શ્વાસ + ઉદ્ + શ્વાસ
શિરચ્છેદ = શિર + છેદ
અચ્છિદ્ર = અ + છિદ્ર
લક્ષ્મીચ્છાયા = લક્ષ્મી + છાયા
આચ્છાદન = આ + છાદન
માતૃષ્વસા = માતૃ + સ્વસા
પિતૃષ્વસા = પિતૃ + સ્વસા
ઉત્તંભન = ઉદ + સ્તંભન
પુંસ્કોલિક = પુમ્ + કોકિલ
મનોભાવ = મનઃ + ભાવ
મનોવૃત્તિ = મનઃ + વૃત્તિ
મનોરથ = મનઃ + રથ
મનોનુકૂલ = મનઃ + અનુકૂલ
નિર્મર્યાદ = નિઃ + મર્યાદ
દુર્જન = દુઃ + જન
એક શબ્દ બાકી
શનૈશ્ચર = શનૈ + ચર
નિસ્તાપ = નિસ્ + તાપ
દુષ્ટીકા = દુઃ + ટીકા
દુષ્પ્રકૃતિ = દુસ્ + પ્રકૃતિ
નિષ્કારણ = નિસ્ + કારણ
પૌઢ = પ્ર + ઊઢ
રામાયણ = રામ + અયન
નારાયણ = નાર + અયન

☞ અન્ય ઉદાહરણ

પૃથ્વી = પૃથુ + ઈ
સેવાશ્રમ = સેવા + આશ્રમ
પૃથ્વીશ = પૃથુ + ઈશ
વધૂત્સાહ = વધૂ + ઉત્સાહ
સચરાચર = સચર+ અચર
સહાનુભૂતિ = સહ + અનુભૂતિ
સાર્થક = સ + અર્થક
એકાન્ત = એક + અન્ત
સ્વાપર્ણ = સ્વ + અર્પણ
જ્ઞાનભાવ = જ્ઞાન + અભાવ
વજ્રાસુર = વજ્ર + અસુર
ભાવાવેશ = ભાવ + આવેશ
રાજ્યાસન = રાજ્ય + આસન
ચિન્તાતુર = ચિન્તા + આતુર
બ્રહ્માંડ = બ્રહ્મ + અંડ
સત્યાસત્ય = સત્ય + અસત્ય
શિષ્ટાચાર = શિષ્ટ + આચાર
આજ્ઞાર્થી = આજ્ઞા + અર્થી
પ્રતીતિ = પ્રતિ + ઈતિ
પ્રતીક્ષા = પ્રતિ + ઈક્ષા
નીતીશ = નીતિ + ઈશ
વૃકોદર = વૃક + ઉદર
મરણોત્તર =મરણ + ઉત્તર
માતેચ્છા = માતા + ઈચ્છા
માતૈશ્વર્ય = માતા + ઐશ્વર્ય
વ્યાયામ = વિ + આયામ
ન્યૂન = નિ + ઊન
પ્રત્યક્ષ = પ્રતિ + અક્ષ
પ્રત્યુત્તર = પ્રતિ + ઉત્તર
વ્યાસ = વિ + આસ

ગુર્વાજ્ઞા = ગુરુ + આજ્ઞા
અન્વેષક = અનુ + એષક
પિત્રર્થ = પિતૃ + અર્થ
પિત્રાદેશ = પિતૃ + આદેશ
સામયિક = સામે + ઇક
મયૂર = મે + ઊર
વટવૃક્ષ = વટો + ઋક્ષ
શ્રાવસ્તી = શ્રૌ + અસ્તી
સ્વેચ્છાચર = સ્વ + ઇચ્છા + આચાર
સાનંદાશ્ચર્ય = સ + આનંદ + આશ્ચર્ય
સાંગોપાંગ = સ + અંગ + ઉપાંગ
અગ્ન્યસ્ત્ર = અગ્નિ + અસ્ત્ર
વિદ્યુતલેખા = વિદ્યુત + લેખા
શ્રદ્ધાંજલિ = શ્રત્ + ધા + અંજલિ

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

1. નીચેનામાંથી ખોટી સંધિ દર્શાવો.
(A) અર્ધનારી + ઈશ્વર = અર્ધનારીશ્વર
(B) હરિ + ઈચ્છા = હરેચ્છા
(C) ભાનુ + ઉદય = ભાનૂદય
(D) સુ + ઉક્તિ = સૂક્તિ

2. નીચેનામાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી સંધિ છોડો. 'પ્રત્યુત્તર'
(A) પ્રત્તયુ + ઉત્તર (B) પ્રત્તયુ + ત્તર
(C) પ્રતિ + ઉત્તર (D) પ્રતિ + યુત્તર

3. 'ઇતિહાસ' શબ્દનો સાચો સંધિવિગ્રહ કયો છે ?
(A) ઇતિ + હ્રાસ (B) ઇતિ + હ + આસ
(C) ઇતી + હાસ (D) ઇતીહ + આસ

4. નીચેનામાંથી ખોટી સંધિ બતાવો.
(A) સમ્ + ચય = સંચય (B) નિસ્ + રોગ = નિરોગ
(C) નિસ્ + શ્વાસ = નિઃશ્વાસ (D) સમ્ + વાદ = સંવાદ

5. નીચેનાની યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી સંધિ જોડો. 'પ્રતિ + એક'
(A) પ્રતિએક (B) પ્રતયેક
(C) પ્રત્યેક (D) પતાકા

6. પિતૃ + આજ્ઞાની સંધિ શું થશે ?
(A) પિતોજ્ઞા (B) પિત્રાજ્ઞા
(C) પિતઆજ્ઞા (D) પિતાજ્ઞા

7. સંધિ છોડો : 'સંતોષ'
(A) સં + તોશ (B) સં + તોષ
(C) સમ્ + તોષ (D) સામ્ + તોષ

8. 'પ્રેક્ષક' શબ્દની સંધિ છૂટી પાડો.
(A) પ્રેક્ + શક (B) પ્ર + ઈક્ષક
(C) પ્રેકઃ + શક (D) પ્ર + અક્ષક

9. નીચેનામાંથી સાચી સંધિનો વિગ્રહ શોધો.
(A) મનોરથ = મનુ + રથ (B) વ્યસ્ત = વિ + અસ્ત
(C) પૃથ્વી = પૃ + ઈથી (D) યોગેશ = યોગ + ઈશ

10. સંધિ છૂટી પાડો - મધ્યાહ્ન
(A) મધ્ય + અહ્ન (B) મધ્યા + અહ્ન
(C) મધ્ય + આહન (D) મધ્યા + આહ્ન

11. કઈ સંધિ ખોટી છે ?
(A) યથા + ઇચ્છા = યથેચ્છા
(B) સરસ્ + વર = સરોવર
(C) ઇન્દ્ર + દિક = ઇન્દ્રાદિક
(D) ઉદ્ + નત = ઉન્નત

12. સંધિ લખો : ઉચ્ચાલન
(A) ઉચ્ચ + અલન (B) ઉદ્ + ચલન
(C) ઉદ્ + ચાલન (D) ઉચ્ચ + અલન

13. 'તપોવન' શબ્દની સંધિ છોડો.
(A) તપ + વન (B) તપો + વન
(C) તપઃ + વન (D) તપોઃ + વન

14. ઉત્પ્લવની સંધિ કઈ ?
(A) ઉત્ + પ્લવ (B) ઉદ્ + પ્લવ
(C) ઉચ્ + પ્લવ (D) ઉજ્ + પ્લવ

15. પિત + ઔદાર્ય = ...
(A) પિતૌદર્ય (B) પિતૃઔર્ધ્ય
(C) પિત્રૌદાર્ય (D) પિત્રોદર્ય

16. સંધિ લખો : સિન્ધુ + ઊર્મિ
(A) સિન્ધુર્મિ (B) સિન્ધ્વર્મિ
(C) સિન્ધુર્મિ (D) સિન્ધૂર્મિ

17. સંધિ લખો : સૂક્તિ

(A) સુ + ઉક્તિ (B) સ્વ + ઉક્તિ
(C) સુત્ + ઉક્તિ (D) સૂ + ઉક્તિ

18. નીચેનાની યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી સંધિ જોડો. 'નિઃ + તેજ'

(A) નિઃતેજ (B) નીતેજ
(C) નિસ્તેજ (D) નીસ્તેજ

19. સંધિવિગ્રહની રીતે નીચેનામાંથી ખોટો ઉત્તર કયો છે ?

(A) નિરાકરણ = નિર્ (નિઃ) + આકરણ
(B) શ્રદ્ધા = શ્રત્ + ધા
(C) મહત્વકાંક્ષા = મહત્વા + આકાંક્ષા
(D) વ્યવહાર = વિ + અવહાર

20. નીચેનામાંથી સાચી સંધિનો વિગ્રહ શોધો.

(A) મનોરથ = મનુ + રથા (B) વ્યસ્ત = વિ + અસ્ત
(C) પૃથ્વી = પૃ + ઈથી (D) યોગેશ = યોગા + ઈશ

21. નિષ્કામ શબ્દની સંધિ છૂટી પાડો.

(A) નિષ + કામ (B) નિઃ + કામ
(C) નિશ્ + કામ (D) નિસ્ + કામ

22. ષષ્ + કોણ સંધિ જોડો.

(A) ષટ્કોણ (B) ષટકોણ
(C) ષષ્ટકોણ (D) ષષ્કોણ

23. 'વિવેકાનંદ' સંધિ છૂટી પાડો.

(A) વિવેક + આનંદ (B) વિવેક + અનંદ
(C) વિવેકા + આનંદ (D) વિવેકા + આનંદ

24. 'વિદ્યા + ઉત્તેજક' સંધિ જોડો.

(A) વિદ્યાત્તેજક' (B) વિદ્યઉત્તેજક'
(C) વિદ્યોત્તેજક' (D) વિદ્યાઉત્તેજક'

25. સાચી સંધિ ઓળખી બતાવો.

(A) દુર + કર = દુષ્કર
(B) કાલ + ઈશ્વર = કાલઈશ્વર
(C) વ્યોમ + ઈશ = વ્યોમેશ
(D) કવિ + ઈન્દ્ર = કવિન્દ્ર

26. ધનુઃ + ટંકાર સંધિ જોડો.

(A) ધનુસ્ટંકાર (B) ધનુકટંકાર
(C) ધનુષ્ટંકાર (D) ધનુટંકાર

27. 'દિગંત' શબ્દની સંધિ છૂટી પાડો.

(A) દિગ્ + અંત (B) દિક્ + અંત
(C) દિક + અંત (D) દિગ + અંત

28. 'પર્યાવરણ' શબ્દની સાચી સંધિ જણાવો.

(A) પર્યા + વરણ (B) પરિ + આવરણ
(C) પર્ય + આવરણ (D) પર + આવરણ

29. સંધિ લખો : 'પરિણીત'

(A) પરિ + નત (B) પરી + ણત
(C) પરી + નીત (D) પરિ + ણત

30. સંધિ લખો : 'પૃથક્ + જન'

(A) પૃથકજન (B) પૃથ્થકજન
(C) પૃથકકજન (D) પૃથગ્જન

31. નીચેનામાંથી યોગ્ય સંધિ પસંદ કરો : શે + અન

(A) શયન (B) શેયન
(C) શેઅન (D) શાયન

32. સંધિ લખો : 'ઉચ્ચાર'

(A) ઉ + ચાર (B) ઉદ્ + ચાર
(C) ઉચ્ચ + આર (D) ઉર્ + ચાર

33. સાચી સંધિ જણાવો.

(A) નિઃ + રય = નિર્ણય (B) અધો + મુખ = અધોમુખ
(C) તત્ + મય = તન્મય (D) રજ + ઈન્દુ = રજનીન્દું

34. તત્ +જ્ઞ = ...

(A) તજ્જ્ઞ (B) તમજ્ઞ
(C) તત્જ્ઞ (D) તપજ્ઞ

35. નીચેનામાંથી કઈ સંધિ અયોગ્ય રીતે જોડાઈ છે ?

(A) શાસ્ત્ર + ઉક્તિ = શાસ્ત્રોક્તિ
(B) નિઃ + રસ = નીરસ
(C) પૌ + અક = પાવક
(D) પ્ર + ઈક્ષક = પ્રેષક

36. કઈ સંધિ સાચી રીતે જોડાયેલી છે ?

(A) હિમા + આલય = હિમાલય
(B) હરી + ઈન્દ્ર = હરિન્દ્ર
(C) નિસ્ + નય = નિર્ણય
(D) સુષ્ + અમ = સુષુમ

37. નીચેનામાંથી સાચી સંધિ શોધો : 'સાશ્ચર્ય'

(A) સા + શ્ચર્ય (B) સ + એશ્ચર્ય
(C) સાસ્ + અચર્ય (D) સ + આશ્ચર્ય

38. 'પર્યટન' શબ્દની સાચી સંધિ શોધો.

(A) પરિ + ટન (B) પર્ + અટન
(C) પરિ + અટન (D) પર્ય + ટન

39. સંધિ છોડોમાં કયો વિગ્રહ સાચો છે ?

(A) સ્વચ્છ = સુ + અચ્છ (B) ધનુબાણ = ધનુષ્ય + બાણ
(C) પાવક = પો + અક (D) સોહન = શે + અન

40. 'પ્રણય + ઊર્મિ' - સંધિ જોડો.

(A) પ્રણયોર્મિ (B) પ્રણયઉર્મિ
(C) પ્રણયોર્મી (D) પ્રણયઊર્મિ

41. 'મન્વન્તર' સાચી રીતે થયેલો સંધિવિગ્રહ જણાવો.

(A) મન્વં + તર (B) મનુ + અન્તર
(C) મન્વ + અન્તર (D) મનૂ + અંતર

42. સંધિ લખો : વાક્ + ઈશ

(A) વાગીશ (B) વાકેશ
(C) વાકીશ (D) વાગેશ

43. અધસ્ + ગતિ = ...

(A) અધોગતિ (B) અધગતિ
(C) ઓધગતિ (D) અધસ્ગતિ

44. 'અવનીશ' શબ્દની સાચી સંધિ ?

(A) અવન્ + ઈશ (B) અવ + નીશ
(C) અવની + શ (D) અવની + ઈશ

45. સાચી સંધિ લખો : 'સમૃદ્ધિ'

(A) સમ્ + ઉદ્ધિ (B) સમ્ + વૃદ્ધિ
(C) સમ્ + ઋદ્ધિ (D) સ + મૃદ્ધિ

46. આ + ઈ = એ - નિયમ કઈ સંધિ છોડતાં લાગુ પડે છે ?

(A) મહર્ષિ (B) રજનીશ
(C) સુરેશ (D) રમેશ

47. સંધિ જોડો : જ્ઞાન + ઈશ્વર

(A) જ્ઞાનેશ્વર (B) જ્ઞાનિશ્વર
(C) જ્ઞાનીશ્વર (D) જ્ઞાનઈશ્વર

48. ઓ + અ = અવ એ નિયમ નીચેનામાંથી કઈ સંધિ છોડતાં લાગુ પડે છે ?

(A) પો + અન = પવન (B) ને + અન = નયન
(C) પૌ + અન = પાવન (D) નૌ + ઈક = નાવિક

49. કઈ સંધિનો વિગ્રહ સાચો છે ?

(A) ગે + અન = ગાયન (B) સ્વા + આગત = સ્વાગત
(C) સમ્ + મતિ = સન્મતિ (D) રામ + અયન = રામાયણ

50. સાચી સંધિ જોડેલો શબ્દ શોધી કાઢો.

(A) સ્વ + અચ્છ = સ્વચ્છ (B) શિર + મણિ = શિરોમણિ
(C) મહે + ઈચ્છા = મહેચ્છા (D) સ્વ + ઈચ્છા = સ્વેચ્છા

51. સાચી સંધિ જોડેલા શબ્દ શોધો.

(A) હિત + એષી = હિતેષી
(B) હર્ષ + ઉલ્લાસ = હર્ષુલ્લાસ
(C) હસ્તા + અક્ષર હસ્તાક્ષર
(D) હર્ષ = આવેશ + હર્ષાવેશ

52. અ + અ = આ - સંધિ માટે ક્યો શબ્દ સાચો છે ?

(A) વૃદ્ધાવસ્થા (B) ભાષાન્તર
(C) શિષ્ટાચાર (D) વિશ્વાધાર

53. સંધિ લખો : 'અત્યંત'

(A) અત્ + અંત (B) અતિ + અંત
(C) અતિ + અંત (D) અત્ય + અંત

54. સંધિ લખો : 'તલ્લીન'

(A) તલ + લીન (B) તદ્ + લીન
(C) ત + લીન (D) તલ્લ + ઈન

55. 'નિર્ણય' શબ્દની સંધિ જોડો.

(A) નિ + ર્ણય (B) નિ + નય
(C) નિ + અર્ણય (D) નિસ્ + નય

56. સંધિ અને પ્રકારને યોગ્ય રીતે ગોઠવો.

(1) રવિ + ઇન્દ્ર (A) સજાતીય સંધિ
(2) નિસ્ + તેજ (B) વિજાતીય સંધિ
(3) શિવ + આલય (C) વ્યંજન સંધિ
(4) પુરુષ + ઉત્તમ (D) સ્વર સંધિ

57. સંધિ છોડો : ગાયક

(A) ગો + યક (B) ગૈ + અક
(C) ગા + યક (D) ગૌ + અક

58. 'પુત્રૈષણા'ની સંધિ છૂટી પાડો.

(A) પુત્ર + ઐષણા (B) પુત્ર + એષણા
(C) પુત્રે + ષણા (D) પુત્રૈ + ષણા

59. પરીક્ષાની સંધિ છોડો.

(A) પરિ + ઇક્ષા (B) પરી + ઇક્ષા
(C) પર્ + ક્ષા (D) પરી + ક્ષા

60. જગદીશની સંધિ છોડો.

(A) જગત્ + ઈશ (B) જગ + દીશ
(C) જગ + ઈશ (D) જગ + અતીથ

61. સંધિ છોડો : ઉચ્છ્વાસ

(A) ઉચ્છ્ + વાસ (B) ઉત્ + શ્વાસ
(C) ઉચ્છ + અવાસ (D) ઉછ્ + શ્વાસ

62. સંધિ જોડો : ને + અન

(A) નયન (B) નોન
(C) ન્ય (D) નેન

63. નીચેનામાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી સંધિ જોડો. પ્રતિ + એક

(A) પ્રતિએક (B) પ્રત્યેક
(C) પ્રત્તયેક (D) પતાકા

64. સંધિ જોડો : જ્યોતિ + ઈન્દ્ર

(A) જ્યોતિન્દ્ર (B) જ્યોતીન્દ્ર
(C) જ્યોતોન્દ્ર (D) જ્યોતેન્દ્ર

65. સાચો સંધિવિગ્રહ શોધો : સુષુપ્તિ

(A) સૂ + સુપ્તિ (B) સૂ + સૂપ્તિ
(C) સુ + સુપ્તિ (D) સૂ + ષુપ્તિ

66. પવન

(A) પો + અન (B) પૌ + આન
(C) પૌ + અન (D) પો + આન

67. નીચેની સંધિઓ પૈકી કઈ સંધિ સાચી છે ?

(A) નાયક = ને + એક (B) નાયક = ને + અક
(C) પવન = પૌ + અન (D) નાવિક = નો + ઈક

68. નીચેનામાંથી ખોટી સંધિ શોધો.

(A) ઉચ્છ્વાસ = ઉદ્ + શ્વાસ (B) નિર્ણય = નિસ્ + નય
(C) ઋણ = ઋ + ન (D) ઉદ્ધાર = ઉદ્ + ધાર

69. નીચેના પૈકી કઈ સંધિ સાચી છે ?

(A) પ્રણયોર્મિ = પ્રણય + ઉર્મિ (B) નવોઢા = નવ + ઉઢા
(C) પ્રણયોર્મિ = પ્રણય + ઊર્મિ (D) વુકોદર = વૃક + ઉદર

70. નીચેના પૈકી કઈ સંધિ ખોટી છે ?

(A) નિઃ + દોષ = નિર્દોષ (B) ગુણ + ઓઘ = ગુણોઘ
(C) અભિ + સેક = અભિષેક (D) તત + આકાર = તદાકાર

71. નીચેના પૈકી સાચી સંધિ શોધો.

(A) દુસ + યોધન = દુર્યોધન
(B) તત + મય = તન્મય
(C) સુ + અલ્પ = સ્વલ્પ
(D) તમામ સાચાં છે.

72. 'રમા + ઈશ' શબ્દની સંધિ જોડો.

(A) રમાશ (B) રમેશ
(C) રેમષ (D) રમૈષ

73. અનધિકૃતની સાચી સંધિ કઈ ?

(A) અન્ + અધિકૃત (B) અન + ધિકૃત
(C) અન + અધિકૃત (D) અન્ય + ધિકૃત

74. ચતુસ + ઘાતની સંધિ શું થશે ?

(A) ચતુષ્ઘાત (B) ચતઘાત
(C) ચતુઃઘાત (D) ચતુસ્ઘાત

75. નિર્ + અવધિ = ...

(A) નિરાવધિ (B) નિષાવધિ
(C) નિરઅવધિ (D) નિરવધિ

76. સંધિવિગ્રહની રીતે નીચેનામાંથી ખોટો ઉત્તર કયો છે ?

(A) શિષ્ટાચાર = શિષ્ટ + આચાર
(B) વાતાવરણ = વાત + આવરણ
(C) કૃષ્ણાવતાર = કૃષ્ણા + અવતાર
(D) વ્યવહાર = વિ + અવહાર

77. 'મહોદય' સંધિ છોડો.

(A) મહો + દય (B) મહા + ઉદય
(C) મહો + ઉદય (D) મહા + અધય

78. સંધિ જોડો : રવિ + ઈન્દ્ર

(A) રવિન્દ્ર (B) રવીન્દ્ર
(C) રવિઈન્દ્ર (D) રવીઈન્દ્ર

79. સાચી સંધિ લખો : ઉપેક્ષિતા

(A) ઉપ + ઐક્ષિતા (B) ઉપા + ઈક્ષિતા
(C) ઉપ + એક્ષિતા (D) ઉપ + ઈક્ષિતા

80. સાચી સંધિ લખો : વ્યાપક

(A) વ્ય + અપક (B) વિ + આપક
(C) વિ + અપાક (D) વ્ય + આપક

81. નીચેનામાંથી 'નિર્દોષ' શબ્દની સાચી સંધિ કઈ છે ?

(A) નિર + દોષ (B) નિ + દોષ
(C) નિઃ + દોષ (D) નીઃ + દોષ

82. 'વ્યંજન' શબ્દની સાચી સંધિ જણાવો.

(A) વ્યં + જન (B) વી + અંજન
(C) વિ + અંજન (D) વ્ય + અંજન

83. 'વિદ્યાર્થી' શબ્દની સંધિ છૂટી પાડો.

(A) વિદ્યા + અર્થી (B) વિદ્ય + અર્થી
(C) વિદ્ય + આર્થી (D) વિદ્યા + આર્થી

84. 'ષડ્યંત્ર' શબ્દની સંધિ છૂટી પાડો.

(A) ષડ્ + યંત્ર (B) ષડ + યંત્ર
(C) ષટ્ + યંત્ર (D) ષટ + યંત્ર

85. 'સુષ્મા' શબ્દની સંધિ છૂટી પાડો.

(A) સુ + ષમા (B) સુ + ષ્મા
(C) સુ + સમા (D) સુ + સ્મા

86. 'તીર્થોત્તમ' શબ્દની સંધિ છૂટી પાડો.
(A) તીર્થ + ઉત્તમ (B) તીર્થો + ત્તમ
(C) તિર્થ + ઉત્તમ (D) તીર્થો + ઉત્તમ

87. 'અભિ + અંતર' શબ્દની સંધિ જોડો.
(A) અભિઅંતર (B) અભિંતર
(C) અભ્યંતર (D) અભ્યતંર

88. 'નિષેધાજ્ઞા' શબ્દની સંધિ છૂટી પાડો.
(A) નિષેધા + જ્ઞા (B) નિષેધ + આજ્ઞા
(C) નિષેધા + આજ્ઞા (D) નિષે + ધાજ્ઞા

89. 'ચતુર + પદી' શબ્દની સંધિ જોડો.
(A) ચતુર્પદી (B) ચતુરપદી
(C) ચતુષ્પદી (D) ચતુષ્પદી

90. 'સંકલ્પ' શબ્દની સંધિ છૂટી પાડો.
(A) સં + કલ્પ (B) સમ્ + કલ્પ
(C) સમ + કલ્પ (D) સમ + ક્લ્પ

91. 'નિષ્કામ' શબ્દની સંધિ છૂટી પાડો.
(A) નિસ્ + કામ (B) નિર્ષ્ + કામ
(C) નિસ + કામ (D) નિષ + કામ

91. સંસાર શબ્દની સાચી સંધિ છોડો.
(A) સન્ + સાર (B) સત્ + સાર
(C) સમ્ + સાર (D) સઃ + સાર

93. કઈ સંધિ યોગ્ય રીતે જોડાયેલી છે ?
(A) દક્ષિણા + મુખ = દક્ષિણાભિમુખ
(B) અભિ + સેક = અભિશેક
(C) ભાનુ + દય = ભાનૂદય
(D) વિ + અર્થ = વ્યર્થ

94. કવિન્દ્રની સાચી જોડણી શોધો.
(A) કવી + ઈન્દ્ર (B) કવિ + ઈન્દ્ર
(C) કવી + ઈન્દ્ર (D) કવિ + ઈન્દ્ર

95. 'પ્રણય + ઊર્મિ' - સંધિ જોડો.
(A) પ્રણયોર્મિ (B) પ્રણયઉર્મિ
(C) પ્રણયોર્મી (D) પ્રણયઊર્મિ

96. સંધિ છોડો : અભ્યાસ
(A) અભ્ય + આસ (B) અભ્ય + અસ
(C) અભિ + યાસ (D) અભિ + આસ

97. સંધિ છોડો : 'પૃથ્વી'
(A) પૃથ + વી (B) પૃથ + ઈ
(C) પૃથુ + ઈ (D) પૃ + થ + વી

98. આપેલ શબ્દની સંધિ છૂટી પાડો : હેત્વાભાસ
(A) હેતુ + આભાસ (B) હેત્ + આભાસ
(C) હેતથ + આભાસ (D) હેત્વ + ભાસ

99. કયો સંધિ વિગ્રહ યોગ્ય નથી ?
(A) પરિણિત = પરિ + નિત (B) સૃષ્ટિ = સૃજ + તિ
(C) પર્યટન = પરિ + અટન (D) દિકંબર = દિક્ + અંબર

100. નીચેનામાંથી સાચી રીતે જોડેલી સંધિ કઈ છે ?
(A) વિ + સમ = વિશમ
(B) વિ + અગ્ર = વ્યગ્ર
(C) પરી + આવરણ = પર્યાવરણ
(D) વ + ઉત્પત્તિ = વ્યુત્પત્તિ

101. સંધિ જોડો : નિગમ + આગમ
(A) નિગમગમ (B) નિવાગમ
(C) નિગમાગમ (D) નિગમોગમ

102. સંધિ છોડોઃ પર્યુત્સુક
(A) પરિ + ઉત્સુક (B) પર્યુ + ઉત્સુક
(C) પારિ + ઊત્સુક (D)પરિઃ + ઉત્સુક

103. સંધિ છોડો. પરિણતિ
(A) પરિ + ણતિ (B) પરિ + અનીતિ
(C)પરિ + નતિ (D) પર્ + નતિ

104. સંધિ જોડોઃ તદ + રૂપ
(A) તદ્રુપ (B) તઃરૂપ
(C) તદુરૂપ (D) તૌરૂપ

105. સંધીનો વિગ્રહ કરો : શ્રીશ
(A) શ્રી+ ઈશ (B) શ્ર + ઈશ
(C) શ્રી + ઈષ (D) શ્ર + ઈસ

106. સંધી જોડો : અધ્+ શેર
(A) આધાશેર (B) અચ્ચેર
(C) અધશેર (D)અત્ચેર

107. સંધિનો વિગ્રહ કરોઃ ભૂર્જિત
(A) ભુ + ઉર્જિત (B) ભુ + ઊર્જિત
(C) ભૂ + ઊર્જિત (D) ભુ + ઉજિત

108. સંધિ છોડોઃ પ્રતિષ્ઠિત
(A) પતિ + સ્થિત (B) પ્રતિ + સ્થિત
(C) પ્રતિ + ષ્ઠિત (D) પ્રતિ + અસ્થિત

109. સંધિ જોડો. : ભાવ + ઉદ્રેકા
(A) ભાવેદ્ધ (B) ભાવોદ્રેક
(C) ભાવોઓદ્રક (D) ભાવુદ્રક

110. સંધિ જોડો : અભિ + આસ + ઈક

(A) અભ્યાસિક (B) અભિયાસિક
(C) આભ્યસિક (D) આભ્યાસિક

111. સંધિ જોડો. સુખ + ઈપ્સા

(A) સુખાપ્સા (B) સુખેપ્સા
(C) સુખીપ્સા (D) સુખેપ્પા

112. સંધિનો વિગ્રહ કરો. અંતરર્ગર્ભ

(A) અંર્ત + ગર્ભ (B) અંતઃ + ર્ગર્ભ
(C)અંર્ત + ગંભ (D) અંર્ત + ગાર્ભ

113. સંધિ છોડો. યુધિષ્ઠિર

(A) યુધિ + ષ્ઠિર (B) યુધ્ધ + સ્થિર
(C) યુધિ + સ્થિર (D) યુધ + અસ્થિર

114. સંધિ જોડો. સત્ + ચારિર્ત્ય

(A) સદચારિત્ર (B) સચ્ચારિર્ત્ય
(C) સતચરિત્ર (D) સચ્ચારિત્રય,

115. સંધિનો વિગ્રહ કરો. અભિષિક્ત

(A) અભિ + શિક્ત (B) અભિ + સિક્ત
(C) અભિઃ + સિક્ત (D) અભ્ય + સિક્ત

116. સંધિ છોડો. : સુષુપ્ત

(A) સુ + ષુપ્ત (B) સુ + શુપ્ત
(C) સ + સુપ્ત (D) સુ + સુપ્ત

117. સંધિ જોડો. ઉદ્ + હાર

(A) ઉધાર (B) ઉદ્ધાર
(C)ઉધ્ધર (D) ઉધ્ધાર

118. સંધિ જોડો. અધ્ + શેર

(A) આધાશેર (B) અચ્છેર
(C) અધશેર (D) અચ્છેર

119. સંધિનો વિગ્રહ કરો. ભૂર્જિત

(A) ભુ + ઉર્જિત (B) ભુ + ઊર્જિત
(C) ભૂ + ઊર્જિત (D)ભુ + ઉજિત

120. સંધિ જોડો. પ્ર + નિપાત

(A) પ્રણિપાત (B) પ્રપાત
(C) પ્રનિપાત (D) પરિપા

121. સંધિ છોડો. આશીર્વાદ

(A) આશિઃ+ વાદ (B) આષિઃ+ વાદ
(C) આસિઃ+ વાદ (D)આશિષ + વાદ

122. સંધિ જોડો.શિલ્પ + અનુકૂલ

(A) શિલ્પનુકુલ (B) શિલ્પાનુકુલ
(C) શિલ્પાનુકૂલ' (D) શિલ્પાનૂકૂલ

123. સંધિ છોડો. પાવક

(A) પો + એક (B) પાવ + અક
(C) પાવ + ઈક (D) પૌ + અક

124. સંધિ છોડો. માત્રાદેશ

(A) માત્ર + આદેશ (B) માતૃ + આદેશ
(C) માતૃ + દેશ (D) માતુ + આદેશ

125. સંધિ જોડો.: પ્રતિ + ઈતિ

(A) પ્રતીતી (B) પ્રતીતિ
(C) પ્રતિતિ (D) પ્રાતીતિ

126. સંધિ જોડો. મહા + અંભોધિ

(A) મહાભોધિ (B) મહેંભોધિ
(C) મહાંભોધિ (D) મહૌભોધિ

127. સંધિ જોડો. સ્વ + ઈચ્છા + આચાર

(A) સુવેચ્છાચાર (B) સ્વેચ્છાચાર
(C) સ્વોચ્છાચાર (D) સુવાચ્છાચાર

128. સંધિ જોડો. સ + આદિ + અંત

(A) સાદ્યંત (B) સધ્યાંત
(C) સાધ્યાંત (D) સાધંત

129. સંધિ છોડો. સૃષ્ટિ

(A) સૃજ + તિ (B) સુજ + તિ
(C) સૂસ્ + તિ (D) સૂઃ + અતિ

130. સંધિ જોડો. મનસ્ + ચક્ષુ

(A) મનઃચક્ષુ (B) મનોચક્ષુ
(C) મનશ્ચક્ષુ (D) મનચક્ષુ

131. સંધિ છોડો. ઐતિહાસિક

(A) ઈતિ +હાસિક (B) ઈતિહાસ + એક
(C) ઈતિહાસ + ઈક (D) ઐતિહાસ + ઈક

132. સંધિ જોડો.સુ + અલ્પ

(A) સ્વાલ્પ (B) સ્વલ્પ
(C) સ્વૈલ્પ (D) સ્વોલ્પ

133. સંધિ જોડો. તત્ + કાલીન

(A) તાત્કાલિક (B) તરોકાલીન
(C) તત્કાલ (D) તત્કાલીન

134. સંધિ જોડો. પુર્ન + ઉક્તિ

(A) પુનરોક્તિ (B) પુનારુક્તિ
(C) પુનરુક્તિ.. (D) પુનઃઉક્તિ

135. સંધિ જોડો.: 'ઉદ્ + ચાલન'

(A) ઉચ્ચાલન (B) ઉછાલન
(C) ઉચ્ચાલન (D) ઉચ્છાલન

136. સંધિ છોડો. પદ્ધતિ

(A) પદ + પતિ (B) પદ + હતિ
(C) પદ + ઉપતિ (D) પદ + હતિ

137. સંધિ છોડો. નિર્ણય

(A) નિસ + ણય (B) નિસ + નય
(C) નિસ + ણય (D) નિસ + અનય

138. સંધિ છોડો. યશોજ્જવલ -

(A) યશો + ઉજવલ (B) યશ + ઉદ્ + જવલ
(C) યશ + ઉદ + જવલુ (D) યશા + ઉદ્ + જવલ

139. સંધિ છોડોઃ આવિર્ભાવ

(A) આર્વિ + અભાવ (B) આવિ + ભાવ
(C) આર્વ + ભાવ (D) આવિ + ભાવ

140. સંધી છોડો : છિન્ન

(A) છિન + ન (B) છિન + ન
(C) છિદ્ + ન (D) છિદ્ + ન્

141. સંધી છોડોઃપ્રતિષ્ઠિત

(A) પતિ + સ્થિત (B) પ્રતિ + સ્થિત
(C) પ્રતિ + જિત (D)પ્રતિ + અસ્થિત

142. સંધિ જોડો.: હલ + આયુધ

(A) હલાયુધ (B) હલોયુદ્ધ
(C) હલાયુદ્ધ (D) હલેઆયુધ

143. સંધિ જોડો તદ + રૂપ

(A) તદુપ (B) તઃરૂપ
(C) તદુરૂપ (D) તૈરૂપ

144. 'નિષ્કામ' શબ્દની સંધી છૂટી પાડો.

(A) નિસ્ + કામ (B) નિઃ + કામ
(C) નિસ્ + કામ (D) નિષ + કામ

145. પરમ્પરાગત શબ્દનું વિભાજન સૂચવો.

(A) પર-મ્પરા-ગત (B) પ-રમ્પરાગત
(C) પરમ્પરા-ગત (D) પરમ્પ-રાગત

146. વિશ્વકર્મા શબ્દનું વિભાજન સૂચવો.

(A) વિશ્વ-કર્મા (B) વિશ્વ-કર્મા
(C) વિ-શ્વર્કમાં (D) વિશ્વક-ર્મા

147. "વિદ્યાર્થી'શબ્દની સંધી છૂટી પાડો.

(A) વિદ્યા + અર્થી (B) વિદ્ય + અર્થી
(C) વિદ્યા + આર્થી (D) વિદ્ય + આર્થી

148. 'પુત્રૈષણા' ની સીધ છૂટી પાડો.

(A) પુત્ર + ઐષણા (B) પુત્ર + એષણા
(C) પુત્રે + ષણા (D) પુત્ર + ત્રણા

149. નીચેનાની યોગ્ય વિકલ્પ પસ્દ કરી સંધી જોડો. પ્રતિ + એક

(A) પ્રતિએક (B) પ્રતયેક
(C) પ્રત્યેક (D) પતાકા

150. 'સંન્યાસી' સંધિનો કયો વિગ્રહ સાચો છે?

(A) સ + નિ + યાસી (B) સન્નિ + યાસી
(C) સમ્+ નિ + આસી (D) સન્+ ન્યાસી

151. 'અંતર + તત્વ' શબ્દની સંધિ થતા કયો શબ્દ મળે છે ?

(A) અંતરતત્વ (B) અંતર્રતત્વ
(C) અંતર્તત્વ (D) અંર્તતત્વ

152. નીચેનામાંથી કયું જોડકું ખોટું છે

(A) દુસ્ + કાળ = દુષ્કાળ (B) અધસ્ + કાય = અધઃકાય
(C) નિસ્ + શબ્દ = નિશબ્દ (D) ધનુસ્ + ટંકાર = ધનુષ્ટકાર

153. નીચેની સંધિ માટે સાચો શબ્દ જણાવો. જિર્ણ + ઉદ્ધાર

(A) જીર્ણઉદ્ધાર (B) જિર્ણોદ્ધાર
(C) જીર્ણોદ્ધાર (D) જિર્ણઉદ્ધાર

154. સંધિ જોડો : ભાવ + ઉદ્રેક

(A) ભાવદ્રેક (B) ભાવોદ્રેક
(C) ભાવોઓદ્રક (D) ભાવુદ્રક

155. સંધિ છોડોઃ અનપેક્ષા

(A) અનુ + અપેક્ષા (B) અન્ન + ઉપેક્ષા
(C) અનુ + અપ + ઈક્ષા (D) અન્ + આપ + ઈક્ષા

156. સંધિ છોડોઃ અભિષિક્ત

(A) અભિ + ષિક્ત (B) અભુ + સિક્ત
(C) અભિ + સિક્ત (D) અભિ + સિક્ત

157. સંધિ છોડોઃ ફળ + આગમ

(A) ફલોગમ (B) ફલાગમ
(C) ફલાફલ (D) ફૂલાગમ

158. સંધિ છોડોઃ ભિન્ન

(A) ભિનુ + ન (B) ભિદ્ + ન
(C) ભિલ + ન (D) ભિદ્ + ન્

159. સંધિ છોડોઃ અભિષિક્ત

(A) અભિ + ષિક્ત (B) અભુ + સિક્ત
(C) અભિ + સિક્ત (D) અભિ + સિક્ત

160. સંધિ જોડો ફળ + આગમ

(A) ફલોગમ (B) ફલાગમ
(C) ફલાફલ (D) ફૂલાગમ

161. સંધિ જોડો પ્રીતિ + અર્થ -

(A) પ્રીત્યર્થ (B) પ્રિત્યાર્થ
(C) પ્રીતિર્થ (D) પ્રત્યેર્થ

162. સંધિ છોડો સંચય

(A) સમ + અચય (B) સમ્ + ચય
(C) સમ + અંચય (D) સમા + ચય

163. સંધિ જોડો સરસ્ + જ

(A) સરોવર (B) સરોજ
(C) સારોજ (D) સુરોજ

164. સંધિ જોડો. વિ + અતિક્રમ

(A) વ્યાતીક્રમ (B) વ્યતિક્રમ
(C) વ્યાતિક્રમ (D વ્યુતિક્રમ

165. સંધિ છોડો. નિષિદ્ધ

(A) નિસ્ + પિદ્ધ (B) નિઃ+ સિદ્ધ
(C) નિ + સિદ્ધ (D) નિ + સાધ્ય

166. સંધિ જોડો : સ + આનંદ + આશ્ચર્ય

(A) સઆનંદાચાર્ય (B) સુઆનંદાચાર્ય
(C) સાનંદાશ્ચર્ય (D) સનંદાશ્ચર્ય

167. સંધિ છોડો. સાષ્ટાંગ -

(A) સ + અષ્ટ + અંગ (B) સા + આષ્ટ + અંગ
(C) સ્ + અષ્ટ + અંગ (D) સ + અષ્ટ + આંગ

168. સંધિ છોડો : હવન

(A) હવ્ + અન (B) હો + અન્ન
(C) હો + અવન (D) હો + અન

169. સંધિ જોડો : હેતુ + આભાસ

(A) હેત્વાભાસ (B) હેતાઆભાસ
(C) હેતાભાસ (D) હત્વાભાસ

170. સંધિ છોડો : નિષેધ

(A) નિઃ +ષેધ (B) નો + ષેધ
(C) નિ + શેધ (D) નિ + સેધ

171. સંધિ જોડો : સત્+ ચારિત્ર્ય

(A) સદચારિત્ર (B) સચ્ચારિર્ત્ય
(C) સતચરિત્ર (D) સચ્ચારિત્રય

172. સંધિ છોડો : એકેક

(A) એક+ એક (B) એક+એક
(C) એક+ એક (D) એક +ઈક

173. સંધિ જોડો : પાદ + ઉદક

A) પાદાદક (B) પાદુદક
(C) પાદોદક (D) પદોદાર

174. સંધિ છોડો. : પાપાચાર

(A) પાપા + ચાર (B) પાપા+આચાર
(C) પાપા+અચર (D) પાપ+આચાર

175. સંધિ જોડો : પુર્ત+ ઉદ્ + હાર

(A) પુનરોદ્ધાર (B) પુનરાધાર
(C) પુનરુદ્ધાર (D) પુનરોહાર

176. સંધિ છોડોઃ વ્યૂહ

(A) વ્ય + ઉહ (B) વિ+ઉહ
(C) વિ+ ઊહ (D) વ્યા + ઉહ

177. સંધિ છોડો : અતીત

(A) અતી + તીત (B) અતી + ઉત
(C) અતુ + ઈત (D) અતિ + ઈત

178. સંધિ જોડો : જલ + ઓધ

(A) જલોધ (B) જલાધ
(C) જલૈધ (D) જલૌધ

179. સંધિ છોડો : પ્રાણ

(A) પ્ર +આણ (B) પ્ર + અણ
(C) પ્ર + અન (D) પ્ર+ અન્ન

180. સંધિ જોડો. નિગમ + આગમ

(A) નિગમગમ (B) નિગાગમ
(C) નિગમાગમ (D) નિગમોગમ

181. સંધિ જોડો. : સ+ અંગ + ઉપ + અંગ

(A) સંગોપાગ (B) સાંગોપાંગ
C) સગોંપાંગ (D) સાંગઉપાંગ

182. સંધિ છોડો. : ખિન્ન

(A) ખિદ + ન (B) ખિદ + ન
C) ખિન્+ ન D) ખિદ + ન્

183. 'પાવન'શબ્દની સંધિ છોડો.

(A) પાવ્ + અન (B) પૌ + અન
(C) પૌ + આવન (D) પાવ + અન્ન

184. 'અનુ +એષણ' શબ્દની સંધિ જોડો.

(A) અન્વેષણ (B) અનુવેષણ
(C) અન્વાષણ (D) અન્વોષણ

185. 'વિધિ + અર્થ' શબ્દની સંધિ જોડો.

(A) વિધ્યાર્થ (B) વિધ્યર્થ
(C) વિધ્યેથ (D) વિધેર્થ

186. 'અધમાધમ' શબ્દની સંધિ છોડો.

(A) અધમ + અધમ (B) અધમા +અધમ
(C) અધમા + અધામ (D) અધ: + અધમ

187. સંધિ જોડો :માતૃ + અર્થે

(A) માતાર્થે (B) માત્રર્થે
(C) માત્રાર્થે (D) માત્રઅર્થ

188. 'પ્રણિપાત' શબ્દની સંધિ છોડો.

(A) પ + ણિપાત (B) પણિ + પાત
(C) પ્ર + નિપાત (D) પ્ + નિ+પાત

189. 'નિષ્કામ' શબ્દની સંધિ છૂટી પાડો.

(A) નિસ્ + કામ (B) નિષ્+ કામ
(C) નિસ+ કામ (D)નિષ + કામ

190. 'સ્વાગત' શબ્દની સંધિ છૂટી પાડો.

(A) સુ + આગત (B) સ્વ + આગત
(C) સૂ+ અંગત (D) સ્વ+ ગત્

191. સંધિ જોડો: વિદ્યા + ઉપ+ અર્જન

(A) વિધોપાર્જન (B) વિદ્યોપાર્જન
(C) વિદ્યોપર્જન (D) વિદ્યાપાર્જન

192. સંધિ છોડો : પર્યુત્સક

(A) પરિ + ઉત્સુક (B) પર્યુ + ઉત્સક
(C) પારિ + ઊત્સક (D) પરિ + ઉત્સક

193. 'સિંધુ + ઊર્મિ' શબ્દની સંધિ જોડો.

(A) સિંધૂર્મિ (B) શિંધુર્મિ
(C) સિંધુમિ (D) સીધૂર્મી

194. નીચેનામાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી સંધિ જોડો. પ્રતિ + એક

(A) પ્રતિએક (B) પ્રતયેક
(C) પ્રત્યેક (D) પતાકા

195. નીચેનાની યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી સંધિ જોડો. નિ: + તેજ

(A) નિ: તેજ (B) નીતેજ
(C) નિસ્તેજ (D) નિસતેજ

196. નીચેનામાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી સંધિ જોડો. દિક્ +અંબર

(A) દિકાબંર (B) દિક્અંબર
(C) દિગંબર (D) દિકંબર

197. નીચેનાની યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી સંધિ જોડો. શે + અન

(A) શયન (B) શેયન
(C) શેઅન (D) શાયન

198. 'પ્રતિ + સ્થા' શબ્દની સંધિ જોડો.

(A) પ્રતિષ્ઠા (B) પ્રતિસ્થા
(C) પ્રતીષ્ઠા (D) પ્રતીસ્થા

199. 'જ્યોતિ + ઈન્દ્ર' શબ્દની સંધિ જોડો.

(A) જ્યોતીન્દ્ર (B) જ્યોતિન્દ્ર
(C) જયોત + ઈન્દ્ર (D) ઝયોત + ઈન્દ્ર

200. 'વોક્ + કબાણ' શબ્દની સંધિ જોડો.

(A) વાકબાણે (B) વાગ્બાણ
(C) વાગ્બોણ (D) વાછ્બાણ

201. 'સ્વ+છંદ' શબ્દની સંધિ જોડો.

(A) સ્વચ્છંદ (B) સ્વછંદ
(C) સ્વાસંદ (D)સ્વાચ્છંદ

202. નીચેનામાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી સંધિ છોડો : પ્રત્યુત્તર

(A) પ્રતયુ + ઉત્તર (B) પ્રતયુ + ત્તર
(C) પ્રતિ + ઉત્તર (D) પ્રતિ + યુત્તર

203. સંધિ જોડો. રવિ + ઈન્દ્ર

(A) રવિન્દ્ર (B) રવીન્દ્ર
(C) રવિઈન્દ્ર (D) રવીઈન્દ્ર

204. નીચેનાની યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી સંધિ છોડો : મહોદય

(A) મહો + દય (B) મહા + ઉદય
(C) મહો + ઉદય (D) મહા + અધય

205. 'રમા + ઈશ' શબ્દની સંધિ જોડો.

(A) રમાશ (B) રમેશ
(C) રેમષ (D) રમૈષ

206. નિર્ણય' શબ્દની સંધિ છોડો.
(A) નિ+ર્ણય (B) નિ + નય
(C) નિ + અર્ણય (D) નિસ્ + નય

207. સંધિ જોડો : વિદ્યા + અર્થી
(A) વિદ્યાઅર્થી (B) વિદ્યાર્થી
(C) વિદ્યાઅથી (D) વિદ્યાઅર્થી

208. 'સાકાર' શબ્દની સંધિ છોડો.
(A) સા+ કાર (B) સ + આકાર
(C) સ+ ઉકાર (D) સત્ + આકાર

209. 'વિષમ' શબ્દની સંધિ છૂટી પાડો.
(A) વી + સમ (B) વિ + શ્રમ
(C) વિ+ સમ (D) વી + ષમ

210. 'ધનુસ્+ ધર' શબ્દની સંધિ જોડો.
(A) ધનુધર (B) ધર્નુધર
(C) ધનુર્ધર (D) ધનુધર્ર

211. 'સૃષ્ટિ' શબ્દની સંધિ છૂટી પાડો.
(A) સુજ્ + તિ (B) સુજુ + તિ
(C) સૂર્ય + તિ (D) સુજ્ + ષ્ટિ

212. 'ઉજ્જડ' શબ્દની સંધિ છોડો.
(A) ઉત્ + જડ (B) ઉદ્ + જડ
(C) ઉ+જડ (D) ઉજ + જડ

213. 'સંન્યાસ' શબ્દની સંધિ છૂટી પાડો.
(A) સન + ન્યાસ (B) સુ + ઉન્યાસ
(C) સમ+ઉન્યાસ (D) સમ્ + ન્યાસ

214. નીચેનાની યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી સંધિ જોડો : પ્રતિ + એક
(A) પ્રતિએક (B) પ્રતત્યેક
(C) પ્રત્યેક (D) પતાકા

215. નીચેનાની યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી સંધિ જોડો : નિઃ + તેજ
(A) નિઃ તેજ (B) નીતેજ
(C) નિસ્તેજ (D) નીસતેજ

216. નીચેનાની યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી સંધિ જોડો. દિક્ + અંબર
(A) દિકાંબર (B) દિકઅંબર
(C) દિગંબર (D) દિકંબર

217. નીચેનામાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી સંધિ જોડો. શે + અન
(A) શયન (B) શેયન
(C) શખન (D) શાયન

218. સંધિ છોડો. અભિષિક્ત
(A) અભિ + ષિક્ત (B) અભુ + સિક્ત
(C) અભિઃ + સિક્ત (D) અભિ + સિક્ત

219. સંધિ જોડો. હેતુ + આભાસ
(A) હેત્વાભાસ (B) હેતાઆભાસ
(C) હેતાભાસ (D) હત્વાભાસ

220. સંધિ જોડો : સ+ આનંદ + આશ્ચર્ય
(A) સઆનંદાચર્ય (B) સુઆનંદાચાર્ય
(C) સાનંદાશ્ચર્ય (D)સનંદાશ્ચર્ય

221. સંધિ છોડો. અનપેક્ષા
(A) અનુ+ અપેક્ષા (B) અન્ન + ઉપેક્ષા
(C) અન્+ અપ + ઈક્ષા (D) અન્+આપ +ઈક્ષા

222. સંધિ જોડો. વિ + અતિક્રમ
(A) વ્યાતીક્રમ (B) વ્યતિક્રમ
(C) વ્યાતિક્રમ D) વ્યુતિક્રમ

223. સંધિ છોડો. અતીત
(A) અત્+ ઈત (B) અતિ + ઉત
(C) અતિ + ઈત (D) અતિ + ઈત્

224. સંધિ જોડો નિસ્ + નાત
(A) નિસ્નાન (B) નિષ્ણાત
(C) નિષ્ણાંત (D) નિસ્ણાત

225. સંધિ છોડો : પ્રોત્સાહન
(A) પ્ર + ઉદ + સાહન (B) પ + ઉદ્ + સાહન
(C) પ્ર+ ઉપ + સાહન (D) પ્ર + ઉદ્ + સાહન

226. સંધિ છોડો : વ્યૂહ
(A) વ્ય + ઉહ (B) વિ+ઉહ
(C) વિ+ ઊહ (D) વ્યા+ ઊહ

227. સંધિ છોડો : યશોજ્જવલ
(A) યશો + ઉજ્જવલ (B) યશ + ઉદ્ + જ્વલ
(C) યશ્ + ઉદ + જ્વલ (D) યશા + ઉદ્ + જ્વલ

228. સંધિ જોડો. મહા + અંભોધિ
(A) મહાભોધિ (B) મહેંભોધિ
(C) મહાંભોધિ (D) મહૌભોધિ

229. સંધિ છોડો : નિર્ણય
(A) નિસ + ણય (B) નિસ્ + નય
C) નિસ્ + ણય (D) નિસ્ + અનય

230. સંધિ જોડો. હલ + આયુધ

(A) હલાયુધ (B) હલોયુદ્ધ
(C) હલાયુદ્ધ (D) હલેઆયુધ

231. સંધિ જોડો. તેજસ્+ વધ

(A) તેજવધ (B) તેજોવધ
(C) તેજાવધ (D) તેજસ્વધ

232. સંધિ જોડો. અર્ધ + ઉત્થિત

(A) અર્ધસ્થિત (B) અર્ધુસ્થિત
(C) અર્ધોસ્થિત (D) અરધોસ્થિત

233. સંધિ જોડો. દિક + વિજય

(A) દિગ્વિજય (B) દિગ્વિજય
(C) દિગિવિજય (D) દિગવિજય

234. સંધિ જોડો. જલ + ઓધ

(A) જલોધ (B) જલાધ
(C) જલૈધ (D) જલૌધ

235. સંધિ છોડો. નિષિદ્ધ

(A) નિસ્ + ષિદ્ધ (B) નિઃ + સિદ્ધ
(C) નિ + સિદ્ધ (D) નિ + સાધ્ય

236. સંધિ જોડો. શિલ્પ + અનુકૂલ

(A) શિલ્પનુકુલ B) શિલ્પાનુકુલ
(C) શિલ્પાનુકૂલ (D) શિલ્પાનૂકૂલ

237. સંધિ છોડો. ધનુ : વિદ્યા

(A) ધનુરવિદ્યા (B) ધનુર્વિદ્યા
(C) ધર્નુવિદ્યા (D) ધર્નુવિધા

238. સંધિ છોડો : ઉચ્છૃંખલ

(A) ઉચ્ચ + છૃંખલ (B) ઉદ્ + શૃંખલ
(C) ઉદ + શૃંખલ (D) ઉદિ + શૃંખલ

239. સંધિ છોડો : માત્રાદેશ

(A) માત્ર + ઓદેશ (B) માતૃ + ઓદેશ
(C) માતૃ + દેશ (D) માતુ + ઓદેશ

240. સંધિ જોડો. પ્રતિ + ઈતિ

(A) પ્રતીતી (B) પ્રતીતિ
(C) પ્રતિતિ (D) પ્રાતીતિ

241. સંધિ જોડો : ઉહ+અપ+ઊહ

(A) ઉહાપો (B) ઊહાપોહ
(C) ઉહાપોહ (D) ઊહાઅપોહ

242. સંધિ જોડો : શ્વાસ + ઉદ્ + શ્વાસ

(A) શ્વાસોશ્વાસ (B) શ્વાષોશ્વાશ
(C) શ્વાસોચ્છ્વાસ (D) શ્વાસાશ્વાસ

243. સંધિ જોડો : હિત + એષી -

(A) હિતેષી (B) હિતૈષી
(C) હિતૌષી (D) હિતૈશી

244. સંધિ જોડો : ચતુઃ + પદી

(A) ચતુસ્પદી (B) ચતુષ્પદી
(C) ચર્તુષ્પદી (D) ચતુરપદી

245. નીચેનામાંથી નિર્દોષ શબ્દની સાચી સંધિ કઈ છે?

(A) નિર + દોષ (B) નિઃ + દોષ
(C) નિ + દેષ (D) નીઃ + દોષ

246. નીચેના શબ્દનો સાચો સંધિવિગ્રહ દર્શાવો. અન્વેષણ

(A) અનુ + વેષણ (B) અન્ય+ એષણ
(C) અન + વેષણ (D) અનુ + એષણ

247. સંધિ જોડો. કવિ + ઈન્દ્ર

(A) કવિરિન્દ્ર (B) કવેન્દ્ર
(C) કવિન્દ્ર (D) કવીન્દ્ર

248. નીચે દર્શાવેલ સંધિ માટે સાચો શબ્દ ક્યો છે? : અતિ + અંત

(A) અતિયંત (B) અતીયંત
(C) અતિઅંત (D) અત્યંત

- **સ્વર અને વ્યંજન સંધિ**

249. નીચેના શબ્દના સાચી રીતે છૂટા પાડેલા સ્વર -વ્યંજનો (ધ્વનિ શ્રેણી) વિકલ્પમાંથી શોધો. 'બિંદુ'

(A) બ્ + ઈ + ન્ + દ્ + ઊ
(B) બ્ + ઈ + ન્ + દ્ + ઉ
(C) બ્+ ઈ + ન્ + દ્ + ઉ
(D) બ્ + ઉ + ન્ + દ્ + અ

250. નીચેના શબ્દના સાચી રીતે છૂટા પાડેલા સ્વર-વ્યંજનો (ધ્વનિ શ્રેણી) વિકલ્પમાંથી શોધો: 'બુલંદ'

(A) બ્ + ઉ + લ્ + અં + દ્ + અ
(B) બ્ + ઊ + લ્ + અ + દ્
(C) બ્ + ઊ + લ્ + અ + દ્ + અ
(D) બ્ + ઉ + લ્ + અ + દ્ +

251. નીચેના શબ્દના સાચી રીતે છૂટા પાડેલા સ્વર-વ્યંજનો (ધ્વનિશ્રેણી) વિકલ્પમાંથી શોધો. 'વિજ્ઞાન'

(A) વ્ + ઈ + જ્ઞ્ + આ + ન્ + અ

(B) વ્ + ઈ + જ + ન્ + ઓ + ન્ + અ

(C) વ્ + ઈ + જ્ઞા + ઓ + ન્ + અ

(D) વ્ + ઈ + જૂ + ગ્ + ઓ + ન્ + અ

252. નીચેના શબ્દની સાચી રીતે છૂટા પાડેલા સ્વર -વ્યંજનો (ધ્વનિશ્રેણી) વિકલ્પમાંથી શોધો. 'ત્રિશુળ'

(A) ત્ + ઈ + ર્ + શ્ + ઊ + ળ્ + અ

(B) ત્ + ર્ + ઈ + શ્ + ઉ + ળ્ + અ

(C) ત્ + ઈ + ર્ + ઈ + શ્ + ઊ + ળ્ + અ

(D) ત્ + ર્ + ઈ + શ્ + ઊ + ળ્ + અ

253. નીચેના શબ્દાના સાચી રીતે છૂટા પાડેલા સ્વર-વ્યંજનો (ધ્વનિશ્રેણી) વિકલ્પમાંથી શોધો. 'સાંદીપનિ'

(A) સ્ + અ + દ્ + ઈ + પ્ + આ + ન્ + ઈ

(B) સ્ + ઓ + દ્ + ઈ + પ્+ અ + ન્ + ઈ

(C) સ્ + ઓ + ઓ + દ્ + પ્ + અ + ન્ + ય

(D) સ્ + ઓં + દ્ + ય્ + ઈ + પ્ + અ + ન્ + ઈ

254. નીચેના શબ્દના સાચી રીતે છૂટા પાડેલા સ્વર-વ્યંજનો (ધ્વનિશ્રેણી) વિકલ્પમાંથી શોધો. 'કમબ'

(A) ક્ + ર્ + અ + મ્ + અ + બ્ + અ + દ્ + ધ્ + અ

(B) ક્ + અ + મ્ + અ + બ્ + અ + દ્ + ધ્ + અ

(C) ક્ + અ + મ્ + અ + બ્ + અ + ધ્ + અ

(D) ક્ + ર્ + અ + મ્ + આ + બ્ + અ + દ્ + ધ્ + અ

255. નીચેના શબ્દના સાચી રીતે છૂટા પાડેલા સ્વ વ્યંજનો (ધ્વનિશ્રેણી) વિકલ્પમાંથી શોધો. 'સાક્ષાત્કાર'

(A) સ્ + આ + ક્ષ્ + આ + ત્ + અ + ક્ + આ + ર

(B) સ્ + આ + ક + ક્ષ્ + આ + ત્ + ક + આ + ર + અ

(C) સ્ + આ + ક્ + ષ + આ + ત્ + અ + ક + આ + ર્

(D) સ્ + આ + ક્ + ષ્ + આ + ત્ + ક્ + આ + ર્ + અ

256. નીચેના શબ્દના સાચી રીતે છૂટા પાડેલા સ્વ સ્વર-વ્યંજનો (ધ્વનિશ્રેણી) વિકલ્પમાંથી શોધો : 'પ્રત્યક્ષ'

(A) પ્ + ર્ + અ + ત્ + ય્ + અ + ક્ + ષ્ + અ

(B) પ્ + ર્ + આ + ય્ + ત્ + અ + ષ્ + ક્ + અ

(C) પ્ + ર્ + અ + ત્ + ય્ + ઓ + ષ્ + ક્ + આ

(D) પ્ + ર્ + અ + ત્ + ય્ + આ + સ્ + ક + પ્

257. નીચેના શબ્દના સાચી રીતે છૂટા પાડેલા સ્વર વ્યંજનો (ધ્વનિશ્રેણી) વિકલ્પમાંથી શોધો. 'ક્ષમા'

(A) ક + ક્ષ્ + મ્ + આ

(B) ક્ + ષ્ + અ + મ્ + આ

(C) ક + શ્ + અ + મ્ + આ

(D) ક + ષ + અ + મ્ + ઓ

258. નીચેના શબ્દના સાચી રીતે છૂટા પાડેલા સ્વર - વ્યંજનો (ધ્વનિશ્રેણી) વિકલ્પમાંથી શોધો. 'શિલ્પ'

(A) શ્ + ઉ + લ્ + પ્ + અ

(B) શ્ + અ + લ્ + પ્ + અ

(C) શ્ + ઈ + લ્ + પ્ + અ

(D) શ્ + ઈ + લ્ + અ + પ્ + અ

259. નીચેના શબ્દના સાચી રીતે છૂટા પાડેલા સ્વર-વ્યંજનો (ધ્વનિશ્રેણી) વિકલ્પમાંથી શોધો. 'શ્રવણ'

(A) ષ્ + ર + અ + વ્ + અ + ણ્

(B) સ્ + ર્ + અ + વ્ + અ + ણ

(C) શ્ + ર્ + આ+ વ્ + અ + ણ્

(D) શ્ + ર્ + અ + વ્ + અ + ણ્

260. નીચેના શબ્દના સાચી રીતે છૂટા પાડેલા સ્વર-વ્યંજનો (ધ્વનિશ્રેણી) વિકલ્પમાંથી શોધો. 'આધ્યાત્મિક'

(A) આ + ધ્ + ય્ + આ ત્ + મ્ + ઈ + ક્ + અ

(B) અ + અ + ધ્ + ય્ + અ + ત્ + મ્ + ઈ + ક્ + અ

(C) અ + અ + ધ્ + અ + ય્ + ઓ + ત્ + મ્ + ઈ + ક્ + અ

(D) આ + ધ્ + ય્ + અ + અ + ત્ + અ + મ્ + ઈ + ક્ + અ

261. નીચેના શબ્દના સાચી રીતે છૂટા પાડેલા સ્વર-વ્યંજનો (ધ્વનિ શ્રેણી) વિકલ્પમાંથી શોધો. 'અંગરક્ષક'

(A) અં + ગ્ + અ + ર્ + અ + ક્ + શ્ + અ + ક્

(B) અં + ગ્ + અ + ર્ + અ + ક્ + ષ્ + અ + ક્

(C) અં + ગ્ + અ + ર્ + અ + ક્ + સ્ + અ + ક્

(D) અં + ગ્ + આ + ર્ + અ + ક્ + ષ + અ + ક્

262. 'ફ' વર્ણ નીચેનામાંથી ક્યા વર્ગમાં ઓવે છે ?

(A) ઓષ્ઠય (B) કંઠય

(C) મૂર્ધન્ય (D) દંત્ય

: જવાબો :

(1) B	(2) C	(3) B	(4) B	(5) C	(6) B	(7) C	(8) B	(9) B	(10) A
(11) C	(12) C	(13) C	(14) B	(15) C	(16) D	(17) A	(18) C	(19) C	(20) B
(21) D	(22) A	(23) A	(24) C	(25) C	(26) C	(27) B	(28) B	(29) C	(30) D
(31) A	(32) B	(33) C	(34) A	(35) D	(36) C	(37) D	(38) C	(39) A	(40) A
(41) B	(42) A	(43) A	(44) D	(45) C	(46) D	(47) A	(48) A	(49) D	(50) D
(51) D	(52) A	(53) B	(54) B	(55) D	(56) D	(57) B	(58) B	(59) A	(60) A
(61) B	(62) A	(63) B	(64) B	(65) C	(66) A	(67) D	(68) D	(69) C	(70) D
(71) C	(72) B	(73) C	(74) A	(75) D	(76) C	(77) B	(78) B	(79) C	(80) B
(81) C	(82) C	(83) A	(84) C	(85) C	(86) A	(87) C	(88) B	(89) C	(90) B
(91) A	(92) C	(93) D	(94) B	(95) C	(96) D	(97) C	(98) A	(99) D	(100) B
(101) C	(102) A	(103) C	(104) A	(105) A	(106) B	(107) C	(108) B	(109) B	(110) D
(111) B	(112) A	(113) C	(114) B	(115) B	(116) D	(117) B	(118) B	(119) C	(120) A
(121) A	(122) C	(123) D	(124) B	(125) C	(126) C	(127) B	(128) A	(129) A	(130) C
(131) C	(132) B	(133) D	(134) C	(135) A	(136) B	(137) B	(138) B	(139) D	(140) C
(141) B	(142) A	(143) A	(144) A	(145) C	(146) C	(147) A	(148) B	(149) C	(150) C
(151) A	(152) C	(153) B	(154) B	(155) C	(156) D	(157) B	(158) B	(159) D	(160) B
(161) A	(162) B	(163) B	(164) B	(165) C	(166) C	(167) A	(168) D	(169) A	(170) D
(171) B	(172) C	(173) C	(174) D	(175) C	(176) C	(177) D	(178) D	(179) C	(180) C
(181) B	(182) A	(183) B	(184) A	(185) B	(186) A	(187) C	(188) C	(189) A	(190) A
(191) B	(192) A	(193) A	(194) C	(195) C	(196) C	(197) A	(198) A	(199) A	(200) B
(201) A	(202) C	(203) B	(204) B	(205) B	(206) D	(207) B	(208) B	(209) C	(210) C
(211) A	(212) B	(213) D	(214) C	(215) C	(216) A	(217) A	(218) D	(219) A	(220) C
(221) C	(222) B	(223) C	(224) B	(225) D	(226) C	(227) B	(228) C	(229) B	(230) A
(231) B	(232) C	(233) B	(234) D	(235) C	(236) D	(237) B	(238) B	(239) B	(240) B
(241) C	(242) C	(243) B	(244) B	(245) B	(246) D	(247) D	(248) D	(249) B	(250) A
(251) D	(252) D	(253) B	(254) A	(255) D	(256) A	(257) B	(258) C	(259) D	(260) A
(261) B	(262) A								

28 વિભક્તિ

• વિભક્તિ એટલે શું?

- ☞ વાક્યમાં રહેલા જુદાં જુદાં પદ (શબ્દો) ને જોડતા પ્રત્યય (અનુગ-નામયોગી)ના સંબંધને વિભક્તિ કહે છે.
- ☞ વિભક્તિ એટલે જુદું અને વિભક્તિ એટલે ભેગું. આમ, જે જુદું છે તેને ભેગું કરે તે 'વિભક્તિ' તરીકે ઓળખાય છે.
- ☞ ગુજરાતી ભાષામાં કુલ આઠ વિભક્તિઓ છે.
- ☞ એક વાક્યમાં એકથી વધુ વિભક્તિઓ આવી શકે છે.

  નીચેના ઉદાહરણ દ્વારા વિગતવાર સમજીએ :

  છોકરા છોકરી ફૂલ બતાવ્યું.

  છોકરાએ છોકરીને ફૂલ બતાવ્યું.

  છોકરાને છોકરીએ ફૂલ બતાવ્યું.
- ☞ આપેલ વાક્યમાં એ/ને એ પ્રત્યય છે, જેનો ઉપયોગ કરતાં વાક્યનો સ્પષ્ટ અર્થ મળે છે.એટલે કે, જે પદ અલગ હતા તે પદને જોડવા માટે અર્થ સ્પષ્ટ કરવા માટે આપણે પ્રત્યયનો ઉપયોગ કર્યો. જેનાથી આપણને વાક્યનો ચોક્કસ અર્થ મળ્યો.

  આમ, વાક્યમાં રહેલાં જુદાં જુદાં પદને જોડવા માટે જે પ્રત્યય કે અનુગ નામયોગી વપરાય છે અને જેનાથી અર્થ સ્પષ્ટ થાય છે તેને વિભક્તિ અથવા વિભક્તિના પ્રત્યય કહે છે.

વિભક્તિ	કારક	પ્રત્યય	શું દર્શાવે?	કેવી રીતે ઓળખવું
પ્રથમા	કર્તા	શૂન્ય,એ,ને,થી	ક્રિયાનો કરનાર	કોણ/કોણે વડે પ્રશ્ન પૂછવાથી
દ્વિતીયા	કર્મ	શૂન્ય, ને	ક્રિયાનું કર્મ, લક્ષ્ય અને વિષય	શું, કોને, ક્યાં,કેટલું વડે પ્રશ્ન પૂછવાથી
તૃતિયા	કરણ	થી,થકી,વડે, દ્વારા, મારફત	ક્રિયાનુ સાધન,કારણ કે રીત	શાના દ્વારા , શાના વડે, શાનાથી પ્રશ્ન પૂછવાથી
ચતુર્થી	સંપ્રદાન	ને માટે, વાસ્તે, કાજે, સારુ	આપવાની/મેળવવાની ક્રિયાને હેતુ	કોને માટે, કોના વાસ્તે કોના કાજે દ્વારા પ્રશ્ન પૂછવાથી
પંચમી	અપાદાન	થી,માંથી,અંદરથી, પાસેથી, બહારથી	છૂટા પડવાની ક્રિયા	ક્યાથી, ક્યારથી, કોનાથી વડે પ્રશ્ન પૂછવાથી
ષષ્ઠી	સંબંધ	નો,ની,નું, ના (સંબંધક)	વિશેષણ/વિશેષ્યનો સંબંધ	કોનું,કોના દ્વારા પ્રશ્ન પૂછવાથી
સપ્તમી	અધિકરણ	માં,એ,અંદર,	સ્થાન-સમય દર્શાવે ઉપર, તરફ	ક્યાં,ક્યારે,કેટલામાં શબ્દ વડે પ્રશ્ન પૂછવાથી
અષ્ટમી	સંબોધન	હે,અરે,ઓ,શૂન્ય	સંબોધન કરવાનું	સંબોધન પછી અલ્પવિરામ ઉદ્‌ગાર ચિહ્ન આવે.

❖ ઉપરોક્ત કોઠા મુજબ દરેક વિભક્તિનો ક્રમાનુસાર અભ્યાસ કરીએ:

૧. પ્રથમા વિભક્તિ (કર્તા)

- ☞ ક્રિયાનો કરનાર તે કર્તા
- ☞ કોઇ પણ પદ ક્રિયાના કરનારને દર્શાવે ત્યારે તે કર્તા વિભક્તિ છે તેમ કહેવાય.
- ☞ ક્રિયાપદને કોણ/કોણે વડે પ્રશ્ન પુછવાથી કર્તા મળે છે.
- ☞ પ્રત્યય: શૂન્ય, એ, ને, થી

♦ ઉદાહરણ:

૧. રાજા યુદ્ધ લડે છે.

૨. રાજાએ યુદ્ધ લડવા કહ્યું.

૩. રાજાને મહેલ જવું છે.

૪. રાજાથી ઘર દાન કરાય છે.

૫. દેવદત્ત પુણ્ય કરે છે.

૬. મહેશ સર અંગ્રેજી ભણાવે છે.

૭. ગાંધીજી રાષ્ટ્રપિતા તરીકે ઓળખાયા.

૮. બહેનથી કૉલેજમાં જવાયું નહીં.

૯. વિનયને ફરવાનું ગમે છે.

૧૦. મારાથી આ ખવાશે નહિ.

(૨) દ્વિતીયા વિભક્તિ (કર્મ)

- ☞ કર્તા પોતાની ક્રિયા વડે પ્રાપ્ત કરવા જેને અતિશય ઇચ્છે છે તે કર્મ.
- ☞ વાક્યમાં બે કર્મ હોય ત્યારે વિષય બતાવનાર પદને મુખ્ય કર્મ અને લક્ષ્ય બતાવનાર પદને ગૌણ કર્મ કહેવાય છે.
- ☞ ક્રિયાપદને શું, કોને, ક્યાં, કેટલું વડે પ્રશ્ન પૂછવાથી કર્મ મળે છે.
- ☞ પ્રત્યય: શૂન્ય, ને

♦ **ઉદાહરણ:**

૧. રાહુલ મયંકને બોલાવે છે.
૨. મેં ખોબે ખોબે જળને પીધું.
૩. જયેશ ફિલ્મ જુએ છે.
૪. દાદીજી બાળકોને ભજન સંભળાવે છે.
૫. મમ્મી રોટલી વણે છે.
૬. બે ભાઈ મને રોડ પર મળ્યાં.
૭. બાળકો પાણી પુરી ખાય છે.
૮. રામે રાવણને માર્યો.
૯. મહારાજ પ્રાર્થના કરે છે.
૧૦. રાધિકા દ્વારકા ગઈ.

(૩) તૃતીયા વિભક્તિ(કરણ)

☞ કરણ એટલે સાધન
☞ ક્રિયા કરવામાં જે ઉપયોગી થાય તેને કરણ કહેવાય છે.
☞ શાના દ્વારા, શાના વડે, શાનાથી દ્વારા પ્રશ્ન પૂછવાથી કરણ મળે છે.
☞ પ્રત્યય: થી થકી, વડે, દ્વારા, મારફત

♦ **ઉદાહરણ:**

૧. તેણીએ મને નજરોથી ઘાયલ કર્યો.
૨. તેણે પેનથી લખાણ સુધાર્યું.
૩. સાપ આંખોથી સાંભળે છે.
૪. ગિલાએ આંખો થકી ઈશારો કર્યો.
૫. લોભે લક્ષણ જાય.
૬. શારદાએ હાથે લાડવા બનાવ્યા.
૭. જૈમિને દાંત વડે શેરડી ખાધી.
૮. દેવદત્ત વડે સાદડી બનાવાય છે.
૯. રમેશે કાંસકાથી વાળ ઓળ્યા.
૧૦. ડાકુ તલવારથી માણસને મારવા જાય છે.

૪. ચતુર્થી વિભક્તિ (સંપ્રદાન)

☞ કર્મ વડે કર્તા જેની સાથે સંબદ્ધ થાય કે જેને પ્રાપ્ત કરવા ઈચ્છે તે સંપ્રદાન કહેવાય છે. આપવાની કે મેળવવાની ક્રિયાનો હેતું જણાય છે.
☞ કોના માટે, કોના વાસ્તે, કોના કાજે, દ્વારા પ્રશ્ન પુછવાથી સંપ્રદાન મળે છે.
☞ પ્રત્યય: ને , માટે, વાસ્તે, કાજે, સારુ

♦ **ઉદાહરણ:**

૧. જૈમિને તપનને પુસ્તક આપ્યું.
૨. ગુરુ શિષ્યને જ્ઞાન આપે છે.
૩. મામા બાળકો માટે રમકડાં લાવ્યા.
૪. ગરીબોને માન આપો.
૫. મુંજ કવિઓને દાન આપે છે.
૬. લોકો આઝાદી કાજે લડી રહ્યા હતાં.
૭. મા અમારા વાસ્તે કંઈક લઈને જ આવતા.
૮. તે ગરીબને દાન આપે છે.
૯. કૃષ્ણએ સુદામાને રેશમી વસ્ત્રો આપ્યા.
૧૦. રામે પિતાના વચન ખાતર રાજ્ય છોડ્યું.

૫. પંચમી વિભક્તિ(અપાદાન)

☞ જ્યારે એક વસ્તુ બીજી વસ્તુથી છૂટી પડે ત્યારે એ વિયોગમાં જે અવધિભૂત પદાર્થ છે તે- જેનાથી તે છૂટી પડે છે તે અપાદાન કહેવાય છે.
☞ તે અવધિભૂત પદાર્થ ચલ હોય કે અચલ પણ હોય છે.
☞ ક્યાંથી, ક્યારથી, કોનાથી વડે પ્રશ્ન પૂછવાથી અપાદાન મળે છે.
☞ પ્રત્યય: થી,માંથી, અંદરથી, પાસેથી, બહારથી.

♦ **ઉદાહરણ:**

૧. વૃક્ષ પરથી ફળ પડ્યું.
૨. ચિત્તો જંગલમાંથી ભાગ્યો.
૩. તે દોડતો રથથી પડ્યો.
૪. રસ્તે જતા સાથથી તે છૂટો પડ્યો.
૫. ગામથી મિત્ર આવે છે.
૬. પર્વતથી ઋષિઓ ઉતરે છે.
૭. તે ઘોડા પરથી પડે છે.
૮. વીજળીમાંથી જ્યોતિ પ્રકાશે છે.
૯. હું ગાંધીનગરથી નીકળી ગયો.
૧૦. તે નિરાશામાંથી કંટાળી મહેનતમાં લાગ્યો.

૬. ષષ્ઠી વિભક્તિ (સંબંધ)

☞ એક નામને અન્ય નામ સાથે જોડનારને સંબંધ તરીકે ઓળખાય છે.
☞ આ વિભક્તિ પદ સાથેનો સંબંધ દર્શાવે છે.
☞ કોનું, કોના દ્વારા પ્રશ્ન પુછવાથી સંબંધ મળે છે.
☞ પ્રત્યય : નો,ની. નું, ના

♦ **ઉદાહરણ:**

૧. પિતાનો પ્રેમ મળે તે ધન્ય જ છે.
૨. ભગતનું નામ જાણીતું છે.
૩. તે ઘણા દહાડાનો ભુખ્યો છે.
૪. તેણે મહેતાજીના હાથનો માર ખાધો નથી.
૫. ભાઈનો સ્વભાવ બહું કડક છે.
૬. રાજાની રાણી આવી લાગે છે.

૭. સુરતાની વાડીનો મીઠો મોરલો એટલે કવિ કલાપી.
૮. મેં ચાંદીની વીટી ખરીદી છે.
૯. ગાયનું દૂધ શરીર માટે સારું છે.
૧૦. જ્ઞાન એકેડમીનું પુસ્તક મને આપો.

૭. સપ્તમી વિભક્તિ(અધિકરણ)

- ક્રિયાનો જે આધાર હોય તે અધિકરણ કહેવાય છે.
- ક્રિયાનું સ્થાન કે સમય બતાવનાર પદો અધિકરન વિભક્તિમાં છે એમ કહેવાય.
- ક્યાં, ક્યારે, કેટલામાં શબ્દ વડે પ્રશ્ન પુછવાથી અધિકરણ મળે છે.
- પ્રત્યયઃ માં એ, અંદર,ઉપર, તરફ

♦ ઉદાહરણઃ

૧. તે ઝાડે ચડ્યો;તેને માથે ટોપી છે.
૨. બધા છોકરાઓમાં તે હોશિયાર છે.
૩. તે ગણિતમાં હોશિયાર છે.
૪. તે સર્વ શાસ્ત્રો ને કળામાં નિષ્ણાત-કુશળ છે.
૫. સરસ્વતીને કાંઠે સિદ્ધપુર વસેલું છે.
૬. ઋતુમાં ઋતુ એટલે હેમંત.
૭. અખિલ બ્રહ્માંડમાં એક તું શ્રી હરિ
૮. આ રસ્તો પાલનપુર તરફ જાય છે.
૯. લાખો નિરાશામાં એક અમર આશા છુપાઇ છે.
૧૦. મેં એની રાત્રે બાર વાગ્યા સુધી રાહ જોઇ.

૮. અષ્ટમી વિભક્તિ (સંબોધન)

- વાક્યમાં કોઇને સંબોધીને ઉચ્ચારવામાં આવ્યું હોય તો તે પદને સંબોધન વિભક્તિ કહેવાય છે.
- સંબોધન પછી અલ્પવિરામ અથવા ઉદ્ગારચિહ્ન મૂકાય છે.
- પ્રત્યયઃ શૂન્ય, હે, અરે, ઓ

♦ ઉદાહરણઃ

૧. હે! ઇશ્વર, હવે તું જ આશરો છે.
૨. ઓ! મા હવે તો નથી સહેવાતું.
૩. પૂજ્ય પિતાજી, સાદર પ્રણામ.
૪. બાળકો, આગળ ખાડો છે.
૫. હે રામ! તારી માયા.
૬. હે પ્રભુ, તારા પંથે છીએ અમે.
૭. ખુદા, તારી કસોટીની પ્રથા સારી નથી હોતી.
૮. ભાઇ, મારી સાથે આવશોને?
૯. દોસ્ત, તારી બહાદુરીને સલામ.
૧૦. છેલાજી રે, મારા હાટુ પાટણથી પટોળાં મોંઘાં લાવજો.

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

1. ક્રિયાનું ફળ જેને પ્રાપ્ત થાય તેને કઈ વિભક્તિ કહેવાય ?
(A) સંપ્રદાન (B) સંબંધવિભક્તિ
(C) અપાદાન (D) અધિકરણ વિભક્તિ

2. હું આંખોથી સાંભળું છું. - રેખાંકિત વિભક્તિ પ્રત્યય કઈ વિભક્તિ દર્શાવે છે ?
(A) કરણ (B) કર્મ
(C) કર્તા (D) અપાદાન

3. વિશ્વમાં આ તો પહેલો બનાવ છે ? આ વાક્યમાં રેખાંકિત વિભક્તિ ક્યો પ્રકાર દર્શાવે છે ?
(A) કર્મ વિભક્તિ (B) કર્તા વિભક્તિ
(C) સંબોધન વિભક્તિ (D) અધિકરણ વિભક્તિ

4. વડોદરાથી ગાડી ઊપડી. - રેખાંકિત પદની વિભક્તિ કઈ ?
(A) અધિકરણ (B) અપાદાન
(C) સંપ્રદાન (D) કર્તા

5. 'રાણા પ્રતાપનો ઘોડો' - રેખાંકિત શબ્દની વિભક્તિ ઓળખાવો.
(A) દ્વિતીયા (B) ષષ્ઠી
(C) સપ્તમી (D) પ્રથમા

6. 'આવતું વાદળ દેખી મુખથી ન કશું કહું.' - રેખાંકિત પ્રત્યયનો વિભક્તિ પ્રકાર જણાવો.
(A) સંબંધ વિભક્તિ (B) અધિકરણ વિભક્તિ
(C) અપાદાન વિભક્તિ (D) કરણ વિભક્તિ

7. 'રમીલા ઘરમાં છે.' - રેખાંકિત શબ્દની વિભક્તિ ઓળખાવો.
(A) દ્વિતીયા (B) ષષ્ઠી
(C) સપ્તમી (D) ચતુર્થી

8. ડોહા વાડી-ખેતરમાં કામ કરે છે. - રેખાંકિત પદ કઈ વિભક્તિ દર્શાવે છે ?
(A) સપ્તમી (B) ચતુર્થી
(C) ષષ્ઠી (D) પ્રથમા

9. નીચેનામાંથી કઈ વિભક્તિ ક્રિયાનું સાધન, રીત, માધ્યમ કે કારણ દર્શાવે છે ?
(A) તૃતીયા વિભક્તિ (B) પ્રથમા વિભક્તિ
(C) દ્વિતીયા વિભક્તિ (D) ચતુર્થી વિભક્તિ

10. છઠ્ઠી વિભક્તિનો પ્રત્યય એટલે -
(A) નો, ની, નું, ના (B) માં
(C) થી (D) અને

11. ઋતુમાં ઋતુ એટલે વસંત. - રેખાંકિત શબ્દની સાચી વિભક્તિ જણાવો.
(A) સાતમી વિભક્તિ (B) પંચમી વિભક્તિ
(C) તૃતીય વિભક્તિ (D) પ્રથમ વિભક્તિ

12. 'પોતે જાત પવિત્ર નાવાધોવાથી થાશે' વાક્યમાંના રેખાંકિત વિભક્તિ પ્રત્યય કઈ વિભક્તિ છે ?
(A) તૃતીયા વિભક્તિ (B) અષ્ટમી વિભક્તિ
(C) સપ્તમી વિભક્તિ (D) એકપણ નહીં

13. 'હું આંખોથી જોઉં છું' લીટી દોરેલા પદની વિભક્તિ કઈ છે ?
(A) પ્રથમ વિભક્તિ (B) બીજી વિભક્તિ
(C) સપ્તમી વિભક્તિ (D) ત્રીજી વિભક્તિ

14. 'ચિંતાતુર' શબ્દ કઈ વિભક્તિ સાથે જોડાયેલો સમાસ છે ?
(A) સપ્તમી તત્પુરુષ (B) તૃતીયા તત્પુરુષ
(C) દ્વિતીયા તત્પુરુષ (D) પંચમી તત્પુરુષ

15. ષષ્ઠી (સંબંધ) વિભક્તિ કયો અર્થ / ભાવ વ્યક્ત કરે છે ?
(A) માત્ર માલિકીનો સંબંધ ભાવ
(B) માત્ર જમીન સંબંધ ભાવ
(C) માલિકી અને જમીન સંબંધ ભાવ
(D) ક્રિયાનો સંબંધ ભાવ

16. ગાંધીજી ..... દેશનું કામ કરવાની તમન્ના તમે જાણો છો ?
(A) ના (B) ને
(C) નું (D) ની

જવાબો

(1) A	(2) A	(3) D	(4) B	(5) B	(6) D	(7) C	(8) A	(9) A	(10) A
(11) A	(12) A	(13) D	(14) B	(15) C	(16) D				

29 અલંકાર

• અલંકાર એટલે શું?

- ☞ અલંકાર શબ્દ સંસ્કૃતના બે શબ્દ અલમ્ + કારનો બનેલ છે, જેમાં અલમ એટલે પર્યાપ્ત અને કાર એટલે કરનાર એવો અર્થ થાય છે.
- ☞ અંલકારનો શાબ્દિક અર્થ આભૂષણ, ઘરેણાં અને શણગાર એવો થાય છે.
- ☞ આમ આભૂષણ વ્યક્તિની સુંદરતા વધારે છે એમ અલંકારને પદ્ય અને ગદ્યની સુંદરતા વધારવાનો શ્રેય જાય છે.
- ☞ રજૂઆતને સચોટ અને અસરકારક બનાવવા ભાષાની જે અભિવ્યક્તિને આપણે ઉપયોગમાં લીધી તે અભિવ્યક્તિ એટલે 'અલંકાર'.
- ☞ ભાષાના શબ્દના બે પાંસા -ધ્વનિશ્રેણી અને અર્થ. આપણે આ બંનેમાં આવી કોઇ વિશેષતા સાધીને અભિવ્યક્તિને વધુ આકર્ષક વધુ સચોટ બનાવી શકીએ છીએ.
- ☞ આ મુજબ અલકારના બે પ્રકાર પાડવામાં આવે છે.

  (૧) શબ્દાલંકાર

  (૨) અર્થાલંકાર

  (૩) શબ્દાલંકાર
- ☞ શબ્દનો મૂળભૂત ઘટક ધ્વનિ છે.
- ☞ તે ધ્વનિ અથવા શબ્દના વિશિષ્ટ સંયોજનને કારણે પંક્તિમાં ધ્વનિનો સૌંદર્ય નાદ સૌંદર્ય કે ચમત્કૃતિજન્ય સૌંદર્ય નીપજે તેને શબ્દાલંકાર કહેવાય છે.
- ☞ આ અલંકારના સૌંદર્યનો આધાર 'શબ્દ' હોવાથી પંક્તિમાં એક શબ્દને સ્થાને અન્ય શબ્દ પ્રયોજાતા તેનું સૌંદય હણાઇ જાય છે.
- ☞ આમ શબ્દના અલંકારને શબ્દાલંકાર કહે છે.

- **શબ્દાલંકારમાં નીચે મુજબના અલંકારનો સમાવેશ થાય છે:**

  (૧) વર્ણાનુપ્રાસ/વર્ણસગાઇ

  (૨) શબ્દાનુપ્રાસ/યમક

  (૩) પ્રાસસાકળી/આંતરપ્રાસ

  (૪) પ્રાસસાકળી/અંત્યાનુપ્રાસ

(૧) વર્ણાનુપ્રાસ/વર્ણસગાઇ

- ☞ જ્યારે કોઇ એક વર્ણના પુનરાવર્તનથી પંક્તિમાં સૌંદર્ય અનુભવાય ધ્વનિ સૌંદર્ય નીપજે કર્ણમાધુર્ય અનુભવાત ત્યારે તે અલંકારને વર્ણાનુપ્રાસ કે વર્ણસગાઇ અલંકાર કહેવાય છે.
- ☞ "કામિની કોકીલા કેલિ કૂજન કરે, સાગરે ભાસતી ભવ્ય ભારતી."
- ☞ અહીં પહેલી પંક્તિમા 'ક' વર્ણનું અને બીજી પંક્તિમાં 'ભ' વર્ણનું પુનરાવર્તન ધ્વનિ સૌંદર્ય નીપજાવે છે. તેથી અહીં વર્ણાનુપ્રાસ અલંકાર છે.

♦ GCERT ના ઉદાહરણ:

(૧) પીગળે પીગળે પડછાયાના પ્હાડ.

(૨) કાળું એનું કામ, કાળા કરમનો કાળો મોહન

(૩) ગોતી ભૂલી ભૂલી હું તને ભાળી હો વાલમાં ગોતીને થાઉં ગૂમ.

(૪) સુયોગ અણમૂલ સુંદર સુહાગી માંગલ્યનો.

(૫) બે પાંપણ પરે, પરોઢે પોઢીને પલભર.

♦ અન્ય ઉદાહરણ:

(૧) મુખ મરકાવે માવલડી

(૨) પંડ્યની પેટીમા પારસ છે પડ્યો.

(૩) ધનતેરસે ધન ધોઇને સજ્યા સોળ શણગાર.

(૪) મેરુ રે ડગે ને જેના મન નો ડગે.

(૫) પાણી માટે પ્રભાશંકર પાણિયારા પાસે ગયા.

(૬) રમેશ રમકડા રમી રહ્યો છે.

(૭) ઝૂકી ઝાડના ઝૂંડની ઝાડી ઝાઝી

(૮) પ્રીત કરું પ્રેમથી પ્રગટ થાશે.

(૯) દમયંતીને દાદીએ દાળ દીધી.

(૧૦) ગોવિંદના ગુણ ગાયા કરો.

(૨) શબ્દાનુપ્રાસ /યમક

- ☞ જ્યારે કોઇ એક શબ્દ કે શબ્દખંડ પંક્તિમાં પુનરાવર્તન પામે અને તેને કારણે પંક્તિમાં કાવ્યમાં ચમત્કૃતિ કે નાદ સૌંદર્ય નીપજે ત્યારે તે અલંકારને શબ્દાનુપ્રાસ કે યમક અલંકાર કહેવાય છે.
- ☞ આ તપેલી તપેલી છે, ત્યાં તું તપેલી ક્યાં આવી?

  અહીં 'તપેલી'શબ્દનું પુનરાવર્તન ચમત્કૃતિ જન્માવે છે.પહેલા વપરાયેલા 'તપેલી' શબ્દનો અર્થ એક વાસણ થાય છે. બીજી વાર 'તપેલી' શબ્દ પ્રયોજાય છે ત્યારે એ શબ્દનો અર્થ 'ગરમ તપેલી' નો છે.ત્રીજી વાર તપેલી શબ્દ વપરાયો છે ત્યારે 'ગરમ થવું' નો લાક્ષણિક અર્થ ગુસ્સે થવું' સાથે જોડાઇને 'ગુસ્સે થયેલી' નો સંદર્ભ છે.
- ☞ યમક અને શબ્દાનુપ્રાસમાં થોડોક ફેર છે. જ્યારે એકનો એક શબ્દ પંક્તિમાં એક થી વધારે વખત આવે અને અર્થ જુદો આપે ત્યારે યમક અલંકાર બને છે.

♦ GCERT ના ઉદાહરણ:

(૧) જવાની તો જવાની છે, થોડી રોકી રોકાવાની છે?

(૨) આજ મહારાજ જલ પર ઉદય જોઇને, ચંદ્રનો હૃદયમાં હર્ષ જામે.

સ્નેહધન કુસુમ વન, વિમલ પરિમલ ગહન નિજ ગગન માંહી ઉત્કર્ષ પામે.

(૩) પાટણપુરી હાલ તુજ હાલ જ આવા.

(૪) અખાડામાં જવા મેં ઘણા અખાડા કર્યા છે.

(૫) જોયું જે નકશામાં, જોયુ તે ન કશામાં.

♦ અન્ય ઉદાહરણ :

(૧) ગાયક ન લાયક તુ ફોગટ ફુલાણો છે.

(૨) છે મતવાલી, નથી નમાલી , નવા લોહીની લાલી.

(૩) હળવે હળવે હળવે હરજી મારે મંદિર આવો રે.

(૪) જે વાંચે ચોપડી તે ચોપડી ચોપડી ખાય.
(૫) ખરે નરે ખર થાવું.
(૬) થયા પુરા બેહાલ, સુરત તું જ રડતી સૂરત.
(૭) પૂજા ભગવાનની પૂજા કરે છે.
(૮) મારે ઉર વસી એ દિવ્ય ઊર્વશી.
(૯) નોકરી તો નો કરી જેવી છે.
(૧૦) વજન કરે તે હારે મનવા ભજન કરે તે જીતે

(૩) પ્રાસસાંકળી / આંતરપ્રાસ

☞ કોઇ એક પંક્તિના બે ચરણમાં પહેલા ચરણનો અતિ શબ્દ અને બીજા ચરણનો પ્રથમ શબ્દ જ્યારે પ્રાસ ધરાવતા હોય ત્યારે તે અલંકારને પ્રાસસાંકળી કે આંતરપ્રાસ અલંકાર કહેવાય છે.

☞ " મહેતાજી એ નિશાને આવ્યા, લાવ્યા પ્રસાદને કર્યો ઓચ્છવ."

અહીં એક જ પંક્તિ છે. તેમાં પહેલા ચરણનો છેલ્લો શબ્દ આવ્યા અને બીજા ચરણનો પ્રથમ શબ્દ 'લાવ્યા' વચ્ચે પ્રાસ જોઇ શકાય છે. જાણે આ પ્રાસ બે ચરણોને જોડતી સાંકળ હોય તેવું લાગે છે તેથી અહીં પ્રાસસાંકળી અલંકાર છે,તેમ કહેવાય.

♦ GCERT ના ઉદાહરણ:

(૧) વિદ્યા ભણ્યો જેહ, તેહ ઘેર વૈભવ રૂડો.
(૨) પ્રેમ પદારથ અમો પામીએ, વામીએ જન્મ મરણ જંજાળ.
(૩) વાપરીએ વિચારીને વાણી, પાણી પણ એમ જ વૈતે વૈતે.

♦ અન્ય ઉદાહરણ:

(૧) વિચારીને વાપરીએ વાણી,પાણી પણ એમ જ વાપરીએ.
(૨) ભયની કાયાને ભુજા નથી, નથી વળી સંશયને પાંખ.
(૩) ભગતજી નિશાએ આવ્યા, લાવ્યા પ્રસાદને કર્યો ઓચ્છવ.
(૪) જાણીને જગદીશ, શીશ સદગુરુને નામી.
(૫) હરિના જન મુક્તિ ના <u>માંગે</u> <u>માંગે</u> જન્મ ઉદ્ધાર.
(૬) વરણ સહુથી રંક અંક રાજાથી ઝાઝો.
(૭) ધમાલ ન કરો, ધરો બધી સમૃદ્ધિ માંગલ્યની.
(૮) મે સાદ કીધો, દીધો ના તે કામ.
(૯) કામિનીને મન નેહે, દેહે શોભા જે નારી.
(૧૦) મારા કામણગારા કંથ, પંથ તારો ઉજાળીશ હું.

(૪) પ્રાસાનુપ્રાસ અંત્યાનુપ્રાસ

☞ કોઇ એક પંક્તિના ચરણમાં પહેલા ચરણનો અંતિમ શબ્દ અને બીજા ચરણનો અંતિમ શબ્દ જ્યારે પ્રાસ ધરાવતા હોય ત્યારે તે અલંકારને પ્રાસાનુપ્રાસ કે અંત્યાનુપ્રાસ છે, તેમ કહેવાય.

♦ ઉદાહરણ:

(૧) મેં મકાનો બાંધવાને જે ઘડ્યા રે, તે ખીલા તો અહીં <u>જડ્યા!</u>
(૨) સહુ ચલો જીતવા જંગ બ્યૂગલો વાગે, યા હોમ કરીને પડો ફતેહ છે <u>આગે.</u>
(૩) ઊંડો કૂવો ને ફાટી <u>બોખ,</u> શીખ્યું સાંભળ્યું સર્વે <u>ફોક.</u>
(૪) કાળી ધોળી રાતી <u>ગાય,</u> પીએ પાણી ચરવા <u>જાય.</u>
(૫) ભલું થયું ભાંગી <u>જંજાળ</u> સુખે ભજશું શ્રી <u>ગોપાળ.</u>
(૬) પાને પાને પોઢી રાત,તળાવ જંપ્યું કહેતા વાત.
(૭) જો જો રે મોટાના બોલ, ઉજ્જડ ખેડે બાજ્યું ઢોલ.
(૮) ઘટમાં ઘોડા થનગને, આતમ વિઝે પાંખ
અણદીઠી ભોમ પર, યુવાન માંડે આંખ.
(૯) વા વાયાને નળિયું ખસ્યું, એ દેખી કૂતરું ભસ્યું
(૧૦) ભાષાને શું વળગે ભૂર, રણમાં જીતે તે શૂર.

(૨) અર્થાલંકાર

☞ શબ્દ એ બાહ્ય દેહ છે અને અર્થ એ તેનો આંતરિક દેહ છે. જ્યારે અર્થ દ્વારા ચમત્કૃતિ સધાય, પંક્તિના સૌંદર્યમાં વધારો થાય ત્યારે તેને અર્થાલંકાર કહે છે.

☞ આ અલંકારનો આધાર 'અર્થ' હોવાથી એ જ અર્થ ધરાવતો અન્ય શબ્દ પ્રયોજાય તો સૌંદર્યને હાનિ પહોંચતી નથી.

☞ આમ અર્થના અલંકારને અર્થાલંકાર કહે છે.

♦ **અર્થાલંકારમાં નીચે મુજબના અલંકારોનો સમાવેશ થાય છે.**

(૧) ઉપમા અલંકાર
(૨) રૂપક અલંકાર
(૩) ઉત્પ્રેક્ષા અલંકાર
(૪) વ્યતિરેક અલંકાર
(૫) અતિશયોક્તિ અલંકાર
(૬) શ્લેષ અલંકાર
(૭) સજીવારોપણ અલંકાર
(૮) વ્યાજસ્તુતિ અલંકાર
(૯) અનન્વય અલંકાર
(૧૦) દૃષ્ટાંત અલંકાર
(૧૧) વિરોધાભાસ અલંકાર
(૧૨) સ્વાભાવોક્તિ અલંકાર
(૧૩) અપહ્નુતિ અલંકાર
(૧૪) અન્યોક્તિ અલંકાર

♦ મહત્વના પારિભાષિક શબ્દ:

(૧) **ઉપમેય:** કવિ અથવા સર્જક જે બાબત વિશે વાત કરવા માંગે છે, જે વસ્તુને અન્ય સાથે સરખાવે છે તેને 'ઉપમેય' કહેવાય છે.

(૨) **ઉપમાન:** કવિ અથવા સર્જક જે બાબતને આધારે વાત કરવા માંગે છે,ઉપમેયને જે વસ્તુ કે બાબત સાથે સાંકળે છે તેને 'ઉપમાન' કહેવાય છે.

(૩) **સાધારણ કર્મ:** ઉપમેય અને ઉપમાન વચ્ચે રહેલા સમાન ગુણ, ક્રિયા, સ્વભાવ, પ્રકૃતિ વગેરે બાબતને સાધારણ ધર્મ કહે છે.

❖ ઉપમાં અલંકાર

☞ જ્યારે બે જુદી જુદી વસ્તુઓ વચ્ચે કોઇ સમાન ગુણધર્મોને લક્ષ્યમાં

રાખીને સરખામણી તુલના કરવામાં આવે ત્યારે તે અલંકારને ઉપમા અલંકાર કહેવાય છે.

- અહીં ઉપમેય અને ઉપમાન વચ્ચે સાધારણ ધર્મની તુલના દર્શાવવા 'જેવો-જેવી જેવું, સરખો-સરખી-સરખું, પેઠે,પેઠમ, શો - શી- શું, સમો-સમી-સમું, સમોવડો, માફક, તુલ્ય, સાદૃશ્ય,જેવ્ડું, પ્રમાણ, વત્, તણું કેરો વગેરે જેવાં ઉપમાવાચક શબ્દો પ્રયોજાતા હોય છે.
- "દમયંતીનું મુખ ચંદ્ર જેવું સુંદર છે."
- અહી 'દમયંતીનું મુખ' ઉપમેય અને 'ચંદ્ર' ઉપમાન વચ્ચે 'સુંદર' સાધારણ ધર્મને આધારે સરખામણી કરવામાં આવી છે.
- આ સરખામણી 'જેવું' ઉપમાચક શબ્દ દ્વારા કરવામાં આવી છે.
- આમ અહીં ઉપમેય,ઉપમાન, સાધારણ ધર્મ તથા ઉપમાવાચક શબ્દ એમ ચારેય ઘટક છે તેથી અહીં ઉપમા અલંકાર છે.

♦ GCERT ના ઉદાહરણ:

(૧) ભમરો સમો આ ભમતો પવન.
(૨) તેણે ખીંટીએથી કાળી નાગણ જેવી તલવાર લીધી.
(૩) ઊડે ધવલ ફેણ શી વિખર કેશવાળી છટા.
(૪) કાળ સમોવડ તરંગ ઉપર ઉછળે આતમનાવ.
(૫) અમારા એ દાદા વિપુલ વડના ઝૂંડ સરખા.

♦ અન્ય ઉદાહરણ:

(૧) વ્રજ સમાણા ગઢને તપાસીએ.
(૨) પુરુષોની માફક સ્ત્રીઓ પણ ભણી શકે છે.
(૩) કમલવત્ ગણીને બાલના ગાલ રાતા
(૪) જ્યાં દેવોના પરમ વર શો પુત્ર પામ્યા પનોતો.
(૫) અનિલ શી ઝટ ઉપડી સાંઢણી
(૬) ખોબા જેવડા ગુલાબ લલચાવતા હતા.
(૭) શિશુ સમાન ગણી સહદેવને
(૮) સાપની પેઠે તેની યુવાની ફૂંફાડાં મારી રહી છે.
(૯) શામળ કહે બીજા બાપડા,પ્હાણ,સરીખા પારખ્યા.
(૧૦) મારા વાડા મહીંનો નભકલગી સમો ગર્વિલો પરિજાત.

(૨) રૂપક અલંકાર:

- જ્યારે ઉપમેય અને ઉપમાન બન્ને એક જ છે એમ દર્શાવવું હોય ત્યારે સર્જકે બન્ને વચ્ચે 'અભેદત્ત્વ ' છે તેમ દર્શાવે છે.
- ઉપમેય અને ઉપમાન વચ્ચેની એકરૂપતા -અભેદત્ત્વ દર્શાવાય ત્યારે તેને રૂપક અલંકાર કહે છે.

  " દમયંતીનું મુખ છંદ્ર શોભી રહ્યો છે."
- અહીં ઉપમેય 'મુખ' અને ઉપમાન 'ચંદ્ર' વચ્ચે એકરૂપતા - અભેદત્ત્વ દર્શાવવા'મુખચંદ્ર' એમ એક જ બાબત તરીકે રજૂકરાયા છે.
- અહીં 'મુખ' અને 'ચંદ્ર' વચ્ચે સરખામણી કરવામાં આવી નથે પરંતુ 'મુખરૂપી ચંદ્ર અથવા મુખ એ જ ચંદ્ર' એમ કહેવાયું છે.

  "મારી બંસીમાં બોલ બે વગાડી તું જા, મારી વીણાની વાણી વગાડી તું જા."
- અહીં 'વીણાની વાણી" દ્વારા 'વાણીરૂપી વીણા"ના સૂર જગાડવાની વાત કરવામાં આવી છે.એટલે કે વિશેષણ વિશેષ્યના સંબંધ દ્વારા ઉપમેય 'વાણી' અને ઉપમાન 'વીણા' વચ્ચેની એકરૂપતા અભેદતા દર્શાવવામાં આવી છે.

♦ GCERT ના ઉદાહરણ:

(૧) દુઃખના ઊગ્યા છે ઝીણા ઝાડ જો.
(૨) ન્હોતી ખબર કે જિંદગી, તું તો છે માત્ર ગણિતા
(૩) પ્રેમની પ્રેમની પ્રેમની રે મુને લાગી કટારી પ્રેમની રે
(૪) રજપૂતના મોં પર આશાનાં કિરણ ફૂટવા લાગ્યા.
(૫) મારે મન લાયબ્રેરી લોકશાહીનું મંદિર છે.

♦ ઉદાહરણ:

(૧) પધારો અમારા સુખભવનમાં
(૨) તું ઢાળ ઢોળિયો,હું ગઝલનો દીવો કરું
(૪) આ નભ ઝૂક્યું તે કાનજીને ચાંદની તેર રાધા રે!
(૫) તારી આંગળિયો લાવ, તને પહેરાવું તડકાની વીંટી.
(૬) સાધુજનોની હૃદય ગંગા સૌને પવિત્ર કરતી હોય છે.
(૭) પંડની પેટીમાં પારસ છે પડ્યો.
(૮) પુલ નીચે વહેતી નદી સાચુકલી મા છે.
(૯) હે મન તું લોચનનો પ્રાણ છે.
(૧૦) જૂનું તો થયું રે દેવળ જૂનું તો થયું, મારો હંસલો નાનો ને દેવળ જૂનું તો થયું.

(૩) ઉત્પ્રેક્ષા અલંકાર:

- જ્યારે ઉપમેયની ઉપમાન તરીકે હોવાની સંભાવના, શંકા કે કલ્પના કરવામાં આવી હોય ત્યા તે તેને ઉત્પ્રેક્ષા અલંકાર કહેવાય છે.
- અહીં ઉપમેય કે ઉપમાનની વચ્ચેની સંભાવના, શંકા કે કલ્પના સૂચવવા 'જાણે', 'રખે', 'શકે', 'લાગે', 'દિસે' વગેરે ઉત્પ્રેક્ષાવાચક શબ્દો પ્રયોજાય છે.

  " દમયંતીનું મુખ એવું શોભી રહ્યું છે કે જાણે ચંદ્ર ન હોય!"
- અહીં દમયંતીનું મુખ' ઉપમેય છે અને 'ચંદ્ર' ઉપમાન છે.ઉપમેય 'મુખ' ઉપમાન 'ચંદ્ર' હોય તેવી કલ્પના કરવામાં આવી છે. તેથી અહીં ઉત્પ્રેક્ષા અલંકાર છે.

♦ GCERT ના ઉદાહરણ:

(૧) ઝાંખા ભૂરાં ગિતિ ઉપરના એકથી એક શૃંગ. વર્ષાકાલે જગધિજલનાં હોય જાણે તરંગ.
(૨) એની પાતળી દેહલતા જાણે નાગણની જેમ ફૂંફાળા મારતી ઊભી થઇ ગઇ.
(૩) એની મૂછોના આંકડા જાણે અત્યંત ઝેરી વીંછીના વાળેલા બે લાલચટ્ટક ડંખ.
(૪) અરે, કારતક મહિનાના ટાઢને પણ આજની સંધ્યાએ જાણે ફૂલ ગુલાબી બનાવી દીધી.
(૫) એ અંધારી રાતે ડોસાનું રોવું એવું લાગતું કે જાણે સામા કાંઠાનો પેલો વગડો જાણે વલ્પતો ન હોય.

♦ અન્ય ઉદાહરણ:

(૧) આ ડાળ ડાળ જાણે રસ્તા વસંતના
(૨) રખે ભાઈ આજે આવે.
(૩) મહાદેવ પાર્વતી સાથે હોઈ શકે.
(૪) પાન લીલું જોયું ને તમે યાદ આવ્યા, જાણે મોસમનો પહેલો વરસાદ ઝીલ્યો રામ.
(૫) હૈયું જાણે હિમાલય.
(૬) સાવજ ગરજે જાણે કો જોગંદર ગરજે.
(૭) ઉપરવાટે આભ ફાટ્યું શું સૈન્ય મોટું જાય.
(૮) રખે હૃદય વ્રજ બન્યું છે.
(૯) લોચન જાણે પદમપાંખડી.
(૧૦) પ્રિયજનની પગલીઓ જાણે વન ફૂલની ઢગલીઓ

(૪) વ્યતિરેક અલંકાર

☞ જ્યારે ઉપમેયને ઉપમાન કરતાં કોઈક ગણધર્મની બાબતમાં ચડિયાતું દર્શાવવામાં આવે ત્યારે તેને વ્યતિરેક અલંકાર કહે છે.

☞ સામાન્ય રીતે ઉપમેય કરતાં ઉપમાન ચડિયાતું હોય છે, પરંતુ અલંકારમાં ચડિયાતા ગણાતા ઉપમાનને ઉપમેય કરતાં ઊતરતું દર્શાવવામાં આવે છે, તેમાંથી ચમત્કૃતિ નીપજે છે.

"દમયંતીના મુખ આગળ તો ચંદ્ર પણ ઝાંખો લાગે."

☞ આ ઉક્તિમાં 'દમયંતીનું મુખ ઉપમેય છે અને ચંદ્ર ઉપમાન છે. અહીં ઉપમેય 'મુખ' ને ઉપમાન 'ચંદ્ર' કરતા ચડિયાતું દર્શાવ્યું છે અથવા એમ કહી શકાય કે ઉપમાન 'ચંદ્ર'ને ઉપમેય 'મુખ' કરતાં ઊતરતો દર્શાવ્યો છે. તેથી અહીં વ્યતિરેક અલંકાર છે.

♦ GCERT ના ઉદાહરણ:

(૧) સુદામાંના વૈભવ આગળ તો કુબેર કોણ જાણે
(૨) વરસ ઘડીક વ્યોમ વાદળી રે લોલ, માડીનો મેઘ બારે માસ રે!
(૩) બ્હેની કમળ થકીયે કોમળું રે! અંગ છે એનું!
(૪) કોકિલા થઈ કાળી, એ કામિનીનો કંઠ સાંભળી.
(૫) જિંદગીમાં એ કયહીં, ગણિતમાં આંકડા ભૂંસી શકાય.

♦ અન્ય ઉદાહરણ:

(૧) નયનબાળ કરતાંપણ જીહ્વાબાણ વધારે કાતિલ નીવડે છે.
(૨) જનનીની જોડ સખી નહિ જડે રે લોલ.
(૩) કુબેરને પણ આશ્ચર્ય આપી શકે એવડો હિમાલય ધનાઢ્ય છે.
(૪) હલકા તો પારેવાની પાંખથી, મહાદેવથીયે મોટાજી.
(૫) ગંગાના નીર તો વધે ઘટે રે લોલ, સરખો એ પ્રેમનો પ્રવાહ રે.
(૬) એમની વાણી તો અમૃતથીયે મીઠી છે.
(૭) અજયની ગાળો તેને મધથીયે મીઠી લાગતી હતી.
(૮) દમયંતીના નયનોથી હારીને, કમળોએ સરોવર સેવ્યાં.
(૯) તેની જીભ તલવારથી પણ ધારદાર છે.
(૧૦) ભૂખથીયે ભૂંડી ભીખ છે.

❖ અતિશયોક્તિ અલંકાર

☞ જ્યારે ઉપમાન દ્વારા ઉપમેયનું નિગરણ કરવામાં આવે, એટલે કે ઉપમાન ઉપમેયને ગળી જાય(પોતાની વાતને સચોટતાથી રજૂ કરવા કવિએ તેનો ઉલ્લેખ કરવાને બદલે માત્ર ઉપમાન 'ચંદ્રને જ રજૂ કર્યું છે એટલે કે અહીં માત્ર ઉપમાન 'ચંદ્ર' નો જ નિર્દેશ થયો છે અને ઉપમેય 'પ્રેયસી કે રાણીનો' લોપ થયો છે. એટલે કે ઉપમેય દ્વારા ઉપમાનનું નિગરણ થયુ છે. તેથી અહીં અતિશયોક્તિ અલંકાર છે.

♦ GCERT ના ઉદાહરણ:

(૧) કાચે તે તાંતણે હરિજીએ બાંધી.(પ્રેમ-ઉપમેય,તાંતણો-ઉપમાન)
(૨) આ કમૂરતા ઉતરશે ને આણુ વાળવા આવશે એટલે કે મારી કોયલ ઊડી જશે.(દીકરી -ઉપમેય, કોયલ ઉપમાન)
(૩) બીજી સાંજે તલાશમાં નીકળેલા સિપાહી ની નજર એ બે બોકડાઓ ઉપર જ પડી. (બે વ્યક્તિ-ઉપમેય, બોકડો-ઉપમાન)
(૪) મારો હંસલો નાનો ને દેવળ જૂનું રે થયું. (આત્મા ઉપમેય,હંસલો ઉપમાન) (દેહ, શરીર-ઉપમેય, દેવળ ઉપમાન)

♦ અન્ય ઉદાહરણ:

(૧) અમે ખોબો ભરીને એટલું હસ્યા જે કૂવો ભરીને રોઈ પડ્યા.
(૨) જૂનું તો થયું રે દેવળ જૂનું રે થયું.
(૩) પડતાં પહેલાં જ તેના પ્રાણ નીકળી ગયા.
(૪) તેની બંને આંખે શ્રાવણ ભાદરવો વહેવા લાગ્યો.
(૫) વૈશાખ મહિનો હતો, સીમમાં આગ ઝરતી હતી.
(૬) એ હતું કટક, ના ના તે તો તલવારોનું અરણ્ય.
(૭) સમગ્ર વિશ્વ મા નામના શબ્દના ટેકે ઊભું છે.
(૮) શું આભ, સૂરજ ચંદ્રમાના તેલ ખૂંપ્યા?
(૯) સૂર્યમાં માછલીઓ તરી રહી છે.
(૧૦) ગબ્બરની ચીસથી પહાડ ધ્રુજવા લાગ્યો.

(૬) શ્લેષ અલંકાર:

☞ જ્યારે એક જ શબ્દના એકથી વધુ અર્થ થતાં હોય અને તેને કારણે ચમત્કૃતિ જન્ય અર્થ સૌંદર્ય નીપજતું હોય ત્યારે તેને શ્લેષ અલંકાર કહે છે.

"રાજાની ખ્યાતિ તેના કરના યોગ્ય ઉપયોગ પર નિર્ભર છે."

☞ અહીં કર શબ્દના બે અર્થ થાય છે (૧) વેરો (૨) હાથ

☞ અહીં આ એક જ શબ્દના પ્રયોગ દ્વારા (૧) રાજા પોતાને મળતા 'કર' - વેરાનો યોગ્ય ઉપયોગ દ્વારા ખ્યાતિ મેળવી શકે છે અને (૨) રાજા પોતાના 'કર' હાથ એટલે કે સત્તાના યોગ્ય ઉપયોગ દ્વારા ખ્યાતિ મેળવી શકે છે એમ દર્શાવ્યું છે.

☞ આમ અહીં એક જ શબ્દના પ્રયોગ દ્વારા -(ક) તે એક જ શબ્દના બે અર્થ છે અને (ખ) તેના કારણે આખા વાક્યના બે અર્થ થાય છે તેથી આ ઉક્તિમાં 'કર' શબ્દના કારણે અર્થજન્ય ચમત્કૃતિ નિષ્પન્ન થાય છે. તેથી અહીં શ્લેષ અલંકાર થાય છે.

♦ GCERT ના ઉદાહરણ:

(૧) વર્ષા તમારી રાહ જુએ છે.
(વર્ષા-વરસાદ, વર્ષા-છોકરીનું નામ)

(૨) જેને કલંક કડવું દધિ તું ગણે છે,
'મીઠું' બની અમ જગે રસ તે ભરે છે.
(મીઠું-નમક, લૂણ; મીઠું - ગળ્યું મીઠાશ)

(૩) કમલવત્ ગણીને બાલના ગાલ રાતા
રવિ નિજ કર તેની ઉપર ફેરવે છે.
(રવિ-સૂર્ય , રવિ નામનો છોકરો; કર કિરણ,હાથ)

(૪) એ કેવી રીતે ભૂલે પોતાની પ્યારી માને!
(મા-જનની, જન્મભૂમિ)

(૫) ચોમાસું આવતાં સૃષ્ટિ નવું જીવન મેળવે છે.
(જીવન-જિંદગી પાણી)

♦ અન્ય ઉદાહરણ:

(૧) સુરત તુજ રડતી સૂરત.
(૨) દીવા નથી દરબારમાં છે અંધારું ઘોર.
(૩) તમે પસંદ કરેલું પાત્ર પાણે વિનાનું છે.
(૪) નકશામાં જોયું તે ન ન કશામાં જોયું.
(૫) રવિને તડકો ન ગમે તો તે ક્યાં જાય?
(૬) આ મણિ લાલ છે.
(૭) ભાઇ લાલ સાડી લાવ્યો.
(૮) ભાઇનું બારમું આવી ગયું.
(૯) ચોમાસું આવતા સૃષ્ટિ નવું જીવન મેળવે છે.
(૧૦) અંધકારમાં આ સાગરમાં કોઇ તારો નથી.

(૭) સજીવારોપણ અલંકાર :

☞ જ્યારે કોઇ જડ કે અમૂર્ત બાબત પર ચેતનત્વનું આરોપણ કરવામાં આવે, તે સજીવ છે તે રીતે અભિવ્યક્તિ કરવામાં આવે ત્યારે તેને સજીવારોપણ કહે છે.

☞ ભાવવાહિતા, આત્મીયતા, એકરૂપતા જેવા ભાવોને સચોટ રીતે વ્યક્ત કરવા માટે આ અલંકાર ઉપયોગી નીવડે છે.

" માણેકના કરુણ ચિત્કારે તેમનો પીછો પકડ્યો."

'ચિત્કાર' એટલે 'ચીસ',એક કરુણ તીવ્ર અવાજ. પણ અહીં .....'ચિત્કાર' પર ચેતનત્વનું, સજીવત્વનું આરોપણ કર્યું છે અને જાણે તે કોઇ સજીવની જેમ કોઇનો પીછો પકડતો ન હોય. તેવું નિરૂપણ કર્યું છે.

♦ GCERT ના ઉદાહરણ:

(૧) અસ્તાચળે પહોંચેલ સૂર્યમાં 'રાજ નર્મદાની જળસપાટી પર છેક અમારા સુધી લાલ કાર્પેટ બિછાવી આપે.
(૨) ખીણમાંથી સાગ છેક સૂર્ય સાથે હરીફાઇ કરવા મથે.
(૩) લળી લળીને હેત કરતાં વાંસના ઝૂંડનાં ઝૂંડ.
(૪) માણેકની ચીસ એમની પાછળ દોડતી દોડતી આગળ ચાલી.
(૫) અમારી સસ્થા વિવિધ પ્રતિભા ધરાવતાં બાળકોનું સન્માન કરશે.

♦ અન્ય ઉદાહરણ:

(૧) આ ઘરડો પીપળો પણ નકારે જ માથું હલાવે.
(૨) વૃક્ષો ઋતુની રાહ જોતાં રહે છે.
(૩) સડક પણ પડખું ફરીને સૂઇ ગઇ.
(૪) છકડો પાણીપંથો ઘોડો થઇ ગયો.
(૫) ઘડિયાળના કાંટા પર હાંફ્યા કરે સમય.
(૬) હાંફી ગયેલા શ્વસના પગને તપાસીએ.
(૭) ફૂલ રડતાં હતા.
(૮) કેસરિયાળો સાફો ઘરનું ફળિયું લઇને ચાલે.
(૯) આઉટ ડેટેડ થયેલો વડલો કાઢે મારી ભૂલો.
(૧૦) રાત્રે સીમમાં તડકાએ જાણે રાતવાસો કર્યો હોય.

(૮) વ્યાજસ્તુતિ અલંકાર:

☞ જ્યારે કોઇ વ્યક્તિ કે વસ્તુના નિંદાના બહાને વખાણ કે વખાણને બહાને નિંદા કરવામાં આવે ત્યારે તેને વ્યાજસ્તુતિ અલંકાર કહે છે.

" જાદવ સ્ત્રી તાળી દેઇ હસે, ધન્ય નગર આવો નર વસે, કીધાં હશે વ્રતતપ અપાર, તે સ્ત્રી પામી હશે આ ભરથાર."

☞ અહીં કોઇ વ્યક્તિની (સુદામાની) પ્રશંસા છે કે કે સ્ત્રીએ અનેક વ્રતતપ કર્યા હશે તેને જ આવો પતિ મળે , જ્યાં આ નર વસતોન હશે, તે નગર ધન્ય છે.પણ પ્રથમ ચરણ જુઓ ,તેમાં 'તાળી દેઇ હસે' દ્વારા નિંદા સૂચવવામાં આવી છે. અર્થાત્ અહીં સ્તુતિ પ્રશંસાને બહાને નિંદા છે કે આવા પુરુષને કઇ સ્ત્રી પસંદ કરે! તેથી અહીં વ્યાજ સ્તુતિ અલંકાર છે.

♦ GCERT ના ઉદાહરણ:

(૧) ગાંધીજી હિંસા અને અસત્યના કટ્ટર વેરી હતા.
(૨) સૂર્ય દેવ તમારા કિરણોએ તો શું ધોળું કર્યું? અંધકારનું મુખ તો કાળું થઇ ગયું છે!
(૩) કૃષ્ણ છે મહાચોર, સ્મરણમાત્રથી ચોરી લે પાપ જન્મોનાં.
(૪) હે રાજા! તે શત્રુઓની પત્નીઓને વિધવા બનાવી, જુલમીઓનો વધ કર્યો, - લૂંટારાઓનો નાશ કર્યો.....ત્યાં તારી સ્તુતિ કેવી રીતે કરવી.
(૫) ચાતક, ચકવા, ચતુર નર, નિશદિન ફરે ઉદાસ,
ખર ઘૂવડને મૂર્ખ નર, સુખે નિજ વાસ

♦ અન્ય ઉદાહરણ:

(૧) શું તમારી બહાદુરી! ઉંદર જોઇને નાઠા.
(૨) વાહ પહેલવાન! પાપડ તોડી નાંખ્યો!
(૩) અજયને છેલ્લી પાટલી પર બેસવાનો શોખ છે.
(૪) ગામની બજારમાં તો ચારે બાજુ ગટર ગંગા જોઇ લો ને!
(૫) દોડવામાં હું સૌથી પહેલો જ રહેતો - પાછળથી ગણતાં.
(૬) વેવાઇનું રૂપ તો જુઓ, કંદર્પ સરીખો લાગે છે.

(૭) વાહ! તમે તો બહુ બહાદુર! ઉગતો બાવળ ઠેકી જાય.
(૮) કીધા હશે વ્રત તપ અપાર તે સ્ત્રી પામી ભરથાર!
(૯) અહો દુર્યોધન! શી તમારી ન્યાયબલિહારી!
(૧૦) શું એનું રૂપ! કંદર્પ કંઇ વિસાતમાં નહિ.

(૯) અનન્વય અલંકાર

☞ જ્યારે કોઇ વાત સચોટતાથી મૂકવી હોય ત્યારે અન્ય કોઇ બાબત સાથે સરખામણી કરીને,કશાની કલ્પના કરીને અભિવ્યક્તિ સધાય છે. પરંતુ ક્યારેક એવું થાય છે કે સરખામણી કરવા માટે અન્ય કોઇ યોગ્ય બાબત ઉપનામ ન મળે ત્યારે મૂળ બાબત - ઉપમેય જ ઉપમાન તરીકે પ્રયોજાય ત્યારે તેને અનન્વય અલંકાર કહે છે.

" મા તે મા"

☞ અહીં 'મા' વિશે વાત કરવી છે, પરંતુ સચોટતાથી અભિવ્યક્તિ સાધવા માટે અન્ય કોઇ ઉપમાન યોગ્ય ન લાગતા 'મા' જ ઉપમાન તરીકે પ્રયોજાયું છે, તેથી અહીં અનન્વય અલંકાર છે.

♦ GCERT ના ઉદાહરણ:

(૧) મનેખ જેવા મનેખ નેય કપરો કાળ આવ્યો છે.
(૨) ગિલાનો છકડો એટલે ગિલાનો છકડો.
(૩) ભાઇ સ્વર્ગ એ તો સ્વર્ગ, આ મૃત્યુલોકમાં એની શી કલ્પના!
(૪) શિયાળો એ શિયાળો
(૫) હીરો એ હીરો ને કાચ તે કાચ, એકનું સ્થાન બીજો લઇ શકે?

♦ અન્ય ઉદાહરણ:

(૧) ગાંધીજી એટલે ગાંધીજી
(૨) રાજસ્થાન એટલે રાજસ્થાન
(૩) રામરાવણનું યુદ્ધ તે રામ રાવણનું યુદ્ધ
(૪) ચાકરની બુદ્ધિ તે ચાકર જેવી.
(૫) ભગવાન એટલે ભગવાન.
(૬) અબળાની શક્તિ તે અબળાની જેવી.
(૭) ક્ષત્રિય તે ક્ષત્રિય ને બ્રાહ્મણ તે બ્રાહ્મણ
(૮) હિમાલય એટલે હિમાલય
(૯) મહાસાગર તે મહાસાગર
(૧૦) ટંડેલાઇ ઇ ટંડેલાઇ

(૧૦) દૃષ્ટાંત અલંકાર -

☞ જ્યારે એક વિધાનના સમર્થનમાં કોઇક દૃષ્ટાંત રજૂ કરવામાં આવે ત્યારે તે દૃષ્ટાંત અલંકાર કહેવાય છે.

☞ અલંકારમાં એક વાક્યનું પ્રતિબિંબ બીજા વાક્યમાં પડે છે.

ઉ.દા.

(૧) તું નાનો હું મોટો એવો ખ્યાલ જગતનો ખોટો,ખારા જળનો દરિયો ભર્યો, મીઠાં જળનો લોટો.
(૨) ગોળ વિના મોળો કંસાર, માત વિના સુનો સંસાર.
(૩) વાડ થઇને ચીભડા ગળે સોંઘી વસ્તુ ક્યાંથી મળે.
(૪) ઊંચી નીચી ફર્યા કરે જીવનની ઘટમાળ, ભરતી એની ઓટ છે ઓટ પછી જુવાળ.
(૫) મરતાં મરતાં સંતો બીજાઓને સુખી કરે,બળતો બળતો ધૂપ સુવાસિત બધું કરે.
(૬) હંસ પ્રીતિ ક્યાંયની ? વિપત પડે ઊડી જાય, સાચી પ્રીત શેવાળની જળ ભેગી સુકાય.
(૭) કાળું કલંક પણ ચંદ્રની શોભા વધારે, તેમ ઉકરડો ગામની શોભા વધારે છે.
(૮) નમતાને સૌ કો રીઝે, નમતાને બહુ માન, સાગરને નદીઓ ભજે, છોડી ઊંચા સ્થાન.
(૯) ઊગે કમળ પંકમાં તદપિ દેવ શિરે ચઢે, નહીં કુળથી કિન્તુ મૂલ્ય મૂલવાય ગુણો વડે.
(૧૦) પીળાં પર્ણો ફરી નથી થતાં કોઇ જ કાળે લીલાં, ભાંગ્યા હૈયા નથી થતાં કોઇ જ કાળે રસીલાં.

(૧૧) વિરોધાભાસ અલંકાર

☞ બે ભિન્ન બાબતને એક સાથે રજૂ કરવાથી વિરોધ ઉત્પન્ન થતો અનુભવાય તેને વિરોધાભાસ અલંકાર કહેવાય છે.

☞ તેના વિશે ઊંડો વિચાર કરીએ તો જણાય છે કે તે માત્ર વિરોધનો અભાસ છે,ખરેખર વિરોધ નહીં.

ઉ.દા.

(૧) જે પોષતું તે મારતું તે ક્રમ દીસે કુદરતી.
(૨) મને મળી નિષ્ફળતા અનેક, તેથી થયો સફળ કૈંક હું જિંદગીમાં.
(૩) તરણા ઓથે ડુંગર રે, ડુંગર કોઇ દેખે નહિ.
(૪) આખું વિશ્વ વિરાટ; નાના રે હૈયાને લાગે એકલું.
(૫) મને એજ નથી સમજાતું કે આવું શાને થાય છે, ફૂલડાં ડૂબી જતા ને પથ્થરો તરી જાય છે!
(૬) એક જુવાન ડોસલાએ અંગ્રેજોને ડરાવ્યા.
(૭) હે સિંધુ તું ખારો છે છતાં અમીરસ ભર્યો છે.
(૮) ગુરુનું મૌન એ જ સાચું વ્યાખ્યાન છે.
(૯) જીત્યા જેઓ તે જ અંતે જિતાયા.
(૧૦) અમે અજાણ્યા ક્યાં લગી રેશું, કહો તમારા ઘરમાં?

(૧૨) સ્વભાવોક્તિ અલંકાર

☞ વસ્તુ જેવી છે તેવી જ તેના દૃશ્ય પ્રાકૃતિક સ્વરૂપમાં આબેહૂબ દર્શાવવામાં આવે તેને 'સ્વાભાવોક્તિ અલંકાર' કહે છે.

ઉ.દા.

(૧) આદમને કોઇ પૂછે: પેરિસમાં શું કરે છે?
લાંબી સડક પર એ લાંબા કદમ ભરે છે.
એ કેવી રીતે ભૂલી શકે પોતાની પ્યારી માને?
પેરિસમાં છે તોયે ભારતનો દમ ભરે છે!
(૨) ઊંચે બધા શિખરો શ્વેત થતાં જણાય,
નીચે નદી વહનમાં તરુઓ તણાય.

(૩) ન્હાના સાદા શયનગૃહમાં સ્વચ્છ દીવો બળે છે,
વિદ્યુદ્વલ્લિ પ્રબળ ચમકી જ્યોતિ સાથે ભળે છે,
સાહિત્યો કૈં બહુ નવ દીસે એક પર્યંક માત્ર
થોડાં ઝીણાં રજનીવસનો પાસમાં વારિપાત્ર.

(૪) મુખે ગ્લાનિ છવાઇ છે, છે વેણિ વિખરાયેલી,
સલજ્જ ઢળી ચૂવે છે, આંખડી પદમ પાંખડી.

(૫) આવે જ સામે એક ક્ષણ હોય,
સામે અષાઢી ઘન હોય.

(૬) મોર મુગટ ને કાને રે કુંડળ મુખ પર મોરલી ધરી.

(૭) આ ઝાલાવાડી ધરતી! આવળ બાવળ, કેર, બોરડી, શુષ્ક, રુક્ષ,
આવળ, બાવળ, કેરી, બોરડી, શુષ્ક, રુષ, ચોફરતી,
અહીં ફૂલ કેવળ આવળનાં,
અહીં નીર અધિકાં મૃગજળનાં
પુષ્પ, પત્ર, પાણી, વિણ કાયા ઘોર ઉનાળે બળતી!

(૮) ક્યાંય આછોય એક તારો નથી,
એટલો ગગનમાં ગાઢ અંધાર છે.

(૯) અહો! ક્યારે થનનથન નાચી કૂદી રહે,
વળી એ કન્યાના ઘડીક પદ ચાટે જીભ વડે.

(૧૦) શાખાઓમાં તરુવર તણી ચક્રવાકી છુપાતી,
શોધી કાઢે દયિત નયનો,જોઇને હૃષ્ટ થાતી;
ચંચૂ ચંચૂ મહિં પઇ પછી પક્ષને પક્ષમાં લે,
ક્રીડા એવી કંઇ કંઇ કરે મોગ્ધમાં દંપતી તે.

(૧૩) અપહ્નૃતિ અલંકાર

- અપહ્નૃતિ એટલે સંતાડવું કે છુપાવવું.
- ઉપમેયનો એકવાર નિષેધ કરીને પછી તેના પર ઉપમાનનું આરોપણ કરવામાં આવે તો તેને અપહ્નૃતિ અલંકાર કહેવાય છે.

ઉ.દા.

(૧) ગાંધીજી કોઇ વકીલ નહીં, પણ આપણા રાષ્ટ્રપિતા છે.
(૨) એ હતું કટક? ના ના, તે તો તલવારોનું અરણ્ય!
(૩) શિક્ષકને મન વર્ગ એ વર્ગ નહીં, પણ સ્વર્ગ છે.
(૪) ન આ રાજગાદી,પંથ કંટકોનો.
(૫) ન હોય એ અભ્ર, એ તો ગરવો ગિરનાર છે.
(૬) તમે માણસ નથી, દેવ છો.
(૭) આ ન શહેર, માત્ર ધૂમ્રના ધૂંવા.
(૮) આ ચંદ્ર છે, તારું મુખ નથી.
(૯) મૃત્યુ જીવનનો અંત નથી, નવા જીવનની શરૂઆત છે.
(૧૦) મીરાંને મન ઝેર એ ઝેર નથી પણ અમૃત છે.

(૧૪) અન્યોક્તિ અલંકાર

- એક વસ્તુ દ્વારા બીજી વસ્તુનું વર્ણન કરેલ હોય તેને 'અન્યોક્તિ અલંકાર' કહેવાય છે.
- મુળ વાતને સંતાડીને આડકતરી રીતે રજૂ કરાય છે.

ઉ.દા.

(૧) ઝાઝા હાથ રળિયામણા.
(૨) મોરના ઇંડા ચીતરવા ન પડે.
(૩) ખાલી ચણો વાગે ઘણો .
(૪) ચા કરતાં કીટલી ગરમ.
(૫) પારકી મા જ કાન વીંધે.
(૬) ઉજ્જડ ગામમાં એરંડો પ્રધાન.
(૭) નીચી બોરડી સૌ ખખેરે.
(૮) ખોદે ઉંદરને ભોગવે ભોરીંગ.
(૯) પીળું એટલે સોનું નહીં ને ઊજળું એટલે દૂધ નહીં.
(૧૦) કરડે માકડ ને માર ખાય ખા

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

1. અમે રે સૂકું રૂનું પૂમડું - કયો અલંકાર છે ?
(A) ઉત્પ્રેક્ષા (B) દૃષ્ટાંત
(C) રૂપક (D) ઉપમા

2. મેરુ રે ડગે ને જેનાં મન ના ડગે - પંક્તિનો અલંકાર ઓળખાવો.
(A) વર્ણાનુપ્રાસ (B) શબ્દાનુપ્રાસ
(C) ઉપમા (D) વ્યાજસ્તુતિ

3. 'ગાયક ન લાયક તું ફોગટ ફુલાણો છે.' - અલંકાર જણાવો.
(A) વર્ણાનુપ્રાસ (B) શબ્દાનુપ્રાસ
(C) ઉપમા (D) અનન્વય

4. ઉત્પ્રેક્ષા અલંકાર નિરૂપતું વાક્ય કયું છે ?
(A) દમયંતીનું મુખ જાણે પૂનમનો ચાંદ.
(B) દમયંતીનું મુખ એટલે દમયંતીનું મુખ.
(C) દમયંતીનું મુખચંદ્ર ચળકી રહ્યું છે.
(D) દમયંતીનું મુખ ચંદ્ર જેવું છે.

5. નીચેના વાક્યનો અલંકાર ઓળખાવો. - શિયાળો ઈ શિયાળો
(A) સજીવારોપણ (B) રૂપક
(C) અનન્વય (D) વ્યાજસ્તુતિ

6. ઉત્પ્રેક્ષા અલંકારનું ઉદાહરણ શોધીને લખો.
(A) જીવનવાડી કરમાઈ ગઈ.
(B) દમયંતીનું મુખ ચંદ્ર જેવું છે.
(C) હૈયું જાણે હિમાલય.
(D) તેનું રૂદન સાંભળીને દવાખાનાની દીવાલો ધ્રૂજી ઊઠી.

7. અલંકાર ઓળખાવો : 'સાંકડી શેરીમાં સસરો સામો મળ્યા રે !'
(A) ઉપમા (B) રૂપક
(C) શ્લેષ (D) વર્ણાનુપ્રાસ

8. નીચેનામાંથી કયું ઉદાહરણ વ્યાજસ્તુતિ અલંકારનું છે ?
(A) તપેલી તપેલી છે.
(B) શું તમારી બહાદુરી ! ઉંદર જોઈને નાઠા !
(C) ગાંધીજી એટલે ગાંધીજી.
(D) તે આવ્યો પણ બોલ્યો નહીં.

9. ઉપમા ઉલંકારનું ઉદાહરણ શોધીને લખો.
(A) ડોહો સોટાની જેમ હાલવા ચાલવા લાગ્યો.
(B) ફૂલના જાણે શોભે ગાલીચા અહીં.
(C) છકડો એટલે છકડો !
(D) પથ્થર થરથર ધ્રૂજે.

10. રૂપક અલંકારનું ઉદાહરણ શોધીને લખો.
(A) ઊંઘતાને પાયે જગની જેલ.
(B) વાગે છે રે વાગે છે, વૃંદાવન મોરલી વાગે છે.
(C) હાંફી ગયેલા શ્વાસના પગને તપાસીએ.
(D) ફૂલના જાણે શોભે ગાલીચા.

11. અલંકાર દર્શાવો. 'મુખ મરકાવે માવલડી'
(A) રૂપક (B) વર્ણાનુપ્રાસ
(C) અનન્વય (D) ઉપમા

12. અલંકાર દર્શાવો. 'ક્યારેક ચાંદી શી ઝળાંહળાં થતી નદીને જોતો.'
(A) સજીવારોપણ (B) ઉપમા
(C) અનન્વય (D) રૂપક

13. ઉપમાન અને ઉપમેયને એકરૂપ દર્શાવતાં કયો અલંકાર બને ?
(A) યમક (B) શ્લેષ
(C) રૂપક (D) ઉપમા

14. નીચેની પંક્તિમાં અલંકાર ઓળખાવો - 'ભૂતળ ભક્તિ પદારથ મોટું, બ્રહ્મલોકમાં નહિ રે.'
(A) ઉપમા (B) વર્ણાનુપ્રાસ
(C) રૂપક (D) શબ્દાનુપ્રાસ

15. અંત્યાનુપ્રાસ અલંકારનું ઉદાહરણ શોધો.
(A) મનગમયંતી બોલ દમયંતી, નળે પાડ્યો સાદ.
(B) મામા આવ્યા, લાવ્યા મજાની વાતો.
(C) સ્વતંત્ર પ્રકૃતિ તમામ, એક માનવી કાં ગુલામ !
(D) સતી ખેદ હતી જોતી, વદને વધતો જતો.

16. 'વરસે ઘડીક વ્યોમ વાદળી રે લોલ, માડીનો મેઘ બારેમાસ .....' પંક્તિ ક્યા અલંકારની છે ?
(A) વ્યાજસ્તુતિ (B) અતિશયોક્તિ
(C) વ્યતિરેક (D) ઉપમા

17. અલંકાર ઓળખાવો. 'કવિતા કવિઓને વરદાનની જેમ મળતી !'
(A) રૂપક (B) ઉપમા
(C) યમક (D) ઉત્પ્રેક્ષા

18. અલંકારના મુખ્ય પ્રકાર ..... છે.
(A) બે (B) ચાર
(C) છ (D) એક જ

19. નીચેનામાંથી કયો અલંકારનો પ્રકાર નથી ?
(A) વર્ણાનુપ્રાસ (B) શબ્દાનુપ્રાસ
(C) ઉત્પ્રેક્ષા (D) મંદાક્રાન્તા

20. અલંકાર ઓળખાવો - તે ગાંડાની જેમ રસ્તા પર દોડતો રહ્યો.
(A) યમક (B) રૂપક
(C) ઉપમા (D) વર્ણાનુપ્રાસ

21. અલંકાર ઓળખાવો - પથ્થર થરથર ધ્રૂજે !
(A) શ્લેષ (B) ઉત્પ્રેક્ષા
(C) અનન્વય (D) સજીવારોપણ

22. અલંકાર ઓળખાવો : 'નિસર્ગના મુખ પર જાણે આનંદનો સાગર હિલોળાતો હતો.'
(A) યમક (B) ઉપમા
(C) ઉત્પ્રેક્ષા (D) અનન્વય

23. 'મા તે મા' આ વાક્યમાં કયો અલંકાર વપરાયો છે ?
(A) ઉપમા (B) ઉત્પ્રેક્ષા
(C) અતિશયોક્તિ (D) અનન્વય

24. 'ધોળાં ધાવણ કેરી ધારાએ ધારાએ પામ્યો કસુંબીનો રંગ.' - આ પંક્તિમાં સમાવિષ્ટ અલંકાર ઓળખાવો.
(A) ઉત્પ્રેક્ષા (B) ઉપમા
(C) યમક (D) વર્ણાનુપ્રાસ

25. 'ધીમે ધીમે તે ડગ ભરતો - કોઈ મત્ત ગજેન્દ્રની માફક' કયો અલંકાર છે?
(A) ઉત્પ્રેક્ષા (B) રૂપક
(C) વ્યતિરેક (D) ઉપમા

26. 'હોડી જાણે આરબ ઘોડી' - વાક્યમાં અલંકાર કયો ?
(A) ઉત્પ્રેક્ષા (B) ઉપમા
(C) રૂપક (D) અનન્વય

27. 'ભીંતો બોલી, મકાન, બોલી શેરી બાલાજી !' - વાક્યમાં રહેલ અલંકાર જણાવો.
(A) વ્યતિરેક (B) શ્લેષ
(C) અતિશયોક્તિ (D) સજીવારોપણ

28. 'પ્રીત કરું પ્રેમથી પ્રગટ થાશે' - અલંકાર જણાવો.
(A) વર્ણાનુપ્રાસ (B) ઉપમા
(C) યમક (D) અંત્યાનુપ્રાસ

29. 'દોડની સ્પર્ધામાં હું હંમેશાં પહેલો રહેતો - સૌથી પાછળ રહી જવામાં' અહીં કયો અલંકાર છે ?
(A) વ્યતિરેક (B) રૂપક
(C) અનન્વય (D) વ્યાજસ્તુતિ

30. જ્યારે કોઈની નિંદાના રૂપમાં પ્રશંસા કે વખાણ થાય ત્યારે કયો અલંકાર બને છે ?
(A) વ્યાજસ્તુતિ (B) સ્વભાવોક્તિ
(C) ઉપમા (D) અનન્વય

31. અલંકાર ઓળખાવો : 'તે હરિણીની જેમ ત્યાંથી નાસી ગઈ.'
(A) રૂપક (B) અનન્વય
(C) ઉપમા (D) ઉત્પ્રેક્ષા

32. અલંકાર ઓળખાવો : 'ફૂલના જાણે શોભે ગાલીચા અહીં'
(A) વ્યાજસ્તુતિ (B) ઉત્પ્રેક્ષા
(C) ઉપમા (D) શ્લેષ

33. 'વા વાયા ને વાદળ ઊમટ્યાં.' - પંક્તિનો અલંકાર ઓળખાવો.
(A) રૂપક (B) ઉપમા
(C) વર્ણાનુપ્રાસ (D) યમક

34. અલંકાર શબ્દનો સામાન્ય અર્થ શો થાય ?
(A) આભૂષણ (B) સૌંદર્ય
(C) બંગડી (D) શોભી ઊઠવું

35. અલંકાર ઓળખાવો : દરિયાનાં મોજાં જેવો વિચાર પસાર થઈ ગયો.
(A) શ્લેષ (B) ઉપમા
(C) અનન્વય (D) રૂપક

36. નયનબાણ કરતાં પણ જિહ્વાબાણ વધારે કાતિલ નીવડે છે. - અલંકાર ઓળખાવો.
(A) ઉપમા (B) ઉત્પ્રેક્ષા
(C) રૂપક (D) વ્યતિરેક

37. ખરે નરે ખર થાવું - અલંકાર ઓળખાવો.
(A) ઉપમા (B) શબ્દાનુપ્રાસ
(C) વર્ણાનુપ્રાસ (D) અંત્યાનુપ્રાસ

38. સજીવારોપણ અલંકારનું ઉદાહરણ શોધો.
(A) ઋતુઓ વૃક્ષોને વ્હાલ કરતાં થાકતી નથી.
(B) મુખ મલકાવે માવલડી.
(C) હૈયું જાણે હિમાલય.
(D) જીવનવન અતિ વેગે વટાવ્યું.

39. અલંકાર ઓળખાવો : 'આ ઈન્દ્રાસન - અણગણ્યા અપરાધોનું જન્મસ્થાન'
(A) અનન્વય (B) ઉત્પ્રેક્ષા
(C) શ્લેષ (D) રૂપક

40. અલંકાર ઓળખાવો : 'જિંદગી એટલે જિંદગી'
(A) ઉપમા (B) યમક
(C) રૂપક (D) અનન્વય

41. અલંકાર ઓળખાવો : 'રવિ નિજ કર તેની ઉપર ફેરવે છે !'
(A) ઉપમા (B) રૂપક
(C) શ્લેષ (D) ઉત્પ્રેક્ષા

42. 'દમયંતીનું મુખ ચંદ્ર જેવું છે' - અલંકાર ઓળખાવો.
(A) વર્ણાનુપ્રાસ (B) ઉપમા
(C) ઉત્પ્રેક્ષા (D) રૂપક

43. 'રખે ગુરુજી નારાજ થશે' અલંકાર ઓળખાવો.
(A) અનન્વય (B) ઉપમા
(C) ઉત્પ્રેક્ષા (D) શ્લેષ

44. 'હીરો તે હીરો અને કાચ તે કાચ' - અલંકાર જણાવો.
(A) રૂપક (B) ઉપમા
(C) વ્યાજસ્તુતિ (D) અનન્વય

45. કયો શબ્દાલંકાર છે ?
(A) અનન્વય (B) ઉત્પ્રેક્ષા
(C) રૂપક (D) યમક

46. 'લીલ લપાઈ બેઠી જઈ, જળને તળિયે' - અલંકાર જણાવો.
(A) સ્વભાવોક્તિ (B) સજીવારોપણ
(C) ઉત્પ્રેક્ષા (D) વ્યતિરેક

47. 'ગાંધીજી એટલે ગાંધીજી' વાક્યમાં કયો અલંકાર છે ?
(A) વ્યતિરેક (B) અનન્વય
(C) ઉપમા (D) ઉત્પ્રેક્ષા

48. 'ઉપાન રેણુએ અભ્ર છાયો, શું સૈન્ય મોટું જાયે' - અલંકાર જણાવો.
(A) રૂપક (B) યમક
(C) ઉપમા (D) ઉત્પ્રેક્ષા

49. 'વળી લીધો ઐરાવત જગતના કૌતુક સમો' - અલંકાર જણાવો.
(A) રૂપક (B) દૃષ્ટાંત
(C) ઉપમા (D) ઉત્પ્રેક્ષા

50. 'કમળકળી થકી કોમળું રે બહેની ! અંગ છે એનું' - અલંકાર જણાવો.
(A) વ્યતિરેક (B) રૂપક
(C) ઉપમા (D) ઉત્પ્રેક્ષા

51. અલંકાર ઓળખાવો : 'લતા મંગેશકરનો કંઠ કોયલના જેવો છે.'
(A) વ્યાજસ્તુતિ (B) ઉપમા
(C) અનન્વય (D) યમક

52. વૃક્ષો ઋતુઓની રાહ જોતાં હોય છે - અલંકાર ઓળખાવો.
(A) રૂપક (B) સજીવારોપણ
(C) વ્યાજસ્તુતિ (D) ઉપમા

53. 'મનેખ જેવા મનેખનેય કપરો કાળ આવ્યો' - અલંકાર જણાવો.
(A) વ્યતિરેક (B) ઉપમા
(C) વ્યાજસ્તુતિ (D) અનન્વય

54. 'અઢળક ઢળિયો રે શામળિયો' - અલંકાર જણાવો.
(A) શ્લેષ (B) ઉપમા
(C) વ્યતિરેક (D) અતિશયોક્તિ

55. 'તું ઢાળ ઢોલિયો, હું ગઝલનો દીવો કરું' કયો અલંકાર છે ?
(A) વ્યાજસ્તુતિ (B) ઉપમા
(C) ઉત્પ્રેક્ષા (D) રૂપક

56. 'ધૂણી ધખે મારા ધૈર્યની જલતું જીવનકાષ્ઠ' - અલંકાર કયો છે ?
(A) વ્યતિરેક (B) ઉપમા
(C) રૂપક (D) ઉત્પ્રેક્ષા

57. વ્યતિરેક અલંકારનું ઉદાહરણ કયું છે ?
(A) ગુલાબ લઉં ? ના,કપોલ તુજ રમ્ય એથી ઘણું !
(B) સડક પણ પડખું ફેરવીને સૂઈ ગઈ હોય.
(C) જવાની તો જવાની છે.
(D) આ ડોલ પોતાની છે.

58. 'મીનુને મારી ગાળો ગોળથીયે મીઠી લાગતી.' - અલંકાર ઓળખાવો.
(A) ઉત્પ્રેક્ષા (B) ઉપમા
(C) વ્યતિરેક (D) શ્લેષ

59. 'મારું આખું શરીર મલ્લની જેમ મસળવા માંડ્યું' - અલંકાર શોધો.
(A) શબ્દાનુપ્રાસ (B) વર્ણાનુપ્રાસ
(C) યમક (D) પ્રાસ સાંકળી

60. અલંકાર ઓળખાવો : 'સરદાર ફૂલથીયે કોમળ હતા.'
(A) યમક (B) વ્યતિરેક
(C) અનન્વય (D) વર્ણાનુપ્રાસ

61. અલંકાર ઓળખાવો : 'તે પવનની માફક દોડતો આવ્યો.'
(A) ઉત્પ્રેક્ષા (B) રૂપક
(C) ઉપમા (D) શ્લેષ

62. ઉપમેય અને ઉપમાન જુદાં દર્શાવવાને બદલે એક જ હોય તેમ દર્શાવવામાં આવે ત્યારે કયો અલંકાર બને છે ?
(A) ઉપમા (B) ઉત્પ્રેક્ષા
(C) રૂપક (D) વ્યતિરેક

63. નીચેનામાંથી શ્લેષ અલંકારનું ક્યું ઉદાહરણ નથી ?
(A) રવિને પોતાનો તડકો ન ગમે તો, તે ક્યાં જાય ?
(A) ચોમાસું આવતાં સૃષ્ટિ નવું જીવન મેળવે છે.
(C) દુનિયાનો છેડો એટલે પોતીકું ઘર, ઘરનો છેડો પોતાની સ્ત્રી
(D) એમનું હતું હૃદય કામ વિશે ડૂબેલું

64. જ્યારે કાવ્યપંક્તિમાં નિર્જીવની અંદર ચેતનનું આરોપણ કરવામાં આવે, તે સજીવ હોય તેવું દર્શાવવામાં આવે ત્યારે ... અલંકાર બને.
(A) વ્યાજસ્તુતિ (B) સજીવારોપણ
(C) રૂપક (D) શ્લેષ

65. 'મન ગમયંતી બોલ દમયંતી, નળે પાડ્યો સાદ.' - અલંકાર ઓળખાવો.
(A) અનન્વય (B) વર્ણાનુપ્રાસ
(C) શબ્દાનુપ્રાસ (D) રૂપક

66. નીચેનામાંથી કયું ઉદાહરણ ઉપમા અલંકારનું નથી ?
(A) કાચ, ઘડિયાળ અને સત્યની પેઠે ટાઈમટેબલ પણ નાજુક વસ્તુ છે.
(B) ધીમે-ધીમે તે ડગ ધરતો - કોઈ મત્ત ગજેન્દ્રની માફક
(C) વદનસુધાકરને રહું નિહાળી
(D) ડોહો સોટા જેમ હાલવા ચાલવા લાગ્યો

67. દમયંતીનું મુખ એટલે જાણે ચંદ્ર. - અલંકાર જણાવો.
(A) ઉત્પ્રેક્ષા (B) ઉપમા
(C) અનન્વય (D) વ્યાજસ્તુતિ

68. ઉપમાન કરતાં ઉપમેયને ચડિયાતું બતાવવામાં આવે ત્યારે કયો અલંકાર બને છે ?
(A) અનન્વય (B) વ્યતિરેક
(C) વ્યાજસ્તુતિ (D) શ્લેષ

69. વર્ણાનુપ્રાસનું ઉદાહરણ કયું છે ?
(A) સૌંદર્યો વેડફી દેતાં ના ના સુંદરતા મળે.
(B) કામિની કોકિલા કેલિ કૂજન કરે.
(C) હૈયાના સરોવરે આવો ઓ રાજહંસ.
(D) ભૂખ્યાંજનોનો જઠરાગ્નિ જાગશે.

70. અલંકાર ઓળખાવો : વસુંધરા જાણે લીલું પાનેતર પહેરેલી કન્યા.
(A) અનન્વય (B) ઉત્પ્રેક્ષા
(C) યમક (D) ઉપમા

71. 'રખે ભાણેજ ન મરે કૃષ્ણ કૃષ્ણ કીધો વિચાર' : અલંકાર ઓળખાવો.
(A) ઉત્પ્રેક્ષા (B) રૂપક
(C) વ્યાજસ્તુતિ (D) અનન્વય

72. અલંકાર ઓળખાવો : અખાડામાં જવાના મેં ઘણીવાર અખાડા કર્યા.
(A) વર્ણાનુપ્રાસ (B) શબ્દાનુપ્રાસ
(C) યમક (D) શ્લેષ

73. જોગીની ગુફા ઊઘડે એમ વનરાજે મોઢું ખોલ્યું - આ વાક્યમાં વપરાયેલ અલંકારનો પ્રકાર જણાવો.
(A) ઉત્પ્રેક્ષા (B) અનન્વય
(C) ઉપમા (D) રૂપક

74. અલંકાર ઓળખાવો : 'હસ્તકમળથી કાજળ હાર્યું, જળમાં કીધું ઘર, ઉંદર દેખી દમયંતીનું સુકાયું સરવર.'
(A) વ્યતિરેક (B) ઉત્પ્રેક્ષા
(C) સજીવારોપણ (D) સ્વભાવોક્તિ

75. અલંકાર ઓળખાવો : મહાસાગર એટલે મહાસાગર.
(A) રૂપક (B) ઉત્પ્રેક્ષા
(C) અનન્વય (D) વ્યાજસ્તુતિ

76. 'નથી વળી સંશયને પાંખ : ફૂટી એને રૂવે રૂવે આંખ' - આ વાક્યમાં કયો અલંકાર છે ?
(A) આંતરપ્રાસ (B) અંત્યાનુપ્રાસ
(C) વર્ણસગાઈ (D) યમક

77. 'વા ફરે, વાદળ ફરે, ફરે નદીનાં પૂર' પંક્તિમાં નીચેનામાંથી કયો અલંકાર છે ?
(A) ઉત્પ્રેક્ષા (B) શબ્દાનુપ્રાસ
(C) વર્ણાનુપ્રાસ (D) વ્યતિરેક

78. 'સંધ્યા રમે છે ક્ષિતિજે ઉમંગે' પંક્તિમાં નીચેનામાંથી કયો અલંકાર છે ?
(A) સજીવારોપણ (B) સ્વભાવોક્તિ
(C) વર્ણાનુપ્રાસ (D) વ્યતિરેક

79. 'ઉજ્જડ ગામમાં એરંડો પ્રધાન'માં નીચેનામાંથી કયો અલંકાર છે ?
(A) વ્યતિરેક (B) સ્વભાવોક્તિ
(C) વર્ણાનુપ્રાસ (D) અન્યોક્તિ

80. 'આ રાજા સિંહ કરતાં વધુ બળવાન છે' - અલંકાર ઓળખાવો.
(A) ઉત્પ્રેક્ષા (B) વ્યતિરેક
(C) દૃષ્ટાંત (D) અર્થાન્તરન્યાસ

81. અલંકાર ઓળખાવો : ઘરની સઘળી ચીજોમાં જાણે માની મમતા મોજૂદ છે.
(A) યમક (B) ઉપમા
(C) રૂપક (D) ઉત્પ્રેક્ષા

82. અલંકાર ઓળખાવો : વસંત એટલે વસંત.
(A) અનન્વય (B) સજીવારોપણ
(C) વ્યાજસ્તુતિ (D) વ્યતિરેક

83. અલંકાર ઓળખાવો - 'વા વાયા ને વાદળ ઊમટ્યાં.'
(A) વર્ણાનુપ્રાસ (B) ઉપમા
(C) અનન્વય (D) શ્લેષ

84. નીચે આપેલા વાક્યમાં કયો અલંકાર છે ?
'વર્ણનનો વિષય જાણીને મારી પેન ખીલી ઊઠી.'
(A) ઉત્પ્રેક્ષા (B) રૂપક
(C) શ્લેષ (D) સજીવારોપણ

85. નીચેની પંક્તિમાં કયો અલંકાર છે ?
તું ચંદ્રથી ચારુ સુહાસિની છે.
(A) વ્યતિરેક (B) શ્લેષ
(C) રૂપક (D) ઉપમા

86. નીચેનામાંથી કઈ પંક્તિ ઉપમા અલંકારની છે ?
(A) દાદાજી એટલે દાદાજી.
(B) આ ગાંડા હીરાને છાતીએથી અળગો કરતાં નથી.
(C) બગને તો જાણે પાપ પર ઝબુકવું છે.
(D) દીકરાઓ પાણીને પેઠે પૈસા વાપરે છે.

87. 'તેઓ નિરંતર બાપુના પ્રેમ સરોવરમાં તરતાં' - આ વાક્યમાં કયો અલંકાર છે ?
(A) સ્વભાવોક્તિ (B) ઉત્પ્રેક્ષા
(C) ઉપમા (D) રૂપક

88. પંક્તિનો અલંકાર જણાવો. - કંપ્યું જળનું રેશમપોત, કિરણ તો ઝૂક્યું થઈ કપોત.
(A) વર્ણસગાઈ (B) ઉત્પ્રેક્ષા
(C) શબ્દાનુપ્રાસ (D) સજીવારોપણ

89. 'કોડભરી અંગના, તારા ને અંગમહીં રંગ શા અનંગના' પંક્તિનો અલંકાર દર્શાવો.
(A) અંત્યાનુપ્રાસ (B) શબ્દાનુપ્રાસ
(C) વ્યતિરેક (D) વર્ણાનુપ્રાસ

90. 'ગુલછડી સમોવડી સુંદર તે બાલિકા હતી.' - આ પંક્તિમાં કયો અલંકાર છે ?
(A) ઉપમા (B) અતિશયોક્તિ
(C) ઉત્પ્રેક્ષા (D) રૂપક

91. 'અમે રે સૂકું રૂનું પૂમડું, તમે અત્તર રંગીલા રસદાર.' - આ પંક્તિઓનો અલંકાર ઓળખાવો.
(A) ઉપમા (B) રૂપક
(C) સજીવારોપણ (D) ઉત્પ્રેક્ષા

92. 'આ ઝાલાવાડી ધરતી ! વિરાટ જાણે ખુલ્લી હથેળી સમતલ ક્ષિતિજે ઢળતી.' આ પંક્તિનો અલંકાર ઓળખાવો.
(A) ઉપમા (B) રૂપક
(C) સજીવારોપણ (D) ઉત્પ્રેક્ષા

93. 'વ્યોમ તો વ્યોમના જેવું, સિંધુ યે સિંધુના સમો' - આ પંક્તિનો અલંકાર ઓળખાવો.
(A) રૂપક (B) વ્યતિરેક
(C) અનન્વય (D) સ્વભાવોક્તિ

94. 'પાદરેથી રસ્તાઓ પાછા વળશે રે લઈ લેણદેણ તૂટ્યાનું શૂળ' - આ પંક્તિનો અલંકાર ઓળખાવો.
(A) શ્લેષ (B) અતિશયોક્તિ
(C) વ્યતિરેક (D) અનન્વય

95. અલંકાર ઓળખાવો : 'પ્રિયજનની પગલીઓ જાણે વનફૂલની ઢગલીઓ !'
(A) ઉપમા (B) વ્યતિરેક
(C) ઉત્પ્રેક્ષા (D) રૂપક

96. 'કિરણ તણી કોમળ અંગુલિયે રમ્ય રચી રંગોળી' કયા પ્રકારનો અલંકાર છે ?
(A) શ્લેષ (B) ઉપમા
(C) વ્યાજસ્તુતિ (D) સજીવારોપણ

97. 'દેવોના ધામના જેવું હૈડું જાણે હિમાલય' કયા અલંકારની પંક્તિ છે ?
(A) વ્યાજસ્તુતિ (B) રૂપક
(C) ઉપમા (D) ઉત્પ્રેક્ષા

98. 'જો જો રે મોટાના બોલ, ઊજડ ખેડે બાજ્યો ઢોલ' - નો અલંકાર ઓળખાવો.
(A) અંત્યાનુપ્રાસ (B) વર્ણાનુપ્રાસ
(C) યમક (D) એક પણ નહીં

99. 'બપોર એ મોટું શિકારી કૂતરું છે'નો અલંકાર ઓળખાવો.
(A) યમક (B) ઉત્પ્રેક્ષા
(C) રૂપક (D) એક પણ નહીં

100. 'દરેક ફૂલની ભાષા જુદી' વાક્યમાં કયો અલંકાર વપરાયો છે?
(A) અર્થાલંકાર (B) ઉત્પ્રેક્ષા
(C) સજીવારોપણ (D) ઉપમા

101. 'મા તે મા' આ વાક્યમાં કયો અલંકાર વપરાયો છે ?
(A) ઉપમા (B) ઉત્પ્રેક્ષા
(C) અતિશયોક્તિ (D) અનન્વય

102. 'જે વાંચે ચોપડી તે ચોપડી ચોપડી ખાય.' - અલંકાર જણાવો.
(A) વર્ણાનુપ્રાસ (B) યમક
(C) ઉપમા (D) અનન્વય

103. 'સહુ ચલો જીતવા જંગ બ્યૂગલો વાગે, યા હોમ કરીને પડો ફતેહ છે આગે' આ કયા અલંકારનું ઉદાહરણ છે ?
(A) યમક (B) અંત્યાનુપ્રાસ
(C) વર્ણાનુપ્રાસ (D) અર્થાલંકાર

104. 'ચા કરતાં કીટલી ગરમ' - વાક્યમાંનો અલંકાર જણાવો.
(A) અન્યોક્તિ (B) વિરોધાભાસ
(C) વર્ણાનુપ્રાસ (D) રૂપક

105. 'છે મતવાલી નથી નમાલી નવ લોહીની લાલી' - વાક્યમાંના અલંકાર જણાવો.
(A) અંત્યાનુપ્રાસ (B) વર્ણાનુપ્રાસ
(C) શબ્દાનુપ્રાસ (D) દૃષ્ટાંત

106. અલંકાર ઓળખાવો : 'દ્રૌપદીનું વસ્ત્રાહરણ કરતા દુ:શાસનની જેમ એણે આખોય તાકો ઉકેલી નાંખ્યો.'
(A) યમક (B) ઉપમા
(C) રૂપક (D) અનન્વય

107. અલંકાર ઓળખાવો : 'ન પૂંઠે પકડવા જ જાણે જતો ન હોય ત્યમ.'
(A) ઉત્પ્રેક્ષા (B) અનન્વય
(C) વ્યાજસ્તુતિ (D) અતિરેક

108. અપ્સરાઓનું મુખ ચંદ્ર જેવું સુંદર છે. - અલંકાર ઓળખાવો.
(A) ઉત્પ્રેક્ષા (B) વર્ણાનુપ્રાસ
(C) ઉપમા (D) રૂપક

109. 'કાયા છે માટી સમી, ઘડીએ તેમ ઘડાય.' - અલંકાર ઓળખાવો.
(A) ઉત્પ્રેક્ષા (B) વર્ણાનુપ્રાસ
(C) ઉપમા (D) રૂપક

110. વર્ણાનુપ્રાસ અલંકારનું ઉદાહરણ કયું છે ?
(A) સહુ ચલો જીતવા જંગ બ્યૂગલો વાગે.
(B) શાળા છોડીને જ્યારે સાળાની બહેનને વર્યો.
(C) કાકા કરીને સાદ કીધો, નવ સાંભળે બોલ.
(D) હવે રંગ બની તંગ, મચાવી જંગ પીયાજી ભંગ.

111. હાંફી ગયેલા શ્વાસના પગને તપાસીએ - અલંકાર ઓળખાવો.
(A) અનન્વય (B) સજીવારોપણ
(C) ઉપમા (D) રૂપક

112. અલંકાર ઓળખાવો : 'ડોશીમાને એમની બકરી જીવ જેવી વહાલી હતી.'
(A) સજીવારોપણ (B) ઉપમા
(C) અનન્વય (D) શ્લેષ

113. 'ભૂખે મરે તોય સિંહ ઘાસ નવ ખાય.' અહીં કયો અલંકાર પ્રયોજાયો છે ?
(A) અન્યોક્તિ (B) શ્લેષ
(C) દૃષ્ટાંત (D) વિરોધાભાસ

114. અલંકાર ઓળખાવો : 'એની આંખમાં અજંપાનો દરિયો હતો.'
(A) ઉત્પ્રેક્ષા (B) રૂપક
(C) યમક (D) વ્યતિરેક

115. 'રે હસી હસીને રડી, ચડી પડી તું બાકી' - આ પંક્તિ કયા અલંકારનું ઉદાહરણ છે ?
(A) શબ્દાનુપ્રાસ (B) પ્રાસાનુપ્રાસ
(C) વર્ણાનુપ્રાસ (D) ઉત્પ્રેક્ષા

116. ચર્ચા એ લોકશાહીનો પ્રાણ છે - અલંકાર ઓળખાવો.
(A) વ્યાજસ્તુતિ (B) સજીવારોપણ
(C) અનન્વય (D) રૂપક

117. પ્રભુ સહુ કાંઈ થાય છે, અમથી થાય ન કાંઈ, રાઈનો પર્વત કરે, પર્વત બાગની માંય - આ પંક્તિ કયા અલંકારનું ઉદાહરણ છે ?
(A) દૃષ્ટાંત (B) અર્થાન્તરન્યાસ
(C) અપ્રસ્તુતપ્રશંસા (D) જાત્યાભિમાન

118. કાળું કલંક પણ ચંદ્રની શોભા વધારે, તેમ ઉકરડો ગામની શોભા વધારે છે. - અહીં પ્રયોજાયેલો અલંકાર જણાવો.
(A) ઉપમા (B) શ્લેષ
(C) દૃષ્ટાંત (D) અતિશયોક્તિ

119. ગાંધીજી હિંસા અને અસત્યના કટ્ટર વેરી હતા. - આ વાક્યમાં કયો અલંકાર છે ?
(A) સ્વભાવોક્તિ (B) વ્યાજસ્તુતિ
(C) ઉત્પ્રેક્ષા (D) રૂપક

120. અલંકાર ઓળખાવો : ભલે બોલતો હોય પછી ભાવનોય ભાવ.
(A) યમક (B) રૂપક
(C) સજીવારોપણ (D) ઉપમા

121. દમયંતીના મુખ આગળ તો ચંદ્ર પણ નિસ્તેજ લાગે છે ! - અલંકાર ઓળખાવો.
(A) વ્યાજસ્તુતિ (B) સજીવારોપણ
(C) ઉપમા (D) વ્યતિરેક

122. 'હિમાલય જાણે રૂનો ઢગલો !' - અલંકાર ઓળખાવો
(A) રૂપક (B) ઉત્પ્રેક્ષા
(C) અનન્વય (D) વ્યાજસ્તુતિ

123. નીચેનામાંથી કયો અલંકાર રૂપક અલંકાર નથી ?
(A) મને રામરમકડું જડિયું, રાણાજી ! મને રામરમકડું જડિયું.
(B) બપોર એક મોટું શિકારી કૂતરું છે.
(C) ગીતાનું મુખ ચંદ્ર કરતાં પણ સુંદર છે.
(D) જળ એ જ જીવન !

124. હું માનવી માનવ થાઉં તો ઘણું - આ પંક્તિમાં કયો અલંકાર સમાયેલો છે?
(A) શ્લેષ (B) અનન્વય
(C) ઉત્પ્રેક્ષા (D) સજીવારોપણ

125. નીચે આપેલાં જોડકાં પૈકી કયું જોડકું અર્થાલંકારોની બાબતમાં સાચું છે ?
(1) ઉપમા - સરખામણી (2) ઉત્પ્રેક્ષા - સંભાવના
(3) રૂપક - એકરૂપતા (4) વ્યાજસ્તુતિ-સલાહ
(5) અનન્વય - ભ્રમ
(A) તમામ જોડકાં ખોટાં છે.
(B) ક્રમ - 1 થી 3નાં જોડકાં સાચાં છે.
(C) ક્રમ 4 - 5નાં જોડકાં સાચાં છે.
(D) તમામ જોડકાં સાચાં છે.

126. 'પ્રેમની પેટીમાં પારસ છે પડ્યો.' - કયો અલંકાર છે ?

(A) શબ્દાનુપ્રાસ (B) રૂપક
(C) યમક (D) વર્ણસગાઈ

127. 'ગાંધીજીનું હૃદય ફૂલથીય કોમળ હતું.' - આ પંક્તિમાં કયો અલંકાર છે ?

(A) શબ્દાનુપ્રાસ (B) રૂપક
(C) અનન્વય (D) વ્યતિરેક

128. ક્યાં અલંકારમાં ઉપમેય અને ઉપમાન વચ્ચે સંભાવનાનો અર્થ રહેલો હોય છે ?

(A) ઉત્પ્રેક્ષા (B) ઉપમા
(C) રૂપક (D) દૃષ્ટાંત

129. 'એની જીભ સાકર કરતાંય ગળી છે.' - અલંકાર ઓળખાવો.

(A) અનન્વય (B) વિરોધાભાસ
(C) ઉપમા (D) વ્યતિરેક

130. 'પીળાં પર્ણો ફરી નથી થતાં કોઈ કાળે જ લીલાં, ભાંગ્યાં હૈયાં ફરી નથી થતાં કોઈ કાળે રસીલાં.' - પંક્તિનો અલંકાર ઓળખાવો.

(A) અર્થાન્તરન્યાસ (B) રૂપક
(C) દૃષ્ટાંત (D) અપહ્નુતિ

131. 'વિજનતાના વાસ જેવો પૃથ્વીનો એ પટ હતો.' - અલંકાર ઓળખાવો.

(A) વ્યતિરેક (B) રૂપક
(C) ઉત્પ્રેક્ષા (D) ઉપમા

132. અલંકાર ઓળખાવો : ઊંઘતાને પાયે જગની જેલ

(A) ઉપમા (B) રૂપક
(C) અનન્વય (D) સજીવારોપણ

133. 'અમારા એ દાદા વિપુલ વડના ઝુંડ સરખા' માં કયો અલંકાર છે ?

(A) રૂપક (B) ઉપમા
(C) ઉત્પ્રેક્ષા (D) બહુવિહ્રી

134. નીચેનામાંથી યમક અલંકાર કયો છે ?

(A) અખાડામાં જવાના મેં ઘણીવાર અખાડા કર્યા.
(B) હિમાલય એ હિમાલય છે.
(C) ચર્ચા એ લોકશાહીનો પ્રાણ છે.
(D) એકપણ નહિ.

135. નીચેનામાંથી વ્યતિરેક અલંકાર કયો છે ?

(A) ગંગાનાં નીર તો વધે ઘટે રે લોલ, સરખો એ પ્રેમનો પ્રવાહ રે !
(B) મા તે મા, બીજા વગડાના વા !
(C) સમષ્ટિના સત્યનું હુંય રશ્મિ !
(D) એક પણ નહિ.

136. નીચેનામાંથી સજીવારોપણ અલંકાર કયો છે ?

(A) શકુંતલાના વિદાય ટાણે આશ્રમનાં ઝાડવાં રડવા લાગ્યાં.
(B) એ નાટક એટલું કરુણ કે થિયેટર અશ્રુસાગર બની ગયું !
(C) બળતો બળતો ધૂપ સુવાસિત બધું કરે.
(D) તલવારથી તેજ મારી આંખડીની ધાર છે.

137. જેનામાં વૃક્ષપ્રીતિ નથી એનામાં જાણે કે જીવનપ્રીતિ જ નથી. - આ પંક્તિમાં કયો અલંકાર છે ?

(A) વર્ણસગાઈ (B) સજીવારોપણ
(C) યમક (D) ઉત્પ્રેક્ષા

138. મમતાભરી નજરે નિહાળતા સ્વામીજી સ્વયં એક બોધિવૃક્ષ છે. - અલંકાર ઓળખાવો.

(A) ઉપમા (B) રૂપક
(C) અનન્વય (D) ઉત્પ્રેક્ષા

139. હાથ કઠણ લાકડા જેવા છે. - અલંકાર ઓળખાવો.

(A) ઉપમા (B) શબ્દાનુપ્રાસ
(C) વ્યાજસ્તુતિ (D) સજીવારોપણ

140. પીપળો અત્યારે જાણે બોધિવૃક્ષની ગરવાઈ ધારણ કરી રહ્યો છે. - અલંકાર ઓળખાવો.

(A) ઉપમા (B) ઉત્પ્રેક્ષા
(C) વ્યતિરેક (D) વ્યાજસ્તુતિ

141. 'કામિની કોકિલા કેલી કૂજન કરે.' - અલંકાર ઓળખાવો.

(A) વર્ણાનુપ્રાસ (B) આંતરપ્રાસ
(C) અંત્યાનુપ્રાસ (D) શ્લેષ

142. 'અપ્સરા તો અપ્સરા જ ને !' - આ વિધાનમાં કયો અલંકાર છે ?

(A) રૂપક (B) વ્યતિરેક
(C) વ્યાજસ્તુતિ (D) અનન્વય

143. 'સૂરત તુજ રડતી સૂરત' - પંક્તિનો અલંકાર જણાવો.

(A) વ્યતિરેક (B) શ્લેષ
(C) યમક (D) ઉપમા

144. 'સાચાં તોયે કાચાં, જાણે કાચના બે કાચલા.' - અલંકાર ઓળખાવો.

(A) ઉત્પ્રેક્ષા (B) રૂપક
(C) ઉપમા (D) વ્યતિરેક

145. 'ગાંધીજી અસત્ય અને અહિંસાના કટ્ટર વેરી છે.' - અલંકાર ઓળખાવો.

(A) વ્યાજસ્તુતિ (B) અનન્વય
(C) અતિશયોક્તિ (D) વ્યતિરેક

146. નીચેનામાંથી કયો અર્થાલંકાર નથી ?

(A) અનન્વય (B) ઉત્પ્રેક્ષા
(C) રૂપક (D) યમક

147. 'વળી લીયો ઐરાવત જગતના કૌતુક સમો.' - અલંકાર જણાવો.
(A) રૂપક (B) દૃષ્ટાંત
(C) ઉપમા (D) ઉત્પ્રેક્ષા

148. પશામાસ્તરનું ઘર જાણે નિશાળ બની જતું ! - અલંકાર જણાવો.
(A) અનન્વય (B) વર્ણાનુપ્રાસ
(C) ઉત્પ્રેક્ષા (D) યમક

149. નીચેના પૈકી કયો સજીવારોપણ અલંકાર છે ?
(A) હૈયું જાણે હિમાલય.
(B) દમયંતિનું મુખ ચંદ્ર જેવું છે.
(C) જીવનવાડી કરમાઈ ગઈ.
(D) વૃક્ષો ઋતુઓની રાહ જુએ છે.

150. 'આ ડાળ ડાળ જાણે કે રસ્તા વસંતના !' - કયો અલંકાર છે ?
(A) રૂપક (B) ઉપમા
(C) અનુપમા (D) ઉત્પ્રેક્ષા

151. વયે વૃદ્ધ છતાં ઉત્સાહમાં યુવાનને ટપે એવા. - અલંકાર ઓળખાવો.
(A) ઉપમા (B) રૂપક
(C) ઉત્પ્રેક્ષા (D) વ્યતિરેક

152. શ્લેષ અલંકારનું ઉદાહરણ ઓળખાવો.
(A) મા તે મા
(B) હું માનવી માનવ થાઉં તો ઘણું (ધો-**10**ની ગુજરાતી મુજબ)
(C) માડીનો મેહ બારેમાસ રે
(D) પાને પાને પોઢિ ગત

153. નીચેના વાક્યનો અલંકાર ઓળખાવો.
શિયાળો ઈ શિયાળો
(A) સજીવારોપણ (B) રૂપક
(C) અનન્વય (D) વ્યાજસ્તુતિ

154. 26 જાન્યુઆરી 2001નો ભૂકંપ જાણે શિવનું તાંડવ નૃત્ય ! ભાષાશાસ્ત્રમાં આ કયો અલંકાર છે ?
(A) ઉપમા (B) અનન્વય
(C) વ્યતિરેક (D) ઉત્પ્રેક્ષા

155. નેતાના બેસતાં જ ખુરશી રડવા લાગી. - અલંકાર ઓળખાવો.
(A) વ્યતિરેક (B) સજીવારોપણ
(C) અનન્વય (D) ઉપમા

156. નીચેના વાક્યમાં કયો અલંકાર છે ?
'મુંજે એક હાસ્યબાણ છોડ્યું'
(A) અનન્વય (B) ઉપમા
(C) રૂપક (D) વ્યાજસ્તુતિ

157. 'ડોસો જાણે નરસિંહ અવતાર હતો' - આ વાક્યમાં કયો અલંકાર છે ?
(A) અનન્વય (B) સજીવારોપણ
(C) ઉપમા (D) ઉત્પ્રેક્ષા

158. 'સત્ય એટલે સત્ય' અલંકાર ઓળખાવો.
(A) રૂપક (B) અનન્વય
(C) શ્લેષ (D) ઉત્પ્રેક્ષા

159. વ્યતિરેક અલંકારનું ઉદાહરણ શોધી કાઢો.
(A) છેલ્લો કટોરો ઝેરનો આ પી જજો બાપુ !
(B) હલકાં તો પારેવાંની પાંખથી, મહાદેવથીય મોટાજી
(C) જા, સાત સાગર પાર સેતુ બાંધવાને
(D) તું વિના શંભુ ! કોણ પીશે ઝેર ઘણે

160. નીચે દર્શાવેલ જોડકાં યોગ્ય રીતે જોડો.

(A) ખારવા મોગરાના ફૂલ	**1**) ઉત્પ્રેક્ષા અલંકાર
(B) રખે છૈયો થાકી જાવ	**2**) શ્લેષ અલંકાર
(C) ડુંગર રડવા લાગ્યો	**3**) રૂપક અલંકાર
(D) મારી આશા મરી ગઈ	**4**) સજીવારોપણ અલંકાર

161. અલંકારનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. ઉપમેય અને ઉપમાન વચ્ચે સંભાવના ક્યા અલંકારમાં દર્શાવવામાં આવે
(A) ઉપમા (B) વ્યાજસ્તુતિ
(C) ઉત્પ્રેક્ષા (D)રૂપક

162. અલંકારનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. વિદ્યા ભણ્યો જેહ, તેહ ઘર વૈભવ રૂડો.
(A) અંત્યાનુપ્રાસ (B) આંતરપ્રાસ
(C)ઉપમા (D)સજીવારોપણ

163. અલંકારનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. અમારા વર્ગનો હોશિયાર વિદ્યાર્થી છેલ્લેથી પ્રથમ નંબરે લાવે છે.
(A) વ્યાજસ્તુતિ (B) વ્યતિરેક
(C)રૂપક (D)ઉત્પ્રેક્ષા

164. અલંકારનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. ડુંગર રડવા લાગ્યો.
(A) યમક (B) સજીવારોપણ
(C) ઉત્પ્રેક્ષા (D) ઉપમા

165. અલંકારનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. મારા ભાઈનું બારમું પતી ગયું.
(A) ઉપમા (B) વ્યતિરેક
(C) શ્લેષ (D) વ્યાજસ્તુતિ

166. અલંકારનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. તડકો-છાંયડો રમત રમતા હતા.
(A) ઉપમા (B) રૂપક
(C) સજીવારોપણ (D)વ્યાજસ્તુતિ

167. અલંકારનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. - મારી આશા મરી ગઈ.
(A) શ્લેષ (B) અંત્યાનુપ્રાસ
(C) યમક (D) વ્યતિરેક

168. અલંકારનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. કાળુને રાજુની ગાળો ગોળથીયે વધુ મીઠી લાગતી.

(A) ઉપમા (B) અંત્યાનુપ્રાસ
(C) સજીવારોપણ (D)વ્યતિરેક

169. અલંકારનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. ઉપમેય અને ઉપમાન વચ્ચે તુલના કયા અલંકારમાં દર્શાવામાં આવે છે?

(A) અનન્વય (B) ઉપમા
(C) રૂપક (D)વ્યતિરેક

170. અલંકારનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. ઈશ્વર જેવો ઈશ્વર કેવળ એક જ છે.

(A) અનન્વય (B) ઉપમા
(C) ઉત્પ્રેક્ષા (D)સજીવારોપણ

171. અલંકારનો પ્રકાર વિકલ્પોમાંથી શોધો. કેં કેટલાયે રંગ હું તો ઘાળું, કે મન મારું ભાળું ભાળું

(A) યમક (B) ઉત્પ્રેક્ષા
(C)અંત્યાનુપ્રાસ (D)આંતરપ્રાસ

172. નીચે આપેલ વાકયનો અલંકારનો પ્રકાર જણાવો. ઈશ્વરની કલ્પના જાણે મરતી મરતી પાછી આવી.

(A) ઉત્પ્રેક્ષા (B) રૂપક
(C) યમક (D)ઉપમા

173. નીચે આપેલ વાક્યનો અલંકારનો પ્રકાર જણાવો. આ પોતાની ડોલ છે.

(A) ઉપમા (B) સજીવારોપણ
(C) અનન્વય (D) શ્લેષ

174. નીચેના વિકલ્પમાં કયું ઉદાહરણ ઉપમા અલંકારનું નથી?

(A) મૃણાલ ગાંડાની માફક જોઈ રહી.
(B) મનેખ જેવા મનેખને કપરો કાળ આવ્યો છે.
(C) ઈસ્ત્રી કરેલાં વસ્ત્ર જેવા આ રસ્તા મને ગમે.
(D) અઘોર અવધૂત શી હતી જ છટા મધ્યાહ્નની

175. "હિમાલય જાણે રૂનો ઢગલો" - અલંકાર ઓળખાવો.

(A) રૂપક (B) ઉત્પ્રેક્ષા
(C)અનન્વય (D)વ્યાજસ્તુતિ

176. નીચેના વાક્યનો અલંકાર ઓળખાવો. કાળજે કોર્યુ તે કોને કહીએ!

(A) વર્ણાનુપ્રાસ (B) રૂપક
(C) ઉત્પ્રેક્ષા (D)વ્યતિરેક

177. 'દેવોના ધામના જેવું હૈયું જાણે હિમાલય'- ક્યો અલંકાર છે?

(A) ઉત્પ્રેક્ષા (B) રૂપક
(C)યમક (D)શ્લેષ

178. નીચેના વિકલ્પમાં કયું ઉદાહરણ ઉત્પ્રેક્ષા અલંકારનું નથી?

(A) રખે અમદાવાદમાં વરસાદ આવે
(B) હોડી જાણે આરબઘોડી
(C) શકે સુરતમાં ભૂકંપ આવે.
(D) એમનું હૃદય હતું કામમાં ડૂબેલું.

179. નીચેના વિકલ્પમાંથી રૂપક અલંકારનું ઉદાહરણ શોધો.

(A) દવાખાનું પાંજરાપોળ જેવું હશે
(B) રખે ભાણેજ નવ કરે.
(C) ફૂલનો પછેડો ઓઢું પ્રેમઘાટડી રે
(D) વૃક્ષો હસતાં હતા.

180. અલંકારનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. ફૂલડાંકટોરી ગૂંથી લાવ; જગમાલણી રે બેન!

(A) વર્ણાનુપ્રાસ (B) રૂપક
(C)અનન્વય (D)શ્લેષ

181. અલંકારનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો: કિરીટભાઈ નામના આચાર્ય છે.

(A) રૂપક (B) ઉપમા
(C) શ્લેષ (D)અનન્વય

182. અલંકારનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. એક જ શબ્દના બે અર્થ નીકળતા હોય ત્યારે ક્યા અલંકાર તરીકે ઓળખાય છે ?

(A) યમક (B) શ્લેષ
(C) રૂપક (D) અનન્વય

183. અલંકારનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો: રણછોડ બાઘાની માફક જોઈ રહ્યો.

(A) વર્ણસગાઈ (B) ઉપમા
(C) રૂપક (D) ઉત્પ્રેક્ષા

184. અલંકારનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. હું હું છું અને તું તું છે.

(A) વર્ણસગાઈ (B) શ્લેષ
(C) અનન્વય (D)ઉપમા

185. અલંકારનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. મારા નેત્ર બંધ હોય ત્યારે મને ઊંઘતો ન સમજવો તે એક પ્રકારની સમાધિ છે.

(A) વર્ણસગાઈ (B) ઉપમા
(C) વ્યાજસ્તુતિ (D)વ્યતિરેક

186. અલંકારનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. અમારા વર્ગનો હોશિયાર વિદ્યાર્થી છેલ્લેથી પ્રથમ નંબર લાવે છે?

(A) વ્યાજસ્તુતિ (B) વ્યતિરેક
(C)રૂપક (D)ઉત્પ્રેક્ષા

187. અલંકારનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો: વખાણ દ્વારા નિંદા અને નિંદ્વારા વખાણ ક્યા અલંકારમાં દર્શાવવામાં આવે છે ?

(A) વ્યતિરેક (B) વ્યાજસ્તુતિ
(C)શ્લેષ (D)સજીવાર

188. નીચે આપેલી પંક્તિનો સાચો અલંકાર ઓળખાવો. ઘડિયાળના કાંટા પર હાફયા કરે સમય.
(A) દૃષ્ટાંત (B) ઉપમા
(C) શ્લેષ (D) સજીવારોપણ

189. નીચેનામાંથી કયુ ઉદાહરણ વ્યતિરેક અલંકાર છે ?
(A) મેરુ રે ડગે ને જેનાં મન નો ડગે
(B) જ્યાં ત્યાં વય બદલી સંતાય જાણે પરીઓ !!
(C) ઊંઘતાને પાયે જગની જેલ
(D)મહુડા માયા ઉતારતા યોગી જેવી લાગે છે.

190. નીચેની પંક્તિનો અલંકાર આળખાવો. રામ રાવણનું યુદ્ધ એટલે રામ રાવણનું યુદ્ધ
(A) અનન્વય (B) વ્યતિરેક
(C) રૂપક (D)વ્યાજસ્તુતિ

191. આપેલ પંક્તિઓમાંની ઉત્પ્રેક્ષા અલંકારનું ઉદાહરણ દર્શાવો.
(A) જીવનવાડી કરમાઈ ગઈ (B) હૈયું જાણે હિમાલય
(C) દમયંતી મુખ ચંદ્ર જેવું છે (D)ગાંધીજી તે ગાંધીજી

192. કોઈ પંક્તિમાં એક શબ્દના બે અર્થ થાય તો ક્યો અલંકાર બને છે.
(A) શ્લેષ (B) અનન્વય
(C) વ્યાજસ્તુતિ (D) રૂપક

193. આપેલ પંક્તિનો સાચો અલંકાર પાણી વિનાનું છે. ઓળખાવો. - તમે પસંદ કરેલું પાત્ર
(A) શ્લેષ (B) વ્યતિરેક
(C)ઉપમા (D)ઉપેક્ષા

194. નીચે આપેલી પંક્તિનો સાચો અલંકાર ઓળખાવો. જ્યાં દેવોના પરમ વર શો પુત્ર પામ્યા પનોતો.
(A) ઉત્પ્રેક્ષા (B) સજીવારોપણ
(C) ઉપમા (D)શબ્દાનુપ્રાસ

195. 'જ્યાં ત્યાં આવી વય બદલી સંતાય, જાણે પરીઓ'- અલંકાર ઓળખાવો.
(A) ઉપમા (B) ઉત્પ્રેક્ષા
(C)રૂપક (D)વ્યતિરેક

196. થયા પૂરા બેહાલ, સુરત તુજ રડતી સુરતમાં ક્યો અલંકાર દર્શાવાયો છે?
(A) સજીવારોપણ (B) શ્લેષ
(C) ઉત્પ્રેક્ષા (D) વ્યતિરેક

197. "વદન સુધારકને રહું નિહાળી' - અલંકાર ઓળખાવો.
(A) રૂપક (B) અનન્વય
(C) ઉપમા (D) ઉત્પ્રેક્ષા

198. જેણે તોડી નાખ્યા માયા કેરા ફંદા રે - અલંકાર ઓળખાવો.
(A) ઉત્પ્રેક્ષા (B) રૂપક
(C) અનન્વય (D) ઉપમા

199. 'શિશુ સમાન ગણી સહદેવ ને' પંક્તિનો અલંકાર ઓળખાવો.
(A) વ્યતિરેક (B) રૂપક
(C)ઉત્પ્રેક્ષા (D) ઉપમા

200. 'તુ ચંદ્રથી ચરુ સુહાસિની હે !' પંક્તિનો અલંકાર આળખાવો.
(A) શબ્દાનુપ્રાસ (B) અનન્વય
(C) વ્યતિરેક (D) ઉપમા

201. 'મીઠાં મધુ ને મીઠા મેહુલા રે લોલ' - અલંકાર આળખાવો.
(A) વ્યતિરેક (B) વર્ણાનુપ્રાસ
(C) અંત્યાનુપ્રાસ (D) અનન્વય

202. "એની હથેળી કમળપાંદડી જેવી મુલાયમ હતી." - આ પંક્તિમાં ક્યો અલંકાર છે?
(A) ઉપમા (B) ઉત્પ્રેક્ષા
(C) રૂપક (D) યમક

203. આપેલ પંક્તિ કયા અલકારનું 'બળતા અંગાર સમી આખો તેણે સ્થિર કરી'
(A) ઉત્પ્રેક્ષા (B) વ્યતિરેક
(C) ઉપમા (D) સજીવારોપણ

204. દીવા નથી,દરબારમાં છે અંધારું ઘોર માં ક્યો અલંકાર છે?
(A) ઉત્પ્રેક્ષા (B) અનન્વય
(C) શ્લેષ (D) રૂપક

205. ચોરની સંગે શીખી તું ચોરવા હો વાંસલડી! વ્હાલે માખણ ચોર્યું ને તે મન રે હો વાંસલડીમાં ક્યો અલંકાર છે ?
(A) વ્યતિરેક (B) વ્યાજસ્તુતિ
(C) રૂપક (D)ઉપમા

206. આપેલ વાક્યનો અલંકાર આળખાવો. દિશામંડળ ડોલવા લાગ્યું.
(A) દૃષ્ટાંત (B) અનન્વય
(C) અતિશયોક્તિ (D)સ્વભાવોક્તિ

207. 'શું તમારી બહાદુરી ! ઉંદર જોઈને નાઠા' - અલંકાર આળખાવો.
(A) વ્યાજસ્તુતિ (B) વ્યતિરેક
(C) સજીવારોપણ (D) અનન્વય

208. નીચેના વાક્યનો અલંકાર આળખાવો.વયે વૃદ્ધ છતાં ઉત્સાહમાં યુવાનને ટપે એવા
(A) ઉપમા (B) રૂપક
(C) ઉત્પ્રેક્ષા (D) વ્યતિરેક

209. શ્લેષ અલંકારનું ઉદાહરણ આળખાવો.
(A) મા તે મા
(B) હું માનવી માનવ થાઉં તો ઘણું
(C) માડીનો નેહ બારે માસ રે
(D) પાને પાને પોઢી રાત

210. નીચેના વાકયનો અલંકાર આળખાવો કાળજા કોર્યુ તે કોને કહીએ !
(A) વર્ણાનુપ્રાસ (B) રૂપક
(C)ઉત્પ્રેક્ષા (D)વ્યતિરેક

211. 'ડોસો જાણે નરસિંહ અવતાર હતો' - આ વાક્યમાં કયો અલંકાર છે?
(A) અનન્વય (B) સજીવારોપણ
(C) ઉપમા (D)ઉત્પ્રેક્ષા

212. નીચેના પૈકી ક્યું ઉદાહરણ અનન્વય અલંકાર દર્શાવે છે.
P. હિમાલય તે હિમાલય
Q. રાત્રે સિગ્રમાં તડકાએ રાતવાસો કર્યો હોય છે.
R. થયા પૂરા બેહાલ, સુરત તુજ રડતી સૂરત?
(A) માત્ર **P** (B) **P** અને **Q**
(C) માત્ર **Q** (D)**P, Q, R** ત્રણેય

213. નીચેના વાક્યનો અલંકાર આળખાવો. ઉજજડ ગામમાં એરંડો પ્રધાન
(A) દૃષ્ટાંત (B) અન્યોકિત
(C) અતિશયોકિત (D)રૂપક

214. નીચેના વાક્યનો અલંકાર આળખાવો. કો ફેંકશો ના અહી શબ્દકાંકરી
(A) ઉપમા (B) રૂપક
(C) ઉત્પ્રેક્ષા (D) વ્યતિરેક

215. નીચેનામાંથી કયો અલંકાર રૂપક અલંકાર નથી?
(A) મને રામરમકડું જડિયું, રાણાજી!મને રામરમકડું જડિયું.
(B) બપોર એક મોટું શિકારી કૂતરું છે.
(C) ગીતાનું મુખ ચંદ્ર કરતા પણ સુંદર છે.
(D) જળ એ જ જીવન!

216. નીચેનામાંથી ક્યો ઉપમા અલંકાર નથી તે ઓળખો.
(A) ''રૂપે અરુણ ઉદય સરખો''
(B) 'કાળજે ઊંડા કળણછે, છદ્મ જેવી જિંદગી
(C)'ગુલછડી સમોવડી તે બાલિકા હતી''
(D)'મા તે મા,બીજા બધા વનવગડાના વા''

217. નીચેનામાંથી કઈ પંક્તિમાં વર્ણસગાઈ અલંકાર જોવા મળે છે ?
(A) 'ભૂખ્યાજનોનો જઠારાગ્નિ જાગશે'
(B) 'કામિની કોકિલા કેલિકૂજન કરે'
(C)'સૌંદર્યો વેડફી દેતાં ના ના સુંદરતા મળે'
(D)'હૈયાના સરોવરે આવો ઓ રાજહંસ'

218. ''તેઓ નિરંતર બાપુના પ્રેમ સરોવરમાં તરતાં'' આ વાકયમાં કયો અલંકાર છે ?
(A) રૂપક (B) સ્વભાવોકિત
(C) ઉત્પ્રેક્ષા (D) ઉપમા

219. નીચેની પંક્તિનો અલંકાર જણાવો : કંપ્યું જળનું રેશમપોત; કિરણ તો ઝૂક્યું થઈ કપોત.
(A) વર્ણસગાઈ (B) અંત્યાનુપ્રાસ
(C)શબ્દાનુપ્રાસ (D)સજીવારોપણ

220. 'મા તે મા.' ક્યો અલંકાર છે?
(A) અર્થાન્તરન્યાસ (B) ઉપમા
(C)અનન્વય (D)રૂપક

221. નીચેની પંક્તિઓ માટેનો સાચો અલંકાર જણાવો. હસ્તકમળથી કાજળ હાર્યુ, જળમાં કીધુ ઘર, ઉદર દેખી દમયંતીનું સુકાયું સરવર.
(A) વ્યતિરેખ (B) ઉત્પ્રેક્ષા
(C) સજીવારોપણ (D)સ્વભાવોકિત

222. અલંકારનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધોઃ ટેબલ ટેબલ જેવું છે અને ખુરશી ખુરશી જેવી છે.
(A) ઉપમા (B) અંત્યાનુપ્રાસ
(C)રૂપક (D)અનન્વય

223. અલંકારનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. રખે છેયો લાકી જાય.
(A) ઉપમા (B) પ્રાસસાંકળી
(D) રૂપક (D)વ્યતિરેક

224. અલંકારનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો સુદામાના વૈભવ આગળ કુબેર તે કોણ માત્ર ?
(A) વ્યતિરેક (B) વ્યાજસ્તુતિ
(C)આંતરપ્રાસ (D) રૂપક

225. અલંકારનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. સાટે આજે ગાજે ઓલું હાલરડું.
(A) શબ્દાનુપ્રાસ (B) આંતરપ્રાસ
(C) રૂપક (D) અનન્વય

226. ''શિશુ સમાન ગણી સહદેવ ને' વાક્યનો અલંકાર જણાવો.
(A) વ્યતિરેક (B) રૂપક
(C)ઉત્પ્રેક્ષા (D)ઉપમા

227. 'હળવે હળવે હળવે મારે મંદિર આવ રે !'માં ક્યો અલંકાર છે ?
(A) રૂપક (B) અંત્યાનુપ્રાસ
(C) વર્ણાનુપ્રાસ (D) પ્રાસસાંકળી

228. 'મન ગમયંતી બોલ દમયંતી નળે પાડયો સાદ' - અલંકાર ઓળખાવો.

(A) અનન્વય (B) વર્ણાનુપ્રાસ
(C)શબ્દાનુપ્રાસ (D)રૂપક

229. 'જ્યાં ત્યાં આવી વય બદલી સંતાય, જાણે પરીઓ'-અલંકાર ઓળખાવો.

(A) ઉપમા (B) ઉત્પ્રેક્ષા
(C) રૂપક (D) વ્યતિરેક

230. નથી વળી સંશયને પાંખ : ફૂટી એને રૂવે રૂવે આંખ' - આ વાક્યમાં ક્યો અલંકાર છે?

(A) આંતરપ્રાસ (B) અંત્યાનુપ્રાસ
(C) વર્ણસગાઈ (D) યમક

231. અલંકાર જણાવો : 'બળતા અંગાર સમી આંખો તેણે સ્થિર કરી'

(A) ઉત્પ્રેક્ષા (B) વ્યતિરેક
(C) ઉપમા (D) સજીવારોપણ

232. અલંકાર આળખાવો: જેણે તોડી નાખ્યા માયા કેરા ફંદ રે.

(A) ઉત્પ્રેક્ષા (B) રૂપક
(C)અનન્વય (D)ઉપમા

233. ''કિરણ તણી કોમળ અંગુલિયે રમ્ય રચી રંગોળી' ક્યા પ્રકારની અલંકાર?

(A) શ્લેષ અલંકાર (B) ઉપમા અલંકાર
(C) સજીવારોપણ અલંકાર (D) વ્યાજસ્તુતી અલંકાર

234. અલંકારનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. ફૂલડાંકટોરી ગૂંથી લાવ; જગમાલણી રે બેન !

(A) વર્ણાનુપ્રાસ (B) રૂપક
(C) અનન્વય (D) શ્લેષ

235. અલંકારનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. રણછોડ બાઘાની માફક જોઈ રહ્યો.

(A) વર્ણસગાઈ (B) ઉપમા
(C) રૂપક (D) ઉત્પ્રેક્ષા

236. નીચેના વિકલ્પમાંથી રૂપક અલંકારનું ઉદાહરણ શોધો.

(A) દવાખાનું પાંજરાપાળ જેવું હશે
(B) રખે ભાણે જ નવ મરે
(C) ફૂલનો પછેડો ઓઢું પ્રેમઘાટડી રે
(D) વૃક્ષો હસતા હતા

237. નીચેના વિકલ્પમાંથી વર્ણાનુપ્રાસ અલંકારનું ઉદાહરણ શોધો.

(A) ગિલો ગામમાં ગયો (B) યામિનીનું મુખ ચંદ્ર
(C) દમયંતીનું મુખ જાણે ચંદ્ર (D)સત્ય પરમેશ્વર છે

238. નીચે આપેલ વાક્યનો અલંકારનો પ્રકાર જણાવો. ફૂલ સમા અમ હૈડાં તમે લોઢે ઘડયાં બાપુ !

(A) રૂપક (B) સજીવારોપણ
(C) ઉત્પ્રેક્ષા (D) ઉપમા

239. નીચે આપેલ વાક્યનો અલંકારનો પ્રકાર જણાવો. હલકાં તો પારેવાની પાંખથી, મહાદેવથીયે મોટાજી.

(A) વ્યતિરેક (B) વ્યાજસ્તુતિ
(C) શ્લેષ (D) રૂપક

240. નીચે આપેલ વાક્યનો અલંકારનો પ્રકાર જણાવો ટેબલ ટેબલ જેવું છે અને ખુરશી ખુરશી જેવી છે.

(A) અનન્વય (B) ઉપમા
(C) યમક (D) આંતરપ્રાસ

241. નીચે આપેલ વાક્યનો અલંકારનો પ્રકાર જણાવો. ઈશ્વરની કલ્પના જાણે મરતી મરતી પાછી આવી.

(A) ઉત્પ્રેક્ષા (B) રૂપક
(C) યમક (D) ઉપમા

242. નીચે આપેલ વાક્યના અલંકારનો પ્રકાર જણાવો. ઘેર પધાર્યા હરિગુણ ગાતા, વાતા તાલને શંખ મૃદંગ

(A) વર્ણાનુપ્રાસ (B) પ્રાસસાંકળી
(C)અનન્વય (D) અંત્યાનુપ્રાસ

243. નીચે આપેલ વાક્યનો અલંકાર પ્રકાર જણાવો. પંડની પેટીમાં પારસ છે પડયો

(A) ઉત્પ્રેક્ષા (B) ઉપમા
(C)રૂપક (D) વ્યતિરેક

244. અલંકારનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. રખે છૈયો થાકી જાય.

(A) ઉપમા (B) પ્રાસસાંકળી
(C) ઉત્પ્રેક્ષા (D) રૂપક

245. નીચે આપેલ વાક્યના અલંકારનો પ્રકાર જણાવો. આઈ બાઈ ગઈ.

(A) શબ્દાનુપ્રાસ (B) વર્ણાનુપ્રાસ
(C) આંતરપ્રાસ (D)રૂપક

246. નીચે આપેલ વાક્યનો અલંકારનો પ્રકાર જણાવો. તે દોડમાં હંમેશા પ્રથમ આવે છે, તે એકલો જ દોડે છે.

(A) અંત્યાનુપ્રાસ (B) ઉપમા
(C) વ્યાજસ્તુતિ (D) વ્યતિરેક

247. નીચેના વિકલ્પમાં કયું ઉદાહરણ ઉત્પ્રેક્ષા અલંકારનું નથી?

(A) રખે અમદાવાદમાં વરસાદ આવે
(B) હોડી જાલે આરબઘોડી
(C) શકે સુરતમાં ભુકંપ આવે
(D) એમનું હૃદય હતું કામમાં ડૂબેલું

248. "કામિની કોકિલા કેલિ કૂજન કરે" ઉપર્યુક્ત પંક્તિમાં પ્રયોજાયેલા અલંકારનું નામ લખો :

(A) શબ્દાનુપ્રાસ (B) વર્ણાનુપ્રાસ
(C) ઉત્પ્રેક્ષા (D) અંત્યાનુપ્રાસ

249. નીચેનાનો સાચો અલંકાર શોધી દર્શાવો "મા તે મા બાકી બધા વગડાના વા."

(A) યમક (B) વર્ણાનુપ્રાસ
(C) અનન્વય (D) ઉપમા

જવાબો

(1) C	(2) B	(3) B	(4) A	(5) C	(6) C	(7) D	(8) B	(9) A	(10) A
(11) B	(12) B	(13) C	(14) C	(15) C	16) C	(17) B	(18) A	(19) D	20) C
(21) D	(22) C	(23) D	(24) D	(25) D	(26) A	(27) D	(28) A	(29) D	(30) A
(31) C	(32) B	(33) C	(34) A	(35) B	(36) D	(37) B	(38) A	(39) D	(40) D
(41) C	(42) B	(43) C	(44) D	(45) D	(46) B	(47) B	(48) D	(49) C	(50) A
(51) B	(52) B	(53) D	(54) A	(55) D	(56) C	(57) A	(58) C	(59) B	(60) B
(61) C	(62) C	(63) C	(64) B	(65) C	(66) C	(67) A	(68) B	(69) B	(70) B
(71) A	(72) C	(73) C	(74) A	(75) C	(76) B	(77) C	(78) A	(79) D	(80) B
(81) D	(82) A	(83) A	(84) D	(85) A	(86) D	(87) D	(88) D	(89) B	(90) A
(91) B	(92) D	(93) C	(94) B	(95) C	(96) D	(97) D	(98) A	(99) C	(100) C
(101) D	(102) B	(103) B	(104) A	(105) C	(106) B	(107) A	(108) C	(109) C	(110) C
(111) B	(112) B	(113) D	(114) B	(115) A	(116) D	(117) C	(118) C	(119) B	(120) A
(121) D	(122) B	(123) C	(124) A	(125) B	(126) D	(127) D	(128) A	(129) D	(130) C
(131) D	(132) B	(133) B	(134) A	(135) A	(136) A	(137) D	(138) B	(139) A	(140) B
(141) A	(142) D	(143) C	(144) A	(145) A	(146) D	(147) C	(148) C	(149) D	(150) D
(151) D	(152) B	(153) C	(154) D	(155) B	(156) C	(157) D	(158) B	(159) B	(160) A
(161) C	(162) B	(163) A	(164) B	(165) C	(166) C	(167) A	(168) D	(169) B	(170) A
(171) C	(172) A	(173) D	(174) B	(175) B	(176) A	(177) A	(178) D	(179) C	(180) B
(181) C	(182) B	(183) B	(184) C	(185) C	(186) A	(187) B	(188) D	(189) A	(190) A
(191) B	(192) A	(193) A	(194) C	(195) B	(196) B	(197) A	(198) B	(199) D	(200) C
(201) B	(202) A	(203) C	(204) C	(205) B	(206) C	(207) A	(208) D	(209) B	(210) A
(211) D	(212) A	(213) B	(214) B	(215) C	(216) D	(217) B	(218) A	(219) B	(220) C
(221) C	(222) D	(223) D	(224) A	(225) A	(226) D	(227) C	(228) C	(229) ...	(230) B
(231) C	(232) B	(233) B	(234) B	(235) B	(236) C	(237) A	(238) D	(239) A	(240) A
(241) A	(242) B	(243) C	(244) C	(245) A	(246) C	(247) D	(248) B	(249) C	

30 છંદ

● છંદ એટલે શું?

- ☞ છંદનો લાક્ષણિક અર્થ 'આવર્તન' થાય છે છંદમાં કશાકનું આવર્તન છે. માત્રાનું આવર્તન હોય છે. લઘુ-ગુરુની માત્રાના આવર્તન દ્વારા જુદીજુદી લયભાત ઉપસાવવામાં આવે, તે લયભાત એટલે છંદ(આવર્તન- પુનરાવર્તન)
- ☞ કવિતામાં અક્ષર કે માત્રાની એવી મેળવણી કરવામાં આવે જે સાંભળતા આનંદ મળે તેને 'છંદ' કહી શકાય.
- ☞ છંદના વૈદિક છંદ,અક્ષરમેળ છંદ, માત્રામેળ છંદ અને સંખ્યામેળ છંદ એવા મુખ્ય વર્ગો કરવામાં આવે છે.
- ☞ ગુજરાતીમાં વૈદિક છંદ અને સંખ્યામેળ છંદને અક્ષરમેળ છંદમાં જ સમાવી લેવામાં આવ્યા છે.

❖ છંદ સમજવા માટે ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતોઃ

૧. યતિ

- ☞ પંક્તિને લયમાં ગાતાં અથવા તેનું લયાત્મક પઠન કરતાં વચ્ચે જ્યાં અટકસ્થાન અનુભવાય છે તેને યતિ કહેવાય છે.
- ☞ જો આ નિયમ ન જળવાય તો યતિભંગ થયો કહેવાય.
- ☞ યતિના ઉપયોગથી પંક્તિના વિભાગ પડી જાય તેન 'યતિખંડ' કહે છે.

  ઉ.દા. આજે હૈ રૌદ્ર રમ્યા! અભિનવ ભરતી ડોલતી મત ઘેલી. (સ્રગ્ધરા)
- ☞ સ્રગ્ધરા છંદમાં સાતમાં અને ચૌદમાં અક્ષરે યતિ આવે છે.
- ☞ જે છંદમાં યતિ વપરાય તે છંદને સખંડ/ સયતિક કહેવાય છે.
- ☞ જે છંદમાં યતિ ન વપરાય તે છંદને અખંડ/ અયતિક કહેવાય છે.

૨. ચરણ

- ☞ છંદમાં પૂરેપૂરી માપવાળી એક લીટી(પક્તિ)ને ચરણ કે પદ કહેવામાં આવે છે.
- ☞ મોટા ભાગે છંદમાં ચાર ચરણ હોય છે.
- ☞ દરેક છંદમાં ચાર ચરણ આવે એવું જરૂરી નથી.

૩. કડી

- ☞ ચાર ચરણ મળીને એક કડી બને છે.
- ☞ કડીને 'શ્લોક' તરીકે પણ ઓળખાય છે.
- ☞ ઘણીવાર કડી કે શ્લોકમાં એક પંક્તિ વધારે કે ઓછી હોય છે, તેને શ્લોકભંગ કહેવાય છે.

૪. તાલ

- ☞ માત્રામેળ છંદમાં અમુક માત્રા પછી ભાર આવે છે, જેને 'તાલ' કહેવાય છે.
- ☞ માત્રામેળ છંદમાં તાલનુ મહત્વ યતિ કરતા વધારે હોય છે.
- ☞ લઘુ વર્ણ હોય ત્યારે એક તાલ અને ગુરુ વર્ણ હોય ત્યારે બે તાલ ગણાય છે.

૫. ગણ

- ☞ ગણ એટલે સમૂહ,જથ્થો
- ☞ છંદમાં 'ગણ' એટલે ત્રણ અક્ષરનો સમૂહ .
- ☞ અક્ષરમેળ છંદમાં ત્રણ અક્ષરના સમૂહને ગણ કહેવામાં આવે છે.
- ☞ ગણની સંખ્યા આઠ છે.
- ☞ લઘુ-ગુરુ અક્ષરના બનેલા જૂથને ગણ કહે છે. , જે ત્રણ અક્ષરનો બનેલો હોય છે. આ જૂથને 'ત્રિક' કહે છે.

૬. શ્રુતિભંગ

- ☞ એક ગુરુ અક્ષરના બદલે બે લઘુ અક્ષરના પ્રયોગથી ઊભી થતી પરિસ્થિતિને 'શ્રુતિભંગ' કહે છે.

૭. લઘુ અક્ષર

- ☞ જે વર્ણના ઉચ્ચારણમાં ઓછો સમય લાગતો હોય તેવા વર્ણને લઘુ અથવા હ્રસ્વ વર્ણ કહેવાય છે.
- ☞ હ્રસ્વ સ્વર કે હ્રસ્વ સ્વરથી બનેલા વ્યંજનોને 'લઘુઅક્ષર' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- ☞ ગુજરાતી ભાષામાં કુલ ૧૧ સ્વર અને ૩૪ વ્યંજન છે.
- ☞ જેમાંથી ૧૧ સ્વર પૈકીના ૪ સ્વર (અ,ઇ,ઉ,ઋ) લઘુ સ્વર છે.
- ☞ લઘુ સ્વરથી બનતા અક્ષરો લઘુ અક્ષર કહેવાય છે.

  દા.ત. ક, કિ, કુ, કૃ
- ☞ હ્રસ્વ સ્વર જોડાક્ષરમાં સમાયેલ હોય ત્યારે તેને લઘુ અક્ષર કહે છે.
- ☞ લઘુ અક્ષર માટે U નિશાની અને 'લ' સંજ્ઞા વપરાય છે.

૮. ગુરુ અક્ષર

- ☞ જેનો ઉચ્ચાર કરતાં વધુ સમય લાગે તે વર્ણને લઘુ અથવા દીર્ઘ અથવા ગુરુ વર્ણ કહેવાય છે.
- ☞ દીર્ઘ સ્વર કે દીર્ઘ સ્વરથી બનેલા વ્યંજનોને 'ગુરુ અક્ષર' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- ☞ ગુજરાતી ભાષાના ૧૧ સ્વર પૈકી ના ૭ સ્વર (આ,ઇ ઊ, એ, ઐ, ઓ, ઔ) દીર્ઘ સ્વર છે.
- ☞ દીર્ઘ સ્વરથી બનતા અક્ષરો ગુરુ અક્ષર કહેવાય છે.

  દા.ત. કા.કી.કૂ,કે,કૈ,કો,કૌ
- ☞ ગુરુ અક્ષર માટે '-' નિશાની અને 'ગા' સંજ્ઞા વપરાય છે.

❖ લઘુ-ગુરુ માટેના નિયમો:

(૧) અક્ષરનો સ્વર હ્રસ્વ હોય તો લઘુ ગણાય.

ઉદા, અ ક U

ઇ કિ U

ઉ કુ U

ઋ કૃ U

(૨) અક્ષરનો સ્વર દીર્ઘ હોય તો ગુરુ ગણાય.

ઉ.દા.

આ કા -

ઇ કી -

ઊ કૂ -

એ કે

ઐ કૈ -

ઓ કો -

ઔ કૌ -

(૩) જોડાક્ષરના ઉચ્ચરનો ભાર જો જોડાક્ષરની આગળના અક્ષરપર આવતો હોય તો આગળનો અક્ષર લઘુ હોય કે ગુરુ તે 'ગુરુ' જ ગણાય.

ઉ.દા. તૃપ્તિ, ક્ષત્રિય, સત્ય, નિષ્પાપ, મુક્તિ

☞ જે અક્ષરના ઉચ્ચારણમાં થડકારો ન અનુભવાય તે અક્ષર હ્રસ્વ જ રહેશે.

ઉ.દા. મળ્યાં, નીકળ્યાં, કર્યું, તરસ્યું, સળગ્યું

(૪) તીવ્ર અનુસ્વાર સાથેનો કોઇ પણ સ્વર દીર્ઘ હોય છે.

ઉ.દા. અંગ, ઈંદુ,ઉંમર,પંકજ, વિશ્વંભરી

☞ કોમળ અનુસ્વાર હોય તે અક્ષર લઘુ જ રહે છે.

ઉ.દા. હું, તું, મળ્યું, જમ્યું

(૫) અક્ષરમેળ છંદમાં છેલ્લો અક્ષર હંમેશા ગુરુ ગણાય છે એટલે કે છેલ્લો અક્ષર હ્રસ્વ સ્વર ધરાવતો હોય કે દીર્ઘ સ્વર હોય, અક્ષરમેળ છંદમાં તેને 'ગુરુ' જ ગણાય છે.

ઉ.દા. ચોપાસે વલ્લિઓથી, પરિમલ પ્રસરે, નેત્રને તૃપ્તિ થાય (સ્રગ્ધરા) (અક્ષરમેળ છંદ હોવાથી અંતિમ શબ્દ 'થાય' માં 'ય' ગુરુ ગણવો.

નોંધ : જો કે માત્રામેળ છંદમાં છેલ્લો અક્ષર નિયમિત રૂપે જ હ્રસ્વ હોય તો ૧ માત્રા અને દીર્ઘ સ્વર હોય તો ૨ માત્રા ગણાય છે.

(૬) વિસર્ગ(:) વાળો અક્ષર લઘુ હોય અને વિસર્ગનું ઉચ્ચારણ કરવું પડતું હોય તો તે લઘુ અક્ષર બને છે.

ઉ.દા. નિ: સ્વાર્થ, અંત:પ્રવાહ, નિ:શબ્દ, પુન: કથન

નોંધ: 'દુ:ખ' શબ્દમાં વિસર્ગનું ઉચ્ચારણ થતું ન હોવાથી 'દુ:' વર્ણ લઘુ નો લઘુ જ રહશે.

(૭) મોટા ભાગે 'ઇ; અને 'ઉ' નો હ્રસ્વને બદલે દીર્ઘ અને દીર્ઘને બદલે હ્રસ્વનો પ્રયોગ કવિ છંદના બંધારણને વળગી રહેવા કરતા હોય છે, જેને 'કવિકૂટ' કહેવામાં આવે છે.

❖ ગણરચના :

☞ આવર્તનમાત્રાને યાદ રાખવા માટે દરેક ગણને નામ અપાયું છે.

☞ આવા આઠ ગણ છે, જેનુ એક સૂત્ર છે: 'યમાતારાજભાનસ-લગા'

ક્રમ	ગણ	બંધારણ	નિશાની	ઉદાહરણ
૧	ય	યમાતા	U - -	હતાશા
૨	મ	માતારા	- - -	લાચારી
૩	ત	તારાજ	- - U	ફીકાશ
૪	ર	રાજભા	- U -	ગાંસડી
૫	જ	જભાન	U-U	સમાજ
૬	ભ	ભાનસ	- UU	માધવ
૭.	ન	નસલ	UUU	રમત
૮	સ	સલગા	UU -	મમતા
૯.	લગા	લગા	U -	સભા
૧૦	ગાગા	ગાગા	- -	કૂવો

નોંધ : લગા અને ગાગા એ ગણ નથી,પરંતુ છંદની ગોઠવણીમાં સાનુકૂળતા માટે ગોઠવવામાં આવ્યા છે.

❖ છંદના પ્રકાર:

(૧) અક્ષરમેળ છંદ

(૨) માત્રામેળ છંદ

(૧) અક્ષરમેળ છંદ(રૂપમેળ છંદ)

☞ જે પંક્તિના અક્ષર ગણ નિશ્ચિત હોય તેને અક્ષરમેળ છંદ કહેવાય છે.

☞ આ પ્રકારના છંદમાં માત્રા નિશ્ચિત નથી હોતી, તેથી માત્રા તાસવાની નથી હોતી .

(૨) માત્રામેળ છંદ

☞ જે પંક્તિની માત્રા નિશ્ચિત હોય તેને માત્રામેળ છંદ કહેવાય છે.

☞ આ પ્રકારના છંદમાં અક્ષર સંખ્યા નિશ્ચિત નથી હોતી તેથી અક્ષર સંખ્યા તપાસવાની જરૂર રહેતી નથી.

☞ લઘુ અક્ષરની એક માત્રા ગણવામાં આવે છે.

દા.ત. ક(૧). સં(૧) ર(૧)

☞ ગુરુ અક્ષરની બે માત્રા હણવામાં આવે છે.

દા.ત. કા(૨),સા(૨),રા(૨)

☞ હલન્ત્ ખોડા અક્ષરની એક માત્રા ગણવામાં આવે છે.

દા.ત. તૂ(૧)

☞ પ્લૂત અક્ષરની માત્રાઉ ગણવામાં આવે છે.

દા.ત.ૐ

❖ અક્ષરમેળ છંદ

ક્રમ	છંદ	અક્ષર	યતિ	બંધારણ
૧.	શાલિની	૧૧	૪	મ ત ત ગા ગા
૨.	ઈન્દ્રાવજ્રા	૧૧	૫	ત ત જ ગા ગા
૩.	ઉપેન્દ્રવજ્રા	૧૧	૫	જ ત જ ગા ગા
૪.	ઉપજાતિ	૧૧+૧૧	૧૧	ઈન્દ્રવજ્રા+ઉપેન્દ્રવજ્રા
૫.	દોધક	૧૧	૬.૫	ભ ભ ભ ગ ગ
૬.	તોરક/ ત્રોટક	૧૨	૬	સ સ સ સ
૭.	ભુજંગી	૧૨	૪	ય ય ય ય
૮.	ઈન્દ્રવંશા	૧૨	૫	ત ત જ ર
૯.	વંશસ્થ	૧૨	૫	જ ત જ ર
૧૦.	દ્રુતવિલંબિત	૧૨		૩,૪,૫ન ભ ભ ર
૧૧.	વસંતતિલકા	૧૪	૮	ત ભ જ જ ગા ગા
૧૨.	માલિની	૧૫	૮	ન ન મ ય ય
૧૩.	મંદાક્રાન્તા	૧૭	૪,૧૦	મ ભ ન ત ત ગા ગા
૧૪.	પૃથ્વી	૧૭	૮	જ સ જ સ ય લ ગા
૧૫.	હરિણી	૧૭	૬,૧૦	ન સ મ ર સ લ ગા
૧૬.	શિખરિણી	૧૭	૬,૧૨	ય મ ન સ ભ લ ગા
૧૭.	શાર્દૂલવિક્રીડિત	૧૯	૧૨,૧૯	મ સ જ સ ત ત ગા
૧૮.	સ્રગ્ધરા	૨૧	૭,૧૪	મ ર ભ ન ય ય ય
૧૯.	લલિત	૨૨	૬,૫	ન ર ર લ ગ
૨૦.	મનહર	૩૧	૮,૧૬,૨૪	

પ્રથમ ચરણ-૧૬ અક્ષર

દ્વિતીય ચરણ-૧૫ અક્ષર

અંતિમ અક્ષર (૩૧મો) ગુરુ

૨૧. અનુષ્ટુપ ૩૨ ચરણના અંતે ૪ ચરણ૮ અક્ષરના

૧-૩ ચરણમાં ૫-૬-૭ અનુક્રમે U - -

૨-૪ ચરણમાં ૫-૬-૭ અનુક્રમે U - U

❖ માત્રામેળ છંદ :

ક્રમ	છંદ	માત્રા	યતિ	બંધારણ
૧.	ચોપાઇ	૧૫	૧૫ માત્રા પછી	૪ચરણ
૨.	દોહરો	૨૪	૧૩ માત્રા પછી	૪ ચરણ
૩.	સોરઠો	૨૪	૧૧ માત્રા પછી	૪ ચરણ
૪.	હરિગીત	૨૮	૧૪/૧૬ માત્રા પછી	૪ ચરણ
૫.	સવૈયા	૩૧/૩૨	૧૬ માત્રા પછી	૪ ચરણ
૬.	ઝૂલણા	૩૭	૧૦,૨૦,૩૦ માત્રા પછી	૪ ચરણ
૭.	ચરણાકુલ	૧૬	૪,૪ માત્રા પછી	૪ ચરણ
૮.	પ્લવંગમ	૨૧	૧૧ અને ૧૦ માત્રા પછી	૫ ચરણ
૯.	મહીદીપ	૨૨	૧૨ અને ૧૦ માત્રા પછી	૪ ચરણ
૧૦.	ગઝલ	૧૪	૭,૭ માત્રા પછી	૪ ચરણ
૧૧.	ઉધોર	૧૪	-	૬ ચરણ

❖ છંદને ઓળખવા માટેની બાબતો:

☞ સૌ પ્રથમ આપેલ ઉદાહરણના અક્ષરોની સંખ્યાની ગણતરી કરવી.

☞ જો ગણતરી કર્યા બાદ અક્ષરોની સંખ્યા અક્ષરમેળ છંદ પૈકીના છંદની સંખ્યા સાથે મેળ ખાતો હોય અને તેનું બંધારણ તપાસતા બંધારણ પણ મેળ ખાતું હોય તો તે જે-તે અક્ષરમેળ છંદ હોવાની શક્યતા રહેલ છે.

☞ ઉપરોક્ત વિધાન બંધ ન બેસે તો આપેલ ઉદાહરણના અક્ષરોની માત્રા ગણવી.

☞ જો ગણતરી કર્યા બાદ માત્રાની સંખ્યા માત્રામેળ છંદ પૈકીની છંદની સંખ્યા સાથે મેળ ખાતો હોય તો તે જે-તે માત્રામેળ છંદ હોવાની શક્યતા રહેલ છે.

☞ ક્યારેક કવિ છૂટને અનુલક્ષીને છંદની સંખ્યામાં વધઘટ હોવાની સંભાવના રહેલ છે. જેમાં મોટાભાગે શબ્દના અંતે 'ઇ કે ઊ' માં હ્રસ્વ કે દીર્ઘમાં ફેરફાર કરવો પડતો હોય છે.

❖ અક્ષરમેળ છંદ

(૧) શાલિની

☞ અક્ષર: ૧૧

☞ યતિ : ચોથા અક્ષરે

☞ બંધારણ: મ ત ત ગા ગા

ઉ.દા.

મત	ત	ગા	ગા
- - -	- - U	- - U -	-
જે કે મા	ણી જિં દ	ગી ની ઉ જા	ણી

(૧) આવ્યો આવ્યો એ જ અષાઢ પાછો,
ગોરંભામાં વીજ સંચાર આછો.
- કવિ બાલમુકુંદ દવે

(૨) તારે માટે દ્વારા મારાં દુલારા!
ખુલ્લાં સર્વે સૌ દિશાએ વિશાલ.
- **કવિ પૂજાલાલ**

(૩) દીઠાં તેણે વૃંદ યોગીશ્વરોના,
દીઠાં તેણે વૃંદ ત્યાં કામીનીનાં

(૪) કોના શબ્દે મુક્તિ, ક્યાં શુદ્ધ ભક્તિ,
કોના નેત્ર દિવ્ય આનંદ સિદ્ધિ.
- કવિ સુન્દરમ્

(૫) ઊંચી ડોકે ડુંગરે દર્દ મીઠાં.
ગે'કી રે' તા મોરલા મત્ત દીઠા.
- કવિ બાલમુકુંદ દવે

(૨) ઇન્દ્રવજા

- અક્ષર : ૧૧
- યતિઃ પાંચમાં અક્ષરે
- બંધારણઃ ત ત જ ગા ગા

ઉ.દા.

ત	ત	જ	ગા	ગા
- - U	- - U	U - U	-	-
કે રી ભ	ર લી ર	સ થી જ	સા	રી

(૧) સૌંદર્યની જીવન- ઝંખનામાં
ધ્યાનસ્થ ચિત્તે ક્ષણ ભૌય સૂતો,
- કવિ દેશળજી પરમાર

(૨) મીંચાય છો પાંપણ એક મારી,
દીઠો તને હસની હાર માંહે.

(૩) સંસારના સાગરને કિનારે
ઊભા રહી અંજલિ એક લીધી.
- કવિ હરિશ્ચંદ્ર

(૪) દેવી રડતા સહુ બાળ રોય;
ને વાટિકા અશ્રુ વિષે તણાય.
- કવિ ખબરદાર

(૫) ઘંટી તણા ઘોષ ઘણાક થાય,
ઘણા પડ્યા બે પળમાં દળાય.
- કવિ દલપતરામ

(૩) ઉપેન્દ્રવજા

- અક્ષરઃ ૧૧
- યતિઃ પાંચમાં અક્ષરે
- બંધારણ જ ત જ ગા ગા

ઉ.દા.

જ	ત	જ	ગા	ગા
U - U	- - U	U - U	-	-
સુ વા ક્ય	થી સ્ને હ	સ દૈ વ	વા	ધે

(૧) ત્વમેવ માતા ચ પિતા ત્વમેવ,
ત્વમેવ બંધુ ચ સખા ત્વમેવ.

(૨) નિર્દોષને નિર્મળ આંખ તારી,
હતી હજી યૌવનાથી અજાણ.

(૩) હજી ઘણાં છે રણ સીંચવાના,
હજી ઘણી રાત્રિ ઉજાળવાની.

(૪) સુલોચનાને શિર અંધ સ્વામી,
અરે વિધાતા તુ જ કૃત્ય ખામી.

(૫) અરે ન કીધાં ફૂલ કેમ આંબે?
કર્યા વળી કંટક શા ગુલાબે ?

(૪) ઉપજાતિ

- અક્ષરઃ ૧૧ + ૧૧
- યતિ : ૧૧
- બંધારણઃ ઇન્દ્રવજા + ઉપેન્દ્રવજા
- એક ચરણ ઇન્દ્રવજાનુ હોય અને એક ચરણ ઉપેન્દ્રવજાનું હોય.

ઉ.દા.

ત	ત	જ	ગા	ગા
- - U	- - U	U - U	-	-
સી તા રા	મા ણી સ	તિ કો ણ	શા	ણી
જ	ત	જ	ગા	ગા
U - U	- - U	U - U	-	-
પ તિ પ્ર	તિ જ્ઞા ય	સ દા પ્ર	મા	ણી

(૧) સજાવવા ચપ્પુ-છરી! કહેતો;
ને તેહની પાછળ બાળ તેનો.

(૨) કુરંગ હણવા મતિભ્રષ્ટ કીધી,
વિનાસકાળે વિપરિત બુદ્ધિ

(૩) આયુષ્યના ઉંબરમાં ઉભેલો,
જુવાન ઝંખે ક્ષિતિજો વંટોળી

(૪) ભરો ભરો માનવના ઉરોને,
ઉત્સાહને ચેતન પૂર રેલી.
(૫) ત્યાં કાન માંડી મૃગ તે ઢળે છે,
જરા નમીને જલ એ પીએ છે.

(૫) દોધક

☞ અક્ષરઃ ૧૧
☞ યતિઃ છઠ્ઠા,પાંચમાં અક્ષરે
☞ બંધારણ : ભ ભ ભ ગ ગ

ભ ભ ભ ગ ગ

ઉ.દા.

-UU -UU -UU - -

નિ ર્જ ળ ગા મ ન વા ણ ગ ળા વો

(૬) તોટક/ત્રોટક

☞ અક્ષરઃ ૧૨
☞ યતિ : છઠ્ઠા અક્ષરે
☞ બંધારણઃ સ સ સ સ

ઉ.દા. સ સ સ સ

UU- UU- UU- UU-

વ ન માં ત રુ માં હ સ તી ર મ તી

UU- UU- UU- UU-

દ ઈ મો ર વ સ ના ગ ઈ ભ મ તી

(૧) મન મોહન સુંદર સાવરિયા,
મુજને કરી તે પ્રભુ બાવરિયા.
(૨) તિમિર શયનો ગ્રહને પડતા,
સપના વિધુરાં નજરે ચડતાં.
(૩) અધરં મધુરં વદનં મધુરં,
નયનં મધુરં હસિતં મધુરં.
(૪) ધરતી રસ સુંદર કોમળતા,
ફળ પુષ્પ ધરે નહિ નારી લતા.
(૫) મુજ દેવ વિશે વળી આત્મ વિશે,
જડચેતનમાં પ્રભુવાસ વસે.

(૭) ભુજંગી

☞ અક્ષર :૧૨
☞ યતિઃ ચોથા અક્ષરે
☞ બંધારણ : ય ય ય ય

ઉ.દા. ય ય ય ય

U- - U - - U- - U - -

દિ ના ના થ તું એ ક આ ધાર મા રો

(૧) મને સારી શિક્ષા સિખાવી સુધાર્યો,
વળી આપી વિદ્યા વિવેકે વધાર્યા.
(૨) ગમે તો જ સ્વીકારજો વાત મારી ,
રુ ચે તો જ મારી પથે રાહ જો જો.
(૩) ભલો દૂરથી દેખતાં દિલ ભાવ્યો,
ચડી જેમ આકાશમાં મેહ આવ્યો.
(૪) નથી ભૂમિ પાણી નહીં વહિન વાયુ,
ન આકાશ કે ઇન્દ્રિયો કે ન સ્નાયુ.
(૫) થવું ના જ મારે તમારી ઉપાધી,
બનો જિંદગીની રસીલી સમાધિ.

(૮) ઇન્દ્રવંશા

☞ અક્ષરઃ ૧૨
☞ યતિ પાંચમાં અક્ષરે
☞ બંધારણઃ ત ત જ ર

ઉ.દા. ત ત જ ર

- - U - - U U- U- U -

હું મા ન વી મા ન વ થા ઉ તો ઘ ણું

(૧) અજ્ઞાન હું બાલક નાથ નિર્બલ,
માંગું સદા બ્રહ્મ કૃપા હું કેવલ.
(૨) શોભી રહે નિર્મલ નેનની લીલા,
એવી ઊગી ચંદ્રકલા ધીરે ધીરે.
(૩) લજ્જા નમેલું નિજ મંદ પોપચું,
કો મુગ્ધબાલા શરમાતી આવરે.
(૪) સર્વાંગતાથી જયમ માત સ્પર્શે,
પોઢેલ પોતામહી ડિમ્ભને મૃદુ.
(૫) પાનોઠ પીળી થઇ જારબાજરી,
વેઠી શકે યૌવનભાર ના નદી.

(૯) વંશસ્થ

☞ અક્ષરઃ ૧૨
☞ યતિ : પાંચમાં અક્ષરે
☞ બંધારણઃ જ ત જ ર

ઉ.દા. જ ત જ ર

U-U-U U-U -U-

(૧) ન શૂન્યતા સાગર માહીં ડૂબવું.

(૨) નમું તને પથ્થરને ? નહીં નહીં,
શ્રદ્ધા તણાં આસનને નમું નમું
(૩) સ્વતંત્રતા! દે વરદાન એટલું.
(૪) ન પાણીને પ્રેમ સમુ બીજું જગે.
(૫) સદૈવ ચિંતા દિલમાં વહ્યા કરું
અનેક હું એકલડો સહ્યા કરું!

૧૦. દ્રુતવિલંબિત

- અક્ષર :૧૨
- યતિ : ૩,૪,૫
- બંધારણ : ન ભ ભ ર

ઉ.દા.

ન	ભ	ભ	ર
U U U	- U U	- U U	- U -
વિ સ ર	તા જ ન	તા અ હિ	ત્રા સ રે
U U U	- U U	- U U	- U -
ક રિ ર હી અ હિ	શાં તિ નિ	વા સ રે	

(૧) પવનમાં પુરદીપ ઠરેલ છે,
જન તણાં ગૃહદ્વાર બીડેલ છે.
(૨) શિશુ સમાન ગણી સહદેવને,
ખબર આ કઈ યે ન કર્યા હતા.
(૩) સમય મંદગતી થઈ હાંફતો,
અવનિ વેગ ધરી ફુદળી ફરે.
(૪) ગગનના ભર શ્રાવણ તારલા,
ઘનઘટા મહીં ઘોર ડૂબેલ છે.
(૫) સ્વબળથી અભિભૂત એ થયો,
ક્ષિતિ તલે અભિમન્યુ ય ત્યાં પડ્યો.

૧૧. વસંતતિલકા

- અક્ષર : ૧૪
- યતિ- આઠમાં અક્ષરે
- બંધારણઃ ત ભ જ જ ગા ગા

ત	ભ	જ	જ	ગા	ગા
- - U	- U U	U - U	U - U	-	-
મા ગું સુ બુ	દ્ધિ પ્ર	ભુ જી ની(નિ)	તિ પં થ	વા	ળો
- - U	- U U	U - U	U - U	-	-
ભુ(ભૂ) લા વ તા	સ ર વ	સં શ	ય મુ (મૂ) જ	ટા	ળો.

(૧) વિશ્વંભરી અખિલ વિશ્વ તણી જનેતા,
વિદ્યાધરી વદનમાં વસજો વિધાતા.
(૨) ચાલો હવે પડી જશે અહીંયા જ રાત,
હું ચંદ્રના ઉદયથી ડરતો રહું છું.
(૩) કેવી રીતે જીવનમાં થઈ જાઉં સ્થિર ?
હું સૂર્ય છું બરફમાં સરતો રહું છું.
(૪) મેં પ્રેમમાં તડફતા મમ શાંતિ ખોઈ,
આનંદની મધુર પાંખ ન ક્યાંય જોઈ.
(૫) ચોપાસમાં રણકતો સુનકાર લાગે,
વૃક્ષો બધાં વિહંગની રજૂઆત લાગે.

(૧૨) માલિની

- અક્ષય : ૧૫
- યતિઃ આઠમાં અક્ષરે
- બંધારણઃ ન ન મ ય ય

ઉ.દા.

U U U	U U U - - -	U - -	U - -
ઘ ડિ ક	ડિ ત ડ	કોને છાં	ય ડો ફે ર વા એ
U U U	U U U - - -	U - -	U - -
ગ ર મિ	થિ ઉ ક	ળા ટો પ્રા	ણિ ને ભા રિ થા એ

(૧) અધર મધુર તેનો જોઉં પામે વિકાસ,
વિવિધ કુસુમની ત્યાં નીકળે છે સુવાસ.
(૨) નિમિષ મહીં જ ડૂબ્યું નાવડું સિંધુ માંહી,
મધુર સુખછબીઓ ન ગઈ જો ભૂંસાઈ!
(૩) કમલવત ગણીને બાલના ગાલ રાતા,
રવિ નિજ કર તેની ઉપર ફેરવે છે.
(૪) અનુકૂળ સઘળી છે હર્ષની આજ ચીજો,
અવસર નહિ આવે આ સમો કોઈ બીજો.
ઉદધિ ઉડર-સંધ્યા શુક્ર બંને સમાયાં,
તિમિર મહીં જ ગૂઢાં સિંધુએ ગાન ગાયાં.

(૧૩) મંદાક્રાન્તા

- અક્ષર : ૧૭
- યતિઃ ચોથા અને દસમાં અક્ષરે
- બંધારણ મ ભ ન ત ત ગા ગા

મ	ભ	ન	ત	ત	ગા	ગા
- - -	- U U	U U U	- - U	- - U	-	-
ધીમે ઊ	ઠી શિ	થિ ક ક	ર ને	ને ત્ર	ની પા	સ રા ખી

(૧) રે પંખીડા! સુખથી ચણજો ગીત વા કાંઈ ગાજો.
(૨) સૂકાં પર્ણો વન ગજવતાં શાંત લીલા સદાયે.

(૩) બેસી ખાટે, પિયર ઘરમાં, જિંદગી જોઇ સારી.
(૪) હા! પસ્તાવો, વિપુલ ઝરણું સ્વર્ગથી ઊતર્યું છે,
પાપી તેમાં ડૂબકી દઇને પુણ્યશાળી બને છે.
(૫) રોમેરોમે વિરહભયની વેદનાથી વળે છે.

(૧૪) પૃથ્વી

☞ અક્ષર : ૧૭
☞ યતિ: આઠમાં અક્ષરે
☞ બંધારણ: જ સ જ સ ય લ ગા

ઉ.દા.

જ સ જ સ ય લ ગા
U - U U U - U - U U - - U - - U -
મ ને શિશુ ત ણી ગ મે સ ર ળ સૃ ષ્ટિ સ્ને હે ભ રી
(૧) અરે! પથ સમી મળી હૃદયનેય શી આ સજા.
(૨) ભમો ભરતખંડમાં સકળ ભોમ ખૂંદી વળી.
(૩) ન સંસ્મરણ વા ન કો સ્વજનયે કદી પૂરશે.
(૪) મળ્યાં તુજ સમીપ અગ્નિ તુજ પાસ જુદા થિયે.
(૫) અનેક ભજનો થકી,ભગત લોકની ભક્તિથી.

(૧૫) હરિણી

☞ અક્ષર: ૧૭
☞ યતિ: છઠ્ઠા અને દસમાં અક્ષરે
☞ બંધારણ: ન સ મ ર સ લ ગા

ન સ મ ર સ લ ગા

ઉ.દા.

U U U U U - - - - - - U - U U - U-
ગિ રિ શ ખ ર ની ટો ચે પ્હોંચી ધ રા નિ ર ખી રહું
(૧) ઉપવન વિશે સાંજે જ્યારે હવા હસતી હતી,
અલક લટમાં તારી વેણી કશી લસતી હતી.
(૨) કપુર ધવલા આછી ગાધી હસે મૃદુ ચાંદની,
પવન પર થઇ ધોળા ધોળા ખસે રૂપ ચોસલાં.
(૩) નયન નમણા ગ્રીવા ધોળી લલાટ સુહામણું,
અવિરત ફરી ચુંબી કૃતાર્થ નહીં ગણું.
(૪) રથ સમયનો વિસામો લે નિશીઠ તરુ તળે.
(૫) રજની ગજવી વાતે વાતે ભર્યા ઘર -ઓટલા!

(૧૬) શિખરિણી

☞ અક્ષર: ૧૭
☞ યતિ: છઠ્ઠા અક્ષરે
☞ બંધારણ: ય મ ન સ ભ લ ગા

ઉ.દા.

ય મ ન સ ભ લ ગા
U - - --- U U U U U- - U U U -
મ યૂ રોની કે કા ધ્વ નિ ત ધ સ તી જ્યાં ગ ગ ન માં
(૧) અસત્યો માહેંથી પર્ભુ પરમ સત્યે તું લઇજા.
(૨) મને બોલાવે ઓ ,ગિરિવર તણાં મૌનશિખરો.
(૩) હજી તારી કાયા મુજ નયન સામે ઝળહળે.
(૪) હણો ના પાપીને દ્વિગૂઢ બનસે પાપ જગનાં.
(૫) મને એ ચક્ષુમાં, પ્રભુ! જગત તીર્થોત્તમ મળ્યું.

(૧૭) શાર્દૂલવિક્રીડિત

☞ અક્ષર: ૧૯
☞ યતિ : બારમાં અને ઓગણીસમાં અક્ષરે
☞ બંધારણ : મ સ જ સ ત ત ગા

મ સજ સ ત ત ગા
- - - U U - U - U U U - - - U - - U -
ઊ ગે છે ગ ભ સૂ ર્યા ગાઢ જ ગ ના અંધાર ને ભે દ વા
(૧) આખી સીમ ભરી ભરી ઘુઘવતો શો મોલ મારો વધે!
(૨) સ્નેહી,સ્નેહતણો અનાદર કહે શી રીતથી હું સહું?
(૩) આખી સીમ ભરી ભરી ઘુઘવતો શો મોલ મારો વધે!
(૪) ભૂલોથી જ પરંપરા જગત આ એવું દીસે છે પિતા.

(૧૮) સ્રગ્ધરા:

☞ અક્ષર: ૨૧
☞ યતિ: સાતમાં અને ચૌદમા અક્ષરે
☞ બંધારણ:

મ ર ભ ન ય ય ય

ઉ.દા.

મ ર ભ ન ય ય ય
- - - - U - - U U U U U U - - U - - U - -
દે વો ને મા ન વો ના મ ધુ મિ લ ન ત ણાં સ્વા ન સં કે ત જે વો
(૧) માની પ્યારી મનાવે મુખ પર ખરતા આંસુડાં લૂછતો એ.
(૨) રે આ સાફળ્યાણું યુગ યુગ પલટે તો ય પાછું ન આવે.
(૩) સંસારે શાંતિ ક્યાં છેં કલહ કૃપણતા કારમી માનવીની.
(૪) જાતી વાવે ભરીને ચઢતી પગથિયા શી પનિહારી જાણે.
(૫) ચોપાસે વલ્લિઓથી પરિમલ પ્રસરે, નેત્રને તૃપ્તિ થાય.

(૧૯) લલિત :

☞ અક્ષર: ૨૨
☞ યતિ: છઠ્ઠો અને પાંચમાં અક્ષરે

☞ બંધારણઃ ન ર ર લ ગ

ઉ.દા. -

U U U -U- -U- --U UU- U--

ન ર મ દા ક હે વી ન વી ત મો મ દ દ દી ન ને દે

U-U-

ઇ ને ર મો

(૨૦) મનહર

☞ અક્ષર : ૩૧

☞ યતિઃ ૮, ૧૬,૨૪

☞ બંધારણઃ આ છંદ સંખ્યામેળ હોવાથી તેમાં બંધારણ હોતું નથી.

☞ અંતિમઃ અક્ષર(૩૧મો) ગુરુ હોય છે.

ઉ.દા.

(૧) રવિવારે રજા તોય બીજા દિની બીક લાગે;
તેથી મને શનિવાર,રવીથીયે ભાવે છે.

(૨) શરદની રાતે અહીં પોળ તણાં ચોકઠામાં;
સરખી સાહેલીઓએ,કં જ્યારે ખોલ્યો છે.

(૩) ઊંટ કહે આ સભામાં, વાંકા અંગ વાળા ભૂંડા,
ભૂતળમાં પશુઓને, પક્ષીઓ અપાર છે.

(૪) પોલ્લું છે બોલ્યું છે. તેમાં, તે શું કરી કારીગરી,
સાંબેલું બજાવે તો હું, જાણું કે તું શાણો છે.

(૫) આપણે ન દોડી રહ્યા ગાજરની લાલચે જ?
કો'કે લટકાવ્યું સામે સપનું સોહામણું?

(૨૧) અનુષ્ટુપ

☞ અક્ષરઃ ૩૨

☞ યતિઃ ચરણના અંતે

☞ ૧ અને ૩ ચરણમાં ૫,૬,૭ મો અક્ષર U- -

☞ ૨ અને ૪ ચરણમાં ૫,૬,૭ નો અક્ષર U - U

(૧) છાયા તો વડલા જેવી, ભાવ તો નદના સમ;
દેવોના ધામના જેવું,હૈયું જાણે હિમાલય !

(૨) સૌન્દર્ય વેડફી દેતા, ના ના સુન્દરતા મળે;
સૌન્દર્ય પામતાં પહેલાં, સૌન્દર્ય બનવું પડે.

(૩) ધન્ય ધન્ય તને દેવિ, અનેરી કોઇ ઊર્મિ લે,
ધર્મસંકષ્ટ સ્નેહીનું, તું શકી સમજી ખરે.

(૪) વિશાળે જગ વિસ્તારે, નથી એક જ માનવી,
પશુ છે પંખી છે પુષ્પો, વનોની છે વનસ્પતિ.

(૫) નહીં નાથ નહીં નાથ , ન જાણો કે સવાર છે;
આ બધું ઘોર અંધારું, હજી તો બહુ વાર છે.

❖ માત્રામેળ છંદ :

(૧) ચોપાઇ

☞ માત્રા : ૧૫

☞ ચરણ : ૪

☞ યતિ : ૧૫ માત્રા પછી

ઉ.દા. ૨ ૨ ૨ ૨ ૨ ૨ ૨ ૧
કા ળી ધો ળી રા તી ગા ય
૨ ૨ ૨ ૨ ૧ ૧ ૨ ૨ ૧
પી એ પા ણી ચ ર વા જા ય.

(૧) આ સૂની સૂની રાતમાં,કોઇ ઢોલક હજી બજાવે.

(૨) લાંબા જોડે ટૂંકો જાય,મરે નહીં તો માદો થાય.

(૩) શિયાળે શીતળ વા વાય,પાન ખરે ઘઉં પેદા થાય.

(૪) આકાશે તારની ભાત,ધરતી હૈયે ફુલબિછાત
સર્જી, તો કાં સર્જી તાત! માનવના મનમાં મધરાત .

(૫) દરિયાથી ડુંગર પર જાય, ફેંકી ત્યાં નાનકડી થાય;
તરુવરો ત્યાં ઢોળે છાંય, ને ઠંડો વાયુ લહેરાય.

(૨) દોહરોઃ

☞ માત્રાઃ ૨૪ (૧૩ + ૧૧)

☞ ચરણ : ૪

☞ યતિઃ ૧૩ માત્રા પછી

૨ ૨ ૧ ૧ ૨ ૨ ૧ ૨ ૧ ૧ ૧ ૧ ૨ ૨ ૨ ૧
ઝા ઝા ન બ ળા લો ક થી ક દિ ન ક રી એ વે ર;
૨ ૨ ૨ ૨ ૨ ૧ ૨ ૨ ૧ ૧ ૨ ૨ ૨ ૧
કી ડી કા ળા નાગનો, પ્રા ણ હ રે આ પે ર.

(૧) ચાતક ચક્વા ચતુર નર, પ્રતિદિન ફરે ઉદાસ;
ખર ઘૂવડ ને મૂર્ખ જન, સુખે સુવે નિજ વાસ.

(૨) કરતાં જાળ કરોળિયો, ભૌય પડી પછડાય.
વણ તૂટેલ તાંતણે, ઊપર ચડવા જાય.

(૩) કરે ગગનના ગોખમાં, ચાંદલિયો ચમકાર.

(૪) તસ્કર ખાતર પાડવા ગયા વણિકને દ્વાર.
ત્યહાં ભીંત તૂટી પડી, ચોર દબાયા ચાર.

(૫) ભણતાં પંડિત નીપજે, લખતા કહિયો થાય,
ચાર-ચાર ઘઉં ચાલતા, લાંબો પથ કપાય.

(૩) સોરઠોઃ

- મા્ત્રા : ૨૪ (૧૧+ ૧૩)
- ચરણ : ૪
- યતિ : ૧૧ મા્ત્રા પછી

ઉ.દા. ૨ ૨ ૨ ૨ ૨ ૧ ૨ ૨ ૨ ૧ ૧ ૨ ૧ ૨
વ્હાલા તારા વે ણ સ્વ પ્ર માં પ ણ સાં ભ રે,
૨ ૧ ૧ ૨ ૨ ૨ ૧ ૧ ૨ ૧ ૨ ૨ ૨ ૧ ૧ ૧
નેહ ભ રે લા ને ણ,ફ રી ન દી ઠાં ફા ર બ સ.

(૧) ગાંડીઓ ગુજરાત ઉદાર પાડોશી ભણી,
પય તુજ ધાવી માત, પાડોશી ગરવા બને.

(૨) કરમો કાળો મેંશ ઉરમાં અંધારા રમે,
લાજ નહીં લવલેશ, રામ રખોપાં શું કરે?

(૩) ઓ રસ તરસ્યાં બાળ ! રસની રીતમ ભૂલશો;
પ્રભુએ બાંધી પાળ, રસ સાગરના પુણ્યથી.

(૪) લક્ષ્મી વિના લપોડ ચતુર્ભુજ ગાયો ચારતા ,
થઇ બેઠાં રણછોડ, મેરામણ મથ્યા પછી.

(૫) પ્રજળે દીપક જ્યોત, પ્રજળે ઉરમાં ઝંખના,
દીપક જ્યોત અંગ, હોમે પ્રાણ પતંગિયુ.

(૪) હરિગીત

- મા્ત્રાઃ ૨૮
- ચરણ : ૪
- યતિઃ ૧૪/૧૪ મા્ત્રા પછી.

ઉ.દા. ૨ ૨ ૧ ૧ ૧ ૨ ૨ ૧ ૨ ૨ ૨ ૧ ૨ ૨ ૨ ૧ ૨
જ્યાં જ્યાં ન જ ર મા રી ઠ રે, યા દી ભ રી ત્યાં આ પ ની.

(૧) જિંદગી! ન્હોતી ખબર કે મા્ત્ર તું છો તે ગણિતા
એક પગલું ખોટું ને ખોટો જ આખો દાખલો.

(૨) ભૂલો ભલે બીજું બધું, મા-બાપને ભૂલશો નહિં,
અગણિત છે ઉપકાર એના ,એ કદી વિસરશો નહિ.

(૩) જે પોષતું તે મારતું, શું એ નથી ક્રમ કુદરતી?
જે પુષ્પના દલ ખોલીને રજ સ્થૂળને રસમય કરે.

(૪) શ્રી રામચંદ્ર કૃપાલુ ભજ મન, હરન ભવભય દારુણં
નવકંજ લોચન કંજમુખ કર કંજ પદકંજારુણં

(૫) આ પ્રેમ સંસારી તણો તુજ તેજ જેવો છે નકી,
એ અમૃતે શું ઝેરનાં બિન્દુ ભર્યા વિધિએ નથી?

(૫) સવૈયાઃ

- મા્ત્રા : ૩૧/૩૨
- ચરણ : ૪
- યતિઃ ૧૬ અને ૨૧ મા્ત્રાએ

ઉ. દા. ૨ ૧ ૧ ૨ ૨ ૨ ૧ ૧ ૨ ૧ ૨ ૨ ૨ ૨ ૧ ૧ ૨ ૧ ૧ ૨ ૧
ઝે ર ગ યાને વેર ગયા વળી ગયા કાળા કેર કરનાર.

(૧) હું માનવતાને ગ્રસનારી માયાને ગ્રસવા આવ્યો છું.

(૨) દેખ બિચારી બકરીનો પણ કોઇ ન જોતા પકડે કાન.

(૩) સિંહ સમા શૂરવીર નરોથી દુર્ગમ ધરતી શાખ પૂરે!
ડુંગરની વિકરાળ કરાડ્યું ઊભી મિત્ર વિજોગે ઝૂરે!

(૪) આહે છે અંતર અકળામણ; ભાગી છોડી જાઉં
રામ રખોપે રમતું ભમતું ખેતર ગોડી જાઉં!

(૫) આકાશે સંધ્યા ખીલતી માથે સાતમ કેરો ચાંદ
બાગમાંહે ફરતાં'તાં સાથે, પૂછું હું ફૂલોનાં નામ

(૬) ઝૂલણાઃ

- મા્ત્રાઃ ૩૭
- ચરણઃ ૪
- યતિ : ૧૦, ૨૦, ૩૦ મા્ત્રા પછી

૨ ૧ ૨ ૨ ૧ ૨ ૨ ૧ ૨ ૨ ૧ ૨
આજ અં ધા ર ખુશ્બો ભ ર્યો લા ગ તો,
૨ ૧ ૨ ૧ ૧ ૧ ૨ ૨ ૧ ૨ ૨
આ જ સૌ ર ભ ભ રી રા ત સા રી

(૧) જાગને જાદવા! કૃષ્ણ ગોવાળિયા!
તુજ વિના ઘેનમાં કોણ લઇ જશે?

(૨) જાગીને જોઉ તો જગત દીશે નહીં,
ઊંઘમાં અટપટા ભોગ ભાસે.

(૩) માનવી માત્ર જગદીશનો અંશ છે,
રંગને રૂપના ભેદ ખોટા.

(૪) કામિની કોકિલા કેલિ કૂજન કરે,
સાગરે ભાસતી ભવ્ય ભારતી.
પ્રેમરસ પાને તું મોરના પિચ્છધર
તત્ત્વનું ટૂંપણું તુચ્છ લાગે.

(૭) ચરણાકુલ

- મા્ત્રા : ૧૬
- ચરણ -૪
- યતિ- ૪, ૪ મા્ત્રા પછી

ઉ.દા. ૧ ૧ ૨ ૧ ૧ ૨ ૨ ૨ ૨ ૨
હ સ તે મુ ખ ર સ્તા માં વે ર્યાં
૨ ૧ ૧ ૨ ૨ ૧ ૨ ૧ ૨ ૨
ફૂ લ ન સી બે ગુ લા બ કે રાં.

(૮) પ્લવંગમ

- મા્ત્રાઃ ૨૧
- ચરણઃ ૫
- યતિ : ૧૧ અને ૧૦ મા્ત્રા પછી.

૨ ૨ ૨ ૨ ૨ ૧ ૧ ૨ ૧ ૧ ૨ ૧ ૨
ઉ.દા. છ ત્રે થા તી છાં ય, છ ડી ધ ર છા જ તા,
૨ ૨ ૨ ૨ ૨ ૧ ૧ ૨ ૧ ૧ ૨ ૧ ૨
હા થી હો દ્દા માં ય ર સિ ક વિ રા જ તા.

(૯) મહીદીપ

- મા્ત્રાઃ ૨૨
- ચરણઃ ૪
- યતિ : ૧૨ અને ૧૦ મા્ત્રા પછી

ઉ.દા. ૨ ૧ ૧ ૧ ૧ ૧ ૧ ૧ ૨ ૧ ૧ ૧ ૧ ૨ ૧ ૨ ૨
શ્યા મ ચ ર ણ સ્મ ર ણ મિ ત્ર, સ ર સ રી ત
સા ચી;
૨ ૧ ૨ ૧ ૨ ૧ ૨ ૧ ૨ ૧ ૨ ૧ ૨ ૨
તે વિ ના ત્રિ લો ક મ ધ્ય, ક્રો ડ વા ત કા ચી;

(૧૦) ગઝલ

- મા્ત્રાઃ ૧૪
- ચરણ : ૪
- યતિ : ૭, ૭ મા્ત્રા પછી

ઉ.દા. ૧ ૨ ૨ ૨ ૧ ૨ ૨ ૨ ૧ ૧ ૧ ૨ ૨ ૧ ૨ ૨ ૨
ગુ જા રે જે શિ રે તા રે જ ગ ત નો ના થ તે સે' જે;
૧ ૨ ૨ ૨ ૧ ૨ ૨ ૨ ૧ ૨ ૨ ૨ ૧ ૨ ૨ ૨
ગ ણ્યું જે પ્યા રૂ પ્યા રા ઓ અ તિ પ્યા રૂ ગ ણી લે જે.

(૧૧) ઉદ્દોર

- મા્ત્રા : ૧૪
- ચરણ : ૬

ઉ.દા. ૨ ૨ ૧ ૧ ૧ ૨ ૨ ૨ ૧
પે લું બ ક રી કે રૂં બા ળ
૧ ૨ ૧ ૨ ૧ ૨ ૨ ૨ ૧
વિ ખુ ટું મા ડી થી આ કા ળ

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

1. નીચેનામાંથી કયું બંધારણ 'સ્રગ્ધરા' છંદનું છે ?
(A) જસજસયલગા (B) મસજસતતગા
(C) મરભનયયય (D) યમનસભલગા

2. 'છાયા તો વડલા જેવી, ભાવ તો નદના સમ, દેવોના ધામના જેવું હૈયું, જાણે હિમાલય' - પંક્તિનો છંદ ઓળખાવો.
(A) અનુષ્ટુપ (B) દોહરો
(C) વસંતતિલકા (D) ચોપાઈ

3. 'ઉપજાતિ'માં કયા બે છંદોનો સમન્વય છે ?
(A) દ્રુતવિલંબિત - તોટક (B) ઇન્દ્રવજ્રા - ઉપેન્દ્રવજ્રા
(C) ભુજંગી - તોટક (D) પૃથ્વી - હરિણી

4. નીચેની પંક્તિઓને છંદ ઓળખાવો. 'નરદેવ ભીમકની સુતા દમયંતી નામે સુંદરી, સુણીને પ્રશંસા હંસથી નળરાયને મનથી વરી.'
(A) શાર્દૂલવિક્રીડિત (B) મનહર
(C) અનુષ્ટુપ (D) હરિગીત

5. છંદ જણાવો : 'મને બોલાવે ઓ ગિરિવર તણાં મૌન શિખરો.'
(A) પૃથ્વી (B) શિખરિણી
(C) મંદાક્રાન્તા (D) અનુષ્ટુપ

6. મનહર છંદમાં પહેલી તથા બીજી પંક્તિમાં અનુક્રમે કેટલા અક્ષરો હોય છે ?
(A) 16, 15 (B) 15, 16
(C) 16, 17 (D) 17, 16

7. મંદાક્રાન્તા છંદનું ઉદાહરણ કયું છે ?
(A) તે પંખીની ઉપર પથરો ફેંકતાં ફેંકી દીધો.
(B) ઊંગે છે સુરખી ભરી રવિમૃદુ હેમંતનો પૂર્વમાં.
(C) અસત્યો માંહેથી પ્રભુ પરમ સત્યે તું લઈ જા.
(D) ભમો ભરત ખંડમાં સકળ ભોમ ખૂંદી વળી.

8. 'હજી તારી કાયા મુજ નયન સામે ઝળહળે.' - આ પંક્તિનો છંદ જણાવો.
(A) મંદાક્રાન્તા (B) શિખરિણી
(C) પૃથ્વી (D) હરિગીત

9. ભમો ભરત ખંડમાં સકળ ભોમ ખૂંદી વળી - આ કયો છંદ છે ?
(A) પૃથ્વી (B) હરિગીત
(C) મંદાક્રાન્તા (D) શિખરિણી

10. છંદ ઓળખાવો : 'નેવાધારે નયન વરસી પત્રથી દીકરી ને.'
(A) અનુષ્ટુપ (B) મંદાક્રાન્તા
(C) પૃથ્વી (D) હરિગીત

11. 'તું નાનકડી બાળા હશે કોડે ભરી કૌમાર્યના.' - છંદ ઓળખાવો.
(A) શાર્દૂલવિક્રીડિત (B) મંદાક્રાન્તા
(C) હરિગીત (D) સવૈયા

12. નીચેનામાંથી કયો છંદ અક્ષરમેળ છે ?
(A) દોહરો (B) ચોપાઈ
(C) હરિગીત (D) મનહર

13. 'પ્રિયે તુજ લટે ધરું ધવલ સ્વચ્છ આ મોગરો.' - આ પંક્તિનો છંદ કયો છે ?
(A) શિખરિણી (B) પૃથ્વી
(C) મંદાક્રાન્તા (D) હરિણી

14. 'જસજસયલગા' કયા છંદનું બંધારણ છે ?
(A) મંદાક્રાન્તા (B) શિખરિણી
(C) પૃથ્વી (D) અનુષ્ટુપ

15. છંદ ઓળખાવો : 'ધોળા વાળ ખરી જી ચળકતી માથે પડી તાલકી.'
(A) શાર્દૂલવિક્રીડિત (B) મનહર
(C) મંદાક્રાન્તા (D) સ્રગ્ધરા

16. છંદ ઓળખાવો : 'હે નાથ જોડી હાથ પાયે પ્રેમથી સૌ લાગીએ; શરણું મળે સાચું તમારું એ હૃદયથી માગીએ.'
(A) અનુષ્ટુપ (B) હરિગીત
(C) ચોપાઈ (D) દોહરો

17. 'ઇન્દ્રપ્રસ્થજનો આજે વિચાર કરતા હતા એક બાબતને માટે શંકા સૌ ધરતા હતા.' આ કયો છંદ છે ?
(A) અનુષ્ટુપ (B) ઉપજાતિ
(C) વસંતતિલકા (D) વંશસ્થ

18. 'ભણતાં પંડિત નીપજે, લખતા લહિયો થાય' આ પંક્તિનો કયો છંદ છે ?
(A) અંત્યાનુપ્રાસ (B) દોહરો
(C) અનુષ્ટુપ (D) મનહર

19. છંદ ઓળખાવો : 'દૈવી વૈમાનિકોના વિરતિભવન શો, સિદ્ધ શૈલેશ ઊભો !'
(A) શાર્દૂલવિક્રીડિત (B) શિખરિણી
(C) મંદાક્રાન્તા (D) સ્રગ્ધરા

20. હજી તારી કાયા મુજ નયન સામે ઝળહળે - કયો છંદ છે ?
(A) મંદાક્રાન્તા (B) પૃથ્વી
(C) શિખરિણી (D) સ્રગ્ધરા

21. 'વાડ થઈને ચીભડાં ગળે, સોંઘી વસ્તુ ક્યાંથી મળે !' કયો છંદ છે ?
(A) દોહરો (B) ચોપાઈ
(C) સવૈયા (D) હરિગીત

22. નીચેની પંક્તિનો છંદ જણાવો.
'પાને પાને પોઢી રાત, તળાવ જંપ્યું કહેતાં વાત
ઠંડો ઠંડો મીઠો વાતો વા, મીઠા કો હૈયાની હા.'
(A) અનુષ્ટુપ (B) ચોપાઈ
(C) દોહરો (D) મનહર

23. 'કાળી ધોળી રાતી ગાય, પીવે પાણી ચરવા જાય' - કાવ્યપંક્તિમાં કયો છંદ છે ?
(A) ઝૂલણા (B) ચોપાઈ
(C) દોહરો (D) સોરઠો

24. 'હણો ના પાપીને દ્વિગુણ વધશે પાપ જગનાં.' - છંદ ઓળખાવો.
(A) વસંતતિલકા (B) મંદાક્રાન્તા
(C) પૃથ્વી (D) શિખરિણી

25. 'ઓ ઈશ્વર ભજીએ તને, મોટું છે તુજ નામ, ગુણ તારા નિત ગાઈએ, થાય અમારાં કામ' - પંક્તિનો છંદ ઓળખાવો.
(A) દોહરો (B) હરિગીત
(C) ચોપાઈ (D) ઝૂલણા

26. 'અસત્યો માંહેથી પ્રભુ પરમ સત્યે તું લઈ જા' આ કાવ્યપંક્તિમાં કયો છંદ છે ?
(A) હરિણી (B) મંદાક્રાન્તા
(C) પૃથ્વી (D) શિખરિણી

27. ઊંટ કહે આ સભામાં વાંકા અંગવાળાં ભૂંડાં, ભૂતળમાં પશુઓને પક્ષીઓ અપાર છે. - આ પંક્તિનો છંદ ઓળખાવો.
(A) સવૈયા (B) મનહર
(C) ચોપાઈ (D) દોહરો

28. 'યમનસભલગા' - કયા છંદનું બંધારણ છે ?
(A) મંદાક્રાન્તા (B) વસંતતિલકા
(C) પૃથ્વી (D) શિખરિણી

29. છંદ ઓળખાવો : 'પત્રો પાનખરે ખરી જયમ પડે તે રીત દાદા તણા.'
(A) શાર્દૂલવિક્રીડિત (B) હરિગીત
(C) ચોપાઈ (D) મનહર

30. 'જૂનું પિયરઘર' સૉનેટ કયા છંદમાં રચાયેલું છે ?
(A) શિખરિણી (B) પૃથ્વી
(C) મંદાક્રાન્તા (D) ઝૂલણા

31. છંદ ઓળખાવો : 'જન્મ્યા તમે ઉદરથી પ્રભુ દેવકીના.'
(A) પૃથ્વી (B) શિખરિણી
(C) મંદાક્રાન્તા (D) વસંતતિલકા

32. ભોળો ખેડુ હળ બળદથી ખેતરો ખેડતા કે. - છંદ ઓળખાવો.
(A) મંદાક્રાન્તા (B) મનહર
(C) શિખરિણી (D) પૃથ્વી

33. જામી ગઈ તરત ઘોર કરાલ રાત. - છંદ ઓળખાવો.
(A) વંશસ્થ (B) અનુષ્ટુપ
(C) વસંતતિલકા (D) ઉપજાતિ

34. મંદાક્રાન્તા છંદનું ઉદાહરણ શોધો.
(A) 'પડ્યા જખમ સૌ સહ્યા સહીશ હું હજુ એ બૂરુ.'
(B) 'રણબંકા નહીં કદિ યે નાસે, નહીં દેખાડે રીપુને પીઠ.'
(C) 'વ્હાલા, તું તો મુજ રહીશને ? છો જગે કો ન મારું.'
(D) 'પુરી કાશી કાંચી, અવધ, મથુરા ને અવર સૌ.'

35. છંદ ઓળખાવો : 'સાચી સલાહ મુજને, સખી ! આપતી તું.'
(A) વસંતતિલકા (B) મનહર
(C) મંદાક્રાન્તા (D) હરિગીત

36. નીચેની પંક્તિ કયા છંદમાં છે તે લખો.
'વહેંચી લેવા હા, જન જન મહીં સ્નેહ ન કરો !'
(A) શિખરિણી (B) મંદાક્રાન્તા
(C) હરિગીત (D) પૃથ્વી

37. અનુષ્ટુપ છંદની પંક્તિ શોધીને લખો.
(A) પાને - પાને પોઢી રાત.
(B) ઇન્દ્રપ્રસ્થજનો આજે વિચાર કરતા હતા.
(C) ભમ્યો તીર્થે - તીર્થે, ઘટી ઉર મનીષા દરશને.
(D) જ્યાં - જ્યાં નજર મારી ઠરે, યાદી ભરી ત્યાં આપની.

38. નીચેના પૈકી કયા છંદમાં ગણસૂત્રના સૌથી ઓછા અક્ષરો છે ?
(A) શાર્દૂલવિક્રીડિત (B) વસંતતિલકા
(C) પૃથ્વી (D) અનુષ્ટુપ

39. 'સાંભળી શિયાળ બોલ્યું, દાખે દલપતરામ, અન્યનું તો એક વાંકું, આપનાં અઢાર છે.' - છંદ ઓળખાવો.
(A) ચોપાઈ (B) દોહરો
(C) મનહર (D) ઝૂલણા

40. 'ધમાલ ન કરો - જરાય નહિ નેન ભીનાં થશો' આ કાવ્યપંક્તિમાં રહેલો છંદ ઓળખાવો.
(A) મંદાક્રાન્તા (B) તોટક
(C) શિખરિણી (D) પૃથ્વી

41. 'ઊગે છે સુરખીભરી રવિ મૃદુ હેમંતનો પૂર્વમાં' : અહીં કયો છંદ પ્રયોજાયો છે ?
(A) શાર્દૂલવિક્રીડિત (B) તોટક
(C) ઉપજાતિ (D) સ્રગ્ધરા

42. 'ધીમે ધીમે છટાથી કુસુમરજ લઈ ડોલતો વાયુ વાય' : અહીં કયો છંદ પ્રયોજાયો છે ?
(A) શાર્દૂલવિક્રીડિત (B) ઉપજાતિ
(C) સ્રગ્ધરા (D) હરિણી

43. છંદ ઓળખાવો :
'ચોમાસું તો ખાસું ખૂબ, દીસે દુનિયા ડૂબાડૂબ;
લોક ઉચ્ચારે મલાર, ખેતરે વાવો ખેતી કાર.'
(A) દોહરો (B) શિખરિણી
(C) અનુષ્ટુપ (D) ચોપાઈ

44. 'રે પંખીડાં ! સુખથી ચણજો, ગીતવા કાંઈ ગાજો' આ પંક્તિમાં કયો છંદ છે ?
(A) મંદાક્રાન્તા (B) શિખરિણી
(C) સ્રગ્ધરા (D) અનુષ્ટુપ

45. પૃથ્વી છંદની પંક્તિ શોધો.
(A) પ્રિયે તુજ લટે ધરું ધવલ સ્વચ્છ આ મોગરો.
(B) બેઠી ખાટે ફરીવળી બધે મેડિયો ઓરડામાં.
(C) કદી મારી પાસે, વનવનતણાં હોત કુસુમો.
(D) વેઠે એ વનવાસનાં વિકટ હા ! કષ્ટો શરીરે અતિ.

46. 'નીરખને ગગનમાં કોણ ઘૂમી રહ્યો, તે જ હું, તે જ હું શબ્દ બોલે.' - છંદ ઓળખાવો.
(A) હરિગીત (B) ઝૂલણા
(C) ચોપાઈ (D) દોહરા

47. 'સૌંદર્ય વેડફી દેતાં ના ના સુંદરતા મળે, સૌંદર્યો પામતાં પ્હેલાં સૌન્દર્ય બનવું પડે.' - આ પંક્તિનો છંદ જણાવો.
(A) મંદાક્રાન્તા (B) અનુષ્ટુપ
(C) મનહર (D) દોહરો

48. 'એક મૂરખને એવી ટેવ, પથ્થર એટલા પૂજે દેવ.' - છંદ ઓળખાવો.
(A) સવૈયા (B) ચોપાઈ
(C) દોહરો (D) મનહર

49. ક્યો છંદ 21 વર્ણ સંખ્યા ધરાવે છે ?
(A) ઝૂલણા (B) વસંતતિલકા
(C) કટાવ (D) સ્રગ્ધરા

50. 'મેં પ્રેમમાં તડપતાં મમ શાંતિ ખોઈ'- છંદ ઓળખાવો.
(A) વસંતતિલકા (B) મંદાક્રાન્તા
(C) પૃથ્વી (D) શિખરિણી

51. છંદ ઓળખાવો - 'પ્રિયે ! સ્પર્શ કરું શું હું ? અધિકાર જરા નથી !'
(A) શિખરિણી (B) અનુષ્ટુપ
(C) પૃથ્વી (D) હરિગીત

52. 'ના મારે તુજ ભેટ બક્ષિસ ન વા તારી કૃપા જોઈએ.' - છંદ ઓળખાવો.
(A) હરિગીત (B) સવૈયા
(C) શાર્દૂલવિક્રીડિત (D) દોહરો

53. રોળા છંદની ચાર ઉલાળા છંદની બે પંક્તિઓ શેમાં જોવા મળે છે ?
(A) પ્રભાતિયાં (B) ચોપાઈ
(C) મુક્તક (D) છપ્પા

54. 'ઊગે છે નભ સૂર્ય ગાઢ જગના અંધારાને ભેદવા.' આ કાવ્યપંક્તિમાં કયો છંદ છે ?
(A) મનહર (B) સ્રગ્ધરા
(C) શિખરિણી (D) શાર્દૂલવિક્રીડિત

55. છંદ ઓળખાવો : 'પડી વીરાની ખોટ જવતલના હોમ વખતે.'
(A) મંદાક્રાન્તા (B) પૃથ્વી
(C) વસંતતિલકા (D) શિખરિણી

56. નીચેનામાંથી ક્યો છંદ માત્રામેળ નથી ?
(A) ચોપાઈ (B) દોહરો
(C) પૃથ્વી (D) હરિગીત

57. છંદશાસ્ત્રમાં કુલ ..... ગણની રચના કરવામાં આવી છે.
(A) ચાર (B) છ
(C) આઠ (D) દસ

58. નીચે આપેલી પંક્તિ અને તેના છંદની કઈ વિગત બંધબેસતી નથી ?
(A) આ પ્રેમ સંસારી તણો તુજ તેજ જેવો છે નહીં - હરિગીત
(B) કોરી છે મન આ કિતાબ ઉરની ચરણે ધરું હે પિતા - શાર્દૂલવિક્રીડિત
(C) કદી મારી પાસે વનવન તણાં હોત કુસુમો - શિખરિણી
(D) અલકમલક આ તરતો તડકો ચોતરફથી આયોજી, ગોરીના બે ગાલમહીં એ તસતસતો પથરાયોજી - અનુષ્ટુપ

59. મોડી મોડી ખબર પડી, બા તું જ છો જ્યોતિધામ ! છંદ લખો.
(A) મંદાક્રાન્તા (B) પૃથ્વી
(C) શિખરિણી (D) હરિગીત

60. છંદ જણાવો. 'દીપકના બે દીકરા, કાજળને અજવાશ, એક કપૂત કાળું કરે, બીજો દીયે પ્રકાશ'
(A) સવૈયા (B) મનહર
(C) ચોપાઈ (D) દોહરો

61. નીચે આપેલી પંક્તિ પૈકી કઈ પંક્તિ મદાક્રાન્તા છંદમાં નથી ?
(A) પછી પ્રીતિ ક્યાંથી નૃપહૃદયમાં એ પર રહે !
(B) જ્યાં ત્યાં આવી વય બદલી સંતાય, જાણે પરીઓ.
(C) હા પસ્તાવો વિપુલ ઝરણું સ્વર્ગથી ઊતર્યું છે.
(D) હૈયાં વાસો નહિ શું વસતા કે હશે સ્નેહભીનાં.

62. 'સગા દીઠા મેં શાહ આલમના ભીખ માંગતા શેરીએ.' - છંદ જણાવો.
(A) સોરઠો (B) હરિગીત
(C) ચોપાઈ (D) ઝૂલણા

63. નીચે આપેલ પંક્તિ કયા છંદમાં છે ?
લાંબા જોડે ટૂંકો જાય, મરે નહીં તો માંદો થાય.
(A) મનહર (B) દોહરો
(C) ચોપાઈ (D) ઝૂલણા

64. છંદ ઓળખાવો : મને બોલાવે ઓ ગિરિવર તણાં મૌન શિખરો.
(A) પૃથ્વી (B) મંદાક્રાન્તા
(C) ઝૂલણા (D) શિખરિણી

65. છંદ ઓળખાવો : 'પાણી અને બ્રશ સહુ દઈ તું જતી'તી.'
(A) હરિણી (B) મિશ્રોપજાતિ
(C) વસંતતિલકા (D) માલિની

66. છંદ ઓળખાવો : 'કદી નહીં કહું, મને જ સ્મરણે સદા રાખજે.'
(A) મંદાક્રાન્તા (B) હરિણી
(C) શિખરિણી (D) પૃથ્વી

67. સાચું બંધારણ લખો : શાર્દૂલવિક્રીડિત
(A) મભનતતગાગા (B) મસજસતતગા
(C) મરભનયયય (D) જસજસયલગા

68. છંદ ઓળખાવો : વળાવી પીડીમાં રુદન કરતી, દૂર ધરતી.
(A) મંદાક્રાન્તા (B) શિખરિણી
(C) વસંતતિલકા (D) પૃથ્વી

69. છંદ ઓળખાવો : એ રીતે જો માણસો, રાખી મનમાં ખંત, આળસ તજી મે'નત કરે, પામે લાભ અનંત.
(A) ચોપાઈ (B) અનુષ્ટુપ
(C) મનહર (D) દોહરો

70. 'હા પસ્તાવો વિપુલ ઝરણું સ્વર્ગથી ઊતર્યું છે.' - પંક્તિમાં નીચેનામાંથી કયો છંદ છે ?
(A) મંદાક્રાન્તા (B) હરિણી
(C) મનહર (D) વસંતતિલકા

71. 'ઓ ઈશ્વર ભજીએ તને, મોટું છે તુજ નામ.' - પંક્તિમાં નીચેનામાંથી કયો છંદ છે ?
(A) દોહરો (B) ચોપાઈ
(C) હરિગીત (D) સોરઠો

72. પૃથ્વી અને પવન પૂર્ણ તપી ગયાં છે. - આ પંક્તિ કયા છંદમાં છે ?
(A) ચોપાઈ (B) અનુષ્ટુપ
(C) વસંતતિલકા (D) હરિગીત

73. 'જે પોષતું તે મારતું એવો દીસે ક્રમ કુદરતી' - આ પંક્તિ કયા છંદમાં છે ?
(A) દોહરો (B) ચોપાઈ
(C) મનહર (D) હરિગીત

74. કાવ્યપંક્તિ કયા છંદની છે ?
ત્યાં તો આવી પહોંચ્યો એ અશ્વ સાથે યુવાન ત્યાં,
કૃષિક એ ઊઠી ત્યારે 'આવો બાપુ' કહી ઊભો.
(A) મંદાક્રાન્તા (B) શાર્દૂલવિક્રીડિત
(C) પૃથ્વી (D) અનુષ્ટુપ

75. 'જસજસયલગા' બંધારણ કયા છંદનું છે ?
(A) પૃથ્વી (B) હરિણી
(C) શિખરિણી (D) મંદાક્રાન્તા

76. 'કરતાં જાળ કરોળિયો, ભોંય પડી પછડાય, વણ તૂટેલે તાંતણે, ઉપર ચડવા જાય' - આ પંક્તિનો છંદ ઓળખાવો.
(A) હરિગીત (B) ચોપાઈ
(C) સવૈયા (D) દોહરો

77. જે જે થતો પ્રાપ્ત ઉપાધિયોગ,
બની રહો તે જ સમાધિયોગ. - આ પંક્તિનો છંદ ઓળખાવો.
(A) ઇન્દ્રવજ્રા (B) ઉપેન્દ્રવજ્રા
(C) તોટક (D) ઉપજાતિ

78. હરિગીત છંદમાં કેટલી માત્રા હોય છે ?
(A) બાર (B) સોળ
(C) એકવીસ (D) અઠ્ઠાવીસ

79. 'ના મારે તુજ ભેટ બક્ષિસ ન વા તારી કૃપા જોઈએ' - છંદ ઓળખાવો.
(A) મંદાક્રાન્તા (B) શિખરિણી
(C) શાર્દૂલવિક્રીડિત (D) સ્રગ્ધરા

80. 'જ્યાં જ્યાં નજર મારી ઠરે યાદી ભરી ત્યાં આપની' - આ પંક્તિનો છંદ ઓળખાવો.
(A) ઝૂલણા (B) હરિગીત
(C) સવૈયા (D) અનુષ્ટુપ

81. 'ફર્યો તારી સાથે પ્રિયતમ સખા સૌમ્ય વયનાં.'ના અલંકારનો પ્રકાર જણાવો.
(A) મંદાક્રાન્તા (B) શિખરિણી
(C) પૃથ્વી (D) સ્રગ્ધરા

82. 'ઝાંખાભૂરાં ગિરિ ઉપરનાં એકથી એક શૃંગ'ના છંદના પ્રકાર જણાવો.
(A) મંદાક્રાન્તા (B) શિખરિણી
(C) પૃથ્વી (D) સ્રગ્ધરા

83. દીઠો ત્યાં ઢગ એક ચંદન તણો તે જોઈ આશ્ચર્યથી પૂછ્યું તે ઘડી મંચીએ વણિકને - 'આ શું પડ્યું છે નહીં' ?
(A) શાર્દૂલવિક્રીડિત (B) વસંતતિલકા
(C) શિખરિણી (D) દ્રુતવિલંબીત

84. છંદ ઓળખાવો : 'જે જે થતો પ્રાપ્ત ઉપાધિ યોગ, બની રહી તે જ સમાધિ યોગ.'
(A) ઇન્દ્રવજ્રા (B) ઉપેન્દ્રવજ્રા
(C) ઉપજાતિ (D) શિખરિણી

85. 'ઓ ઈશ્વર ભજીએ તને, મોટું છે તુજ નામ, ગુણ તારા નિત ગાઈએ, થાય અમારાં કામ' - ઉપરની પંક્તિમાંનો છંદ જણાવો.
(A) ઝૂલણા (B) હરિગીત
(C) ચોપાઈ (D) દોહરો

86. આપેલી પંક્તિ ક્યા છંદમાં છે ? 'ઉદગ્રીવ દૃષ્ટિ કરતાં નભ શૂન્ય ભાસે.'
(A) મંદાક્રાન્તા (B) હરિગીત
(C) પૃથ્વી (D) વસંતતિલકા

87. 'જે પોષતું તે મારતું, શું એ નથી ક્રમ કુદરતી ?' - છંદ ઓળખાવો.
(A) શિખરિણી (B) પૃથ્વી
(C) હરિગીત (D) વસંતતિલકા

88. 'રે પંખીડાં સુખથી ચણજો, ગીતવા કાંઈ ગાજો' - છંદ ઓળખાવો.
(A) મંદાક્રાન્તા (B) શિખરિણી
(C) વસંતતિલકા (D) સ્ર્ગ્ધરા

89. રે રે ! શ્રદ્ધા ગત થઈ પછી કોઈ કાળે ન આવે : આ પંક્તિનો છંદ ઓળખાવો.
(A) શિખરિણી (B) શાર્દૂલવિક્રીડિત
(C) મંદાક્રાન્તા (D) ચોપાઈ

90. કાવ્યમાં યતિ કોને કહેવાય ?
(A) કાવ્યમાં ક્યાંક વિરામ લેવાય તે
(B) પંક્તિના પઠનને
(C) કાવ્યના અંતિમ ભાગને
(D) કાવ્યના ઉચ્ચારને

91. શિખરિણી છંદનું બંધારણ શું છે ?
(A) જસજસયલગા (B) મસજસતતગા
(C) મભનતતગગા (D) યમનસભલગા

92. સ્નેહગર્વ નથી જેને, સ્નેહશોક ન એ ધરે ; તૂટતા આભને ઝીલી, લેવાની શક્તિ એ ઉરે. - આપેલ પંક્તિ ક્યા છંદમાં છે ?
(A) દોહરો (B) હરિગીત
(C) અનુષ્ટુપ (D) ચોપાઈ

93. પ્રિયે તુજ લટે ધરું ધવલ સ્વચ્છ આ મોગરો.- છંદ કયો છે ?
(A) મંદાક્રાન્તા (B) પૃથ્વી
(C) શિખરિણી (D) હરિણી

94. 'મધુર નમણા ચ્હેરાઓના ભવોભવનો ઋણી.' - ઉપર્યુક્ત પંક્તિમાં પ્રયોજાયેલા છંદનું નામ લખો.
(A) હરિણી (B) મંદાક્રાન્તા
(C) પૃથ્વી (D) શિખરિણી

95. નીચેનામાંથી ક્યો છંદ અક્ષરમેળ છે ?
(A) દોહરો (B) ચોપાઈ
(C) હરિગીત (D) મનહર

96. ક્યો છંદ 17 અક્ષરનો નથી ?
(A) હરિણી (B) માલિની
(C) પૃથ્વી (D) મંદાક્રાન્તા

97. 'ભમ્યો તીર્થે તીર્થે ધરી ઉર મનીષા દરશની.' પંક્તિનો છંદ ઓળખો.
(A) પૃથ્વી (B) શિખરિણી
(C) મંદાક્રાન્તા (D) હરિગીત

98. હરિગીત છંદની માત્રાઓ કેટલી હોય છે ?
(A) 24 (B) 28
(C) 15 (D) 32

99. છંદ ઓળખાવો : 'સોટીને શિક્ષકો કેરા, શાળા માંહે સમાગમે, વિદ્યાને વેદના બે મેં, એક સાથે જ મેળવ્યા...'
(A) અનુષ્ટુપ (B) શિખરિણી
(C) પૃથ્વી (D) શાર્દૂલવિક્રીડિત

100. 'સ્ર્ગ્ધરા' છંદમાં કેટલા અક્ષરો હોય છે ?
(A) 17 (B) 19
(C) 16 (D) 21

101. 'યમાતારાજભાનસલગા' માં કેટલા ગુરુ અક્ષર છે ?
(A) પાંચ (B) ચાર
(C) એક (D) ત્રણ

102. 17 અક્ષર કયા છંદમાં છે ?
(A) શિખરિણી (B) મનહર
(C) વસંતતિલકા (D) શાર્દૂલવિક્રિડીત

103. નીચેનામાંથી શિખરિણી છંદ કયો છે ?
(A) ઉનાળાનો લાંબો દિવસ વહેતો મંથર ગતિ
(B) બેસી ખાટે પિયરઘરમાં જિંદગી જોઈ સારી
(C) નહીં સ્વજન તે બધા, સ્વજન એકલી તું હતી
(D) એક પણ નહિ

104. નીચેના પૈકી કયો માત્રામેળ છંદ છે ?
(A) દોહરો (B) શિખરિણી
(C) પૃથ્વી (D) એક પણ નહિ

105. 'શાલિની' છંદમાં કેટલા અક્ષર હોય છે ?
(A) 17 (B) 19
(C) 21 (D) 11

106. નીચેનામાંથી પૃથ્વી છંદનું છંદસૂત્ર કયું છે ?
(A) મનતગાગા (B) જસજસયલગા
(C) યમનસલભલગા (D) મરભનયયય

107. કયા છંદમાં 24 માત્રા હોય છે ?
(A) દોહરો (B) ઝૂલણા
(C) ચોપાઈ (D) મનહર

108. 'વિના વાંકે એવો મુજ હૃદયને ક્રોધ ન ઘટે' - પંક્તિમાં કયો છંદ છે?
(A) શિખરિણી (B) પૃથ્વી
(C) હરિગીત (D) ભુજંગી

109. 'તે પંખીની ઉપર પથરો ફેંકતા ફેંકી દીધો' - છંદ ઓળખાવો.
(A) મંદાક્રાન્તા (B) મૃદુ
(C) લિસ્સું (D) ખરબચડું

110. 'ઉદ્ગ્રીવ દૃષ્ટિ કરતાં નભ શૂન્ય ભાસે' - પંક્તિમાં છંદ ઓળખો.
(A) અનુષ્ટુપ (B) ઉપજાતિ
(C) વસંતતિલકા (D) શિખરિણી

111. 'કદી મારી પાસે, વનવનતણા હોય કુસુમો' - છંદ જણાવો.
(A) શિખરિણી (B) વસંતતિલકા
(C) મંદાક્રાન્તા (D) સ્રગ્ધરા

112. 'ત્યાં તો પેલી ચપળ દીસતી વાદળી જાય ચાલી'- છંદ ઓળખાવો.
(A) શિખરિણી (B) અનુષ્ટુપ
(C) હરિગીત (D) મંદાક્રાન્તા

113. 'ઘણુંક ઘણું તોડવું, તું ફટકાર ઘા, એ ભુજા' - છંદ ઓળખાવો.
(A) પૃથ્વી (B) હરિગીત
(C) માલિની (D) મિશ્રોપજાતિ

114. 'રે આ સાફલ્યટાણું યુગ યુગ પલટે તોય પાછું ના આવે' - છંદ ઓળખાવો.
(A) સ્રગ્ધરા (B) હરિગીત
(C) મંદાક્રાન્તા (D) શિખરિણી

115. 'ભૂરું છે નભ સ્વચ્છ સ્વચ્છ દીસતીનથી એકે વાદળી.' - છંદ ઓળખાવો.
(A) સ્રગ્ધરા (B) અનુષ્ટુપ
(C) હરિગીત (D) શાર્દુલવીક્રિડિત

116. મનહર છંદની બંને પંક્તિ મળીને કેટલા અક્ષર હોય છે ?
(A) 30 (B) 32
(C) 33 (D) 31

117. અનુષ્ટુપ છંદમાં કેટલા ચરણ હોય છે ?
(A) આઠ (B) ચાર
(C) ત્રણ (D) બે

118. ચોપાઈ છંદમાં કેટલી માત્રા હોય છે ?
(A) પંદર (B) સોળ
(C) ચૌદ (D) તેર

119. 'ઊંચા દીપે ધૂમટ ફરીથી વ્યોમ કેરો વિશાળો' છંદ ઓળખાવો.
(A) મંદાક્રાન્તા (B) સ્રગ્ધરા
(C) પૃથ્વી (D) હરિણી

120. નીચેનામાંથી કયો છંદ 17 અક્ષરનો નથી ?
(A) હરિણી (B) પૃથ્વી
(C) મંદાક્રાન્તા (D) વસંતતિલકા

121. 'તટે વિજન નાવ તેય સ્થિર નાંગરેલી પડી' - છંદ ઓળખાવો.
(A) પૃથ્વી (B) અનુષ્ટુપ
(C) હરિણી (D) શિખરિણી

122. 'ત, ભ, જ, જ, ગાગા' કયા છંદનું બંધારણ છે ?
(A) મંદાક્રાન્તા (B) અનુષ્ટુપ
(C) વસંતતિલકા (D) હરિણી

123. 31 માત્રાનો છંદ કયો છે ?
(A) સવૈયા (B) મનહર
(C) અનુષ્ટુપ (D) હરિણી

124. છંદ ઓળખાવો :
'એક શરણાઈવાળો સાત વર્ષ સુધી શીખી,
રાગરાગણી વગાડવામાં વખણાયો છે.'
(A) મનહર (B) ચોપાઈ
(C) દોહરો (D) અનુષ્ટુપ

125. 'રે રે સત્તા ! તમ પર જનો ભોગવે ક્રૂર આવી' - છંદ ઓળખાવો.
(A) શાર્દુલવીક્રિડિત (B) શિખરિણી
(C) મંદાક્રાન્તા (D) પૃથ્વી

126. મંદાક્રાન્તા છંદની પંક્તિ શોધીને લખો.
(A) છે કો મારું અખિલ જગમાં ? બૂમ મેં એક પાડી
(B) સમુદ્ર ભણી ઉપડ્યા કમરને કસી રંગથી
(C) કદી મારી પાસે વન વન તણા હોત કુસુમો
(D) કાળી ધોળી રાતી ગાય, પીએ પાણી ચરવા જાય

127. ચોપાઈ છંદની પંક્તિ ઓળખાવો.
(A) નમતાથી સૌ કો રીઝે, નમતાને બહુમાન
(B) આ મોક્ષથી મોંઘું અને સાકર થકી વધતું ગળ્યું
(C) દરિયાથી ડુંગર પર જાય, કેડી ત્યાં નાનકડી થાય; તું તરુવરો ત્યાં ઢોળે છાય,ને ઠંડો વાય લ્હેરાય (D) ઝેર ગયાં ને વેર ગયાં, વળી કાળા કેર ગયા કરનાર, એ ઉપકાર ગણી ઈશ્વરનો હરખ હવે તું હિન્દુસ્તાન

128. શિખરિણી છંદનું ઉદાહરણ આપો.
(A) છે કો મારું આખિલ જગમાં ? બૂમ મેં એક પાડી
(B) જહીં મરણયે મહોત્સવ અપૂર્વ જેવું થતું
(C) બપોરી વેળાનું હરિતવરણું ખેતર ચડ્યું
(D) એકલ પાંખ ઉડાય ના, એકલ નહીં હસાય

129. આઠ ગણોનાં માપ યાદ રાખવાનું સહેલું સૂત્ર કયું છે ?
(A) રામા ભાનતાલ સગજય
(B) યમાતા રાજભાન સલગા
(C) ગાન જયરામા તાલભાસ
(D) ગાલ સનભાજરા તામાય

130. ભમો ભરતખંડના સફળ ભોમ ખૂંદી વળી - આ કયો છંદ છે ?
(A) પૃથ્વી (B) હરિગીત
(C) મંદાક્રાન્તા (D) શિખરિણી

131. 'ઘણુંક ઘણું ભાંગવું ઘણ ઉઠાણ મારી ભુજા' - છંદ ઓળખાવો.
(A) પૃથ્વી (B) હરિગીત
(C) મંદાક્રાન્તા (D) શિખરિણી

132. નીચેના છંદોમાંથી માત્રામેળ છંદ કયો છે ?

(A) વસંતતિલકા (B) ઇન્દ્રવજ્રા
(C) સ્ર્ગ્ધરા (D) ઝૂલણા

133. નીચેની પંક્તિનો છંદ ઓળખાવો.

'ભૂલો ભલે બીજું બધું, મા બાપને ભૂલશો નહિ'

(A) દોહરો (B) મનહર
(C) વસંતતિલકા (D) હરિગીત

134. 'બેઠો બેઠો સખી સહિત હું માલતી મંડપ ત્યાં.' - પંક્તિ કયા છંદમાં છે ?

(A) મંદાક્રાન્તા (B) પૃથ્વી
(C) હરિગીત (D) હરિણી

135. છંદ ઓળખાવો : અંધારું થયું પાતળું નભ વિશે તારા ધ્રુતિ નીતરી

(A) શિખરિણી (B) મનહર
(C) ચોપાઈ (D) શાર્દૂલવિક્રીડિત

136. 'ફાફડા' શબ્દનો કયો ગણ થશે ?

(A) ય -ગણ (B) ર-ગણ
(C) મ - ગણ (D) ન - ગણ

137. 'શિખરિણી' છંદનું ઉદાહણ શોધો.

(A) નાગરવેલના જેવી નાજુકડી નાર વાંકી
(B) વેશ ટેક છે આડી ગણી, પેઠો તે નવ શકે નીકળી
(C) છતાંય દિલ તો ચાહે તન યુવાનની તાજગી
(D) કદી મારી પાસે વન વન તણાં હોત કુસુમો

138. 'વળાવી બા આવી નિજ સકલ સંતાન ક્રમશઃ' આ પંક્તિમાં રહેલા છંદને ઓળખાવો.

(A) શિખરિણી (B) મંદાક્રાન્તા
(C) હરિણી (D) પૃથ્વી

139. 'હું કામ, ક્રોધ, મદ, મોહ થકી છકેલો, આડંબરે અતિ મદથી ભરેલો'

(A) ચોપાઈ (B) દોહરો
(C) શિખરિણી (D) વસંતતિલકા

140. શિયાળે શીતળ વા વાય, પાનખરે ઘઉં પેદા થાય,

(A) દોહરો (B) ચોપાઈ
(C) મનહર (D) અનુષ્ટુપ

141. ડુંગર કેરી ખીણમાં, ગાભું નામે ગામ,

ખેતી કરતો ખંતથી, પટેલ પાંચો નામ

(A) મનહર (B) અનુષ્ટુપ
(C) દોહરો (D) ચોપાઈ

142. મંદાક્રાન્ત છંદનું બંધારણ જણાવો.

(A) મતતભનગાગા (B) મભતતનગાગા
(C) મતનભનગાગા (D) મભનતતગાગા

143. સ્ર્ગ્ધરા છંદનું બંધારણ જણાવો.

(A) મરનાભયયય (B) મરભનયયય
(C) મભયયન (D) મરયયભન

144. છંદનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. હીરાની કણિકા સમાન ઝળકે, તારા ઝગારે ગ્રહો

(A) હરિગીત (B) વસંતતિલકા
(C) શિખરિણી (D) શાર્દૂલવિક્રીડિત

145. છંદનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. ચિદાત્મની સંજ્ઞા કુદરત પ્રભુની પ્રતિકૃતિ

(A) પૃથ્વી (B) સ્ર્ગ્ધરા
(C) શિખરિણી (D) મંદાક્રાન્તા

146. નીચે આપેલ વાક્યના છંદનો પ્રકાર જણાવો. ઘરે અનુભવે વિશાળ નવનો સમાધાનના

(A) પૃથ્વી (B) મંદાક્રાન્તા
(C) શિખરિણી (D) દોહરો

147. નીચે આપેલ વાક્યના છંદનો પ્રકાર જણાવો. નીચ દૃષ્ટિ તે નવ કરે જે મોટા કહેવાય

(A) અનુષ્ટુપ (B) મનહર
(C) દોહરો (D) ચોપાઈ

148. નીચે આપેલ વાક્યના છંદનો પ્રકાર જણાવો. ના તારો અપરાધ ઓમ ત્યજવા જેવો લગારે થયો

(A) સવૈયા (B) સ્ર્ગ્ધરા
(C) શાર્દૂલવિક્રીડિત (D) હરિગીત

149. નીચે આપેલ વાક્યના છંદનો પ્રકાર જણાવો: એક હાથથી તો નહિ, તાળી પણ પડી શકે બની શકે કેમ કારીગરી મોટા કામની?

(A) મંદાક્રાન્તા (B) મનહર
(C) સવૈયા (D) અનુષ્ટુપ

150. નીચે આપેલ વાક્યના છંદનો પ્રકાર જણાવો. ના શિક્ષાના કથન કથવા યુક્ત તારા સમીપે

(A) પૃથ્વી (B) શિખરિણી
(C) મંદાક્રાન્તા (D) હરિણી

151. છંદનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો: ઉરેય ભરતી ચડે, અદમ અશ્વ કૂદી રહે!

(A) શિખરિણી (B) વસંતતિલકા
(C) અનુષ્ટુપ (D) પૃથ્વી

152. "ભમ્યો તીર્થે તીર્થે ધરી ઉર મનીષા દરશની" પંક્તિનો છંદ ઓળખો.

(A) પૃથ્વી (B) શિખરિણી
(C) મંદાક્રાન્તા (D) હરિગીત

153. નીચેનામાંથી પૃથ્વી છંદનું કયું ઉદાહરણ નથી ?
(A) 'ધમાલ ન કરો, જરાય નહિ નેન, ભીના થજો"
(B) ''ઘણુંક ઘણું ભાંગવું, ઘણા ઉઠાવ મારી ભુજા...!!"
(C) ''ભમો ભરત ખંડમાં સકળ ભોમ ખૂંદી વળો"
(D) ''અમારા એ દાદા વિપુલ વડના ઝુંડ સરખા"

154. 'લાંબા જોડે ટૂંકો જાય, મરે નહીં તો માંદો થાય'-પંક્તિ ક્યા છંદમાં છે ?
(A) ઝુલણાં (B) હરિગીત
(C) ચોપાઈ (D) મનહર

155. 'મને બોલાવે ઓ ગિરિવર તણાં મૌન શિખરો' - ઓ પંક્તિનો - જણાવો.
(A) શિખરિણી (B) પૃથ્વી
(C) હરિગીત (D) મંદાક્રાન્તા

156. દરેક ચરણમાં 15માત્રા કયા છંદમાં હોય છે?
(A) ચોપાઈ (B) હરિગીત
(C) દોહરા (D) સવૈયા

157. 31/32 માત્રા ક્યા છંદમાં હોય છે ?
(A) સવૈયા (B) દોહરો
(C) ચોપાઈ (D) માલિની

158. પૃથ્વી છંદનું બંધારણ જણાવો.
(A) જજસસયલગા (B) જસસજયલગા
(C) જસજસયલગા (D) જસયજસલગા

159. છંદના સૂત્રમાં કેટલા ગણ છે ?
(A) બાર (B) દશ
(C) નવ (D) આઠ

160. છંદનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. એક ઈડરનો વણિયો ધૂળો એનું નામ
(A) ચોપાઈ (B) હરિગીત
(C) દોહરા (D) શિખરિણી

161. શિખરણી છંદનું બંધારણ જણાવો.
(A) યનમસભલગા (B) યમનસભલગા
(C) યસભનસલગા (D) યસમનભલગા

162. છંદનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. હીરાની કણિકા સમાન ઝળકે, તારા ઝગારે ગ્રહો
(A) હરિગીત (B) વસંતતિલકા
(C) શિખરણી (D) શાર્દૂલવિક્રીડિત

163. શાર્દૂલવિક્રીડિતનું બંધારણ જણાવો.
(A) મસજસતતગા (B) મસસજતતગા
(C) મસતસતજગા (D) મસતતસજગા

164. છંદનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. નરદેવ ભીમકની સુતા દમયંતી નામે સુંદરી
(A) ચોપાઈ (B) હરિગીત
(C) સવૈયા (D) શિખરિણી

165. લોકકંઠે વસેલા નરસિંહ મહેતાના પ્રભાતિયા 'ભોળી રે ભરવાડણ', 'જાગને જાદવા' વગેરે કયા છંદમાં લખાયેલા છે ?
(A) શિખરિણી (B) ઝૂલણા
(C) મનહર (D) શાર્દુલવિક્રીડીત

166. છંદનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. નાગરવેલીના જેવી નાજુકડી નાર વાંકી, વાંકો એનો અંબોડો ને વાંકા એનાં વેણ છે
(A) હરિગીત (B) સવૈયા
(C) મનહર (D) અનુષ્ટુપ

167. છંદનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધોઃ નિહાળે દલ મોગરે, મુજ ઉરે પડો એટલા
(A) પૃથ્વી (B) હરિણી
(C) મન્દાક્રાન્તા (D) શિખરિણી

168. છંદનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. ચાલો એવા સ્થલ મહિં, વસે સૂર્ય જેમાં સદૈવ !
(A) પૃથ્વી (B) મંદાક્રાન્તા
(C) હરિણી (D) શિખરિણી

169. છંદનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. હદે ન ફુલી રાધિકા, ભમર કનૈયાલાલ
(A) શિખરિણી (B) પૃથ્વી
(C) દોહરા (D) ચોપાઈ

170. છંદનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. નિતનિત વલોણાના એના અમી ધરતી હતી
(A) હરિણી (B) શિખરિણી
(C) પૃથ્વી (D) મંદાક્રાન્તા

171. છંદનો પ્રકાર વિકલ્પમાંથી શોધો. શિયાળે શીતળ વા વા, પાન ખરે, ઘઉં પેદા થાય.
(A) ચોપાઈ (B) મનહર
(C) હરિગીત (D) પૃથ્વી

172. 'પૃથ્વી' છંદના ગણનું સુત્ર દર્શાવો.
(A) જ સ જ સ ય લ ગા (B) ન સ મ ર સ લ ગા
(C) ત ત જ ગા ગા (D) ય મ ન સભ લ ગા

173. પ્રથમ ચરણમાં =13 માત્રા અને બીજા ચરણમાં = 11 માત્રા ક્યા છંદમાં છે ?
(A) હરિગીત (B) ચોપાઈ
(C) ઝૂલણા (D) દોહરો

174. નીચેનામાંનું ક્યું ઉદાહરણ 'રિગીત' છંદનું છે?
(A) હું માનવી માનવ થાઉ તો ઘણું
(B) લાંબા જોડે ટૂંકો જાય, મરે નહી તો માંદો થાય
(C) ભૂલો ભલે બીજું બધું, મા-બાપને ભૂલશો નહીં
(D) અમારા એ દાદા વિપુલ વડના ઝૂંડ સરખા

175. જે છંદની પંક્તિમાં નવ અક્ષર લઘુના અને આઠ અક્ષર ગુરુના જોવા મળે તો તે કયો છંદ ગણાય?

(A) પૃથ્વી (B) મંદાક્રાન્તા
(C) સવૈયા (D) શિખરિણી

176. નીચેનામાંથી મંદાક્રાન્તા છંદ કઈ પંક્તિમાં રહેલો છે?

(A) 'હા ધિક! હા ધિ ! કૃતઘ્ની હું ઓમ મૌન ધરી રહુ.'
(B) 'વ્હાલા, તુતો મુજ રહીશને? છો જગે કો ન મારુ.'
(C) ''મને એ ચક્ષુમાં પ્રભુ! જગત તીર્થોત્તમ મળ્યું.'
(D) 'જો જો રે મોટાના બોલ, ઉજજડ ખેડે બાજંયું ઢોલ'.

177. 'બેસી માટે પિયરઘરમાં જિંદગી જોઈ સારી' ક્યો છંદ છે?

(A) શિખરિણી (B) પૃથ્વી
(C) દોહરો (D) મંદાક્રાન્તા

178. 'સ્ત્રગ્ધરા' છંદમાં કેટલા અક્ષરો છે?

(A) 17 (B) 19
(C) 21 (D) 31

જવાબો

(1) C	(2) A	(3) B	(4) D	(5) B	(6) A	(7) A	(8) B	(9) A	(10) B
(11) C	(12) D	(13) B	(14) C	(15) A	(16) B	(17) A	(18) B	(19) D	(20) C
(21) B	(22) B	(23) B	(24) D	(25) A	(26) D	(27) B	(28) D	(29) A	(30) C
(31) D	(32) A	(33) C	(34) C	(35) A	(36) A	(37) B	(38) B	(39) C	(40) D
(41) A	(42) C	(43) D	(44) A	(45) A	(46) B	(47) B	(48) B	(49) D	(50) A
(51) B	(52) C	(53) D	(54) D	(55) D	(56) C	(57) C	(58) D	(59) A	(60) D
(61) A	(62) D	(63) C	(64) D	(65) C	(66) D	(67) B	(68) B	(69) D	(70) A
(71) A	(72) C	(73) D	(74) D	(75) A	(76) D	(77) D	(78) D	(79) C	(80) B
(81) B	(82) A	(83) A	(84) C	(85) D	(86) D	(87) C	(88) A	(89) C	(90) A
(91) D	(92) C	(93) B	(94) A	(95) D	(96) B	(97) B	(98) B	(99) A	(100) D
(101) A	(102) A	(103) A	104) A	(105) D	(106) B	(107) A	(108) A	(109) A	(110) C
(111) A	(112) D	(113) A	(114) A	(115) D	(116) D	(117) B	(118) A	(119) A	(120) D
(121) A	(122) C	(123) A	(124) A	(125) C	(126) A	127) C	(128) C	(129) B	(130) A
(131) A	(132) D	(133) D	(134) A	(135) D	(136) B	(137) D	(138) A	(139) D	(140) B
(141) C	(142) D	(143) B	(144) D	(145) C	(146) A	(147) C	(148) C	(149) B	(150) C
(151) D	(152) B	(153) C	(154) C	(155) A	(156) A	(157) A	(158) C	(159) D	(160) C
(161) B	(162) D	(163) A	(164) B	(165) B	(166) C	(167) A	(168) B	(169) C	(170) A
(171) C	(172) A	(173) D	(174) C	(175) D	(176) B	(177) D	(178) C	(179) A	

31 સમાસ

❖ સમાસ એટલે શું?

☞ 'સમાસ' શબ્દ 'સમ્ + આસ' બંને શબ્દના જોડાણથી બનેલો છે. 'સમ્' એટલે 'સાથે' અને 'આસ' એટલે 'રહેવું' એટલે સાથે રહેવું કે જોડાવું તેવો અર્થ થાય છે.

☞ આમ બે કે બે થી વધારે શબ્દો (પદો કે રૂપો) જોડાઈને જે રચના બને તેને સમાસ કહે છે. બિનજરૂરી પુનરાવર્તન ટાળવા,લાઘવ સાધવા જે પ્રયુક્તિ યોજાય છે તે સમાસ છે. જ્યારે ભાષાવ્યવહારમાં સમાસ પ્રયોજાય ત્યારે તેનું અર્થઘટન મહત્વનું હોય છે. એટલે કે સમાસને સમજવા માટે ઉપરથી-બહારથી અર્થનું આરોપણ નથી કરવાનું હોતું. પણ તેની રચના વખતે જે વીગતો ટાળવામાં આવી હોય તે અર્થ સમજવાનો હોય છે. આ 'નહીં મુકાયેલી' વીગતોને ફરીથી મૂકવાની ક્રિયાને 'સમાસવિગ્રહ' કહે છે. સમાસને સમજવા માટે, ઓળખવા માટે વિગ્રહ અનિવાર્ય બાબત છે.

☞ સમાસમાં બે શબ્દો(પદો કે રૂપો) સાથે આવે છે ત્યારે એમની વચ્ચેનાં સંબંધદર્શક તત્ત્વોનો લોપ થતો હોય છે. એથી સમાસનાં ઘટકોને છૂટાં પાડીએ કે એમનો વિગ્રહ કરીએ ત્યારે એ બે પદો વચ્ચે કઈ જાતનો સંબંધ છે. તે દર્શાવવું પડે છે. જેમ કે, 'રામલક્ષ્મણ'નો 'રામ અને લક્ષ્મણ', 'કાચઘર'નો 'કાચનું ઘર' કે 'કાચમાંથી બનાવેલું ઘર' અને'વીજળીવેગ'નો 'વીજળી જેવો વેગ' એમ વિગ્રહ થશે.

☞ સમાસ એ સ્વતંત્ર પદ છે, તેનાથી લખાણને ટૂંકુ બનાવી શકાય છે અને તેના ઉપયોગથી ભાષા સ્પષ્ટ અને સરળ બને છે. સમાસનો વિગ્રહ કરવા માટે તેના પદો વચ્ચે વિભક્તિના પ્રત્યય કે સંબંધવાચક શબ્દો મૂકવામાં આવે છે. સમાસના પ્રથમ પદને 'પૂર્વપદ' અને બીજા પદને 'ઉત્તરપદ' કહે છે. સામાસિક શબ્દોમાં બંને ઘટકો હંમેશા ભેગાં જ લખાય. એમનો વિગ્રહ કરીએ ત્યારે જ સમાસનાં અંગભૂત ઘટકો જુદાં લખાય.

❖ સમાસનું વર્ગીકરણઃ

☞ સામાસિક શબ્દનાં પદો પૈકી કયાં કયાં પદો ક્રિયાપદ સાથે જોડાય છે એને લક્ષમાં રાખી નીચે મુજબનું વર્ગીકરણ થતું હોય છે.

(૧) એકપદપ્રધાન સમાસ

(૨) સર્વપદપ્રધાન સમાસ

(૩) અન્યપદ પ્રધાન સમાસ

(૧) એકપદપ્રધાન સમાસઃ

☞ જે સમાસનાં બંને ઘટકોમાંથી કોઈ એક જ ઘટક વાક્યમાંના ક્રિયાપદ સાથે જોડાઈ શકતું હોય કે માત્ર એક જ પદ પ્રધાન કે મુખ્ય હોય તેવી સમાસ રચનાને 'એકપદપ્રધાન સમાસ' કહે છે. જેમ કે,

☞ દૂધપીતું બાળક તંદુરસ્ત હોય. અહીં 'દૂધપીતું' એ સામાસિક શબ્દ છે. એમાં 'દૂધ' અને 'પીતું' એમ બે પદો છે. એ પૈકી માત્ર એક જ પદ ક્રિયાપદ સાથે જોડાઈ શકે છે; (દૂધ) પીતું બાળક તંદુરસ્ત હોય. એવી રચના સંભવે પણ દૂધ બાળક તંદુરસ્ત હોય એવી રચના શક્ય નથી.

☞ ગુજરાતીના 'તત્પુરુષ','કર્મધારય','દ્વિગુ' અને 'મધ્યમપદલોપી' સમાસ આ વર્ગના છે.

(૨) સર્વપદ પ્રધાન સમાસઃ

☞ જે સમાસનાં બંને પદોનો મોભો સરખો હોય અને એ દરેક પદ વાક્યમાંના ક્રિયાપદ સંબંધ ધરાવી શકતું હોય તો એવા સમાસને 'સર્વપદપ્રધાન'સમાસ કહે છે. જેમ કે,

'શિવપાર્વતી જતાં હતાં.' એ વાક્યમાં 'શિવપાર્વતી' એ સામાજિક શબ્દનાં 'શિવ'-'પાર્વતી' બંને પદો ક્રિયાપદ સાથે સંબંધિત થઈ શકે છે. જેમ કે,

૧ શિવ જતા હતા. ૨.પાર્વતી જતાં હતાં.

☞ ગુજરાતીનો 'દ્વદ્વ સમાસ' આ વર્ગનો છે.

(૩) અન્યપદ પ્રધાન સમાસઃ

☞ જે સમાસમાં બંને પદો ગૌણ હોય અને કોઈ બહારના કે અન્યપદની પ્રધાનતા હોય અથાત્ સામાસિક પદ અન્ય પદની વિશેષતા બતાવતું હોય ત્યારે જે સમાસ બને તેને 'અન્યપદપ્રધાન સમાસ' કહે છે. જેમ કે,

'માથાભારે' અહીં 'માથું' કે 'ભારે' પદો 'માણસ' જે બહારનું પદ છે. એની સાથે જ સંબંધિત થઈ અર્થ દર્શાવે છે.' આ માથાભારે છે' વાક્યના'આ માથા છે.' 'આ ભારે છે.' એમ વાક્ય થઈ શકતા નથી, પરંતુ 'આ માથાભારે માણસ છે' એમ રચના કરીએ ત્યારે જ અર્થ સ્પષ્ટ બને છે.

☞ ગુજરાતીના 'બહુવ્રીહિ' અને 'ઉપપદ' સમાસ આ વર્ગના છે.

● **હવે આપણે જે તે સમાસની લાક્ષણિકતાઓ અને એમનો વિગ્રહ કઈ રીતે થઈ શકે તે સદૃષ્ટાંત સમજીએ.**

(૧) દ્વંદ્વ સમાસઃ

☞ દ્વંદ્વ એટલે જોડકું. જોડકાંમાં જેમ બંને અવયવો સમાન કક્ષામાં છે, કોઈ પ્રધાન નથી કે ગૌણ નથી, તેમ દ્વંદ્વ સમાસમાં સમ પદો સમાન પંક્તિમાં છે.

- આ સમાસનો વિગ્રહ કરતાં બે પદો વચ્ચે 'અને', ને','કે','અથવાં' એ સંયોજકો જ મૂકી શકાય છે.
- આ સર્વપદપ્રધાન સમાસ છે.

♦ **દ્વંદ્વ સમાસના વિગ્રહને આધારે ત્રણ પ્રકાર પડે છે:**

(૧) **સમુચ્ચય દ્વંદ્વ સમાસ**
(૨) **વૈકલ્પિક દ્વંદ્વ સમાસ**
(૩) **સમાહાર દ્વંદ્વ સમાસ**

(૧) સમુચ્ચય દ્વંદ્વ સમાસ:

- જ્યાં સમૂહનો ભાવ હોય તેવા સમાસને 'સમુચ્ચય દ્વંદ્વ સમાસ' કહેવામાં આવે છે. આ સમાસનો વિગ્રહ 'અને','કે', 'ને' થી થાય છે.

(૨) વૈકલ્પિક દ્વંદ્વ સમાસ:

- જ્યાં બે વસ્તુઓ કે ઘટનાઓ એક સાથે સંભવિત ન હોય તેવા સમાસને 'વૈકલ્પિક દ્વંદ્વ સમાસ' કહેવામાં આવે છે.
- આ સમાસનો વિગ્રહ 'કે',અને 'અથવા' થી થાય છે.

(૩) સમાહાર દ્વંદ્વ સમાસ:

- જ્યાં તમામ પદો એકસમાન અર્થ ધરાવતા હોય તેવા સમાસને 'સમાહાર દ્વંદ્વ સમાસ' કહેવામાં આવે છે.
- આ સમાસનો વિગ્રહ 'વગેરે' થી થાય છે.

♦ GCERT ના ઉદાહરણ:

અવનિનભ	-	પૃથ્વી અને આકાશ
ફળફૂલ	-	ફળ અને ફૂલ
મોહમાયા	-	મોહ અને માયા
કપરકાબી	-	કપ અને રકાબી
પાપપુણ્ય	-	પાપ અને પુણ્ય
વંશવારસ	-	વંશ કે વારસ
દાવપેચ	-	દાવ અને પેચ
ખાવાપીવામાં	-	ખાવા અને પીવામાં
દાળચોખા	-	દાળ અને ચોખા
ભણવાગણવાની	-	ભણવાની અને ગણવાની
જવાઆવવાના	-	જવાના અને આવવાના
ભરતશત્રુઘ્ન	-	ભરત અને શત્રુઘ્ન
ઊંચનીચ	-	ઊંચ અને નીચ
પશુપંખી	-	પશુ અને પંખી
તાણોવાણો	-	તાણો અને વાણો
થોડુંઘણું	-	થોડું કે ઘણું
નામનિશાન	-	નામ કે નિશાન
નફોતોટો	-	નફો કે તોટો
બીજેત્રીજે	-	બીજે કે ત્રીજે
નાચગાન	-	નાચ કે ગાન
નાનુંમોટું	-	નાનું કે મોટું
રોકકળ	-	રોવાનો અને કકળવાનો
જાળાંઝાખરાં	-	જાળાં અને ઝાખરાં
હાડમાંસ	-	હાડ અને માંસ
સોયદોરો	-	સોય અને દોરો
હારજીત	-	હાર અને જીત

• ગુજરાતી ભાષા સૌંદર્યના ઉદાહરણ

માબાપ	કાળુંધોળું	લખે-વાંચે
	ખાતાંપીતાં	
રામલક્ષ્મણ	વધેઘટે	બોલચાલ
	ઊઠતાંબેસતાં	
ભજનકીર્તન	ગાંડુંઘેલું	લેવેચ
	જ્યારેત્યારે	
વહેલોમોડો	સારુંનરસું	શોધખોળ
	રાતદિવસ	
સસ્તુંમોંઘું	ગણ્યુંગાંઠ્યું	સુખદુઃખ
	નરમગરમ	
ખાતુંપીતું	હાથપગ	વત્તુઓછું
	ચઢઊતર	
ભાઈબહેન	આડુંઅવળું	ઉપરનીચે
	શિવપાર્વતી	
હલકુંભારે	આગળપાછળ	રાજારાણી
	ખાટુંમીઠું	
મોડુંવહેલું	સેવાચાકરી	ઊઠબેસ
	અહીંતહીં.	
નોકરચાકર	આવજા	જ્યાંત્યાં
	પાપપુણ્ય	
ઉઘાડવાસ	આઘુંપાછું	

● **અન્ય ઉદાહરણઃ**

સગાંવહાલાં	પાર્વતીપરમેશ્વર	ઉમામહેશ્વર	લક્ષ્મીનારાયણ	સીતારામ	સાસુસસરા
ભીમાર્જુન	સૂર્યચંદ્ર	તીરકામઠું	નાસ્તાપાણી	સારુંનરસું	ગાયનવાદન
કૌરવપાંડવ	નરનારી	ચાપાણી	ઘડીલાડવો	આઘુંપાછું	તનમન
ન્યાયાન્યાય	સુખશાંતિ	દાણાચણા	બેચાર	માનમોભો	પળેપળ
સારાસાર	અહર્નિશ	સેવાપૂજા	શુભાશુભ	વાડીવજીફો	મનોમન
જાઆવ	અંજળપાણી	આબોહવા	ખાટુંમીઠું	મેવામીઠાઇ	પ્રેમશૌર્ય
યદ્વાતદ્વા	સચ્ચિદાનંદ	દંપતિ	સાધુસંતો	નામનિશાન	અગ્નીષોમ
ઉત્તરોઉત્તર	મનવચનકર્મ	જમાઉધાર	મોજમજાક	ભૂતપ્રેત	ઘાવાભૂમિ
સાચેસાચું	લેણદેણ	જાણ્યેઅજાણ્યે	શાકભાજી	કામકાજ	એકબે
બૈરાંછોકરાં	લાભાલાભ	કરવેરો	દીનદુખિયા	ચારપાંચ	દાતાભોક્તા
દાણાપાણી	નોકરીધંધો	ધનદોલત	લાડકોડ	આઠદસ	રીતરિવાજ
સ્નાનપાન	સવારસાંજ	લડાઇઝઘડો	ધનુર્બાણ	ગલીકૂંચી	ગેડીદડો
હિંસાઅહિંસા	છળકપટ	દૂધપાણી	રોમેરોમ	ઉઘાડવાસ	સર્જનવિસર્જન
વનવગડો	વાળીઝૂડી	છાસઠ	આંટાફેરા	આડુંઅવળું	સેવાપૂજા
ભવોભવ	પાંત્રીસ	લોચનમન	જન્મમરણ	અંગોપાંગ	કામક્રોધ
માયામમતા	અબીલગુલાલ	ચારપાંચ	મોહમાયા	હળવેહળવે	યુધિષ્ઠાર્જુન
શિશિરવસન્ત	કૃતિકારોહિણી	ઘાવાપૃથિવી	મિત્રાવરુણ		

(૨) તત્પુરુષ સમાસઃ

☞ જે સમાસનું પૂર્વપદ ઉત્તરપદ સાથે વિભક્તિથી જોડાયેલું હોય તેને 'તત્પુરુષ સમાસ' કહે છે.

☞ સામાન્ય રીતે તેનું ઉત્તરપદ મુખ્ય અને પૂર્વપદ ગૌણ હોય છે.

☞ આ પદનો વિગ્રહ કરતી વખતે વિભક્તિપ્રત્યયો અથવા નામયોગી ઉમેરાય છે.

☞ આ એકપદ પ્રધાન સમાસ છે.

♦ **તત્પુરુષ સમાસના પાંચ પ્રકાર છે.**

(૧) વિભક્તિ તત્પુરુષ સમાસ

(૨) એકદેશી કે અવયવી તત્પુરુષ સમાસ

(૩) પ્રાદિ તત્પુરુષ સમાસ

(૪) નઞ્ તત્પુરુષ સમાસ

(૫) અલુક્ તત્પુરુષ સમાસ

(૧) વિભક્તિ તત્પુરુષ સમાસ

☞ **જે સમાસને વિભક્તિના પ્રત્યયો લાગેલા હોય તેને 'વિભક્તિ તત્પુરુષ' સમાસ કહે છે.**

☞ પ્રથમ વિભક્તિને બાદ કરતાં વિભક્તિના અન્ય ૬ પેટા પ્રકાર છે.

વિભક્તિ	સંબંધ	વિભક્તિ પ્રત્યય	ઉદાહરણ
દ્વિતીયા	કર્મ	શૂન્ય, -ને	કર્માધીન, આદરયોગ્ય, પ્રેમવશ
તૃતીયા	કરણ(સાધન)	-થી, વડે	ચિંતાગ્રસ્ત, રસભીનું તર્કબદ્ધ
ચતુર્થી	તાદર્થ્ય(તે માટે)	માટે	પ્રયોગશાળા, ભોજનગૃહ, ગૌશાળા
પંચમી	આપાદાન(છૂટાપડવું)	-થી, -થકી, -એ	ઋણમુક્ત, ધેશનિકાલ, પથભ્રષ્ટ
ષષ્ઠી	સંબંધ	-ન(ઓ, ઇ, ઉ, આ....	ઘરધણી, જીવનસાધના, પિતાપ્રેમ
સપ્તમી	અધિકરણ(સ્થાન)	-માં, -એ,-પર	કાર્યકુશળ, લોકપ્રિય, ગૃહપ્રવેશ

(૨) એકદેશી કે અવયવી તત્પુરુષ સમાસ

- એકદેશ એટલે અવયવ.
- અવયવ અને અવયવીનો સમાસ એક પ્રકારની ષષ્ઠી તત્પુરુષ સમાસ છે, પરંતુ એમાં ષષ્ઠયન્ત નામ પહેલું આવવાને બદલે છેલ્લું આવેલું
  ઉ.દા. પૂર્વકાય (શરીરનો પૂર્વભાગ)
  મધ્યાહન(દિવસનો મધ્ય ભાગ)
  મધ્યરાત્ર (રાત્રિનો મધ્ય ભાગ)
  પૂર્વાહન(દિવસનો પહેલો ભાગ)

(૩) પ્રાદિ તત્પુરુષ સમાસ

- પ્ર, પરા, વિ, ઉપ, પ્રતિ વગેરે પૂર્વપદ હોય તેને પ્રાદિ તત્પુરુષ સમાસ કહે છે.
  ઉ.દા. અતીન્દ્રિય, અતિવૃષ્ટિ, પ્રગતિ, ઉપવન

(૪) નઞ્ તત્પુરુષ સમાસ

- ન, અ, અન્ વગેરે પૂર્વપદ હોય તેને નઞ્ તત્પુરુષ સમાસ કહે છે.
- નક્ષત્ર, અધર્મ, અનર્થ, અભણ, અભાવ,અનિષ્ટ, અજાણતાં, અણધાર્યું, અનુપકાર

- **અલુક્ તત્પુરુષ**

- જે સમાસમાં પૂર્વપદની વિભક્તિ કાયમ રહે છે તે લોપાતી નથી, તેથી આવા સમાસને અલુક્ તત્પુરુષ સમાસ કહે છે.
  ઉ.દા. યુધિષ્ઠિર,સરસિજ,મનસિજ,ખેચર,વાચસ્પતિ,ગેહેશૂર, વાચોયુક્તિ, દેવાનાંપ્રિય

♦ GCERT ના ઉદાહરણ:

મનગમતું	-	મનને ગમતું
સજાપાત્ર	-	સજાને પાત્ર
શોકાતુર	-	શોકથી આતુર
કષ્ટસાધ્ય	-	કષ્ટથી સાધ્ય
સત્યાગ્રહ	-	સત્ય માટેનો આગ્રહ
દેશપ્રેમ	-	દેશ માટેનો પ્રેમ
પદચ્યુત	-	પદથી ચ્યુત(ભ્રષ્ટ)
ગંગાજળ	-	ગંગાનું જળ
રાજકુમાર	-	રાજયનો કુમાર
ખાટલાવશ	-	ખાટલાને વશ
જીવદયા	-	જીવ માટેની દયા
મનઃકામના	-	મનની કામના
મિત્રભાવ	-	મિત્રનો ભાવ
આશાભર્યા	-	આશાથી ભર્યા
વિદ્યાચતુર	-	વિદ્યામાં ચતુર
પિતાપ્રેમ	-	પિતાનો પ્રેમ
દેવદૂત	-	દેવના દૂત
સૂર્યમંદિર	-	સૂર્યનું મંદિર
શોકાતુર	-	શોકથી પીડિત
ફૂલહાર	-	ફૂલનો હાર
રણવીર	-	લડાઇમાં બહાદુર
રાવણવધ	-	રાવણનો વધ
જીવનસાધના	-	જીવનની સાધના
શયનખંડ	-	શયન(સૂવા)માટેનો ખંડ

♦ ગુજરાતી ભાષાસૌંદર્યના ઉદાહરણ:

દૂધપીતું	વહુઘેલો	ઈશ્વરનિર્મિત	કૃષ્ણાર્પણ
ઋણમુક્ત	રત્નજડિત	સૂર્યતેજ	
દેવમંદિર	કાર્યદક્ષ	કૃષ્ણાશ્રિત	
વ્યવહારકુશળ	ચિંતામુક્ત	દેવદર્શન	

♦ અન્ય ઉદાહરણ:

દયાયુક્ત	દેવાધીન	લોહીઝરતું	ઐશ્વર્યયુક્ત	મુખપાઠ	કષ્ટસાધ્ય	શિવલિંગ	પિતૃસમ
નિદ્રાવશ	ક્ષમાયોગ્ય	ભયગ્રસ્ત	ભાવવિભોર	કલેશયુક્ત	સમાજસેવક	કરુણાશૂન્ય	લોભવશ
ઈશ્વરાધીન	આશાસભર	ઉત્તરોત્તર	અભ્યાસક્રમ	જગજાહેર	ગુણસંપન્ન	પ્રેમવશ	આવકારપાત્ર
કપોળકલ્પિત	મદોન્મત્ત	કાકબલિ	કવિરાજ	ગોળધાણા	સ્નેહાધીન	છાપાજોગું	રત્નજડિત
સ્નેહપૂર્ણ	કમરપટ્ટી	વિશ્વવિખ્યાત	સિતેતર	કૃપાપાત્ર	ઉંમરલાયક	રહસ્યઘેરાં	રસભીનું
ભોજનથાળ	મોહાંધ	લોકોત્તર	આદરપાત્ર	કલ્પનાગમ્ય	મંત્રમુગ્ધ	હરખઘેલા	વાટખર્ચી
ગજરાજ	દ્વિજશ્રેષ્ઠ	રાજાશ્રિત	પ્રવેશપાત્ર	પ્રેમાતુર	રસભીનું	વાચસ્પતિ	સાસરવાસ

પુરુષોત્તમ	દયાપાત્ર	કર્ણપ્રિય	કરુણાર્દ્ર	ભયવ્યાકુળ	કુલગુરુ	આબરૂ	વ્યવહારકુશળ
મરણશરણ	સ્વાધીન	હસ્તલિખિત	પ્રશંસાયુક્ત	મૃગચર્મ	જિલ્લાપ્રમુખ	રાજમાર્ગ	પ્રાણપ્યારું
કૃપાયોગ્ય	લોકમાન્ય	દર્દભર્યા	ગદાપ્રહાર	ગુલજાર	મારખાઉ	રામશરણ	પરાધીન
સ્નેહસભર	મંત્રમુગ્ધ	રાજકુંવર	તોપખાનું	સ્વચ્છ	વિદ્યાર્થીપ્રિય	દૈવાધીન	યોગયુક્ત
મુખપાઠ	શરદપૂર્ણિમા	કારખાનું	રાજયક્ષ્મા	કર્ણપ્રિય	લોકપ્રિય	જન્મસિદ્ધ	ચિંતાગ્રસ્ત
હરિજન	હુકમનામું	ઋણમુક્ત	શ્રીયુત	મુહૂર્તસુખ	દેશગત	નૂરજહાન	સરકાર
શાહનામું							

(3) મધ્યમપદલોપી સમાસઃ

- જે સમાસમાં વિગ્રહ કરતી વખતે કોઈ ખૂટતું પદ (જેનો લોપ થયો હોય એવું) મૂકીએ ત્યારે જ અર્થ સ્પષ્ટ થાય છે તે સમાસને 'મધ્યમપદલોપી સમાસ' કહે છે.
- આ સમાસમાં ઘણીવાર બે પદ વચ્ચે વિભક્તિનો સંબંધ જોવા મળે છે.
- આ એકપદપ્રધાન સમાસ છે.

♦ GCERT ના ઉદાહરણઃ

સંગ્રામસમિતિ	-	સંગ્રામના આયોજન અને સંચાલન માટે નિયત થયેલી સમિતિ
શિલાલેખ	-	શિલા ઉપર લખાયેલો લેખ
ભજનાનંદ	-	ભજનમાંથી મળતો આનંદ
ભજનમંડળી	-	ભજન ગાતી મંડળી/ભજન ગાવા ભેગી થતી મંડળી
પત્રચેષ્ટા	-	પત્ર લખવાની ચેષ્ટા
ઋણરાહત	-	ઋણમાંથી મળતી રાહત
મુખપરિવર્તન	-	મુખમાં આવેલું પરિવર્તન
ઈજનસાદ	-	આમંત્રણ આપતો સાદ
જીવનશૈલી	-	જીવન જીવવાની શૈલી
ખાદીભંડાર	-	ખાદીનું વેચાણ કરતો ભંડાર
ભાડાખત	-	ભાડાની વિગત આપતો ખત
મિલમજૂર	-	મિલમાં કામ કરતો મજૂર
કન્યાકેળવણી	-	કન્યાને આપવામાં આવતી કેળવણી
જકાતનાકું	-	જકાત ઉઘરાવવા માટેનું નાકું

♦ ગુજરાતી ભાષા સૌંદર્યના ઉદાહરણઃ

હાથબત્તી	કાચઘર	આગબોટ	કૂતરાગાડી
આગગાડી	ઊંટલારી	ઘરજમાઇ	

♦ અન્ય ઉદાહરણઃ

ટિકિટબારી	શિષ્યવૃત્તિ	સિંહાસન	પ્રાણચોક	ઈલકાબખત
ધારાસભા	ટપાલપેટી	અગ્નિપરીક્ષા	કાનટોપી	અનુભવજ્ઞાન
ન્યાયસભા	વૃંદાવન	મરણપોક	શાંતિનિકેતન	સાયંફેરી
કંચનચૂડો	કલ્પવૃક્ષ	વર્તમાનપત્ર	ઠઠ્ઠાચિત્ર	અગરબત્તી
હાથરૂમાલ	ઊંટલારી	અંતકડી	ડોકાબારી	કામધેનુ
જીવનશૈલી	વરાળયંત્ર	ધારાસભા	વક્ષસ્ત્રાણ	લોકગીત
કાચઘર	દહીંવડા	મહત્વાકાંક્ષા	જયગીત	જીર્ણોદ્ધાર
ગાંધર્વલગ્ન	ગોળધાણા	સ્નેહસંમેલન	બસસ્ટેન્ડ	આરામખુરશી

શાંતિનિકેતન	વડાપાઉ	શિષ્યવૃત્તિ	પાગલખાનું	રાજીનામું
બાળલગ્ન	દાળઢોકળી	ટિકિટબારી	દાંડિયારાસ	દીવાદાંડી
મૃગજળ	ઘીકેળાં	મર્મવાણી	રેવાશંકર	સભાગૃહ
ભીંતપત્ર	દૂધપૌંઆ	વિદ્યાલય	ટોલનાકું	અગરબત્તી
લોકવાયક	પાણીપુરી	કપટનિંદા	સ્મૃતિછબી	જંગલખાતુ
વિરામસ્થાન	અંતકડી	કાચઘર	પ્રલયકેતુ	પ્રેરણામૂર્તિ
મયૂરાસન	કાકીસાસુ	ચ્યવનપ્રાશ	દુઃખવિયોગ	અનુભવજ્ઞાન
ચિત્રકળા	મંગલસૂત્ર	રૂપરેખા	કીર્તનઓચ્છવ	

(૪) કર્મધારય સમાસ :

- કર્મ એટલે 'ક્રિયા' અને 'ધારય' એટલે 'ધારણ કરનાર.' આમ ક્રિયાને ધારણ કરનાર તે કર્મધારય સમાસ કહેવાય છે.
- આ સમાસમાં બે પદો વચ્ચે વિશેષણ- વિશેષ્યનો કે ઉપનામ-ઉપમેયનો સંબંધ હોય છે.
- સામાન્ય રીતે સમાસનું પૂર્વપદ ઉત્તરપદના વિશેષણ તરીકે કામગીરી કરે છે.
- આમાં પહેલું પદ વિશેષણ અને બીજુ પદ વિશેષ્ય(સંજ્ઞા) હોય છે.
- તેનો વિગ્રહ 'એવો', 'એવી', 'એવું', 'જેવો', 'જેવી', 'જેવું', 'રૂપી' જેવા પદથી થાય છે.
- આ એપપદ પ્રધાન સમાસ છે.

♦ GCERT ના ઉદાહરણ:

પુરુષવ્યાઘ્ર	-	વાઘ જેવો પુરુષ
સિદ્ધપુરુષ	-	સિદ્ધ એવો પુરુષ
વજ્રલેપ	-	વ્રજ જેવો લેપ
વૃદ્ધાવસ્થા	-	વૃદ્ધ અવસ્થા
બાળવય	-	નાનીવય
પવનવેગે	-	પવન જેવો વેગ
સોમદૃષ્ટિ	-	સોમ (ચંદ્ર) જેવી દૃષ્ટિ
હિમોજ્જ્વલ	-	બરફ જેવું ઉજ્જવળ
મહાસિદ્ધિ	-	મહાન એવી સિદ્ધિ
વ્યોમસર	-	(વ્યોમ આકાશ)રૂપી સરોવર
સંસારસાગર	-	જીવનરૂપી નૌકા
હૃદય સરોવર	-	હૃદયરૂપી સરોવર
ફૂલડાંકટોરી	-	ફૂલડાંરૂપી કટોરી
દુર્વિચાર	-	ખરાબ વિચાર
જ્ઞાનસાગર	-	જ્ઞાનરૂપી સાગર
જ્ઞાનદીપ	-	જ્ઞાનરૂપી દીપ
વિશ્વવાડી	-	વિશ્વરૂપી વાડી
જીવનવન	-	જીવનરૂપી વન
આયુધારા	-	આયુરૂપી ધારા
મધમીઠું	-	મધ જેવું મીઠું
ઘનશ્યામ	-	મેઘાવાદળ જેવું શ્યામ
પરમેશ્વર	-	એવો ઈશ્વર
સાંબેલાધર	-	સાંબેલા જેવી ધાર
ઠંડાગાર	-	ગાર(માટી) જેવું ઠંડુ
વજ્રદેહ	-	વજ્ર જેવો દેહ
કડવું ઝેર	-	ઝેર જેવું કડવું
નરપશુ	-	પશુ જેવો નર
નરકેસરી	-	કેસરી(સિંહ) જેવો નર

♦ ગુજરાતી ભાષા સૌંદર્યના વન

મહેશ્વર	દીર્ઘદૃષ્ટિ	વીજળીવેગ
લઘુરેખા	મુખચંદ્ર	

♦ અન્ય ઉદાહરણ:

પીતાંબર	મહાકાવ્ય	પરમમિત્ર	દેશાવર	કાજળકાળું	નારાજગી	મયૂરવ્યંસક	પરગામ
સિદ્ધપુરુષ	જ્ઞાનઘોડો	ગાયમાતા	ભૂતકાળ	બહુલ પક્ષ	મહોત્સવ	દેશાંતર	હૃદયકમળ
પાણીપોચું	દુકાળ	શુક્લપક્ષ	લંબચોરસ	દુનિયાભર	દેહલતા	ભારતદેશ	લોકગાયક
સિત્તપક્ષ	સજ્જન	પ્રધાનમંત્રી	આશાવેલ	મુખારવિંદ	મહાભારત	રક્તચંદન	ગોળાકાર
હીનકર્મ	નરસિંહ	સત્યનારાયણ	સુકુમાર	કુવાક્ય	સદ્ભાવ	ભાષાંતર	કાવ્યામૃત
મેઘગંભીર	સુગંધ	સુવાક્ય	સદાચાર	તીર્થોત્તમ	રાજર્ષિ	ચાંદામામા	નવવધૂ
સ્વલ્પ	યુવરાજ	આડવાત	વીજળીવેગે	ચંદ્રમુખ	શ્યામવર્ણ	સ્વાગત	મહારાજા

લઘુરેખા	મુખચંદ્ર	સ્ત્રીરત્ન	અર્ધનગ્ન	સહાધ્યાયી	સત્સંગ	મિષ્ટાન્ન	વદનકમળ
કાળુમેશ	જૂનાગઢ	દક્ષિણાપથ	મહર્ષિ	સ્વદેશ	આનંદધન	દરિદ્રનારાયણ	કૃષ્ણપક્ષ
વજ્રાદેહ	મહાત્મા	લઘુકથા	ભવસાગર	હંસામાસી	પટરાણી	વદનકમળ	વરદાન
એકમાત્ર	મનમંદિર	નાગરજી	સ્વજન	વિશ્વદેવ	પરમેશ્વર	લાલચોળ	ગીતસુધા
નારાજી	પીતાંબર						

(૫) દ્વિગુ- સમાસઃ

- જે સમાસમાં પૂર્વપદ સંખ્યાવાચક વિશેષણ હોય અને ઉત્તરપદ સંજ્ઞા હોય ત્યારે બનતા સમાસને 'દ્વિગુ' સમાસ કહે છે.
- આ સમાસ કર્મધારય સમાસનો જ એક પેટાપ્રકાર છે.
- આ એકપદપ્રધાન સમાસ છે.

♦ GCERT ના ઉદાહરણઃ

ત્રિલોક	-	ત્રણ લોકનો સમૂહ
ત્રિશૂળ	-	ત્રણ અણીનો સમૂહ
ત્રિકોણ	-	ત્રણ કોણનો સમૂહ
ચાતુર્માસ	-	ચાર માસનો સમૂહ
પંચામૃત	-	પાંચમૃતોનો સમૂહ
પંચાગ	-	પાંચ અંગનો સમૂહ
પંચવટી	-	પાંચ વડનો સમૂહ
પંચેન્દ્રિય	-	પાંચ ઇન્દ્રિયોનો સમૂહ
ષટકોણ	-	છ કોણોનો સમૂહ
ષટ્દર્શન	-	છ દર્શનોનો સમૂહ
સપ્તાહ	-	સાત દિવસનો સમૂહ
સપ્તપદી	-	સાત પગલાંઓનો સમૂહ
અષ્ટદિશા	-	આઠ દિશાનો સમૂહ
નવરાત્રી	-	નવરાત્રીનો સમૂહ

♦ ગુજરાતી ભાષાસૌંદર્યના ઉદાહરણઃ

પંચપાત્ર	ત્રિભુવન	પંચમુખ
ચતુષ્કોણ	અષ્ટકોણ	ચોમાસું

♦ અન્ય ઉદાહરણઃ

બપોર	પંચાગ્નિ	સહસ્રલિંગ	નવરંગ
બારમાસ	અઠવાડિયું	ખટરસ	ખટકર્મ
દ્વિઅંગ	દ્વિઅર્થ	પંચાધ્યાયી	સપ્તપર્ણ
અષ્ટભુજા	દ્વિપક્ષ	દ્વિકર્મ	અષ્ટકોણીય
પખવાડિયું	અષ્ટાધ્યાય	દ્વિવેદ	દ્વિમુખ
ચોઘડિયું	દોઢડાહ્યું	અષ્ટાવક્ર	ત્રિભેટ
ત્રિકૂટ	પાંચશેરી	ચોપડી	પંજાબ
ત્રિગુણ	ત્રિસૂત્ર	ત્રિકાળ	ત્રિપક્ષી
ચતુર્ભુજ	ત્રિનેત્ર	દ્વિરેફ	સહસબ્રાહુ
સપ્તભુવન	પંચકેશ	નવનેજાં	અચ્છેર
શતદલ	પાંચપીપળા	ચોખંડ	દશદિશ
પંચરાત્રિ	દશમૂળ	સપ્તસિંધુ	બશેર
દશમૂળ	પંચતત્ત્વ	દશદિશ	ખટશાસ્ત્ર
ચતુઃ સીમાં	ષડંગ	પંચદેવ	નવરત્ન
પંચમહાપાતક	ચતુરાશ્રમ	દશકો	ષણમાસ
નવનેજાં	પંચાનલ	ચોતરફ	પંચાક્ષર
પંચધાતુ	અષ્ટગંધ	પંચાગ્નિ	પંચપલ્વ
સપ્તપર્ણ	ત્રિશૂલ	ષડ્ઋતુ	પંચમહાલ
દશાંગ	સપ્તપૂરી	બારમાસ	અષ્ટાંગ
ચોરસ	નવદુર્ગા	અષ્ટકમલ	દશકો

(૬) બહુવ્રીહિ સમાસઃ

- આ સમાસ આમ તો કર્મધારય સમાસ જેવો જ છે અહીં ફરક માત્ર એટલો જ છે કે બંને પદો મળી ને જે સામાસિક શબ્દ બને છે તે બહારના કોઇ પદના વિશેષણની કામગીરી કરે છે.
- ટૂંકમાં બે પદો વચ્ચે વિશેષણ -વિશેષ્યનો સંબંધ હોય્, વિભક્તિ સંબંધ હોય અને સમસ્ત પદ બીજા કોઇ પદના વિશેષણ તરીકે વપરાય એવો હોય ત્યારે બહુવ્રીહિ સમાસ કહેવાય.
- આ સમાસનો વિગ્રહ કરતી વખત જેનો , જેની, જેનું, જેના, જેમાં, જેને, જેનાથી, જેના વડે, જેના માટે, જેમાંથી વગેરે સર્વનામો વપરાય છે.
- આ અન્યપદ પ્રધાન સમાસ છે.

♦ ગુજરાતી ભાષા સૌંદર્યના ઉદાહરણઃ

મહાબાહુ	-	મહા છે બાહુ જેના તે
નમાયું	-	નથી મા જેને તે (એવું બાળક)
એકચિત્ત	-	એક છે ચિત્ત જેનું તે(એવી વ્યક્તિ)
ખુશમિજાજ	-	ખુશ છે મિજાજ જેનો તે(એવી વ્યક્તિ)
ચોપગું	-	ચાર છે પગ જેને તે(ઢાર-પશુ)
મુશળધાર	-	મુશળ જેવી ધાર છે જેની તે(વરસાદ)
એકધારું	-	એક છે ધાર જેને તે

♦ અન્ય ઉદાહરણઃ

અંતર્યામી	પ્રોષિતપત્નીક	અધખૂલી	કૃતાર્થ
અદ્વિતીય	કપિધ્વજ	તપોધન	પ્રોષિતભર્તૃકા
ભવ્યમૂર્તિ	વિચારપ્રધાન	અવિનાશી	ચંદ્રશેખર
દેવાંશી	ત્રિશૂળપાણિ	બેહોશ	સરસ
નામર્દ	ચક્રપાણિ	પુણ્યલોક	સપ્રમાણ
વૃકોદર	ગૌમુખી	અનંત	ગજાનન
ચંપકવર્ણી	ગૌરવરણું	યુધિષ્ઠિર	કાળમુખું
નાસ્તિક	પદ્મનાભ	વીણાપાણિ	બેપગું

અવિભાજ્ય	પાટીપગો	અનુપમ	ધૂમકેતુ
ખૂબસૂરત	દામોદર	અહિંસા	મીનાક્ષી
સહકુટુંબ	શતરંગી	ભારેપગી	નિરાશ
પ્રજ્ઞાચક્ષુ	હરિણાક્ષી	સાક્ષર	પચરંગી
એકલેપેટું	અગમબુદ્ધિ	સુખાંત	સવિનય
સહોદર	કૃતાર્થ	ઉદગ્રીવ	ચોખંડું
રક્તવીર્ણ	સગોત્ર	સજીવ	નીલકંઠ
વૃકોદર	ખ્યાતનામ	બહુરૂપી	પાર્થિવ
અભેદ	નાલાયક	અગમબુદ્ધિ	સધવા
પાણીપંથો	સારંગપાણિ	પ્રતાપી	બાહુબલિ
વિધવા	અખંડ	નિર્દોષ	ક્ષણભંગુર
નિષ્ફળ	હતાશ	નિરાધાર	કમળનયન

(૭) ઉપપદ સમાસ:

- જે સમાસનું ઉત્તરપદ ક્રિયાવાચી નામ હોય અને છેલ્લું પદ ક્રિયાસૂચક નામ હોય તેને ઉપપદ સમાસ કહે છે.
- આ સમાસ અન્ય પદના વિશેષણ તરીકે વપરાય છે.
- આ સમાસનો વિગ્રહ કરતા અંતમાં 'નાર' પ્રત્યય આવે છે.
- આ અન્યપદ પ્રધાન સમાસ છે.

સંસ્કૃત	ક્રિયાપદ અર્થ	ઉદાહરણ
જ્ઞ	જાણનાર	મર્મજ્ઞ,સર્વજ્ઞ, સુજ્ઞ, તજ્જ્ઞ,કૃતજ્ઞ
ઘ્ન	હણનાર	કૃતઘ્ન
જ	જન્મનાર	અનુજ, સરોજ, પંકજ, ક્ષિતિજ
જા	જન્મનારી	ગિરિજા,શૈલજા, હિમજા, તનુજા
દ	દેનારી	દુઃખદ, સુજખદ, નીરદ, વરદ
દા	દેનાર	કીર્તિદા, યશોદા, પ્રેમદા, મોક્ષદા,ભયદા
ક	કરનાર	સહાયક, ઉદ્ધારક, સંચાલક, પ્રેક્ષક, મોહદ
કર	કરનાર	ભયંકર, દિવાકર, સુધારક ,શાંતિકર
કાર	કરનાર	ગ્રંથકાર, કુંભકાર, કૃષિકાર,સુવર્ણકાર
પાલ	પાળનાર	ગોપાલ, મહિપાલ, રાજ્યપાલ, ગ્રંથપાલ
સ્થ	રહેનાર	ગૃહસ્થ, સ્વસ્થ, કંઠસ્થ, તટસ્થ, મંચસ્થ
ધર	ધારનાર	ફણીધર, મુરલીધર,ગદાધર, ધુરંધર
ધરા	ધારનાર	વસુંધરા, યશોધરા
સર	સરનાર	અગ્રેસર,અપ્સરા
ચર	ફરનાર	નિશાચર,અનચર,ખેચર,વનચર
હર	હરનાર	મનોહર, ચિત્તહર

♦ GCERT ના ઉદાહરણ:

- તકસાધુ - તક સાધનાર
- પાણીકળો - પાણી કળનાર
- ભીખમંગો - ભીખ માંગનાર
- પગરખું - પગ રાખનાર
- ધાડપડુ - ધાડ પાડનાર
- વહીવંચો - વહી(નોંધ) વાંચનાર
- ગળેપડુ - ગળે પાડનાર
- અંગરખું - અંગ રાખનાર

♦ ગુજરાતી ભાષા સૌંદર્યના ઉદાહરણ:

ખીસાકાતરુ	લેભાગુ	પાટલીબદલું
ચીલાચાલુ	ખીસાકાતરુ	
આશાજનક	ઘરરખુ	

♦ અન્ય ઉદાહરણ:

અધિપ	પાપડતોડ	ઓછાબોલું	કુંભકાર
નીરજ	ઉભયાન્વયી	કચ્છપ	સત્યવાદી
પુત્રદા	નિશાચર	તનતોડ	ફુલોદ્ધારક
શેષશાયી	ગંગાધર	પાનખર	મનોહર
વસુધા	મખ્ખીચૂસ	ઈન્દ્રજિત	ધુરંધર
સહાધ્યાયી	સહાયક	અલંકાર	પથદર્શક
અંડજ	ગોપાળ	ગૌરવપ્રદ	યશોદા
કૃતઘ્ન	જહાંગીર	સહજ	પ્રેમદા
સર્વજ્ઞ	સરોજ	સ્વપ્રસ્થ	ક્ષિતિજ
સૂત્રકાર	ગ્રંથસ્થ	નર્મદા	ગૃહસ્થ
દુઃખદાયક	કૃષિકાર	વૃત્તિકાર	અગ્રજ
મર્મરા	ભયંકર	ધનુર્ધર	જડબાતોડ
ભાષ્યકાર	માથાબૂડ	દ્વિજ	મુરલીધર
હૈયાફાટ	પાપાચારી	નીચગા	જશોદા
સ્પષ્ટવક્તા	સુધાકર	લખલૂટ	પૈસાદાર
નિમ્નગા	વંશજ	કરણદર્શક	માથાવઢ
અભયદા	ધનંજય	પૂર્વપદસ્થ	અનુવાદક
શાસ્ત્રકાર	શાંતિકર	વહીવંચો	મનસિજ
ઉત્તરપદસ્થ	લક્કટખોદ	ગગનભેદી	વાચક
સત્યવાદી	સહાધ્યાયી	મદદગાર	ડંકાધારી
શંકર	ગિરિધર	જ્ઞાનદા	જલદ
મિતભાષી	સાગરખેડૂ	પથદર્શક	કુશળ
મોહક	કદરદાન	અન્નપૂર્ણા	ઉત્સાહવર્ધક
ભયસૂચક			

(૮) અવ્યયીભાવ સમાસ

- જે સમાસમાં પૂર્વપદ અવ્યય હોય અને ઉત્તરપદ નામ હોય, તદઉપરાંત આખો સમાસ ક્રિયાવિશેષણ તરીકે પ્રયોજાય તેને અવ્યયીભાવ સમાસ કહેવાય છે.
- આ સમાસમાં 'અ,આ,સ,સા,સહ,.ચો,અધો,પ્રતિ,યથા,ઉપર,દર' જેવા અવયવ પૂર્વપદમાં આવે છે.
- આ અન્યપદપ્રધાન સમાસ છે.

♦ **ઉદાહરણ:**

અધોગતિ	સહપાઠી	આજીવન	અવિશ્વાસ
અધોમુખ	સહપરિવાર	આનંદ	અવિસ્મરણીય
સસ્નેહ	અધોમતિ	સહમત	આદર
અલક	સમૂહ	આમરણ	સહભાર
આવેશ	સહર્ષ	સાનુકૂળ	આબાલવૃદ્ધ
સહાધ્યાય	અવિરત	સવિનય	સરોષ
સત્વર	પ્રતિનગર	યથાપૂર્વ	દરવર્ષે
ચોપાઇ	સામસામું	પ્રતિભાવ	યથાર્થ
દરક્ષણ	ચોપાટ	સામસામી	પ્રતિમાસ

યથાવત	ચોમાસું	ચોરસ	સાથોસાથ
પ્રતિધ્વનિ	યથઇચ્છા	ચોઘડિયું	હરરોજ
પ્રતિનિધિ	પ્રત્યેક	યથાયોગ્ય	ચોતરફ
કુતૂહલપૂર્વક	પ્રત્યક્ષ	પ્રતિક્ષણ	યથામતિ
ચોપગું	પળેપળ	પ્રતિચાર	પરોક્ષ
યથાબુદ્ધિ	ઉપરકોટ	ગામેગામ	પ્રતિબિંબ
યથાભાવ	યથાદૃષ્ટિ	ઉપરવાસ	સમક્ષ
પ્રતિવર્ષ	યથાવિધિ	યથેચ્છ	ઉપરછલ્લું
આસમાપ્તિ	પ્રતિદિન	યથાશક્તિ	દરરોજ
ઉપરવાટ	અધ્યાત્મ		

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

1. 'પ્રતિદિન' શબ્દનો સમાસ પ્રકાર ઓળખાવો.

(A) કર્મધારય (B) અવયયીભાવ
(C) મધ્યમપદલોપી (D) બહુવ્રીહિ

2. 'હૃદયસ્થ' - સમાસનો પ્રકાર જણાવો.

(A) ઉપપદ (B) દ્વન્દ્વ
(C) તત્પુરુષ (D) કર્મધારય

3. નીચે આપેલા સમાસમાંથી મધ્યમપદલોપી સમાસ અલગ તારવો.

(A) અમરવેલ (B) હરિજન
(C) પૂરણપોળી (D) સર્વજ્ઞ

4. દ્વિગુ સમાસને ઓળખી બતાવો.

(A) બેત્રણ (B) નવરાત્રિ
(C) સર્વજ્ઞ (D) નવપલ્લવ

5. સમાસ ઓળખાવો - આનંદસ્વપ્ન

(A) ઉપમા (B) મધ્યમપદલોપી
(C) તત્પુરુષ (D) કર્મધારય

6. નીચેના સામાસિક શબ્દોમાંથી કયું એક કર્મધારય સમાસનું ઉદાહરણ છે ?

(A) યથાશક્તિ (B) પૂર્વજ
(C) નવરાત્રિ (D) દૈહલતા

7. ધારાસભામાં બૉમ્બ ફેંકવામાં આવ્યો - રેખાંકિત સમાસનો પ્રકાર જણાવો.

(A) ઉપપદ (B) કર્મધારય
(C) મધ્યમપદલોપી (D) બહુવ્રીહિ

8. કલ્પવૃક્ષ જો કેરી ખાય, તેનો ચોર પેદા ન થાય - રેખાંકિત પદનો સમાસ ઓળખાવો.

(A) બહુવ્રીહિ સમાસ (B) ઉપપદ સમાસ
(C) મધ્યમપદલોપી સમાસ (D) તત્પુરુષ સમાસ

9. 'દયાપાત્ર' શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.

(A) તત્પુરુષ (B) બહુવ્રીહિ
(C) કર્મધારય (D) દ્વન્દ્વ

10. 'તીર્થોત્તમ' શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.

(A) કર્મધારય (B) દ્વન્દ્વ
(C) તત્પુરુષ (D) બહુવ્રીહિ

11. નીચેનામાંથી કયો સમાસ 'ઉપપદ' નથી ?

(A) પાણીકળો (B) ભયંકર
(C) ગોપાળ (D) ઘનશ્યામ

12. નીચેનામાંથી કયો સમાસ કર્મધારય છે ?

(A) ઘનશ્યામ (B) દીવાદાંડી
(C) જીવનયાત્રા (D) નંદકુવર

13. સમાસ ઓળખાવો - શુચિસ્મિતા

(A) કર્મધારય (B) તત્પુરુષ
(C) બહુવ્રીહિ (D) દ્વન્દ્વ

14. નીલકમલ કયો સમાસ છે ?

(A) બહુવ્રીહિ (B) કર્મધારય
(C) દ્વન્દ્વ (D) તત્પુરુષ

15. સમાસ ઓળખાવો - ધારાસભા

(A) ઉપપદ (B) બહુવ્રીહિ
(C) કર્મધારય (D) મધ્યમપદલોપી

16. સમાસ ઓળખાવો : દશાનન

(A) કર્મધારય (B) દ્વંદ્વ
(C) તત્પુરુષ (D) બહુવ્રીહિ

17. સમાસ ઓળખાવો : સત્યવાદી

(A) મધ્યમપદલોપી (D) દ્વિગુ
(C) ઉપપદ (D) તત્પુરુષ

18. સમાસ ઓળખાવો : 'ગાજવીજ'

(A) દ્વિગુ (B) ઉપપદ
(C) દ્વંદ્વ (D) બહુવ્રીહિ

19. સમાસ ઓળખાવો : 'મહાવીર'

(A) દ્વિગુ (B) દ્વન્દ્વ
(C) ઉપપદ (D) કર્મધારય

20. સમાસનો પ્રકાર જણાવો : અષ્ટાંગ

(A) મધ્યમપદલોપી (B) દ્વિગુ
(C) ઉપપદ (D) તત્પુરુષ

21. પ્રતીમસાગર કયો સમાસ છે ?

(A) બહુવ્રીહિ (B) દ્વિગુ
(C) કર્મધારય (D) મધ્યમપદલોપી

22. નીચેનામાંથી કયું જોડકું સાચું છે ?

(A) નિગમઅગમ - દ્વંદ્વ (B) જીવનપ્રીતિ - બહુવ્રીહિ
(C) કદરદાન - તત્પુરુષ (D) ધરંધર - કર્મધારય

23. નીચેનામાંથી કયો સમાસ 'ઉપપદ' નથી ?

(A) પાણીકળો (B) ભયંકર
(C) ગોપાળ (D) ઘનશ્યામ

24. 'માતાપિતા' સમાસ ઓળખાવો.

(A) તત્પુરુષ સમાસ (B) કર્મધારય સમાસ
(C) ઉપપદ (D) દ્વન્દ્વ સમાસ

25. 'માનવસેવા' સમાસ ઓળખાવો.

(A) તત્પુરુષ સમાસ (B) કર્મધારય સમાસ
(C) ઉપપદ (D) દ્વન્દ્વ સમાસ

26. 'યથાશક્તિ' શબ્દમાં કયો સમાસ રહેલો છે ?

(A) દ્વિગુ સમાસ (B) તત્પુરુષ સમાસ
(C) અવ્યવીભાવ સમાસ (D) ઉપપદ સમાસ

27. 'મહાદેવ' શબ્દમાં કયો સમાસ છે ?

(A) દ્વન્દ્વ સમાસ (B) કર્મધારય સમાસ
(C) મધ્યમપદલોપી સમાસ (D) બહુવ્રીહિ સમાસ

28. 'આરામખુરશી' શબ્દમાં કયો સમાસ છે ?

(A) ઉપપદ (B) મધ્યમપદલોપી
(C) દ્વિગુ (D) દ્વન્દ્વ

29. 'પરમેશ્વર' શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.

(A) બહુવ્રીહિ સમાસ (B) તત્પુરુષ સમાસ
(C) કર્મધારય સમાસ (D) દ્વન્દ્વ સમાસ

30. કહીંથી વળગી વિનાશકર આંધળી આ બલા !- રેખાંકિત સમાસ ઓળખાવો.

(A) દ્વન્દ્વ સમાસ (B) તત્પુરુષ સમાસ
(C) કર્મધારય સમાસ (D) ઉપપદ

31. 'ચરણસ્પર્શ' સમાસ ઓળખાવો.

(A) તત્પુરુષ સમાસ (B) દ્વન્દ્વ સમાસ
(C) બહુવ્રીહિ સમાસ (D) દ્વિગુ સમાસ

32. 'સુખદુઃખ' સામાસિક શબ્દમાં કયો સમાસ રહેલો છે ?

(A) તત્પુરુષ સમાસ (B) દ્વન્દ્વ સમાસ
(C) કર્મધારય સમાસ (D) ઉપપદ સમાસ

33. સમાસ ઓળખાવો : 'સત્યાગ્રહ'

(A) તત્પુરુષ (B) દ્વિગુ
(C) દ્વન્દ્વ (D) ઉપપદ

34. સોયદોરો - શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.

(A) બહુવ્રીહિ સમાસ (B) તત્પુરુષ સમાસ
(C) કર્મધારય સમાસ (D) દ્વન્દ્વ સમાસ

35. 'કણેકણ' શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.

(A) બહુવ્રીહિ (B) કર્મધારય
(C) દ્વન્દ્વ (D) ઉપપદ

36. સમાસ ઓળખાવો : હિન્દવાસી

(A) તત્પુરુષ (B) દ્વન્દ્વ
(C) મધ્યમપદલોપી (D) દ્વિગુ

37. સમાસ ઓળખાવો : 'કમલાક્ષી'

(A) દ્વન્દ્વ (B) દ્વિગુ
(C) તત્પુરુષ (D) બહુવ્રીહિ

38. સમાસ : પૂર્વજ

(A) તત્પુરુષ (B) કર્મધારય
(C) દ્વિગુ (D) ઉપપદ

39. 'મયૂરવાહિની' શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.

(A) કર્મધારય (B) તત્પુરુષ
(C) બહુવ્રીહિ (D) ઉપપદ

40. 'ચિંતામાંથી મુક્ત' - આ વિગ્રહ કયો સમાસ દર્શાવે છે ?
(A) અપાદાન તત્પુરુષ (B) સંપ્રદાન તત્પુરુષ
(C) સંબંધ તત્પુરુષ (D) અધિકરણ તત્પુરુષ

41. 'શશીમુખ' સમાસનો કયો વિગ્રહ સાચો છે ?
(A) શશી એ જ મુખ (B) શશીનું મુખ
(C) શશી જેવું મુખ (D) શશી એટલે મુખ

42. સમાસ ઓળખાવો : સર્વજ્ઞ
(A) દ્વિગુ (B) તત્પુરુષ
(C) ઉપપદ (D) દ્વન્દ્વ

43. જે સમાસમાં પૂર્વપદ અને ઉત્તરપદ વિભક્તિના પ્રત્યયથી જોડાય તે કયો સમાસ બને છે ?
(A) કર્મધારય સમાસ (B) તત્પુરુષ સમાસ
(C) બહુવ્રીહિ સમાસ (D) દ્વિગુ સમાસ

44. 'અહર્નિશ' શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.
(A) તત્પુરુષ સમાસ (B) બહુવ્રીહિ સમાસ
(C) મધ્યમપદલોપી સમાસ (D) દ્વન્દ્વ સમાસ

45. સમાસ ઓળખાવો : 'મહેશ્વર'
(A) ઉપપદ (B) દ્વિગુ
(C) બહુવ્રીહિ (D) કર્મધારય

46. સમાસ ઓળખાવો : 'ચતુષ્કોણ'
(A) ઉપપદ (B) મધ્યમપદલોપી
(C) દ્વન્દ્વ (D) દ્વિગુ

47. નીચે આપેલા સમાસ અને તેના પ્રકારમાંથી કયો વિકલ્પ ખોટો છે?
(A) અંજળપાણી - તત્પુરુષ
(B) આગગાડી - મધ્યમપદલોપી
(C) સ્થિતપ્રજ્ઞ - બહુવ્રીહિ
(D) પ્રીતમ સાગર - કર્મધારય

48. કયો શબ્દ કર્મધારય સમાસ દર્શાવે છે ?
(A) જ્ઞાનમાત્ર (B) ગજાનન
(C) નીરજ (D) આવકવેરો

49. 'ઘડોલાડવો' શબ્દનો સમાસ કયો છે ?
(A) દ્વન્દ્વ (B) તત્પુરુષ
(C) ઉપપદ (D) મધ્યમપદલોપી

50. 'બળદગાડી' શબ્દમાં કયો સમાસ છે ?
(A) તત્પુરુષ (B) કર્મધારય
(C) ઉપપદ (D) મધ્યમપદલોપી

51. 'વધસ્તંભ' કયો સમાસ છે ?
(A) મધ્યમપદલોપી (B) ઉપપદ
(C) તત્પુરુષ (D) દ્વન્દ્વ

52. ગર્ભશ્રીમંત - સમાસ ઓળખાવો.
(A) તત્પુરુષ (B) કર્મધારય
(C) દ્વન્દ્વ (D) બહુવ્રીહિ

53. 'ત્રિલોક' સમાસ ઓળખાવો.
(A) દ્વન્દ્વ (B) તત્પુરુષ
(C) દ્વિગુ (D) મધ્યમપદલોપી

54. 'લાભાલાભ' કયો સમાસ છે ?
(A) સમાહાર દ્વન્દ્વ (B) વૈકલ્પિક દ્વન્દ્વ
(C) ઇતરેતર દ્વન્દ્વ (D) એકપણ નહિ

55. 'પાયદળ' સમાસ ઓળખાવો.
(A) દ્વન્દ્વ (B) મધ્યમપદલોપી
(C) દ્વિગુ (D) કર્મધારય

56. 'ભારતદેશ' સમાસનો પ્રકાર જણાવો.
(A) કર્મધારય (B) દ્વન્દ્વ
(C) ઉપપદ (D) તત્પુરુષ

57. નીચેનામાંથી કયો સમાસ ઉપપદ સમાસ નથી ?
(A) તટસ્થ (B) અખૂટ
(C) આરોગ્યપ્રદ (D) અનુજ

58. સમાસ ઓળખાવો - 'ગૃહસ્થ'
(A) કર્મધારય (B) ઉપપદ
(C) તત્પુરુષ (D) દ્વન્દ્વ

59. નીચેનામાંથી કયો સમાસ 'તત્પુરુષ' છે ?
(A) મરણશરણ (B) પરગામ
(C) શાંતિકર (D) ટપાલપેટી

60. 'હાથચાલાકી' કયો સમાસ છે ?
(A) ઉપપદ (B) બહુવ્રીહિ
(C) તત્પુરુષ (D) મધ્યમપદલોપી

61. સમાસ ઓળખાવો : 'પરમમિત્ર'
(A) દ્વિગુ (B) કર્મધારય
(C) બહુવ્રીહિ (D) મધ્યમપદલોપી

62. સમાસ ઓળખાવો : 'માતૃભક્ત'
(A) તત્પુરુષ (B) ઉપપદ
(C) દ્વન્દ્વ (D) દ્વિગુ

63. 'દીર્ઘદૃષ્ટિ' શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.
(A) બહુવ્રીહિ (B) તત્પુરુષ
(C) ઉપપદ (D) મધ્યમપદલોપી

64. સમાસ ઓળખાવો : મોહાંધ
(A) મધ્યમપદલોપી (B) તત્પુરુષ
(C) ઉપપદ (D) દ્વન્દ્વ

65. પતિ મરી ગયો હોય તે વિધવા - રેખાંકિત પદનો સમાસ ઓળખાવો.
(A) દ્વન્દ્વ (B) તત્પુરુષ
(C) બહુવ્રીહિ (D) ઉપપદ

66. 'દાદાજીએ પોતાના જીવનના ખટમીઠા પ્રસંગો અમને કહ્યા' રેખાંકિત શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.
(A) મધ્યમપદલોપી (B) દ્વન્દ્વ
(C) કર્મધારય (D) દ્વિગુ

67. નીચે આપેલા સામાસિક શબ્દોને અને તેના સમાસોનાં જોડકાંમાં કયો વિકલ્પ ખોટો છે ?
(A) દિક્કાલ - તત્પુરુષ
(B) દુઃખવિયોગ - મધ્યમપદલોપી
(C) ત્રિકાલ - બહુવ્રીહિ
(D) મહાવ્રત - કર્મધારય

68. નીચે આપેલા સામાસિક શબ્દો અને તેના સમાસોનાં જોડકાંમાં કયો વિકલ્પ ખોટો છે ?
(A) જકાતનાકું - મધ્યમપદલોપી
(B) સોનામહોર - દ્વન્દ્વ
(C) ગૌરવપ્રદ - ઉપપદ
(D) મહાસિદ્ધિ - કર્મધારય

69. બહુવ્રીહિ સમાસનું કયું ઉદાહરણ સાચું નથી, તે જણાવો.
(A) મયૂરવાહિની (B) નમાયાં
(C) દીર્ઘદૃષ્ટિ (D) ક્ષુધાતુર

70. શબ્દ અને સમાસને યોગ્ય રીતે ગોઠવો.
(1) રામલક્ષ્મણ (A) કર્મધારય
(2) દેવાધીન (B) ઇતરેતર દ્વન્દ્વ
(3) રેખાચિત્ર (C) તત્પુરુષ
(4) પીતાંબર (D) મધ્યમપદલોપી

71. મને એ ચક્ષુમાં પ્રભુ ! જગત તીર્થોત્તમ મળ્યું - લીટી દોરેલા શબ્દના સમાસનો પ્રકાર ઓળખાવો.
(A) દ્વન્દ્વ (B) મધ્યમપદલોપી
(C) કર્મધારય (D) ઉપપદ

72. નીચેનાં વાક્યમાંથી લીટી દોરેલા શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.
નરસિંહ મહેતાએ શ્રીકૃષ્ણની ભક્તિ મનવચનકર્મથી કરી.
(A) દ્વન્દ્વ (B) તત્પુરુષ
(C) બહુવ્રીહિ (D) અવ્યયી ભાવ

73. સમાસનો પ્રકાર લખો : પરમેશ્વર.
(A) મધ્યમપદલોપી (B) તત્પુરુષ
(C) કર્મધારય (D) ઉપપદ

74. સમાસનો પ્રકાર લખો : માબાપ
(A) દ્વન્દ્વ (B) દ્વિગુ
(C) બહુવ્રીહિ (D) કર્મધારય

75. સમાસનો પ્રકાર સૂચવો : ત્રિશૂળપાણિ
(A) બહુવ્રીહિ (B) કર્મધારય
(C) મધ્યમપદલોપી (D) દ્વન્દ્વ સમાસ

76. 'દોઢડાહ્યું' સમાસનો પ્રકાર જણાવો.
(A) ઉપપદ (B) તત્પુરુષ
(C) દ્વિગુ (D) દ્વન્દ્વ

77. 'ગંગાધર' સમાસનો પ્રકાર કયો ?
(A) કર્મધારય (B) ઉપપદ
(C) બહુવ્રીહિ (D) તત્પુરુષ

78. સમાસ ઓળખાવો : 'સિંહાસન'
(A) દ્વન્દ્વ સમાસ (B) તત્પુરુષ સમાસ
(C) ઉપપદ સમાસ (D) મધ્યપદલોપી સમાસ

79. સમાસ ઓળખાવો : સીતારામ
(A) મધ્યમપદલોપી (B) દ્વન્દ્વ
(C) કર્મધારય (D) બહુવ્રીહિ

80. સમાસ ઓળખાવો : રાતવાસો
(A) દ્વિગુ (B) ઉપપદ
(C) દ્વન્દ્વ (D) મધ્યમપદલોપી

81. નીચેનામાંથી કયો દ્વન્દ્વ સમાસ છે ?
(A) નિર્ધન (B) દેશપ્રેમ
(C) લાભાલાભ (D) નટવર

82. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી કયા વિકલ્પનો સમાસ દ્વિગુ છે ?
(A) વસુધા (B) ત્રિલોક
(C) પ્રત્યક્ષ (D) ભયંકર

83. નીચેનામાંથી બહુવ્રીહિ સમાસ ઓળખાવો.
(A) સુકેશ (B) સુકેશી
(C) કલ્પવૃક્ષ (D) મહાદેવ

84. 'પરીમુલક' શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.
(A) તત્પુરુષ (B) બહુવ્રીહિ
(C) કર્મધારય (D) ઉપપદ

85. સમાસનો પ્રકાર લખો : મહાબાહુ
(A) કર્મધારય (B) દ્વન્દ્વ
(C) દ્વિગુ (D) બહુવ્રીહિ

86. સમાસનો પ્રકાર લખો : અષ્ટાંગ
(A) ઉપપદ (B) દ્વિગુ
(C) તત્પુરુષ (D) મધ્યમપદલોપી

87. નીચેનામાંથી કયો દ્વન્દ્વ સમાસ છે ?
(A) દેશપ્રેમ (B) ઈશ્વરાધીન
(C) શાકભાજી (D) નટવર

88. 'ખટમીઠાં' શબ્દનો સમાસ નીચેનામાંથી કયો છે ?
(A) તત્પુરુષ (B) બહુવ્રીહિ
(C) ઉપપદ (D) દ્વન્દ્વ

89. જીવન - સુંદરી શબ્દનો સમાસ દર્શાવો.
(A) દ્વન્દ્વ (B) તત્પુરુષ
(C) બહુવ્રીહિ (D) કર્મધારય

90. નીચેનામાંથી 'નિર્ભય' શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.
(A) કર્મધારય (B) દ્વિગુ
(C) બહુવ્રીહિ (D) દ્વન્દ્વ

91. નીચેનામાંથી કયો સમાસ દ્વન્દ્વ નથી ?
(A) સાચેસાચું (B) કલ્પનાતીત
(C) રામલક્ષ્મણ (D) ઉઠવાબેસવા

92. નીચેનામાંથી કયો શબ્દ કર્મધારય સમાસ છે ?
(A) ખાધું-પીધું (B) પૃથ્વી
(C) મનહર (D) પીતાંબર

93. નીચેનામાંથી કયો શબ્દ દ્વન્દ્વ સમાસ છે ?
(A) શિખરિણી (B) મોગરો
(C) રાતદિવસ (D) વિશેષણ

94. 'દાણોપાણી' સમાસનો પ્રકાર જણાવો.
(A) બહુવ્રીહિ (B) દ્વન્દ્વ
(C) કર્મધારય (D) મધ્યમપદલોપી

95. નીચેનામાંથી કયો સમાસ એકપદપ્રધાન નથી ?
(A) તત્પુરુષ (B) દ્વન્દ્વ
(C) કર્મધારય (D) મધ્યમપદલોપી

96. અંજળ કયો સમાસ છે ?
(A) દ્વિગુ (B) અવ્યયીભાવ
(C) તત્પુરુષ (D) દ્વન્દ્વ

97. વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ આપો : વિગ્રહ
(A) ગ્રહ (B) યુદ્ધ
(C) સમાસ (D) લડાઈ

98. 'વીજળીવેગે' - સમાસનો પ્રકાર દર્શાવો.
(A) ઉપપદ (B) તત્પુરુષ
(C) દ્વન્દ્વ (D) કર્મધારય

99. 'મહત્ત્વાકાંક્ષા' - સમાસનો પ્રકાર દર્શાવો.
(A) મધ્યમપદલોપી (B) કર્મધારય
(C) તત્પુરુષ (D) બહુવ્રીહિ

100. 'માથાબોળ' સમાસનો પ્રકાર દર્શાવો.
(A) ઉપપદ (B) તત્પુરુષ
(C) કર્મધારય (D) બહુવ્રીહિ

101. 'નખશિખ' સમાસનો પ્રકાર દર્શાવો.
(A) કર્મધારય (B) તત્પુરુષ
(C) બહુવ્રીહિ (D) મધ્યમપદલોપી

102. 'કૃતાર્થ' કયો પ્રકારનો સમાસ છે ?
(A) કર્મધારય (B) ઉપપદ
(C) બહુવ્રીહિ (D) તત્પુરુષ

103. 'ગર્ભશ્રીમંત' - સમાસનો પ્રકાર દર્શાવો.
(A) દ્વન્દ્વ (B) કર્મધારય
(C) તત્પુરુષ (D) મધ્યમપદલોપી

104. સમાસનો પ્રકાર લખો : પંચાંગ
(A) બહુવ્રીહિ (B) કર્મધારય
(C) દ્વન્દ્વ (D) દ્વિગુ

105. નીચે દર્શાવેલા સામાસિક શબ્દ માટેનો યોગ્ય સમાસ કયો છે ? - 'શાળોપયોગી'
(A) મધ્યમપદલોપી (B) બહુવ્રીહિ
(C) કર્મધારય (D) તૃતીયા તત્પુરુષ

106. 'આગગાડી' શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.
(A) તત્પુરુષ સમાસ (B) કર્મધારય સમાસ
(C) દ્વન્દ્વ સમાસ (D) મધ્યમપદલોપી સમાસ

107. 'નિગમઅગમ'નો સમાસ ઓળખાવો.
(A) કર્મધારય સમાસ (B) તત્પુરુષ સમાસ
(C) દ્વન્દ્વ સમાસ (D) ઉપપદ સમાસ

108. 'નળદમયંતી'નો સમાસ ઓળખાવો.
(A) તત્પુરુષ સમાસ (B) દ્વન્દ્વ સમાસ
(C) ઉપપદ સમાસ (D) કર્મધારય સમાસ

109. સમાસ ઓળખાવો : 'ગાજવીજ'
(A) દ્વિગુ (B) મંદાક્રાંતા
(C) દ્વંદ્વ (D) બહુવ્રીહિ

110. નીચેનામાંથી કયો સમાસ દ્વન્દ્વ સમાસ નથી ?
(A) માબાપ (B) છાણવાસીદું
(C) તોપબંદૂક (D) પંચદેવ

111. સંસારસાગર - શબ્દ કયો સમાસ છે ?
(A) તત્પુરુષ (B) મધ્યમપદલોપી
(C) કર્મધારય (D) દ્વન્દ્વ

112. ક્યું જોડકું ખોટું છે ?
(A) મહાસિદ્ધિ-કર્મધારય (B) જકાતનાકું-મધ્યમપદલોપી
(C) સોનામહોર-દ્વન્દ્વ (D) ગૌરવપ્રદ-ઉપપદ

113. નીચે આપેલા તત્પુરુષ સમાસોમાંથી કર્મ તત્પુરુષ કયો છે ?
(A) કૃષ્ણાશ્રિત (B) ઈશ્વરાધીન
(C) ચોરભય (D) માતૃસંદેશ

114. નીચેનાનો સમાસ ઓળખી બતાવો : 'ટેબલ'
(A) સમાસ નથી (B) બહુવ્રીહિ
(C) મધ્યમપદલોપી (D) દ્વન્દ્વ

115. જયભેદ - સમાસ ઓળખાવો.
(A) તત્પુરુષ (B) કર્મધારય
(C) બહુવ્રીહિ (D) અવ્યયીભાવ

116. નીચેનામાંથી ક્યો વિકલ્પ અવ્યયીભાવ સમાસનું ઉદાહરણ છે ?
(A) આજીવન (B) રેખાચિત્ર
(C) મનોહર (D) કૃતાર્થ

117. 'સીતારામ' - સમાસ ઓળખાવો.
(A) તત્પુરુષ (B) ઉપપદ
(C) દ્વન્દ્વ (D) મધ્યમપદલોપી

118. સમાસનો પ્રકાર લખો : વિદ્યાલય
(A) કર્મધારય (B) દ્વંદ્વ
(C) દ્વિગુ (D) મધ્યમપદલોપી

119. સમાસનો પ્રકાર લખો : ભયંકર
(A) ઉપપદ (B) દ્વિગુ
(C) કર્મધારય (D) બહુવ્રીહિ

120. હાસ્યબાણ શબ્દમાં કયો સમાસ રહેલો છે ?
(A) મધ્યમપદલોપી (B) કર્મધારય
(C) દ્વન્દ્વ (D) દ્વિગુ

121. 'સપ્તાહ' કયો સમાસ છે ?
(A) કર્મધારય (B) દ્વિગુ
(C) દ્વન્દ્વ (D) તત્પુરુષ

122. 'મનગમતું' - શબ્દ કયો સમાસ છે ?
(A) કર્મધારય (B) ઉપપદ
(C) બહુવ્રીહિ (D) તત્પુરુષ

123. નીચેનામાંથી મધ્યમપદલોપી સમાસ કયો છે ?
(A) રાતદહાડો (B) રક્તપ્રવાહ
(C) ઘોડાગાડી (D) માથાબૂડ

124. સમાસ ઓળખાવો : દ્વિરેફ
(A) મધ્યમપદલોપી (B) ઉપપદ
(C) દ્વિગુ (D) બહુવ્રીહિ

125. સમાસ ઓળખાવો : 'નીલાંબર'
(A) કર્મધારય (B) મધ્યમપદલોપી
(C) બહુવ્રીહિ (D) ઉપપદ

126. નીચે આપેલા સમાસોને તેમના પ્રકાર અનુસાર સાચી જોડ બનાવતાં યોગ્ય ક્રમ કયો થશે ?

(1) બેએક	(A) દ્વિગુ સમાસ
(2) મહર્ષિ	(B) બહુવ્રીહિ સમાસ
(3) નવરાત્રી	(C) દ્વન્દ્વ સમાસ
(4) પ્રિયવચન	(D) મધ્યમપદલોપી સમાસ
	(ઈ) કર્મધારય સમાસ

127. 'ચોઘડિયું' શબ્દનો સમાસ જણાવો.
(A) તત્પુરુષ (B) અવ્યયી
(C) દ્વિગુ (D) બહુવ્રીહિ

128. 'ઘરજમાઈ' સમાસ ઓળખાવો.
(A) દ્વન્દ્વ (B) તત્પુરુષ
(C) કર્મધારય (D) મધ્યમપદલોપી

129. સમાસ ઓળખાવો : તેજીમંદી
(A) કર્મધારય (B) દ્વન્દ્વ
(C) બહુવ્રીહિ (D) ઉપપદ

130. વૃંદાવન કયો સમાસ છે ?
(A) કર્મધારય (B) બહુવ્રીહિ
(C) ઉપપદ (D) અવ્યયીભાવ

131. 'રીતરિવાજ' કયો સમાસ છે ?

(A) દ્વન્દ્વ (B) બહુવ્રીહિ
(C) તત્પુરુષ (D) અવ્યયીભાવ

132. 'ખગ' કયો સમાસ છે ?

(A) કર્મધારય (B) ઉપપદ
(C) દ્વિગુ (D) તત્પુરુષ

133. સ્વપક્ષ, સ્વજન અને સ્વભાવ આ ત્રણ કયા પ્રકારના સમાસ છે ?

(A) દ્વિગુ (B) તત્પુરુષ
(C) ઉપપદ (D) મધ્યમપદલોપી

134. ભાષામાં સમાસનું પ્રયોજન .....

(A) શબ્દવ્યય અટકાવવા માટે છે.
(B) શબ્દવિસ્તાર લાવવા માટે છે.
(C) શબ્દભંડોળ વધારવા માટે છે.
(D) શબ્દપ્રયોગ કરવા માટે છે.

135. દેશવિદેશના મહાનુભાવો એ વખતે હાજર હતા.
પ્રતિષ્ઠિત માતાપિતાનાં સંતાનો સન્માનિત થવાનાં હતાં.
ઉપસ્થિત દંપતીઓ પ્રસન્ન હતાં. - રેખાંકિત શબ્દોનો સમાસ જણાવો.

(A) બહુવ્રીહિ (B) દ્વન્દ્વ
(C) કર્મધારય (D) મધ્યમપદલોપી

136. નીતાએ નવરાત્રિમાં નકોરડા ઉપવાસ કર્યા. - રેખાંકિત શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.

(A) દ્વિગુ (B) દ્વંદ્વ
(C) તત્પુરુષ (D) ઉપપદ

137. નીચેનામાંથી કર્મધારય સમાસ કયો થાય ?

(A) નિર્ધન (B) પુણ્યશ્લોક
(C) રૂપાંતર (D) ચરણરજ

138. ખુશમિજાજ - સમાસનો પ્રકાર દર્શાવો.

(A) ઉપપદ (B) કર્મધારય
(C) બહુવ્રીહિ (D) તત્પુરુષ

139. 'સેવાપૂજા' - સમાસનો પ્રકાર દર્શાવો.

(A) ઉપપદ (B) બહુવ્રીહિ
(C) દ્વન્દ્વ (D) તત્પુરુષ

140. 'ઈશ્વરાધીન'માં કયો સમાસ છે ?

(A) મધ્યમપદલોપી (B) તત્પુરુષ
(C) ઉપપદ (D) કર્મધારય

141. નીચેના શબ્દો કયા સમાસના ઉદાહરણો છે ?

1. ઊંચનીચ **2**. મુખોમુખ
3. ખૂણેખાંચરે **4**. રોમેરોમ
5. અન્યોન્ય **6**. નિશદિન
7. હાલકડોલક

સાચો જવાબ પસંદ કરો.

(A) દ્વંદ્વ સમાસ (B) કર્મધારય સમાસ
(C) તત્પુરુષ સમાસ (D) એકપણ નહિ

142. નીચેના શબ્દો કયા સમાસના છે ?

1. મેઘધનુષ **2**. સહનશક્તિ
3. હિમડુંગર **4**. શિક્ષા વચન

(A) દ્વંદ્વ સમાસ (B) કર્મધારય સમાસ
(C) મધ્યમપદલોપી સમાસ (D) એકપણ નહિ

143. નીચેના શબ્દો પૈકી કયા શબ્દો કર્મધારય સમાસના છે ?

(A) મહાભારત (B) પંચદેવ
(C) મંગલસૂત્ર (D) જીવન પ્રસંગ

144. નીચેનામાંથી ઉપપદ સમાસ કયો છે ?

(A) પંકજ (B) માનવકૃતિ
(C) ભૂતકાળ (D) ઘરપ્રવેશ

145. 'ત્રિશૂલ' શબ્દ કયા સમાસનો છે ?

(A) ઉપપદ (B) દ્વિગુ
(C) કર્મધારય (D) બહુવ્રીહિ

146. નીચેનામાંથી અવયવીભાવ સમાસ કયો છે ?

(A) આજીવન (B) નવરંગ
(C) સર્વજ્ઞ (D) વિચારવહેણ

147. કયા સમાસનું પ્રથમપદ વિશેષણ દર્શાવે છે ?

(A) મધ્યમપદલોપી (B) કર્મધારય
(C) તત્પુરુષ (D) બહુવ્રીહિ

148. 'મેનકાનું રૂપ જોઈને વિશ્વામિત્ર ઋષિ મંત્રમુગ્ધ થઈ ગયા.' - વાક્યમાં લીટી દોરેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.

(A) દ્વિતીય તત્પુરુષ (B) પ્રથમ તત્પુરુષ
(C) તૃતીય તત્પુરુષ (D) ચતુર્થ તત્પુરુષ

149. સમાસ ઓળખાવો : ટપાલપેટી

(A) મધ્યમપદલોપી (B) તત્પુરુષ
(C) ઉપપદ (D) બહુવ્રીહિ

150. 'શિલાલેખ' કયા પ્રકારનો સમાસ છે ?

(A) તત્પુરુષ (B) કર્મધારય
(C) મધ્યમપદલોપી (D) ઉપપદ

151. 'ઊંચું-નીચું' શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.
(A) બહુવ્રીહિ (B) દ્વન્દ્વ
(C) કર્મધારય (D) તત્પુરુષ

152. મારા માતાના પૂર્વજો ગૌરવપ્રદ જીવન જીવતા હતા.
(A) ઉપપદ (B) બહુવ્રીહિ
(C) મધ્યમપદલોપી (D) દ્વન્દ્વ

153. 'નિશદિન' શબ્દનો સમાસ જણાવો.
(A) કર્મધારય (B) દ્વન્દ્વ
(C) બહુવ્રીહિ (D) મધ્યમપદલોપી

154. 'ઘોડાગાડી' શબ્દનો સમાસ જણાવો.
(A) મધ્યમપદલોપી (B) દ્વિગુ
(C) કર્મધારય (D) દ્વન્દ્વ

155. 'તકસાધુ' શબ્દનો સમાસ જણાવો.
(A) મધ્યમપદલોપી (B) અવ્યયીભાવ
(C) ઉપપદ (D) બહુવ્રીહિ

156. 'ચરણકમળ' શબ્દનો સમાસ જણાવો.
(A) કર્મધારય (B) બહુવ્રીહિ
(C) મધ્યમપદલોપી (D) દ્વિગુ

157. 'ટપાલપેટી' કયો સમાસ છે ?
(A) કર્મધારય (B) તત્પુરુષ
(C) મધ્યમપદલોપી (D) દ્વન્દ્વ

158. નીચેનામાંથી દ્વન્દ્વ સમાસનું કયું ઉદાહરણ સાચું નથી ?
(A) રાધાકૃષ્ણ (B) દંપતી
(C) ઘોડેસવાર (D) જનમોજનમ

159. સૂર્યમુખીનાં ખેતરો વઢાઈ જાય.... રેખાંકિત સમાસનો પ્રકાર જણાવો.
(A) ઉપપદ (B) કર્મધારય
(C) મધ્યમપદલોપી (D) બહુવ્રીહિ

160. 'પગરખું' શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.
(A) ઉપપદ (B) દ્વન્દ્વ
(C) તત્પુરુષ (D) કર્મધારય

161. સમાસ ઓળખાવો : બપોર
(A) કર્મધારય (B) ઉપપદ
(C) ઉપમા (D) દ્વિગુ

162. સમાસ ઓળખાવો : રોચક
(A) મધ્યમપદલોપી (B) ઉપપદ
(C) તત્પુરુષ (D) દ્વિગુ

163. નીચેનામાંથી મધ્યમપદલોપી સમાસનું કયું ઉદાહરણ નથી ?
(A) આગગાડી (B) ભજનમંડળી
(C) સિંહાસન (D) રેવાશંકર

164. નીચેના શબ્દસમૂહો માટે કયો સામાસિક શબ્દ યોગ્ય નથી ?
(A) ત્રણ કલાકનો રાત - દિવસનો સમય - પ્રહર
(B) નવી નવી ઇચ્છાઓ થવી - ઉંકરાય
(C) દુઃખનો પોકાર - આર્તનાદ
(D) હુંપણાનો ભાવ - સ્વાભિમાન

165. નીચેનામાંથી કયો સમાસ તત્પુરુષ છે ?
(A) મરણશરણ (B) પરગામ
(C) શાંતિકર (D) ટપાલપેટી

166. 'માનવજીવન' શબ્દમાં કયો સમાસ છે ?
(A) તત્પુરુષ (B) ઉપપદ
(C) મધ્યમપદલોપી (D) દ્વંદ્વ

167. 'રત્નજડિત' સમાસનો પ્રકાર જણાવો.
(A) દ્વન્દ્વ (B) કર્મધારય
(C) બહુવ્રીહિ (D) તત્પુરુષ

168. નીચેનામાંથી કયો મધ્યમપદલોપી છે ?
(A) દાળભાત (B) અન્નપાણી
(C) દહીંવડા (D) બે-ત્રણ

169. નીચે દર્શાવેલ જોડકાં યોગ્ય રીતે જોડો.

(A) ચીજવસ્તુ	1. મધ્યમપદલોપી સમાસ
(B) રાવણવધ	2. દ્વન્દ્વ સમાસ
(C) શિલાલેખ	3. દ્વિગુ સમાસ
(D) નવરાત્રિ	4. કર્મધારય સમાસ
(E) અધખુલી	5. તત્પુરુષ સમાસ

170. નીચે ઓપેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો. પ્રપાતસંગીત
(A) મધ્યમપદલોપી (B) તત્પુરુષ
(C) કર્મધારય (D) ઉપપદ

171. નીચે ઓપેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો. યથાભક્તિ
(A) તત્પુરુષ (B) બહુવ્રીહિ
(C) અવ્યયીભાવ (D) દ્વન્દ્વ

172. નીચે દર્શાવેલ જોડકાં યોગ્ય રીતે જોડો.

a. ખટકર્મ	**1.** અવ્યવીભાવ સમાસ
b. દરરોજ	**2.** કર્મધારય સમાસ
c. નરહરિ	**3.** તત્પુરૂષ સમાસ
d. પદત્રાણ	**4.** દ્વિગુ સમાસ
e. પળવાર	**5.** મધ્યમપદલોપી સમાસ

173. નીચે ઓપેલ શબ્દોનો સમાસ ઓળખાવો. અસિત

(A) તત્પુરૂષ (B) અવ્યવીભાવ
(C) કર્મધારય (D) બહુવ્રીહિ

174. નીચે ઓપેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો. 'પંચવટી'

(A) તત્પુરુષ (B) કર્મધારય
(C) દ્વિગુ (D) મધ્યમપદલોપી

175. નીચે ઓપેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો. સ્થિતપ્રજ્ઞ

(A) બહુવ્રીહિ (B) કર્મધારય
(C) તત્પુરુષ (D) ઉપપદ

176. નીચેનામાંથી સમાસનું ક્યું જોડકું સાચું છે?

(A) રેલગાડી - તત્પુરુષ (B) જીતુમામા - કર્મધારય
(C) સરસિજ - બહુવ્રીહિ (D) નીલકંઠ - અવ્યયીભાવ

177. નીચે ઓપેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો. આબરૂ

(A) તત્પુરુષ (B) મધ્યમપદલોપી
(C) બહુવ્રીહિ (D) અવ્યવીભાવ

178. નીચે આપેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો. નરસિંહ

(A) તત્પુરુષ (B) ઉપપદ
(C) કર્મધારય (D) દ્વન્દ્વ

179. નીચે આપેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો. વરદાત્રી

(A) મધ્યમપદલોપી (B) ઉપપદ
(C) દ્વિગ (D) અવ્યયીભાવ

180. નીચે આપેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો 'અધખુલી'

(A) કર્મધારય (B) દ્વિગુ
(C) મધ્યમપદલોપી (D) ઉપપદ

181. નીચે આપેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો. 'યશાંકી'

(A) દ્વન્દ્વ (B) ઉપપદ
(C) તત્પુરુષ (D) બહુવ્રીહિ

182. નીચેના વાક્યમાંથી લીટી દોરેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.
દલા તરવાડીએ વાડીને પૂછયું, "લઉં કે રીંગણા દશ બાર ?

(A) તત્પુરુષ (B) બહુવ્રીહિ
(C) દ્વન્દ્વ (D) અવ્યયીભાવ

183. નીચેના વાક્યમાંથી લીટી દોરેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.
નરસિંહ મહેતાએ શ્રીકૃષ્ણની ભક્તિ મનવચનકર્મથી કરી.

(A) દ્વન્દ્વ (B) તત્પુરુષ
(C) બહુવ્રીહિ (D) અવ્યયીભાવ

184. 'રામસીતા' શબ્દનો સમાસ જણાવો.

(A) મધ્યમપદલોપી (B) કર્મધારય
(C) તત્પુરુષ (D) દ્વન્દ્વ

185. નીચે આપેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો. 'દ્વિજ'

(A) દ્વિગુ (B) ઉપપદ
(C) તત્પુરુષ (D) A & B

186. નીચેનામાંથી સમાસનું ક્યું જોડકું સાચું છે?

(A) ઓવાગમન-દ્વન્દ્વ (B) વીણાપાણિ-બહુવ્રીહિ
(C) પરગામ-કર્મધારય (D) A, C, D ત્રણેય

187. નીચેનામાંથી સમાસનું ક્યું જોડકું સાચું છે?

(A) દીવાસળી - તત્પુરુષ (B) ચતુર્ભુજ - બહુવ્રીહિ
(C) ગાયમાતા - દ્વન્દ્વ (D) ખટદર્શન - ઉપપદ

188. નીચે આપેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો. 'નરહરિ'

(A) મધ્યમપદલોપી (B) તત્પુરુષ
(C) ઉપપદ (D) અવ્યયીભાવ

189. નીચે આપેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો. 'શૂરવીર'

(A) ઉપપદ (B) દ્વન્દ્વ
(C) કર્મધારય (D) તત્પુરુષ

190. નીચે આપેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો: પુણ્યશ્લોક

(A) મધ્યમપદલોપી (B) દ્વિગુ
(C) અવ્યયીભાવ (D) બહુવ્રીહિ

191. નીચે આપેલા શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો: આબોહવા

(A) તત્પુરુષ (B) બહુવ્રીહિ
(C) મધ્યમપદલોપી (D) દ્વન્દ્વ

192. નીચે આપેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો: પાણીકળો

(A) ઉપપદ (B) કર્મધારય
(C) બહુવ્રીહિ (D) અવ્યયીભાવ

193. 'દુકાળ' શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.

(A) બહુવ્રીહી (B) કર્મધારય
(C) ઉપપદ (D) મધ્યમપદલોપી

194. મને એ ચક્ષુમાં પ્રભુ! જગત તીર્થોત્તમ મળ્યું- લીટી દોરેલ શબ્દના સમાસનો પ્રકાર ઓળખાવો.

(A) દ્વન્દ્વ (B) મધ્યમપદલોપી
(C) કર્મધારય (D) ઉપપદ

195. નીચેના વાક્યમાંથી લીટી દોરેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.
ધર્મભ્રષ્ટ સાધુઓ સાચા ધર્મ પરથી લોકોનો વિશ્વાસ ઉઠાડી દે છે.

(A) ચતુર્થી તત્પુરૂષ સમાસ (B) પંચમી તત્પુરૂષ સમાસ
(C) ષષ્ઠી તત્પુરૂષ સમાસ (D) સપ્તમી તત્પુરૂષ સમાસ

196. નીચેના વાકયમાંથી લીટી દોરેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો. ઓ વર્ષે ચોમાસું ઘણું નબળું હોવાથી દુષ્કાળ પડશે, તેમ લાગે છે.

(A) મધ્યમપદલોપી સમાસ (B) કર્મધારય સમાસ
(C) ઉપમિત સમાસ (D) દ્વિગુ સમાસ

197. સમાસ ઓળખાવો: દરરોજ

(A) કર્મધારય સમાસ (B) અવ્યયીભાવ સમાસ
(C) ઉપપદ તત્પુરુષ સમાસ (D) મધ્યમપદલોપી સમાસ

198. 'નર્મદા' સમાસ લખો.

(A) બહુવ્રીહી (B) ઉપપદ
(C) દ્વન્દ્વ (D) મધ્યમપદલોપી

199. રેખાંકિત સમાસનો પ્રકાર જણાવો. 'મુંજે હાસ્યબાણ છોડ્યું અને આગળ ચાલવા માંડ્યું'

(A) ઉપપદ (B) કર્મધારય
(C) મધ્યમપદલોપી (D) તત્પુરુષ

200. નીચે આપેલા સમાસ અને તેના પ્રકારમાંથી ક્યો ખોટો છે ?

(A) સોનામહોર - દ્વન્દ્વ (B) મનોહર - ઉપપદ
(C) મહાસિદ્ધિ - કર્મધારય (D) જકાતનાકું - મધ્યમપદલોપી

201. 'દીઘદૃષ્ટિ'સમાસનો પ્રકાર જણાવો.

(A) દ્વન્દ્વ (B) બહુવ્રીહિ
(C) ઉપપદ (D) તત્પુરુષ

202. 'મોજ મજાક' સમાસનો પ્રકાર જણાવો.

(A) તત્પુરુષ (B) દ્વન્દ્વ
(C) દ્વિગ (D) ઉપપદ

203. પૂર્વપદ અને ઉત્તરપદ વિભક્તિ સંબંધથી જોડાયેલા હોય ત્યારે તે પદોમાં ક્યો સમાસ થાય છે ?

(A) તત્પુરુષ (B) બહુવ્રીહિ
(C) દ્વિગુ (D) કર્મધારય

204. 'સિંહાસન' સમાસનો પ્રકાર જણાવો.

(A) તત્પુરુષ (B) ઉપપદ
(C) મધ્યમપદલોપી (D) દ્વિગુ

205. સ્વપક્ષ, સ્વજન અને સ્વભાવ - ઓ ત્રણ ક્યા પ્રકારના સમાસ છે?

(A) તત્પુરુષ (B) દ્વિગુ
(C) ઉપપદ (D) મધ્યમપદલોપી

206. રેખાંકિત સમાસનો પ્રકાર ઓળખાવો: મુંજે હાસ્યબાણ છોડયું અને ઓગળ ચાલવા માંડયું

(A) ઉપપદ (B) કર્મધારય
(C) મધ્યમપદલોપી (D) તત્પુરુષ

207. શસ્ત્રસજ્જિત શબ્દમાં રહેલ સમાસ ઓળખાવો.

(A) ઉપપદ (B) તત્પુરુષ
(C) દ્વન્દ્વ (D) બહુવ્રીહી

208. સમાસનો પ્રકાર ઓળખાવો: 'નવરાત્રિ' અને 'શદેરા'શબ્દોમાં ક્યો સમાસ છે?

(A) કર્મધારય (B) દ્વન્દ્વ
(C) તત્પુરુષ (D) દ્વિગુ

209. રેખાંકિત સમાસનો પ્રકાર જણાવો. શ્રીકૃષ્ણ માટે ગિરિધર શબ્દ પણ પ્રયોજાય છે.

(A) ઉપપદ (B) તત્પુરુષ
(C) કર્મધારય (D) દ્વિગુ

210. નીચે આપેલા સમાસ અને તેના પ્રકારમાંથી ક્યો સાચો છે ?

(A) નખશિખ - બહુવ્રીહિ (B) પંકજ - તત્પુરુષ
(C) ટાઈમટેબલ - દ્વન્દ્વ (D) ત્રિકાફ -ઉપપદ

211. 'મહોત્સવ' સમાસ ઓળખાવો.

(A) કર્મધારય (B) મધ્યમપદલોપી
(C) બહુવ્રીહિ (D) ઉપપદ

212. 'ભૂતકાળ' શબ્દમાં ક્યો સમાસ છે તે લખો.

(A) ઉપપદ (B) મધ્યમપદલોપી
(C) કર્મધારય (D) બહુવ્રીહી

213. 'આગગાડી' સમાસ ઓળખાવો.

(A) તત્પુરુષ (B) ઉપપદ
(C) મધ્યમપદલોપી (D) દ્વન્દ્વ

214. સમાસ ઓળખાવો: મૃગનયની

(A) મધ્યમપદલોપી સમાસ (B) અવ્યયીભાવ સમાસ
(C) બહુવ્રીહિ સમાસ (D) દ્વિગુ સમાસ

215. નીચેના વાક્યમાંથી લીટી દોરેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો. જેમ્સ વોટ વરાળયંત્ર ની શોધ કરી હતી.

(A) મધ્યમપદલોપી સમાસ (B) કર્મધારય સમાસ
(C) ઉપમતિ સમાસ (D) દ્વિગુ સમાસ

216. આપેલ વાક્યમાં લીટી દોરેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો. ધર્મભ્રષ્ટ સાધુઓ સાચા ધર્મ પરથી લોકોનો વિશ્વાસ ઉઠાડી દે છે.

(A) ચતુર્થી તત્પુરુષ સમાસ (B) પંચમી તત્પુરુષ સમાસ
(C) ષષ્ઠી તત્પુરુષ સમાસ (D) સપ્તમી તત્પુરુષ સમાસ

217. આપેલ વાક્યમાંથી લીટી દોરેલ શબ્દનો સમાસ ઓળઓવો. મહર્ષિ વાલ્મિકીએ રામાયણની અમર રચના કરી હતી.

(A) મધ્યમપદલોપી સમાસ (B) કર્મધારય સમાસ
(C) ઉપમિત સમાસ (D) દ્વિગુ સમાસ

218. 'મહાદેવ' સમાસનો પ્રકાર કયો છે?

(A) તત્પુરુષ (B) કર્મધારય
(C) બહુવ્રીહિ (D) દ્વન્દ્વ

219. નીચેનામાંથી દ્વન્દ્વ સમાસનું ક્યું ઉદાહરણ સાચું નથી ?

(A) રાધાકૃષ્ણ (B) દંપતી
(C) ઘોડેસવાર (D) જનમોજનમ

220. નીચેના વાક્યમાંથી લીટી દોરેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો. શાકભાજીનું યોગ્ય પ્રમાણમાં ખાવું તે ઓરોગ્ય માટે ફાયદાકારક છે.

(A) સમુચ્ચય દ્વન્દ્વ (B) વૈકલ્પિક દ્વન્દ્વ
(C) ઈતરેતર દ્વન્દ્વ (D) તત્પુરુષ સમાસ

221. નીચેના શબ્દસમૂહો માટે ક્યો સામાસિક શબ્દ યોગ્ય નથી ?

(A) ત્રણ કલાકનો રાત-દિવસનો સમય-પ્રહર
(B) નવી નવી ઈચ્છાઓ થવી-ઉંકરાટા
(C) દુઃખનો પોકાર-ઓર્તનાદ
(D) હું પણાનો ભાર-સ્વાભિમાન

222. નીચેના વાક્યમાંથી લીટી દોરેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો. મેનકાનું રૂપ જોઈને વિશ્વામિત્ર ઋષિ મંત્રમુગ્ધ થઈ ગયા.

(A) દ્વિતીયા તત્પુરુષ (B) પ્રથમા તત્પુરુષ
(C) તૃતીયા તત્પુરુષ (D) ચતુર્થી તત્પુરુષ

223. નીચેના વાક્યમાંથી લીટી દોરેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો. દલા તરવાડીએ વાડીને પૂછ્યું, લઉં કે રિંગણા દસ બાર ?

(A) તત્પુરુષ (B) બહુવ્રીહી
(C) દ્વન્દ્વ (D) અવ્યયીભાવ

224. નીચેના વાક્યમાંથી લીટી દોરેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો. નરસિંહ મહેતાએ શ્રી કૃષ્ણની ભક્તિ મનવચનકર્મ થી કરી.

(A) દ્વન્દ્વ (B) તત્પુરુષ
(C) બહુવ્રીહિ (D) અવ્યયીભાવ

225. નીચેનામાંથી દ્વન્દ્વ સમાસનું ઉદાહરણ કયું છે?

(A) બેચાર (B) રોજરોજ
(C) સેવાપૂજા (D) A,B,C ત્રણેય

226. નીચેનામાંથી તત્પુરુષ સમાસનું ઉદાહરણ કયું છે?

(A) દયાહીન (B) રણવીર
(C) A અને B બંને (D) એકપણ સાચું નહીં

227. નીચેનાં શબ્દોમાંથી સમાસ તારવો.

(A) રસભર્યું (B) રસમય
(C) પશુતા (D) હરિનું મુખ

228. બે કે વધુ પદ જોડાઈને એક પદ બને ત્યારે તે પ્રક્રિયાને સમાસ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે જે સમાસનું એકેય પદ વાક્ય સાથે સ્વતંત્ર સીધો સંબંધ ધરાવતું ન હોય તે સમાસ ક્યા પ્રકારનો ગણાય ?

(A) સર્વપદપ્રધાન સમાસ (B) અન્યપદ પ્રધાન સમાસ
(C) એકપદપ્રધાન સમાસ (D) દ્વન્દ્વ સમાસ

229. નીચેનામાંથી કયો શબ્દ કર્મધારય છે?

(A) પિતાંબર (B) ખાધું-પીધું
(C) પૃથ્વી (D) મનહર

230. 'ઊંચુંનીચું' શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો?

(A) કર્મધારય (B) બહુવ્રીહિ
(C) મધ્યમપદલોપી (D) તત્પુરુષ

231. નીચેનામાંથી કયો શબ્દ દ્વન્દ્વ સમાસ છે?

(A) વિશેષણ (B) શિખરિણી
(C) મોગરો (D) રાતદિવસ

232. 'દાણોપાણી' સમાસનો પ્રકાર જણાવો.

(A) મધ્યમપદલોપી (B) બહુવ્રીહિ
(C) દ્વન્દ્વ (D) કર્મધારય

233. નીચેનામાંથી કયો સમાસ એકપદપ્રધાન નથી?

(A) કર્મધારય (B) ઉપપદ
(C) દ્વન્દ્વ (D) મધ્યમપદલોપી

234. 'પ્રાણીમાત્ર' શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.

(A) કર્મધારય (B) મધ્યમપદલોપી
(C) તત્પુરુષ (D) ઉપપદ

235. આપેલ વિકલ્પો પૈકી સમાસનું કયું જોડકું સાચું છે?

(A) કમલાથી - તત્પુરુષ (B) પળવાર - કર્મધારય
(C) નિર્બળ- ઉપપદ (D) સરોજ - બહુવ્રીહિ

236. નીચેનામાંથી સમાસનું કયું જોડકું સાચું છે?

(A) રેલગાડી - તત્પુરુષ (B) જીતુમામા - કર્મધારય
(C) સરસિજ - બહુવ્રીહિ (D) નીલકંઠ - અવ્યયીભાવ

237. નીચે આપેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો. 'ખટકર્મ'

(A) મધ્યમપદલોપી (B) દ્વિગુ
(C) કર્મધારય (D) તત્પુરુષ

238. નીચે આપેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો. 'સચરાચર'

(A) તત્પુરુષ (B) દ્વન્દ્વ
(C) ઉપપદ (D) મધ્યમપદલોપી

239. 'મહાબાહુ' અર્જુનને સામાન્ય લૂટારુઓએ લૂંટ્યો'- લીટી કરેલ સમાસ ઓળખો.

(A) તત્પુરુષ (B) કર્મધારય
(C) બહુવ્રીહી (D) એકપણ સાચુ નથી

240. 'ઉદ્વીવ' શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.

(A) ઉપપદ (B) તત્પુરુષ
(C) બહુવ્રીહી (D) કર્મધારય

241. 'રેવાશંકર' શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.

(A) દ્વન્દ્વ (B) મધ્યમપદલોપી
(C) તત્પુરષ (D) કર્મધારય

242. બહુવ્રીહિ સમાસનું કયું સાચું ઉદાહરણ નથી તે જણાવો.

(A) મયૂરવાહિની (B) નમાયાં
(C) દીર્ઘદ્રષ્ટિ (D) ક્ષુધાતુર

243. 'પરીમુલક' શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.

(A) તત્પુરુષ (B) બહુવ્રીહી
(C) કર્મધારય (D) ઉપપદ

244. 'દીર્ઘદૃષ્ટિ' શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.

(A) બહુવ્રીહિ (B) તત્પુરુષ
(C) ઉપપદ (D) મધ્યમપદલોપી

245. 'કણેકણ' શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.

(A) બહુવ્રીહી (B) કર્મધારય
(C) દ્વન્દ્વ (D) ઉપપદ

246. 'ત્રિકાલ' શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો.

(A) કર્મધારય (B) બહુવ્રીહી
(C) તત્પુરુષ (D) ઉપપદ

247. 'શસ્ત્રસજ્જિત' શબ્દમાં રહેલ સમાસ ઓળખાવો.

(A) ઉપપદ (B) તત્પુરુષ
(C) દ્વન્દ્વ (D) બહુવ્રીહી

248. પતિ મરી ગયો હોય તો વિધવા- રેખાંકિત પદનો સમાસ ઓળખાવો.

(A) દ્વન્દ્વ (B) તત્પુરુષ
(C) બહુવ્રીહિ (D) ઉપપદ

249. નીચેનામાંથી મધ્યમપદલોપી સમાસનું કયુ ઉદાહરણ નથી ?

(A) અધમૂઓ (B) ભજન મંડળી
(C) સિંહાસન (D) રેવાશંકર

250. નીચેનામાંથી સમાસનું કયું જોડકું ખોટું છે ?

(A) ઓવાગમન - દ્વન્દ્વ (B) પહેલીવાર - દ્વિગુ
(C) પરગામ - કર્મધારય (D) વીણાપાણિ-બહુવ્રીહિ

251. સમાસ ઓળખાવો : 'સમક્ષ'

(A) કર્મધારય (B) મધ્યમપદલોપી
(C) અવ્યયી ભાવ (D) ઉપપદ

252. નીચે આપેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો 'પાદત્રાણ'

(A) તત્પુરુષ (B) ઉપપદ
(C) બહુવ્રીહિ (D) દ્વન્દ્વ

253. નીચે આપેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો. 'ધૂપસળી'

(A) ઉપપદ (B) તત્પુરુષ
(C) દ્વન્દ્વ (D) મધ્યમપદલોપી

254. નીચે આપેલ શબ્દનો સમાસ ઓળખાવો. 'પ્રપાતસંગીત'

(A) મધ્યમપદલોપી (B) તત્પુરુષ
(C) કર્મધારય (D) ઉપપદ

255. નીચેનામાંથી સમાસનું ક્યું જોડકું સાચું છે?

(A) દીવાસળી - તત્પુરુષ (B) ચતુર્ભુજ - બહુવ્રીહિ
(C) ગાયમાતા - દ્વન્દ્વ (D) ખટદર્શન - ઉપપદ

256. નીચે દર્શાવેલા સામાસિક શબ્દ માટે યોગ્ય સમાસ દર્શાવો: 'ઘોડાગાડી'

(A) મધ્યમપદલોપી (B) બહુવ્રીહી
(C) કર્મધારય (D) ષષ્ઠી તત્પુરુષ

257. સમાસ ઓળખાવો : 'નીલાંબર'

(A) મધ્યમપદલોપી (B) ઉપપદ
(C) બહુવ્રીહિ (D) કર્મધારય

258. નીચેનાનો સમાસ ઓળખાવી બતાવો : 'ચોધાર'

(A) સમાસ નથી (B) બહુવ્રીહિ
(C) મધ્યમપદલોપી (D) દ્વન્દ્વ

259. નીચે દર્શાવેલ સામાસિક શબ્દ માટેના યોગ્ય સમાસ ક્યો છે?

(A) મધ્યમપદલોપી (B) બહુવ્રીહિ
(C) કર્મધારય (D) તૃતીયા તત્પુરૂષ

260. સમાસ ઓળખાવો :- 'દ્વિરેફ'

(A) મધ્યમપદલોપી (B) ઉપપદ
(C) દ્વિગ (D) બહુવ્રીહી

: જવાબો :

(1) B	(2) A	(3) C	(4) B	(5) B	(6) D	(7) C	(8) A	(9) A	(10) A
(11) D	(12) A	(13) C	(14) B	(15) D	(16) D	(17) C	(18) C	(19) D	(20) B
(21) C	(22) A	(23) D	(24) D	(25) A	(26) C	(27) B	(28) B	(29) C	(30) D
(31) A	(32) B	(33) A	(34) D	(35) C	(36) A	(37) D	(38) D	(39) C	(40) D
(41) C	(42) C	(43) B	(44) D	(45) D	(46) D	(47) A	(48) A	(49) D	(50) D
(51) A	(52) A	(53) C	(54) B	(55) B	(56) A	(57) B	(58) B	(59) A	(60) D
(61) B	(62) A	(63) A	(64) B	(65) C	(66) B	(67) B	(68) B	(69) D	(70) B
(71) C	(72) A	(73) C	(74) A	(75) A	(76) C	(77) B	(78) D	(79) B	(80) D
(81) C	(82) B	(83) C	(84) A	(85) A	(86) B	(87) C	(88) D	(89) D	(90) C
(91) B	(92) D	(93) C	(94) B	(95) B	(96) D	(97) C	(98) D	(99) A	(100) D
(101) C	(102) C	(103) C	(104) D	(105) B	(106) D	(107) C	(108) B	(109) C	(110) D
(111) C	(112) C	(113) B	(114) A	(115) A	(116) A	(117) C	(118) D	(119) A	(120) B
(121) B	(122) D	(123) C	(124) C	(125) A	(126) A	(127) C	(128) D	(129) B	(130) A
(131) A	(132) B	(133) B	(134) A	(135) B	(136) A	(137) C	(138) B	(139) C	(140) B
(141) A	(142) C	(143) A	(144) A	(145) B	(146) A	(147) B	(148) C	(149) A	(150) C
(151) B	(152) A	(153) B	(154) A	(155) C	(156) A	(157) C	(158) C	(159) D	(160) A
(161) D	(162) B	(163) D	(164) B	(165) A	(166) A	(167) D	(168) C	(169) B	(170) B
(171) C	(172) D	(173) D	(174) C	(175) A	(176) B	(177) A	(178) C	(179) B	(180) A
(181) D	(182) C	(183) A	(184) D	(185) D	(186) D	(187) B	(188) A	(189) B	(190) D
(191) D	(192) A	(193) B	(194) A	(195) B	(196) D	(197) B	(198) B	(199) B	(200) A
(201) B	(202) B	(203) A	(204) C	(205) A	(206) B	(207) B	(208) D	(209) A	(210) A
(211) A	(212) C	(213) C	(214) ...	(215) A	(216) B	(217) B	(218) B	(219) C	(220) C
(221) D	(222) C	(223) C	(224) A	(225) D	(226) C	(227) A	(228) B	(229) A	(230) D
(231) D	(232) C	(233) B	(234) A	(235) B	(236) B	(237) B	(238) B	(239) C	(240) C
(241) ..	(242) ..	(243) C	(244) A	(245) C	(246) A	(247) B	(248) C	(249) A	(250) B
(251) C	(252) ..	(253) D	(254) B	(255) B	(256) A	(257) D	(258) B	(259) A	(260) C

32 સમાનાર્થી

- એકસરખા અર્થવાળા શબ્દો સમાનાર્થી શબ્દો કહેવાય છે.
- સમાનાર્થી શબ્દોને જ પર્યાયવાચી શબ્દ પણ કહેવાય છે.
- સમાનાર્થી કે પર્યાયવાચીમાં એકસરખો અર્થ ન પણ આવે, પણ મોટેભાગે અર્થનું સરખાપણું આવે.
- 'ભૂપ' એટલે 'રાજા' અને 'નૃપ' એટલે પણ 'રાજા', છતાં 'ભૂપ'નો શબ્દશઃ અર્થ થાય 'ભૂમિનો પાલક' અને 'નૃપ'નો શબ્દશઃ અર્થ થાય 'પ્રજાનો પાલક'.
- 'મહારાજ' એટલે 'મહારાજા' અર્થ પણ થાય અને વીશીના રસોઈયા માટે પણ 'મહારાજ' શબ્દ વપરાય.
- આમ સમાનાર્થી શબ્દો એક સમાન અર્થ ધરાવતા હોય છે.
- આવો સમાનાર્થી શબ્દોના ઉદાહરણ જોઈએ :

❖ સમાનાર્થી

- **આંખ** — નેત્ર, નયન, ચક્ષુ, લોચન, નેણ, અક્ષ, દૃગ, ઈશ, અક્ષિ
- **અતિથિ** — મહેમાન, પરોણો, અભ્યાગત
- **આશા** — ઇચ્છા, કામના, અભિલાષા, મનોરથ, વાંછા, સ્પૃહા, એષણા, આરત, મનીષા
- **અક્કલ** — બુદ્ધિ, મતિ, પ્રજ્ઞા, મેધા, ધી
- **અચાનક** — ઓચિંતું, અણધાર્યું, એકાએક, એકદમ
- **અગ્નિ** — આગ, પાવક, અનલ, દેવતા, હુતાસન, વહ્નિ, અંગાર
- **અલ્પ** — થોડું, નજીવું, જરાક, સહેજ, ક્ષુલ્લક, જરા
- **આકાશ** — આભ, નભ, ગગન, વ્યોમ, આસમાન, અંબર, ખ, અભ્ર
- **અનાદર** — અવજ્ઞા, અવહેલના, અવમાનના, તિરસ્કાર, અપમાન
- **અમી** — અમૃત, પીયૂષ, સુધા
- **અવાજ** — ધ્વનિ, નાદ, ઘોષ, ઘાંટો, સાદ, રવ, સ્વર, પોકાર, બૂમ, નિનાદ, આરવ
- **અનિલ** — વાયુ, પવન, સમીર, વાયરો, મારુત, વાત, વા, સમીરણ
- **આનંદ** — ઉલ્લાસ, હર્ષ, ઉમંગ, હોંશ, ખુશી
- **અંધકાર** — તિમિર, અંધારું, તમસ, તમ, તમિસ્ર, ધ્વાન્ત
- **આભૂષણ** — આભરણ, અલંકાર, ભૂષણ, દાગીનો, ઘરેણું
- **અખિલ** — સમગ્ર, સઘળું, સમસ્ત, સકલ, પર્વ, આખું, પૂરું
- **અભિમાન** — અહંકાર, ગર્વ, ઘમંડ, અહં, દર્પ, મગરૂરી, મદ, અહંતા
- **અનુપમ** — અપૂર્વ, અનન્ય, અનોખું, બેનમૂન, અજોડ, વિલક્ષણ, અસાધારણ, અનેરું
- **અવની** — જમીન, ધરા, પૃથ્વી, ધરતી, ધરણી, ભોમ, મહી, વસુધા, વસુમતી, વિશ્વંભરા
- **અનુકંપા** — દયા, કરુણા, મહેરબાની
- **અમાનુષી** — ક્રૂર, ઘાતકી, નિર્દય, નિષ્ઠુર
- **અગમ્ય** — ગૂઢ, ગેબી, રહસ્યમય, ભેદી
- **અરજ** — વિનંતી, પ્રાર્થના, વિનવણી, વિજ્ઞપ્તિ, અનુનય
- **અજંપો** — ઉચાટ, ઉદ્વેગ, વિષાદ, સંતાપ, રંજ, બેચેની
- **અપકીર્તિ** — ફજેતી, બદનામી, નામોશી, વગોવણી, નિંદા
- **બહાદુર** — પરાક્રમી, જવાંમર્દ, શૂરવીર, શૂરો, ભડવીર
- **અપરાધ** — ગુનો, વાંક, દોષ, તકસીર
- **અવસાન** — મૃત્યુ, નિધન, મરણ, મોત, દેહાંત, કાળધર્મ, અંતકાળ
- **અસીમ** — અમાપ, પુષ્કળ, અઢળક
- **અધીન** — વશ, તાબેદાર
- **અચરજ** — નવાઈ, હેરત, વિસ્મય, અચંબો, આશ્ચર્ય
- **ઉપકાર** — પાડ, એહસાન, કૃતજ્ઞતા, ઉપકૃતિ, આભાર
- **ઇષ્ટ** — ઈચ્છિત, મનગમતું, પ્રિય
- **અર્જુન** — કિરીટ, પાર્થ, સવ્યસાચી
- **અજાડુડ** — અડાબીડ, ગીચ, ગાઢ
- **અનુગ્રહ** — કૃપા, મહેરબાની, પ્રસાદ
- **ઓસડ** — દવા, ઔષધ, ઔષધિ
- **આસવ** — અર્ક, રસ, સત્વ, અરક
- **ઇનકાર** — નામંજૂરી, અસ્વીકાર, નિષેધ, મના, મનાઈ
- **અશરફી** — સોનામહોર, ગીની
- **ઓશિયાળું** — લાચાર, પરવશ, દીન
- **અહોનિશ** — દિનરાત, અહર્નિશ
- **અંબાર** — ભંડાર, કોષ, કોઠાર, ઢગલો
- **આરોપ** — તહોમત, આળ, આક્ષેપ
- **ઉન્નતિ** — વિકાસ, ઉત્કર્ષ, અભ્યુદય, ચડતી, ઉત્થાન, પ્રગતિ
- **અટકળ** — અનુમાન, ધારણા

- **અજપાળ** ભરવાડ, અજપતિ
- **અશ્વ** ઘોડો, હય, તુરંગ, વાજી, સૈંધવ, તોખાર, ઘોટક
- **અજ્ઞ** અજાણ, અનભિજ્ઞ
- **અંજલિ** ખોબો, ખોબલો, પોશ, પસ
- **આત્મશ્લાઘા** સ્વપ્રશંસા, આપવખાણ, આત્મપ્રશંસા
- **આવક** ઉપજ, મળતર, નીપજ, પેદાશ
- **અધમ** નીચ, હલકું, હલકટ, હીણ, નરાધમ, નપાવટ
- **અનન્ય** અજોડ, બેનમૂન, અનેરું, અસાધારણ
- **ઇન્દ્ર** પુરંદર, સુરપતિ, દેવરાજ, શચિપતિ, શચીશ
- **કમળ** સરોજ, પંકજ, ઉત્પલ, અંબુજ, અરવિંદ, રાજીવ, શતદલ, નલિન, સરસિજ, વારિજ
- **કોમળ** મૃદુ, સુકુમાર, મુલાયમ, નાજુક, કુમળું
- **કામદેવ** મદન, માર, કંદર્પ, મન્મથ, પુષ્પધન્વા, અનંગ, પંચશર, રતિપતિ, કુસુમાયુધ
- **કામદાર** મજૂર, શ્રમજીવી, શ્રમિક, મજદૂર, કર્મી
- **કાપડ** વસ્ત્ર, વસન, અંબર, ચીર, કપડું
- **કિરણ** રશ્મિ, અંશુ, મરીચિ, કર
- **ક્રોધ** ગુસ્સો, રોષ, આક્રોશ, અમર્ષ
- **કિનારો** કાંઠો, આરો, ઘાટ, તીર, ઓવારો, તટ, તીર્થ, પાર
- **કબૂલ** મંજૂર, માન્ય, સ્વીકાર્ય, સ્વીકૃત
- **કાળું** કૃષ્ણ, શ્યામ, શ્યામલ, શામળું
- **કોયલ** કોકિલ, પિક, કોકિલા, વનપ્રિય, કાદંબરી, પરભૃતા
- **કાળ** સમય, વખત, જમાનો, વેળા, ટાણું, અવસર
- **કિલ્લો** દુર્ગ, કોટ
- **કુતૂહલ** જિજ્ઞાસા, ઉત્કંઠા, ઇન્તેજારી, તાલાવેલી
- **કુદરતી** પ્રાકૃતિક, સહજ, નૈસર્ગિક, સ્વાભાવિક
- **કૌશલ** દક્ષતા, પટુતા, પ્રાવીણ્ય, ચતુરાઈ, નિપુણતા
- **કામના** મનોરથ, અભિલાષા, આકાંક્ષા, અપેક્ષા, એષણા, લિપ્સા, વાંછના
- **કાયમ** સનાતન, શાશ્વત, ધ્રુવ, નિત્ય
- **કેફિયત** હકીકત, દાસ્તાન
- **કદંગું** બેડોળ, કદરૂપું, કુરૂપ
- **ક્રૂર** ઘાતકી, નિર્દય, નિષ્ઠુર, કઠોર
- **કાબૂ** અંકુશ, નિયંત્રણ, નિયમન
- **કર્મ** કાર્ય, ક્રિયા, પ્રવૃત્તિ, કામ
- **કીર્તિ** ખ્યાતિ, નામના, યશ, આબરૂ, પ્રતિષ્ઠા, ઈજ્જત, પત, વટ
- **કરાડ** ભેખડ
- **ઘી** ઘૃત, હવિ, સર્પિ, આજય, તૂપ
- **કપરું** અઘરું, કઠિન, મુશ્કેલ
- **કોલ** વચન, વાયદો
- **કંઠ** ગળું, ડોક, ગ્રીવા, ગરદન
- **કાળજી** ચીવટ, તકેદારી, સાવચેતી, સંભાળ
- **સિંહ** વનરાજ, શેર, સાવજ, કેશરી, મૃગેન્દ્ર
- **મોર** મયૂર, કલાપી, કલાધર, શ્રીખંડ, નીલકંઠ
- **ગણપતિ** ગજાનન, વિનાયક, લંબોદર, ગણેશ
- **ગરીબ** દીન, નિર્ધન, રંક, દરિદ્ર, કંગાલ, પામર, અકિંચન
- **ગૃહ** મકાન, ઘર, નિકેતન, સદન, આવાસ, ભવન, નિલય, ધામ, આલય, આગાર, નિવાસ સ્થાન
- **ગુલામી** પરાધીનતા, પરતંત્રતા, દાસતા
- **ગમગીન** ખિન્ન, ઉદાસ, શોકમગ્ન, દુઃખાર્ત
- **ગમાર** મૂઢ, બેવકૂફ, બોઘું
- **ગ્રંથ** પુસ્તક, ચોપડી, કિતાબ, પોથી
- **ગારુડી** મદારી, વાદીગર
- **ગહન** અકળ, ગૂઢ, રહસ્યમય
- **ગરિમા** મહત્તા, મોટાઈ, મોટપ, મોટાશ
- **ગુફા** ગુહા, કંદર, કંદરા, બખોલ, ગહવર, કુહર
- **ચમત્કાર** પરચો, પ્રભાવ, પરતો
- **ચંદ્ર** સુધાકર, મયંક, ઇન્દુ, સોમ, શશી, હિમાંશુ, શીતાંશુ, શશાંક, મયંક, નિશાકર
- **ચેતના** ચૈતન્ય, જીવનશક્તિ
- **ચારુતા** રમણીયતા, સુંદરતા, લાવણ્ય, લાલિત્ય, ખૂબસૂરતી
- **ચાંદની** ચંદ્રિકા, જ્યોત્સ્ના, કૌમુદી, ચંદ્રપ્રભા, ઇન્દુમતી, ચંદ્રજ્યોતિ
- **ચતુર** નિપુણ, પ્રવીણ, કુશલ, હોશિયાર, દક્ષ, અભિજ્ઞ
- **જંગ** યુદ્ધ, લડાઈ, ઝઘડો, સંગ્રામ, સમર, વિગ્રહ
- **વાદળ** અભ્ર, જલદ, મેઘ, ઘન, વારિદ, પર્જન્ય, નીરદ, અંબુદ
- **જગત** વિશ્વ, લોક, આલમ, દુનિયા, જહાં, જહાન, ખલક, ભુવન, જગ, સૃષ્ટિ, સંસાર

- જંગલ — અરણ્ય, વન, કાનન, વિપિન, રાન, કંતાર, ઝાડી, અટવિ
- જળ — સલિલ, પાણી, નીર, વારિ, અંબુ, તોય, આપ, ઉદક
- જોર — બળ, શક્તિ, તાકાત, જોમ, કૌવત, સામર્થ્ય
- પતાવટ — સમાધાન, સમજૂતી, મનમેળ, સુલેહ, સંધિ
- જિંદગી — જીવન, આયુષ્ય, આયખું, આવરદા, જીવતર
- જનક — પિતા, જન્મદાતા, તાત, બાપ
- જરઠ — વૃદ્ધ, ઘરડું, વયોવૃદ્ધ, વયાતીત, બુઝુર્ગ, બૂઢું
- જગતજનની — જગદંબા, દુર્ગા
- જડભરત — મૂર્ખ, અણસમજુ, ઠોઠ, ગમાર
- જોબન — જુવાની, યૌવન, યુવાની
- ઝાકળ — ઓસ, તુષાર, શબનમ
- ઝાડ — વૃક્ષ, તરુ, તરુવર, દ્રુમ, પાદપ
- ટોણો — મહેણું, મર્મવચન, ટોણ
- ડરપોક — ભીરુ, બીકણ, ડરકું
- તીર — બાણ, શર, સાયલ, સાયક, શલ્ય
- તળાવ — સર, સરોવર, કાસાહર, તટાગ, તડાગ, પોખર
- તંદુરસ્ત — સ્વસ્થ, નિરામય, નીરોગી
- તલવાર — ખડગ, તેગ, સમશેર, અસિ, સાયલ
- તોરો — કલગી, છોગું, શિરપેચ
- તિતિક્ષા — સહનશીલતા, ધૈર્ય, સહિષ્ણુતા
- તવંગર — ધનિક, શ્રીમંત, પૈસાદાર, અમીર, તાલેવાન, દોલતમંદ, ધનાઢ્ય
- તદ્દન — સાવ, બિલકુલ
- તરત — શીઘ્ર, ત્વરિત, જલદી
- તરજુમો — ભાષાંતર, અનુવાદ
- તૃષ્ણા — લાલસા, કામના, વાસના, લિપ્સા
- દુઃખ — કષ્ટ, સંકટ, આપદા, વિપત્તિ, આફત, વેદના, યાતના, પીડા, વ્યથા, દર્દ
- દોલત — પૈસો, ધન, સંપત્તિ, નાણું, પૂંજી, વિત્ત, દ્રવ્ય, મતા, જાયદાદ, જર, વસુલાત
- દુશ્મન — અરિ, રિપુ, શત્રુ, વૈરી, અમિત્ર
- દૈત્ય — દાનવ, અસુર, રાક્ષસ, નિશાચર, દનુજ
- દેવું — કરજ, ઋણ
- દીદાર — ચહેરો, સ્વરૂપ, સૂરત, મુખાકૃતિ
- દેહ — શરીર, કાયા, તન, વપુ, બદન, કલેવર, નિકાય, કોળિયું, જિસમ
- દિવસ — વાસર, અહન, દિન, દહાડો, દી
- દાદુર — દેડકો, મેડક, મેંડક
- દરિયો — સાગર, સમુદ્ર, સિંધુ, ઉદધિ, અબ્ધિ, રત્નાકર, જલધિ, સાયર, મહેરામણ
- દેદીપ્યમાન — દીપતું, ઝગમગતું, પ્રકાશમાન, જ્યોતિર્મય
- દિવ્ય — દૈવી, અલૌકિક, દેવતાઈ
- ધવલ — સફેદ, શ્વેત, શુક્લ, ધોળું, સિત
- ઘરેણું — ભૂષણ, દાગીના, જવેરાત, જણસ
- નમક — નિમક, લૂણ, મીઠું, સબરસ, લવણ
- ધજા — ધ્વજ, પતાકા, વાવટો, કેતન
- નેહ — સ્નેહ, પ્રેમ, અનુરાગ, પ્રીતિ, પ્યાર
- નિગૂઢ — ગુપ્ત, અગમ્ય, ગૂઢ
- નિસ્તબ્ધ — નિશ્ચેષ્ટ, સ્થિર, જડ, અચેતન
- નજીક — નિકટ, સમીપ, પાસે, નજદીક
- નિયંત્રણ — અંકુશ, નિયમન
- નદી — સ્રોતસ્વિની, નિર્ઝરણી, સરિતા, તટિની, નિમ્નગા, આપગા, શૈવલિની, પયસ્વિની
- નાજુક — કોમળ, મુલાયમ, કુમળું, મૃદુ
- નાણું — સંપત્તિ, દ્રવ્ય, પૈસો, જર
- નવું — નવીન, નૂતન, નવલું, અભિનવ, નૌતમ, નવ્ય
- નોકર — ચાકર, દાસ, પરિચારક, સેવક, અનુચર
- નમસ્કાર — નમન, પ્રણામ, સલામ, અભિવાદન, વંદન, પ્રણિપાત
- નિશા — રજની, રાત્રિ, શર્વરી, યામિની, વિભાવરી, ક્ષપા, તમિસ્રા, રાત
- પર્વત — ગિરિ, પહાડ, ડુંગર, શૈલ, અચલ, ભૂધર, નગ, ધરાધર, ક્ષમાધર, અદ્રિ
- પ્રભાત — પરોઢ, અરુણોદય, પો, પ્રાતઃકાલ, સવાર, ભોર, મળસકું
- પંથ — રસ્તો, માર્ગ, રાહ, વાટ, પથ
- પવિત્ર — પાવન, શુચિ, શુદ્ધ, પાક
- પ્રકાશ — તેજ, પ્રભા, આભા, દ્યુતિ, અજવાળું, દીપ્તિ, ઉજાસ, રોશની
- પડતી — પતન, હાર, પરાજય, પીછેહઠ, પરાભવ

- ☞ પરિમલ — સુગંધ, સૌરભ, સુવાસ, ફોરમ, મહેક, સુરભિ, સોડમ
- ☞ પંક્તિ — હાર, હરોળ, ઓળ
- ☞ પ્રતીતિ — ખાતરી, વિશ્વાસ, ભરોસો, યકીન
- ☞ પ્રમાણભૂત — વિશ્વાસપાત્ર, આધારભૂત
- ☞ પતંગ — કનકવો, કંકૂડો
- ☞ પથ્થર — પાષાણ, શિલા, પાણો, પથરો, પરારુક, ઢેખાળો
- ☞ પુત્ર — તય, સુત, દીકરો, આત્મજ, તનુજ, અંગજ, વંશજ
- ☞ પંખી — વિહગ, ખગ, પક્ષી, પંખીડું, વિહંગ, દ્વિજ, શકુન, ખેચર
- ☞ પ્રપંચ — છળ, કપટ, દગો, છદ્મ
- ☞ પ્રણાલિકા — પરંપરા, રૂઢિ, રિવાજ, પ્રણાલી, ધારો
- ☞ પ્રતિકૂળ — ઊલટું, વિપરીત, વિરોધી, અવળું
- ☞ પ્રાર્થના — બંદગી, ઈબાદત, નમાજ, પૂજા
- ☞ પશુ — ઢોર, જાનવર, તૃણચર, પ્રાણી
- ☞ પ્રયત્ન — કોશિશ, પ્રયાસ, યત્ન
- ☞ પરાધીનતા — પરતંત્રતા, ગુલામી, તાબેદારી
- ☞ પ્રતિકાર — વિરોધ, સામનો, બાકરી
- ☞ પતિ — કંથ, ભરથાર, ધણી, સ્વામી, નાથ, ધવ, ભર્તા, વલ્લભ, પ્રતિમ, પ્રાણપતિ
- ☞ ડુંગળી — કાંદો, રાજગરી
- – પુર — નગર, નગરી, પુરી, શહેર
- ☞ પત્ની — ભાર્યા, અર્ધાંગના, વલ્લભા, વધૂ, વહુ, શ્રીમતી, ગૃહલક્ષ્મી
- ☞ પંડિત — ધીમાન, પ્રજ્ઞ, વિદ્વાન, બુધ, કોવિદ, દક્ષ, મનીષી, બુદ્ધિમાન
- ☞ પાર્વતી — ઉમા, ગૌરી, શૈલસુતા, ગિરિજા, ઉમા, હેમવતી
- ☞ પાન — પત્ર, પર્ણ, પાંદડું, પલ્લવ, કિસલય
- ☞ પહેલ — આરંભ, પ્રારંભ, શરૂઆત
- ☞ પ્રત્યક્ષ — રૂબરૂ, સમક્ષ, મોઢામોઢ, નજરોનજર, સંમુખ
- ☞ પુરાતન — પ્રાચીન, પુરાણું, જૂનું, જીર્ણ, જર્જરિત
- ☞ પુત્રી — તનયા, દુહિતા, તનુજા, દીકરી, આત્મજા, સુતા, અંગજા, બેટી
- ☞ મિત્ર — ભેરુ, સાથી, ભાઈબંધ, દોસ્ત, સખા, સહચર, સુહૃદ, અજીજ
- ☞ મિજાજ — સ્વભાવ, પ્રકૃતિ, તાસીર
- ☞ મૃગ — હરણ, સારંગ, કુરંગ, મૃગલું, હરિણ
- ☞ માણસ — માનવ, મનુજ, માનુષ, આદમી, ઈસમ, જન
- ☞ માતા — જનની, જનેતા, મા, માવડી, જન્મદાત્રી
- ☞ મુસાફર — પથિક, પંથી, રાહદારી, વટેમાર્ગુ, પ્રવાસી, યાત્રિક, રાહી, સફરી
- ☞ મુખ — વદન, ચહેરો, દીદાર, મોં, આનન, વકત્ર
- ☞ મજલ — અંતર, છેટું
- ☞ મંજિલ — મકાન, મુકામ, પડાવ, ઉતારો
- ☞ મહેલ — રાજગૃહ, પ્રાસાદ, રાજભવન, રાજમંદિર
- ☞ મોહિની — આકર્ષણ, ખેંચાણ, ભૂરકી
- ☞ મોજું — ઊર્મિ, વીચિ, તરંગ
- ☞ મગરૂર — ગર્વિષ્ઠ, અભિમાની, ઘમંડી
- ☞ માન — આબરૂ, પ્રતિષ્ઠા, સન્માન
- ☞ મેહુલો — મેઘ, વર્ષા, વરસાદ, મેહ, વૃષ્ટિ, પર્જન્ય
- ☞ યશ — કીર્તિ, નામના, ખ્યાતિ, પ્રસિદ્ધિ
- ☞ બહેન — ભગિની, સહોદરા, વીરી, સ્વસા
- ☞ તારો — તારક, તારલિયો, સિતારો, ઉડુ
- ☞ રાજા — રાજન, નરેશ, નરેન્દ્ર, ભૂપ, ભૂપતિ, નૃપતિ, ભૂપાલ, મહીપતિ, નરપતિ, મહારાજા
- ☞ રસ — આસવ, અર્ક
- ☞ રિક્તતા — શૂન્યતા, ખાલીપણું, ખાલીપો, શૂન્યાવકાશ
- ☞ દુષ્ટ — નીચ, અધમ, કુટિલ, ધૂર્ત
- ☞ રુદન — રોદણું, વિલાપ, કંદન, આક્રંદ
- ☞ રજ — ધૂળ, કણ
- ☞ ભૂલ — વાંક, ગુનો, ચૂક, દોષ, ખામી, ક્ષતિ, ગલતી, કસૂર, ત્રુટિ
- ☞ ભયંકર — ઘોર, ભીષણ, ભીષ્મ, દારુણ્ય, ભીમ
- ☞ ભમરો — અલિ, ભ્રમર, ભૃંગ, મધુકર, મધુપ, દ્વિરેફ
- ☞ ભગવાન — ઈશ્વર, પ્રભુ, હરિ, પરમેશ્વર, પરમાત્મા, વિભુ, ઈશ, અંતર્યામી
- ☞ ભાગ્ય — કિસ્મત, નસીબ, તકદીર, દૈવ, પ્રારબ્ધ, નિયતિ, વિધાતા
- ☞ દોરડું — રજ્જુ, રાંઢવું, રાશ, રશના
- ☞ ભ્રમ — સંદેહ, ભ્રાન્તિ
- ☞ મસ્તક — શિર, માથું, શીશ, શીર્ષ
- ☞ સમૂહ — વૃંદ, સમુદાય, ટોળું, ગણ

- મધુ — મિષ્ટ, ગળ્યું, મધુર
- ફૂલ — કુસુમ, સુમન, પુષ્પ, પ્રસૂન, સુમ, ગુલ, બકુલ, ફૂલડું
- બાગ — વાડી, વાટિકા, બગીચો, ઉદ્યાન, ઉપવન
- બક્ષિસ — ભેટ, ઉપહાર, ઈનામ, પુરસ્કાર, નજરાણું
- બ્રહ્મા — વિધાતા, પ્રજાપતિ, પિતામહ, સ્રષ્ટા, ચતુર્મુખ
- બાળક — શિશુ, અર્ભક, શાવક, બચ્ચું, અપત્ય, બાળ
- બિસ્તર — બિછાનું, પથારી
- બલા — આફત, મુસીબત
- બાંધવ — ભાઈ, સહોદર, ભ્રાતા, બાંધવ, ભ્રાતૃ
- બુંદ — ટીપું, છાંટો
- વસ્ત્ર — વસન, પટ, કાપડ, અંબર, પરિધાન
- વીરતા — શૌર્ય, શૂરાતન, પરાક્રમ, બહાદુરી
- શિવ — શંભુ, શંકર, રુદ્ર, ઉમાપતિ, ભૂતનાથ
- સૂર્ય — સૂરજ, રવિ, સવિતા, ભાસ્કર, આદિત્ય, દિવાકર, ભાનુ, અંશુમાન
- વાનર — વાંદરો, શાખામૃગ, કપિ, મર્કટ, લંગૂર
- સરસ્વતી — વાગીશા, વાગ્દેવી, ભારતી, વીણાધારિણી
- વાઘ — શાર્દૂલ, વ્યાઘ્ર, શેર
- શહેર — પુર, પુરી, નગર, નગરી
- સફેદ — શ્વેત, ધવલ, શુક્લ, ધોળું, ઊજળું, સિત, શુભ્ર
- સાપ — અહિ, ભુજંગ, સર્પ, નાગ, વિષધર, પન્નગ
- સુંદર — કાન્ત, રૂપાળું, ચારુ, નમણું, મનોરમ, મનોહર, મોહક, કમનીય, રમણીય
- સોનું — હેમ, કનક, હિરણ્ય, સુવર્ણ, કંચન, કુંદન
- ધ્યેય — ઉદ્દેશ, લક્ષ્ય, હેતુ, પ્રયોજન, આશય
- સ્ત્રી — વનિતા, અબળા, વામા, નારી, ઓરત, મહિલા, કામિની, ભામિની, રમણી
- હાથી — ગજ, વારણ, કુંજર, દ્વિપ, હસ્તી, માતંગ, કરી

♦ આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય સમાનાર્થી શબ્દ પસંદ કરો.

દીકરો	(અ) તનુજા	(બ) સુત	(ક) તનયા	(ડ) વારસ
સુહૃદ	(અ) સખા	(બ) સ્વજન	(ક) સહાધ્યાયી	(ડ) સંબંધી
ગિરિજા	(અ) સરસ્વતી	(બ) લક્ષ્મી	(ક) પાર્વતી	(ડ) દેવી
ધીમાન	(અ) શ્રીમાન	(બ) સન્માન	(ક) કોવિદ	(ડ) પ્રજ્ઞાચક્ષુ
વલ્લભ	(અ) પ્રીતમ	(બ) ધવ	(ક) પ્રિયા	(ડ) ભગવાન
રાહી	(અ) હમદર્દ	(બ) પંથ	(ક) સફરી	(ડ) માર્ગ
તકદીર	(અ) દૈવ	(બ) ચહેરો	(ક) ઓજસ	(ડ) તકરાર
ગજ	(અ) દ્વીપ	(બ) ટાપુ	(ક) દ્વિપ	(ડ) માપ
હેમ	(અ) કુંદન	(બ) હિમાલય	(ક) શીત	(ડ) ઠંડું
શિશુ	(અ) અપત્ય	(બ) શૈશવ	(ક) નાનું	(ડ) સસલું
રિપુ	(અ) વપુ	(બ) રાતું	(ક) અરિ	(ડ) અજાતશત્રુ
રત્નાકર	(અ) રત્નો	(બ) સિંધુ	(ક) અમાપ	(ડ) ધરણી
બદન	(અ) બદબૂ	(બ) તન	(ક) પાર્થિવ	(ડ) સંકુચિત
વિત્ત	(અ) વિપદા	(બ) ઘરેણાં	(ક) નાણું	(ડ) નજરાણું
જરઠ	(અ) બળદ	(બ) આખલો	(ક) જઠરાગ્નિ	(ડ) વૃદ્ધ
કૌવત	(અ) બળ	(બ) શરીર	(ક) શૂરવીર	(ડ) ખમીરવંતું
આલમ	(અ) અજાણ્યું	(બ) દુનિયા	(ક) પાક	(ડ) જાદુ
કલાપી	(અ) કવિ	(બ) કારીગર	(ક) મયૂર	(ડ) કોયલ
પુષ્પધન્વા	(અ) પુષ્પ	(બ) ધનુષ્ય	(ક) કામદેવ	(ડ) કામણ
શૂળ	(અ) હથિયાર	(બ) ત્રિશૂળ	(ક) કાંટો	(ડ) શંકર

સનાતન	(અ) પુરાતન	(બ) શાશ્વત	(ક) અદ્યતન	(ડ) અર્વાચીન
શાવક	(અ) સિંહ	(બ) પાવક	(ક) શ્રાવક	(ડ) બચ્ચું
રજની	(અ) વિભાવરી	(બ) ચાંદની	(ક) જ્યોત્સના	(ડ) શબરી
પુર	(અ) રેલ	(બ) વરસાદ	(ક) નગર	(ડ) ખંડેર
દ્વિપ	(અ) ટાપુ	(બ) બેટ	(ક) વ્યાપ	(ડ) હાથી
વત્સ	(અ) વાછરડું	(બ) વહાલું	(ક) ભાઈ	(ડ) મત્સ્ય
વપુ	(અ) વિપુલ	(બ) વધૂ	(ક) દેહ	(ડ) વિશેષ
દ્વિરેફ	(અ) ગુંજન	(બ) લેખક	(ક) રેફ	(ડ) મધુકર
ભવન	(અ) ગૃહ	(બ) પૃથ્વી	(ક) ભંગાર	(ડ) ભવસાગર
શોણિત	(અ) લાલ	(બ) સુધિર	(ક) રક્ત	(ડ) નદી
માર્તંડ	(અ) ચંદ્ર	(બ) સાગર	(ક) મહાદેવ	(ડ) દિવાકર
પર્જન્ય	(અ) શંખ	(બ) વૃષ્ટિ	(ક) વીજળી	(ડ) વાવાઝોડું
હેવાતન	(અ) રંડાપો	(બ) હસ્તી	(ક) સૌભાગ્ય	(ડ) વૈધવ્ય
સ્નિગ્ધ	(અ) લીસું	(બ) સ્નેહાળ	(ક) ભીનું	(ડ) સ્નાયુ
વ્યાધ	(અ) વાઘ	(બ) પારધિ	(ક) ઉપાધિ	(ડ) રોગ
ફસલ	(અ) પાક	(બ) ફળદ્રુપ	(ક) ફળાઉ	(ડ) ફળદાયી
આશા	(અ) છોકરી	(બ) મનોરથ	(ક) આશરો	(ડ) દિલાસો
મહેરામણ	(અ) માનવ સમુદાય	(બ) કીડિયારું	(ક) ઉદધિ	(ડ) સૃષ્ટિ
તાત	(અ) ખેડૂત	(બ) પિતા	(ક) પૃથ્વી	(ડ) આકાશ
અખિલ	(અ) નયન	(બ) નિખિલ	(ક) સલિલ	(ડ) સઘળું
પંક્તિ	(અ) હાર	(બ) કાવ્ય	(ક) તેજ	(ડ) મકાન
વિસ્મય	(અ) સમય	(બ) સહજ	(ક) અચરજ	(ડ) વિમાસણ
છળ	(અ) કંટક	(બ) પ્રપંચ	(ક) ગાઢ	(ડ) શૂળ
સગડ	(અ) પાર્થ	(બ) નીચ	(ક) સગવડ	(ડ) બાતમી
વૈદેહી	(અ) દેહધારી	(બ) કેસરી	(ક) સુગંધ	(ડ) સીતા
પિનાકિન	(અ) બ્રહ્મા	(બ) શિવ	(ક) ગુરુ	(ડ) ધનુર્ધારી
પન્નગ	(અ) દોરડું	(બ) સિત	(ક) સાપ	(ડ) નંગ
ચારુ	(અ) મનોહર	(બ) સુવાસિત	(ક) મૃદુભાષી	(ડ) નાજુક
લિફાફો	(અ) વકીલાત	(બ) કાગળ	(ક) પરબીડિયું	(ડ) ઈજાફો
ભગિની	(અ) બંધુ	(બ) સાધ્વી	(ક) બહેન	(ડ) ભાગ્યશાળી
દીન	(અ) દિવસ	(બ) સૂર્ય	(ક) તવંગર	(ડ) નિર્ધન
દાયજો	(અ) પિતૃધન	(બ) સ્ત્રીધન	(ક) શ્વસુરધન	(ડ) મૂડી
તંગી	(અ) તેજી	(બ) નફો	(ક) અછત	(ડ) તાણ
સંમતિ	(અ) સૂચન	(બ) સમ્માન	(ક) અનુમતિ	(ડ) અનુભવ
ખ્વાબ	(અ) દિવાસ્વપ્ન	(બ) સપના	(ક) અરમાન	(ડ) સ્વપ્ન
દહેશત	(અ) આશંકા	(બ) હાહાકાર	(ક) ભય	(ડ) ત્રાસ

દીદાર	(અ) મસ્તક	(બ) દેડકો	(ક) ચહેરો	(ડ) હાવભાવ
સિત	(અ) ઠંડું	(બ) બરફ	(ક) શુભ્ર	(ડ) અશ્વેત
પરિધાન	(અ) ધાન્ય	(બ) ઉપહાર	(ક) અંતર્ધ્યાન	(ડ) વસ્ત્ર
ઉપવન	(અ) જંગલ	(બ) હરિયાળી	(ક) ઉદ્યાન	(ડ) વૃક્ષ
નજરાણું	(અ) બક્ષિસ	(બ) બિરાદર	(ક) નજર	(ડ) કાજળ
વૃંદ	(અ) મૃદંગ	(બ) મૃગ	(ક) વાજિંત્ર	(ડ) સમુદાય
દારુણ	(અ) નશો	(બ) દીન	(ક) ભયંકર	(ડ) વરુણ
ઇસમ	(અ) ઇલમ	(બ) સહોદર	(ક) વટેમાર્ગુ	(ડ) માણસ
કુરંગ	(અ) મૃગ	(બ) દુર્ગંધ	(ક) હાથી	(ડ) ઘોડો
તનયા	(અ) શારીરિક	(બ) કાયા	(ક) પુત્રી	(ડ) બહેન
કિસલય	(અ) પાંદડું	(બ) પતંગિયું	(ક) પારેવું	(ડ) જંતુ
શિલા	(અ) ચારિત્ર્યવાન	(બ) સંસ્કારી	(ક) પહાણો	(ડ) સુશીલ
પરિમલ	(અ) સુઘડ	(બ) સુંદર	(ક) ફોરમ	(ડ) નિર્મળ
દ્યુતિ	(અ) કીર્તિ	(બ) ઘી	(ક) દિવ્ય	(ડ) ઉજાસ
મારુત	(અ) હનુમાન	(બ) વાયુ	(ક) પર્વત	(ડ) મેરુ
નિર્ઝરણી	(અ) નદી	(બ) સરોવર	(ક) ઝરણું	(ડ) પાણી
રાજીવ	(અ) નેતા	(બ) રાજીપો	(ક) પ્રસન્ન	(ડ) ઉત્પલ
અભ્યુદય	(અ) ઉત્થાન	(બ) અધોગતિ	(ક) અરુણોદય	(ડ) ઉજાસ
કાળધર્મ	(અ) ત્રિકાળજ્ઞાની	(બ) દેહાંત	(ક) અંત	(ડ) સમયસર
પરવશ	(અ) લાચાર	(બ) પરદેશવાસી	(ક) કાબૂ	(ડ) બેઅંકુશ
ઉપકાર	(અ) પાડ	(બ) ઉપહાસ	(ક) પરવૃત્તિ	(ડ) અપકાર
કામના	(અ) વાસના	(બ) અરમાન	(ક) હોંશ	(ડ) લાગણી
અવની	(અ) મહી	(બ) વસુધા	(ક) વિશ્વંભરા	(ડ) સૃષ્ટિ
અરજ	(અ) અરજી	(બ) વિજ્ઞપ્તિ	(ક) અનુનય	(ડ) વિનવણી
ખ્યાતિ	(અ) નામના	(બ) જાણીતું	(ક) નામચીન	(ડ) આબરુ
નિકેતન	(અ) આશરો	(બ) ભવન	(ક) સદન	(ડ) વિશ્વ
ચન્દ્ર	(અ) દિવાકર	(બ) શીતળ	(ક) સોમ	(ડ) શીત
કૌમુદી	(અ) કમળ	(બ) જ્યોત્સ્ના	(ક) કોમલાંગી	(ડ) પોયણું
અરણ્ય	(અ) જંગલી	(બ) કાનન	(ક) વગડો	(ડ) ઉપવન
વારિ	(અ) સલિલ	(બ) પાણિ	(ક) મેઘ	(ડ) વૃષ્ટિ
તટ	(અ) ખોટ	(બ) ઘાટ	(ક) તૂટેલું	(ડ) પક્ષપાતરહિત
અસુર	(અ) દનુજ	(બ) બેસૂરું	(ક) આસુરી	(ડ) દિવ્ય
દાસ	(અ) ભક્ત	(બ) ચાકર	(ક) નિર્ધન	(ડ) રંક
ગિરિ	(અ) શંકર	(બ) ટોચ	(ક) અચલ	(ડ) ધરણી
તળાવ	(અ) સાયલ	(બ) કાસાર	(ક) આરો	(ડ) ખાબોચિયું
અનિલ	(અ) અનલ	(બ) વાયુ	(ક) લહેરી	(ડ) હવા

☞ અહર્નિશ	(અ) સવાર - સાંજ	(બ) દરરોજ	(ક) સર્વકાર	(ડ) દિનરાત
☞ ખગ	(અ) પંખી	(બ) આકાશ	(ક) ખડગ	(ડ) પાંખો
☞ ઉત્તરીય	(અ) ઉત્તરક્રિયા	(બ) ઉત્તરદાયિત્વ	(ક) ઉપવસ્ત્ર	(ડ) ખેસ
☞ નશ્વર	(અ) ઈશ્વર	(બ) શાશ્વત	(ક) સાક્ષર	(ડ) નાશવંત
☞ સુમન	(અ) કુસુમ	(બ) ડાળી	(ક) વસંત	(ડ) સુવાસ
☞ સાક્ષી	(અ) કોર્ટ	(બ) સમન્સ	(ક) ગવાહી	(ડ) શાખ
☞ સાવજ	(અ) અવાજ	(બ) સિંહ	(ક) સાવધ	(ડ) સહજ
☞ મત્સર	(અ) અદેખાઈ	(બ) મચ્છર	(ક) મુત્સદ્દી	(ડ) માછીમાર

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

1. નીચેના પૈકી કયો શબ્દ 'પવન'નો સમાનાર્થી નથી ?
(A) માતરિશ્વા (B) અનિલ
(C) સમીર (D) અબ્દિ

2. 'ભાનુ' શબ્દનો સમાનાર્થી દર્શાવો.
(A) મૃગાંક (B) માર્તંડ
(C) શશાંક (D) મયંક

3. નીચેનામાંથી કયો શબ્દ 'તીર'નો સમાનાર્થી નથી ?
(A) ઈષુ (B) શિલિમુખ
(C) શર (D) પણછ

4. પંખી માટેનો સમાનાર્થી શબ્દ દર્શાવો.
(A) જલજ (B) નીરજ
(C) પંકજ (D) અંડજ

5. નીચેના પૈકી કયો શબ્દ 'આકાશ'નો પર્યાયવાચી નથી ?
(A) વ્યોમ (B) ગગન
(C) અંતરિક્ષ (D) ધૂમકેતુ

6. નીચેના શબ્દમાંથી 'અસૂયા'નો પર્યાયવાચી શબ્દ જણાવો.
(A) બદલો (B) શત્રુતા
(C) દ્વેષ (D) ઈર્ષ્યા

7. નીચેના શબ્દોમાંથી કયો શબ્દ 'ચંદ્ર'નો સમાનાર્થી નથી.
(A) સુધાકર (B) શશી
(C) ભાસ્કર (D) મયંક

8. કયો શબ્દ 'અનુપમ'નો સમાનાર્થી છે ?
(A) ગર્વ (B) અપૂર્વ
(C) મદ (D) આખું

9. 'રૂઢિ'નો સમાનાર્થી શબ્દ એટલે.....
(A) સ્થાપિત (B) મક્કમ
(C) પરંપરા (D) જડ

10. 'કરાલ' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ કયો છે ?
(A) ભયંકર (B) ઘનઘોર
(C) ગાઢ (D) ઘેરું

11. સમાનાર્થી શબ્દ આપો - કિંશુક
(A) વડ (B) ગુલમોર
(C) કમળ (D) કેસુડો

12. સમાનાર્થી શબ્દો આપો - ઈન્દ્ર
(A) માહીર (B) મયંક
(C) સુવાસવ (D) વાસવ

13. પર્યાયનાં જોડકાંમાંથી અયોગ્ય શોધો.
(A) પિયક્કડ - શરાબી (B) રવિ - સૂર્ય
(C) જવાર - ભાટા (D) ઈબાદત - પૂજા

14. સમાનાર્થી શબ્દોની જોડમાંથી અયોગ્ય શોધો.
(A) ગરલ - વિષ, ઝેર (B) હરણ - મૃગ, સારંગ
(C) તોખાર-ગજ, હાથી (D) તાસીર-પ્રકૃતિ, સ્વભાવ

15. કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી તે જણાવો. 'કથળવું'
(A) વણસવું (B) ખરાબ થવું
(C) બગડવું (D) વખોડવું

16. સુધાકરનો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો.
(A) સૂર્ય (B) તારા
(C) ચંદ્ર (D) વીજળી

17. કયું સમાનાર્થી જોડકું ખોટું છે ?

(A) અતીત - ભૂતકાળ (B) સંગતિ - સહવાસ
(C) દુર્ધર્ષ-કોમળતા (D) સંગતિ - સહવાસ

18. કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.

(A) કુહર (B) ભેખડ
(C) ગુફા (D) બખોલ

19. ખાડો ખોદે તે પડેની સમાનાર્થી કહેવત જણાવો.

(A) કરે જગલો, ને ભોગવે ભગલો.
(B) હાથનાં કર્યાં હૈયે વાગ્યાં.
(C) પાડાના વાંકે પખાલીને ડામ.
(D) આપમૂઆ વિના સ્વર્ગે ન જવાય.

20. નીચેના પૈકી કયો શબ્દ પાણીનો પર્યાય નથી ?

(A) અંબુ (B) સલિલ
(C) સરસી (D) ઉદક

21. નીચેનામાંથી કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી ?

(A) પરોણો (B) મહેમાન
(C) અતિથિ (D) યજમાન

22. નીચેનામાંથી 'ખોળો' શબ્દનો પર્યાય શોધો.

(A) ઉછંગ (B) ખોબો
(C) ઉદક (D) સલિલ

23. 'અમૃત' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ આપો.

(A) ભૂખ (B) તરસ
(C) તરત (D) સુધા

24. નીચેનામાંથી કયો શબ્દ અવાજનો સમાનાર્થી નથી ?

(A) અનિલ (B) નાદ
(C) સ્વર (D) નિનાદ

25. અધમનો સમાનાર્થી ..... છે.

(A) ઉપજ (B) હીણ
(C) પેદાશ (D) હકૂમત

26. 'મત્સર' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ ..... છે ?

(A) અદેખાઈ (B) મચ્છર
(C) સાક્ષર (D) મુત્સદી

27. સમાનાર્થી શબ્દ લખો : મુખ

(A) આનન (B) પાવન
(C) સાવન (D) કાનન

28. સમાનાર્થી શબ્દ લખો : પૃથ્વી

(A) ઉષ્મા (B) ઉર્વી
(C) ઉલ્કા (D) ઉર્વશી

29. 'લોહી' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ આપો.

(A) શર્વરી (B) શેણીત
(C) શોણિત (D) રજની

30. સમાનાર્થી શબ્દ લખો : 'અનુજ્ઞા'

(A) હુકમ (B) આજ્ઞા
(C) અવજ્ઞા (D) પરવાનગી

31. સમાનાર્થી શબ્દ લખો : 'રિપુ'

(A) મિત્ર (B) અરિ
(C) રાક્ષસ (D) સીધું

32. નીચેના શબ્દોનો સમાનાર્થી શબ્દ શોધો. 'પશ્ચાત્તાપ'

(A) પસ્તાવો (B) પમરાટ
(C) પાંડવ (D) તાપ

33. 'નિનાદ'નો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો.

(A) નિષ્યંદ (B) ધ્વનિ
(C) સૂર (D) નિરાંત

34. 'અક્ષ' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ આપો.

(A) વદન (B) વર્ગ
(C) ચક્ષુ (D) હસ્ત

35. નીચેના પૈકી કયું જોડકું સમાનાર્થી શબ્દ દર્શાવતું નથી ?

(A) દ્યૌ - આકાશ (B) સૂર્ય - સવિતા
(C) નિશા - શર્વરી (D) વાસન - વસ્ત્ર

36. નીચેનામાંથી કયો શબ્દ 'પાવક' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ છે ?

(A) પવન (B) પાવન
(C) સમીર (D) અગ્નિ

37. નીચેની પૈકી કયું શબ્દ જોડકું સમાનાર્થી શબ્દ દર્શાવે છે ?

(A) હય - હાથી (B) શરટ - કાગડો
(C) વિયતિ - બ્રહ્મા (D) વૃંદા - તુલસી

38. સમાનાર્થી શબ્દ આપો : ધરતી

(A) પ્રથમી (B) વિપિન
(C) વાલુકા (D) સવિતા

39. 'છાક' શબ્દનો સમાનાર્થી

(A) ફર્ક (B) શાકભાજી
(C) કેફ (D) થાક

40. કયો શબ્દ 'અરવિંદ'નો સમાનાર્થી નથી ?
(A) કમલેશ (B) પદ્મ
(C) સરોજ (D) પંકજ

41. કયું જોડકું સમાનાર્થી શબ્દ દર્શાવતું નથી ?
(A) દર્ભ-ઘાસ (B) ગિરા-વાણી
(C) કચૂડો-હીંચકો (D) કૃપણ - કંજૂસ

42. નીચેના સમાનાર્થી શબ્દોમાં કઈ જોડ સાચી નથી ?
(A) સહવાસ-વિશ્વાસ (B) સંક્રાંતિ-સંધિકાળ
(C) લોચન-નયન (D) ભોરિંગ - નાગ

43. નીચેનામાંથી 'વારિ' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ કયો છે ?
(A) પાણી (B) ઘોડો
(C) પાણિ (D) સરોવર

44. કયું સમાનાર્થી જોડકું સાચું છે ?
(A) શિશુ - શૈશવ (B) ઉદાર - કંજૂસ
(C) એક-એકતા (D) ફણગો - અંકુર

45. 'લોચન' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ આપો.
(A) આંખ (B) નાક
(C) કપાળ (D) લોલક

46. 'ભીતિ' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ કયો છે ?
(A) શત્રુ (B) ડર
(C) દુશ્મની (D) ભીંત

47. આપેલ શબ્દ માટે વિકલ્પોમાંથી સમાનાર્થી શબ્દ શોધો - 'મુક્તા'
(A) માછલી (B) માયાળુ
(C) મોતી (D) માઝા

48. 'દામિની' શબ્દનો સમાનાર્થી જણાવો.
(A) ચમકારો (B) દમવું
(C) વીજળી (D) ઝબકારો

49. સમાનાર્થી શબ્દ લખો : ઓશ
(A) મૃગજળ (B) છાતી
(C) ઝાકળ (D) કઠોળ

50. 'મૃગાંક' - સમાનાર્થી જણાવો.
(A) પ્રસૂન (B) ઇન્દુ
(C) ભાનુ (D) અંબુ

51. 'સ્તુતિ' - સમાનાર્થી લખો.
(A) વખાણ (B) શ્રુતિ
(C) નિંદા (D) કૂથલી

52. કયો શબ્દ પવનનો સમાનાર્થી નથી ?
(A) સમીર (B) વાયુ
(C) મરુત (D) અનલ

53. 'ભોરિંગ' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ શોધો.
(A) ભોગળો (B) ભંફોડી
(C) નાગ (D) રીંગણ

54. 'પતીજ' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ લખો.
(A) ભરોસો (B) પતન
(C) પ્રમાણ (D) પોકાર

55. 'દુહિતા' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ કયો છે ?
(A) દીકરી (B) પૌત્રી
(C) વહુ (D) દોહિત્રી

56. નીચેનામાંથી કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી ?
(A) પ્રતિઘોષ (B)પ્રતિધ્વનિ
(C) પડઘો (D) ધ્વનિ

57. સમાનાર્થી શબ્દ આપો : 'દ્વિરેફ'
(A) મધમાખી (B) માખી
(C) ભમરો (D) કરોળિયો

58. નીચેના પૈકી 'પૃથ્વી' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ કયો નથી ?
(A) તનુજા (B) મહી
(C) મેદિની (D) ક્ષિતિ

59. નીચેનામાંથી કયું સમાનાર્થી જોડકું ખોટું છે ?
(A) બળદ - સુરભિસુત - આખલો
(B) ભોરિંગ - વાસુકી - સર્પ
(C) હાથી - ગજ - હસ્તિ
(D) શાર્દૂલ - મહિષી - મર્કટ

60. 'ઉછંગ' શબ્દનો સાચો પર્યાય લખો.
(A) પુષ્કળ (B) ખોળો
(C) લવાડી (D) મૃદુલ

61. 'યાજ્ઞસેની' શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ લખો.
(A) યક્ષિણી (B) દ્રૌપદી
(C) જકકલાદેવી (D) મૃણાલવતી

62. આપેલ શબ્દ માટે વિકલ્પોમાંથી સમાનાર્થી શબ્દ શોધો - 'કાનન'
(A) વન (B) કુમળું
(C) કાજળ (D) કર્મ

63. આપેલ શબ્દ માટે વિકલ્પોમાંથી સમાનાર્થી શબ્દ શોધો - 'તટ'
(A) તૂટ (B) કાંઠો
(C) ટાણું (D) ઝટ

64. નીચેના પૈકી વાસવ શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ ક્યો છે ?
(A) મદિરા (B) ઝાકળ
(C) પહોર (D) ઈન્દ્ર

65. આપેલ શબ્દ માટે વિકલ્પોમાંથી સમાનાર્થી શબ્દ શોધો : ઘોડો
(A) તોખાર (B) ગદર્ભ
(C) ખર (D) અજ

66. સમાનાર્થી શબ્દોની કઈ જોડ ખોટી છે તે શોધો.
(A) વાસ - સાથ (B) કપટી - ઠગારું
(C) ચૂવું - ટપકવું (D) લાડલી - વહાલી

67. નીચે આપેલ શબ્દોમાંથી કયો શબ્દ 'પાણી' શબ્દનો પર્યાય નથી ?
(A) વારિ (B) નીર
(C) જળ (D) પાણિ

68. નીચેનામાંથી ક્યો શબ્દ અલગ પડે છે ?
(A) નવાઈ (B) આશ્ચર્ય
(C) વિસ્મય (D) પ્રસન્નતા

69. 'સંધ્યા' શબ્દને બદલે ક્યો શબ્દ વાપરી શકાય ?
(A) સવાર (B) સાંજ
(C) પરોઢ (D) મળસ્કું

70. 'ખૂબ જ પૂછ પૂછ કરનાર' માટે ક્યો શબ્દ વાપરી શકાય ?
(A) લવારો (B) પડપૂછિયો
(C) લપલપિયો (D) બડબડિયો

71. 'નિશા' શબ્દનો અર્થ થાય છે -
(A) નાનું (B) નિરાંત
(C) નિશાની (D) રાત

72. નીચેનામાંથી કઈ જોડ ખોટી છે ?
(A) આક્કા = મોટી બહેન (B) દ્વિપ = બેટ
(C) આખું = પૂરેપૂરું (D) તમામ

73. સમાનાર્થીની કઈ જોડ સાચી નથી ?
(A) લહેજત = સ્વાદ (B) સામર્થ્ય = અક્ષમતા
(C) વજીર = પ્રધાન (D) રિયાસત = દેશી રજવાડું

74. નીચેના પૈકી કયો 'ચંદ્ર' શબ્દનો સમાનાર્થી નથી ?
(A) મયંક (B) ઈન્દુ
(C) હિમાંશુ (D) નીરદ

75. ક્યો શબ્દ 'વીજળી' શબ્દનો સમાનાર્થી નથી ?
(A) ચપલા (B) મીનાક્ષી
(C) ચંચલા (D) દામિની

76. નીચેના પૈકી વૃક્ષ શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ ક્યો નથી ?
(A) તરુ (B) વનિકા
(C) પાદપ (D) દ્રુમ

77. નીચેના પૈકી ક્યો શબ્દ 'રાત'નો પર્યાય નથી ?
(A) યામિની (B) દામિની
(C) શર્વરી (D) નિશા

78. નીચેના પૈકી 'પરિમલ'નો સમાનાર્થી શબ્દ ક્યો છે ?
(A) ફોરમ (B) સુંદર
(C) સુઘડ (D) નિર્મળ

79. 'નિશીથ' શબ્દનો અર્થ આપો.
(A) સાયંકાળ (B) મધ્યરાત્રિ
(C) પ્રાતઃકાળ (D) મધ્યાહ્ન

80. સમાનાર્થી શબ્દ શોધો : પીયૂષ
(A) પરમતત્ત્વ (B) સ્પૃહણીય
(C) પ્રિય (D) સુધા

81. સમાનાર્થી શબ્દ લખો : અકૂપાર
(A) સમુદ્ર (B) નદી
(C) કૂવો (D) સરોવર

82. સમાનાર્થી શબ્દ લખો : રાત્રી
(A) શીતાંશુ (B) શાર્દૂલ
(C) શરટ (D) શર્વરી

83. નીચે આપેલા શબ્દોમાંથી 'સહોદર' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ ક્યો છે ?
(A) સખા (B) ભાઈ
(C) સમુ (D) સ્વજન

84. નીચે આપેલ શબ્દોમાંથી 'અનંગ' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ ક્યો ?
(A) અંગહીન (B) અનંત
(C) કામદેવ (D) સુંદર

85. 'અખિલ'નો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો.
(A) અખંડ (B) અનલ
(C) સ્થિર (D) અલૌકિક

86. પર્યાયી શબ્દની યોગ્ય ન હોય તેવી જોડ કઈ છે ?
(A) નીર-જળ (B) નીર-વીર
(C) વ્યોમ-આકાશ (D) નેત્ર-નેણ

87. નીચેના પૈકી 'પર્વત' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ કયો નથી ?
(A) ગિરિ (B) આરંગ
(C) અદ્રિ (D) અચલ

88. નીચેના પૈકી 'કૂંચી' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ કયો છે ?
(A) મહોલ્લો (B) કબ્જો
(C) ચાવી (D) તાળું

89. 'નિશીથ' શબ્દનો અર્થ શો થાય ?
(A) મધ્યરાત્રિ (B) રાત્રિનો છેલ્લો પ્રહર
(C) સમગ્ર રાત્રિ (D) રાત્રિનો પ્રથમ પ્રહર

90. આપેલા શબ્દોમાંથી કયા શબ્દનો અર્થ 'હોડી' થતો નથી ?
(A) ખલી (B) મછવો
(C) પનાઈ (D) તરિ

91. નીચેનામાંથી 'જંગલ' શબ્દનો પર્યાયવાચી ન હોય તેવો શબ્દ કયો છે ?
(A) અરણ્ય (B) વિપન્ન
(C) વિપિન (D) કાનન

92. 'કુંજર' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ ક્યો ?
(A) હાથી (B) કોયલ
(C) જંગલ (D) વનિતા

93. 'શાર્દૂલ' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી પસંદ કરો.
(A) સિંહ (B) વાઘ
(C) શાહમૃગ (D) શિયાળ

94. 'સમીર'નો સમાનાર્થી શબ્દ નથી.....
(A) હવા (B) પવન
(C) વાયરો (D) વાવાઝોડું

95. નીચેનામાંથી ક્યો શબ્દ 'ઇનામ'નો પર્યાય નથી ?
(A) બક્ષિસ (B) ભેટ
(C) પુરસ્કાર (D) દાન

96. નીચે પૈકી કયો શબ્દ 'પક્ષી'નો પર્યાય નથી ?
(A) વિહગ (B) શકુન્ત
(C) ઉડપ (D) શકુનિ

97. નીચેના શબ્દ જોડકામાંથી કયું જોડકું સમાનાર્થી નથી ?
(A) સાપ-અહિ (B) ઘોડો-તુરંગ
(C) નિશા-વિભાવરી (D) હાથી-દ્વીપ

98. નીચેનામાંથી કયો શબ્દ 'અખિલ' શબ્દનો સમાનાર્થી નથી ?
(A) અચલ (B) નિખિલ
(C) અખંડ (D) સકલ

99. નીચેનામાંથી 'પુષ્પ'નો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો.
(A) નિશા (B) તરુ
(C) કુસુમ (D) લતા

100. 'રાત-દિવસ' માટે કયો શબ્દ યોગ્ય છે ?
(A) અહર્નિશ (B) અમૂલખ
(C) અજિંક્ય (D) અરુણોદય

101. 'સિંહ'નો પર્યાય ન હોય એવો શબ્દ શોધો.
(A) સાવજ (B) વનરાજ
(C) કેસરી (D) કપિલ

102. નીચેના પૈકી કયો શબ્દ 'રાજા'નો પર્યાય નથી ?
(A) ક્ષિતિપાલ (B) મહીપાલ
(C) ભૂદેવ (D) નૃપતિ

103. નીચેના પૈકી કયો શબ્દ 'પુત્ર'નો પર્યાય નથી ?
(A) દનુજ (B) સુત
(C) તનુજ (D) નન્દન

104. નીચેના પૈકી કયો શબ્દ 'પહાડ'નો પર્યાય નથી ?
(A) નગ (B) અભ્ર
(C) શૈલ (D) આદ્રિ

105. નીચેના પૈકી કયો શબ્દ 'સમુદ્ર'નો પર્યાય નથી ?
(A) મણિધર (B) અર્ણવ
(C) અબ્ધિ (D) રત્નાકર

106. નીચેના પૈકી 'ખભો' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ કયો છે ?
(A) અંક (B) અંબ
(C) અંસ (D) અંશ

107. સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો : અંબર
(A) મેઘાડંબર (B) આકાશ
(C) સાડી (D) અંબાર

108. સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો : અવજ્ઞા
(A) ઉપેક્ષા (B) અપેક્ષા
(C) તિતિક્ષા (D) આજ્ઞા

109. સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો : ક્રીડા
(A) દુ-ખ (B) સુખ
(C) રમત (D) બગીચો

110. નીચેના પૈકી કયો શબ્દ 'તલવાર'નો સમાનાર્થી નથી ?
(A) અસિ (B) ચન્દ્રહાસ
(C) કરતાલ (D) કરવાલ

111. નીચેના પૈકી કયો શબ્દ 'જંગલ'નો સમાનાર્થી નથી ?
(A) અરણ્ય (B) ઉપવન
(C) કાંતાર (D) રાન

112. નીચેના પૈકી કયો શબ્દ 'ગંગા'નો સમાનાર્થી નથી ?
(A) કાલિન્દી (B) જાહ્નવી
(C) ભાગીરથી (D) મંદાકિની

113. કયો શબ્દ 'કામદેવ'નો સમાનાર્થી નથી?
(A) કંદર્પ (B) મનોજ
(C) રજનીશ (D) મન્મથ

114. નીચેના પૈકી કયો શબ્દ 'ઇચ્છા'નો પર્યાયવાચી નથી ?
(A) સ્પૃહા (B) કામના
(C) ઝંખના (D) પ્રમોદ

115. સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો : થાપણ
(A) પારકુંધન (B) મૂડી
(C) અનામત (D) અમાનત

116. સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો : શૃંગ
(A) શીંગ (B) શૃંગાર
(C) શિખર (D) સિંગાર

117. 'કૌમુદી' એટલે .....
(A) પૂનમ (B) ચાંદની
(C) કમળ (D) ચંદ્ર

118. 'પિંગલ' એટલે -
(A) લાલાશ પડતા પીળા રંગનું (B) મોરનું પીંછું
(C) ભર્તૃહરિની પત્ની (D) 'કમળો' નામની બીમારી

119. 'પાંદડું' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ આપો.
(A) વાટિકા (B) પર્ણ
(C) બાગ (D) ઉપવન

120. 'કામિની' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ કયો ?
(A) સુંદરી (B) કુબડી
(C) કામી (D) એક પણ નહીં

121. 'દેદીપ્યમાન' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ કયો ?
(A) ઉજ્જવળ (B) અંધારિયું
(B) ભડકીલું (D) એક પણ નહીં

122. આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ લખો - 'ધીરજ'
(A) ધીરતા (B) સબૂરી
(C) ખામોશ (D) શ્રદ્ધા

123. નીચેનામાંથી કયો શબ્દ 'સુગંધ'નો સમાનાર્થી નથી ?
(A) પરિમલ (B) સુવાસ
(C) સબૂરી (D) સોડમ

124. 'મંદ'નો નજીકનો સમાનાર્થી કયો ?
(A) પોચું (B) સ્થિર
(C) ધીમું (D) ઢીલું

125. 'બાહોશ'નો નજીકનો સમાનાર્થી કયો ?
(A) આળસુ (B) હોશિયાર
(C) કાર્યકુશળ (D) પાવરધો

126. સાચો સમાનાર્થી શબ્દ આપો - 'વૃક્ષ'
(A) ઝાંખરા (B) કક્ષ
(C) ચક્ષુ (D) તરુ

127. નીચેના શબ્દોમાં અસંગત શબ્દ કયો ?
(A) ઈલા (B) ઉર્વી
(C) રજની (D) ધરતી

128. નીચેના પૈકી કયો શબ્દ 'પત્ની'નો પર્યાયવાચી નથી ?
(A) ભાર્યા (B) કલત્ર
(C) દારા (D) ક્ષેત્રી

129. 'સુધાકર'નો સમાનાર્થી શબ્દ શોધો.
(A) ભાસ્કર (B) દીવાકર
(C) વિભાકર (D) રજનીકાંત

130. 'શર્વરી'નો સમાનાર્થી શબ્દ શોધો.
(A) રજની (B) સમીર
(C) રાધા (D) શ્યામ

131. નીચેના પૈકી કયો 'ચંદ્ર' શબ્દનો સમાનાર્થી નથી ?
(A) મયંક (B) ઇન્દુ
(C) હિમાંશુ (D) નીરદ

132. સમાનાર્થી આપો : 'તુષાર'
(A) ઝાકળ (B) નિશાચર
(C) તડાગ (D) શત્રુ

133. સમાનાર્થી આપો : સોમ
(A) ચંદ્ર (B) અગ્નિ
(C) પવન (D) ઝરણું

134. નીચેનામાંથી કયું જોડકું બંધબેસતું નથી ?
(A) સાર્થક - નિરર્થક (B) અગ્રજ - અનુજ
(C) પ્રાચીન - પૌરાણિક (D) સ્થૂળ - સૂક્ષ્મ

135. 'ઇચ્છા'નો સમાનાર્થી શબ્દ કયો છે ?

(A) કિસ્તી (B) સ્પૃહા
(C) કિંકર (D) નિયતિ

136. 'વામા'નો સમાનાર્થી શબ્દ કયો છે ?

(A) મેદિની (B) કાંચન
(C) ધરિત્રી (D) ભામિની

137. 'દ્વિરેફ'નો સમાનાર્થી શબ્દ કયો છે ?

(A) અલિ (B) ભૂપતિ
(C) સૂતા (D) અશ્વ

138. બ્રાહ્મણ માટેનો આ સમાનાર્થી શબ્દ નથી.

(A) વણિક (B) બામણ
(C) દ્વિજ (D) ભૂદેવ

139. કમળનો સમાનાર્થી શબ્દ આપો.

(A) પંકજ (B) મૃગ
(C) હય (D) ફૂલ

140. નીચે આપેલા શબ્દમાંથી કયું જોડકું સમાનાર્થી છે ?

(A) વલોપાત - આક્રંદ (B) નજર-નયન
(C) સુધાકર - દિનકર (D) મરણ-મહેરામણ

141. નીચેના પૈકી કયો શબ્દ 'કામદેવ'નો પર્યાય નથી ?

(A) મનોજ (B) મન્મથ
(C) ક્ષપાકર (D) મકરધ્વજ

142. નીચે દર્શાવેલ શબ્દ માટે સાચો સમાનાર્થી શબ્દ કયો છે ? - 'અતીત'

(A) સામ્પ્રત (B) અનાગત
(C) ભૂતકાળ (D) ભવિષ્ય

143. સમાન પર્યાયવાચી શબ્દ જણાવો : 'વોંકળો' .....

(A) ઝરણું (B) વહેણ
(C) વહેળો (D) નદી

144. નીચેના શબ્દનો સાચો પર્યાયવાચી શબ્દ શોધો : 'અખિલ'

(A) અંશ (B) અવિભાજ્ય
(C) સમગ્ર (D) ખંડિત

145. સાચો સમાનાર્થી શબ્દ આપો : 'કાન્તા'

(A) શાંત (B) કાન્તિ
(C) ભાર્યા (D) કાંતેલું

146. નીચેના પૈકી કયો શબ્દ 'આંખ'નો પર્યાયવાચી નથી ?

(A) ચક્ષુ (B) લોચન
(C) અક્ષ (D) અક્ષિ

147. સાચો સમાનાર્થી શબ્દ આપો : 'ગરલ'

(A) સરલ (B) વિષ
(C) વિરલ (D) ગરવો

148. 'અભ્યાગત'નો સમાનાર્થી શબ્દ ..... છે.

(A) અતિથિ (B) કામના
(C) અભ્યાસુ (D) જાતિ

149. નીચે આપેલા પર્યાયવાચી શબ્દોની જોડ બનાવતાં સાચો ક્રમ કયો થશે ?

(1) કમળ (A) પુરંદર
(2) દરિયો (B) મતંગજ
(3) ઇન્દ્ર (C) કૈરવ
(4) વરસાદ (D) પર્જન્ય
(E) અર્ણવ

(A) 1-C, 2-E, 3-A, 4-D (B) 1-D, 2-B, 3-C, 4-A
(C) 1-E, 2-C, 3-A, 4-B (D) 1-B, 2-A, 3-C, 4-E

150. 'પરિમાણ' શબ્દનો અર્થ આપો.

(A) માપ (B) પરિણામ
(C) લંબાઈ (D) ત્રિજ્યા

151. 'તોખાર' એટલે શું ?

(A) તુરંગ (B) સરોજ
(C) અરિ (D) તોફાન

152. નીચે આપેલા સમાનાર્થી શબ્દોની સાચી જોડનો યોગ્ય ક્રમ કયો થશે ?

(1) વાદળ (A) શૂચિ
(2) સિંહ (B) પનાઈ
(3) સફેદ (C) જીમૂત
(4) હોડી (D) અહિ
(E) હરિ

(A) 1-C, 2-E, 3-A, 4-B (B) 1-D, 2-C, 3-B, 4-A
(C) 1-B, 2-D, 3-E, 4-C (D) 1-C, 2-A, 3-D, 4-E

153. કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી તે જણાવો : 'સલિલ'

(A) જળ (B) વારિ
(C) ઉદક (D) પ્રભાકર

154. નીચનામાંથી કયો શબ્દ ઈશ્વરનો પર્યાય નથી ?

(A) પરમેશ (B) પરમાત્મા
(C) આકાંક્ષા (D) વિભુ

155. નીચેના પૈકી 'પરિમલ'નો સમાનાર્થી શબ્દ કયો છે ?

(A) ફોરમ (B) સુંદર
(C) સુઘડ (D) નિર્મળ

156. દૂધનો સમાનાર્થી શબ્દ કયો ?

(A) ખીર (B) ક્ષીર
(C) અમૃત (D) એક પણ નહીં

157. પાણીપોચું એટલે .....

(A) કમળ (B) કોમળ
(C) કઠોર (D) પાણી જેવું

158. 'વરદાન' એટલે -

(A) દાન (B) નિશાંત
(C) દુઆ (D) પાક

159. 'સાર્થક' એટલે .....

(A) પૃથ્વી (B) સફળ
(C) પાંદડું (D) સારથી

160. નીચેના પૈકી કયો શબ્દ 'વાઘ'નો સમાનાર્થી છે ?

(A) સાવજ (B) શાર્દૂલ
(C) વિક્રાંત (D) સમેર

161. શૃંગ એટલે શું ?

(A) સુંદરતા (B) શૃંગાર
(C) શિખર (D) આબેહૂબ

162. 'અણબોટ' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ કયો ?

(A) અશુદ્ધ (B) શુદ્ધ
(C) અંત (D) વચેટ

163. 'સરસાઈ' એટલે .....

(A) ક્ષમતા (B) મર્યાદા વિનાનું
(C) તોછડું (D) ચઢિયાતાપણું

164. 'સદાવ્રત' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ કયો છે ?

(A) ધર્મશાળા (B) અન્નક્ષેત્ર
(C) કોઠાર (D) વખાર

165. નીચે આપેલ શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો - જયણા

(A) પારણા (B) સંસ્કાર
(C) જતન (D) એકાસણા

166. આપેલ શબ્દ માટે વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય સમાનાર્થી શબ્દ શોધો : જળ

(A) વાણી (B) વાચા
(C) સલિલ (D) જરા

167. 'અભિરામ' એટલે શું ?

(A) મનોહર (B) અક્કલ
(C) આરામ (D) અકરામ

168. નીચેનામાંથી કયો શબ્દનો અર્થ 'વિદ્વાન' એવો થાય છે ?

(A) પ્રજ્ઞ (B) આચાર્ય
(C) મહાન (D) તમામ

169. નીચેનામાંથી અર્થની દૃષ્ટિએ કયો શબ્દ જુદો પડે છે ?

(A) દિલ (B) શરીર
(C) તન (D) દેહ

170. માલમ હલેસાં માર - કાવ્યમાં 'ઘોડલા ખેલવા' શબ્દનો અર્થ થાય છે : .....

(A) મોજમજા કરવી (B) ઘોડે ચડી જવું
(C) છળકપટ કરવું (D) તમામ

171. 'વાઝડો' શબ્દનો અર્થ ..... થાય છે.

(A) પર્ણમર્મર (B) પવનનું વાવાઝોડું
(C) રાત્રીનો પવન (D) એક પણ નહીં

172. આપેલ શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો : સુંદરતા

(A) વાક્‌છટા (B) સૌંદર્ય
(C) વાણી-વિલાસ (D) શૌર્યગાન

173. 'કમળ' શબ્દનો પર્યાય કોણ દર્શાવે છે ?

(A) સરોજ (B) પુરંદર
(C) અક્ષ (D) વસુ

174. નીચેના જોડકામાંથી કયું સાચું છે ?

1. આગ - વહ્નિ 2. અવાજ - આરવ
3. અક્કલ - મેધા 4. ધન - વસુ

(A) 1 અને 2 (B) 3 અને 4
(C) 1,2 અને 3 (D) તમામ

175. નીચેનામાંથી સમાનાર્થી જોડકું કયું છે ?

અધના - અતીત 2. જઘન્ય - અગ્ર
3. અનંત - સત્ય 4. ધ્વનિ - સ્વર

(A) 1 અને 2 (B) 1 અને 4
(C) 3 અને 4 (D) 4

176. ઉત્પલ - સમાનાર્થી શબ્દ આપો.

(A) ઉત્પત્તિ (B) ઉત્કંઠા
(C) કમળ (D) ઝેર

177. પરભૃતા - સમાનાર્થી આપો.

(A) સ્ત્રી (B) પરાવલંબી
(C) રાત્રી (D) કોયલ

178. છપડી - સમાનાર્થી આપો.

(A) ગમ્મત (B) અનાદર
(C) લુચ્ચાઈ (D) વ્યંગભાવ

179. યાજ્ઞસેની - સમાનાર્થી આપો.

(A) યક્ષિણી (B) દ્રૌપદી
(C) જડકલા દેવી (D) મૃણાલવતી

180. નિઃસ્પુહ એટલે...

(A) ઈચ્છા વિનાનું (B) આધ્યાત્મિક સ્થિતિ
(C) દિશા અને કામ (D) એકરૂપતા

181. વજીર એટલે...

(A) મંત્રી (B) સૈનિક
(C) સંત્રી (D) પ્રધાન

182. 'ખંત' એટલે...

(A) પત્ર (B) ખાંભી
(C) ધગશ (D) ખીણ

183. 'કંકણ' શબ્દનો સમાનાર્થી

(A) કંકર (B) કંચન
(C) ચૂડી, બંગડી (D) કડલો

184. 'ઉદધિ' શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ લખો.

(A) સમુદ્ર (B) સરોવર
(C) નદી (D) ઝરણું

185. 'છીલર' શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ લખો.

(A) ખાબોચિયું
(B) પરચૂરણ
(C) મહત્ત્વનું નહિ તેવું
(D) સમુદ્રનાં મોજાંનો અગ્રભાગ

186. એકસરખાં અર્થવાળાં બે પદોને શું કહે છે ?

(A) વિરુદ્ધાર્થી (B) પ્રશ્નવાચક
(C) પર્યાયવાચી (D) આધિત પદ

187. 'કેતુ' શબ્દનો સમાનાર્થી જણાવો.

(A) ધજા (B) હેતુ
(C) ઘટ (D) અવાજ

188. 'આપગા' શબ્દનો પર્યાયવાચી શબ્દ જણાવો.

(A) આપત્તિ (B) સ્વજન
(C) મિત્ર (D) નદી

189. 'ધોરીડા' શબ્દનો પર્યાયવાચી આપો.

(A) ગાય (B) બળદ
(C) ભેંસ (D) ઢોર

190. 'આજેવ' શબ્દનો પર્યાયવાચી શબ્દ આપો.

(A) કઠણ (B) મૃદુ
(C) લિસ્સું (D) ખરબચડું

191. 'કાસાર' શબ્દનો પર્યાયવાચી શબ્દ આપો.

(A) વરસાદ (B) નદી
(C) દરિયો (D) તળાવ

192. 'પર્જન્ય' શબ્દનો પર્યાયવાચી જણાવો.

(A) ધુમ્મસ (B) વાદળી
(C) આકાશ (D) વરસાદ

193. 'સાયર' શબ્દનો પર્યાયવાચી જણાવો.

(A) ઝરણું (B) રણ
(C) પર્વત (D) દરિયો

194. 'પુષ્પધન્વા' શબ્દનો પર્યાયવાચી જણાવો.

(A) ઈન્દ્ર (B) ગણપતિ
(C) મહાદેવ (D) કામદેવ

195. 'વૃક્ષ' માટે કયો પર્યાય સાચો છે ?

(A) દૂર્વા (B) જલધિ
(C) રોમ (D) દ્રુમ

196. 'હાથી' માટે કયો પર્યાય સાચો છે ?

(A) કુંજર (B) હથ્થ
(C) કંધા (D) મૃગેશ

197. 'વપુ' શબ્દનો પર્યાયવાચી જણાવો.

(A) શરીર (B) માથું
(C) હાથ (D) પગ

198. 'દ્યુતિ' શબ્દનો પર્યાયવાચી જણાવો.

(A) વીજળી (B) નદી
(C) હવા (D) તેજ

199. 'સોપારી' માટે નીચેનામાંથી કયો પર્યાય સાચો છે ?

(A) શ્રીફળ (B) ફોફળ
(C) તાંબુલ (D) રેણુ

200. 'સખી' શબ્દ માટે કયો પર્યાય સાચો છે ?

(A) સૌમ્ય (B) અલિ
(C) અલી (D) ભાર્યા

201. 'કામના', 'એષણા', 'મનોરથ' માટે કયો પર્યાય યોગ્ય છે ?

(A) સ્પૃહા (B) તહોમત
(C) અદ્વિતીય (D) મારુત

202. 'તનુજ', 'તનય', 'આત્મજ' માટે કયો પર્યાય યોગ્ય છે ?

(A) પુત્રી (B) પુત્ર
(C) સ્વજન (D) પિતા

203. કયું પર્યાય જોડકું યોગ્ય નથી ?
(A) નંદકુંવર - કૃષ્ણ (B) ગૂડ - અકળ
(C) સૂબો - હાકેમ (D) અલ્પ - ઓછું

204. 'અભ્ર'નો અર્થ જણાવો.
(A) વાદળ (B) વીજળી
(C) આભ (D) અંબર

205. 'શિવ' આ નામે ઓળખાતા નથી.
(A) મહાદેવ (B) ધૂર્જટિ
(C) શંકર (D) નારાયણ

206. આમાં કોણ બંધબેસતું નથી ?
(A) સુવર્ણ (B) કંચન
(C) સોનું (D) કથિર

207. 'સબરસ'નો સમાનાર્થી શબ્દ આપો.
(A) લવણ (B) મધુરસ
(C) સ્વાદિષ્ટ (D) બધા રસ

208. 'અન્ત:પુર' શબ્દનો સમાનાર્થી
(A) અંતરનો પ્રવાહ (B) રાણીવાસ
(C) દિલ્હીનગર (D) મનપુર

209. સમાનાર્થી શબ્દ શોધો : 'વિનિપાત'
(A) પડતી (B) દુ:ખ
(C) તણાવું (D) આશ્ચર્ય

210. સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો : શ્રુતિ
(A) શ્વેત (B) વેદ
(C) શ્રમ (D) વિલાસી

211. સમાનાર્થી શબ્દની કઈ જોડ ખોટી છે ?
(A) શૃંગ - ટોચ (B) અલખ-વણલખ્યો
(C) મદિરા - દારૂ (D) નિરવધિ - અલ્પ

212. નીચે પૈકી 'પૃથ્વી' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ કયો નથી ?
(A) તનુજા (B) મહી
(C) મેદિની (D) ક્ષિતિ

213. 'બંદીજન' શબ્દનો અર્થ જણાવો.
(A) કારાવામુક્ત (B) અપયશ આપનાર
(C) પ્રશસ્તિ કરનાર (D) કારાગારનો કેદી

214. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાં ક્યો શબ્દ સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.
(A) ઉપવન (B) રાન
(C)કાનન (D) વિપિન

215. સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. 'ગિરા'
(A) પર્વતની હારમાળા (B) વાણી
(C) સાનિધ્ય (D) વાર્તા

216. નીચે જણાવેલ શબ્દોમાંથી કયો શબ્દ 'પય' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ નથી ?
(A) શ્વાસ (B) જંતુ
(C) રાત્રિ (D) અનાજ

217. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ જણાવો. રેણુ
(A) રાત્રી (B) રજ
(C) વાંસળી (વેણુ) (D) રણપ્રદેશ

218. સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. 'પ્રપાત'
(A) મુશળધાર વરસાદ
(B) ધોધ
(C) પથ્થરોનું એકાએક પડવું તે
(D) અત્યાચાર

219. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ, શબ્દ-સમજૂતી દર્શાવો. 'વિલોકી'
(A) સ્વછંદી (B) જોઈ
(C) વિવેકી (D) પરાવલંબી

220. નીચે આપે શબ્દોમાંથી કયો શબ્દ 'ઉત્કટ' શબ્દનો સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.
(A) વિક્ષેપ (B) મુશ્કિલ
(C) તત્કાલ (D) ગર્વ

221. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાં ક્યો શબ્દ સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.
(A) કુરંગ (B) સારંગ
(C) નીલકંઠ (D) પગ

222. સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. 'જલમ'
(A) ચીલમનો છેડો
(B) જનમ
(C) ચૂલો ફૂંકવાની નાળ (પાઈપ)
(D) જખમ

223. સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. 'ઝલક'
(A) મંદ હાસ્ય (B) શ્રેષ્ઠતા
(C) પાવન (D) તેજસ્વિતા

224. નીચે આપેલ શબ્દોમાંથી કયો શબ્દ 'ગમખ્વાર' શબ્દોનો સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.
(A) સહનશીલ (B) ઉત્કટ
(C) ધીરજ રાખનાર (D)દિલગીરી ભરેલ

225. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ (શબ્દ-સમજૂતી) 'કમખો'
(A) મોટી ચોળી (B) કસવાળું કપડું
(C) ઘરારો (D)મૂલાયમ વસ્ત્રો

226. સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. 'સીંદરા'

(A) ચીંથરા (B) દૃશ્ય
(C) અટપટા વાક્યો (D) દોરડા

227. નીચે જણાવેલ શબ્દોમાંથી કયો શબ્દ 'તડિત' શબ્દનો સમાનાર્થી નથી?

(A) હિંસા (B) પાસે
(C) ત્વરિત (D) વીજળી

228. આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. ''દયિત'

(A) પ્રિય (B) દાનમાં મળેલું
(C) દાનમાં આપેલું (D) લાવણ્યસભર

229. સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. ઘટવું

(A) પામવું (B) શોભવું
(C) ઇચ્છા કરવી (D) સમાવવું

230. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. 'વૃથા'

(A) વૃદ્ધ (B) ફોગટ
(C) વૃક્ષ (D) વાજ

231. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ જણાવો. 'પ્રણિપત્ય'

(A) આવિપત્ય (B) સંસ્કાર સિંચન
(C) દ્વેષભાવ (D) નમન

232. નીચે જણાવેલ શબ્દમાથી કયો શબ્દ 'દહન' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ નથી?

(A) ચિત્રો (B) પરાકાષ્ટા
(C) ગૂગળ (D) કબૂતર

233. આપેલ શબ્દોમાં ક્યો શબ્દ 'કંચુકી' શબ્દનો સમાનાર્થી નથી?

(A) લાંબો ઝભ્ભો પહેરનાર (B) દરવાન
(C) શીલવંત પુરૂષ (D) બખ્તર

234. સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો : ઝોક

(A) ઘેટાં-બકરાંનો વાડો (B) વચ્ચેથી વળી જવું તે
(C) એક તરફનો અભિપ્રાય (D) ગામઠી લોકોનો સમૂહ

235. આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો? દયિત

(A) પ્રિય (B) દાનમાં મળેલું
(C) દાનમાં આપેલું (D) લાવણ્યસભર

236. સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. 'કોઢાર'

(A) ખેડૂતના ઓજારો રાખવાનો કયા
(B) મંદિરનો પ્રસાદ રાખવાની જગ્યા
(C) અનાજ ભરવાનો ઓરડો
(D) ઢોરને બાંધવાની જગા

237. નીચે આપેલ શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો : પયોદ

(A) નભોમંડળ (B) વાદળ
(C) તારાઓનું મંડળ (D) મેઘધનુપના રંગો

238. આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. 'પસાયતો'

(A) તપરવીનો કક્ષ (B) રક્ષક
(C) આફત (D) મોટો પટારો

239. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ જણાવો. રસના

(A) રસપ્રદ (B) રસભર્યું
(C) જીભ (D) સ્વાદિષ્ટ

240. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ જણાવો. - હય

(A) હાથી (B) શીયાળ
(C) ઘોડો (D) શ્વાન

241. નીચે આપેલ શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. - જમાલ-

(A) વાછટા (B) સૌંદર્ય
(C) વાણી-વિલાસઢ (D) શૌર્યગાન

242. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાં કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.

(A) કાદંબરી (B) કોકિલા
(C) કાદર (D) કોયલ

243. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાં કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.

(A) પિપાસા (B) તૃષા
(C) તરસ (D) પિધાન

244. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાં ક્યો શબ્દ સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.

(A) વિદ્વાન (B) વેશ્યા
(C) પંડિત (D) કોવિદ

245. નીચે આપેલ શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. -ગંજન

(A) તિરસ્કાર (B) અહોભાવ
(C) મનોવ્યથા (D) ક્ષમાપના

246. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી તે જણાવો?

(A) પીયૂષ (B) વલ
(C) ઓસ (D) શબનમ

247. સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. આદિમ''

(A) આળસું (B) પ્રારંભનું
(C) આકાર (D) અળવીતરું

248. આપેલ શબ્દ માટે વિકલ્પોમાંથી સમાનાર્થી શબ્દ શોધો. 'ગર્દભ'

(A) હય (B) તુરંગ
(C) ખર (D) ઊંટ

249. નીચે આપેલ શબ્દોમાંથી કયો શબ્દ 'વલય' શબ્દનો સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.

(A) તોરણ (B) પ્રલય
(C) કપટ (D) કંકણ

250. નીચે આપેલ શબ્દોમાંથી કયો શબ્દ ''અસ્મિતા''શબ્દનો સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.

(A) મમત્વ (B) અહંકાર
(C) ભ્રમણા (D) ભાન

251. શબ્દનો અર્થ જણાવો. મુસલસલ

(A) વિભાજીત (B) સળંગ
(C) મા બોલેલી (D) મુશળધાર

252. સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. વિજન

(A) દીપદષ્ટિ
(B) વિશાળતા
(C) માણસના અવરજવરવાળુ
(D) વેરાન

253. નીચેનામાંથી કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી?

(A)નિર્વ્યાજ (B) સાલસ
(C) ઋણમુક્ત (D) કપટરહિત

254. નીચે આપેલ શબ્દોમાંથી કયો શબ્દ 'અજરાલ' શબ્દનો સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.

(A) અછત (B) ભયંકર
(C) યમદૂત (D) વિશાળ

255. આપેલ શબ્દ માટે વિકલ્પોમાંથી સમાનાર્થી શબ્દ શોધો. 'સૂર્ય'

(A) કુસુમ (B) ભાનુ
(C) શશી (D) વ્યોમ

256. 'નવાણ પીતું હોયે નીર' પંક્તિમાં 'નવાણ'નો અર્થ દર્શાવો.

(A) વહાણ વગરનું (B) જળાશય
(C) નવું નવું (D) જંગલનાં પ્રાણીઓ

257. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાં કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.

(A) નિયતિ (B) નિધિ
(C) ખજાનો (D) શેવિધિ

258. નીચેનામાંથી કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી ?

(A) વિનીત (B) વિવશ
(C) સૌમ્ય (D) વિવેકી

259. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી વિકલ્પ શોધો. 'ગોધો'

(A) ગીધ (B) ઘોડો
(C) ગોદી (D) આખલો

260. નીચે આપેલા અર્થભેદ : શબ્દભેદમાંથી ખોટો વિકલ્પ શોધો.

(A) આંગલુ-ઝભલું (B) આગલું- આંગળુ
(C) ઈનામ-બક્ષિસ (D) ઈમાન-પ્રામાણિકતા

261. નીચે આપેલા શબ્દોમાંથી કયો શબ્દ 'પરિત્રાણ' શબ્દનો સમાનાર્થી નથી ?

(A) આત્મરક્ષણ (B) સંબંધિત
(C) અટકાવ (D) કવચ

262. નીચેનામાંથી કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી?

(A) શુચિ (B) પુત
(C) પુનિત (D) પાવરી

263. શબ્દનો અર્થ જણાવો.: 'ફોકળ'

(A) સોપારી (B) શ્રીફળ
(C) જાયફળ (D) ગૂગળ

264. નીચેનામાંથી કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી ?

(A) ધવ (B) કંથ
(C) ભરથાર (D) વ્રણ

265. શબ્દનો અર્થ જણાવો : 'ધાંખ'

(A) સ્વાભિમાન (B) આતુરતા
(C) કડકપણું (D) નિસ્વાર્થ

266. આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી વિકલ્પ શોધો : 'ભૂસુર'

(A) રક્ષક (B) વિપ્ર
(C) અમર (D) ધરતી

267. નીચે આપેલ શબ્દોમાંથી કયો શબ્દ 'કહેર' શબ્દનો સમાનાર્થી નથી? તે જણાવો.

(A) ભારે (B) ગજબ
(C) સિતમ (D) મુશ્કેલ

268. નીચેનામાંથી કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી?

(A) તરણિ (B) કયાય
(C) મેલ (D) વિકાર

269. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ જણાવો : ભાવન

(A) તિરસ્કાર (B) વાક્છટા
(C) વૈવિધ્ય (D) ગુણગાન

270. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી વિકલ્પ શોધો. 'ભેષજ'

(A) વેશ (B) ભેંસ
(C) ઓસડ (D) આસ્વાદ

271. નીચે આપેલ શબ્દોમાંથી ક્યો શબ્દ 'અંદેશો' શબ્દનો સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.
(A) વેર (B) જોખમ
(C) મનન (D) આનાકાની

272. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. 'જંબાલ'
(A) પથ્થર (B) જંગલ
(C) કાદવ (D) જંતુ

273. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો : 'ધ્વાંક્ષ'
(A) આંખ (B) કાગડો
(C) કંકર (D) કંદોઈ

274. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાં ક્યો શબ્દ સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.
(A) ગરલ (B) અમી
(C) સુધા (D) પીયૂષ

275. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. વાંતી
(A) વૃત્તિ (B) ઊલટી
(C) ઉપદેશ (D) ઈચ્છા

276. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. રાજીવ
(A) જીવંત (B) સરોજ
(C) રાજા (D) હાર

277. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ (શબ્દ-સમજૂતી) દર્શાવો. 'જાચજચના'
(A) મનોભાવના (B) પરસ્પર
(C) વિવિધ (D) યાચકવૃત્તિ

278. નીચે આપેલ શબ્દોમાંથી ક્યોશબ્દ 'નિયતિ' શબ્દનો સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.
(A) અગમ્ય (B) ધર્માચરણ
(C) વહીવટ (D) લલચાવનાર

279. નીચે જણાવેલ શબ્દોમાંથી ક્યો શબ્દ 'લઢણ' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ નથી?
(A) આચરણ (B) ઝીણું વાટવું
(C) પ્રક્રિયા (D) અભ્યાસ

280. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ, શબ્દ-સમજૂતી દર્શાવો. 'પાગ'
(A) પાત્ર (B) છીદ્ર
(C) સુક્ષ્મ (D) અતિશય ભારે

281. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવી. બંધકી
(A) બંધન (B) બગી
(C) વેશ્યા (D) પ્રાર્થના

282. નીચે જણાવેલ શબ્દોમાંથી ક્યો શબ્દ 'દહન' શબ્દનો સમ નથી ?
(A) ચિત્રો (B) પરાકાષ્ટા
(C) ગૂગળ (D) કબૂતર

283. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. 'નિપાત'
(A) આશ્ચર્ય પમાડે તે (B) ચપટી વગાડવી તે
(C) જેનું મૂળ હોય તેવો શબ્દ (D) પાંડદા વગરનું હોય તે

284. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી ક્યો શબ્દ સમાનાર્થી નથી ?
(A) છિલ્લો (B) વ્યભિચારિણી
(C) કુલટ (D) છિનાળ

285. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી વિકલ્પ શોધો. 'ઝલ્લરી'
(A) મંજીરા (B) ઝાલર
(C) લતા (D) **A & B** બંને

286. નીચે આપેલ વિકલ્પમાંથી ક્યો શબ્દ સમાનાર્થી નથી?
(A) બહાર (B) બારું
(C) પ્રવેશદ્વાર (D) બારણું

287. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી?
(A) શસ્ય (B) અનાજ
(C) શિષ્ય (D) ધાન્ય

288. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી વિકલ્પ શોધો. ગહવર
(A) સરોવર (B) કૂવો
(C) આશિષ (D) બખોલ

289. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી?
(A) ન્યાયી (B) દિલહીન
(C) આદિલ (D) ન્યાયપરાયણ

290. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી ક્યો શબ્દ સમાનાર્થી નથી.
(A) ઈખ (B) ઈસ્મત
(C) શીલ (D) શીયળ

291. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી વિકલ્પ શોધો : કશિશ
(A) સંમોહન (B) નસીબ
(C) ઉપહાર (D) પ્રયાસ

292. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી ક્યો શબ્દ સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.
(A) સ્નિગ્ધ (B) મુલાયમ
(C) નાજુક (D) વાસવ

293. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી વિકલ્પ શોધો? : ઉપવાત
(A) ઉપેક્ષા (B) વાતચીત
(C) અનિલ (D) આનલ

294. નીચે આપેલ શબ્દોમાંથી કયો શબ્દ 'કહેર' શા જણાવો?

(A) ભારે (B) ગજબ
(C) સિતમ (D) મુશ્કેલ

295. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ(શબ્દ-સમજૂતિ)દર્શાવો. 'વિરજ'

(A) અતિસૂક્ષ્મ (B) વિરાટ
(C) સ્વચ્છ (D) છૂટું પાડેલું

296. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. 'નહોરા'

(A) નહેર (B) નખ
(C) આજીજી (D) દિવસ

297. નીચે જણાવેલ શબ્દોમાંથી કયો શબ્દ 'માલક' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ નથી ?

(A) મુખત્યાર (B) કાચલી
(C) રખેવાળ (D) વિનાશકારી

298. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી વિકલ્પ શોધો. અતિસંધાન

(A) આક્રમણ (B) અત્યાચાર
(C) અલક્ષ્ય (D) છેતરપિંડી

299. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ (શબ્દ-સમજૂતી) દર્શાવો. 'પ્રવર્તન'

(A) પ્રચાર (B) પ્રવર્તમાન
(C) પ્રચુર (D) પ્રદર્શન

300. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી ?

(A) કુસુમાયુધ (B) હલાયુધ
(C) હળધર (D) બલરામ

301. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ (શબ્દ-સમજૂતી) દર્શાવો. 'ચળીતર'

(A) અવળચંડો માણસ (B) ગામનો છેવાડાનો ભાગ
(C) ચાળેલું ભૂસું (D) ચરિત્ર

302. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી ?

(A) નિયંટુ (B) નિતલ
(C) શબ્દકોશ (D) શબ્દસૂચિ

303. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી ?

(A) મિસ્કીન (B) મુફલિસ
(C) દરિદ્ર (D) માખણ

304. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી ?

(A) સખા (B) સૌહાર્દ
(C) અનીસ (D) અનુગંજ

305. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી વિકલ્પ શોધો. 'ઓશ'

(A) લોથું (B) છાતી
(C) ઝાકળ (D) વલ

306. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી ?

(A) નિજારત (B) વાણિજ્ય
(C) વેપાર (D) અપેક્ષા

307. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી વિકલ્પ શોધો. ખાલિસ

(A) સર્જનહાર (B) નિખાલસ
(C) નિસરણી (D) નાવિક

308. નીચે અપેલા વિકલ્પોમાં કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.

(A) પરિપટ (B) પરિવેષ્ટન
(C) ઢાંકણ (D) આચ્છાદન

309. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો.

(A) મહાવરો (B) વ્યસન
(C) વ્યસ્ત (D) સંગતિ

310. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.

(A) બોસા (B) ચુમી
(C) ચુંબન (D) લંબ

311. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ, શબદ-સમજૂતી દર્શાવો. 'અણગાર'

(A) કલ્પના (B) બિનઆવડતવાળું
(C) ઘર વિનાનું (D) અસાર

312. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ, શબ્દ-સમજૂતી દર્શાવો. 'ઓબાળ'

(A) બાળકનું સ્મિત (B) બાળપણનું સંસ્મરણ
(C) બાલ્યાવસ્થા (D) બળતણ

313. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. 'દ્રવ્ય'

(A) પાણી (B) પશુ
(C) વસુ (D) તસુ

314. 'પીમળ' શબ્દનો પર્યાયવાચી જણાવો.

(A) વાયુ (B) ગંદુ
(C) સુગંધ (D) દુર્ગંધ

315. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાં કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.

(A) ઉપવન (B) રાન
(C) કાનન (D) વિપિન

316. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાં કયો શબ્દ સમાનર્થી નથી તે જણાવો.

(A) રેવંત (B) હય
(C) વાજી (D) હસ્તીઓ

317. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ (શબ્દ-સમજૂતી) દર્શાવો. 'ચતુરંગિણી'

(A) ચાર રંગવાળી (C) ચાર ભાવવાળી
(B) ચાર દીશાવાળી (D) ચાર અંગવાળી

318. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ (શબ્દ સમજૂતી દર્શાવો.) 'દૂઝે'
(A) ટપકે (B) સ્પર્શે
(C) નિહાળે (D) બોલ

319. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી ક્યો શબ્દ સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.
(A) આત્મજા (B) તનુજા
(C) તનયા (D) તમા

320. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાં ક્યો શબ્દ સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.
(A) પુંગવ. (B) વર
(C) મર્દ (D) શ્રેષ્ઠ

321. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ (શબ્દ-સમજૂતી) દર્શાવો. અનિરુદ્ધ
(A) અવમાન્ય (B) રોકેલું
(C) ઈચ્છા વિરુદ્ધ (D) અહર્નિશ

322. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ (શબ્દ-સમજૂતી) દર્શાવો. મો'લાતુ
(A) મહોલ્લા (B) શેરીઓ
(C) મહેલો (D) પગદંડીઓ

323. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.
(A) વયાતીત (B) જરઠ
(C) જઠર (D) વાર્ધક્ય

324. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ (શબ્દ-સમજૂતી) દર્શાવો. 'જૈજ'
(A) સાપેક્ષ (B) નશો
(C) મોટું પગલું (D) નિશ્ચિત દીશા

325. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાં કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.
(A) ઉપહાર (B) ઉપાહાર
(C) નજરાણું (D) બક્ષિસ

326. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ (શબ્દ-સમજૂતી) દર્શાવો. કીરવું
(A) તોડવું (B) સાફ કરવું
(C) સ્પષ્ટ કરવું (D) ખનન કરવું

327. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ (શબ્દ સમજૂતી) દર્શાવો. 'પસાયતો'
(A) ગામનો ભજનીક (B) રક્ષક
(C) પંચાયતનો મંત્રી (D) ભુવો

328. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ (શબ્દ-સમજૂતી) દર્શાવો : 'ડમણી'
(A) બારશાખ (B) ભારે પવન
(C) સાદું ગાડું (D) વિંઝણો

329. નીચે આપેલ વિકલ્પમાં કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.
(A) કાદંબરી (B) કોકિલા
(C) કાદર (D) કોયલ

330. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. નાપિત
(A) સેનાપતિ (B) રાજા
(C) ઘરડું (D) નવડાવેલું

331. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ (શબ્દ-સમજૂતી) દર્શાવો : 'વડવાનલ'
(A) વડની ડાળીઓ (B) લાક્ષગૃહની આગ
(C) સમુદ્રમાં લાગતો અગ્નિ (D) વડના જાડા મૂળિયાં

332. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ (શબ્દ-સમજૂતી) દર્શાવો. 'આબુ'
(A) પહોચવું (B) આંબાની ડાળી
(C) ઓળગવું (D) આંબાની મહોર

333. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાં કયો શબ્દ સામાનાર્થી નથી તે જણાવો.
(A) કૌમુદી (B) ચંદ્ર
(C) ચંદ્રિકા (D) જયોત્સના

334. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સામાનાર્થી શબ્દ જણાવો :
(A) નહેર (B) નખ
(C) આજીજી (D) દિવસ

335. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ (શબ્દ-સમજૂતી) દર્શાવો : 'દિગ્મૂઢ'
(A) આનંદ વિભોર (B) તિરસ્કૃત
(C) ગમગીન (D) આશ્ચર્યચકિત

336. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાં ક્યો શબ્દ સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.
(A) સોબતી (B) સોબત
(C) રફીક (D) સખા

337. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાં કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી તે ?
(A) સરત (B) શલ્ય
(C) શર (D) બાણ

338. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ (શબ્દ-સમજૂતી) દર્શાવો. 'સંભ્રમ'
(A) ચિંતાતુર (B) પ્રદક્ષિણા
(C) ભ્રમિત થયેલું ! (D) ભ્રમણ કરનાર

339. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાં ક્યો શબ્દ સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.
(A) સોમ (B) આફતાબ
(C) માર્તંડ (D) ભાણ

340. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ (શબ્દ-સમજૂતી) દર્શાવો. 'દયિત'
(A) દયનિમ (B) આનંદીત
(C) દયાથી ભરેલું (D) પ્રિય

341. શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. : 'તિગ્માશું'
(A) સવિતા (B) કિરણ
(C) હોડી (D) હાથી

342. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ (શબ્દ-સમજૂતી) દર્શાવો 'ઠઠયા રહેવું'

(A) મંડયા રહેવું (B) પડયા રહેવું
(C) સમસમી જવું (D) વાતપર ટકી

343. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાં કયો શબ્દ સામાનાર્થી નથી તે જણાવો.

(A) આપગા (B) સૌદામિની
(C) ચપળા (D) તાડિત

344. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ (શબ્દ-સમજૂતી) દર્શાવો ''હિમસુતા'

(A) હિમ પર્વત
(B) બરફાચ્છાદિ
(C) હિમાલયમાંથી નીકળતી નદી
(D) હિમાલયનો

345. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ (શબ્દ-સમજૂતી) દર્શાવો.

(A) પરમાંજ પતાવટ કરવી તે (B) ઘર જેવા સંબંધવાળું
(C) ઘેઘુર અવાજ (D) ઘુંઘટવાળી

346. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાં કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.

(A) સરવાણી (B) નિર્ઝર
(C) સાવરણી (D) ઝરો

347. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ (શબ્દ-સમજૂતી)દર્શાવોઃ 'શોણિત'

(A) રૂદ્ર (B) લોહી
(C) ગુસ્સે થયેલું (D) શરમાયેલું

348. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાં કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.

(A) કાલિકા (B) કાલિમા
(C) બટ્ટો (D) લાંછન

349. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાં કયો શબ્દ સમાનાર્થી છે તે જણાવો.

(A) રાસબ (B) તોખાર
(C) ગદંબ (D) વૈશાખનંદન

350. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ (શબ્દ-સમજૂતી) દર્શાવો. બિરંજ

(A) કંસાર (B) ગળ્યો ભાત
(C) લાપશી (D) લાડુ

351. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ (શબ્દ-સમજૂતી) દર્શાવો. નિમિષ

(A) આંખનો પલકારો (B) નિમીત
(C) નિર્માણ પામેલું (D) નિરંતર

352. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.

(A) તરણી (B) પનાઈ
(C) મછવો (D)તરંગ

353. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ (શબ્દ-સમજૂતી) દર્શાવો. 'પાગ'

(A) પાત્ર (B) છીદ્ર
(C) સૂક્ષ્મ (D) અતિશય ભારે

354. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ (શબ્દ-સમજૂતી) દર્શાવો. 'ગાભરી'

(A) અજાણી (B) ભયભીત
(C) કુમળી વયની (D) ગભરાવે તેવી

355. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાં કયો શબ્દ સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.

(A) રુગણ (B) આજાર
(C) માંદુ (D) મિતિ

356. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ (શબ્દ-સમજૂતી) દર્શાવો. ઈસ્કોતરો

(A) ગામના મુખાયાનો દંડ (B) ચોરા ઉપરનો ખાટલો
(C) જની લાકડાની પેટી (D)ચબૂતરાનો ઉપરનો ભાગ

357. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. 'ધ્વાન્ત'

(A) નભ (B) હેરત
(C) તમિસ્ત્ર (D) ઉમેદ

358. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ (શબ્દ સમજૂતી) દર્શાવો. 'ઓધાર્યા'

(A) પધાર્યા (B) ઉદ્ધાર કર્યો
(C) અણધાર્યા (D) ઘેરાયેલા

359. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ (શબ્દ-સમજૂતી) દર્શાવો. 'વિરજ'

(A) અતિસુક્ષ્મ (B) વિરાટ
(C) સ્વચ્છ (D) છુટુ પાડેલું

360. નીચે દર્શાવેલ શબ્દ માટે સાચો સમાનાર્થી શબ્દ ક્યો છે ? અતીત

(A) સામ્પ્રત (B) અનાગત
(C) ભૂતકાળ (D) ભવિષ્ય

361. 'આયાતન' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો.

(A) સંગીત (B) અધીન
(C) આવરદા (D) નિકેતન

362. 'અસિત' શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો.

(A) સફેદ (B) ગરમ
(C) શીતળ (D) શ્યામ

363. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાં કયો શબ્દ સમાનાર્થી તે જણાવો.

(A) આનન (B) વદન
(C) દીદાર (D) સદર

364. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. દ્રવ્ય

(A) પાણી (B) પશુ
(C) વસુ (D) તસું

365. આપેલ વિકલ્પો પૈકી કવો શબ્દ સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.
(A) ગિરિ (B) વિપ્ર
(C) દ્વિજ (D) ભૂદેવ

366. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ જણાશે. સહસા
(A) એકાએક (B) સાહિલ
(C) સાહસિક (D) વિભુ

367. નીચે આપેલ શબ્દનો સાર્થો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. 'અનંગ'
(A) હીરો (B) મન્મથ
(C) નિલય (D) લાગ

368. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. મલયજ
(A) પર્વત (B) સુખડ
(C) ઘર (D) હસ્તી

369. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો :વાંતિ
(A) વૃત્તિ (B) ઊલટી
(C) ઉપદેશ (D) ઇચ્છા

370. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. 'જંબાલ
(A) પથ્થર (B) જંગલ
(C) કાદવ (D) જંતુ

371. સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો - ગીર્વાણ
(A) સુર (B) સુર
(C) ચંકેત (D) પહાણ

372. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. 'વ્યાસંગ'
(A) મહાવરો (B) વ્યસન
(C) વ્યસ્ત (D) સંગતિ

373. 'ટીપણું' શબ્દનો પર્યાયવાચી શબ્દ જણાવો.
(A) ઘડિયાળ (B) પંચાંગ
(C) વાસરિકા (D) નોંધપોથી

374. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાં ક્યો શબ્દ સમાનાર્થી નથી તે જણાવો.
(A) કુરંગ (B) સારંગ
(C) નીલકંઠ (D) મૃગ

375. નીચે આપેલ શબ્દોમાંથી ક્યો શબ્દ 'પરિત્રાણ' શબ્દનો સમાનાર્થી નથી. જણાવો.
(A) આત્મરક્ષણ (B) સંબંધિત
(C) અટકાવ (D) કવચ

376. 'સસત્વા' શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો.
(A) સત્ય (B) અખત્યાહ
(C) ગર્ભવતી (D) સીમંત

377. 'પક્ષમ' શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો.
(A) પાંખ (B) માખ
(C) પક્ષી (D) પાપણ

378. 'દિવાંધ' શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો.
(A) દિવસ (B) અંધારું
(C) ઘુવડ (D) બાજ

379. 'ફેલફિતુર' શબ્દનો પર્યાયવાચી શબ્દ જણાવો.
(A) નાસીપાસ (B) ચેનચાળા
(C) અન્યનું (D) પ્રભાવશાળી

380. 'જુગુપ્સા' શબ્દનો પર્યાયવાચી શબ્દ જણાવો.
(A) જિજ્ઞાસા (B) પ્રાપ્તિ
(C) જાગૃતિ (D) અણગમો

381. 'પુંજી' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ આપો.
(A) ઢગલો (B) ગંજી
(C) મૂડી (D) ભાજી

382. નીચે આપેલ શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. પરગલ
(A) પરગજુ (B) ઉદાર
(C) હિંમતવાન (D) ધૃણાસ્પદ

383. 'વનિતા' શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ લખો.
(A) નારી (B) ચારુ
(C) તેજી (D) નાજુક

384. આપેલ શબ્દ માટે વિકલ્પોમાંથી સમાનાર્થી શબ્દ શોધો. 'તટ'
(A) તૂટ (B) કાંઠો
(C) ટાણું (D) ઝટ

385. આપેલ શબ્દ માટે વિકલ્પોમાંથી સમાનાર્થી શબ્દ શોધો. 'મુક્તા'
(A) માછલી (B) માયાળુ
(C) મોતી (D) માઝા

386. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ લખો.'ધૈર્ય'
(A) ધીરતા (B) સબૂરી
(C) ખામોશ (D) શ્રદ્ધા

387. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ લોખો : 'લવારો'
(A) બોલવું (B) ઘોંઘાટ
(C) બકવાસ (D) બૂમો પાડવી

388. કસુંબીનો રંગ એટલે ..
(A) એક પ્રકારની વનસ્પતિનો રંગ
(B) એક પ્રકારનો રંગ
(C) પ્રેમ અને શૂરવીરતાનો રંગ
(D) ઉપરના ત્રણમાંથી એક પણ નહી

389. અલંકાર શબ્દનો સમાન્ય અર્થ શો થાય?
(A) આભૂષણ (B) સૌંદર્ય
(C) બંગડી (D) શોભી ઊઠવું

390. 'વાઢ' શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ શોધો.
(A) વેઢ (B) કાપો
(C) સઢ (D) બખોલ

391. સાચો સમાચાર્થી શબ્દ શોધોઃ 'ના વલિયો'
(A) નવલું (B) નાવિક
(C) પતિ (D) વરણાગિયો

392. 'જેષ્ટિકા' શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી જણાવો.
(A) જેઠાણી (B) જેહાદી
(C) લાકડી (D) વાંસણી

393. આમાંથી ક્યો વિકલ્પ પ્રભાવ ગ્રહણશીલતાને વ્યાખ્યાયિત કરે છે ?
(A) એનો અર્થ છે ભય સામે ખુલ્લો (નબળા) હોવું.
(B) એનો અર્થ છે જોખમી પરિસ્થિતિઓમાં જીવવું.
(C) એનો અર્થ છે એ સમુદાયો જે નબળી પાયા સુવિધાઓ સાથે જીવે છે
(D) મોટી આપત્તિ પછી સમુદાય પરની અસર

394. નીચે આપેલ શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. જમાલ -
(A) વાક્છટા (B) સૌંદર્ય
(C) વાણી-વિલાસ (D) શૌર્યગાન

395. 'ઉદ્ધિ' શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ લખો.
(A) સમુદ્ર (B) સરોવર
(C) નદી (D) ઝરણુ

396. નીચે આપેલ શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. – છીલર
(A) ખાબોચિયું
(B) પરચૂરણ
(C) મહત્વનું નહિ તેવું
(D) સમુદ્રના મોજાનો અગ્રભાગ

397. નીચે આપેલ શબ્દનો સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો. છપડી-
(A) ગમ્મત (B) અનાદર
(C) લુચ્ચાઈ (D) વ્યંગભાવ

398. 'યાજ્ઞસેની' શબ્દનો સાચો સમાનાથી શબ્દ
(A) યક્ષિણી (B) દ્રૌપદી
(C) જક્કલાદેવી (D) મૃણાલવતી

399. સમાનાર્થી શબ્દની ખોટી જોડણી શોધો.
(A) અંગારો-સળગતો કોલસો (B) અનુકંપા-કરુણા
(C) અફળ-સફળ (D) આકરો-અસહ્ય

400. નીચે આપેલા શબ્દોમાંથી "રાંકડી"જેવો શબ્દ કયો છે?
(A) કૂકરી (B) ચકલી
(C) ગરીબડી (D) કાકડી

401. સમાનાર્થી શબ્દોની કઈ જોડી ખોટી છે તે શોધો :
(A) વાસ - સાથ (B) કપટી - ઠગારું
(C) ચૂવું - ટપકવું (D) લાડણી - વહાલી

402. સાચો સામાનાર્થી શબ્દ શોધો : સાંઢ
(A) ઊંટડી (B) ગોધો
(C) ઘોડો (D) ઘોડી

403. "યામિની" શબ્દ સમાનાર્થી શબ્દ જણાવો.
(A) યમની બહેન (B) વીજળી
(C) સમીક્ષા (D) રાત્રી

404. નીચેની જોડીમાંથી કેઈ જોડી ખોટી છે તે શાધી.
(A) બીવું - બીક (B) સડવું - સડો
(C) શોભવું - શોભા (D) વળગવુ - વાળગેલું

405. 'સદાવ્રત' શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ લખો.
(A) કોઠાર (B) અન્નક્ષેત્ર
(C) ગોદામ (D) ધર્મશાળા

406. "ખશ્બુ શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ લખો.
(A) ખૂબ (B) ગૌરવ
(C) સૌરભ (D) ખુશ્બુ નામની છોકરી

407. 'વતું કરાવવું' શબ્દનો અર્થ જણાવો.
(A) ખુશામત કરાવવી (B) હજામત કરાવવી
(C) સાબિત કરાવવું (D)સરખામણી કરાવવી

408. 'પતિયાર' શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ લખો.
(A) પતન (B) પતિનો મિત્ર
(C) વિશ્વાસ (D) પ્રમાણ

409. 'સરંગટ' શબ્દનો અર્થ જણાવો.
(A) ઘૂઘંટવાળી (B) શ્યામ વર્ણવાળી
(C) મિથ્યાભિમાની (D) તાબે થયેલ

410. 'નિયતિ' શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ લખો.
(A) નીતિ (B) સ્તુતિ
(C) નિમિત્ત (D) ભાગ્ય

411. 'વૈખરી' શબ્દનો અર્થ જણાવો.
(A) નાહકની વહોરેલી પીડા
(B) અસ્ત વ્યસ્ત પડેલો ઘરનો સમાન
(C) વણસેલા સંબંધો
(D) સ્પષ્ટ ઉચ્ચારાયેલી વાણી

412. 'અધિકાર' શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ લખો.

(A) વહીવટ (B) હકુમત
(C) ફરજ (D) પ્રણાલી

413. 'ઉત્કર્ષ' શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ લખો.

(A) સંઘર્ષ (B) ઉન્નતિ
(C) ઉન્મેષ (D) ઉદાર

414. 'અંકુશ' શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ લખો.

(A) અંકોડો (B) પરિણામ
(C) દાબ (D) બાદ

415. 'તટ' શબ્દ માટે વિકલ્પોમાંથી સામાનાર્થી શબ્દ શોધો.

(A) તૂટ (B) કાંઠો
(C) ટાણું (D) ઝટ

416. 'દોહ્યલુ' શબ્દનો સાચો સમાનાર્થી શબ્દ લખો.

(A) સહેલુ (B) મોટું
(C) કઠિન (D) વ્હાલુ

416. નીચેના પૈકી કયો શબ્દ 'કામદેવ'નો પર્યાય નથી ?

(A) મનોજ (B) મન્મથ
(C) ક્ષપાકર (D) મકરધ્વજ

418. 'ધોરીડા' શબ્દનો પર્યાયવાચી જણાવો.

(A) બળદ (B) ગાય
(C) ભેંસ (D) ઢોર

419 'શ્રુતિ' શબ્દ માટે વિકલ્પોમાંથી સામાનાર્થી શબ્દ જણાવો.

(A) શ્વેત (B) વેદ
(C) શ્રમ (D) વિલાસી

420. આપેલ શબ્દ માટે વિકલ્પોમાંથી સમાનાર્થી શબ્દ શોધો. 'મુક્તા'

(A) માછલી (B) માયાળું
(C) મોતી (D) માઝા

421. નીચે આપેલા શબ્દ અને અર્થવાળા જોડકામાંથી બધા સાચા હોય તેવું જોડકું શોધો.

(A) પાણી-હાથ
પાણિ-જળ
દિન-દુઃખી
દીન-ગરીબ

(B) પાણી-હાથ
પાણિ-જળ
દિન-દિવસ
દીન-ગરીબ

(C) પાણી-હાથ
પાણિ-જળ
દિન-ગરીબ
દીન-હીન

(D) પાણી-જળ
પાણિ-હાથ
દિન-દિવસ
દીન-ગરીબ

422. 'ખવીસ' શબ્દનો અર્થ જણાવો.

(A) દેવતા (B) શ્વસુર
(C) રાક્ષસ (D) પિતા

423. નીચેની જોડીમાંથી કઈ જોડી ખોટી છે તે શોધો.

(A) બીવું-બીક (B) સડવું-સડો
(C) શોભવું-શોભા (D)વળગવું-વાળગેલું

424. "મુશ્કેલી માર્ગ" માટેનો પર્યાયવાચી શબ્દ આપો.

(A) દુર્ગમ રસ્તો (B) દુર્લભ રસ્તો
(C) જુદો રસ્તો (D) સુલભ રસ્તો

425. આપેલ શબ્દ માટે વિકલ્પોમાંથી સમાનાર્થી શબ્દ શોધો : અશ્વ

(A) તોખાર (B) ગદર્ભ
(C) ખર (D) અજ

426. સાક્ષર એટલે .....

(A) અશિક્ષિત (B) શિક્ષિત
(C) જ્ઞાની (D) અજ્ઞાની

427. "જરઠ" શબ્દનાં બે સમાનર્થી શબ્દો આપો.

(A) ઘરડાં, વડીલો (B) જઠર, પેટ
(C) જમવું, ખાવું (D) એકપણ સાચું નથી

428. સમાનાર્થી શબ્દની ખોટી જોડી શોધો.

(A) અંગારો-સળગતો કોલસો (B) અનુકંપા-કરુણા
(C) અફળ-સફળ (D) આકરો-અસહ્ય

429. આપેલ શબ્દ માટે વિકલ્પમાંથી સમાનાર્થી શબ્દ શોધો. તટ

(A) તૂટ (B) કાંઠો
(C) ટાણું (D) ઝટ

430. 'વ્રણ' શબ્દ માટે વિકલ્પોમાંથી સમાનાર્થી શબ્દ શોધો.

(A) તુચ્છ (B) જરા
(C) વાચા (D) ઘા

431. આપેલ શબ્દ માટે વિકલ્પમાંથી સમાનાર્થી શબ્દ શોધો. 'સરસ્વતી'

(A) સુંદર (B) સૂરતી
(C) ભારતી (D) ભરતી

432. દગ - સમાનાર્થી શબ્દ લખો.

(A) દશ્ય (B) દૃષ્ટિ, નજર
(C) ચશ્મા (D) દેખાવ

433. સમાનાર્થી શબ્દ આપોઃ 'સ્વાન્ત'

(A) હૃદય, અંતઃકરણ (B) નિજાનંદ
(C) પરમાત્મા (D) સ્વમાન

434. 'દગ' શબ્દનો પર્યાયવાચી શબ્દ જણાવો.

(A) ચમક (B) આંખ
(C) અશ્રુ (D) ફોરામ

435. 'તૃણ' શબ્દનો પર્યાયવાચી જણાવો.

(A) પાન (B) ડાળ
(C) ફૂલ (D) ફળ

436. નીચેના પૈકી કયો શબ્દ પક્ષી નો પર્યાય નથી ?

(A) વિહંગ (B) શકુન્ત
(C) ઉડપ (D) શકુનિ

437. નીચેના પૈકી ક્યો શબ્દ 'રાત' નો પર્યાય નથી?

(A) યામિની (B) દામિની
(C) શર્વરી (D) નિશિ

438. નીચેનામાંથી સૂરજનાં પર્યાયવાચી નામ ક્યાં નથી ?

(A) ભાસ્કર, સવિતા (B) ભાનુ, ભાણ
(C) આદિત્ય, હિરણ્યગર્ભ (D) રવિ, કિરણ

439. નીચેના પૈકી ક્યો શબ્દ 'પત્ની'નો પર્યાયવાચી નથી ?

(A) તિયા (B) દારા
(C) ક્ષેત્રી (D) કલત્ર

440. નીચેના પૈકી ક્યો શબ્દ 'આંખ'નો પર્યાયવાચી છે ?

(A) ચક્ષુ (B) અક્ષિ
(C) અક્ષ (D) આપેલ તમામ

441. મારુતિ શબ્દનો અર્થ શું થાય ?

(A) ગરુડ (B) હનુમાન
(C) ગણપતિ (D) પવન

442. "કૌમુદી" એટલે,

(A) પુનમ (B) ચાંદની
(C) કમળ (D) ચંદ્ર

443. સાચો સમાનાર્થી શબ્દ આપો. : કાન્તા

(A) શાંત (B) કાન્તિ
(C) ભાર્યા (D) કાંતેલુ

444. નીચેનામાંથી એક શબ્દ વરસાદ સાથે સંકળાયેલો નથી.

(A) સાંબેલાધાર (B) અનરાધાર
(C) મૂળાધાર (D) મુશળધાર

445. સમાન પર્યાયવાચી શબ્દ જણાવો : વોંકળો.....

(A) ઝરણું (B) વહેણ
(C) વહેળો (D) નદી

446. નીચેના શબ્દનો સાચો પર્યાયવાચી શબ્દ દર્શાવો : અખિલ

(A) અંશ (B) અવિભાજ્ય
(C) સમગ્ર (D) ખંડિત

: જવાબો :

(1) D	(2) B	(3) B	(4) D	(5) D	(6) D	(7) C	(8) B	(9) C	(10) A
(11) D	(12) D	(13) C	(14) C	(15) D	(16) C	(17) C	(18) B	(19) B	(20) C
(21) D	(22) A	(23) D	(24) A	(25) B	(26) A	(27) A	(28) B	(29) C	(30) D
(31) B	(32) A	(33) B	(34) C	(35) D	(36) D	(37) D	(38) A	(39) C	(40) A
(41) A	(42) A	(43) A	(44) D	(45) A	(46) B	(47) C	(48) C	(49) B	(50) B
(51) A	(52) D	(53) C	(54) A	(55) A	(56) D	(57) C	(58) A	(59) D	(60) B
(61) B	(62) A	(63) B	(64) D	(65) A	(66) A	(67) D	(68) D	(69) B	(70) C
(71) D	(72) B	(73) B	(74) D	(75) B	(76) B	(77) B	(78) A	(79) B	(80) D
(81) A	(82) D	(83) B	(84) C	(85) A	(86) B	(87) B	(88) C	(89) A	(90) A
(91) B	(92) A	(93) B	(94) D	(95) D	(96) C	(97) D	(98) A	(99) C	(100) A
(101) D	(102) C	(103) A	(104) B	(105) A	(106) C	(107) B	(108) A	(109) C	(110) C
(111) B	(112) A	(113) C	(114) D	(115) D	(116) C	(117) B	(118) A	(119) B	(120) A

(121) A	(122) B	(123) C	(124) C	(125) D	(126) D	(127) C	(128) D	(129) D	(130) A
(131) D	(132) A	(133) A	(134) C	(135) B	(136) D	(137) A	(138) A	(139) A	(140) A
(141) C	(142) C	(143) B	(144) C	(145) C	(146) C	(147) B	(148) A	(149) A	(150) A
(151) A	(152) A	(153) D	(154) C	(155) A	(156) B	(157) B	(158) C	(159) B	160) B
(161) C	(162) B	(163) D	(164) B	(165) C	(166) C	(167) A	(168) A	(169) A	(170) A
(171) B	(172) B	(173) A	(174) D	(175) D	(176) C	(177) D	(178) C	(179) B	(180) A
(181) D	(182) C	(183) C	(184) A	(185) A	(186) C	(187) A	(188) D	(189) B	(190) B
(191) D	(192) D	(193) D	(194) D	(195) D	(196) A	(197) A	(198) D	(199) B	(200) D
(201) A	(202) B	(203) B	(204) A	(205) D	(206) D	(207) A	(208) B	(209) A	(210) B
(211) D	(212) A	(213) C	(214) A	(215) B	(216) A	(217) B	(218) B	(219) B	(220) C
(221) C	(222) B	(223) D	(224) B	(225) B	(226) D	(227) C	(228) A	(229) B	(230) B
(231) D	(232) B	(233) C	(234) A	(235) A	(236) D	(237) B	(238) B	(239) C	(240) C
(241) B	(242) C	(243) D	(244) B	(245) A	(246) A	(247) B	(248) C	(249) B	(250) C
(251) B	(252) D	(253) C	(254) A	(255) B	(256) B	(257) A	(258) B	(259) D	(260) B
(261) B	(262) D	(263) A	(264) D	(265) A	(266) B	(267) D	(268) A	(269) D	(270) C
(271) A	(272) C	(273) B	(274) A	(275) B	(276) B	(277) D	(278) A	(279) C	(280) B
(281) C	(282) B	(283) B	(284) A	(285) D	(286) A	(287) C	(288) D	(289) B	(290) A
(291) A	(292) A	(293) C	(294) D	(295) C	(296) C	(297) D	(298) D	(299) A	(300) A
(301) D	(302) B	(303) D	(304) D	(305) C	(306) A	(307) B	(308) A	(309) A	(310) D
(311) C	(312) D	(313) C	(314) C	(315) A	(316) D	(317) D	(318) A	(319) D	(320) C
(321) B	(322) C	(323) C	(324) C	(325) B	(326) A	(327) B	(328) C	(329) C	(330) D
(331) C	(332) A	(333) B	(334) C	(335) D	(336) B	(337) A	(338) A	(339) A	(340) D
(341) A	(342) B	(343) A	(344) C	(345) B	(346) C	(347) B	(348) A	(349) B	(350) B
(351) D	(352) D	(353) A	(354) B	(355) D	(356) C	(357) D	(358) B	(359) C	(360) C
(361) D	(362) D	(363) D	(364) C	(365) A	(366) A	(367) B	(368) B	(369) B	(370) C
(371) A	(372) A	(373) B	(374) C	(375) B	(376) C	(377) D	(378) C	(379) B	(380) D
(381) C	(382) C	(383) A	(384) B	(385) C	(386) B	(387) A	(388) A	(389) A	(390) B
(391) C	(392) C	(393) A	(394) B	(395) A	(396) A	(397) C	(398) B	(399) C	(400) C
(401) A	(402) C	(403) D	(404) D	)405) B	(406) C	(407) B	(408) C	(409) A	(410) D
(411) D	(412) B	(413) B	(414) C	(415) B	(416) C	(417) C	(418) A	(419) B	(420) C
(421) D	(422) C	(423) D	(424) A	(425) A	(426) B	(427) A	(428) C	(429) B	(430) D
(431) C	(432) B	(433) A	(434) B	(435) A	(436) D	(437) B	(438) D	(439) C	(440) D
(441) B	(442) B	(443) C	(444) C	(445) C	(446) C				

33 વિરુદ્ધાર્થી

- અખંડ x ખંડિત
- અગવડ x સગવડ
- અગ્રજ x અનુજ
- અજ્ઞ x પ્રજ્ઞ (સુજ્ઞ)
- અતિવૃષ્ટિ x અનાવૃષ્ટિ
- અદ્યતન x પુરાતન
- અધમ x ઉત્તમ
- અધિ x ન્યૂન
- અધઃગતિ x ઊર્ધ્વગતિ
- અધોબિંદુ x શિરોબિંદુ
- અનુકૂળ x પ્રતિકૂળ
- અનુગામી x પુરોગામી
- અભિમાની x નિરભિમાની
- અમૃત x ઝેર (વિષ)
- અલ્પોકિત x અત્યુક્તિ
- અંતરંગ x બહિરંગ
- અંતર્ગોળ x બહિર્ગોળ
- અંધકાર x પ્રકાશ
- આકર્ષણ x અપાકર્ષણ
- આસ્થા x અનાસ્થા
- આશિષ x શાપ
- આયાત x નિકાસ
- આબાદી x બરબાદી
- આત્મલક્ષી x પરલક્ષી
- આનંદી x ઉદાસીન
- આઘાત x પ્રત્યાઘાત
- આબરૂ x બેઆબરૂ
- અરિ x મિત્ર
- આનંદ x શોક
- અદબ x બેઅદબ
- અનાથ x સનાથ
- અથ x ઈતિ
- અકિંચન x શ્રીમંત
- અદ્વૈત x દ્વૈત
- અખત્યાર x બિનઅખત્યાર
- અતડું x મળતાવડું
- આસક્ત x અનાસક્ત
- આર્ય x અનાર્ય
- આદિ x અંત
- આદર x અનાદર
- સફળ x નિષ્ફળ
- અસ્ત x ઉદય
- આદ્ય x અંત્ય
- આળસુ x ઉદ્યમી
- આહાર x નિરાહાર
- લૌકિક x પરલૌકિક
- આસ્તિક x નાસ્તિક
- અંતર્લાપિકા x બહુર્લાપિકા
- અનિત્ય x નિત્ય
- અગમબુદ્ધિ x પશ્ચમબુદ્ધિ
- અદ્રાવ્ય x દ્રાવ્ય
- અમીર x ગરીબ
- આકાશ x પાતાળ
- આચાર x અનાચાર
- અલૌકિક x લૌકિક
- આત્મલક્ષી x પરલક્ષી
- આશિષ x શાપ
- એકાંગી x સર્વાંગી
- અહંકારી x નમ્ર
- અંત x આરંભ
- એકદેશીય x સર્વદેશીય
- આવડત x અણઆવડત
- મિલન x વિયોગ
- મહાન x પામર
- મોંઘું x સોંઘું
- મ્લાન x પ્રફુલ્લ
- મોટપ x નાનપ
- મુદ્રિત x અમુદ્રિત
- મિતાહારી x અકરાંતિયું
- રક્ષક x ભક્ષક
- અવ્યવસ્થિત x વ્યવસ્થિત
- રચનાત્મક x ખંડનાત્મક

- રંક x રાય
- રાજાશાહી x લોકશાહી
- રીઝ x ખીજ
- લઘુતાગ્રંથિ x ગુરુતાગ્રંથિ
- લઘુતા x ગુરુતા
- રૂપ x કુરૂપ
- સંકોચ x નિઃસંકોચ
- વિનીત x ઉદ્ધત
- વિભક્ત x અવિભક્ત
- વૈયક્તિક x સામુદાયિક
- સાર્થક x નિરર્થક
- વ્યષ્ટિ x સમષ્ટિ
- શાશ્વત x નશ્વર
- શ્વેત x શ્યામ
- સકામ x નિષ્કામ
- સત્યવક્તા x મિથ્યાભાષી
- સત્યાગ્રહ x દુરાગ્રહ
- ધનિક x ગરીબ
- સદાચાર x દુરાચાર
- અસભ્ય x સભ્ય
- તાલ x બેતાલ
- દરિદ્ર x ધનવાન
- દુર્ગુણ x સદ્‌ગુણ
- દુર્લભ x સુલભ
- દુર્જન x સજ્જન
- દેણદાર x લેણદાર
- ધન્યવાદ x ધિક્કાર
- નિમકહલાલ x નિમકહરામ
- નિમેષ x અનિમેષ
- નિવૃત્ત x પ્રવૃત્ત
- નિશાકર x દિનકર
- નિંદા x પ્રશંસા
- નીરસ x રસિક
- નેકી x બદી
- નિશ્ચિત x અનિશ્ચિત
- પરતંત્ર x સ્વતંત્ર
- પાછોતર x આગોતર
- પાશ્ચાત્ય x પૌર્વાત્ય
- પુરુષાર્થ x પ્રારબ્ધ
- પૂર્વગ x અનુગ
- પ્રતિબંધ x છૂટ
- પ્રાચીન x અર્વાચીન
- પ્રત્યક્ષ x પરોક્ષ
- પૂર્ણિમા x અમાવસ્યા
- ફળદ્રુપ x વેરાન
- ફૂલવું x સંકોચાવું
- ફરજિયાત x મરજિયાત
- બેવફા x વફાદાર
- બેસૂરું x સૂરીલું
- બેતાલ x તાલબદ્ધ
- બંધિયાર x વહેતું
- ભલાઈ x બૂરાઈ
- ભૂચર x ખેચર
- ભિન્નતા x એકતા
- ભરતી x ઓટ
- સવેળા x કવેળા
- સંક્ષિપ્ત x વિસ્તૃત
- સહધર્મી x વિધર્મી
- સાવધ x ગાફેલ
- સુમતિ x કુમતિ
- સ્તુતિ x નિંદા
- સુદિ x વદિ
- સ્વોપાર્જિત x વડીલોપાર્જિત
- સ્વાર્થ x પરમાર્થ
- સ્થાવર x જંગમ
- સુકાળ x દુકાળ
- સ્થૂલ x સૂક્ષ્મ
- સ્વાવલંબી x પરાવલંબી
- સાકાર x નિરાકાર
- સ્વાનુભાવરસિક x સર્વાનુભાવરસિક
- હર્ષ x શોક
- હેવાતન x રંડાપો
- હરામખોર x હલાલખોર
- કાયમી x કામચલાઉ

- ક્રૂર x દયાળુ
- કજાત x જાતવાન
- કદરદાન x બેકદર
- કૃતજ્ઞ x કૃતઘ્ન
- કૃપા x અવકૃપા
- કદાવર x ઠિંગુજી
- કબૂલાત x ઇનકાર
- કૌતુકપ્રિય x સૌષ્ઠવપ્રિય
- કુળબોળું x કુળદીપક
- કનિષ્ઠ x ઉત્તમ
- કુલીન x કુલહીન
- કુટિલ x સરળ
- કામી x નિષ્કામી
- કોમળ x કઠોર
- કંકોત્રી x કાળોત્રી
- કીર્તિ x અપકીર્તિ
- કઠણ x પોચું
- કાળજી x બેકાળજી, નિષ્કાળજી
- કાયમી x હંગામી
- ખુશબો x બદબો
- ખોફ x મહેર
- ખૂબસૂરત x બદસૂરત
- ખાનગી x જાહેર
- ખરીદ x વેચાણ
- ખંડન x મંડન
- ગરીબ x તવંગર
- ગ્રામીણ x શહેરી
- ઘટિત x અઘટિત
- ગૌણ x પ્રધાન
- ગરજાળ x બિનગરજાળ
- ગરજવાન x બિનગરજુ
- ગુનેગાર x નિર્દોષ
- ગર્વ x નમ્રતા
- ગમન x આગમન
- ચંચળ x સ્થિર
- ચિંતાતુર x નિશ્ચિંત
- ચેતન x જડ
- ચાહત x ઘૃણા
- ચલ x અચલ
- છૂત x અછૂત
- છત x અછત
- છીછરું x ઊંડું
- જશ x અપજશ
- જહન્નમ x જન્નત
- જંગમ x સ્થાવર
- જ્યેષ્ઠ x કનિષ્ઠ
- ટોચ x તળેટી
- દયાળુ x ઘાતકી
- ઠરેલ x ઉછાંછળું
- તળિયું x ટોચ
- તૂટક x સળંગ
- ઉન્નતિ x અવનતિ
- ઉખર x ફળદ્રુપ

• સ્વપ્રયત્ન માટે વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો

–	રૂપાળું	(અ) બેડોળ	(બ) કદરૂપું	(ક) વિચિત્ર	(ડ) કઢંગું
–	રંક	(અ) નિર્ધન	(બ) તવંગર	(ક) ભરપૂર	(ડ) સંપન્ન
–	અનુજ	(અ) મોટું	(બ) પાટવી	(ક) અગ્રજ	(ડ) સહજ
–	પુરાતન	(અ) અર્વાચીન	(બ) અદ્યતન	(ક) આજનું	(ડ) સમકાલીન
–	સાક્ષર	(અ) નિરક્ષર	(બ) ભણેલું	(ક) ઠોઠ	(ડ) અજ્ઞાન
–	તીક્ષ્ણ	(અ) ધારદાર	(બ) અણીદાર	(ક) બૂઠું	(ડ) ચાકુ
–	કંકોત્રી	(અ) ગંગોત્રી	(બ) શોકપત્ર	(ક) કરુણપ્રશસ્તિ	(ડ) કાળોત્રી
–	ટોચ	(અ) શિખર	(બ) તળેટી	(ક) શિખા	(ડ) ચોટલી

–	ગૌણ	(અ) પ્રધાન	(બ) મંત્રી	(ક) આનુષંગિક	(ડ) સહાયક
–	ખુશબો	(અ) સુગંધ	(બ) પરિમલ	(ક) ગંધ	(ડ) બદબો
–	કુળદીપક	(અ) પુત્ર	(બ) દીવો	(ક) કુળબોળું	(ડ) પ્રકાશક
–	કૃપા	(અ) મહેરબાની	(બ) ક્રોધ	(ક) અવકૃપા	(ડ) ગુસ્સો
–	અગમબુદ્ધિ	(અ) કમઅક્કલ	(બ) કુશાગ્રબુદ્ધિ	(ક) પચ્છમબુદ્ધિ	(ડ) ઠોઠ
–	અતડું	(અ) એકલવાયું	(બ) મળતાવડું	(ક) અલાયદું	(ડ) સામાજિક
–	અદબ	(અ) આબરૂ	(બ) નામના	(ક) વિવેક	(ડ) બેઅદબ
–	અધિક	(અ) વધારે	(બ) ઓછું	(ક) ન્યૂન	(ડ) જરા
–	અધ્યયન	(અ) અભ્યાસ	(બ) સ્વાધ્યાય	(ક) જ્ઞાન	(ડ) અનધ્યયન
–	અંશ	(અ) છેદ	(બ) લેશ	(ક) માત્ર	(ડ) સર્વાંગ
–	ઠરેલ	(અ) શાંત	(બ) સ્થાયી	(ક) ફરતું	(ડ) ઉછાંછળું
–	તાણો	(અ) સૂતર	(બ) દોરો	(ક) વાણો	(ડ) કાંતણ
–	નિશાકર	(અ) રજની	(બ) ચંદ્ર	(ક) ધ્રુવડ	(ડ) દિનકર
–	વિધવા	(અ) વિધુર	(બ) સૌભાગ્યશાળી	(ક) સધવા	(ડ) હેવાતન
–	નેકી	(અ) બદી	(બ) ભલાઈ	(ક) ભલમનસાઈ	(ડ) બૂરાઈ
–	પરકીય	(અ) પોતાનું	(બ) આગવું	(ક) સ્વતંત્ર	(ડ) સ્વકીય
–	પ્રતિબંધ	(અ) મનાઈ	(બ) અનુમોદન	(ક) છૂટ	(ડ) મના
–	મલિન	(અ) ચોખ્ખું	(બ) નિર્મળ	(ક) મેલું	(ડ) ગંદું
–	મોટપ	(અ) ગુરુતા	(બ) ગરિમા	(ક) નાનપ	(ડ) બાળપણ
–	મુદ્રિત	(અ) છાપેલું	(બ) રેખાંકિત	(ક) ચિત્રિત	(ડ) હસ્તલિખિત
–	મ્લાન	(અ) દુઃખી	(બ) કાળું	(ક) દોષિત	(ડ) પ્રફુલ્લ
–	યાચક	(અ) ભિખારી	(બ) તવંગર	(ક) રંક	(ડ) દાતા
–	વૈયક્તિક	(અ) અંગત	(બ) સામુદાયિક	(ક) વ્યક્તિગત	(ડ) સાર્વજનિક
–	વ્યર્થ	(અ) નકામું	(બ) ઉપયોગી	(ક) સાર્થક	(ડ) અર્થહીન
–	હેવાનિયત	(અ) કાબેલિયત	(બ) ઈન્સાનિયત	(ક) જંગલીપણું	(ડ) આવડત
–	સ્થૂળ	(અ) કદાવર	(બ) સંગમ	(ક) સૂક્ષ્મ	(ડ) દુર્બળ
–	સાવધ	(અ) ગાફેલ	(બ) જાગૃત	(ક) સચેત	(ડ) ઊંઘણશી
–	સંચય	(અ) સંગ્રહ	(બ) જમા	(ક) વ્યય	(ડ) રોકાણ
–	અનાથ	(અ) નિરાધાર	(બ) સનાથ	(ક) નમાયું	(ડ) બેઘર
–	રીઝ	(અ) ગુસ્સો	(બ) લગાવ	(ક) પ્રસન્ન	(ડ) ખીજ
–	પાશ્ચાત્ય	(અ) પશ્ચિમનું	(બ) પૂર્વ	(ક) ભારતીય	(ડ) પૌર્વાત્ય
–	ભૂચર	(અ) ખેચર	(બ) નિશાચર	(ક) વનચર	(ડ) જળચર
–	સવેળા	(અ) સમયસરનું	(બ) કટાણું	(અ) કવેળા	(ડ) માફકસર
–	સહધર્મી	(અ) સહાધ્યાયી	(બ) સહપાઠી	(ક) સોબતી	(ડ) વિધર્મી
–	હેવાતન	(અ) શૂરાતન	(બ) ભાગ્યવાન	(ક) રંડાપો	(ડ) સૌભાગ્યવતી

–	ઉડાઉ	(અ) પૈસાદાર	(બ) ખર્ચાળ	(ક) કૃપણ	(ડ) સ્વચ્છંદી
–	રાગ	(અ) રાગ	(બ) દ્વેષ	(ક) ઈર્ષા	(ડ) ઝેર
–	વક્તા	(અ) ત્યક્તા	(બ) ભોક્તા	(ક) અનુરક્ત	(ડ) શ્રોતા
–	વ્યષ્ટિ	(અ) સમષ્ટિ	(બ) પુષ્ટિ	(ક) તુષ્ટિ	(ડ) ષષ્ઠી
–	અલ્પાહારી	(અ) મિતાહારી	(બ) ખાઉધરું	(ક) શાકાહારી	(ડ) માંસાહારી
–	ઉદય	(અ) આથમણું	(બ) અસ્ત	(ક) પશ્ચિમ	(ડ) બંધિયાર
–	વાદી	(અ) ફરિયાદી	(બ) વકીલ	(ક) આરોપી	(ડ) પ્રતિવાદી
–	ઉત્કર્ષ	(અ) અપકર્ષ	(બ) અપજશ	(ક) અપાકર્ષણ	(ડ) કેશાકર્ષણ
–	સ્તુતિ	(અ) પ્રશંસા	(બ) વખાણ	(ક) વંદના	(ડ) નિંદા
–	યોગી	(અ) લોભી	(બ) સંન્યાસી	(ક) ભોગી	(ડ) સાધુ
–	અવર	(અ) આવાગામન	(બ) પારકું	(ક) કવર	(ડ) જવર
–	આરોહ	(અ) આલાપ	(બ) અંતરો	(ક) અવરોહ	(ડ) લય
–	સ્વસ્થ	(અ) બેચેન	(બ) તંદુરસ્ત	(ક) દુરસ્ત	(ડ) માંદગી
–	વિષ	(અ) અમર	(બ) ઝેર	(ક) અમૃત	(ડ) જિગર
–	સતેજ	(અ) પ્રકાશ	(બ) નિસ્તેજ	(ક) ઝાંખું	(ડ) તમરુ
–	શીત	(અ) ઠંડું	(બ) ઉષ્ણ	(ક) ગરમ	(ડ) અગ્નિ
–	વધ	(અ) ઘટાડો	(બ) ઉમેરો	(ક) બાદબાકી	(ડ) ઘટ
–	પોકળ	(અ) પોલું	(બ) નક્કર	(ક) ખાલી	(ડ) ભરેલું
–	મર્દ	(અ) પહેલવાન	(બ) કૌવત	(ક) નામર્દ	(ડ) કાયર
–	પરવા	(અ) બેપરવા	(અ) સાવધ	(ક) ચિંતિત	(ડ) વ્યથિત
–	દંડ	(અ) શિક્ષા	(બ) સજા	(ક) પુરસ્કાર	(ડ) નજરાણું
–	છીછરું	(અ) અગાધ	(બ) ઊંડું	(ક) ઉપરછલ્લું	(ડ) સમાપ
–	ખોફ	(અ) ગુસ્સો	(બ) મહેર	(ક) માન	(ડ) ઠપકો
–	ખાનદાન	(અ) નાદાન	(બ) કદરદાન	(ક) ગરજવાન	(ડ) કુલીન
–	ખુશબો	(અ) મોહક	(બ) સુવાસ	(ક) તરી	(ડ) બદબો
–	ક્રમ	(અ) ક્રમશઃ	(બ) વારાફરતી	(ક) ઊલટું	(ડ) વ્યુત્ક્રમ
–	ઊંધું	(અ) સીધું	(બ) ચત્તું	(ક) આડું	(ડ) ઊલટું
–	ઉલાળ	(અ) ધરાળ	(બ) આગળપડતું	(ક) વજનદાર	(ડ) બોજો
–	ઈહલોક	(અ) સ્વર્ગ	(બ) પૃથ્વીલોક	(ક) પરલોક	(ડ) પાતાળ
–	ઇલાજ	(અ) અસાધ્ય	(બ) લાઇલાજ	(ક) ઉપાય	(ડ) સગવડ
–	આર્દ્ર	(અ) ભીંજાયેલું	(બ) ભીનું	(ક) શુષ્ક	(ડ) સૂકું
–	અહીં	(અ) તહીં	(બ) અત્યારે	(ક) ત્યારે	(ડ) અત્રે
–	કુપિત	(અ) નાખુશ	(બ) પ્રસન્ન	(ક) મ્લાન	(ડ) ગુસ્સો
–	ઉષા	(અ) સંધ્યા	(બ) પ્રભાત	(ક) સવાર	(ડ) સ્નેહાળ
–	અથ	(અ) અર્થ	(બ) હવે	(ક) ઇતિ	(ડ) પ્રારંભ

–	સાકાર	(અ) નિર્ગુણ	(બ) નિરાકાર	(ક) આકારરહિત	(ડ) પરિપૂર્ણ
–	હિંમત	(અ) શક્તિશાળી	(બ) બળવાન	(ક) નાહિંમત	(ડ) ડર
–	સત્કર્મ	(અ) કુકર્મ	(બ) સત્કાર્ય	(ક) દુષ્પ્રવૃત્તિ	(ડ) સૌજન્ય
–	સમ	(અ) મસાન	(બ) સરખું	(ક) વિષમ	(ડ) સોગંદ
–	સર્જન	(અ) સંસ્કારી	(બ) ડૉક્ટર	(ક) લીલા	(ડ) સંહાર
–	સત્યવક્તા	(અ) સાચું	(બ) પ્રિયભાષી	(ક) મિથ્યાભાષી	(ડ) સંહાર
–	વિરાટ	(અ) વામન	(બ) વિશાળ	(ક) પામર	(ડ) સૂક્ષ્મ
–	મોંઘવારી	(અ) કીમતી	(બ) સસ્તું	(ક) ટકાઉ	(ડ) સોંઘવારી
–	મંદ	(અ) ધીમું	(બ) તેજ	(ક) સક્રિય	(ડ) અમંદ
–	બાધિત	(અ) બંધન	(બ) રોકાયેલું	(ક) અબાધિત	(ડ) બાહ્ય
–	પૂર્વજ	(અ) ભૂતકાલીન	(બ) સમકાલીન	(ક) તાજેતરનું	(ડ) અનુજ
–	બેભાન	(અ) બેધ્યાન	(બ) ગાફેલ	(ક) સભાન	(ડ) ઈજાગ્રત
–	નિમકહરામ	(બ) ગુણવાન	(ક) ગુણાનુરાગી	(ક) નિમકહલાલ	(ડ) કૃતઘ્ન
–	જયેષ્ઠ	(અ) કનિષ્ઠ	(બ) નાનું	(ક) કનિષ્ટ	(ડ) અગ્રજ
–	જંગમ	(અ) ચલાયમાન	(બ) સ્થાવર	(ક) મિલકત	(ડ) પૂંજી
–	જયંતી	(અ) જન્મતિથિ	(બ) વર્ષગાંઠ	(ક) જન્મતારીખ	(ડ) પુણ્યતિથિ
–	ઉન્નતિ	(અ) પ્રગતિ	(બ) અવનતિ	(ક) વિકાસ	(ડ) અવરોધ

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

1. નીચેના પૈકી કયા વિકલ્પમાં વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ નથી ?
(A) સાદર - અનાદર (B) આસ્તિક - નાસ્તિક
(C) વ્યોમ - આકાશ (D) સાક્ષર - નિરક્ષર

2. નીચેના પૈકી કયા વિકલ્પમાં વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો છે ?
(A)પર્ણ - પાન (B) શરમ - શેહ
(C) અરિ - રિપુ (D) તેજ - તિમિર

3. 'ખંડનાત્મક' શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ આપો.
(A) સંશયાત્મક (B) રચનાત્મક
(C) બોધાત્મક (D) તુલનાત્મક

4. 'ઉદ્ધત' શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી દર્શાવો.
(A) વિનીત (B) શાણો
(C) ઉદાર (D) ઉદાત્ત

5. નીચેના પૈકી કયા વિકલ્પમાં વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો છે ?
(A) પ્રાકૃતિક - સહજ (B) નાગરિક - ગ્રામ્ય
(C) અલ્પ - ક્ષુલ્લક (D) અવગુંઠન - આચ્છાદન

6. 'અલ્પોક્તિ' શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ ..... છે.
(A) બેઆબરૂ (B) પુરાતન
(C) અત્યુક્તિ (D) વિતોદિત

7. 'નેકી' શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ ..... છે.
(A) બદી (B) ભલાઈ
(C) ભલમનસાઈ (D) બૂરાઈ

8. 'ગૌણ'નો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ ..... છે.
(A) પ્રધાન (B) છેલ્લું
(C) સહાયક (D) ગુણ

9. 'અલ્પાહારી'નો વિરુદ્ધાર્થી એટલે - .....
(A) મિતાહારી (B) ખાઉધરું
(C) શાકાહારી (D) મિતભાષી

10. નીચે આપેલ શબ્દના વિરુદ્ધાર્થી વિકલ્પમાંથી પસંદ કરો - 'શાશ્વત'
(A) ક્ષણિક (B) કાયમી
(C) સ્થાવર (D) હંમેશા માટે

11. નીચેના શબ્દો પૈકી ક્યો શબ્દ 'ખડતલ'નો વિરુદ્ધાર્થી છે ?
(A) મુડદાલ (B) નબળું
(C) મરેલ (D) કાચું

12. 'કૂથલી' શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ ..... છે.
(A) નિંદા (B) પ્રશંસા
(C) તોછડું (D) વિવેકી

13. 'ઉદાસીન' શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી જણાવો.
(A) આનંદ (B) ઉત્સાહી
(C) ઉદાસ (D) આનંદી

14. ક્યું જોડકું વિરોધી શબ્દોનું નથી ?
(A) દોસ્ત - દુશ્મન (B) જન્મ - મૃત્યુ
(C) સૂકું - શુષ્ક (D) ઠંડું - ગરમ

15. ક્યું જોડકું વિરોધી શબ્દોનું નથી ?
(A) ઉતરાણ - ચઢાણ (B) વૃદ્ધ - ઘરડો
(C) વિદ્યા - અવિદ્યા (D) હાસ્ય - રુદન

16. 'નિશીથ' શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ જણાવો.
(A) સંધ્યા (B) મધ્યાહ્ન
(C) વિભાવરી (D) શર્વરી

17. અનાગ્રહ વિરુદ્ધાર્થી શબ્દમાં અંગસાધક પ્રત્યય જણાવો.
(A) અ (B) નેક
(C) ક (D) અન્

18. વિરોધી શબ્દ લખો : હેત
(A) વહાલ (B) ખિન્ન
(C) દ્વેષ (D) રાગ

19. 'શાશ્વત'નો વિરોધી શબ્દ કયો છે ?
(A) સદાકાળ (B) ક્ષણિક
(C) સજ્જન (D) ક્ષય

20. નીચેના પૈકી કયા વિકલ્પમાં વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ છે ?
(A) ઉપહાસ - મશ્કરી (B) ગંભીર - છીછરું
(C) અલૌકિક - દિવ્ય (D) અભ્યાગત - અતિથિ

21. 'મુખરિત' શબ્દનો વિરોધી શબ્દ શોધો.
(A) મુખ (B) કંઠસ્થ
(C) બોલકો (D) મૂક

22. વિરોધી શબ્દ જણાવો : પ્રત્યક્ષ
(A) પરોક્ષ (B) આંખ સામે
(C) સમક્ષ (D) નિષ્પક્ષ

23. 'પાવક' શબ્દનો યોગ્ય વિરોધી શબ્દ શોધો.
(A) પુણ્ય (B) પવિત્ર
(C) અગ્નિ (D) અપવિત્ર

24. વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ આપો : મૂક
(A) છોડ (B) લે
(C) અમુક (D) વાચાળ

25. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિરોધી શબ્દ લખો.

(A) કુસુમ - સુમન (B) ભમરો - મધુકર
(C) સુવાસ - દુર્ગંધ (D) સુંદર - રમણીય

26. 'ઉદાસીન' શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ જણાવો.

(A) આનંદ (B) ઉત્સાહી
(C) ઉદાસ (D) આનંદી

27. વિરોધી શબ્દ લખો : દૈવી

(A) અલૌકિક (B) તેજસ્વી
(C) આસુરી (D) ચમત્કારી

28. વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખો : ફોગટ

(A) નિરર્થક (B) નકામું
(C) સાર્થક (D) ફેરો

29. વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ જણાવો : વિસ્તૃત

(A) વધારે (B) લંબાણપૂર્વક
(C) સંક્ષિપ્ત (D) અંશ

30. 'દૂષણ'નો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ કયો છે ?

(A) કદૂષણ (B) ભૂષણ
(C) પ્રદૂષણ (D) આભૂષણ

31. વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખો : યાચક

(A) ભિખારી (B) યાચના
(C) અવાચક (D) દાતા

32. વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખો : અગમ બુદ્ધિ

(A) પચ્છમ બુદ્ધિ (B) અલ્પ બુદ્ધિ
(C) તીવ્ર બુદ્ધિ (D) વિનાશ બુદ્ધિ

33. વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખો : 'સંયોગ'

(A) યોગ (B) વિનિયોગ
(C) સુયોગ (D) વિયોગ

34. 'પ્રગટ' શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ નીચેનામાંથી કયો છે ?

(A) જાણીતો (B) ખુલ્લું
(C) જાહેર (D) પ્રચ્છન્ન

35. નીચેના પૈકી કયા વિકલ્પમાં વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો નથી ?

(A) ઐહિક - પારલૌકિક (B) અભિજ્ઞ-અનભિજ્ઞ
(C) કુંદન-કથીર (D) ઉપહાર - બક્ષિસ

36. 'વિરાટ' શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી જણાવો.

(A) મોટું (B) અવકાશ
(C) આકાશ (D) વામન

37. નીચે દર્શાવેલ વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો પૈકી કઈ જોડી સાચી છે ?

(A) મુદ્રિત-હસ્તલિખિત (B) યાચક - ભિક્ષુક
(C) સ્થૂળ-સ્થાવર (D) શુકલપક્ષ-અજવાળિયું

38. નીચે દર્શાવેલી વિરુદ્ધાર્થી શબ્દોની કઈ જોડ ખોટી છે ?

(A) ઉખર-ફળદ્રુપ (B) આપકર્મી-સ્વકર્મી
(C) અધોબિંદુ-શિરોબિંદુ (D)આધ્યાત્મિક-આધિભૌતિક

39. વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ જણાવો : રુચિ

(A) ભૂખ (B) અરુચિ
(C) તૃપ્તિ (D) કુરુચિ

40. વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ જણાવો : અમૃત

(A) મિષ્ટ (B) મધુર
(C) વિષ (D) મીઠું

41. વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ જણાવો : તિમિર

(A) તેજ (B) સંધ્યાકાળ
(C) ભળભાખળ (D) અંધાર

42. 'ક્રોધી'નો નજીકનો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ ક્યો ?

(A) ડાહ્યો (B) બુદ્ધિશાળી
(C) માયાળુ (D) શાંત

43. નીચે વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો દર્શાવ્યા છે, તેમાંથી કઈ બાબત સાચી નથી ?

(A) અગમબુદ્ધિ - નિગમબુદ્ધિ (B) વિનીત - ઉદ્ધત
(C) વિદ્વદભોગ્ય-લોકભોગ્ય (D) તત્સમ-તદ્ભવ

44. અપેક્ષા શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ જણાવો.

(A) સ્વીકાર (B) અનાગ્રહ
(C) સાપેક્ષ (D) અનપેક્ષા

45. વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખો : સ્મરણ

(A) સ્મૃતિ (B) વિસ્મરણ
(C) સુસ્મરણ (D) યાદ

46. 'મોકળું' શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ આપો.

(A) મોળું (B) વિશાળ
(C) છૂટોદોર (D) સાંકડું

47. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિરોધી શબ્દ લખો.

(A) મિલન - વિરહ (B) હાથ - પાણિ
(C) શહેર - નગર (D) વસ્ત્ર - કાપડ

48. 'નિર્ગુણ'નું વિરોધી જણાવો.

(A) સગુણ (B) ઉદ્ધત
(C) અજ્ઞાની (D) જ્ઞાની

49. નીચે દર્શાવેલા શબ્દ માટે યોગ્ય વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ ક્યો છે ? – 'ચલ'

(A) અચલ (B) નચ
(C) ચાલ (D) ચાલવું

50. વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ આપો - 'કનિષ્ઠ'

(A) અનિષ્ઠ (B) નિષ્ઠ
(C) જ્યેષ્ઠ (D) સંનિષ્ઠ

51. ચેતન - વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ આપો.

(A) આગમન (B) અચેતન
(C) જડ (D) મરણ

52. 'અનુજ' શબ્દનો વિરોધી શબ્દ શોધો.

(A) ઉપાય (B) ઇલાજ
(C) અગ્રજ (D) યજમાન

53. ક્યું વિરોધી જોડકું સાચું છે ?

(A) ઉપજાઉ - ફળદ્રુપ (B) મંડન - સમર્થન
(C) અધોગામી-ઊર્ધ્વગામી (D) સમૂહ-સમષ્ટિ

54. વિરોધાર્થી શબ્દ લખો : 'સંયોગ'

(A) યોગ (B) વિનિયોગ
(C) સુયોગ (D) વિયોગ

55. 'જયંતી'નું વિરોધી છે -

(A) જન્મદિન (B) જન્મતિથિ
(C) સંવત્સરી (D) હારી જનાર

56. 'ઐશ્વર્ય' શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખો.

(A) સુંદર (B) દારિદ્ર્ય
(C) ઐશ્વર્યરાય (D) કંજૂસાઈ

57. વિરુદ્ધાર્થી શબ્દની યોગ્ય જોડ માટે ક્યો વિકલ્પ સાચો છે ?

અ	બ
(1) ઉન્નતિ	(A) તેજ
(2) ઉખર	(B) અવનતિ
(3) દુર્ગંધ	(C) ફળદ્રુપ
(4) તિમિર	(D) સુગંધ
	(E) અંધારું

58. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિરોધી શબ્દ લખો.

(A) આળસુ x ઉદ્યમી (B) ઠોઠ x નબળો
(C) ઉમંગ x હર્ષ (D) દેવું x કરજ

59. પ્રાચીન શબ્દનો વિરોધી શબ્દ આપો.

(A) અર્વાચીન (B) નિર્વાચીન
(C) પુરાણું (D) વૈદિક

60. વિરોધી શબ્દ લખો : હેત

(A) વહાલ (B) ખિન્ન
(C) દ્વેષ (D) રાગ

61. 'શાશ્વત'નો વિરોધી શબ્દ ક્યો છે ?

(A) સદાકાળ (B) ક્ષણિક
(C) સજ્જન (D) ક્ષય

62. 'પાવક' શબ્દનો યોગ્ય વિરોધી શબ્દ શોધો.

(A) પુણ્ય (B) પવિત્ર
(C) અગ્નિ (D) અપવિત્ર

63. 'ધવલ' શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ ક્યો છે ?

(A) નિર્મળ (B) નરમ
(C) નિર્દોષ (D) કાળું

64. નીચે વિરુદ્ધાર્થી શબ્દોનાં જોડકાં આપેલ છે તે પૈકી ક્યું સાચું છે ?

1. અગ્ર x પૃષ્ઠ 2. અગ્રજ x અનુજ
3. વિધવા x સધવા 4. યામિનિ x દિન

(A) 1 અને 3 (B) 1 અને 2
(C) 1,2 અને 4 (D) તમામ

65. ઊથક - વિરોધી શબ્દ આપો.

(A) બંજર (B) ફળદ્રુપ
(C) બિનખેતી (D) સખત

66. લાઘવ - વિરોધી આપો.

(A) લઘુતા (B) ગૌરવ
(C) નાનપ (D) સવિસ્તર

67. 'સપૂત' શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી આપો.

(A) કાળોપુત્ર (B) કપૂત
(C) સારો પુત્ર (D) એક પણ નહિ

68. 'સાવધ' શબ્દનો સાચો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખો.

(A) ગાફેલ (B) સચેત
(C) જાગૃત (D) ઊંઘણશી

69. વિરોધી શબ્દનું સાચું જોડકું કયું છે ?

(A) ગિરિ - તળેટી (B) ગિરિ - કંદગ
(C) ગિરિ - ક્રૂર (D)ગિરિ - પહાડ

70. 'આર્દ્ર' શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી જણાવો.

(A) નાશવંત (B) ઢીલું
(C) શુષ્ક (D) નરમ

71. વિરોધી શબ્દની યોગ્ય જોડ કઈ છે ?

(A) અંધકાર x તમસ (B) વામન x વિરાટ
(C) દાનવ x અસુર (D) વખાણ x પ્રશસ્તિ

72. આપેલ વિકલ્પોમાંથી 'સાર્થ' શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી શોધો.

(A) જુદા (B) દુર્લભ
(C) વ્યર્થ (D) વિયોગ

73. 'સૂક્ષ્મ'નો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ :

(A) જાડું (B) મોટું
(C) સ્થૂલ (D) સંપૂર્ણ

74. 'કાળોત્રી'નો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ :

(A) જન્મોત્રી (B) પત્રિકા
(C) પાનોત્રી (D) કંકોત્રી

75. અભિમાન શબ્દનો સાચો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ :

(A) પ્રમાણિક (B) નિરભિમાન
(C) નિરાભિમાની (D) પ્રામાણિક

76. કયું જોડકું વિરોધી શબ્દ માટે યોગ્ય છે ?

(A) હરખ x હડફ (B) મજમ x સહિયારું
(C) પવનપંથો x પાણીપંથો (D) જંગમ x સ્થાવર

77. વિરોધી શબ્દ દર્શાવતું સાચું જોડકું શોધો.

(A) ઊણપ x ખામી (B) કુટુંબ x કબીલો
(C) યૌવન x વૃદ્ધત્વ (D) રસ્તો x વાટ

78. વિરુદ્ધાર્થી શબ્દનું સાચું જોડકું જોડો.

(A) પુરોગામી x ઊર્ધ્વગામી (B) નિકાસ x નિકાલ
(C) ઝંખના x ઇચ્છા (D) ઊર્ધ્વગામી x અર્ધગામી

79. વિરોધી શબ્દ આપો : માન

(A) ઉપકાર (B) અપમાન
(C) આદર (D) અવમાન

80. વિરોધી શબ્દ લખો : વ્યષ્ટિ

(A) સમષ્ટિ (B) સમદૃષ્ટિ
(C) વૃષ્ટિ (D) દૃષ્ટિ

81. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ જણાવો. પૂર્વગ

(A) પશ્ચિમ (B) પૂર્વજ
(C) અનુષંગ (D) અનુગ

82. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'શાશ્વત'

(A) અવરિત (B) ક્ષણિક
(C) સફેદ (D) કાળું

83. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ વિકલ્પોમાંથી શોધો. 'ઉત્તમ'

(A) સુત્તમ (B) અધમ
(C) કદમ (D) ખલનાયક

84. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ વિકલ્પમાંથી શોધો. અકરાંતિયું

(A) મિતાહારી (B) ખાઉધરું
(C) પાધરું (D) અલગારી

85. નીચે આપેલ શબ્દોનો સાચો વિરોધી શબ્દ વિકલ્પોમાંથી શોધો. નિગમ

(A) ગમ (B) અગમ
(C) સગમ (D) જગમ

86. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'સ્થાવર'

(A) સ્થિવર (B) જંગમ
(C) જંગલ (D) સજંગ

87. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ જણાવો. 'ઉત્થાન'

(A) ઉત્કર્ષ (B) પતન
(C) ભરતી (D) પતીત

88. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ જણાવો. 'બુદ્ધ'

(A) બંધન (B) મોત
(C) મુકત (D) બંધાયેલું

89. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ જણાવો. 'અધિક'

(A) અત્યંત (B) ન્યૂન
(C) નવીન (D) વધારે

90. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ જણાવો. 'અગ્રેજ'

(A) અનુજ (B) પૂર્વજ
(C) મોટિયાર (D) આગે

91. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ જણાવો. 'તવંગર'

(A) કંગાલ (B) પૈસાદાર
(C) તાલેવાન (D) અછત

92. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ જણાવો. 'આર્દ્ર'
(A) ભીનું (B) હરિયાળું
(C) શુષ્ક (D) શુકલા

93. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ જણાવો. 'અસિત'
(A) કાળું (B) શ્યામ
(C) સિત (D) શીત

94. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ જણાવો. 'જયેષ્ઠ'
(A) દિયર (B) સર્વોચ્ચ
(C) ઉત્તમ (D) કનિષ્ઠ

95. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ જણાવો. 'સામુદાયિક'
(A) વૈયક્તિક (B) સમષ્ટિ
(C) સામાજિક (D) એકલવાયું

96. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'ઉલાળ'
(A) ધરાળ (B) ઘરાળ
(C) પરાળ (D) મલાળ

97. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ વિકલ્પમાંથી શોધોઃ 'પ્રધાન'
(A) ગૌણ (B) સપ્રધાન
(C) ધાન (D) વજીર

98. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'અઘ'
(A) સઅઘ (B) અજગ
(C) અનઘ (D) રમ્ય

99. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'ઉખર'
(A) વેરાન (B) ફળદ્રુપ
(C) ખર (D) કખર

100. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ જણાવો. 'ઉત્થાન'
(A) ઉત્કર્ષ (B) પતન
(C) ભરતી (D) પતીત

101. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'વ્યક્તિ'
(A) સમષ્ટિ (B) અવ્યક્તિ
(C) સુવ્યક્તિ (D) અળગું

102. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ વિકલ્પમાંથી શોધો. શૃંગ
(A) ટોચ (B) શિખર
(C) તળેટી (D) ખીણહીન

103. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ વિકલ્પમાંથી શોધોઃ 'તરસ'
(A) અંતરસ (B) તૃપ્તિ
(C) અતૃપ્ત (D) અતરસ

104. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'અણીદાર'
(A) પાણીદાર (B) કાયર
(C) બૂઠું (D) આધાર

105. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'વિધિ'
(A) સવિધિ (B) નિષેધ
(C) ભાગ્ય (D) અભય

106. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'સુષુપ્ત'
(A) જાગ્રત (B) સુખ
(C) અસુખ (D) ગાફેલ

107. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'મૂક'
(A) અબોલ (B) વાચાળ
(C) અમૂક (D) અમૂલ

108. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'પરમાર્થ'
(A) સમર્થ (B) અમાર્થ
(C) સ્વાર્થ (D) સુપરમાર્થ

109. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ વિકલ્પમાંથી શોધો : 'વ્યક્તિ'
(A) સમષ્ટિ (B) અવ્યક્તિ
(C) સુવ્યક્તિ (D) અળગું

110. નીચે આપેલ શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'ઉત્તમ'
(A) સુત્તમ (B) અધમ
(C) કદમ (D) ખલનાયક

111. નીચે આપેલા શબ્દનો સાચો વિરોધી શબ્દ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'અતડું'
(A) અલગ (B) તડું
(C) મિલનસાર (D) અતર

112. 'અર્થ' શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ જણાવો.
(A) ઈતિ (B) જાતિ
(C) અતિ (D) નીતિ

113. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચો વિરોધી શબ્દ લખો.

(A) આળખુ × ઉદ્યમી (B) ઠોઠ × નબળો
(C) ઉમંગ × હર્ષ (D) દેવું × કરજ

114. નીચે આપેલ વિકલ્પમાંથી સાચો વિરોધી શબ્દ લખો.

(A) મિત્ર × સખા (B) સુખ × દુઃખ
(C) માતા × જનની (D) વાંક × ગુનો

115. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચો વિરોધી શબ્દ જણાવો.

(A) ગર્વ × અભિમાન (B) ઠાઠ × વૈભવ
(C) ઉપકાર × અપકાર (D) નેહ × સ્નેહ

116. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચો વિરોધી શબ્દ લખો.

(A) વીર × કાયર (B) બહાદુર × મરદ
(C) માતેલું × મદમસ્ત (D) ઉદ્યમ × શ્રમ

117. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચો વિરોધી શબ્દ જણાવો.

(A) ગજ × દ્વિપ (B) સૂર્ય × રવિ
(C) ચારુ × કાન્ત (D) છાનીમાની × જાહેર

118. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચો વિરોધી શબ્દ લખો.

(A) કુસમ × સુમન (B) ભમરો × મધુકર
(C) સુવાસ × દુર્ગંધ (D) સુંદર × રમણીય

119. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચો વિરોધી શબ્દ લખો.

(A) મિલન × વિરહ (B) હાથ × પાણિ
(C) શહેર × નગર (D) વસ્ત્ર × કાપડ

120. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચો વિરોધી શબ્દ લખો.

(A) માણસ × માનવી (B) પુણ્ય × પાપ
(C) આનંદ × પ્રેમ (D) વિનંતી × પ્રાર્થના

121. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચો વિરોધી શબ્દ લખો.

(A) મહેનત × પરિશ્રમ (B) વ્યર્થ × સાર્થક
(C) પ્રાગટ્ય × પ્રસિદ્ધિ (D) શક્તિ × બળ

122. 'કુવડ' શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ જણાવો.

(A) ગંદી (B) સ્વસ્થ
(C) સુઘડ (D) બેડોળ

123. 'સ્તુતિ' શબ્દનો સાચો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ જણાવો.

(A) પ્રશંસા (B) વખાણ
(C) વંદના (D) નિંદા

124. 'ઊખર' શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ દર્શાવો.

(A) ઊંડુ (B) છીછરું
(C) પતન (D) ફળદ્રુપ

125. 'સાવધ' શબ્દનો સાચો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખો.

(A) ગાફેલ (B) જાગૃત
(C) સચેત (D) ઊંઘણશી

126. 'સપૂત'' શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખો.

(A) કાળોપુત્ર (B) કપૂત
(C) સારોપુત્ર (D) એક પણ નહીં

127. નીચે આપેલ શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ વિકલ્પમાંથી પસંદ કરોઃ 'વૃદ્ધિ'

(A) સહેલું (B) વિભક્ત
(C) વધવું (D) ક્ષય

128. 'ઝેર' શબ્દનો સાચો વિરૂદ્ધાર્થી શબ્દ લખો.

(A) અમર (B) વિષ
(C) અમૃત (D) જીગર

129. 'સ્થૂળ' શબ્દનો સાચો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખો.

(A) કદાવર (B) સંગમ
(C) સૂક્ષ્મ (D) દુર્બળ

130. શબ્દો અને તેના વિરુદ્ધાર્થી શબ્દોનું કયુ જોડકું સાચું છે ?

(A) ઉત્કર્ષ - પ્રસન્ન (B) ઉત્કર્ષ - પ્રસન્ન
(C) ઉત્કર્ષ - લોભી (D) ઉત્કર્ષ - પતન

ઉદાર - પતન ઉદાર - લોભી
ઉદાર - પતન ઉદાર - લોભી
ઉદય - લોભી ઉદય - અસ્ત
ઉદય - પ્રસન્ન ઉદય - અસત
ઉદાસ - પતન ઉદાસ - પતન
ઉદાસ - અસ્ત ઉદાસ - પ્રસન્ન

131. 'કાયર' શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખો.

(A) યોદ્ધો (B) કાયરતા
(C) અબહાદુર (D) બહાદુર

132. 'ઉદ્યમી' શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખો.

(A) કામગરો (B) આળસું
(C) નિંદાખોર (D) ઉદ્યમવાળો

133. 'ઉદય' શબ્દનો સાચો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખો.

(A) આથમણું (B) અસ્ત
(C) પશ્ચિમ (D) બંધિયાર

134. 'સાકાર' શબ્દનો સાચો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખો.

(A) નિર્ગુણ (B) નિરાકાર
(C) આકારરહિત (D) પરિપૂર્ણ

135. 'સર્જન' શબ્દનો સાચો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખો.

(A) સંસ્કારી (B) ડૉક્ટર
(C) લીલા (D) સંહાર

136. 'અંતર્મુખ' શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખો.

(A) અંતર્મુખ (B) અંતર તરફ વળેલું
(C) બહારમુખ (D) બહિર્મુખ

137. 'સાકાર'શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખો.

(A) આકારવાળો (B) સાકર ખાવાની
(C) નિરાકાર (D) આકૃતિ

138. 'ખિન્ન' શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખો.

(A) ઊજળું (B) ખિન્નતા
(C) ખોદવું (D) પ્રસન્ન

139. 'અર્વાચીન' શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખો.

(A) વિદેશી (B) નવું
(C) પ્રાચીન (D) પુરાણું

140. નીચેનામાંથી કઈ જોડ જુદી પડે છે ?

(A) રોગી-નીરોગી (B) તવંગર-પૈસાદાર
(C) અભણ-ભણેલો (D) ઉચ્ચ-નીચ

141. નિરર્થક શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ:

(A) સાર્થક (B) સફળ
(C) અજ્ઞાત (D) મેળાવડું

142. 'વિરાટ' શબ્દનો વિરૂદ્ધાર્થી જણાવો.

(A) વામન (B) મોટું
(C) અવકાશ (D) આકાશ

143. નીચેના શબ્દ માટેનો યોગ્ય વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ જણાવો. 'યાચક'

(A) ભિખારી (B) યાચના
(C) અવાચક (D) દાતા

144. નીચે દર્શાવેલ શબ્દ માટે યોગ્ય વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ ક્યો છે ? ચલ

(A) અચલ (B) નચલ
(C) ચાલ (D) ચાલવું

145. વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ આપો: મર્ત્ય

(A) મૃત્યુ (B) મતિ
(C) અમર (D) જીવન

146. વિરૂદ્ધાર્થી શબ્દ આપો મૂક

(A) છોડ (B) લે
(C) અમૂક (D) વાચાળ

જવાબો

(1) C	(2) D	(3) B	(4) A	(5) B	(6) C	(7) A	(8) A	(9) A	(10) A
(11) A	(12) B	(13) D	(14) C	(15) B	(16) B	(17) D	(18) C	(19) B	(20) C
(21) D	(22) A	(23) D	(24) D	(25) C	(26) D	(27) C	(28) C	(29) C	(30) B
(31) D	(32) A	(33) D	(34) D	(35) D	(36) D	(37) A	(38) B	(39) B	(40) C
(41) A	(42) D	(43) A	(44) D	(45) B	(46) D	(47) A	(48) A	(49) A	(50) C
(51) C	(52) C	(53) C	(54) D	(55) C	(56) B	(57) B	(58) A	(59) A	(60) C
(61) B	(62) D	(63) D	(64) D	(65) A	(66) D	(67) B	(68) A	(69) A	(70) C
(71) B	(72) C	(73) C	(74) D	(75) B	(76) D	(77) C	(78) A	(79) B	(80) A
(81) D	(82) B	(83) B	(84) A	(85) B	(86) B	(87) B	(88) C	(89) B	(90) A
(91) B	(92) C	(93) C	(94) D	(95) A	(96) A	(97) A	(98) C	(99) B	(100) B
(101) A	(102) C	(103) A	(104) C	(105) C	(106) A	(107) B	(108) C	(109) A	(110) C
(111) C	(112) A	(113) A	(114) B	(115) C	(116) A	(117) D	(118) C	(119) A	(120) C
(121) B	(122) C	(123) D	(124) D	(125) A	(126) B	(127) D	(128) C	(129) C	(130) D
(131) D	(132) B	(133) B	(134) B	(135) D	(136) D	(137) C	(138) D	(139) C	(140) B
(141) A	(142) A	(143) D	(144) A	(145) C	(146) D				

34 અનેકાર્થી શબ્દો

- **અક્ષર :** અવિનાશી, વર્ણ, બોલ, દસ્કત, બ્રહ્મ
- **અટક:** નડતર, અવરોધ, મુશ્કેલી, શંકા, કાચી કેદ, સંકલ્પ,પ્રતિજ્ઞા,ઠેસ', 'સરનેમ'
- **અંનત:** અપાર, વિષ્ણુ, રુદ્ર, બ્રહ્મા,શેષનાગ, બળરામ, આકાશ, જૈનોના ચૌદમાં તીર્થંકર, અનંત સંખ્યા- 'ઇન્ફિનિટી'
- **અમલ :** સત્તા, વહીવટ, હુકમ, અફીણ, કેફ કે કેફી વસ્તુ, સમયનો સુમાર
- **અમી:** અમૃત, મીઠાસ, કૃપા, થૂંક, રસકસ, પાણી
- **અરુણ:** રક્તવર્ણ, સોનેરી, સૂર્યનો સારથિ, પરોઢ
- **અર્થ:** હેતુ, સમજૂતી, ધન, ગરજ, ધર્માદિ, ચાર પુરુષાર્થોમાં બીજો
- **અર્ક:** સત્ત્વ, સૂર્ય, કિરણ, આકડો, ઉત્તરા, ફાલ્ગુની
- **આસામી:** માણસ, દેણદાર, પૈસાદાર, પ્રતિષ્ઠિત, માણસ, ઘરાક, અસીલ
- **આંક :** સંખ્યા, ભાવ, નિશાની, અડસટ્ટો,સીમા, ઘરી, ઘડિયા, પાડા, મૂલ્ય
- **આંકડો:** સંખ્યા, લેણદેણનો હિસાબ, કાગળ, બિલ, છેડેથી, વાળેલો, સળિયો, ગલ, ડંખ, મૂછનો વાળ
- **આંટી:** ગડ, ગૂંચ, ફાળકા ઉપરથી ઉતારેલી સૂતરની ગડી, કીનો, ફાંસો, પ્રપંચ, કોયડો, શાખ, આબરૂ અક્ષય: આખૂટ/અવિનાશી,
- **અંક:** સંખ્યા,ખોળો,નાટકનો વિભાગ
- **અખાડો:** વ્યાયામ શાળા, બાવાનો મઠ
- **અગર:** જો અથવા મીઠું પકવવાને ક્યારી
- **અઘોરી:** ઊંઘણશી, એકજાતના બાવો
- **અજ :** બકરો, બ્રહ્મા
- **અડવું:** સ્પર્શ કરવો, શોભારહિત, ઉઘાડપગુ
- **અત્તર :** ફૂલોનો અર્ક,(અત્ર) અહીં
- **આબ :** પાણી, નૂર, તેજ
- **અબદ :** મર્યાદા, હાથવાળીને કરાતી એક મુદ્રા
- **અદલ :** બરાબર(અ-દલ)પાંદડી વગરનું
- **અદા :** ચૂકતે, અંગચેષ્ટા, દાદા
- **અંગારો :** સળગતો કોલાસો, કુલાંગાર, કપૂત
- **અંત :** સમાપ્તિ, મરણ, વિનાશ
- **અંતર :** જુદાઇ, તફાવત, મન, અંતઃકરણ
- **અંબર :** વસ્ત્ર, આકાશ, એક સુગંધી પદાર્થ
- **આદર્શ :** નમૂનો, ધ્યેય દર્પણ
- **આભલું :** આભ, આકાશ, નાનું દર્પણ
- **આમ :** આ પ્રમાણે, કાચો, મળ, કેરી, સામાન્ય
- **આય :** આયુષ્ય, લાભ, પેદાશ, આવક
- **આરો :** કિનારો, પૈડાનો પરિઘ, ઉપાય
- **આવરો :** આવક, નોંધપોથી
- **આશરો :** છત્રછાયા, અડસટ્ટો, અંદાજ
- **અધર:** હોઠ, હવામાં લટકે એમ
- **અધુરું :** અપૂર્ણ,ઊણું
- **અપર :** બીજું, સાવકું
- **અભંગ :** આખું, અખંડ, એ (મરાઠી) છંદ
- **અભ્યાસ :** ભણવું તે, ટેવ, આદત
- **અમૃત :** સુધા, અમર, મૃત નહિ તેવું
- **અરજ :** વિનંતી, ફરિયાદ, દોહદ, ભાવ
- **અરુણ :** લાલ/ સૂર્યનો સારથિ
- **અલક :** વાળની લટ, અહાલેક, (અલકનિરંજન)
- **આશ્રમ :** રહેઠાણ, છાત્રાલય, જીવનનો ભાગ
- **આંચ :** ઇજા, અગ્નિની ઝાળ
- **એકી :** એક જ પેશાબની હાજત
- **એક્કો :** રમવાનું પત્તું
- **ઓડ :** વણજારો, બોચી, ગરદન
- **અવધ :** અવધિ, મુદત, અયોધ્યા
- **અવેર :** કરકસર, વેરનો અભાવ
- **અસર :** પ્રભાવ, પરિણામ
- **અસીલ :** વકીલનો ગ્રાહક, જાતવાન, સાલસ
- **અળગું :** વેગળું, દૂર, નિરાળું, અનેરું
- **ઓર :** અન્ય, બીજું, પાણીની ઓટ
- **ઓળો :** પડછાયો, પોંક
- **ઉત્તર:** જવાબ, વધારે, બાકીનું, પાછલું, ડાબું, બચાવનું કથન, વચન, ઉત્તરદિશા

- **ઉપાધિ :** પીડા, આપદા, જંજાળ, ચિંતા, પંચાત, સંજ્ઞા, ખિતાબ કે પદવી, અટક,ઉપનામ
- **ઉગારો :** બચાવ, નાના છોડનો સમૂહ
- **ઉતરાણ :** મકરસંક્રાન્તિ, ચઢાણનું વિરુદ્ધાર્થી
- **ઉલ્લુ :** ઘુવડ, મૂર્ખ-ગમાર
- **ઊંડું :** ગહન ગંભીર, ન પામી શકાય એવું
- **કટકી :** નનો ટૂકડો, ખાયકી, ભ્રષ્ટાચાર
- **કટાર :** એક બેધારું શસ્ત્ર, વર્તમાનપત્રનુ કોલમ
- **કક્ષા :** ગ્રહનો આકાશમાં ફરવાનો માર્ગ, સ્થિતિ, શ્રેણી, કેડ, પડખું કાછડી, ઓરડી, અંતઃપુર
- **કડી:** આંકડી (હૂક), ગોળ વાળેલો તાર કે સળિયો, કાનનું એક ઘરેણું, બેડી, કવિતાનું પદ, હાર બારણાંની સાંકળ
- **કર :** હાથ, વેરો, મહેસૂલ લાગો, કિરણ, સૂંઢ
- **કાટ:** ઈમારતી લાકડું, સામો દાવો અથવા પ્રતિકાર, નડતર,પહોંચેલ માણસ, ચીકણો, ધૂર્ત, ધાતુનો વિકાર
- **કાંટો :** શૂળ: તેના જેવા આકારની કોઈ વસ્તુ, તોલ કરવાનું સાધન, નાકે પહેરવાની સ્ત્રીનું ઘરેણું, ખાવા માટેનું સાધન, પોપટના ગળામાં થતો રોગ, અંટસ, નડતર
- **કાંત :** પ્રિય, અનુકૂળ, સુંદર, પ્રીતમ, પતિ, ચંદ્ર, કીમતી પથ્થર, કંકુ, એક પ્રકારનું લોઢું
- **કૂટ :** ન સમજાય કે ન વંચાય તેવું કઠણ, અઘરું, અટપટું, ગૂંચવણભર્યું, જૂઠું, ઠગાઈ, શિખર, ઢગલો
- **કોટિ :** કરોડ, આલિંગન, વર્ગ, કમાનનો છેડો, પૂર્વપક્ષ, ઊંચામાં ઊંચું બિંદુ
- **કોઠો:** પેટ, શરીર, મન, અંતઃકરણ, ખાનું, ઘર(સોગઠાં ઈત્યાદિની બાજીનું), મોટી કોઠી, મોટો કૂવો, વ્યૂહરચના, કોષ્ટક, વારાંગનાનું સ્થાન કે આવાસ,વખાર
- **કાઠી :** એક અસલી જાત; બાળવાનું લાકડું
- **કાઠું :** કઠણ, આકરુ; શરીરનો બાંધો
- **કાતર :** (સં)બીકણ ડરપોક; કાતરવાનું ઓજાર
- **કાનો :** વાસણનો કાંઠલો; એક લિપિચિહ્ન
- **કાપ :** કાપવું તે ; એક ઘરેણું
- **કાફી :** એક રાગિણી; એક પીણું; પૂરતું જરૂર જેટલું
- **કામ :** ઈચ્છા, વાસના, કર્મ-કૃત્ય
- **કાર :** કાર્ય, કામ, ધંધો;મોટરગાડી
- **કારી :** ઘાતક, દારુણ, યુક્તિ, તદબીર
- **કેસરી :** પીળાશ પડતું, સિંહ
- **કોચ :** સુખાસન, સોફા, રેલગાડીનો ડબ્બો
- **કોટ :** ડગલો, કિલ્લાની દીવાલ, ડોક-ગળું
- **કોરું :** સૂકું, લખ્યાં વિનાનું, વાપર્યા વિનાનું, રાંધ્યા વિનાનું
- **કોલ :** વચન, કબૂલાત, ફોન પર વાત
- **કોશ :** ખજાનો, કૂવામાંથી પાણી કાઢવાનું સાધન, દોઢેક માઈલનું અંતર
- **કોળી :** એક કોમ, કોળાનો વેલો
- **ક્રોસિંગ :** રેલમાર્ગ ઓળંગવાનો ફાટક, ગાડીઓનું સામસામે આવીને મળવું.
- **કાલ:** આગલો-પાછલો દિવસ;કાળ, વખત, ઋતુ
- **કાસ :** ઉધરસ,આડખીલી પાણીમાં થતું ઘાસ
- **કાળ :** સમય, દુકાળ, ક્રોધ
- **કાંકરો :** ઝીણો પથ્થર, નડતર
- **કાંડ :** ડાળી પ્રકરણ, (અયોધ્યાકાંડ)
- **કાંદો :** ડુંગળી, લાભ-ફાયદો
- **કિત્તો :** કલમ-લેખણ,ખેતરનો ટૂકડો
- **કીટ :** મેલ, કાટ, કીડો, જંતુ, પૂરું, માહિતગાર
- **કુલ :** એકદમ, તમામ, વંશ-કુટુંબ
- **કૂકર :** કૂતરો-શ્વાન,રાંધવાનું એક સાધન
- **કૂચ :** લશ્કરી ચાલ
- **કેડો :** પગરસ્તો, પીછો, સતામણી
- **કેરું :** કેરડાનું ફળ, (સંબંધ વાચક)નું
- **ક્ષેત્ર :** જમીન, ખેતર, સ્થાન-જગા, શરીર-દેહ
- **ખંડ :** ભાગ,કકડો, પ્રકરણ, પૃથ્વીના પાંચ ભાગોમાંનો એક, ઓરડો, નાનુ,ટૂંકું
- **ખાણ:** ખનિજ પદાર્થ કાઢવા માટે ખોદેલો ખાડો,અનાજ ભરવા બનાવેલું ભોયરું, હથિયારની ધારમાંપડેલો ખચકો, ઉત્પત્તિસ્થાન, ઢોરને ખાવાનું અનાજ કે ગોતું, ભંડાર
- **ખાતર :** માટે, ખેતરને ફળદ્રુપ બનાવવા વપરાતી ચીજ, ચોરે ભીંતમાં પાડેલું બાકું, ચોરી,તરફદારી, સરભરા, રસાયણી પદાર્થ, બાકોરું
- **ખોખું :** હાડપિંજર, ખાલી, તકલાદી પેટી બીબું(નમૂનો) કાચું લખાણ (મુસદ્દો)

- ખજૂરી: ખજૂરના ઝાડ, ખંજવાળ, વલૂર
- ખડિયો : શાહે રાખવાનું પાત્ર, ઘણાં પડવાળી ઝોળી
- ખલ : ખરલ,ઔષધ ઘૂંટવાનું સાધન ,શઠ, ધૂર્ત
- ખંગ : ખડકલો, ઢગલો, લૂલું, ખાંગું
- ખાખર : કેસૂડો, ખાખરો, તુવેરની સૂકી પાંદડી
- ખાખરો : શેકીને કડક કરેલી વાની
- ખાખી : ઘેરા પીળા રંગનું, નિર્ધન
- ખાર : ક્ષાર, ખારો, વેર, ઈર્ષ્યા
- ખાલી : ઠાલું, ગરીબ, ઝણઝણાટી, માત્ર
- ખાંડું : ખંડિત, ભાગેલું, તલવાર, વર વગરની જાન
- ખૂલતું : ઊઘડતું, ખુલ્લું કે પહોળું
- ખેર : કાથાનું ઝાડ, ખેરિયત, ભલે, હશે
- ખો : ટેવ, આદત, એક રમત
- ખોટું : અસત્ય, બનાવટી, અન્યાય
- ખોલી : ઓરડી, ખોળી-ઢાંકણ
- ખોળ : ઢાંકણ, તપાસ, શોધ
- ખાંચો : કાપ કે ખાડો, વાંધો-વચકો
- ગજ : હાથી, લંબાઈ ભરવાનું ચોવીસ તસુનું માપ, બારણાની ભોગળ, ધાતુનો નક્કર સળિયો, બંદૂકની નાળમાં દારૂ ઠાંસવા માટે વપરાતો સળિયો, તંતુવાદ્ય વગાડવાનું સાધન
- ગતિ : ચાલ, ઝડપ, પ્રવેશ, સમજ, મતિ, શક્તિ, બળ, સ્થિતિ, દશા, મૂઆ પછીની હાલત
- ગાળો : સ્ત્રીઓને પહેરવાનું વસ્ત્ર, અમુક સમય, ફેર, પહોળાઈ, દળણું ઓરવાનું ઘંટીનું મોં, બંગડીનો વ્યાસ, ફાંસો
- ગુણ: લક્ષણ, ધર્મ, સદ્‌ગુણ, અસર, ફાયદો, ઉપકાર, પણછ, દોરી, દોરડું, દોકડો, માર્ક
- ગુરુ : મોટું, ભારે, દીર્ઘ, શિક્ષક, ગોર, એ નામનો ગ્રહ, ગુરુવાર
- ગણ : ટોળું, મંડળ, શિવનો સેવક, સમુદાય, છંદશાસ્ત્રમાં ખંડ
- ગાળ : અપશબ્દ, ગાળતાં નીકળેલું
- ગાંઠનું : ખાસ-પોતાનું, લોહીની ગાંઠ
- ગોર: ભૂકો, પુરોહિત, કુમારિકા(ગોરમા)
- ગોળ : વર્તુળ. નાતનું જૂથ, શેરડીના રસમાંથી બનતું એક ખાદ્ય
- ગોળી : પાણી ભરવાનું સાધન,બંદૂકની ગોળી, દહી વલોવવાની મટકી, ગોળ વસ્તુ
- ગ્રામ : ગામડું , વજનનું માપ ગયેલી ગડાકું
- ગલી : ગલીપચી, સાંકળી શેરી
- ગત : ગતિ, ગયેલું વીતેલું, વાદ્ય સ્વરોની રચના
- ગમ : શિક, દુઃખ, બાજુ, સૂઝ
- ગરમી : ઉષ્ણતા, ઉશ્કેરાટ, સુતારનું એક ઓજાર
- ગલ : આંકડો, બત્તીનો મોગરો, કંઠ, ગળું ચલમમાં બળી
- ઘટ : ઘડો, શરીર,હૃદય, ઘટાડો, ખોટ,ગાઢું, ઘાટું
- ઘન : નક્કર, ઘોડું, ઘણું, લંબાઈ પહોળાઈ અને ઊંચાઈવાળું, કોઈ સંખ્યાને તેનાથી જ ત્રણ વાર ગુણવાથી આવતો ગુણાકાર, વાદળું
- ઘર : માણસ કે પશુપંખીનું રહેવાનું ઠેકાણું , ગ્રહને જે રાશિમાં સ્થાન હોય તે, કુટુંબ, કુળ, ગૃહ, સોગઠીનું ખાનું, ચશ્માનું પાકીટ
- ઘાટ : આકાર બાંધેલો આરો, સ્ત્રીઓનેપહેરવાનું એક રેશમી વસ્ત્ર, પહાડી રસ્તો, બાગ, તજવીજ, શોભા
- ઘોડો: અશ્વ, નદી કે દરિયાનું મોટું મોજું, ચાંપ, મોટી ઘોડી, એક ઘરેણું, ઘોડા જેવા આકારની એક ખીંટી
- ઘોર: કબર, બિહામણું, કમકમાટી ઉપજાવે તેવું ગાઢ, અવાજ , રણકો
- ઘટતું : ઓછું થતું, યોગ્ય
- ઘંટ : ઝાલર, પાકો ઉસ્તાદ
- ઘા : જખમ/૨૪ નંગ કાગળનો એકમ
- ઘાલ : નુકસાન, ખાધ, જમણની પંગત
- ચાર : એક સંખ્યા, જાસૂસ, ખેપિયો, લીલું ઘાસ
- ચાલ : રિવાજ, ચાલવાની પદ્ધતિ, વર્તણૂક, ચાલી
- ચોક: ઘર વચ્ચેની ચોખંડી છોબંધ ખુલ્લી જગ્યા, આંગણા આગળની ખુલ્લી જગ્યા, બજાર ગુજરી,ચારનો ઘડિયો
- જાડું : દળદાર, ચમચીથી ભરેલું, તીખું નહિ એવું, ખોખરું, મંદબુદ્ધિવાળું અશિષ્ટ, ગામડિયું
- ટાઢું : ઠંડું, વાસી, ધીમું, શાંત સ્વભાવવાળું
- ડબ્બો : દાબડો, રેલગાડીનો ડબ્બો, ઘડિયાળનો ડબ્બો,એક જાતનું ફાનસ, હરાયાં ઢોર પૂરવાનો બાડો
- ડાંડી : નાની લાકડી, ત્રાજવાનાં પલ્લાં બાંધવાની લાકડી, દીવાદાંડી, સીધો કિનારો, વાદ્ય વગાડી જાહેરાત કરવી તે

- ઢાળ : ઢોળાવ, રીત ઢબ, ગાવાની ઢબ, સંબંધ, ખેતરનો પાકનો અંદાજ, ઢંગ વર્તણૂક
- તર : તાજું , ધરાયેલું, પૈસાદાર, મસ્ત દહીં કે દૂધ પરની મલાઈની પોપડી, તરાપો, નાની ખાડી, થાળાનો એક ભાગ
- તાલ : ગાયનના ઠોકનું માપ, મઝા, લાગ, તાડ, કાંસીજોડ, યુક્તિ, પ્રપંચ, માથાની ટાલ
- તોલ : વજન કરવાનું કાટલું, મોભો, ગણના(તણખલાની તોલે), તુલના(તોલ કરીને બોલો)
- તેજ : જોવાને શક્તિ, પ્રકાશ, કીર્તિ, પ્રભાવ, તીષ્ણ,ઉગ્ર
- દંડ : લાકડી, છડી, શિક્ષા, સજા, શિક્ષા તરીકે લેવાતું નાણું, એક જાતની કસરત, ચાર હાથની લંબાઈ જેટલું માપ
- દાવ : રમતનો વારો, પાસામાં પડતા દાણા, લાગ, યુક્તિ
- દોર : અમલ, સત્તા, દમામ, જાડું દોરડું, પતંગની દોરી
- દોષ : ભૂલ ખોડખાંપણ, ગુનો, વાંક, લાંછન, પાપ
- નાકું: કાણું, જકાત લેવાનું થાણું, જ્યાં ઘણા રસ્તા મળતાં હોય તેવું સ્થળ, રસ્તાનો છેડો, ગામમાં દાખલ થવા બદલ અપાતો કર
- નાડ: રગ, કમળની પોલી દાંડી, વલણ, લગામ, કાબૂ
- પક્ષ : તરફેણ, તડ, તકરારના પક્ષની એક બાજુ, પક્ષપાત, પખવાડિયું પાંખ
- પટ : પડદો, ખાના ચીતરેલું પાટિયું કે કપડું, પાસ, નદીની પહોળાઈ, વિસ્તાર, વસ્ત્ર, ઝટ
- પડ: થર, ઢાંકણ, ગડી, ઘંટીના બે પથરામાંનો એક
- પડદો: આંતરો, કાનનો ઢાલ, ઓઝલ, ગુપ્ત વાત
- પદ્મ : રાતું કમળ, દશ,અબજ, વિષ્ણુનું એક આયુધ, કુબેરના નવ નિધિઓમાંનો એક સામુદ્રિક ચિહ્ન
- પદ: પગ, દરજ્જો, અર્થવાળો શબ્દ, કવિતાને કડે, ઉત્તર
- પાક: ખેતીની નીપજ, રસોઈ, પકવવું તે, પાકવું તે (ગૂમડું), દૂધ, ઘી, ચાસણી, વગેરેમાં રાંધી બનાવવામાં આવેલો ખોરાક, પ્રામાણિક, પવિત્ર
- પાનું : પાંદડું, પૃષ્ઠ, ગંજીફાનું પત્તું, ચપ્પુ કે છરીનું ફળ, લીલા રંગનું એક રત્ન, નસીબનું પાનિયું, નટ-ચાકી ફેરવવાનું ઓજાર, જિંદગીભરનો સંબંધ
- પાટ: બાજટ, તાકો, બેથી વધારે નંગનો સામટો વણાટ, મોટું તામ્રપત્ર, આંકનો ઘડિયો, રાજગાદી, પાટિયાની ઊંચી બેઠક, જમીનનો લાંબો પટ.
- પાટી: સ્લેટ,સૂતર કે રેશમની વણેલી કે ગૂંથેલી સાંકડી પટી, લોઢાની પાટી, ટોપલો, ગામમાં ગરાસદારનો હિસ્સો, પ્રસંગ, બનાવ
- પાયો: ખુરશી-ટેબલ વગેરેનો પગ, ધોકણું, જે મૂળ ચણતર ઉપર ઈમારત ઊભી કરવામાં આવે છે તે, સુખડી બનાવવા માટે ઘીગોળનો પાક,ચોથો ભાગ, આધાર, મૂળ
- પાત્ર: યોગ્ય વાસણ, નદીના બે કાંઠા વચ્ચેનો ભાગ, નાટકમાં વેશમ લેનાર કથા કે વાતમાં આવતી વ્યક્તિ,અધિકારી પુરુષ
- પાર : છેડો, હદ, કાંઠો , તીર, ભેદ, મંદિરનું આગણું, બરણી
- પારો: એક ખનિજ પ્રવાહી ધાતુ, માળાનો મણકો, બંદૂકની ગોળી કે તેનો છરો
- પૂર્વ: ઉગમણું, સૂર્ય ઊગવાની દિશા, પ્રાચીન, આગળનું
- પ્રકૃતિ : કુદરત, ધર્મ, તબિયત, સ્વભાવ, અમાત્યવર્ગ, પ્રજાપુરુષથી ભિન્ન એવું જગતનું મૂળ ઉપાદાન, જેને રૂપાખ્યાનના પ્રત્યયો લાગે છે તે.
- પ્રમાણ: પ્રમાણભૂત, સત્ય, યથાર્થ, જ્ઞાનનું સાધન, પુરાવો, સાબિતી, માપ, ધોરણ, ગુણોત્તર
- પ્રયોગ: ઉપયોગ, સાધના, જારણ, મારણ વગેરે તાંત્રિક ઉપચાર, અખતરો , ધારો , કાનૂન, નાટક ભજવવું તે
- બજાર : ચૌટું , ગુજરી, ભાવ, ખપત, ખરીદીકેન્દ્ર
- બાણ: બી, ભવાર્થ, ઓલાદ, વર્ણ, બીજમંત્ર, બીજી તિથિ, સુદ બીજે દેખાતો ચંદ્રનો સહેજ ગોળ આકાર, સમીકરણનું બીજ-રૂટ
- ભરત: ભરવું તે કે ભરેલું માપ, લૂગડા ઉપર વેલ બુટ્ટી વગેરે ભરવી તે, બીબામાં રસ રેડી ઘાટ બનાવવો તે, મસાલો ભરી કરેલું ,રામનો ભાઈ
- ભાર: બોજો, ચોવીસ મણનું વજન, વીસ તોલાનું વજન, જવાબદારી, વિસાત
- ભાવ: અસ્તિત્વ, પ્રકૃતિ,ઈરાદો, વૃત્તિ, લાગણી, તાત્પર્ય, ચેષ્ટા, અભિનય, હેત આસ્થા, કિંમત, સ્થિતિ, સ્વરૂપ
- મકરંદ : ફૂલનું મધ, ફૂલની રજ, ભમરો, કોકિલ

- **મતઃ** અભિપ્રાય સંપ્રદાય, હઠ, અનુમતિ, 'વોટ',મતિ
- **મધુઃ** મીઠું, ગળ્યું, મધ, દારૂ, વસંત, અશોકવૃક્ષ, ચૈત્ર માસ
- **મંડળઃ** કૂંડાળું, ટોળું, પ્રવેશ,સામાજિક મંડળી, સંઘ, પ્રાંત, બાર રાજ્યોનો સમૂહ, ઋગ્વેદના દશ ખંડોમાંનો એક
- **માયા :** છળ. મમતા, ધન, અવિદ્યા, મમતાનો કોઇ વિષય, લક્ષ્મી
- **માલઃ** સામાન, વિસાત, પૂંજી, ઢોર, પશુધન, સત્ત્વ, દમ, ગાંજો
- **મુદ્રાઃ** છાપ,મહોર, વીંટી, સિક્કો, મુખાકૃતિ, ગોસાંઇઓની કાનની કડી, છાતીએ કે હાથે મારેલો ડામ કે છાપ, અમુક પ્રકારનો અંગવિન્યાસ
- **માનઃ** આબરૂ, આદર, સદ્‌ભાવ, તોલ કે માપ
- **માળોઃ** પંખીનું ઘર, ઘણાં કુટુંબો રહી શકે તેવું ઘણાં માળવાળું મકાન, ખેતરનો માંચડો, માળ, ઘેરો
- **રામઃ** દશરથપુત્ર રામ, વિષ્ણુનો એક અવતાર, દમ, હોશ, પરશુરામ, બળરામ, અમુક ક્રિયા કરવાની ટેવવાળો મસ્ત માણસ
- **વળ :** વાયુ, તરંગ, શરીરનો રોગ, જીવ, વાતાવરણ, અથવા જેટલે અંતરે કે જેટલું એ અર્થમાં નામને લાગે છે; જેમ કે ખેતરવા રાશવા
- **વાર :** અઠવાડિયાના દિવસ, વખત, ફેરી, ઢીલ, પાણી, ત્રણ ફૂટ માપ
- **વાદીઃ** ફરિયાદી, મદારી, વાદ કરનાર, તકરારી
- **વાસઃ** વસવાટ, મુકામ, ઘર, પોળ, ગંધ, દુર્ગંધ, વસ્ત્ર
- **વિગ્રહ :** યુદ્ધ શરીર સમાસના અવયવો છૂટા પાડવા તે
- **વિધિ :** બ્રહ્મા, ભાગ્યાદેવતા, આજ્ઞા, શાસ્ત્રાજ્ઞા, સંસ્કાર, ક્રિયા, કામ કરવાનો ક્રમ, પદ્ધતિ
- **વિષમઃ** ઓછુંવત્તુંમ ખાડાટેકરાવાળું, મુશ્કેલ, પ્રતિકૂળ, દારુણ,એકી સંખ્યા, અલંકાર
- **વિષયઃ** ઇન્દ્રિય ગ્રાહ્ય પદાર્થ, ભોગનું સાધન, કામભોગ, પ્રકરણ, મુદ્દો, વિચાર માટેની ક્લે ભણવા માટેની વસ્તુ, ઉદ્દેશ, હેતુ, દેશ
- **શુદ્ધઃ** સ્વચ્છ, પવિત્ર, દોષરહિત, ભેળસેળ વિનાનું

35 તળપદા શબ્દો

❖ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં તળપદા શબ્દો અચૂક હોય છે. અગત્યના ગણી શકાય તેવા તળપદા શબ્દો નીચે મુજબ છે.

ચોપાડ	ઓશરી	ગજર ભાંગવો	એક પ્રહર પૂરો થવો
સોમાહું	ચોમાસું	અહૂર વેલા	કસમય, અસુરવેળા
ભરૂંહો	ભરોસો	હાર્યે	સાથે
ગાંહડી	ગાંસડી	ભળકડે	વહેલી સવારે
ધરાર	પરાણે, બળજબરીથી	ભેળી	સાથે
ઠામડાં	વાસમ, ઠામ, પાત્ર	ઘમારવું	સ્નાન કરાવવું
ઘોડા કરવા	દોડાદોડી કરવી	સરસ્યું	સરખું, જેવું
લત	ટેવ, આદત	રખે	કદાચ
રવડી પડહે	રહી જશે	મરમ	મર્મ, રહસ્ય, ભેદ
ગોઝારી	હત્યારી	ગોલાપા	દાસપણું
રમણા	ઉજવો	ઠોલવું	તોડી ખાવું
ખડૂકો	ધોધ	પિંચોડી	પછેડી, ઓઢવાની ચાદર
મડા	મડદું	ઘોખો	ફરિયાદ
પણિયારી	પનિહારી	ઓળો	છાંયો, પડછાયો
લપૂડું	લપલપિયું	કાખ	કેડ
મે'ણું	મહેણું, મર્મવચન	દહાડો	દિવસ
કુટેવ	ખરાબ લત	બાધ	મનાઈ, પ્રતિબંધ
ઓસાણ	સ્મૃતિ, યાદ	ઓથ	સહારો, આશરો
બોચી	ગરદન	ભેરું	મિત્ર
પિયારું	પારકું	મુલક	મુલ્ક, પરદેશ
ખટ	છ	ટહાણ	પહાણ, પાષાણ
આવરદા	આયુષ્ય	જેહ	જે
તેહ	તે	કયમ	કેમ, કેવી રીતે
અતિશે	અતિશય	કરમ	કર્મ
ભણિયો	ભણ્યો	પાંગળું	અપંગ, પંગુ
ધીખું	તપું, ધગધગું	ભરમાંડ	બ્રહ્માંડ
ફંદ	જાળ	મરને	ભલે
પરમાણ	પ્રમાણ, સાબિતી	પો'ર	પ્રહર
ભગતિ	ભક્તિ	સંકલપ	સંકલ્પ
મેલ્યાં	મૂક્યાં	હરખ	હર્ષ

વચનું	વચનો	વિશવાસ	વિશ્વાસ
વચાર્ય	વિચાર	મોર્ય	આગળ
નરાતાર	નર્યું	ઈમા	એમાં
હટાણું	ખરીદી	વાંહે	પાછળ
ખોરડું	ઝૂંપડું	રીડિયો	રાડ
મનેખ	માણસ	હોધું	શોધું
ચેવો	કેવો	નેહાળ	નિશાળ
હુતુતુતુ	કબડ્ડી	ચ્યમ	કેમ
હળગાયું	સળગાવ્યું	થઈડું	ઘરડું
પોરો	આરામ	ભોંકવું	ઘોંચવું
ગિયેલો	ગયેલો	ઘેરિયા	ઘેરૈયા
હેરંબ	ગણપતિ	ફરાંસિયા	ફ્રેન્ચો
દી	દિવસ	વેકૂર	ધૂળ
બેલાડ	જોડું	સંચળ	સંચાર
મારગ	માર્ગ	ટાણું	સમય, અવસર
ઢૂંઢવું	શોધવું	રુદિયો	હૃદય
દુરિજન	દુર્જન	વિપત	વિપત
વિપદ	વિપત્તિ	મૂરખ	મૂર્ખ
તીરથ	તીર્થ	આણવું	લાવવું
ભગત	ભક્ત	લાધવું	પ્રાપ્ત થવું
પૂરણ	પૂર્ણ	જોગી	યોગી
જગન	યજ્ઞ	કને	પાસે
વાસ	વસવાટ	ખાટ	હિંડોળાખાટ
રૂડું	સારું, ઉત્તમ	ઢબ	રીત
ઠારવું	તૃપ્ત કરવું	કાં	કેમ, કેવી રીતે
માલેક	માલિક	ઘડો	ઘટ
દરશની	દર્શનની	કરિયાં	કર્યા
ઝાઝા	પુષ્કળ	પેઠે	જેમ
અનગળ	અનર્ગળ	અડધું	અર્ધું
અનભે	નિર્ભય	પાય	પગ, ચરણ
રૂંવું	રમ	સમાણું	સરખું, સમાન
વજ્જર	વજ્ર	મેરામણ	મહેરામણ, સમુદ્ર
કે'જો	કહેજો	વા'લો	વહાલો
ગોપીઉં	ગોપીઓ	રતન	રત્ન
લખમણ	લક્ષ્મણ	વહાલમ	પ્રિયતમ, પતિ

સાયર	સાગર	પ્રથમી	પૃથ્વી
વાઢવું	કાપવું	ખમવું	સહન કરવું
બરડો	વાંસો, પીઠ	ભાતું	ભોજન
વાંઢો	કુંવારો, અપરિણીત	ભો	ભય
વરતવું	ઓળખવું	કોડ	અરમાન
ફાંફાં	વ્યર્થ પ્રયત્ન	પનારો	ફરજિયાત સહવાસ
લાંક	મરોડ (કમરનો મરોડ)	અડવું	શણગાર વિનાનું, શોભારહિત
ઝોળી	ઝૂલતી થેલી	ઓંમ	આમ
કમાડ	દરવાજો, બારણું	મુડદું	લાશ, શબ
બૂઢો	વૃદ્ધ	મગતરું	મચ્છર
ફર્ક	તફાવત	ડાચાં	મોં
રગ	નસ, નાડી	લૂટકવું	ગબડવું, આળોટવું
જૂતી	જૂતિયું, ખાસડું	બેત	નેતર
રાહ	રસ્તો	નો રહ	ના રહે
વટે	ઓળંગે, પસાર કરે	ભાય	ભાઈ
વચાળ	વચ્ચે	ક'રો	દીવાલ
ડોહો	ડોસો	પૂગે	પહોંચે
પડતપે	તડકામાં	ટાઢ	ઠંડી
આણીપા	આ બાજુ	ભાળે	જુએ
હડિયું	દોડધામ	હરફ	શબ્દ
સમશાન	સ્મશાન, શ્મશાન	હરવર	સ્મરણ
બોરી	ગાંસડી	હડફ	એકાએક
ફોડ	સ્પષ્ટતા	સોંસરવું	આરપાર
નથ	નથી	માળું	વ્હાલમાં નામ સાથે (માળું બેટું)
માણહ	માણસ	ટાણે	સમયે
પાંસરું	સીધું	હકડેઠઠ	ભરચક
અપશરા	અપ્સરા	થાપોટ	થાપટ, ટપલી, હાથનો પ્રહાર
બાયું	બાઈઓ, સ્ત્રીઓ	ટાંડી	દીવાસળી
કૂથલી	નિંદા, વગોવણી	નઠારું	અયોગ્ય, ખરાબ
ઝાંઝરિયાં	નૂપુર, પાયલ, ઝાંઝર	વારી	ક્રમ, વારો
જોસ્સો	જુસ્સો	મેળે	જાતે
શેહ	પ્રભાવ, છાપ	સાખે	સાક્ષીએ
ભોંય/ભોં	જમીન, ધરતી	છાક	નશો
વેગળો	અલગ, દૂર	કરડાકી	વક્રતા, કટાક્ષ
સિકલ	ચહેરો, દેખાવ	ડોળી	દંભી

છેક	પર્યંત, અંત	ઓછપ	ખોટ (ઓછાપણું)
રવરવતું	ચચરતું	લોંદો	લોચો
ખલેલ	અડચણ, હરકત	મેજબાન	યજમાન
નોતરું	આમંત્રણ	ગવન	ગાઉન
પંગત	હાર	આઈ	મા
અજુગતું	અયોગ્ય	કોક	કોઈક
પેઠી	પ્રવેશી	ભડકવું	ચમકવું
દુંદ	મોટું પેટ	પોક	બૂમ
સોડ	પાસું, પડખું, બાજુ	ઊની	ગરમ
ઘઘૂડો	ઘોઘ	નોધારી	નિરાધાર
હેંડો	ચાલો	ચલેશ	ચાલે છે
કોરું	સૂકું	ભૈસાબ	ભાઈસાહેબ
અટેલીને	અડીને	ચહકવું	ખસવું
તાનમાં	ગેલમાં	ઘેન	ગાયોનું ધણ
ખાસ્સા	પુષ્કળ	પરાણે	માંડમાંડ
ઠાઠમાઠ	વૈભવ	હાક	બૂમ, હાકલ
કમકમાં	ધ્રુજારી	મથાળું	શીર્ષક
લૂગડાં	કપડાં	છાનુંછૂપું	ગુપ્ત
ખાબકવું	ત્રાટકવું	બચ્ચું	બાળક
માંહે	માં, અંદર	અદકું	અધિક
પૂંઠે	પાછળ	ખોળિયો	શોધ્યો
એહવે	એવે વખતે	વાટ	માર્ગ, કેડી
થાનક	સ્થાન	સાટે	બદલામાં
નીસરવું	નીકળવું	દીઠો	જોયો
પોતિયું	નાનું ધોતિયું	ફોર્યું	ફોરમ, સુગંધ
પરણ્યો	પરણેલો, પતિ	નદીઉ	નદીઓ
જટાળો	જટાવાળો	નાતાંતાં	નહાતાં હતાં
દેર	દિયર	ઈ	એ
કીધી	કરી	દુખિયો	દુઃખી
મૂઓ	મર્યો	જળશે	બળશે
સુખિયો	સુખી	છઉં	છું
અગન	અગ્નિ	રણ	ઋણ
નીમ	નિયમ	સમે	સમયે
જુહાર	પ્રણામ	બૂજ	સમજ
ક્યહીં	ક્યાં	લહે	લગની

ક્યમ	કેમ	ન્હાય	નહાય
કાં	કેમ	કૈં	કંઈ, કાંઈ
ધૂમસે	ધુમ્મસથી	તુજ	તારું
મ્હાલજે	મહાલજે, મોજ કરજે	સુણો	સાંભળો
ચકવો	ચકવાક	એહ	એ
ત્યહાં	ત્યાં	શીળો	શીતળ, ઠંડક
છો	ભલે	પુરાણું	પુરાણ, પુરાતન, જૂનું
ખેલૈયો	ખેલાડી	અદીઠ	અદૃષ્ટ
લગાર	થોડું	કુમાશ	કોમળતા
ટહૌકે	ટહુકે	નાનેરું	વધારે નાનું
કૂણું	કોમળ	આંહીં	અહીં
ક્યાહીંક	ક્યાંક	હુલ્લાસ	ઉલ્લાસ
ઊનું	ઉષ્ણ	મો'લાતું	મહેલો, હવેલીઓ
અમરત	અમૃત	છોરું	છોકરું, સંતાન
આભલું	આભ, અભ્ર	ધાન	ધાન્ય
ભાણજી	ભાણ, ભાનુ	માય	માતા
કંથા	કંથ, કાન્ત, પતિ	હથ્થ	હાથ
ભઠ્ઠ	ધિકાકર	ચલે	ચાલે
છાંયો	છાયા	દીધું	આપ્યું
સૂનકાર	સૂમસામ	જાર	જુવાર
વરસ	વર્ષ	લ્યો	લો
કારોભાર	કાર્યભાર, કારભાર	લગી	સુધી
રિ'યો	રહ્યો	આણી	લાવી
હાણ્ય	હાનિ	પત	આબરૂ
હાલાં	હાલરડાં	કેના	કોના
ટેશન	સ્ટેશન	કને	પાસે
અમકું	અમને	ઘોંટી ગઈ	સૂઈ ગઈ
જાશ	જાય છે	બૌની, બૌ	અતિશય, પુષ્કળ
ભેળા	સાથે	શીદ	શા માટે
બચી	ચુંબન, બકી	લવતો	બોલતો, બબડતો
ઠાલું	ખાલી	વેળુ	રેતી
જરી	સહેજ, થોડું	વગવસીલો	લાગવગ
ભમર	ભવું	મેં'કું	મેં કહ્યું
માવતર	મા-બાપ	ગરજાળ	ગરજુ, સ્વાર્થી
ઉથાપવું	ઉલ્લંઘવું	પુરેટી	ઘાસનો નાનો પૂળો

કોથલી	થેલી	ઉલાળિયો	આગળિયો
અમથી	કારણ વિના	ઓઠું	ઓથ, બહાનું
પેટલી	છાજલી	તોર	મિજાજ, અહંકાર
આકળો	ઉતાવળો, ક્રોધી	પંચિયું	ધોતિયું
અંધેર	અરાજકતા	ભતરીજા	ભત્રીજા
વિવાહ	સગપણ	કટમ્બ	કુટુંબ
આધેડ	પ્રૌઢ	માલીપા	અંદર
સમી	સરખી	મલક	ગામ
ભાળું	જોઉં	ભાયગ	ભાગ્ય
શરપાવ	ઇનામ	પરગટ	પ્રગટ
દે'જ	દહેજ	ગનો	અપરાધ
હોવે	હા	શલોક	શ્લોક
ભવાડો	ફજેતો	દાબડી	ડબ્બી
લખ્ખણ	લક્ષણ	ઢ	ઠોઠ, ગમાર
ફોક	રદ, પોગટ	ટચલી	નાની
રપેટમાં	ઝપટમાં	ગમ	સૂઝ
મૂળગું	તમામ	મત	મતિ
પુત્તર	પુત્ર	ફુલેકું	વરઘોડો
ભૂસકા	કૂદકા	ભળતાનું	બીજાનું
પરસન્ન	પ્રસન્ન	નયંત	નચિંત
કુટાવું	અથડાવું	ખાટવું	લાભ થવો
ચાંલ્લો	ચાંદલો	તીં	તે
પા'ણો	પથ્થર	સમણું, શમણું	સ્વપ્નું
મ'ઈનો	મહિનો	સાપ્પાનું	છાપવાનું
ઈંચોનો	તેનો	રાખસી	રાખતો
ખલાં	ખિસકોલાં	મીં	મેં
આબ્બામાં	આવવામાં	ગોખુ સુ	ગોખું છું
ઈયાદ	યાદ	ચિયો	કયો
ઠોયો	જડ, ખાંપો	હાહુ	સાસુ
લચ્છમન	લક્ષ્મણ	રાવ	ફરિયાદ
ડોબું	ભેંસ, ઢોર	સ	છે
હમકારો	ચમકારો	નટવો	દોરડા પર નાચનાર નટ
બાબ્બો	બાબુભાઈ	રોંને	રામને
પોંહે	પાસે	હમજ્યો	સમજ્યો
પાસા	પાછા	હેકુંટ	અન્નકૂટ

આબ્બુસ	આવવું છે	ભાઠું	રેતીવાલો નદીતટ
ઈમ	એમ	બેહો	બેસો
પરસાદ	પ્રસાદ	દોકાને	દુકાને
ચ્યોંક	ક્યાંક	કાછ	કાર્ય
ગાશું	ગાઈશું	માંહેલું	અંદરનું
વાંસણી	રૂપિયા રાખવાની કોથળી	વંટોળ	વાવાઝોડું
વડું	મોટું	વંઠવું	બગડવું
હૂતું	હતું	પોહાતા	પહોંચ્યો
વજાડવું	વગાડવું	ફોફળ	પૂગીફલ, સોપારી
ઊજમ	હોંશ, ઉમંગ, ઉદ્યમ	ગલોઠું	ગલોફું
ઠામ	સ્થાન	જેહવી	જૌ
નિમેખ	નિમેષ	ઓરતો	ઈચ્છા
પ્રાકમી	પરાક્રમી	સાખ	સાક્ષી, સાબિતી
પીછવું	ઓળખવું	વાસીદું	ઢોરનું છાણ, મૂતર વગેરે
નાવ	નૌ, નૌકા	ગોવાળ	ગોપાલ
વ્હેણ	વહન	ધો	દો
જરાક	લગીર	ભેળું	સાથે, જોડે, ભેગું
હિમાળો	હિમાલય	નેન	નયન
વે'લ	વહેલ	રાગ	દીવાની જ્યોત
કાર્ય	કાજ	શંગારવું	શણગારવું, સજાવવું
પંછાયો	પડછાયો	ગોરમા	ગૌરમા, પાર્વતી
દોથો	ખોબો, મૂઠો	ભાત્ય	ભાત, વેલબૂટીવાળી છાપ
કમ્મખો	કમખો, કાપડું	રેલો	નાનો પ્રવાહ
સામટું	ભેગું	અમથું	નાહકનું
કૂંચી	કુંચિકા, ચાવી	મરજાદા	મર્યાદા
ઘરવખરી	ઘરસામગ્રી	ઠેબે	ઠોકરે
ખડકી	ડેલી	ઘુઘરિયાળું	ઘૂઘરીઓવાળું
ઠેલવું	ધકેલવું	મેલવું	મૂકવું
કટાણું	કવેળા	મારગ	માર્ગ
હેઠા	નીચા	અમિયેલ	અમૃત
અભાગણી	અભાગિની	જણસ	ઘરેણું
વિણ	વિના	ડગ	પગ
મુજ	મમ, મારું	ચંગું	રૂડું, સ્વચ્છ
માડુ	માણસ	પેખવું	દેખવું, જોવું
ઝાળ	જવાળા	પતકાળું	કોળું

સરીખડો	સરખો, સમાન	પાહણ	પાસે કે પાછળ
છેંકણી	છીંકણી	કંટરાટી	કૉન્ટ્રાક્ટ
ઓચડો	ઓરડો	વેવાર	વ્યવહાર
દિવાહળી	દીવાસળી	તૈણ	ત્રણ
બા'ચણું	બારણું	કોડ	અરમાન
છેતર	ખેતર	હુવાવડી	સુવાવડી
લોઈ	લોહી	જલમ	જન્મ
જાટલીમેન	જેન્ટલમેન	હડસેલો	ધક્કો
ભણી	તરફ	પૂંઠ	પીઠ
ભાગિયું	ભાગીદાર	પેઠે	પ્રમાણે
પાણકે	પથ્થરે	મઝધાર	મધ્ય ધરા
ગાંઠ	ગ્રંથિ	ભોડું	ભ્રષ્ટ
લૂખું	રુક્ષ	મોકળું	મુક્ત
ઝાલવું	પકડવું	હડી	દોટ
ઝાંચ	તેજ	દાભ	દર્ભ
નમનતાઈ	નમ્રતા	અધૂકડું	અદુગડું, ઊભે પગે બેઠેલું
કોરમું	દાળનો ભૂકો - ચૂરો	ઓચરવું	બોલવું, ઉચ્ચરવું
ધોકઈણું	ધોકણું, ધોકો	લગીરે	જરાય
અદનું	મામૂલી	વાવડ	સમાચાર
કેડે	પછી	વાટ્ય	વાટ, રાહ
હાંમે	સામે	અજુ	હજુ
આંછ્યે	આંખે	ગનો	ગુનો, વાંક
માંચો	મંચ, માંચડો	રાંગ	સવારી
હગા	સગા	હાજાભલા	ખુશી સમાચાર
અવે	હવે	પતિયાર	વિશ્વાસ
લોયું	જુવારનું કણસલું	પાણ	પાકને પાણી પાવું તે
જાતવંત	ખાનદાન	કાંચ	થોડું, ઓછું
ભાત્યે	રીતે	બોકાસું	રાડ, બૂમ
લગોલગ	છેક પાસે	ધુરા - ધોંસરી	જવાબદારી
કોરે	બાજુમાં	વહેરોઆંતરો	ભેદભાવ
મરતબો	મોભો	પરતિગન્યા	પ્રતિજ્ઞા
કેડ્યે	કમર ઉપર	પુનપરતાપ	પુણ્યપ્રતાપ
ધરપત	ધીરજ	સમે	સમયે
ગડથોલિયું	ગોથું	ધરિયો	ધારણ કર્યા
ઝણ	ઝીણી રજકણ	જડિંગ	જડેલું

બોન	બહેન	રૂદે	હૃદયમાં
હેડ	જેલ, કેદ	મુન	મુનિ, ઋષિ
ભેંકાર	સૂનકાર	દોઢી	દેવડી, દરવાજા પાસેની જગ્યા
ધીંગું	મજબૂત	ખાજ	ખોરાક
ફાંકડો	દેખાવડો	અરથ	અર્થ
ઘાંખ	ઝંખના	મૈણું	મરણ
ત્રાડવું	ગર્જવું	ધાઈ આવ્યાં	દોડી આવ્યાં
ટૂંપાવવું	ચૂંટાવવું	અમોલું	અમૂલ્ય
ભેખડ	કરાડ	લિયો	લેવું
ઠોઠ	ઓછી અક્કલનો	જડવું	મળવું
લાડકું	વહાલું	લખમી	લક્ષ્મી
ઓચ્છવ	ઉત્સવ	સરવાણી	ઝરો
જીવતર	જન્મારો, જિંદગી	મા'રાજ	મહારાજ
કીધ	કીધો	પરમારથ	પરમાર્થ
તળ	તળિયું	રે'વે	રહે
બચલાં	બચ્ચાં	વેંવાર	વ્યવહાર
કાળોતરો	ફણીધર નાગ	સંગતુ	સંગત
માંજર	બિલાડો	પરભાતી	પ્રભાતિયાં
ઢાલ	સામસામે મદદ કરવાની રીત	જંતર	વાજિંત્ર
સાંઠીકડું	સાંઠીનો નાનકડો કકડો	જડવું	મળવું
કામની દોટ	ખૂબ ઝાઝું કામ	વાર	વિલંબ
પૂણ	પુણ્ય	હાઉ	ઘણું
રાડ્યું	રાડો, બૂમો	ડમણી	ડમણિયું, સાદું - ગાડું
તંઈ	ત્યારે	સુણવું	સાંભળવું
બ્હાવરી	બેબાકળી, વ્યાકુળ, બાવરી	હાઉકાર	શાહુકાર
બોકાની	બુકાની	સોંઘારત	સસ્તું
રહ રહ	ડૂસકે ડૂસકે	આપદા	આપત્તિ
આપડાં	આપણાં	ડોહાડી	ડોશી
ઘ્રો	ઘરો (વનસ્પતિ)	આલ્યું	આપ્યું
રેવાં	રહેવું	ની	નહીં
હાંકછ	હાંકે છે	પૈહા	પૈસા
પૈ	પૈડું	હાવ	સાવ
ફૂટલ	ફૂટેલા	ચુહાઈ	ચૂસાઈ
ધેરવ	તૃપ્તિ	તલખવું	તલસવું, તડપવું
બાર વાસે	બારણાં બંધ કરે	ભીડવું	બંધ કરવું

ગોજ	પાપ	લૈ	લઈ
દોગલો	લુચ્ચાઈ ભરેલો	બચાડી	બિચારી
કુંભી	મકાનની થાંભલી	નો'તું	ન હતું, નહોતું
બોડારોડા	સાવ બોડ, મૂંડેલા	મોરે	મોખરે, આગળ
ગણતર	વ્યવહારનું જ્ઞાન	આંઈ	અહીં
હોરો	ધરપત, શાંતિ	કાઢ્ય	કાઢ
દોદળો	ખોખરો, નબળો	હાંભળહે	સાંભળશે
અડી	હઢ	હોનાના	સોનાના
આણે	લાવે	દખી	દુઃખી
વાય	વાણી	કાલ્ય	કાલ
ધન	ધન્ય, ભાગ્યશાળી	લાટ	મોટા સાહેબ, સત્તાધીશ, તરંગ
નવ	ના, નહીં	પાદોર	પા
ભણે	કહે, બોલે	પલ્લો	પ્રલય, વિનાશ
ઝાલે	પકડે, લે	વાહે	લીધે
કેની	કોઈની	પેટિયું	રોજી, પેટ માટે મજૂરી કરનારું
નિરમળ	નિર્મળ	લાગ	તક, મોકો
રૂડી	સારી	નકુર	નક્કર
ટોચકી	દોણી, માટીનું વાસણ	ઉજાસે	અજવાળે
કેરી	ની	કોંક	કોઈક
બકોરવું	મોટે અવાજે બોલાવવું	હોલાવું	હોલવવું
મૂલવવું	કિંમત આંકવી	બિકાળવા	બીક લગાડે તેવા
સંધેવા	સંદેશા	લગણ	લગી, સુધી
ઓહાણ	ખ્યાલ, યાદી	ઘોડ્યે	ની જેમ
રાખ્ખસ	રાક્ષસ	ક્યમ	કેમ
નર્ખું	નીરખું, જોઉં	હાડ	હાડકાં, અસ્થિ
હવાં	અહીંયાં	બમણે	બણબણે
કુઠાર	કુહાડો, ફરસી	હીર	સત્ત્વ, દૈવત
ફળી	ફળિયું	ઘસી	જોશથી આગળ વધી
ઈંધણાં	બળતણ	આઘાં	દૂર
હિયકારું	હીન કોટિનું	હાંભરે	સાંભરે, યાદ આવે
પૂંઠ	પીઠ	પસાયતો	ગામનો ચોકિયાત, રક્ષક
તાકવું	ધારીને જોવું	મહાત કરવું	હરાવવું
દાબ્યો	ખૂબ ખાધાં	આંબું	પહોંચવું

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

1. 'પનારો' શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ કયું છે ?
(A) કિનારો (B) આશરો
(C) ફરજિયાત સહવાસ (D) ઝંખના

2. ભેંકાર શબ્દ માટે નીચેનામાંથી કયો શબ્દ પસંદ કરશો?
(A) કરાડ (B) રાડ
(C) મજબુત (D) સૂનકાર

3. તળપદા શબ્દોના શિષ્ટરૂપ માટે યોગ્ય જોડી શોધો.
(1) ડોબું a. તેજ
(2) ધરપત b. ભેંસ
(3) ઠાલું c. ધીરજ
(4) ઝાંય d. ખાલી
(A) 1-b (B) 2-c
(C) 3-d (D) 4-a

4. તળપદા શબ્દોના શિષ્ટરૂપ અંગે યોગ્ય વિકલ્પવાળી જોડી કઈ છે?
(1) બેલાડ a. કેમ ?
(2) ઓળા b. નિર્ભય
(3) કાં ? c. જોડું
(4) અનભે d. પડછાયો
(A) 1-c (B) 2-d
(C) 3-a (D) 4-b

5. 'હરવર' શબ્દ માટે શિષ્ટ રૂપ આપતો વિકલ્પ પસંદ કરો ?
(A) હરિવર (B) હળવદ
(C) સ્મરણ (D) આરપાર

6. 'ઝાંઝરિયાં' શબ્દ માટે અયોગ્ય શબ્દ ક્યો છે ?
(A) નૂપુર (B) પાયલ
(C) ઝાંઝર (D) પગરવ

7. 'હડફ' શબ્દ માટે કયો શબ્દ સાચો છે ?
(A) એકાએક (B) ટપલી
(C) ભરચક (D) દહેજ

8. 'મત' શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ આપો.
(A) મતિ (B) બુદ્ધિ
(C) મતદાન (D) **A** અને **B** બંને

9. 'ખડકી' શબ્દ માટે શિષ્ટ શબ્દ ..... છે.
(A) ડેલી (B) કરો
(C) પછીત (D) દુકાન

10. તળપદા શબ્દો માટે યોગ્ય જવાબ હોય તેવો વિકલ્પ કયો છે ?
(1) હુલ્લાસ a. પ્રવેશવું
(2) નોતરું b. આનંદ
(3) પેઠવું c. ખસવું
(4) ચહકવું d. આમંત્રણ
(A) 1-b (B) 2-d
(C) 3-a (D) 4-c

11. નીચે આપેલ સાચા તળદા શબ્દનો શિષ્ટ શબ્દ લખો. - 'માંહેલું'
(A) અંદર (B) માણેલું
(C) અંદરનું (D) મળેલું

12. 'દોથો' તળપદા શબ્દનો માન્ય ભાષાનો શિષ્ટ શબ્દ કયો છે ?
(A) મોં (B) ઝંખના
(C) ખોબો (D) જોયું

13. નીચે આપેલા તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ કયું ? - વેળા
(A) સમય (B) મોડું
(C) વેળુ, રેતી (D) વળ, આંટો

14. 'હાટ' તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ આપો.
(A) બદલો (B) બજાર
(C) સાથે (D) હાથ

15. 'પોહોતો' તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ
(A) પાસે (B) પહોંચ્યો
(C) પહોંચ (D) પહોંચિયો

16. અહીં આપેલા સાચા તળપદા શબ્દનો શિષ્ટ શબ્દ લખો - 'મોકળું'
(A) મુક્ત (B) મળેલ
(C) મૂકેલ (D) મોતી

17. નીચેનાં તળપદાં - શિષ્ટરૂપનાં જોડકાં પૈકી કયો વિકલ્પ સાચો છે ?
(A) અનભે - રૂવાડે (B) પેડ - સાંજે
(C) રાસ - મેળ (D) નથ - સ્પષ્ટ

18. 'જમડો' તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ કયું છે ?
(A) જમાઈ (B) યમરાજ
(C) જમેલો (D) જમણવાર

19. નીચે આપેલા સાચા તળપદા શબ્દનો શિષ્ટ શબ્દ લખો. - 'ઝાલવું'
(A) પકડવું (B) ઝાલેલું
(C) પકવવું (D) પકડેલ

20. 'પરમાણે' આ તળપદા શબ્દ માટેનું શિષ્ટરૂપ કયું છે ?
(A) પ્રમાણે (B) પરમાર્થ
(C) સમાન (D) પરખ

21. તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ આપો : 'લાય'
(A) આપ (B) લાવ
(C) ગરમી (D) ચિંતા

22. તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ આપો : 'જગન'
(A) મહેણાં (B) ઘણાં
(C) યજ્ઞ (D) ખામી

23. આપેલા સાચા તળપદા શબ્દનો શિષ્ટ શબ્દ લખો : - મોકળું
(A) મુક્ત (B) મળેલ
(C) મૂકેલ (D) મોતી

24. તળપદા શબ્દનો અર્થ આપો : 'લગણ'
(A) સમય (B) ડગલું
(C) સુધી (D) ભક્તિ

25. નીચે આપેલા તળપદા શબ્દોના અર્થ યોગ્ય રીતે જોડો.
(1) વેળા a. ખોટ
(2) ખાબકવું b. બધુંય
(3) ઓછપ c. સમય
(4) સંધુ d. ત્રાટકવું
(A) 1-C (B) 2-D
(C) 3-A (D) 4-B

26. તળપદા શબ્દો અને શિષ્ટરૂપનું કયું જોડકું સાચું છે ?
(A) વટે - ઓળખે (B) વેળા - વળવું
(C) બકાલું-શાકભાજી (D) હાકાવાકા-કરચલી કે ગેડ

27. 'ભરમાંડ' શબ્દનું સાચું શિષ્ટરૂપ .... છે.
(A) ભરમાર (B) બ્રહ્માંડ
(C) ભ્રમર (D) ભરવાડ

28. તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ આપો. - સેજય
(A) સેજલ (B) સજળ
(C) સજાવટ (D) સેજ, શય્યા

29. તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ આપો. - ખાટ
(A) પાટલો (B) પલંગ
(C) બાજોઠ (D) મેજ

30. તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ આપો. - આળ
(A) જૂઠ (B) વાળ
(C) આરોપ, આક્ષેપ (D) કાળ

31. તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ આપો. - ઓળો
(A) છત્રછાયા (B) છાયો, પડછાયો
(C) આધાર (D) ટેકો

32. અનભે - શબ્દનું શિષ્ટરૂપ લખો.
(A) ભયભીત (B) નિર્ભય
(C) ડરપોક (D) કાયર

33. નીચેના તળપદા શબ્દનો શિષ્ટ શબ્દ જણાવો.
મોસૂઝણું
(A) મો મેળાપ (B) દર્શન
(C) સોજો (D) પરોઢિયું

34. 'બકાલું' એટલે.....
(A) બાવળ (B) શાકભાજી
(C) બાવલું (D) બોરડી

35. 'દાબડો' શબ્દનું શિષ્ટરૂપ કયું છે ?
(A) ડબ્બો (B) ડાબો
(C) દાબણીયું (D) દર્ભ

36. 'ખૂંદી તો પ્રથમી ખમે...' લીટી કરેલ પદનું શિષ્ટરૂપ આપો.
(A) પહેલું (B) ખોળો
(C) પૃથ્વી (D) જમીન

37. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'ધન'
(A) વફાદાર (B) હોશિયાર
(C) અત્યંત સુખી (D) ભાગ્યશાળી

38. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'હેર'
(A) શહેર (B) વગદાર
(C) કંદોઈ (D) પૈસાદાર

39. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'પરથમી'
(A) પ્રથમ પછી (B) પૃથ્વી
(C) પારકું (D) ઓળંગેલું

40. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી પસંદ કરો. 'મોદ'
(A) મનોહર (B) ખોળો
(C) પ્રિય (D) આનંદ

41. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'વછૂટી જવું'
(A) જવાબદારીમાંથી છટકવું (B) રેબઝેબ થઈ જવું
(C) અત્યંત નિરાશ થઈ જવું (D) નાપસંદ કરી દેવું.

42. તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ આપો. દાખડો

(A) તકલીફ (B) દિવસો
(C) પ્રકાશ (D) દાખલો

43. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. ભારવેલો

(A) ખીંટી ઉપર ભરવેલો ડગલો
(B) ચૂલામાં અગ્નિ ઉપર રાખવાળી તેને સળગતો રાખવો
(C) ભારેલો અગ્નિ ઠારવવો
(D) અત્યંત જવાબદારી ધરાવતું

44. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. લધિમા

(A) ઉગ્ર (B) સંશય
(C) પાતળી (D) ઉપલબ્ધ

45. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. પલ્લો

(A) મેળ (B) મોકો
(C) પ્રલય (D) ફાવટ

46. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. ફડક

(A) પહેરેલા કપડાનો ઝૂલતો છેડો
(B) અત્યંત કડક કાપડ
(C) માથે બાંધેલું ફાળીયા જેવું વસ્ત્ર
(D) નવોઢાના વસ્ત્રની જોડ

47. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'મોહુંઝણું'

(A) નવોઢાનું પ્રથમ વખત મ્હો જોવું
(B) પરોઢિયાનો સમય
(C) મોં સુજી જવું તે
(D) રીસાઈ ગયેલું બાળક

48. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'ખડૂકો'

(A) ખડતલ (B) ખંડેર
(C) ધોધ (D) ટેકરો

49. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. ચૂવું

(A) શોષણ (B) ચૂસવું
(C) ટપકવું (D) ટપવું

50. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દ શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પોમાંથી શોધો: 'દોદળું'

(A) ખોખરું (B) ખડિયો
(C) સુંદર (D) દેખવું

51. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પોમાંથી શોધો. 'હાઉ'

(A) નિરાંત (B) હાશ
(C) કલ્પાંત (D) બસ

52. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'વેડવુ'

(A) જોડવું (B) નમાવવું
(C) તોડવું (D) વેઠવું

53. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. પલ્લો

(A) પલૂર (B) પલ્વલ
(C) પ્રલય (D) પ્રમાણ

54. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. બરકો

(A) બકરો (B) બૂમ
(C) બટકું (D) બરડ

55. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ આપો. તરોપો

(A) નાળિયેર (B) તરાપો
(C) હોડી (D) ઠીકરું

56. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. શોહેદી

(A) સાક્ષી (B) લગ્ન
(C) સહારો (D) સક્ષમ

57. તળપદા શબ્દના શિષ્ટરૂપ આપો. સરપણ

(A) નાગણ (B) સર્વસ્વ
(C) સગપણ (D) સપ્રમાણ

58. તળપદા શબ્દના શિષ્ટરૂપ આપો : 'ગોજ'

(A) સોજો (B) કુળ
(C) શોધવું (D) નિષ્પાપ

59. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'પંથક'

(A) પંથવર (B) મુસાફરી
(C) પાંગોઠું (D) યજમાન

60. તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ આપો : 'આળિયો'

(A) આળસ (B) કાકડી
(C) અળસિયું (D) આરોપ

61. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી પાહણ શોધો.

(A) પથ્થર (B) નજીક
(C) પ્રસાદ (D) **A & B**

62. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો : ગદરો

(A) ગારો (B) ગોરો
(C) ગડદો (D) પાદર

63. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. હરફ

(A) જલદી (B) શબ્દ
(C) હરફર (D) અત્યારે

64. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. હડફ

(A) હડકવા (B) જલદી
(C) હવા (D) હલચલ

65. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. હરવર

(A) બેધ્યાન (B) ચંચળ
(C) લક્ષ (D) હરહંમેશ

66. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. આબોકાર

(A) આવકાર (B) મહેમાનગતિ
(C) આપોઆપ (D) અલગારી

67. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ આપો : 'તાજિર'

(A) વખાણ (B) વેપારી
(C) વખત (D) તાસીર

68. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ આપો. 'ઠોબારી'

(A) ઠીકરું (B) ભપકો
(C) કબર (D) ઠોઠ

69. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. એમાન

(A) હમણા (B) શ્રદ્ધા
(C) માન (D) નમાન

70. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ આપો : 'ગોકીલ'

(A) ગોળ (B) ગોત્ર
(C) હળ (D) ધૂંસરી

71. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ આપો. ' તબક'

(A) વાટકો (B) કથરોટ
(C) રકાબી (D) તબલા

72. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ આપો. ' દગડ'

(A) પથ્થર (B) સૈન્ય
(C) આંખ (D) દ્રષ્ટિ

73. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'માંડુ'

(A) માંડવો (B) માંડ
(C) માણસ (D) મિલકત

74. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ આપો. 'નહાર'

(A) દિવસ (B) રાત
(C) નહેર (D) નખ

75. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'ઓસાણ'

(A) ઓસત (B) આ વર્ષે
(C) યાદ (D) ઉત્તમ

76. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'આવરો'

(A) ઓવારો (B) આવવું
(C) આવક (D) ઓકાત

77. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ આપો. 'પાંજણ'

(A) બંધારણ (B) આંજણ
(C) ધૂળ (D) પંકિલ

78. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ આપો. ' પાસલો'

(A) પાંસળી (B) પાછળ
(C) જાળ (D) દૂર

79. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ આપો. 'પૂંપરો'

(A) પીપળો (B) પિંજર
(C) તૂરિયા (D) દીકરો

80. તળપદા શબ્દનો અર્થ જણાવો. 'દોયો'

(A) ખોબો (B) ખુરશીનો હાથો
(C) પસ્તાળ (D) દંડ

81. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'ત્રંબાળું'

(A) ત્રાજવું (B) તરભાણું
(B) તરભાણું (D) પીત્તળનું મોટું તપેલું

82. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'ઢોચકી'

(A) હાંડલું (B) પાશેરો
(C) વાઢી (D) દોણી

83. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. સાવલી

(A) ગામડું (B) સાદડી
(C) સલવાયેલું (D) નકામું

84. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. ''ભણી''

(A) બાજુ (B) પાણી
(C) પાવું (D) પિતા

85. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'હુજ્જત'

(A) હજ (B) હઠ
(C) હરખ (D) હજૂર

86. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો: "ધડકલી"

(A) ધડકન (B) બીક
(C) ગોંદડી (D) ધારો

87. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'આફૂડુ'
(A) આપમેળે (B) આજીવન
(C) આરપાર (D) આપ-લે

88. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'ટીંઢોર'
(A) ઢોરઢાંખર (B) ગરમ
(C) દોડાદોડી (D) ગારમાટીનું

89. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'જુહાર'
(A) જુવાર (B) પ્રણામ
(C) જવહાર (D) પરાજય

90. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો : 'પૈહા'
(A) પાસે (B) પાછળ
(C) પૈસા (D) પાણા

91. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો : 'મોર્ય'
(A) મૌર્ય (B) મોર
(C) મૂરખ (D) અગાઉ

92. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'પતિયાર'
(A) પતિનો યાર (B) પત્ની
(C) પતવાર (D) વિશ્વાસ

93. નીચે આપેલા તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'ચૂવુ'
(A) શોષણ (B) ચૂસવું
(C) ટપકવું (D) ટપવું

94. નીચે આપેલા તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'વાવડો'
(A) સમાચાર (B) ધ્વજ
(C) ઘર (D) વાયરો

95. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'બચકો'
(A) મુઠ્ઠો (B) બકી
(C) પોટલું (D) ડૂબકી

96. તળપદા શબ્દ 'સાંસા'નું શિષ્ટ રૂપ જણાવો.
(A) શ્વાસ (B) તંગી
(C) સંસાર (D) સાસુ

97. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'સરાયાં'
(A) ક્ષમા (B) ફળદ્રુપ
(C) અવાજ (D) લુચ્ચો

98. નીચે આપેલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'ભાઠો'
(A) પથરો (B) ભાલ
(C) દલાલી (D) કલેડું

99. નીચે આપલ તળપદા શબ્દનું શિષ્ટરૂપ વિકલ્પમાંથી શોધો. 'લેખુ'
(A) હિસાબ (B) લખવું
(C) લાખ (D) લડવું

100. 'કરત' શબ્દનું શિષ્ટરૂપ શોધીને લખો.
(A) કૃત્ય (B) કરવું
(C) કહેવું (D) કહેવડાવવું

101. 'માડું' શબ્દનું શિષ્ટરૂપ જણાવો.
(A) માંડવું (B) મંડાવવું
(C) પાડોશી (D) માણસ

102. નીચે આપેલ સાચા તળપદા શબ્દનો શિષ્ટ શબ્દ લખો. 'માહેલું'
(A) અંદર (B) માણેલું
(C) અંદરનું (D) મળેલું

103. નીચે આપેલ સાચા તળપદા શબ્દનો શિષ્ટ શબ્દ લખો. 'મોકળું'
(A) મુક્ત (B) મળેલ
(C) મૂકેલ (D) મોતી

104. નીચે આપેલ સાચા તળપદા શબ્દનો શિષ્ટ શબ્દ લખો. 'ઝાલવું.'
(A) પકવવું (B) ઝાલેલુ
(C) પકડવું (D) પકડેલ

105. નીચે આપેલ સાચા તળપદા શબ્દનો શિષ્ટ શબ્દ લખો. 'દાંડાઈ'
(A) નાલાયક (B) ઉદ્ધતાઈ
(C) નફફટ (D) ખરાબ

106. નીચે આપેલ સાચા તળપદા શબ્દનો શિષ્ટ શબ્દ લખો. 'પોહોતો'
(A) પાસે (B) પહોંચ્યો
(C) પહોંચ (D) પહોંચીયો

107. "આણીયા" તળપદા શબ્દો છે, જેનો અર્થ શું થશે?
(A) ભાણિયો (B) કાણો માણસ
(C) ખરીદવું (D) આ બાજુ

108. "ચોખાની ઘેંશ" માટે વપરાતો તળપદો શબ્દ શોધો.
(A) પેજ (B) પેદ
(C) પેમ (D) પેક

109. "થાપોટ" તળપદો શબ્દ છે.જેનો અર્થ શોધો.
(A) ટપલી (B) નથણી
(C) થરથરાટ (D) નઠારું

110. તળપદા શબ્દો અને તેના શિષ્ટ વિકલ્પોમાંથી કયો વિકલ્પ બરાબર નથી ?
(A) ગલઢેરા - ઝૂંપડાં (C) ફાંટ - પોટકું
(B) હકડે ઠઠ - ભરચક (D)બકાલું - શાકભાજી

111. "શહાણું" માટે વપરાતો શિષ્ટ શબ્દ કયો છે?

(A) કરચલી (B) ડાહ્યું
(C) તાકાત (D) હટાણું

112. તળપદા શબ્દો અને શિષ્ટરૂપનું કયું જોડકું સાચું છે?

(A) વટે - ઓળંગે (B) વેળા - વળવું
(C) બકાલુ - શાકભાજી (D) **A & C**

113. તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ આપો : 'જગન'

(A) યજ્ઞ (B) જગત
(C) મગન (D) જગનું

114. તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ આપો : 'મણા'

(A) ખામી (B) ઘણા
(C) મહેણાં (D) મણ

115. તળપદા શબ્દનું શિષ્ટ રૂપ આપો : - લાય

(A) આપ (B) લાવ
(C) ગરમી (D) ચિંતા

જવાબો

(1) C	(2) D	(3) C	(4) B	(5) C	(6) D	(7) A	(8) D	(9) A	(10) C
(11) C	(12) C	(13) A	(14) B	(15) B	(16) A	(17) C	(18) B	(19) A	(20) A
(21) D	(22) C	(23) A	(24) C	(25) A	(26) C	(27) B	(28) D	(29) B	(30) A
(31) B	(32) B	(33) D	(34) B	(35) A	(36) C	(37) D	(38) A	(39) B	(40) D
(41) B	(42) A	(43) B	(44) C	(45) B	(46) A	(47) B	(48) C	(49) C	(50) A
(51) D	(52) C	(53) C	(54) A	(55) A	(56) A	(57) A	(58) A	(59) D	(60) B
(61) D	(62) A	(63) B	(64) B	(65) C	(66) A	(67) B	(68) D	(69) B	(70) C
(71) C	(72) A	(73) C	(74) A	(75) C	(76) C	(77) A	(78) C	(79) D	(80) A
(81) B	(82) D	(83) B	(84) A	(85) B	(86) C	(87) A	(88) D	(89) B	(90) C
(91) D	(92) D	(93) C	(94) D	(95) C	(96) B	(97) B	(98) A	(99) A	(100) A
(101) A	(102) C	(103) A	(104) C	(105) B	(106) B	(107) D	(108) A	(109) A	(110) A
(111) B	(112) D	(113) A	(114) A	(115) C					

36 ક્લિષ્ટ શબ્દાવલી

- **અંગરાગઃ** કસ્તૂરી વગેરેનું લેપન
- **અજરામરઃ** જેને ઘડપણ કે મોત આવે નહિ તે
- **અડગઃ** ડગે નહિ તે
- **અનુકૂળાઃ** મળને મળતી
- **અપવર્ગ :** મોક્ષ
- **અભરાભરણઃ** ન ભરાય તેનું ભરનાર, નિરાધારનો આધાર
- **અભીષ્ટ :** ઇચ્છેલું
- **અરવિંદમુખી :** કમળના જેવા મોંવાળી(સ્ત્રી)
- **અર્ક :** સૂર્ય
- **અલંકૃતિ :** અલંકાર
- **અલખ :** લક્ષ્યમાં આવે નહિ એવો (ઇશ્વર)
- **અવદાત :** ઊજળું
- **અવસાન :** છેડો,અંત
- **અંશ :** ભાગ
- **અશોક :** આસોપાલવ
- **અહિં :** સર્પ
- **અહિવલ્લી :** નાગરવેલ
- **ઉદે :** પ્રકટ
- **ઉદ્દિષ્ટ :** દેખાડેલું
- **ઉપવીત :** જનોઇ
- **ઉભય :** બેની સંખ્યા
- **ઉર :** છાતી, મન
- **કંદુક :** દડો
- **કમળા :** લક્ષ્મી
- **કમળાકર :** કમળવાળું સરોવર
- **કલહંસ :** હંસનું બચ્ચું
- **કલિતા :** કળી શકાય એવી.
- **કામા :** સ્ત્રી
- **કિરીટ :** મુગટ
- **કિશોર :** ફૂટતી જવાનીની અવસ્થા
- **કુસુમવિસિત્રા :** તરેહ તરેહના ફૂલવાળી
- **કૃષિ :** ખેતી
- **કેકિની શારદા :** મોરની વાણી
- **કેતકી :** કેવડાનું ઝાડ
- **કેતુમાળી :** ધજાઓની હારરૂપ મતલબ કે ધજ ઉત્તમ
- **કેશુ :** કેશૂડાં
- **કોટીશિર્ષા :** કરોડ માથાવાળો સમર્થ ઇશ્વર
- **ખંજા :** લૂલા
- **ગણ :** જથો, ત્રણ અક્ષરના જથાનું નામ
- **ગંધદાનિકા :** અત્તરદાની, ગુલાબદાની
- **ગાઢ :** મજબૂત
- **ગી :** ગિરા,વાણી
- **ગુરૂ :** મોટો
- **ગૂઢ :** ગુપ્ત, છાનું
- **ગૃહ :** ઘર, રહેઠાણ
- **ગ્રાહી :** ગ્રહીને, પકડીને
- **ચંદ્રવર્ત્મ :** ચંદ્રનો રસ્તો
- **છત્ત :** દોલત
- **છંદશૃંગાર :** એ નામનું હિંદુસ્તાની પિંગળ
- **જંગ :** યુદ્ધ
- **જનક :** પિતા
- **જનની :** મા, માતા
- **જ્ઞાતા :** જાણનાર
- **તડવું :** કોઇની પાછળ દોડવું
- **તરલનયન :** ચપળ નેત્ર
- **તાળ :** તાળી, છંદ બોલતાં જે અક્ષર ઉપર ટકોર વગાડાય તે

- **તિમિર :** અંધારું
- **તુંગા :** ઊંચા, ઉદ્ધત
- **તોટક :** તૂટેલ
- **ત્રાતા :** રક્ષણ કરનાર
- **દારા :** સ્ત્રી
- **દિવા :** દિવસ
- **દુઃખહારી :** દુઃખ હરનાર
- **દુર્મિલાપ :** દુષ્ટ મિલાપ
- **દ્રુતવિલંબિત :** દોડવું અને ઊભા રહેવું
- **ધરણીધર :** પૃથ્વીને ધારણ કરનાર, પરમેશ્વર
- **ધી :** બુદ્ધિ
- **નગ :** પર્વત
- **નય :** નીતિ
- **નયધરવંશા :** નમ્રતા. નીતિયુક્ત કુળના પુરુષ
- **નવપલ્લવ :** નવા પાંદડાવાળું
- **નષ્ટ :** ખોવાયેલું
- **નળ :** રામનો એક વાનર સુભટ, એક રાજા
- **નિધાન :** ભંડાર
- **નિધિ :** સમુદ્ર
- **નિમિષ :** અલ્પકાળ
- **નિરક્ષર :** વગર ભણેલો
- **નિશીપાળ :** રાતે ચોકી કરનાર
- **પટ :** લૂગડું
- **પદ :** પગ છંદનો ચોત્જો ભાગ, પદવી
- **પય :** દૂધ
- **પરઅંક :** પૂર્વનો આંકડો
- **પરિતુષ્ટ :** પ્રસન્ન
- **પિંગળ :** એ નામના મુનિએ રચેલું છંદશાસ્ત્ર
- **પુંજ :** ઢગલો
- **પુષ્પિતાગ્રા :** ટીશીઓ ઉપર ફૂલવાળો વેલો
- **પ્રણામી :** પ્રણામ કરનાર
- **પ્રભાવતી :** કાંતિવાળી
- **પ્રમિતાક્ષરા :** થોડા અક્ષરવાળી
- **પ્રસ્તાર :** વિસ્તાર
- **પ્રિયવંદા :** વહાલું લાગે તેવું બોલનારી
- **ફસવું :** બંધનમાં આવવું
- **બાબુ :** ગૃહસ્થ
- **બિંદુ :** મીંડું, છાંટો
- **ભગિની :** બહેન
- **ભવદેવ :** શિવ
- **ભામો :** ભ્રમણા
- **ભારતી :** સરસ્વતી
- **ભ્રમરાવાળી :** ભમરાની પંક્તિ
- **ભ્રાતા :** (ભ્રાત)ભાઇ
- **મજરો :** સલામ
- **મણિબંધ :** હાથનું કાંડું
- **મત્તગયંદ :** મસ્ત બનેલો હાથી.
- **મંદાકાંતા :** ધીમી ગતિવાળી
- **મધુ :** મીઠાશ
- **મર્કટી :** માંકડાની માદા
- **મલ્લિકા :** એક જાતનું ફૂલનું ઝાડ
- **માણવકાકીડ :** બાળકની રમત
- **માલતી :** એક ફૂલઝાડ
- **મુક્ત :** બંધન રહિત
- **મુદમાત :** આનંદમાં મસ્ત
- **મુનિશેખર :** ઋષિનો તોરો ાથવા ઋષિનો ઉપરી
- **મૌક્તિકદામ :** મોતીની માળા
- **યથા :** જેમ
- **રથોદ્ધતા :** ગાડીનું અભિમાન
- **રંભા :** અપ્સરા

- **રસરાતા :** નવરસથી રંગાયેલા, ઈશ્વર
- **રૂચિરા :** સુંદર
- **લઘુ :** નાનો
- **લત :** ટેવ, વ્યસન, છંદ
- **લતા :** વેલો
- **વંશસ્થ :** વંશમાં રહેનાર
- **વસંતતિલકા :** વસંત ઋતુના તિલકવાળી
- **વારિ :** પાણી
- **વાસર :** દિવસ
- **વિદારવું :** કાપવું
- **વિદ્યુતમાળાં :** વીજળીનો જથો
- **વિધાતા :** ધારણ કરનાર પરમેશ્વર
- **વિમોહા :** મોહ પામેલી
- **વિરતિ :** વિશ્રામ
- **વિલાસી :** ખેલ કરનાર
- **વૃત્ત :** છંદ
- **વૈશ્વદેવી :** નિત્યહોમ કરવાવાળો
- **વ્યંડળ :** હીજડો
- **શર :** બાણ
- **હુતાશન :** અગ્નિ
- **શશક :** સસલું
- **શિખરિણી :** પર્વત ટેકરી
- **શિખા :** ચોટલી
- **શુચિ :** ચોખ્ખું
- **શિશુ :** બાળક
- **શૈલ :** પર્વત
- **શ્રવણ :** કાન
- **શ્રી :** લક્ષ્મી, શોભા
- **સતી સમાનિકા :** સતી સરખી, સતી જેવી
- **સદ્ય :** તરત
- **સમૂહી :** જથાવાળો
- **સંમોહા :** સારી પેઠે મોહ પામેલી
- **સરિતા :** નદી
- **સલૂણી :** રસીલી
- **સવિતા :** સૂર્ય
- **સાગ્રા :** ટીશીઓ સુધ્ધાં
- **સારંગ :** સાર એટલે તત્ત્વ તરફ જનારો મૃગ હરિણ
- **સૂચિ :** સાંકળિયું
- **સૃણિ :** માળા, અંકુશ
- **સેનિકા :** ફોજવાળા
- **સ્રગ્ધરા:** સ્રગ્વિણી
- **સ્વાગતા :** સારી રીતે આવેલી
- **હરણ :** હરનાર
- **હરિરસ :** પરમેશ્વરના કીર્તનનો રસ

37 શબ્દસમૂહ

- યાદગીરી માટે પ્રતીકાત્મક બાંધકામ — સ્મારક
- બનાવટી દેખાતું જળ — મૃગજળ
- પવનનો કે વન સાથે પડતા વરસાદનો સુસવાટ — ઝંઝા
- હૃદયનો કોમળ ભાગ — મર્મસ્થળ
- બાઘા જેવું — જડભરત
- લગભગ મરી ગયેલું — મૃતઃપ્રાય
- અંદર અંદરની લડાઈ અને કતલ — યાદવાસ્થળી
- સૂર્ય-ચંદ્ર હોય ત્યાં સુધી — યાવચ્ચંદ્રદિવાકરૌ
- સાઠ વર્ષ પૂરાં થવાં તે — ષષ્ટિપૂર્તિ
- સો વર્ષ પૂરાં થવાં તે — શતાબ્દી
- મહાન વ્યક્તિનો જન્મદિવસ — જયંતી
- વાર્ષિક મરણતિથિ — સંવત્સરી
- સચોટ અસર ઉપજાવે તેવું — રામબાણ
- આંખને છાવરી લેતું પડ — પડળ
- ચેતન અને જડ — ચરાચર
- પાસે રહેનારું — અંતેવાસી
- કરેલા ઉપકારને જાણનાર — કૃતજ્ઞ
- પ્રજાની માલિકીનું કરવું તે — રાષ્ટ્રીયકરણ
- અણીના વખતે — તાકડે
- સવારનો નાસ્તો — શિરામણ
- ત્રીજા પહોરનું ભોજન — રોંઢો
- રાત્રિના સમયનું ભોજન — વાળુ
- પશુપંખીની ભાષા સમજવાની વિદ્યા — કાગવિદ્યા
- કોઈ પવિત્ર કે યાત્રાની જગા — તીર્થ
- લગ્ન કે એવા શુભપ્રસંગે સ્વજનોને સામે લેવા જવું તે — સામૈયું
- નદીની કાંકરાવાળી જાડી રેતી — વેકરો/વેકૂર
- મરણ પાછળ રોવું - કૂટવું તે — કાણ
- સગા-સંબંધીમાં જન્મ અને મરણ વગેરેથી પાળવામાં આવતી આભડછેટ — સૂતક
- જગતનું નિયંત્રણ કરનાર — જગતનિયંતા
- જ્ઞાનરૂપ નેત્રવાળી વ્યક્તિ — પ્રજ્ઞાચક્ષુ
- વિષ્ણુના પ્રતીક તરીકે પૂજાતો કાળો લીસો ગોળ પથ્થર — શાલિગ્રામ
- કૂવામાંથી પાણી કાઢવાનું ચામડાનું સાધન — કોસ
- મરઘીનું બચ્ચું — પીલું
- વેપારીએ રાખેલો વાણોતર — ગુમાસ્તો
- પ્રણામ કરવાની વિધિ — પાયલાગણ
- અર્થ વગરનું — નિરર્થક
- જેનો કોઈ શત્રુ નથી તેવો — અજાતશત્રુ
- ખાસ માનીતો મુખ્ય શિષ્ય — પટ્ટશિષ્ય
- જરાવારમાં નાશ પામે તેવું — ક્ષણભંગુર
- કોઈ પણ વિજ્ઞાનની સાંકેતિક ભાષા — પરિભાષા
- મુખ પરંપરાથી ચાલતી આવતી વાર્તા — દંતકથા
- ઊંચે જવાની ક્રિયા — ઊર્ધ્વગમન
- બાળકથી માંડીને વૃદ્ધ સુધી — આબાલવૃદ્ધ
- એકની એક વાત વારંવાર કરવી — પિષ્ટપેષણ
- જેમાંથી વસ્તુ ખૂટે નહિ તેવું પાત્ર — અક્ષયપાત્ર
- અસ્ખલિત વહેતી વાણી — વાગ્ધારા
- પોતાની જાત પર આધારિત — આત્મનિર્ભર
- જીવ પર આવી ગયેલું — મરણિયું
- જન્મ અને મરણમાંથી છુટકારો — મોક્ષ
- લાભ કરી આપે તેવું — લાભદાયી
- ગુણ આપે (કરી આપે) તેવું — ગુણકારી
- આંખના ખૂણામાંથી જોવાની મોહક રીત — કટાક્ષ
- શરીરને ત્રણ સ્થળે વળાંક આપીને ઊભા રહેવાની રીત — ત્રિભંગ
- ઈચ્છા અનુસાર સઘળું આપનાર વૃક્ષ — કલ્પવૃક્ષ
- ઈચ્છેલું આપનારી ગાય — કામધેનુ
- યજ્ઞમાં હોમ કરતાં બાકી રહેલો પ્રસાદીરૂપ પદાર્થ — હુતશેષ
- શબને ઓઢાડવાનું લૂગડું — કફન
- વનમાં ઋષિમુનિઓનું નિવાસસ્થાન — આશ્રમ
- ત્રણ કલાકનો સમયગાળો — પ્રહર
- જીવન સુધીનું, જીવનભરનું — આજીવન
- પાણી વગરની રેતાળ જગ્યા — મરુભૂમિ

- ખેતરમાં ભાથું લઈને જનારી ખેડૂત સ્ત્રી — ભથવારી
- સરકાર તરફથી ખેડૂતને ધીરવામાં આવતાં નાણાં ☞ તગાવી
- જાદુ - ટોણા કરનાર — ઐન્દ્રજાલિક
- પાણીનાં મોજાં જેવી ચંચળ વૃત્તિવાળો — સપ્તરંગી
- અંતરમાં રહેલું જાણનાર — અંતર્યામી, અંતરજામી
- કોઈ પણ જાતની ખોડખાંપણ વિનાનું પૂરેપૂરું શુદ્ધ — અણીશુદ્ધ
- વૃદ્ધને યુવાન બનાવનારી આયુર્વેદિક પ્રક્રિયા — કાયાકલ્પ
- અન્યના દોષ શોધવાનું વલણ — છિદ્રાન્વેષીપણું
- ટાળી ન શકાય તેવું — અનિવાર્ય
- નખથી તે ઠેઠ શિખા સુધી — નખશિખ
- જંગલમાં વસનાર લોકો — આરણ્યક
- જેનો કોઈ વંશવારસ ન હોય તેવું — બિનવારસી
- હાથીને કાબૂમાં રાખવા વપરાતું સાધન — અંકુશ
- ઈંડામાંથી ઉત્પન્ન થનારું — અંડજ
- ઇન્દ્રિયોથી જેનો અનુભવ ન થઈ શકે — અતીન્દ્રિય
- જેની તુલના ન થઈ શકે — અતુલ
- જરા પણ વાંચતાં - લખતાં આવડતું ન હોય — નિરક્ષર
- મોટી ઉંમરનાને અપાતું શિક્ષણ — પ્રૌઢશિક્ષણ
- પ્રથમ નજરે થતો પ્રેમ — તારામૈત્રક
- મજબૂત કે ટકાઉ નહીં તેવું — તકલાદી
- ચાલતાં ચાલતાં વારંવાર ઊભું રહી જનાર — અડિયલ
- મુર નામના એક રાક્ષસને હણનાર — મુરારિ, મોરારિ
- કલ્પી કે સમજી ન શકાય તેવું — અકલ્પ્ય
- ગણી શકાય નહિ તેટલું — અગણિત
- ખૂબ તીવ્ર બુદ્ધિવાળો — કુશાગ્રબુદ્ધિ
- અગાઉથી ભવિષ્યનો વિચાર કરી શકનારી બુદ્ધિ — અગમબુદ્ધિ
- પાછળથી જેને ઉકેલ સૂઝે તે — પશ્ચમબુદ્ધિ
- પહેલાં જન્મેલું — અગ્રજ
- પછી જન્મેલું — અનુજ
- જાણી ન શકાય તેવું — અજ્ઞેય
- નહિ જાણેલું — અજ્ઞાત
- કોઈની સાથે સરખાવી ન શકાય તેવું — અનુપમ
- તિથિ નક્કી કર્યા વિના આવનાર — અતિથિ
- વધારીને વાત કરવી તે — અતિશયોક્તિ
- દાબી શકાય નહિ તેવું — અદમ્ય
- જીવાત્મા અને પરમાત્મા એક જ છે એવો વાદ — અદ્વૈતવાદ
- લગ્નવિધિ કરવાનો મંડપ — માંહ્યરું
- સચોટ અસર ઉપજાવે તેવું — રામબાણ
- પોતાની જાતને અર્પણ કરવું તે — સ્વાર્પણ
- બે જણ વચ્ચેનું યુદ્ધ — દ્વંદ્વયુદ્ધ
- પોતાનાં વખાણ પોતે જ કરવાં તે — આત્મશ્લાઘા
- પોતાની જાત ઉપર કાબૂ રાખે તેવું — આત્મસંયમી
- બગલા જેવો દંભી કે છેતરે તેવો ભગત — બગભગત
- પોતાની જાત ઉપર આધાર રાખનારું — આપકર્મી
- ઘેર ઘેર ભીખ માગવી તે — માધુકરી
- આંખ આગળ ખડું થઈ જાય તેવું — આબેહૂબ, હુબહૂ
- સર્વ રાષ્ટ્રોને કે તેમના સંબંધને લગતું — આંતરરાષ્ટ્રીય
- જોઈએ તે કરતાં વધુ ખર્ચ કરનાર — ઉડાઉ
- લેખકે ધારણ કરેલું બીજું નામ — ઉપનામ, તખલ્લુસ
- ઉપર જણાવેલું — ઉપર્યુક્ત
- આકાશ અને પૃથ્વી જ્યાં મળતાં દેખાય છે તે રેખા — ક્ષિતિજ
- અધિકારી આગળ રજૂ કરવામાં આવતી હકીકત — કેફિયત, બયાન
- ઉપકાર પર અપકાર કરનાર — કૃતઘ્ન, નિમકહરામ, લૂણહરામ
- ખજાનાની સંપત્તિ સાચવનાર — ખજાનચી
- છાપાંને સમાચાર મોકલનાર — ખબરપત્રી, સંવાદદાતા, વૃત્તાંતનિવેદક
- ભારત બહાર સંસ્થાનોમાં લઈ જવાતા મજૂરોનું કરારપત્ર — ગિરમીટ
- સંકટ સમયે દૂર રહેનાર મિત્ર — તાળીમિત્ર
- કાયદાથી મના કરેલું — ગેરકાયદે, ગેરકાનૂની
- ગામનો વહીવટ કરનારી સંસ્થા — ગ્રામપંચાયત
- આગળ વધતાં પહેલાં પાછળનું જોઈ લેવું તે — સિંહાવલોકન
- આવેલી તકનો ઉપયોગ કરી સ્વાર્થ સાધનાર — તકસાધુ
- ઉત્પન્નમાંથી સરકારને આપવાનો ભાગ — લેવી, રાજભાગ
- ઓળારૂપે આલેખાયેલું ચિત્ર — છાયાચિત્ર
- એક જ સમયમાં થઈ ગયેલું — સમકાલીન

- કરેલો ઉપકાર ન ભૂલનારું — કૃતજ્ઞ, નિમકહલાલ
- બધી દિશામાં વિજયને વરેલું — દિગ્વિજયી
- દિવસનો કાર્યક્રમ — દિનચર્યા
- ભાવિનો વિચાર પ્રથમથી કરી શકે તે — દૂરંદેશી, દીર્ઘદર્શી
- દરરોજ છપાતું વર્તમાનપત્ર — દૈનિક
- કોઈની પણ મદદ ન લે તે — સ્વાશ્રયી, સ્વાવલંબી
- જેનો કોઈ બેલી નથી તે — અનાથ, નિરાશ્રિત, નિરાધાર
- જેની ત્રણ બાજુ પાણી હોય તેવી જમીન — દ્વીપકલ્પ
- જેના પર તહોમત મુકાયું હોય તે — આરોપી, પ્રતિવાદી
- જૂનાં બાંધકામોનું સમારકામ — જીર્ણોદ્ધાર
- ઝઘડાની પતાવટ માટે બંને પક્ષે સ્વીકારેલી નિષ્પક્ષ વ્યક્તિ — લવાદ
- લાગતા - વળગતાની જાણ માટે ફેરવાતો પત્ર — પરિપત્ર
- લોકોમાં કીર્તિ મેળવવાની ઇચ્છા — લોકૈષણા
- કરી શકાય નહિ તેવું — અશક્ય
- ન સમજી શકાય તેવું — અગમ્ય
- લખતાં વાંચતાં આવડવું તે — અક્ષરજ્ઞાન
- ખૂટે નહિ તેવું — અખૂટ
- ખડખડાટ હસવું તે — મુક્તહાસ્ય
- વૃદ્ધાવસ્થા કે મૃત્યુ ન આવે તેવું — અજરામર
- અદ્‌ભુત વસ્તુઓનું સંગ્રહસ્થાન — અજાયબઘર
- જીતી ન શકાય તેવું — અજેય
- જેની જોડ ન મળી શકે તેવું — અજોડ, અદ્વિતીય, અનન્ય, બેનમૂન
- ટચલી આંગળી પાસેની આંગળી — અનામિકા
- નમે નહિ તેવું — અણનમ
- થાક લાગ્યા સિવાય — અથાક
- દેખાતું બંધ થઈ જવું તે — અદૃશ્ય, અંતર્ધાન
- સાથે જોડાવા પાડેલી મોટી બૂમ — હાકલ
- આત્માને લગતું — અધ્યાત્મ
- જેની શરૂઆત નથી તેવું — અનાદિ
- કોઈની સાથે સરખાવી શકાય નહિ તેવું — અનુપમ, અતુલ
- જેની ઉપેક્ષા ન કરવી ઘટે કે ન કરાય તેવું — અનુપ્રેક્ષ્ય
- તર્ક દ્વારા કોઈ વસ્તુનો નિર્ણય કરવો તે — અનુમાન
- નહિ પદ્ય, નહિ ગદ્ય — અપદ્યાગદ્ય
- જેની આરપાર જોઈ ન શકાય તેવું — અપારદર્શક
- પહેલાં કદી ન બન્યું હોય તેવું — અભૂતપૂર્વ
- ભેદી ન શકાય તેવું — અભેદ્ય
- અમૃત જેવી મીઠી નજર — અમીદૃષ્ટિ
- કિંમત ન કરી શકાય તેવું — અમૂલ્ય, અમૂલખ, અણમોલ
- ઘણો પોકાર કરવા છતાં કોઈ ન સાંભળે તેવું — અરણ્યરુદન
- આ લોકમાં મળે નહિ તેવું — અલૌકિક
- દેખીતા અર્થથી અવળો જ અર્થ સૂચવતી વાણી — અવળવાણી
- જેનો નાશ ન થાય તેવું — અવિનાશી
- જન્મથી જ પૈસાદાર — ગર્ભશ્રીમંત
- શેષ રાખ્યા વિના ભગાય નહિ તેવું — અવિભાજ્ય
- કદી પણ ન બની શકે તેવું — અસંભવિત, અશક્ય
- શિવનું ભયંકર નૃત્ય — તાંડવનૃત્ય
- આવક તથા ખર્ચનો અડસટ્ટો — અંદાજપત્ર
- પોતાના હાથે જ લખાયેલું પોતાનું વૃત્તાંત — આત્મકથા
- જે ઘણાં રૂપ લે છે તે — બહુરૂપી
- બે બળવાન રાજ્યો વચ્ચેનું નાનું તટસ્થ રાજ્ય — બફર રાજ્ય
- પતિ સપત્નીને ત્યાં જતાં મનમાં બળતી સ્ત્રી — ખંડિતા
- પ્રીતમે સંકેત ન સાચવ્યાથી નિરાશ થયેલી સ્ત્રી — વિપ્રલબ્ધા
- પતિને સ્વાધીન રાખનારી સ્ત્રી — સ્વાધીનપતિકા
- પ્રેમીના આગમનની રાહ જોઈ વસ્ત્રાભૂષણ પહેરી ઘર સજાવી તૈયાર થયેલી સ્ત્રી — વાસકજ્જા
- પહેલી વાર પરણનાર ઉમેદવાર — કુંવારો
- બીજી વાર પરણનાર — બીજવર
- જેની પત્ની પરગામ ગઈ હોય તેવો પુરુષ — પ્રોષિતપત્નીક
- પત્ની મરી ગઈ છે તે પુરુષ — વિધુર
- જાનમાં વરરાજાની પાસે રહેતો અંગત મિત્ર — અણવર
- પરિણીત જીવનથી દૂર રહેનાર — બ્રહ્મચારી
- પતિ-પત્નીનું લગ્નજીવન — દામ્પત્ય
- કમળ જેવી આંખોવાળી — કમલાક્ષી
- હરણ જેવાં નેત્રોવાળી — હરિણાક્ષી, મૃગાક્ષી, મૃગનયની
- મીન (માછલી)નાં જેવાં નેત્રોવાળી — મીનાક્ષી
- મદિરા જેવી મોહક આંખોવાળી — મદિરાક્ષી
- હંસ જેવી ચાલ ચાલનારી — હંસગામિની

- હાથી જેવી ચાલ ચાલનારી — ગજગામિની
- આકાશી પદાર્થોનું નિરીક્ષણ કરનારી સંસ્થા — વેધશાળા
- આવવા-જવા પર પ્રતિબંધ — સંચારબંધી
- ચંદ્ર જેવા સુંદર મુખવાળી — ચંદ્રમુખી
- મધુર ગાઈ શકે તેવી — કોકિલકંઠી
- ચંપાના ફૂલના રંગની — ચંપકવરણી
- જેનું નામ માત્ર બાકી રહ્યું છે તે — નામશેષ
- બે જણને લડાવી મારવાનું કામ — નારદવેડા
- જેનું નામ લેવું પવિત્ર છે તે — પુણ્યશ્લોક
- યંત્ર વગર હાથથી ચાલતો ઉદ્યોગ — હસ્તઉદ્યોગ
- હાથથી લખેલું લખાણ — હસ્તપ્રત
- મુશ્કેલીથી મેળવી શકાય તેવું — દુષ્પ્રાપ્ય, દુર્લભ
- દૂરથી વસ્તુઓ જોવાનું યંત્ર — દૂરબીન
- અનિચ્છા અને વિરોધની ઉપરવટ થઈને — પરાણે
- લાંબો અને વિશાળ અનુભવ ધરાવનાર — પીઢ
- આશરો કે ઉત્તેજન આપનાર — પોશિંદું, આશ્રયદાતા
- સત્યને ટકાવી રાખનાર દેવી — ઋતુંભરા
- ભવિષ્યની આગાહી કરનારી વાણી — ભવિષ્યવાણી
- જેની પાછળ સૂર્યચંદ્રાદિ ઊગે છે એવો કલ્પિત પર્વત — ઉદયાચળ
- દરિયાની અંદર ગયેલો જમીનનો ફાંટો — ભૂશિર
- જમીનની અંદર ગયેલો દરિયાનો ફાંટો — અખાત
- આહાર બંધ કરવો તે — અનશન
- સાવ અસંભવિત વાત — આકાશકુસુમવત્
- જીવાત્મા અને પરમાત્મા જુદા છે એવો વાદ — દ્વૈતવાદ
- નિરાધાર બાળકોને રહેવાનું સ્થળ — અનાથાશ્રમ
- મટકું માર્યા વગર — અનિમેષ
- હૃદયને ચીરી નાખે તેવું — હૃદયવિદારક
- આરપાર જોઈ ન શકાય તેવું — અપારદર્શક
- છૂપા વેશે ફરનાર રાજ્યનો કર્મચારી — ગુપ્તચર
- પૈસા લીધા સિવાય કામ કરનાર — અવેતનિક
- ખૂબ સંકુચિત દૃષ્ટિવાળું — કૂપમંડૂક
- મેળ બેસે નહિ તેવું — અસંગત
- મીઠું પકવવાની ક્યારી કે જમીન — અગર
- સમજ્યા વગર ખોટી આસ્થા હોવી તે — અંધશ્રદ્ધા
- જેને નિરંતર શંકાઓ જ રહેલી છે તે — સંશયાત્મા
- ધીરધારનો ધંધો કરનાર — શરાફ
- મનને હરી લે તેવું — મનોહર
- કોઈપણ પક્ષમાં ન ભળેલું — તટસ્થ, અપક્ષ
- એક કરતાં બીજા પક્ષની વધુ મતોની સંખ્યા — બહુમતી
- જેનો કોઈ છેડો કે અંત નથી તેવું — અનંત
- ધાર્મિક ક્રિયાને અંતે બ્રાહ્મણને અપાતું દાન — દક્ષિણા
- ઓઝલમાં રહેતો સ્ત્રીવર્ગ — જનાનો
- નવી પરણેલી સ્ત્રી — નવોઢા
- જેનો પતિ જીવે છે તેવી સ્ત્રી — સોહાગણ, સૌભાગ્યવંતી, સધવા
- જેનો પતિ મરી ગયો છે તેવી સ્ત્રી — વિધવા
- પોતાના ધણીની બીજી પત્ની — શોક્ય, સપત્ની
- એક જ વાર ફળનારી સ્ત્રી — કાકવંધ્યા
- પતિએ ત્યજી દીધેલી સ્ત્રી — ત્યક્તા
- જેનું એક પણ સંતાન ન મરી ગયું હોય તેવી સ્ત્રી — અખોવન
- સંકેત પ્રમાણે પ્રેમીને મળવા જતી સ્ત્રી — અભિસારિકા
- જેનો પતિ પરદેશ ગયો હોય તેવી સ્ત્રી — પ્રોષિતભર્તૃકા
- પતિ સામે કલહ કરી રૂસણું લઈ બેઠેલી સ્ત્રી — કલહાંતરિતા
- સ્થાન પરથી હટાવી દીધેલી વ્યક્તિ — પદચ્યુત
- દેખીતી નિંદા મારફતે સ્તુતિ કરવી તે — વ્યાજોક્તિ
- દેખીતી સ્તુતિ મારફતે નિંદા કરવી તે — વ્યાજસ્તુતિ
- મરજી મુજબ ફરવું તે — સ્વૈરવિહાર
- હવાઈ કિલ્લા બાંધનાર — શેખચલ્લી
- જાતે રાંધી ખાનારા — સ્વયંપાકી
- ગુનામાં મદદ કરનાર — સાગરિત
- વપરાશની ચીજોના સરકારે બાંધેલા ભાવ — ભાવનિયમન
- વસ્તુ સાથે નિસબત ધરાવે તેવું — સુસંગત
- શબ્દશઃ નહિ પણ મૂળના ભાવવાળો અનુવાદ — ભાવાનુવાદ
- શબ્દોના વધુ પડતા ઉપયોગવાળું — શબ્દાળુ
- શું કરવું તે સૂઝે નહિ તેવી અવસ્થા — કિંકર્તવ્યમૂઢ
- સમાન અર્થવાળો અન્ય શબ્દ — પર્યાય
- સમુદ્રમાં રહેલો અગ્નિ — વડવાનલ, વડવાગ્નિ
- સરખી ઉંમરનું — સમવયસ્ક
- સારા-નરસાને પારખનારી શક્તિ — વિવેકબુદ્ધિ

- સાઠ વર્ષ પૂરાં થયે ઊજવાતો ઉત્સવ — હીરક (મણિ) મહોત્સવ
- સાંભળતાંવેંત જવાબ આપે તેવું — હાજરજવાબી
- સો વર્ષ પૂરાં થયે ઊજવાતો ઉત્સવ — શતાબ્દી ઉત્સવ
- હું ઊતરતો છું - એવો મનોભાવ — લઘુતાગ્રંથિ
- હું ચઢિયાતો છું - એવો મનોભાવ — ગુરુતાગ્રંથિ
- ચોપડીઓમાં જ મસ્ત રહેનાર — વેદિયું/પુસ્તકીયો કીડો
- માત્ર શબ્દ (અવાજ)ને આધારે ધાર્યું બાણ મારનાર — શબ્દવેધી
- દર વર્ષે અપાતી રકમ — સાલિયાણું
- પહેલાં થઈ ગયેલું — પુરોગામી
- પગાર લીધા વિના સેવા ખાતર કામ કરનાર — માનાર્હ
- પચીસ વર્ષ પૂરાં થયે ઊજવાતો ઉત્સવ — રજતમહોત્સવ
- પચાસ વર્ષ પૂરાં થયે ઊજવાતો ઉત્સવ — સુવર્ણમહોત્સવ
- પોતાની મેળે સેવા આપવા તત્પર — સ્વયંસેવક
- પોતાના તરફથી કામ કરવાની સત્તા આપનારો પત્ર — મુખત્યારનામું
- બે મોટા સમુદ્રને જોડનારી ખાડી — સામુદ્રધુની
- ભાગી શકાય તેવું — વિભાજ્ય
- મરણ વખતનું ખતપત્ર — વસિયતનામું
- મહેનત કરીને જીવનાર — શ્રમજીવી
- માપ બાંધીને કરાતી વ્યવસ્થા — માપબંધી
- મૂલ્ય આપ્યા વિના જોવા લીધેલો માલ — જાંગડ
- રણમાં આવેલો લીલોતરીવાળો પ્રદેશ — રણદ્વીપ
- રાજ્યની ખટપટોમાં રચ્યોપચ્યો રહેનાર — મુત્સદ્દી
- રોગના મૂળ કારણની તપાસ — નિદાન
- ધર્મ કે દેશને ખાતર પોતાનું બલિદાન દેનાર — શહીદ
- કોઈ વિષયનું વિશેષ જ્ઞાન ધરાવનાર — વિશેષજ્ઞ
- જેની નીચે લીટી દોરી હોય તેવું લખાણ — રેખાંકિત
- નાકથી બોલાતો (વર્ણ) — અનુનાસિક
- હિંસક તોડફોડથી ભય ફેલાવનાર — આતંકવાદી
- આ એ જ વ્યક્તિ છે તેવું પ્રમાણપત્ર — ઓળખપત્ર
- સોંપાયેલું કામ બરાબર ન કરનાર — કામચોર
- બપોર પહેલાંનો સમય — પૂર્વાહ્ણ
- બપોર પછીનો સમય — અપરાહ્ણ
- દિવસનો મધ્ય ભાગ — મધ્યાહ્ન
- જેને હજાર હાથ છે તે — સહસ્રબાહુ
- જેમાં બધા પ્રકારનો મેળ હોય — સામંજસ્ય
- જેના હાથમાં વીણા છે તે — વીણાપાણિ
- દાઢી અને ગાલ ઉપર આવી રહે તેમ માથે કપડું બાંધવું તે — બુકાની
- કોઈ કાર્યનું વિગતે વર્ણન — અહેવાલ
- બનાવની હકીકતનો યથાતથ ખ્યાલ — વૃત્તાંત
- હાથે લખેલું જીવનનું વૃત્તાંત — જીવનકથા
- આખા વર્ષના હિસાબનું તારણ — સરવૈયું
- સરખે ભાગે ગરમ અને ઠંડું — સમશીતોષ્ણ, કોકરવરણું
- નિયમ તેમજ કાયદા અનુસાર — વિધિવત્
- બીજાના કાર્યમાં દખલ કરવી — હસ્તક્ષેપ
- પાપ કે અન્યાય સામે ઉત્પન્ન થતો ક્રોધ — પુણ્યપ્રકોપ
- વળતો અવાજ — પ્રતિધ્વનિ
- ભરણપોષણ મેળવવા દેવ આગળ અનશન કરે, ધરણું લઈને સૂવું તે — પ્રતિશયન
- એક એક અક્ષર — અક્ષરશઃ
- ક્યારેય વૃદ્ધ ન થનાર — અજર
- બધાની આગળ રહેનાર — અગ્રેસર
- જેની કલ્પના પણ ન કરી શકાય — કલ્પનાતીત
- ઊંચા કુળમાં જન્મેલું — કુલીન
- મીઠાઈ બનાવવાનું કામ કરનાર — હલવાઈ, કંદોઈ, સુખડિયો
- પગે ચાલી વસ્તુ વેચનાર — ફેરિયો
- ગાડાં ભાડે ફેરવનાર — અધવાયો
- બળદોની પીઠ ઉપર માલ ભરી દેશ - પરદેશ લઈ જનાર વેપારી — વણજારો
- તાંબાપિત્તળની ગાગર ઉપર હાથ ઠોકી કથા કરનાર — માણભટ્ટ
- કાગળ વેચનાર વેપારી — કાગદી
- ઈસ્લામનો ઉપદેશ કરનાર — મૌલવી
- ખ્રિસ્તી ધર્મનો ઉપદેશક — પાદરી
- જૈન ધર્મનો પ્રવર્તક — તીર્થંકર
- દુનિયાને ઉન્નતિનો નવો માર્ગ બતાવનાર મહાપુરુષ — યુગપુરુષ

- જે હંમેશાં બદલાતું રહે છે — પરિવર્તનશીલ
- સ્મારક તરીકે ઊભો કરેલો પથ્થર — ખાંભી, પાળિયો
- વગર તૈયારીએ કવિતા રચનાર — શીઘ્રકવિ
- જે કલ્પનામાં જ અનુભવી શકાય તે — કાલ્પનિક
- બુદ્ધિનો ઉપયોગ કરી જીવનાર — બુદ્ધિજીવી
- પારકા પર જીવનારું — પરજીવી; પરાવલંબી
- પોતાની ઇચ્છા મુજબ આચરણ કરનાર — સ્વૈરવિહારી
- ઉનાળુ પાક — જાયદ
- પચાસ વર્ષ પૂરાં કરી એકાવનમાં વર્ષમાં પ્રવેશવું તે — વનપ્રવેશ
- જહાજનો સઢ બાંધવા માટેનો વચ્ચેનો મુખ્ય થાંભલો — કૂવાથંભ
- ઓજારને ધાર કાઢવા માટે વપરાતો પથ્થર — છીપર, સરાણ
- દરિયામાંથી મોતી કાઢનાર — મરજીવા
- નસીબ ઉપર આધાર રાખનાર — પ્રારબ્ધવાદી
- મહેનતમાં માની તે ઉપર આધાર રાખનાર — પુરુષાર્થવાદી
- આશરો આપનાર — આશ્રયદાતા
- જેણે વસવાટ ગુમાવેલો છે તે — નિર્વાસિત
- જેની પ્રતિષ્ઠા જામેલી છે તેવું — લબ્ધપ્રતિષ્ઠ
- જાતિની ભેળસેળ — વર્ણસંકરતા
- ભોજન પછી ડાબે પડખું સૂવું તે — વામકુક્ષિ
- અસ્થિરતામાંથી નિવેડો લાવે તેવું — નિર્ણયાત્મક
- જમીન ઉપર થઈને જતો માર્ગ — ખુશકી
- જળ ઉપર થઈને જતો માર્ગ — તરી
- હવામાં થઈને જતો માર્ગ — હવાઈ
- આકાશને સ્પર્શે તેવું ઊંચું — ગગનચુંબી
- જોનાર માણસો — પ્રેક્ષકગણ
- સાંભળનાર માણસો — શ્રોતાગણ
- ભાષણ આપનાર — વક્તા
- નાટક ભજવવા માટેનું સ્થાન — રંગમંચ, રંગભૂમિ, તખતો
- રંગભૂમિનો પડદો કે પાછળનો ભાગ — નેપથ્ય
- નિયમિતપણે પ્રમાણસર ભોજન કરનારું — મિતાહારી
- જોવામાં પ્રિય લાગે તેવું — પ્રિયદર્શી
- પ્રાચીન ઇતિહાસનો જાણકાર — પુરાતત્ત્વવેત્તા
- અધકચરા જ્ઞાનવાળો — અર્ધદગ્ધ
- મર્મને જાણનાર — મરમી, મર્મજ્ઞ
- જેનું ચિત્ત અન્ય વિચારોમાં રોકાયેલું હોય — અન્યમનસ્ક
- જેની આશા રાખવામાં ન આવે — અપ્રત્યાશિત
- સહન ન કરી શકનાર — અસહિષ્ણુ
- પોતાની જ હત્યા (વિનાશ) કરનાર — આત્મઘાતી
- કોઈપણ કામના વગરનું — નિષ્કામ
- એક વસ્તુ આપી બીજી વસ્તુ લેવી તે — વિનિમય
- શરીર ઉપરનાં રૂવાં ઊભાં થવાં તે — રોમાંચ
- સ્ત્રીઓ પ્રત્યેની માનવૃત્તિ — સ્ત્રીદાક્ષિણ્ય
- કવિતાનાં ખૂટતાં પદ યોજવાં તે — પાદપૂર્તિ
- પહેલાં થઈ ગયેલું — પુરોગામી
- પાછળ આવનારું — અનુગામી
- પીઢ થયેલી વ્યક્તિ — વયસ્ક
- સાથે અભ્યાસ કરતા — સહાધ્યાયી
- પોતાની મેળે પતિ પસંદ કરવો તે — સ્વયંવર
- પોતાની મેળે પ્રગટ થનાર — સ્વયંભૂ
- પથ્થર ઉપર કોતરેલો લેખ — શિલાલેખ
- કબર ઉપર મૂકેલું લખાણ — મૃત્યુલેખ
- જેણે નિશ્ચય કર્યો છે તે — કૃતનિશ્ચયી
- જે રોગનો કોઈ ઇલાજ ન હોય — લાઇલાજ, અસાધ્ય
- લોકો દ્વારા ચાલતી વાત — જનશ્રુતિ
- જોઈએ તે કરતાં ઓછું વાપરનાર — કંજૂસ
- જોઈએ એટલું જ વાપરનાર — કરકસરિયું
- જડમૂળથી ઉખેડી નાખનાર — ઉચ્છેદક
- નિરાંતે નહિ બેઠેલું — ઉભડક, અધૂકડું
- એકબીજામાં ભળી ગયેલું — ઓતપ્રોત
- ગરમી - ઠંડી બતાવતા પૃથ્વીના પટ્ટા — કટિબંધ
- પાણીમાં ઘોળેલું અફીણ — કસુંબો
- સૂચના કે આદેશ પ્રમાણે કરે તેવું — કહ્યાગરું
- મોહક તેજની ભૂરકી — કામણ, મોહિની
- જેનું વ્યવહારમાં આચરણ થઈ શકે તે — વાસ્તવિક
- અશુભ સમાચારનો પત્ર — કાળોતરી
- શુભ સમાચારનો પત્ર — કંકોતરી, કંકુમપત્રિકા
- પાણી લઈ જવાને બનાવેલી નીક — કાંસ
- પંચ સમક્ષ કરેલી તપાસણીની નોંધ — પંચનામું

- ચોમાસુ પાક — ખરીફ
- શિયાળુ પાક — રવી
- આકાશમાં ફરનાર — ખેચર
- જળમાં ફરનાર — જળચર
- પૃથ્વી (જમીન) ઉપર ફરનાર — ભૂચર
- દરિયાઈ લૂંટારો — ચાંચિયો
- પહેલી જ વાર બાળકના વાળ ઉતરાવવાની ક્રિયા — ચૌલકર્મ
- વધારે પડતા મોજશોખ કરનાર — છેલબટાઉ
- કસબનું ભરતવાળું — જરકસી
- ગામની પાદરે ભરવાડોનું ઘેટાંબકરાં રાખવાનું ઠેકાણું — ઝોકડું
- ધાતુને ગરમ કરી બીબામાં ઢાળવાની ક્રિયા — ઢાળો
- સંકટ સમયે તાલી પાડી વેગળો રહે તેવો મિત્ર — તાલીમિત્ર
- ખાધેલું પચાવનારો જઠરનો અગ્નિ — જઠરાગ્નિ
- લોહીથી ખરડાયેલું — રક્તરંજિત
- બની શકે ત્યાં સુધી — યથાસંભવ
- પૃથ્વીના પેટાળનું જ્ઞાન ધરાવનાર — ભૂગર્ભવેત્તા
- વારંવાર કહેવાયેલી વાત — પુનરુક્તિ
- વિષય-વાસના અથવા કુટેવોમાં ફસાયેલો — વિષયાસક્ત
- શરણે આવેલો — શરણાગત
- અમૃત સમાન વચનો — વચનામૃત
- ગાયોના ચાલવાથી ઊડતી ધૂળ — ગોરજ/ગોધૂલિ
- વહાણનો મુખ્ય ખલાસી — ટંડેલ
- ઉદાર દિલ રાખવું તે — દરિયાવદિલી
- ચારે બાજુથી વિજય મેળવનાર — દિગ્વિજયી
- જગતનું મૂળ ચેતન નહિ પણ જડ છે એવો વાદ — જડવાદ
- તર્ક દ્વારા કોઈ વસ્તુનો નિર્ણય કરવો તે — અનુમાન
- પીવાને યોગ્ય — પેય
- કમરથી ઉપરના ભાગનું ચિત્ર — અરુણચિત્ર
- છૂટું ફેંકવાનું હથિયાર — અસ્ત્ર
- હાથથી પકડીને મારવાનું હથિયાર — શસ્ત્ર
- શસ્ત્રો રાખવાનું સ્થળ — શસ્ત્રાગાર
- બાપની કમાણી ઉપર આધાર રાખનારું — બાપકર્મી
- દરેક વસ્તુમાં સારું પરિણામ જોનાર — આશાવાદી
- દરેક વસ્તુમાં ખોટું પરિણામ જોનાર — નિરાશાવાદી
- નવાઈથી મુગ્ધ થયેલું — આશ્ચર્યમુગ્ધ
- કાર્ય કરવાની દિશા ન સૂઝે તેવું — દિગ્મૂઢ
- ઈશ્વરમાં અને પરલોકમાં માનનાર — આસ્તિક
- જગતમાં ઈશ્વર છે જ નહિ એમ માનનાર — નાસ્તિક
- આધાર વગરની તરંગી વાત — ઉટંગ
- નજર ચૂકવી પારકી વસ્તુ ઉઠાવનાર — ઉઠાઉગીર
- જંગલમાં બળતી આગ — દવ/વડવાનલ
- દીવાવાળો બાંધેલો મિનારો — દીવાદાંડી
- અઠવાડિયે બે વાર પ્રગટ થતું પત્ર — અર્ધસાપ્તાહિક
- દર અઠવાડિયે પ્રગટ થતું પત્ર — સાપ્તાહિક
- પંદર દિવસે પ્રગટ થતું પત્ર — પાક્ષિક
- મહિને પ્રગટ થતું પત્ર — માસિક
- છ મહિને પ્રગટ થતું પત્ર — અર્ધવાર્ષિક
- સમયે સમયે પ્રગટ થતું પત્ર — સામયિક
- છપાઈને બહાર પડતું — મુદ્રિત
- બહુ ઓછું બોલનાર — અલ્પભાષી, મિતભાષી
- ચડતા લોહીનું — નવલોહિયું
- જે સ્પર્શ કરવાને લાયક ન હોય — અસ્પર્શ્ય
- જાંઘ સુધી જેના લાંબા હાથ હોય — આજાનબાહુ
- રૂઢિને ચુસ્તપણે વળગી રહેનાર — રૂઢિચુસ્ત
- કોઈ પણ સંપ્રદાયોના ભેદભાવ વિનાનું — બિનસાંપ્રદાયિક
- લાંબા સમય સુધી યાદ રહે તેવું — ચિરસ્મરણીય
- પોતાને જ ઉદ્દેશીને બોલાયેલી ઉક્તિ — સ્વગતોક્તિ
- હવા-ઉજાશ વગરનું — બંધિયાર
- આગળ જણાવેલું — સદરહુ, પૂર્વોક્ત
- કોઈને ગણકાર્યા વગર જિંદગી પસાર કરનાર — મસ્ત
- કવિઓનું સંમેલન — મુશાયરો
- લોકોના મત અને અભિપ્રાયથી ચાલતો વહીવટ — લોકશાહી
- રાજાની મદદથી ચાલતો વહીવટ — રાજાશાહી
- અમીરોના અથવા સામંતોની મદદથી ચાલતો વહીવટ — અમીરશાહી, સામંતશાહી
- શ્રીમંતોની મદદથી ચાલતો વહીવટ — શ્રીમંતશાહી
- અમલદારોના અભિપ્રાય અનુસાર અને તેમનો એકહથ્થુ સત્તાનો વહીવટ — અમલદારશાહી
- કોઈનીય મદદ વિના આડેધડ ચાલતો વહીવટ — અરાજકતા

- શેરી-કસબામાં ભરાતું બજાર — ગુજરી
- ખરાબ રીતે જાણીતો — નામચીન, કુખ્યાત
- લોટને ચાળવાથી નીકળતો ભૂકો — થૂલું
- ઘઉં વગેરેના ભરડેલા કકડા કે તેની વાની — થૂલી
- આખા દેશ માટેની ભાષા — રાષ્ટ્રભાષા
- કહી શકાય નહિ તેવું — અકથ્ય
- અનુકરણ કરવા યોગ્ય — અનુકરણીય
- પહેલાં કદી ન બન્યું હોય તેવું — અભૂતપૂર્વ
- શબ્દ દ્વારા જે વ્યક્ત થઈ ન શકે — અનિર્વચનીય
- પહાડની તળેટીની સમભૂમિ — ઉપત્યકા
- સમુદ્રમાં ઊઠતું ઝંઝાવાતી તોફાન — હરિકેન
- દહીં વલોવવાની ક્રિયા — દધિમંથન
- પોતાની જાતની છેતરપિંડી — આત્મવંચના
- સાચવી રાખવા સોંપેલી વસ્તુ — થાપણ
- સહન ન કરી શકાય તેવું — અસહ્ય
- વણતૂટેલા ચોખા — અક્ષત
- તાકીદની સખત ઉઘરાણી — તકાજો
- એક જ સત્તાધીશ દ્વારા પ્રજાના અભિપ્રાયની અવગણના કરી ચાલતો વહીવટ — સરમુખત્યારશાહી
- પ્રભાવી, પ્રભાવશાળી વ્યક્તિત્વ ધરાવનાર — જાજરમાન
- યાદગીરીનું સ્મૃતિનું સ્થાન — સ્મારક
- ઝટ ઉકલી ન શકે તેવો પ્રશ્ન — કોયડો
- જેનું મુખ જોવાથી અપશુકન થાય તેવું — કાળમુખું
- મુસ્લિમ વ્યવસ્થા મુજબ ખાટમાં શબ ગોઠવેલું હોય તે — મૈયત
- કમભાગી — કમનસીબ
- ઈનામ શાબાશી બદલ આપવામાં આવતો પોશાક — સરપાવ
- જીભને લબૂકલબૂક બહાર કાઢવી તે — લપકારો
- પ્રશંસાની ઈચ્છા વગર બોલ્યાવિના સેવા કરનાર — મૂકસેવક
- નદીકિનારાની બખોલો — કોતર
- પાણી વહી જાય તે માટે બાંધેલો સાંકડો માર્ગ — ગરનાળું
- ઘરની બાજુની દીવાલ, ભીંત — કરો
- ફૂલેલો પેટવાળો અને સાંકડા મોંવાળો કાચનો શીશો — કૂપો
- શીખધર્મમાં ભજનકીર્તન માટે મળતો સમૂહ, મિત્રતા — સંગત
- જે સ્થિતિમાં છે તેવો — મજકુર
- જાસાનું કારણ દર્શાવતી ચિઠ્ઠી, કંઈક માગણી અંગે ધમકી ભરી ચિઠ્ઠી — જાસાચિઠ્ઠી
- બે ભાષામાં વાત કરી શકે એ — દુભાષિયો
- કોઈ પણ વસ્તુ કે વ્યક્તિને જમણી બાજુ રાખીને તેની ચોતરફ ફરવું તે — પ્રદક્ષિણા
- ઈશ્વર અને પરલોકના અસ્તિત્વમાં માનનારું, શ્રદ્ધાળુ — આસ્તિક
- પૂજા વિધિ કરનારું — અર્ચના
- ખૂબ ઉત્સાહ ઉત્તેજન આપવું તે — પ્રોત્સાહન
- આંગળી ઉપરનો સાંધા આગળનો કાપો — વેઢ
- જે ન જાણી શકાય તેવું, અજાણ — અગમ્ય
- વિદ્યાર્થીને અભ્યાસ માટે મળતી આર્થિક રકમ — શિષ્યવૃત્તિ
- ઘઉં, જવ ઈત્યાદિ ધાન્યનાં ફૂંડા — ઉંબીઓ
- સૂકી માટીના ગાંગડા — ઢેફાં
- સોપારી ઘાટનું ઘુઘરીના ઝૂમખાવાળું કાનનું ઘરેણું — અકોટાં
- હાથીદાંત, લાકડાં વગેરેનો ઘાટ ઉતારવાનું યંત્ર — સંઘેડો
- છાપરાના છેડા ઉપરનાં નળિયાં જેમાંથી પાણી બહાર પડે છે તે — નેવું
- આનંદની મસ્તીમાં આવી પંખીનું જોરથી બોલવું ટહુકવું — ગહેકવું
- પાણી ભરવાનું ચામડાનું સાધન — મશક
- ઢોરને ખવડાવવામાં આવતી એક વનસ્પતિ, રજકો — ગદબ
- રસોઈ તૈયાર કરવા માટે મૂકેલું ગરમ પાણી — આંધણ
- યાદગીરી માટે રચેલું પ્રતીક — સ્મારક
- કોઈના અવસાન પછી અપાતી શ્રદ્ધાપૂર્વકની અંજલિ — શ્રદ્ધાંજલિ
- વડના વૃક્ષ પર આવતું ફળ — ટેટો
- કશુંક લુછવા માટેનો પાણીમાં ભીજવેલો લૂગડાનો કટકો — પોતું
- જળમાં રહેનારી દેવતાઈ સુંદરી — જલપરી
- માટીનું પહોળા મોંવાળું રાંધવાનું એક વાસણ — હાંલ્લી
- પાંદડામાંથી બનાવેલી થાળી, પત્રાવળી, પતરાડી — પત્રાળું
- ધર્મવિધિમાં વપરાતી તાંબાની તાસક કે થાળી — તરભાણું
- આંગળીના છેડાનો ભાગ — ટેરવું
- જેને કશું મેળવવાની ઈચ્છા ન હોય એવું — નિઃસ્પૃહ

- એક જગ્યાએથી બીજી જગ્યાએ લઈ જવું — સારવું
- લગ્ન વગેરે પ્રસંગે મેણાં મારતાં ગીતો — ફટાણાં
- કપાસ કે એરંડાની પાતળી સૂકી સોટી — સાંઠી
- ઘુમ્મટવાળું ઘાસનું ઝૂંપડું — કૂબો
- મૃતદેહને જમીનમાં ખાડો ખોદી દાટવો તે — દફન
- મૃતદેહને જમીનમાં ખાડો ખોદી તેના પર કરેલું ચણતર — કબર
- મૃતદેહ પર વીંટાળવામાં આવતું વસ્ત્ર — ખાંપણ
- ઢોરને પાણી પાવાનો કુંડ — હવાડો
- ગામની ભાગોળ, પાદર — ગોંદરું
- કાળો સાપ — કાળોતરો
- ઓઢવા, પાથરવા,પાક બાંધવા માટે વપરાતું ચાદર જેવું જાડું કપડું, ઓઢવાની જાડી ચાદર — પછેડી
- ખડ જેમ વગર ખેડે ઊગતું 'ધાન', ખેડ્યા કે વાવ્યા વિના થતું ધાન, હલકી જાતનું અન્ન — ખડધાન
- જેમાંથી વસ્તુ ખૂટે જ નહિ એવું વાસણ — અક્ષયપાત્ર
- મનોકામના પૂરી કરનારી એક કલ્પિત ગાય — કામધેનુ
- સ્વર્ગનું એક કાલ્પનિક ઝાડ કે જેની નીચે બેસીને જે સંકલ્પ કરે તે વસ્તુ મળે એવું ઝાડ — કલ્પવૃક્ષ
- જેને ઉપમા ન આપી શકાય તેવું સર્વોત્તમ — અનુપમ
- માન માગતી કે અભિમાની સ્વમાની સ્ત્રી — માનિની
- પશુને મોઢે બાંધવાનું દોરડાનું ગાળિયું — મુખમોરડો
- ઘોડેસવાર જેમાં પગ રાખે છે તે કડાં — પેંગડાં
- ઘોડાની પીઠ ઉપર મુકાતી બેઠક — પલાણ
- જેનું મૂલ્ય ન થઈ શકે તેવું — અમૂલ
- ભેંસના આગલા બે પગ વચ્ચે લબડતો ભાગ — મૂંદર
- આંખમાં કાજળ લગાડવું, (અહીં) આંખમાં સમાવી લેવું — આંજવું
- જરૂરી ન હોય તેવું વાપરવા માટે ભેગું કરવું — પરિગ્રહ
- ઘરના જેવી સગવડોવાળો રેલગાડીનો ખાસ ડબ્બો — સલૂન
- ઢોરના નીરણ માટે આવું લાકડું રાખી કરેલી જગ્યા — ગમાણ
- રસ્તામાં મુસાફરને પાણી પીવાની જગ્યા — પરબ
- બોલાવવા માટેની બૂમ — હાંક
- ગાય રૂપી ધન, અહીં ગાયોનું ધણ — ગોધન
- કાને પહેરવાનું ઘરેણું — કુંડળ
- પીળું રેશમી વસ્ત્ર — પીતાંબર
- અમુક આકારનું લોખંડનું ગચિયું, જેના ઉપર સોની, લુહાર વગેરે ઘડતર કામ છે — એરણ
- પછાડવું, અથડાવવું હથોડા ટીપવાનું કે ઠોકવાં — ટીચવું
- મોટો ભારે હથોડા પછાડવાથી થતાં અવાજમાં — ઘણમાં
- એકબીજા સાથે વણાઈ ગયેલું — ઓતપ્રોત
- જેની બુદ્ધિ સ્થિર છે એવું — સ્થિતપ્રજ્ઞ
- બરેક, સિપાઈઓને રહેવાની ઓરડીઓની લાંબી હાર — બરાક
- નિરાધાર બાળકો માટેનો આશ્રમ — ડેસ્ટિટ્યૂટ હોમ
- જ્યાં પ્રાણીઓ મુક્ત રીતે વિહરી રહે તેવું જંગલ — અભયારણ્ય
- આંખનો પલકારો માર્યા વિનાનું — અનિમેષ
- આનંદ છંદે આનંદની લત — કેરો
- આગળની વસ્તુ સાથેનું જોડાણ કે તેમ આવતી વસ્તુ — અનુસંધાન
- ગાયો ચરીને સાંજે પાછી ફરતી હોય તે સમય, સમી સાંજનો સમય — ગોધૂલિવેળા
- પટિયા વિશિષ્ટ રીતે વાળ ઓળવાની રીત — બાબરી
- કામકાજમાં જોડીને પાવરધું કરવું — પલોટવું
- દહીં દૂધ રાખવાનું માટીનું વાસણ — ગોરસી
- લૂગડાનો ટૂંકો કટકો, માથે અથવા કમરે બાંધવાનો લુગડાનો કટકો — પટકો
- વિધવાના નામ આગળ માનાર્થ વપરાતું વિશેષણ — ગંગાસ્વરૂપ
- નવી પરણેલી સ્ત્રી, નવવધૂ — નવોઢા
- ઘડો, સાંકડા મોંનું પાણી ભરવાનું વાસણ — ગાગર
- ડચ એવો અવાજ, ગાય અને બળદ હાંકવા કરાતો અવાજ — ડચકારા
- પોતે પોતાને નિયમમાં રાખનારી સ્થિતિ (અહીં) પોતાના કામ જાતે કરે એવી સ્થિતિ — સ્વાધીન અવસ્થા
- દાણામાં સડો કરનારાં એક પ્રકારનાં જીવડાં — ઘનેડાં
- સુંદર સુકોમળ સપ્રમાણ દેહ — દેહયષ્ટિ
- છાપરું ઢાંકવા માટેની પરનાળ જેવી માટીની બનાવટ — નળિયું
- ભાંગના ઘીમાં મસાલા ભેળવી તૈયાર કરેલું માદક દ્રવ્ય — ચાકૂતી

- ઘર આગળની જગ્યા, બારી — ખડકી
- બારણાવાળી છૂટી જગા, પેલી — બાતિની
- ગાયબળદના ગળામાંથી નીકળતો એક જાતનો ભાંભરવાનો અવાજ — હીહોટો
- લખવાનું કામ કરનારો માણસ — લહિયો
- જમીનમાં બોડ કરીને રહેતું એક અણીદાર પીંછાવાળું પ્રાણી — શાહુડી
- આવજા કરવાની જગ્યા, ઘરનો ઉંબરો — ઉંબરો
- આકાશમાંથી પ્રગટતી દેવવાણી — આકાશવાણી
- ઘોડાના પગે જડવામાં આવતી લોખંડની જાડી પટ્ટી — ઘોડાની નાળ
- હરણનું ચામડું — મૃગચર્મ
- યજ્ઞમાં હોમવાનું લાકડું — સમિધ
- ભિક્ષા માગી મેળવેલું અન્ન — ભિક્ષાન્ન
- ઢોરને નીરણ નીરવા માટે બાંધેલી જગ્યા — ગમાણ
- ઢોર ઉપર બેસતી એક જાતની માખ — બગાઈ
- ખોબામાં સમાય તેટલું પાણી કે ફૂલ લઈ અર્પવાની ક્રિયા — અંજલિ
- મશાલ ધરનારો — મશાલચી
- જ્વાળામુખીમાંથી નીકળતો ગરમ રસ — લાવા
- ખૂબ ધોળું અને સ્વચ્છ — બાસ્તા જેવું
- કસવાળું (અંગરખું, બંડી વગેરે ભીડવાની દોરીબટનને બદલે કસ તરીકે ઓળખાય છે.) — પાસાબંધી
- કુંભસ્થળ, હાથીના માથા પર બે બાજુ ઊપસી આવેલો — કુંભાથળ
- તલવાર આદિના પ્રહાર કે ઘા ઝીલવાની ધાતુ, ચામડું આદિથી બનાવેલું એક સાધન — ઢાલ
- મુગટ અથવા મસ્તક પર મૂકવાનો એક શણગાર — કલગી
- હોળીનું શૃંગારી ગીત — ફાગ
- ચાલતું હોય છે, વિચારો ઘોળાયા કરતા હોય છે — ચર્વણ
- બે પગ ઊભા રાખીને બેઠેલી — ઠેકડે
- જે વસ્તુ મળી ન હોય તે મેળવવી — યોગ
- જે વસ્તુ મળી હોય તેનું રક્ષણ કરવું — ક્ષેમ
- નજર સામે ન હોય તેવું — પરોક્ષ
- આધાર (અહીં) રસના આવિર્ભાવનું મૂળભૂત અને મુખ્ય કારણ — આલંબન
- રસનું ઉદ્દીપન કરનાર વિભાવ — ઉદ્દીપન
- ધ્રુવનો તારો (અહીં) અટલ લક્ષ્ય કે ધ્યેય — ધ્રુવતારક
- વિધિસરનું ન હોય તેવું — અવૈધ
- પાસે રહેનાર — અંતેવાસી
- ભુલાય નહિ તેવું — અવિસ્મરણીય
- જેની કલ્પના ના કરી શકાય તેવું, કહી શકાય નહીં એવું — અકથ્ય
- પૃથ્વી આકાશ સાથે મળતી જણાય છે એકાલ્પનિક રેખા — ક્ષિતિજ
- નિરાંત કે શાંતિ થવી — કળ વળવી
- કસ્તુરી, કેસર, ચંદન, રક્તચંદન, અંબર,વાર રાસ અને સોનાના વરખને પીસી ઘૂંટીને તૈયાર કરેલો લેપ — ચલકર્દમ
- બળદની ધૂંસરી મુકાય છે તે ખભાનો ભાગ — કાંધ
- કોસની આગળના ભાગમાં પાણી કાઢવા માટેનું ગોળાકાર ચામડું — બોખ
- ભૂખથી વ્યાકુળ — ક્ષુધાતુર
- ગમાણ, ઢોરને બાંધવાની જગ્યા — કોઢ
- ઢોરનું છાણ, મૂતર વગેરે, પુંજો — વાસીદું
- એ નામનું એક કાલ્પનિક પક્ષી જે મૃત્યુ બાદ રાખમાંથી પુનર્જીવિત થાય છે તેવું કહેવાય છે — ફિનિક્સ
- મોહ પમાડે તેવી સ્ત્રી — મોહિની
- ફળની ઈચ્છા વિનાનું — નિષ્કામ
- પૈસા આપ્યા વિના નામે લખાવીને વસ્તુની ખરીદી કરવી તે — ઉધાર
- મોહિની લગાડવી તે — કામણ
- ઘણા વખતથી વપરાયા વગરનું — અવાવરું
- મોટી ફાંદવાળું — દુંદાળું
- જુદાજુદા દેશના વડાઓની ઉચ્ચ કક્ષાની મંત્રણા માટેની મિટિંગ — શિખર પરિષદ
- લુહારને ત્યાં અગ્નિને હવા આપવાનું એક સાધન — ધમણ
- જીવના જોખમે દરિયામાંથી મોતી કાઢનાર — મરજીવિયા, મરજીવા
- એક પ્રકારની સુગંધી આપનારી વનસ્પતિ — ઉશીર
- બીજાઓ સાથે ઓછું ભળનાર — અતડું
- મેલા પાણીના નિકાલ માટેની નીક — ખાળ
- પહોળા મોંનું માટીનું એક વાસણ, તેના પરથી હાંલ્લું — હાંડલું

- સાંજનું જમવાનું — વાળુ
- ચોવીસ મિનિટ જેટલો સમય — ઘડી
- રીસથી કે અણગમાથી આપવું — ઝૌંસવું
- પૈસાદાર માણસ ધીરધારનો ધંધો કરનાર, નાણાવટી — શરાફ
- પોતાના પર લઈ તે વિશે કબૂલાત આપનારો — ખમદારી
- ઘરમાં અગ્નિ સતત જાળવી રાખીને તેમાં નિત્ય સવારસાંજ હોમ કરવાનું કર્મ — અગ્નિહોત્ર
- દીકરા કે દીકરીનું સંતાન, મોટા ઘરનો છોકરો — નબીરો
- અગાઉથી ચાલી આવતી રસમ — રૂઢિ
- જૂનો, અગિયારમી શ્રેણી સુધીનો અભ્યાસ — મેટ્રિક
- કોઈની સ્મૃતિમાં રચવામાં આવતું મકાન કે કોઈ સ્થાન — સ્મારક
- ઉત્તરભારતના પહાડી પ્રદેશમાં વેપારી માટે વપરાતો શબ્દ — લાલો
- મગજ, ખાસ લક્ષણ કે શક્તિવાળું મગજ ધરાવતો માણસ — ભેજું
- દેશને દગો કરવો તે, દેશ પ્રત્યે બેવફાઈ — દેશદ્રોહ
- એકઠું કરવું (અહીં) જતન કરીને યાદ રાખવું — સંઘરવું
- એક ધાન્ય, જેમાંથી ચોખા નીકળે છે તે — ડાંગર
- જેને સાચવવાનું છે, તેને કશું થાય નહિ તેની સતત જાગૃતિ — જતન
- ઉદ્ધત, શરમ વિનાની છીછરી — ઉછાંછળી
- સમયસંજોગો સમજીને એ પ્રમાણે ગણતરીથી બુદ્ધિપૂર્વક વર્તનાર — ચતુર
- વરણ (અહીં) ગામ તરફથી પસાયતા (બક્ષિસ) આપી, વસાયેલી જાતિ — વસવાયા
- શ્રીકૃષ્ણ ગિરિ (ગોવર્ધન પર્વત) ધારણ કરનાર — ગિરિધર
- ચરણ (પગ)રૂપી કમળ, કમળ જેવાં ચરણ પગ — ચરણકમળ
- જ્યાં સ્ત્રીઓ પાણી ભરતી હોય તે કૂવો, જળાશય કે તળાવનો ભાગ, કૂવો વગેરે — પનઘટ
- શેરડીના સાંઠાનો નાનો ટુકડો — કાતળી
- ઘડિયાળની શોધ પહેલાં વપરાતું સમય માપવાનું સાધન, રેતઘડિયાળ — રેતની શીશી
- દરબારી કે મુસલમાની વિવેકમાં વપરાતો ઉગાર — હજૂર
- નાણાંની આપલે માટેની ચિઠ્ઠી — હૂંડી
- રિસાઈને અમુકની સાથે ન બોલવું તે — અબોલા
- ઘરનો આગળનો ભાગ, ઓસરી — પડસાળ
- શ્રવણ દ્વારા પ્રાપ્ત કરેલું વેદ, સ્મૃતિ વેદ પછીનાં ધર્મશાસ્ત્રો — શ્રુતિ
- કેફથી મરત થયેલું — મદમસ્ત
- અંદર પાણી ક્યાંય પલાય એવી સગવડવાળું વહાણો બાંધવાનું અને ઊભા રાખવાનું બંદર — ગોદી
- છાણ-માટીથી લીંમણ માટે વપરાતું — ગાર
- બે ભાષા જાણનાર, એક ભાષાનો મતલબ (અર્થ) બીજી ભાષામાં કહેનાર, સમજાવનાર — દુભાષિયો
- ચલણી સિક્કા પાડવાનું કારખાનું — ટંકશાળ
- સરકારી કાગળિયાંનો થેલો, (અહીં) સરકારી કાગળવાળું પરબીડિયું — ખરીતો
- સિપાઈઓની નાની ટુકડીનો અમલદાર — સૂબેદાર
- ઘાસના પૂળા ભારો ઉપાડી શકાય એટલા જથ્થામાં બાંધેલાં ઘાસ કે લાકડાંનો જથ્થો — પૂળકા
- અનાજનું એક નાનું માપ — પાલી
- સાધન અહીં શરણાઈ — સાજ
- સરાણ પર ધાર કાઢનાર — સરાણિયો
- પવન સાથે પડતો વરસાદ — ઝંઝા
- મળી ન શકે તેવું, પ્રાપ્ત ન થઈ શકે તેવું — અપ્રાપ્ય
- આડુંઅવળું નહિ પણ સીધું — પાધરું
- પીડિતનું રક્ષણ કરનાર — આર્નત્રાણ
- અંધકારથી વીંટળાયેલું — તમસાવૃત્ત
- દરિયા કે નદીને કિનારે આવેલું વહાણોની આવજા થઈ શકે તેવું સ્થાન — બંદર
- કોઈએ મૂકલો વિશ્વાસ તોડવો તે, વિશ્વાસ આપીને અવળું કરવું તે — વિશ્વાસઘાત
- કામવાસના વગરનો — નિર્વિષયી
- જે દોરામાં મણકા, મોતી વગેરે પરોવ્યાં હોય તેવી માળા — સેર
- ઔષધ વગેરે કચરવાનો કે ઘૂંટવાનો ખાડાવાળો ઘડેલો પથરો, ખરલ — ખલ
- સામી વ્યક્તિનો ભાવ કે લાગણી સમજી શકે એવું — સહૃદય
- અશક્ત કે ઘરડાં ઢોરોને રાખવાનું ધર્માદા સ્થાન — પાંજરાપોળ
- ચક્રના આકારનાં ચિહ્નો, સુદર્શનચક્ર આદિનાં નિશાન — ચક્રચિહ્નો

- જવના આકારનાં ચિહ્નો — જવચિહ્ન
- ડેલું, મકાનનો ખડકી જેવો મોટો દરવાજો — ડેલે
- સામાને આંજવા કે પ્રભાવિત કરવા માટેનો દેખાવ, ભપકો (અહીં) ભીડ — ઠઠારો
- ભૂતકાળના પ્રસંગો, અનુભવો, વિચારો વગેરે ચિત્તમાં સંઘરવાની શક્તિ — સ્મૃતિ
- દરવાજામાં પ્રવેશવા માટેનું ઓળખપત્ર — ગેટપાસ
- વહાણ હંકારનાર — માલમ
- કન્યાને વિધિવત્ પરણાવવી તે, તે વખતે કન્યાને અપાતી પહેરામણી — પાણિગ્રહણ
- વરકન્યા પરણવા બેસે તે મંડપ, માંઘરું — ચોરી
- વહાણના સઢનો થાંભલો — કૂવાથંભ
- પવન ભરાઈને વહાણને ગતિ મળે તે માટે વહાણના થાંભલાને બાંધેલું કપડું — સઢ
- જીવન જીવવાના નિયત કરેલા પાંચ સિદ્ધાંત કે આચાર — પંચશીલ
- પતિ સાથે રહી જીવનની ફરજો બજાવતી પત્ની — સહધર્મચારિણી
- જૂનાગઢ જિલ્લાનો ઘેડપ્રદેશ પૂરો થાય ત્યાંથી દક્ષિણ બાજુનો ઊના દેલવાડા સુધીનો ફળદ્રુપ પ્રદેશ — નાઘેર
- નાળિયેરીના પ્રકારના એક વૃક્ષના બીના ભૂકામાંથી બનતું એ પ્રકારનું પીણું — કોકો
- ખભે રાખી શકાય તેવો આગળ અને પાછળ બંને બાજુએ ખાનાંવાળો સાંકડો, લાંબો જાડા કાપડનો થેલો — ખડિયો
- વાડી, ત્રણ ત્રણ કોશ ચાલતા હોય છતાં જેમાંથી પાણી ન ખૂટે તેવા વાવ કે કૂવાવાળું ખેતર — તરકોશી
- સાચવવા માટે સોંપવું તે — થાપણ
- આશરે ત્રણ કિલોમીટરનું અંતર — ગાઉ
- ભથવારી ખેતરમાં ભાત લઈ જનારી ખેડૂત સ્ત્રી — ભથિયારી
- બાળસહજ ચંચળતાથી તોફાન કરનાર — નટખટ
- સળગતો કોલસો (અહીં) અત્યંત તાપ — અંગાર
- જાજમ, કાર્પેટ(અહીં) દીવાલથી દીવાલ સુધી શેતરંજી — ગાલીચો
- પોતાના પર આધાર રાખવો તે, આત્મનિર્ભર — સ્વાશ્રય
- સમય પાકેલા અનાજની કાપણી કરવાનો સમય — લણણી
- જૂના ચલણનો એક સિક્કો, રૂપિયાનો સોળમો ભાગ — આનો
- સંગીતમાં એક સ્વર ઉપરથી બીજા સ્વર ઉપર જવાની મધુર રીત, પ્રતિધ્વનિત થવું, પડઘો પડવો — મીંડ
- ઝાડની છાલનું વસ્ત્ર, ફૂલ-પાનમાંથી બનેલા અલંકારો — વલ્કલ
- મુશ્કેલીથી નિવારી શકાય એવું — દુર્નિવાર
- કરેલા ઉપકારને જણનાર — કૃતજ્ઞ
- પ્રાણ કરતાં પણ વધારે — પ્રાણાધિ
- જીતવું મુશ્કેલ એવું — દુર્જય
- રસનો સ્વાદ — રસાસ્વાદ
- પરસ્પર સંબંધ કે મેળ — સમન્વય
- બેહોશ કરી નાખે એવું અસ્ત્ર — મોહનાસ્ત્ર
- પૃથ્વીને ધારણ કરતો, અનંત ફણાવાળો મહાન નાગ, સર્પ — શેષનાગ
- યોગશાસ્ત્ર પ્રમાણે ત્રણ મુખ્ય નાડીઓમાંની વચલી નાડી — સુષમણા
- (અહીં) પતિ, (નવલ 'નવેલું' પરથી લાલિત્યવાચક) — નાવલિયો
- તુલસી પ્રકારનો તીવ્ર સુગંધ આપતો છોડ — ડમરો
- કેસરી વાઘા પહેરીને યા તો છેલ્લો કસૂંબો પીને મરણિયા થઈ લડવું તે — કેસરિયાં
- લગ્ન વખતે પરણતી કન્યા પહેરે છે તે સાડી — ઘરચોળું
- જેમાં રિબાવાનું થાય તેવું દુઃખ, પીડા, કષ્ટ — યાતના
- જલદી ન ઉકેલી શકાય તેવી મુશ્કેલ સમસ્યા કોયડો, પ્રશ્ન — જટિલ
- બૂટની અંદર નાખવામાં આવતું નરમ છૂટું પડ, સુખતળી, સખતળી, બૂટનું માપ — સગથળી
- માપ (અહીં) બૂટનું માપ, પ્રૉજેક્ટ — પરમાણું
- બૂટ તૈયાર કરવાનું તેના માપનું અને તેના આકારનું લાકડાનું સાધનક — ઓઠું
- હદ વગરનું, પાર વિનાનું — અનહદ
- મુદત (અહીં) કામ પૂરું કરવા અંગે મુદત આપ્યા કરવી તે — વાયદા
- ચામડાની સાંકડી પટ્ટી કે દોરી — વાઘરી
- ઘેરૈયા, હોળી ખેલવા નીકળેલો ઘેરમાંનો માણસ — ઘેરિયા
- ઠીંગણો પણ વેગથી ચાલતો એક જાતનો બળદ — ગેણિયો
- બાકામાંથી છિદ્રમાંથી પડતું સૂર્યનું કિરણ — હેરિયું

- તેલની ધાર પાણી પર પડે તોય તે અલગ રહે છે તેમ — તૈલધારાવત્
- પથ્થર, ધાતુ વગેરેને સુંદર આકાર આપનાર કે કોતરણી કરનાર — શિલ્પી
- યજ્ઞમાં હોમવાનું દ્રવ્ય — હવિ
- ચળે નહિ તેવી, અચલા, સ્થિર, ફેરફાર ન થાય તેવી — અચળા
- ઊંડા પાણીવાળી જગ્યા — ઘૂનો
- વાંસ જેટલાં ઊંડાં પાણી — વાંસજાળ
- પાણીમાં આગળ ધપવા શરીરનો હેલારો મારવો તે — શેલારો
- એ નામનો પર્વત જે સોનાનો છે એમ મનાય છે — મેરુ
- સ્વાગત માટે સામા જવું તે — સામૈયું
- ઉમણિયું, સાદું ગાડું — ડમણી
- સમયસંજોગ પ્રમાણે, વહેલું મોડું — અહૂર
- ગોળ કે કાકબ ભેળવી કરાતી તમાકુ — ગડાકુ
- ચારઅંગવાળી (હાથી, ઘોડા, રથ અને પાયદળ) — ચતુરંગિણી
- પૃથ્વી પરની કલ્પિત આડી ઊભી રેખાઓ — અક્ષાંશરેખાંશ
- માછલા પકડવાનો આંકડો — ગલ
- આંગળીઓથી લીંપણમાં કરાતી ભાત — આંગળાં
- સ્થિતિ, હાલત, મનુષ્યના નસીબ ઉપર સારીમાઠી અસર કરનારી, ગ્રહાદિકાની સ્થિતિ — દશા
- કસવાળું કપડું, કસવાળી નાની ચોળી — કમખો
- પરિવારનો વિયોગ ખમાતો સહન થતો — ભાંડુવિજોગ
- અંગરખું, બંડી વગેરે બાંધવાની નાની દોરી — કસ
- પાંદડાંમાંથી આવતો અવાજ — ચર્મર
- તરત જન્મેલા બાળકને આપવામાં આવતું ગોળ, ઘી અને પાણીનું મિશ્રણ — ગળથૂથી
- કાગડાના જેવી ઝટ ઊઠી જાય તેવી ઊંઘ — કાગાનીંદર
- અડધું ડાહ્યું અડધું ગાંડું — દાધારંગું
- મુદત, કામ પૂરું કરવા અંગે મુદત આપ્યા કરવી તે — વાયદા
- પાણી કે ખોરાકનું શ્વાસનળીમાં પેસી જવું તે — અંતરસ
- એક છેડેથી બીજા છેડા સુધી પોલાણવાળું, એમાંથી પસાર થનારું,આરપાર — સોંસરવું
- નિયંત્રણ વિનાનું, છૂટું મુકાયેલું — રેઢિયાળ
- કશુંક છુપાવવા માટેનું ઓઢણ — અંચળો
- આતુરતા સાથેની વારંવારની ઇચ્છા, વારંવારનું સ્મરણ — ઝંખના
- ઇન્દ્ર સુરરાય દેવોના રાજા ઈન્દ્ર — વાસવ
- સમગ્ર જગતનું પોષણ કરનાર (વિષ્ણુ) — વિશ્વંભર
- યુદ્ધમાં ફૂંક મારીને વગાડવાનું, શિંગડાના આકારનું એક વાદ્ય — રણશિંગુ
- હેરાનગતિ ન કરે તેવું — નિરુપદ્રવી
- લાકડાને એકબીજા સાથે બાંધીને બનાવેલો પાણીમાં તરે એવો પાટ — તરાપો
- ઝેરરૂપી વૃક્ષ — વિષતરુ
- સ્ત્રીઓને પહેરવાનું વસ્ત્ર — પોલકું
- અંગઉપાંગ સહિત એ જ પ્રકારનું — સાંગોપાંગ
- કદર કરે કે જાણે એવું, ગુણજ્ઞ — કદરદાન
- ગોવાળ, ગાયઢોર ચરાવનારો — ગોવાળિયા
- એક જાતની જાડી, પોચી પૂરી — દહીંથરાં
- એક વાની, પકવાન — ઘેબરાં
- સત્તાવીસ નક્ષત્રમાંનું તેરમું નક્ષત્ર — હાથિયો
- ગરમ ગરમ વસ્તુ ચામડી ઉપર ચાંપી દેવી તે — ડામ
- પ્રહાર ઝટકો ઝીલવાનું ચામડાનું એક સાધન, રક્ષક વસ્તુ — ઢાલ
- કાપડ વેચનારો ફેરિયો, એક અટક — કાપડિયો
- અઘરણી — સીમંત
- સૂર-તાલની રમઝટની મજા આવવી — તાસીરો બોલી રહેવો

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

1. શબ્દસમૂહ માટે કોઈ એક સમુચિત શબ્દ આપો.
'સરકાર તરફથી ખેડૂતને ધીરવામાં આવતાં નાણાં.'
(A) લોન (B) ધિરાણ
(C) તગાવી (D) ઋણ

2. સંકેત પ્રમાણે પ્રેમીને મળવા જતી સ્ત્રીને શું કહેવાય ?
(A) ગણિકા (B) પ્રિયતમા
(C) અભિસારિકા (D) કૃશાંગી

3. 'માધુકરી' શબ્દ ક્યા શબ્દસમૂહ માટે વપરાય છે ?
(A) ઘરે ઘરે ભિક્ષા માગવી (B) મધ ભેગું કરવું
(C) મધુર વચનો બોલવાં (D) પરચૂરણ ભેગું કરવું

4. 'ઉત્પાદનમાંથી સરકારને આપવાનો ભાગ' - માટે કયો શબ્દ પ્રયોજી શકાશે ?
(A) લેવી (B) તગાવી
(C) કર (D) તકાજો

5. 'અંગૂઠા પાસેની આંગળી' શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો ?
(A) અનામિકા (B) તર્જની
(C) વચલી (D) ટચલી

6. નીચે આપેલા સાચા શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ શોધીને લખો.
- કામ કરીને ખૂબ થાકી ગયેલી
(A) થાકેલી (B) થાકીપાકી
(C) મજબૂર (D) થાકેલ

7. 'જેની પત્ની મૃત્યુ પામી છે એવો પુરુષ' શબ્દસમૂહ માટેનો એક શબ્દ શોધો.
(A) વિધવા (B) ગંગાસ્વરૂપ
(C) બીજવર (D) વિધુર

8. કરેલા ઉપકારને ભૂલી જનાર - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.
(A) કસતનિશ્ચયી (B) કૃતઘ્ની
(C) કૃતજ્ઞી (D) કુતાર્થી

9. ઈચ્છા પ્રમાણે ફળ આપતું વૃક્ષ - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.
(A) અશ્વત્થામા (B) બોધિવૃક્ષ
(C) કલ્પવૃક્ષ (D) પરમ વૃક્ષ

10. દીકરાની પૌત્રી શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.
(A) દોહિત્રી (B) પુત્રપૌત્રી
(C) પ્રપૌત્રી (D) સુતા

11. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ લખો - દર પખવાડિયે નીકળતું સામયિક
(A) માસિક (B) સાપ્તાહિક
(C) પાક્ષિક (D) દૈનિક

12. ઘોડાના પગે જડવામાં આવતી લોખંડની જાડી પટ્ટી - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.
(A) નળ (B) બેડી
(C) નાળ (D) લગામ

13. 'બે મોટા સમુદ્રને જોડનારી ખાડી' - શબ્દસમૂહનો એક શબ્દ શોધો.
(A) ભૂશિર (B) સામુદ્રધુની
(C) અખાત (D) સમુદ્રકલ્પ

14. 'વમળ' શબ્દ ક્યા શબ્દસમૂહ માટે વાપરી શકાશે ?
(A) કાદવમાં ઊગેલા કમળ માટે (B) પવનની લહેર માટે
(C) નદીના વળાંક માટે
(D) વહેતા પાણીમાં થતાં ફૂંડાળાં માટે

15. 'ગણી શકાય નહીં તેટલું' - શબ્દસમૂહનો એક શબ્દ આપો.
(A) નગણિત (B) અગણિત
(C) વિગણિત (D) વનગણિત

16. 'ગુણ કરે તેવું' - શબ્દસમૂહ માટે સાચો શબ્દ જણાવો.
(A) સુખકારી (B) સુખદાયી
(C) ગુણકારી (D) લાભદાયી

17. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ લખો - 'રૂપિયા ભરવાની સાંકડી લાંબી કોથળી'
(A) વાંગળી (B) વાંસોડ
(C) વાંસલો (D) વાંસણી

18. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ લખો : શિવને અર્પણ થયેલું હોય તે.
(A) શિવપ્રસાદ (B) શિવપૂજન
(C) શિવરાત્રી (D) શિવાર્પણ

19. લગ્ન વખતે કન્યાને પહેરવાનું વસ્ત્ર - શબ્દસમૂહ માટેનો એક શબ્દ આપો.
(A) પાલવ (B) સાડી
(C) મીંઢણ (D) પાનેતર

20. 'ચારેય બાજુ પાણીથી ઘેરાયેલી જમીન' - આ શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ કયો પ્રયોજી શકાય?
(A) નેસ (B) બંદર
(C) બેટ (D) મેરુ

21. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ લખો - દિશાઓ ધૂળથી પુરાઈ જાય એવું સખ્ત વાવાઝોડું.
(A) વડવાનલ (B) ત્સુનામી
(C) આંધી (D) પવન

22. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ લખો - બારણું અંદરથી બંધ રાખવાનો લાંબો આડો દંડ
(A) દરવાજો (B) મોભ
(C) ભોગળ (D) ઝાંપો

23. શબ્દોમાં ન વર્ણવી શકાય તેવું - શબ્દસમૂહ માટેનો એક શબ્દ કયો ?
(A) નિવર્ણનીય (B) અવર્ણનીય
(C) શબ્દાતીત (D) નિઃશબ્દ

24. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો : અનેક જન્મો સુધી
(A) દરેક જન્મે (B) સાત જન્મ
(C) જન્મોજન્મ (D) અનંત કાળ

25. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો - ટચલી આંગળી પાસેની આંગળી
(A) પ્રથમા (B) મધ્યમા
(C) અનામિકા (D) તર્જની

26. 'ધરાય નહીં તેવું' - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.
(A) ભીમ (B) અકરાંતિયું
(C) ઉપવાસી (D) ત્રણેય

27. તેલીબિયાં પીલવાનું સાધન - શબ્દસમૂહ શોધો.
(A) ઘાંસી (B) ઘેંશ
(C) ઘાણી (D) રેકડી

28. જ્યાં ન જઈ શકાય એવું - શબ્દસમૂહ આપો.
(A) અશક્ય (B) અકલ્પ્ય
(C) અકળ (D) દુર્ગમ

29. વહાણનો મુખ્ય ખલાસી - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ લખો.
(A) ડંકેલ (B) નાવિક
(C) ટંડેલ (D) કેવટ

30. અનુરાગ કે સ્પૃહા વિનાનું - સાચો શબ્દસમૂહ લખો.
(A) માયાવી (B) અનુરાગી
(C) વિરક્ત/નિસ્પૃહ (D) સ્પૃહનીય

31. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ લખો : 'ખુલ્લી જમીનની આસપાસની નાની ભીંત'
(A) પોળ (B) ઓસરી
(C) બાલ્કની (D) વંડી

32. કોઈને પહોંચાડવા માટે સોંપાયેલી વસ્તુ - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ કયો ?
(A) થાપણ (B) સંપેતરું
(C) લહાણી (D) અમાનત

33. નીચે આપેલા સાચા શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ શોધીને લખો - રાગ અને આસક્તિનો અભાવ
(A) રાગમુક્ત (B) સાધુ
(C) મુક્ત (D) વૈરાગ્ય

34. છિદ્રમાંથી પડતું સૂર્યનું કિરણ - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ ?
(A) નેરિયું (B) વેરિયું
(C) લેરિયું (D) હેરિયું

35. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ લખો : રસોઈ માટે ખોદેલો મોટો ચૂલો
(A) પ્રાયમસ (B) ચૂલ
(C) સગડી (D) સગડો

36. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ લખો :
તરત જન્મેલા બાળકને આપવાનું ગોળ, ઘી તથા પાણીનું મિશ્રણ
(A) ગળથૂથી (B) ચ્યવનપ્રાસ
(C) શરબત (D) પંચામૃત

37. આંખથી સાંભળનાર - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ કયો ?
(A) ચક્ષુશ્રવણ (B) લોચનશ્રુતિ
(C) નયનતારા (D) ચક્ષુઃશ્રવા

38. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ લખો :
ચાસમાં બી નાંખી તે ઢાંકવા ઉપર ફેરવવામાં આવતું લાંબું પાટિયું
(A) વાવણિયો (B) સમાર
(C) હળ (D) દંતાળી

39. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ લખો :
એક ફેરે રંધાય કે તપાય એટલો જથ્થો
(A) ધામ (B) ધ્રાણ
(C) ધાર (D) ઘાણ

40. લોઢાનું બાણ - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ લખો.
(A) શર (B) ધનુષ્ય
(C) નારાચ (D) તીર

41. પારસમણિ માટે કયો શબ્દસમૂહ યોગ્ય છે ?
(A) શાલિગ્રામ પથ્થર
(B) આરસપહાણનો પથ્થર
(C) હીરાની કસોટી કરનાર ઝવેરી
(D) જેના સ્પર્શથી લોઢું સોનું બને તે

42. બેચેનીભરી શાંતિ માટે ક્યો શબ્દસમૂહ યોગ્ય છે ?
(A) વિરક્ત (B) અગોચર
(C) સન્નાટો (D) અચંબો

43. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ લખો - દૂધે બાંધીને બનાવેલી રોટલી
(A) થેપલાં (B) વેડમી
(C) દશમી (D) પરોઠાં

44. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ લખો - સો અબજ જેટલી સંખ્યા
(A) પદ્મ (B) ખર્વ
(C) કોટિ (D) નિખર્વ

45. નીચે આપેલ શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ શોધીને લખો.
- છાપરાના ટેકારૂપ મુખ્ય આડું લાકડું
(A) મોભ (B) સ્તંભ
(C) મોભારો (D) થાંભલો

46. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો
- 'જેની પત્ની વિદેશ ગઈ છે તેવો પુરુષ'
(A) પ્રોષિતપત્નીક (B) પ્રોષિતભર્તૃકા
(C) પ્રોષિતપતિ (D) પત્નીવિહોણો

47. દાબી ન શકાય તેવું - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.
(A) અનુસ્પૂત (B) અદમ્ય
(C) અદ્‌ભુત (D) અભિભૂત

48. હવાની લહેરનો મંદ અવાજ - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.
(A) સરસરાહટ (B) ધરધરાહટ
(C) પર્ણમર્મર (D) ચરચરાહટ

49. શબ્દસમૂહોને બદલે એક શબ્દ વાપરવાથી ભાષાની લખવાની - બોલવાની અભિવ્યક્તિમાં શું આવે છે ?
(A) અર્થછાયા (B) ભાવપલટો
(C) ચમત્કૃતિ (D) લાઘવ

50. ઈચ્છા, સ્પૃહા કે ઝંખના કરવા યોગ્ય - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ લખો.
(A) સ્મરણીય (B) અવિસ્મરણીય
(C) રમણીય (D) સ્પૃહણીય

51. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો : અડધી ઉંમરે પહોંચેલું.
(A) કિશોર (B) યુવાન
(C) વૃદ્ધ (D) આધેડ

52. મોંની અંદરના ઉપલા ભાગને શું કહેવાય ?
(A) તાળવું (B) પેઢું
(C) જીભ (D) સ્વરતંત્ર

53. ઝટ ન ઉકલી શકે તેવો પ્રશ્ન - માટે એક શબ્દ ક્યો ?
(A) ઉત્તર (B) મહામુશ્કેલ
(C) કોયડો (D) આફત

54. ગુરુ પાસેથી લેવાતાં વ્રત, નિયમ કે મંત્રને શું કહેવાય ?
(A) ભિક્ષા (B) દીક્ષા
(C) પ્રતિજ્ઞા (D) દક્ષીણા

55. 'વારસા' વિશેનું લખાણ.
(A) પેઢીનામું (B) પંચનામું
(C) વસિયતનામું (D) એક પણ નહીં

56. 'સતત વરસતો વરસાદ' શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.
(A) હેલી (B) મુશળધાર
(C) અતિવૃષ્ટિ (D) અનાવૃષ્ટિ

57. મનને - હૈયાને સાંત્વન આપવું તે - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.
(A) પરમશાંતિ (B) માનસિક શાંતિ
(C) હૈયાધારણ (D) ટાઢા બોળ

58. દુઃખ જોઈને થતી લાગણીનો શબ્દસમૂહ ક્યો છે ?
(A) દિલસોજી (B) સ્નેહભાવ
(C) દુઃખાર્દ્ર (D) કોઈ નહીં

59. પાણી પહેલાં પાળ બાંધવી - શબ્દસમૂહનો અર્થ જણાવો.
(A) દીર્ઘદૃષ્ટિ વાપરવી (C) પાણીનો સંગ્રહ કરવો
(C) પાણી બચાવવું (D) ભાવિનું આયોજન કરવું

60. ખોળો પાથરવો - શબ્દસમૂહનો અર્થ જણાવો.
(A) કરગરવું (B) વસ્તુ લઈ લેવી
(C) ખોળામાં બેસાડવું (D) ઉદારતા બતાવવી

61. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો : ચારેબાજુ પાણીથી વીંટળાયેલી જમીન.
(A) સામુદ્રધુની (B) અખાત
(C) બેટ (D) ભૂશિર

62. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો : જેનું કૌમાર્ય ખંડિત થયું નથી તેવી સ્ત્રી.
(A) પરણિત (B) વિધુર
(C) અક્ષત યોનિ (D) કૌમાર્ય

63. રણમાં આવેલો લીલોતરીવાળો પ્રદેશ - શબ્દસમૂહને બદલે એક શબ્દ ક્યો છે ?
(A) દ્વીપકલ્પ (B) સંયોગીભૂમિ
(C) રણદ્વીપ (D) મરુભૂમિ

64. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ લખો : નળિયાં ફેરવીને છાપરું ઠીક કરવું.
(A) સંઘાડો (B) સંઘરો
(C) સંચાર (D) સંચારવું

65. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ લખો : પૃથ્વીની ધરીની મધ્યમાં કાટખૂણે કલ્પેલું વર્તુળ.
(A) ધ્રુવવૃત્ત (B) રેખાંશ
(C) કર્કવૃત્ત (D) વિષુવવૃત્ત

66. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો : ધાર્મિક ગ્રંથ કે સ્તોત્ર વગેરેનું રોજનું વાંચન.
(A) જાપ (B) માળા
(C) પાઠ (D) કથા

67. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ જણાવો : સાઠ વર્ષ પૂરાં થયે ઉજવાતો ઉત્સવ.
(A) માણેક મહોત્સવ (B) સુવર્ણ મહોત્સવ
(C) અમૃત મહોત્સવ (D) મણિ મહોત્સવ

68. 'મહાન વ્યક્તિની નિકટમાં રહેનાર' - આ શબ્દસમૂહ માટે વપરાતો સૌથી યોગ્ય શબ્દ કયો છે ?
(A) અંતેવાસી (B) અનુગામી
(C) ઉપસેવક (D) અંગત મદદનીશ

69. 'કરેલા ઉપકારને જાણે' તેને શું કહેવાય ?
(A) પરોપકારી (B) કૃતઘ્ન
(C) ઉપકૃત (D) કૃતજ્ઞ

70. 'જરા વારમાં નાશ પામે તેવું' શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ જણાવો.
(A) ક્ષણભંગુર (B) અજીત
(C) અસહ્ય (D) અકથ્ય

71. નીચેના શબ્દસમૂહ માટેનો સાચો શબ્દ જણાવો.
- જેને ઉપમા ન આપી શકાય તેવું
(A) અનુપમ (B) નિરુપમા
(C) નિરુપમ (D) અનુપમા

72. યશ આપનાર - શબ્દસમૂહ માટેનો સાચો સામાસિક શબ્દ જણાવો.
(A) યશદાયી (B) તેજસ્વી
(C) યશોદા (D) યશસ્વી

73. શબ્દસમૂહ માટેનો એક શબ્દ દર્શાવતી નીચેની જોડીઓ પૈકી કઈ જોડી સાચી નથી ?
(A) વૃદ્ધાવસ્થા કે મૃત્યુ ન આવે તેવું - અજરામર
(B) સાવ અસંભવિત હોય તેવું - આકાશકુસુમવત્
(C) પોતાની જાત સાથેની છેતરપિંડી - આત્મવંચના
(D) જેના પર તહોમત મુકાયું હોય તે - વાદી

74. સમજ્યા વગર ખોટી આસ્થા હોવી તે. - શબ્દસમૂહ માટે સમુચિત સામાસિક શબ્દ કયો છે ?
(A) અશ્રદ્ધા (B) અંધશ્રદ્ધા
(C) અલ્પશ્રદ્ધા (D) અર્ધશ્રદ્ધા

75. જરૂર પૂરતું જ ખાનાર - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.
(A) એઠું ખાનાર (B) અલ્પાહારી
(C) મિતાહારી (D) નિરાહારી

76. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો : કોઈનીય મદદ વિના આડેધડ ચાલતો વહીવટ
(A) લોકશાહી (B) અરાજકતા
(C) શ્રીમંતશાહી (D) વહીવટિયા

77. ત્રણ કલાકનો સમયગાળો - શબ્દસમૂહ માટેનો સાચો શબ્દ જણાવો.
(A) કાળ (B) જરૂર
(C) પ્રહર (D) ઘડી

78. ઈશ્વરનાં ગુણગાન ગાવાનો ઉત્સવ - શબ્દસમૂહ માટે નીચેનામાંથી એક શબ્દ કયો ?
(A) કીર્તન ઓચ્છવ (B) કીર્તન
(C) ઓચ્છવ (D) એકપણ નહીં

79. દરરોજ નવાં નવાં રૂપ ધારણ કરનાર - શબ્દસમૂહ માટે નીચેનામાંથી એક શબ્દ કયો ?
(A) બહુરૂપી (B) બહારવટિયો
(C) વિદૂષક (D) એકપણ નહીં

80. ઘણા લોકો ભેગા થયાં હોય તે - શબ્દસમૂહ માટે વપરાતો શબ્દ ક્યો સાચો ?
(A) ટોળું (B) ટોળાં
(C) ટોળી (D) ટોળકી

81. નીચે દર્શાવેલા શબ્દસમૂહ માટેનો એક શબ્દ કયો હશે ?
પાણી ભરવાનું ચામડાનું સાધન
(A) ડમણિયું (B) ભિસ્તી
(C) મશક (D) છાપકું

82. જેની બુદ્ધિ સ્થિર છે તે - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ જણાવો.
(A) સારથિ (B) ધ્વન્યાલોક
(C) ચિરસ્થાયી (D) સ્થિતપ્રજ્ઞ

83. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો : 'સ્થાન પરથી હટાવી દીધેલી વ્યક્તિ'
(A) પરિવર્તનશીલ (B) પદચ્યુત
(C) પુરોગામી (D) અનુગામી

84. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો - માત્ર એક જ સત્તાધીશ દ્વારા પોતાની ઇચ્છાનુસાર ચલાવાતો વહીવટ

(A) શ્રીમંતશાહી (B) સરમુખત્યારશાહી
(C) વ્યક્તિકેન્દ્રી (D) લોકશાહી

85. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો - પાછળ આવનારું

(A) કાલ્પનિક (B) વિનિમય
(C) પુરોગામી (D) અનુગામી

86. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ - લોભ વગરનો

(A) વણલોભી (B) લોભી
(C) લાલચુ (D) લુચ્ચો

87. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો : હિન્દુ મહિનાનાં બંને પખવાડિયાંની પહેલી તિથિ

(A) અગિયારસ (B) પડવો
(C) પૂનમ (D) અમાસ

88. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો : 25 વર્ષ પૂરાં થયાની ખુશાલીમાં થતો મહોત્સવ

(A) રજત મહોત્સવ (B) અમૃત મહોત્સવ
(C) શતાબ્દી મહોત્સવ (D) હીરક મહોત્સવ

89. નીચે દર્શાવેલ ગુજરાતી શબ્દો તથા તેના અર્થ પૈકીની કઈ જોડી ખોટી છે ?

(A) નિષ્કામ - ફળની ઇચ્છા વિનાનું

(B) દધિમંથન - દહીં વલોવવાની ક્રિયા

(C) પટકુળ - રેશમી કે ઊંચી કિંમતનું વસ્ત્ર

(D) સપરમો દહાડો - અશુભ દિવસ (તહેવાર/ઉત્સવ ઊજવી ન શકાય તેવો દિવસ)

90. નીચેના શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો : જંગલમાં વસનાર લોકો

(A) પછાત (B) આરણ્યક
(C) આદિવાસી (D) જંગલી

91. અવાજ વગરનું - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.

(A) નિર્જન (B) નિષ્કારણ
(C) નીરવ (D) મનોવીશ

92. 'વરસાદ લાવવા માટે ગવાતો રાગ' - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ એટલે

(A) દીપક (B) ભૈરવી
(C) મલ્હાર (D) જ્યોતિ

93. નીચેના શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો : ચિંતવેલું આપે એવો અલૌકિક મણિ

(A) રત્નચિંતામણિ (B) ચિંતામણિ
(C) પારસમણિ (D) કલ્પમણિ

94. કંઈ પણ ખાધા પીધા વગર કરેલ ઉપવાસ - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.

(A) અગિયારસ (B) આસ્તિક
(C) લાંઘણ (D) તૃષ્ણા

95. જમ્યા પછી ડાબે પડખે સૂવું તે - એક શબ્દ આપો.

(A) વામકુક્ષિ (B) નિરામય
(C) આરામદાયક (D) અર્ધનિમીલિત

96. સૂકા ઘાસના પૂળાનું ખડકલું - શબ્દસમૂહનો એક શબ્દ -

(A) ઓઘલી (B) તગાવી
(C) ડુંગરી (D) થપ્પો

97. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ શોધો - આવક-જાવકનો હિસાબ રાખવાનો ચોપડો.

(A) નોંધપોથી (B) રોજનીશી
(C) ખાતાવહી (D) પુસ્તક

98. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ લખો. - શું કરવું તે કશું સૂઝે નહિ તેવું

(A) કિંકર્તવ્યમૂઢ (B) મૂઢ
(C) નસમજણું (D) નાસૂઝણું

99. પશુને ખાવાનું અનાજ - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.

(A) વાંસણી (B) જોગાણ
(C) કુંજાર (D) ઘોડાર

100. જેનું એકપણ સંતાન મૃત્યુ પામ્યું નથી તેવી સ્ત્રી એટલે .....

(A) અખોવન (B) અખેવન
(C) અખોગીતા (D) અખેદક્ષા

101. 'શરમ' શબ્દ શેમાં સમાયેલ છે ?

(A) દીવા પાછળ અંધારું
(B) નાચવા જવું અને ઘૂંઘટો તાણવો
(C) ન બોલ્યામાં નવ ગુણ
(D) એક પણ નહિ

102. તાકાત હોવી - એટલે શું ?

(A) મોરનાં ઈંડાં ચીતરવાં ન પડે (B) ભાગ્યશાળીને ભૂત રળે
(C) માએ સવાશેર સૂંઠ ખાવી (D) ઉપરના તમામ

103. નીચેના શબ્દસમૂહ પૈકી કયા શબ્દસમૂહો સમાનાર્થી છે ?

1. ખાલી ચણો વાગે ઘણો 2. ઢમઢોલ માંહે પોલ
3. અધૂરો ઘડો છલકાય

(A) 1 અને 2 (B) 1 અને 3
(C) 2 અને 3 (D) ઉપરોક્ત તમામ

104. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો. 'મસ્તક પર ડાળીવાળી સ્ત્રીનું શિલ્પ'

(A) શાલભંજિકા (B) પ્રોષિતભર્તૃકા
(C) પ્રોષિતપતિ (D) પત્નીવિહોણો

105. પરિવર્તન કે ઊથલપાથલનો સમય - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.

(A) કળિયુગ (B) નવયુગ
(C) સંક્રાંતિકાળ (D) દુષ્કાળ

106. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ : દર પખવાડિયે નીકળતું સામયિક

(A) માસિક (B) સામાહિક
(C) પાક્ષિક (D) દૈનિક

107. દહીં-દૂધ માટીનું વાસણ - શબ્દસમૂહ માટે

(A) તાંસળું (B) ગોરસી
(C) કુલડી (D) ઠીબરી

108. ઘણી બૂમ પાડવા છતાં કોઈ ન સાંભળે તેવું - શબ્દસમૂહ આપો.

(A) અસંગત (B) અરણ્યરુદન
(C) અસાધ્ય (D) અધ્યાત્મ

109. પાણી વગરની રેતાળ જગ્યા - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.

(A) મરુભૂમિ (B) ખારો પ્રદેશ
(C) ઉષ્ણપ્રદેશ (D) શીતપ્રદેશ

110. જેની આગાહી કરી ના શકાય તેવી કુદરતી આફતનું નામ

(A) દાવાનળ (B) પૂર
(C) દુષ્કાળ (D) વાવાઝોડું

111. માનસિક આવેગવાળું શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.

(A) સાંવેગિક (B) સ્થિતપ્રજ્ઞ
(C) આવેગિક (D) શ્રુહભીય

112. કોઈની પણ મદદ ન લેનાર - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.

(A) અવલંબી (B) સ્વાવલંબી
(C) પરાવલંબી (D) મદદગાર

113. 'પલાખું' - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.

(A) આંકના પાડાનો પ્રશ્ન (B) કૂટ પ્રશ્ન
(C) દાખલાનો પ્રશ્ન (D) આલેખનો પ્રશ્ન

114. 'એક જ સમયમાં થઈ ગયેલું' શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ શોધો.

(A) અનુકાલીન (B) સમકાલીન
(C) સમયકાલીન (D) પૂર્ણકાલીન

115. ઝાડ પર આપમેળે પાકતું ફળ - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.

(A) પાઠટ (B) પકવ ફળ
(C) સાખ (D) ફળાઉ

116. સમુદ્રમાં રહેલો અગ્નિ - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.

(A) વડવાનલ (B) જળાનલ
(C) ધવાનલ (D) જ્વાળામુખી

117. ઘરના મુખ્ય ઓરડાની બાજુની ઓરડી : શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ

(A) હોલ (B) આંગણું
(C) સ્ટોરરૂમ (D) ગજાર

118. પશુપંખીની ભાષા સમજવાની વિદ્યા એટલે...

(A) કોગદી (B) ટંડેલ વિદ્યા
(C) કાગવિદ્યા (D) જાનવિદ્યા

119. માતાનું તેનાં સંતાનો તરફનું વહાલ અને સ્નેહ - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.

(A) પ્રણય (B) અનુભૂતિ
(C) વાત્સલ્ય (D) માતુઅનુરાગ

120. 'ઉપકાર ઉપર અપકાર કરનાર' શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.

(A) કૃતજ્ઞ (B) કૃતઘ્ન
(C) પરોપકારી (D) નમકહલાલ

121. શબ્દસમૂહ માટે સાચો વિકલ્પ શોધો. ''ગૂંથીને બનાવેલ જાળીદાર થેલો''

(A) ગભલો (B) ખેરો
(C) ચોરોક (D) મસોતો

122. 'ભોગળ' શબ્દનો અર્થ જણાવો.

(A) બારણું બંધ રાખવાનું આડું લાકડું
(B) પટારો બંધ કરવાં માટેનું પાટીયું
(C) કિલ્લાના દરવાજાની મુખ્ય બારસાખ
(D) સિંહાસન ઉપરનું મુખ્ય છત્ર

123. શબ્દસમૂહ માટે સાચો વિકલ્પ શોધો.
''ઘાસપાલાથી બનાવેલું, સામાન્ય રીતે ગોળ આકારનું અને માથે ઘુમટાકાર છાપરાવાળું ઝૂંપડું.''

(A) કૂબો (B) ગંજી-ગાભરું
(C) ગોવળિયું (D) નેસડો

124. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો.
'વાછરડું જોયા વિના દૂધ દોહવા દેતી ગાય'
(A) અવલી (B) કવલી
(C) સાવલી (D) ઝાવલી

125. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો.
'નસીબનું બંધન'
(A) વિધિયોગ (B) વિધાતા
(C) વિધિપાશ (D) વિધિદમન

126. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો.
'દુઃખનો પોકાર'
(A) આર્તનાદ (B) પળોજણ
(C) આર્તત્રાણ (D) આર્તત્રાતા

127. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો.
બંને બાજુને જોડનારી -
(A) બાજુબંધ (B) દ્વિજોડાણ
(C) ઉભયાન્વી (D) બેજોડ

128. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો.
'નદીની કાંકરાવાળી જાડી રેતી'
(A) વેકુર (B) કાંકરો
(C) કંકરરેત (D) વોકળો

129. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો.
પાંદડાનો ધીમો અવાજ
(A) પલ્લવ (B) પર્ણમર્મર
(C) મરમર (D) પત્રનાદ

130. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. 'અંજળનો ત્યાગ કરી મરવા માટે તૈયાર થઈ બેસવું તે.'
(A) અંજળપાણી (B) પ્રાયોપવેશન
(C) અંજળાનશન (D) પ્રાતિપદિક

131. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. 'ઘોડાના પેટ ફરતો તાણીને બાંધેલો પટ્ટો'
(A) કમરપટ્ટો (B) લગામ
(C) તંગ (D) પલાણ

132. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. 'ચલમ પીવાનો કપડાંનો કકડો'
(A) સાફી (B) સાકી
(C) સાફો (D) સફા

133. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો.
'ચંદ્ર પાસેનું તારાઓનું ઝુમખું'
(A) ગચ્ચુમલી (B) ઠગલિયું
(C) તારકવૃંદ (D) ધૂમકેતું

134. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો.
'મકાનના આધારરૂપ થાંભલી'
(A) મોભ (B) સૂંથ
(C) કુંભી (D) મોટી

135. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો.
'ઘોડાને ચંદી ખવડાવવાની ચામડાની કોથળી'
(A) બોખરો (B) મોહરો
(C) તોબરો (D) ગોબરો

136. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો.
'ખભે ભરાવવાની ઝોળી'
(A) ખાડિયો (B) વહેરું
(C) ખડિયો (D) વેડો

137. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો.
'હથેળીમાં સમાય એટલું'
(A) બોખ (B) ખોબો
(C) છાપકું (D) છાનકું

138. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો.
કેડ ઉપરના વસ્ત્રને કસીને બાંધવું.
(A) સલવટ (B) પલવટ
(C) કેડિયું (D) કટિમેખલા

139. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો.
અરજ કરીને માગેલું -
(A) પ્રાકૃષ (B) રાવ
(C) પ્રાર્થિત (D) અજિત

140. 'શરીરનો સંવેદનશીલ ભાગ' શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.
(A) સંવેદનસ્થાન (B) સંવેદનશીલ
(C) મર્મદાયક (D) મર્મસ્થાન

141. 'બાળકથી માંડી વૃદ્ધ સુધી' -શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.
(A) આબાલવૃદ્ધ (B) સમગ્ર
(C) લોક (D) ટોળું

142. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. 'જેનું સ્મિત પવિત્ર છે તે'

(A) હસ્તિની (B) શુચિસ્મિતે
(C) પુનિતા (D) સુનિતા

143. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ શોધો. 'ફાનસનો ગોળો'

(A) ફોટો (B) ચિમની
(C) કાચઘર (D) ગોટો

144. 'ત્રણ કલાકનો સમયગાળો' શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.

(A) કહર (B) સહર
(C) પ્રહર (D) મોંસૂઝણું

145. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. 'છેલ્લાની પહેલું'

(A) છેવટિયું (B) સોપાન
(C) ઉપાજ્ય (D) લોથું

146. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. વરસાદથી બચવા પાંદડાનો કરેલો છત્રીનો ઘાટ

(A) ખૂંથ (B) ખાંપરો
(C) ખૂંપડો (D) ખૂંતા

147. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. તાડના ફળની અંદરનો ગર.

(A) ગલેકું (B) ગલેચી
(C) ગવલી (D) ગલેલી

148. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. 'પથ્થર ગોઠવીને કરેલો કામચલાઉ ચૂલો'

(A) સગડી (B) મંદાક્ષ
(C) મંગલ (D) મંગાળો

149. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ શોધો. 'આનંદ સાથે લેવાતું ભોજન'

(A) મિજબાની (B) લિજ્જત
(C) ભોજપ્રેત (D) મોજભોજ

150. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ શોધો. 'ગોળ કે કાકબ ભેળવી કરાતી તમાકુ'

(A) છીંકણી (B) રગડો
(C) છાંટોપાણી (D) ગડાકુ

151. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ શોધો : 'પશુને મોઢે બાંધવાનું દોરડાનું ગાળિયું'

(A) મુખબંધ (B) મુખમોરડો
(C) કહાર (D) રાશ

152. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. સાવ નાનું અંધારું ઘર

(A) અંધારિયું (B) ઘોલકી
(C) ઘોલકી (D) મઢૂલી

153. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. 'વરઘોડામાં વરની મા મંગળનો દીવો લે છે તે'

(A) અમૃતદીપક (B) અમરજ્યોત
(C) રામણદીવ (D) રામજ્યોત

154. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. 'અંગૂઠા ઉપરની જવના આકારની એક રેખા'

(A) જવાસો (B) જવાળી
(C) જવશીર (D) જવઈ

155. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. 'સત્યને ટકાવી રાખનાર દેવી'

(A) સત્યદેવી (B) હિમાદ્રિકન્યા
(C) સાવિત્રી (D) ઋતુંભરા

156. નીચે જણાવેલ શબ્દનો અર્થ (શબ્દ-સમજૂતી) દર્શાવો. 'થેપાડું'

(A) જાડું સુતરાઉ કોરનું ધોતિયું
(B) કાણ સમયે માથે મૂકવાનું સફેદ વસ્ત્ર
(C) હાથથી સીવેલી બાળકને સુવાડવાની ગોદડી
(D) ગામઠી લોકોને ખભે રાખવાનું જાડું વસ્ત્ર

157. નીચે જણાવેલ શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. 'ગૂંથેલ દોરાનો ધાબળો'

(A) ખચિત (B) સરેણ
(C) કવન (D) આભરિયું

158. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. 'ગામને પાદર ઘેટા-બકરાં રાખવાનું ભરવાડોનું સ્થળ'

(A) ગમાણ (B) તબેલો
(C) ઝોકડું (D) ઝોડકું

159. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો. 'ડામ દેવાનું સાધન'

(A) ડમક (B) ડભાયણુ
(C) ડબૂચો (D) ડબરું

160. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો. 'દોરડું ભાગવાની ક્રિયા'

(A) ભાંડ (B) ભાંજગ
(C) ભાંજણી (D) ભાંડરાં

161. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો. 'મોટા ખેતરને સળંગ ખેડતાં ન ફાવે તેથી ટુકડે ટુકડે ખેડવું તે'

(A) હલાણું (B) જલાણું
(C) પલાણું (D) ખલાણું

162. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. 'ઘાસની જમીન'

(A) બીટ (B) બીડ
(C) તૃણપ્રદેશ (D) તૃણબીજ

163. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. 'શેરડીનો ઉકાળેલો રસ'

(A) અમીરસ (B) ક્ષારરસ
(C) રસોધર (D) અધોટી

164. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો. 'છાતીના રક્ષણ માટેનું કવચ'

(A) વૃક્ષાત્રાણ (B) વક્ષસ્ત્રાણ
(C) સીનાતાન (D) છાતીસરસું

165. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. લોખંડનું તગારું

(A) ટકોર (B) ટોકરી
(C) ટોપલી (D) ટોકર

166. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો. 'તાલ આપવા તબલા પર જોરથી દેવાતી થાપટ'

(A) અનોઠી (B) ઝાપટ
(C) તાલરવ (D) તબલચી

167. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો. 'જેમાં ગાયોનો ભોગ આપવાનો હોય તેવો યજ્ઞ'

(A) ગોમેદ (B) ગોમેધ
(C) ગોરક્ષ (D) ગોરટ

168. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપોઃ 'પ્રેમથી જીતી લેવાનો પ્રયાસ'

(A) સપ્રીતિ (B) પ્રેમોપચાર
(C) સંવનન (D) પ્રીતિરીતિ

169. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપોઃ 'વાળ ટૂંપી નાખવા તે'

(A) લુંચી (B) લુંચન
(C) લૂઓ (D) લૂખરી

170. શબ્દસમુહ માટે એક શબ્દ આપો. મહેસુલ ભરાઈ ન શકાતું હોવાથી જમીન સરકારને પાછી સોંપવી તે

(A) ગણોત (B) શિક્ષાકર
(C) માધુરી (D) માદળું

171. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપોઃ 'ઉકેલી ન શકે તેવી સમસ્યા'

(A) સમસ્યાવધિ (B) મેડોગાંઠ
(C) પ્રશ્નગાંઠ (D) મડાગાંઠ

172. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. 'આંગળીઓથી લીંપણમાં કરાતી ભાત.'

(A) લીંપણકામ (B) ગારો
(C) વેલબુટ્ટી (D) ઓકળી

173. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. 'પ્રસન્ન કરવું તે'

(A) સમારાધન (B) સમાલ
(C) સમરથ (D) સમમિતિ

174. પાણી ભરવાનું ચામડાનું સાધન એટલે?

(A) ગદબ (B) હાંડલી
(C) મશક (D) પોટલી

175. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. આદુના રસવાળુ પીણું

(A) જંજિર (B) જિંજર
(C) જિંગોડો (D) સત્વપાણી

176. 'ધરતી અને અકાશનું મિલન થાય તે સ્થળ'- શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.

(A) વડવાનલ (B) ક્ષિતિજ
(C) મેઘાડંબર (D) અવકાશ

177. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. 'જેનું શબ્દોમાં વર્ણન ન કરી શકાય તેવું'

(A) નિઃશબ્દ (B) અનિર્વાચ્ય
(C) અન્યમનસ્ક (D) પદહીન

178. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. 'પાન-સોપારી વગેરે રાખવાની કોથળી'

(A) ચમચી (B) પટારી
(C) રતુમડી (D) ટબક

179. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરોઃ 'કોઈપણ બે ખેતર વચ્ચેની હદનો થોડો ખુલ્લો પટ્ટો'

(A) નીક (B) ધોરિયો
(C) શેઢો (D) ખેતપટ્ટો

180. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. 'દીકરીની દીકરી'

(A) દોહિત્રી (B) પ્રપૌત્રી
(C) પૌત્રી (D) દયિતા

181. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. 'ધનુષ્યની ધોરી'

(A) કમાન (B) મૌર્વી
(C) વરત (D) નારાચ

182. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. 'વર તરફથી કન્યાને ચઢાવાતા અલંકાર'

(A) કરિયાવર (B) કન્યાદાન
(C) પલ્લુ (D) દહેજ

183. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. 'ગાયનના તાલના કાલની સાથે જ તાળી પાડવી તે'

(A) હરિયાણી (B) સમપાણિ
(C) સમપાણી (D) સમન

184. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો : પ્રસન્ન કરવું તે

(A) સમારાધન (B) સમાલ
(C) સમરથ (D) સમમિતિ

185. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. 'ગામને પાદર ઘેટાં-બકરાં રાખવાનું ભરવાડોનું સ્થળ'

(A) ગમાણ (B) તબેલો
(C) ઝોકડું (D) ઝોડકું

186. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો.'સંસાર પ્રત્યે અતિશય સ્નેહ'

(A) વિરક્તિ (B) વૈરાગ્ય
(C) આસક્તિ (D) આશકિત

187. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. 'હરિના ચરણનું પવિત્ર જળ'

(A) હરિચરણ (B) હરિદાસ
(C) હરિયાદોદક (D) હરિતાલ

188. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો.

'વહાણમાં તૂતક નીચેનો ભાગ સંભાળનાર'

(A) માલમ (B) ટંડેલ
(C) ખલાસ (D) ભંડારી

189. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરોઃ સંકેત મુજબ પ્રેમીને મળવા જતી નાયિકા -

(A) વિરહિણી (B) પ્રિયતમા
(C) અભિસારિકા (D) છલનાયિકા

190. શબ્દસમૂહ માટે શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. 'શરીરે મોટું પણ અક્કલમાં ઓછું.'

(A) જડસું (B) અક્કરમી
(C) કાયામતિ (D) ખડતલ

191. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો.

નદીની કાંકરાવાળી જાડી રેતી

(A) વેકુર (B) કાંકરો
(C) કંકરરેત (D) વોકળો

192. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. 'ઘોડાના પેટ ફરતો તાણીને બાંધેલો પટ્ટો.'

(A) કમરપટ્ટો (B) લગામ
(C) તંગ (D) પલાણ

193. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપોઃ 'જેણે વસવાટ ગુમાવ્યો છે તે'

(A) નિરાશ્રિત (B) સ્થળાંતર
(C) નિર્વાસિત (D) બિનવસવાટ

194. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. 'મરવાની તૈયારીમાં હોય તેવું'

(A) મુમૂર્ષુ (B) મોક્ષ
(C) મુમુક્ષા (D) મરણપથ

195. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો. 'ખભે ભરાવવાની ઝોળી'

(A) ખાડિયો (B) વહેરું
(C) ખડિયો (D) વેડો

196. 'જેનું ભાગ્ય મહાન છે તે' શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો.

(A) બડભાગી (B) હતભાગી
(C) બડજંગી (D) બડહંસ

197. 'કરેલ ઉપકારને ભૂલી જનાર'- શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.

(A) કૃતઘ્ની (B) કૃતાર્થ
(C) કૃતશી (D) કૃતનિશ્ચયી

198. 'અનુસર્જક'નો અર્થ શો થાય ?

(A) એક સર્જકના સર્જનનું રૂપાંતર કરનાર
(B) માત્ર રૂપાંતર કરનાર
(C) એક ભાષામાંથી બીજી ભાષામાં અનુવાદ કરનાર
(D) એક ગીતને પોતાની આગવી રીતથી ગાનાર

199. નીચે આપેલ સાચા શબ્દ સમૂહ માટે એક શબ્દ શોધીને લખો. 'કામ કરીને ખૂબ થાકી ગયેલી'

(A) થાકેલી (B) થાકીપાકી
(C) મજબૂર (D) થાકેલ

200. નીચે આપેલ સાચા શબ્દ સમૂહ માટે એક શબ્દ શોધીને લખો. રાગ અને આસકિતનો અભાવ-

(A) રાગ મુકત (B) સાધુ
(C) મુક્ત (D) વૈરાગ્ય

201. 'ચક્ષુ શ્રવા' કોને કહેવાય ?

(A) કાનથી સાંભળનાર
(B) કાન અને આંખોથી પારખનાર
(C) આંખોથી સાંભળનાર
(D) કાનથી બહેરો આંખોથી અંધ

202. શબ્દસમૂહોને બદલે એક શબ્દ વાપરવાથી ભાષાની લખવાની-બોલવાની અભિવ્યક્તિમાં શું આવે છે ?

(A) અર્થછાયા (B) ભાવપલટો
(C) ચમત્કૃતિ (D) લાઘવ

203. 'શાલભંજિકા'નો વિસ્તૃત અર્થ શો થાય છે ?

(A) લાકડાના થાંભલાઓમાં ઊંચે જડવામાં આવતી ધાતુની પૂતળી
(B) લાકડાના થાંભલાઓમાં ઊંચે જડવામાં આવતી લાકડાની પૂતળી
(C) લાકડાના થાંભલાઓમાં ઊંચે જડવામાં આવતી સુવર્ણની પૂતળી
(D) લાકડાના થાંભલાઓમાં ઊંચે જડવામાં આવતી ચાંદીની પૂતળી

204. 'ઈચ્છા સ્પૃહા કે ઝંખના કરવા યોગ્ય' શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.

(A) સ્મરણીય (B) અવિસ્મરણીય
(C) રમણીય (D) સ્પૃહણીય

205. નીચે આપેલ સાચા શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ શોધીને લખો. 'સ્પષ્ટ ઉચ્ચારેલી વાણી'

(A) બોલી (B) ભાષા
(C) વેખરી (D) શબ્દો

206. નીચે આપેલ સાચા શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ શોધીને લખો. 'દેશ માટે પ્રાણની આહૂતિ આપનાર'

(A) બલિદાન (B) શહીદ
(C) આહુતિ (D) શહાદત

207. નીચે આપેલા સાચા શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ શોધીને લખો: 'લોભ વગરનો'

(A) વણલોભી (B) લોભી
(C) લાલચુ (D) લુચ્ચો

208. નીચે આપેલ સાચા શબ્દ સમૂહ માટે એક શબ્દ શોધીને લખો : 'છાપરાના ટેકારૂપ મુખ્ય આડું લાકડું'

(A) મોભ (B) સ્તંભ
(C) મોભારો (D) થાંભલો

209. નીચે આપેલ સાચા શબ્દ સમૂહ માટે એક શબ્દ શોધીને લખો. અનેક જન્મો સુધી -

(A) દરેક જન્મે (B) સાત જન્મ
(C) જન્મોજન્મ (D) અનંતકાળ

210. 'ઈચ્છા પ્રમાણે ફળ આપતું વૃક્ષ' - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.

(A) કલ્પવૃક્ષ (B) બોધિવૃક્ષ
(C) શીમળાનું વૃક્ષ (D) અશ્વત્થામા વૃક્ષ

211. 'પરિવર્તન કે ઊથલપાથલનો સમય' - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.

(A) કળિયુગ (B) નવયુગ
(C) સંક્રાન્તિકાળ (D) દુષ્કાળ

212. 'હવાની લહેરનો મંદ અવાજ' - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.

(A) સરસરાહટ (B) ઘરઘરાહટ
(C) પર્ણમર્મર (D) ચરચરાટીશ

213. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો: 'બાળકો તરફનું વહાલ'

(A) પ્રેમ (B) અનુરાગ
(C) વાત્સલ્ય (D) હેમ

214. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો: 'શત્રુની છૂપી રીતે બાતમી જાણી લાવનાર'

(A) પત્રકાર (B) લેખક
(C) ચોર (D) જાસૂસ

215. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો: 'બધું જાણકાર'

(A) અંતર્યામી (B) સંન્યાસી
(C) વિદ્વાન (D) સર્વજ્ઞ

216. શબ્દ સમૂહ માટે એક શબ્દ શોધો -
"ચંદ્રવશી કુરુકુળમાં જન્મેલા અર્જુનનાં પૌત્ર -"

(A) અભિમન્યુ (B) ઘટોત્કચ
(C) યદુપતિ (D) પરીક્ષિત

217. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો: 'જમવા આવવાનું નિમંત્રણ'

(A) દાવત (B) કંકોતરી
(C) નોતરું (D) નિવેદન

218. 'જેનો કોઈ શત્રુ નથી તેવો' - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો

(A) દુશ્મન (B) અજાતશત્રુ
(C) અણીશુદ્ધ (D) દુશ્મનાવટ

219. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો. હાથમાં રાખીને મારી શકાય તેવું હથિયાર

(A) અસ્ત્ર (B) શસ્ત્ર
(C) શાસ્ત્ર (D) નસ્ત્ર

220. 'કુટુંબ કે વતનના સ્થાનનો ત્યાગ કરવો તે' - શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.

(A) પરિવ્રાજક (B) હિજરત
(C) પરિક્રમા (D) હિફાજત

221. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો. 'ભેંસોનું ટોળું'

(A) ખાડું (B) ભાડું
(C) ધણ (D) ગમાણ

222. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો : 'ઘરની બાજુની દીવાલ'

(A) વાડ (B) કરો
(C) ભીંત (D) પછાત

223. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો. 'રહી રહીને પડતા વરસાદનું ઝાપટું'

(A) મૂશળધાર (B) સાંબેલાધાર
(C) સરવડું (D) ટપકટપક પડવું

224. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો. 'હિંસક તોડફોડથી ભય ફેલાવી મૂકનાર'

(A) અહિંસક (B) હિંસક
(C) આતંકવાદી (D) ગુનેગાર

225. 'કંઈપણ ખાધાપીધા વિના કરેલો ઉપવાસ'- શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.

(A) અગિયારસ (B) આસ્તિક
(C) લાંઘણ (D) તૃષ્ણા

226. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ લખો: 'આરોપ મૂકયા બાબતનું લખાણ'

(A) જામીન (B) આરોપી
(C) તહોમતનામ (D) નામદાર

227. નીચે આપેલા સાચા શબ્દ સમૂહ માટે એક શબ્દ શોધીને લખો. 'ઘરના મુખ્ય ઓરડાની બાજુની ઓરડી'

(A) હોલ (B) આંગણુ
(C) સ્ટોરરૂમ (D) ગજાર

228. શબ્દ સમૂહ માટે એક શબ્દ આપો - "એક વસ્તુ આપી તેનાં બદલામાં બીજી વસ્તુ લેવી તે" -

(A) એકાંતરુ (B) અક્ષય
(C) વિનિયમ (D) હૂંડિયામણ

229. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો : 'ડાબે હાથે પણ ફેંકી શકે તેવું'

(A) ડાબોડી (B) ડાબાવળી
(C) ધનુર્ધર (D) સવ્યસાચી

230. શબ્દ સમૂહ માટે એક શબ્દ શોધો. "આવક જાવકનો હિસાબ રાખવાનો ચોપડો."

(A) નોંધપોથી (B) રોજનીશી
(C) ખાતાવહી (D) પુસ્તક

231. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ લખો. પોતાની જાતને છેતરવી તે

(A) આત્મશ્લાઘા (B) આત્મ વંચના
(C) આત્માવાદ (D) આધ્યાત્મ

232. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ લખો: 'જીવાત્મા અને પરમાત્મા એક જ એવો વાદ

(A) સામ્યવાદ (B) વિશ્વવાદ
(C) દ્વૈતવાદ (D) અદ્વૈતવાદ

233. પાણી વિનાની રેતાળ જમીન જેવી થઈ જશે.
(લીટી દોરેલ શબ્દો માટે એક શબ્દ નીચેનામાંથી આપો).

(A) મરુભૂમિ (B) ખૂંપણ
(C) કાંપાળ જમીન (D) ચિકણી જમીન

234. શબ્દ સમૂહ માટે એક શબ્દ લખો: શું કરવું તે કશું સૂઝે નહિ તેવું

(A) કિકર્તવ્યમૂઢ (B) મૂઢ
(C) નસમજણ (D) નાસૂઝણું

235. ન્યાયમૂર્તિ રાનડે અને લોકમાન્ય તિલક એક જ સમયમાં થઈ ગયા હતા. (લીટી દોરેલ શબ્દો માટે એક શબ્દ નીચેનામાંથી આપો.)

(A) સમકાલીન (B) સામાજિક
(C) સોમવડિયા (D) સમકાલીન

236. નીચે આપેલ શબ્દસમૂહ માટે યોગ્ય એક શબ્દ પસંદ કરો. વતન છોડી બીજા સ્થળે જવું

(A) હિજરત (B) પ્રવાસ
(C) તીર્થાટન (D) વનવાસ

237. શબ્દસમૂહ માટે સાચો શબ્દ લખો: 'હાથીદાંત, લાકડું વગેરેના ઘાટ ઉતારવાનું યંત્ર'

(A) હથોડો (B) સંઘડો
(C) પાવડા (D) કરવત

238. 'જેને કશું કેળવવાની ઈચ્છા ન હોય એવો'- શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો.

(A) નિષ્ક્રિય (B) નિરંકુશ
(C) નિઃસ્પૃહ (D) નિરાભિમાની

239. 'જરા વારમાં નાશ પામે તેવું' શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ જણાવો.

(A) અકથ્ય (B) ક્ષણભંગુર
(C) અજીત (D) અસહ્ય

240. 'રણમાં આવેલો લીલોતરીવાળો પ્રદેશ' શબ્દસમૂહને બદલે એક શબ્દ કયો છે?

(A) દ્વીપકલ્પ (B) સંયોગી ભૂમિ
(C) રણદ્વીપ (D) મરુભૂમિ

241. નીચેના શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો : જંગલમાં વસનારા લોકો

(A) પછાત (B) આરણ્યક
(C) આદિવાસી (D) જંગલી

242. શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો : 'ચોમાસું પાક'

(A) ખરીફ (B) ચોમાસિયો
(C) વર્ષાપાક (D) શરીફ

243. ગાય મોઢેથી જે અવાજ કરે છે, તે ક્રિયાને શું કહેવાય ?

(A) હણ હણવ (B) ભોંકવુ
(C) ભાંભરવું (D) ગાંગરવું

244. પરણેલી સ્ત્રી જેનો પતિ જીવિત હોય તેને શું કહે છે?

(A) સૌભાગ્યવતી (B) કુંવારિકા
(C) સતી (D) સાવિત્રી

245. "પિંગલ" એટલે

(A) લાલશ પડતા પીળા રંગનું (B) મોરનું પીછું
(C) ભતૃહરીની પત્ની (D) "કમળો"નામની બીમારી

246. નીચેના શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ આપો : કવિઓનું સંમેલન

(A) પરિષદ (B) મુશાયરો
(C) અકાદમી (D) મહાસભા

જવાબો

(1) C	(2) C	(3) A	(4) C	(5) B	(6) B	(7) D	(8) B	(9) C	(10) C
(11) C	(12) C	(13) B	(14) D	(15) B	(16) C	(17) D	(18) D	(19) D	(20) C
(21) C	(22) C	(23) C	(24) C	(25) C	(26) B	(27) C	(28) D	(29) C	(30) C
(31) D	(32) B	(33) D	(34) D	(35) B	(36) A	(37) D	(38) B	(39) D	(40) C
(41) D	(42) C	(43) C	(44) D	(45) A	(46) A	(47) B	(48) A	(49) D	(50) D
(51) D	(52) A	(53) C	(54) B	(55) C	(56) A	(57) C	(58) A	(59) A	(60) A
(61) C	(62) C	(63) C	(64) D	(65) D	(66) C	(67) D	(68) A	(69) D	(70) A
(71) A	(72) C	(73) D	(74) B	(75) C	(76) B	(77) C	(78) A	(79) A	(80) A
(81) C	(82) D	(83) B	(84) B	(85) C	(86) A	(87) B	(88) A	(89) D	(90) B
(91) C	(92) C	(93) C	(94) C	(95) A	(96) A	(97) C	(98) A	(99) B	(100) A
(101) B	(102) C	(103) D	(104) A	(105) C	(106) C	(107) C	(108) B	(109) A	(110) C
(111) A	(112) B	(113) A	(114) B	(115) C	(116) A	(117) D	(118) C	(119) C	(120) B
(121) B	(122) A	(123) A	(124) B	(125) C	(126) A	(127) C	(128) A	(129) B	(130) B
(131) C	(132) B	(133) A	(134) C	(135) C	(136) C	(137) C	(138) B	(139) C	(140) D
(141) A	(142) B	(143) A	(144) C	(145) C	(146) C	(147) D	(148) D	(149) A	(150) D
(151) B	(152) B	(153) C	(154) B	(155) D	(156) A	(157) A	(158) D	(159) B	(160) C
(161) D	(162) B	(163) D	(164) B	(165) D	(166) A	(167) B	(168) C	(169) B	(170) C
(171) D	(172) D	(173) A	(174) C	(175) B	(176) B	(177) B	(178) A	(179) C	(180) A
(181) B	(182) C	(183) B	(184) A	(185) C	(186) C	(187) C	(188) D	(189) C	(190) A
(191) A	(192) C	(193) C	(194) A	(195) C	(196) A	(197) A	(198) A	(199) B	(200) D
(201) C	(202) D	(203) B	(204) D	(205) C	(206) B	(207) A	(208) B	(209) C	(210) A
(211) C	(212) A	(213) C	(214) D	215) D	(216) D	(217) C	(218) B	(219) B	(220) B
(221) A	(222) B	(223) C	(224) C	(225) C	(226) C	(227) D	(228) C	(229) D	(230) C
(231) B	(232) D	(233) A	(234) A	(235) A	(236) A	(237) B	238) C	(239) B	(240) C
(241) B	(242) A	(243) C	(244) A	(245) A	(246) B				

38 રૂઢિપ્રયોગો

- ‘રૂઢિ’ એટલે ‘રૂઢ થયેલી રીતિ કે રિવાજ.’ ‘રૂઢિપ્રયોગ’ એટલે ‘ભાષામાં (રૂઢ થયેલો અથવા) રૂઢિથી જેનો વિશેષ અર્થ થતો હોય એવો શબ્દપ્રયોગ.’
- આવા રૂઢિપ્રયોગોનું યથાસ્થાન યોગ્ય પ્રમાણમાં ઉપયોગ કરવાથી ભાષા સુંદર, તેજસ્વી ને જોમવાળી બને છે.

❖ રૂઢિપ્રયોગો - અર્થ

૧. **કાગડા ઊડવા :** કંઈ બાકી ન રહેવું
૨. **કાગળની નાવ :** લાંબો વખત ન ટકે તેવી વસ્તુ
૩. **કાગનો વાઘ કરવો :** નાની વાતને મોટું સ્વરૂપ આપવું
૪. **કાદવ ઉછાળવો :** ખરાબ ટીકા કરવી
૫. **કાંટો કાઢવો :** દૂર કરવું
૬. **કૂવામાંનું દેડકું :** સંકુચિત મનોવૃત્તિવાળું
૭. **કોણીએ ગોળ લગાડવો :** કામ કઢાવવા લાલચ આપવી
૮. **કડવો ઘૂંટડો ગળી જવો :** અપમાન સહન કરી લેવું
૯. **કૂતરાની ઊંઘ :** સહેજ અવાજ થતાં જાગી જવાય એવી ઊંઘ, સાવધ
૧૦. **કક્કો ખરો કરવો :** પોતાની વાત પ્રત્યે અડગ રહેવું
૧૧. **કોઠે પડવું :** માફક આવવું, અનુકૂળ આવવું
૧૨. **કમર બેવડી વળી જવી :** ખૂબ મહેનત કરવી
૧૩. **કોઠું ન આપવું :** અંગત વાત જાણવા ન દેવી, મચક ન આપવી
૧૪. **કાગડોળે રાહ જોવી :** આતુરતાથી વાટ જોવી
૧૫. **કાચું સોનું :** રસાળ જમીન
૧૬. **કુહાડીનો હાથો બનવું :** પોતાનાને નુકસાન કરી બીજાને મદદ કરવી
૧૭. **કૂતરા-બિલાડાનું જીવન :** કંકાસવાળું જીવન
૧૮. **કૂવો હવાડો કરવો :** કમોતે મરવું
૧૯. **કાનબુટ્ટી પકડવી :** પોતાની ભૂલ કબૂલ કરવી
૨૦. **કાન કરડવા :** ગુસપુસ વાત કરવી
૨૧. **કાન ફૂંકવા :** કાન ભંભેરણી કરવી
૨૨. **કાને ન ધરવું :** વાતમાં લક્ષ ન આપવું
૨૩. **કળ વળવી :** નિરાંત થવી, ભાન આવવું
૨૪. **કેસ ખલાસ થઈ જવો :** મરણ પામવું
૨૫. **કરમ ફૂટેલાં હોવાં :** નસીબ સારું ન હોવું
૨૬. **કડવો ઘૂંટડો હૈયામાં સમાવવો :** ન ગમતું કાર્ય દુઃખપૂર્વક સહન કરવું
૨૭. **કાને વાત પહોંચવી :** બાતમી મળી જવી
૨૮. **કંઠે ભુજાઓ રોપવી :** ભાવભીનું સ્વાગત કરવું
૨૯. **કાળા અક્ષર કુહાડે મારવા :** અક્ષરજ્ઞાન વિનાનું હોવું
૩૦. **કાળજું કોરાવું :** ખૂબ દુઃખ થવું
૩૧. **કાળજું કઠણ કરવું :** હિંમત ધારણ કરવી
૩૨. **કાળજું ભરાઈ આવવું :** વેદનાથી રડવા જેવા થઈ જવું
૩૩. **કમર બાંધવી :** કઠિન કામ કરવા તૈયાર થવું
૩૪. **કૂખ લજાવવી :** માની આબરૂ ધૂળમાં મેળવવી
૩૫. **કાસળ કાઢવું :** નાશ કરવો
૩૬. **ખોડો કાઢવો :** મોટી હાનિ પહોંચાડવી
૩૭. **ખાટું મોળું થવું :** બગડી જવું
૩૮. **ખાટલે પડવું :** માંદા પડવું
૩૯. **ખાડામાં ઉતારવું :** નુકસાન કરવું
૪૦. **ખબર લેવી :** ખૂબ ઠપકો આપવો
૪૧. **ખંખેરી નાખવું :** ધમકાવવું
૪૨. **ખાસડાં ખાવાં :** અપમાન સહન કરવું
૪૩. **ખાઈ-પીને મંડવું :** ખંતથી સતત કામમાં મગ્ન રહેવું
૪૪. **ખાવા ધાવું :** ડર લાગે તેવું નિર્જન હોવું
૪૫. **ખોળો પાથરવો :** કરગરવું
૪૬. **ખો ભૂલી જવી :** કુટેવ છૂટી જવી
૪૭. **ખાંડાની ધારે ચાલવું :** ખૂબ મુશ્કેલ રસ્તે ચાલવું
૪૮. **ખુલ્લા મને :** હળવાશથી.
૪૯. **ખડે પગે હોવું :** અધીરાઈથી જોવું
૫૦. **ખાંડ ખાવી :** મિથ્યાભિમાનમાં વ્યર્થ ફુલાવું
૫૧. **ગંગા નાહ્યા :** નિરાંત અનુભવવી
૫૨. **ગળે પડવું :** સામી વ્યક્તિ પર આરોપ મૂકવો
૫૩. **ગોળનું ગાડું મળવું :** વહાલું કે ઉપયોગી માણસ મળવું
૫૪. **ઘડો ફૂટવો :** વાત જાહેર થવી
૫૫. **ઘોળીને પી જવું :** ન ગણકારવું
૫૬. **ઘા પર મીઠું ભભરાવવું :** દુઃખીને વધારે વધારે દુઃખી કરવા
૫૭. **ગંધ આવવી :** બાતમી મળવી

૫૮. **ગાડું ગબડવું :** ભારે તકલીફથી જીવનવ્યવહાર ચલાવવો
૫૯. **ગાંઠનો ખીચડો ખાઈને :** પોતાના ધનમાંથી ખર્ચ કરીને.
૬૦. **ગૂડા ભાંગી જવા :** હિંમત જતી રહેવી
૬૧. **ગરજ સારવી :** જરૂરિયાત પૂરી થવી
૬૨. **ગાંઠ કરવી :** પૈસા ભેગા કરવા
૬૩. **ગુસ્સો પીવો :** ખામોશી રાખવી
૬૪. **ગોદમાં લેવું :** સંભાળ કે રક્ષણ તળે લેવું
૬૫. **ઘાણ કાઢવો :** સંહાર કરવો
૬૬. **ચિત્ત ચિરાવું :** ઊંડો આઘાત લાગવો
૬૭. **ચીલો પાડવો :** નવો રિવાજ પાડવો
૬૮. **ચકમક ઝરવી :** ઘર્ષણ થવું
૬૯. **ચાર હાથવાળા થવું :** લગ્ન કરવાં.
૭૦. **ચડ્યે ઘોડે આવવું :** ઉતાવળ કરવી
૭૧. **ચકિત થઈ જવું :** ખૂબ આશ્ચર્ય પામવું
૭૨. **ચોટલી બાંધીને ભણવું :** અભ્યાસમાં તલ્લીન થઈ જવું
૭૩. **ચાર દહાડાનું ચાંદરણું :** થોડા સમયનું સુખ.
૭૪. **છક્કા છૂટી જવા :** ગભરાઈ જવું
૭૫. **છાપરે ચડવું :** ખૂબ ફુલાઈ જવું
૭૬. **છૂટી જવું :** પોતાની જવાબદારીમાંથી મુક્ત થવું
૭૭. **છાતીએથી અળગા ન કરવું :** પોતાની સાથે જ રાખવું
૭૮. **છળી મરવું :** ડરથી ચમકી જવું
૭૯. **છઠ્ઠીનું ધાવણ યાદ કરાવવું :** મરણતોલ માર મારવો
૮૦. **છાતી બેસી જવી :** હિંમત ગુમાવવી
૮૧. **છાતી ફુલાવવી :** ગર્વ કરવો
૮૨. **છાપેલું કાટલું :** નામચીન હોવું
૮૩. **જીવ ચાલવો :** હિંમત ન ચાલવી
૮૪. **જીવતર ધૂળધાણી થઈ જવું :** જીવન બરબાદ થઈ જવું
૮૫. **જીવતા મૂઆ જેવા હોવું :** જીવન વ્યર્થ હોવું
૮૬. **જોરશોરથી મંડી પડવું :** કોઈ કામ કરવામાં તમામ શક્તિ વાપરવી
૮૭. **જીવતર ધૂળ હોવું :** જીવનનો અર્થ ન હોવો
૮૮. **જાત ઘસી નાખવી :** તનતોડ મહેનત કરવી
૮૯. **જીવ ચકડોળે ચઢવો :** મનમાં અનેક જાતના વિચારો પેદા થવા
૯૦. **જીભ ન ઊપડવી :** બોલવાની હિંમત ન હોવી
૯૧. **જીભ વધવી :** જેમ ફાવે તેમ બોલવું
૯૨. **જીવ ઊંચો હોવો :** ચિંતા થવી
૯૩. **જીવ બળી જવો :** ઈર્ષાથી દુઃખી દુઃખી થઈ જવું
૯૪. **જડ કાઢવી :** મૂળમાંથી નાબૂદ કરવું
૯૫. **ઝાટકી નાખવું :** ખૂબ ઠપકો આપવો
૯૬. **ઝાળ ઊઠવી :** ગુસ્સાથી ધૂંવાંપૂંવાં થઈ જવું
૯૭. **ટાટા પહોરનું :** મૂળ-માથા વિનાનું.
૯૮. **ઠંડે પાણીએ નાહી નાંખવું :** આશા છોડી દેવી
૯૯. **ઠઠ જામવી :** ટોળું ભેગું થવું
૧૦૦. **ટાટ-તડકો વેઠવો :** મુશ્કેલીઓ સહન કરવી
૧૦૧. **ટાપસી પૂરવી :** ચાલતી વાતને ટેકો આપવો
૧૦૨. **ડંકો વગાડવો :** યશસ્વી કાર્ય કરવું
૧૦૩. **ડાગળી ચસકવી :** ગાંડા થવું
૧૦૪. **ડિંગ હાંકવી :** ગપ મારવી
૧૦૫. **ઢોલ વગાડવો :** જાહેરાત થવી
૧૦૬. **તરંગે ચડી જવું :** વિચારે ચડી જવું
૧૦૭. **ઉપર-તળે થઈ જવું :** ખૂબ અધીરા બની જવું
૧૦૮. **તલવાર તાણવી :** સંઘર્ષમાં ઊતરવું
૧૦૯. **તાનમાં હોવું :** આનંદમાં હોવું
૧૧૦. **તેલ કાઢવું :** થાકી જાય એવી રીતે કામ લેવું
૧૧૧. **થૂંક ઉડાડવું :** નિંદા કરવી
૧૧૨. **થૂંકેલું ગળવું :** બોલેલા બોલ પાછા ખેંચી લેવા
૧૧૩. **દમ મારવો :** ધમકાવવું
૧૧૪. **દહાડા ભરાઈ જવા :** મોત નજીક હોવું
૧૧૫. **દહીં-દૂધમાં પગ રાખવો :** બંને પક્ષમાં રહેવું
૧૧૬. **દાઢીમાં હાથ ઘાલવો :** ગરજપૂર્વક મદદ માગવી
૧૧૭. **દાળ ન ગળવી :** અસર ન થવી
૧૧૮. **દૂધમાંથી પોરા કાઢવા :** સારી વસ્તુમાં અવગુણ શોધવા
૧૧૯. **દિલ દઈને કામ કરવું :** ઉમંગથી સારી રીતે કામ કરવું
૧૨૦. **ધાડ મારવી :** ભારે સાહસ કરવું
૧૨૧. **ધૂળ પડવી :** ધિક્કાર હોવો, વ્યર્થ જવું
૧૨૨. **નામ કાઢવું :** આબરૂ વધારવી
૧૨૩. **નાક લઈ જવું :** આબરૂ ધૂળમાં મેળવવી
૧૨૪. **પાશેરામાં પહેલી પૂણી :** શરૂઆત હોવી
૧૨૫. **પનારે પડવું :** બીજાને સહારે જીવવાની સ્થિતિ ઊભી થવી
૧૨૬. **ચીલો ચાતરવો :** ચીલાચાલુ હોય તેના કરતાં વિશેષ કરવું
૧૨૭. **પૃથ્વી રસાતલ જવી :** ભારે હાહાકાર મચી જવો

૧૨૮. **પીઠ દેવી :** જે તે સ્થાનેથી ચાલ્યા જવું
૧૨૯. **બારમો ચંદ્રમા :** વિરોધ કે શત્રુતા
૧૩૦. **બેડો પાર થવો :** સફળતા મળવી
૧૩૧. **બાજી કથળવી :** સ્થિતિ પ્રતિકૂળ થઈ જવી
૧૩૨. **બાજી ધૂળમાં મેળવવી :** યોજના ઊંધી વાળી દેવી
૧૩૩. **બે પાંદડે થવું :** પૈસાદાર કે માલદાર થવું
૧૩૪. **ભેદ પામી જવો :** વાતનો મર્મ સમજી જવો
૧૩૫. **ભીંત ભૂલવી :** માર્ગ ચૂકવો, અવળે રસ્તે ચડી જવું
૧૩૬. **ભીનું સંકેલવું :** તપાસ વિલંબમાં નાંખવી કે આરોપીને મદદ થાય તેમ ઢીલાશ રાખવી
૧૩૭. **માથે લેવું :** પોતે સ્વીકારવું
૧૩૮. **માથું મારવું :** દખલગીરી કરવી
૧૩૯. **મનમાં ગાંઠ પડી જવી :** મજબૂત માન્યતા બંધાઈ જવી
૧૪૦. **રમણે ચડવું :** મસ્તીમાં આવી જવું
૧૪૧. **લોઢાના ચણા ચાવવા :** મુશ્કેલ કાર્ય કરવું
૧૪૨. **.લીલી-સૂકી જોવી :** સુખદુઃખ જોવું
૧૪૩. **વારી જવું :** ફિદા થઈ જવું
૧૪૪. **આભ તૂટી પડવું :** મુસીબતો સામટી આવી જવી
૧૪૫. **શરસંધાન કરવું :** લક્ષ્યને સાધવું
૧૪૬. **શેર લોહી ચડવું :** આનંદિત થવું
૧૪૭. **સોડ તાણી સૂવું :** મરી જવું
૧૪૮. **સગેવગે થઈ જવું :** આઘાપાછા થઈ જવું
૧૪૯. **હથેળીમાં ચાંદ બતાવવો :** છેતરવું
૧૫૦. **હાંલ્લાં હડિયું કાઢવાં :** ખાવાના સાંસા પડવા.
૧૫૧. **હૈયે ટાઢક વળવી :** ચિંતામુક્ત થઈ જવું
૧૫૨. **હજામત કરવી :** નકામા કામ પાછળ સમય બગાડવો
૧૫૩. **હૃદય ભરાઈ આવવું :** શોકની લાગણીથી ડૂમો ભરાવો
૧૫૪. **હૈયું ખાલી કરવું :** મનનો ઊભરો ઠાલવવો
૧૫૫. **આંખમાં ધૂળ નાખવી :** છેતરવું
૧૫૬. **અગસ્ત્યના વાયદા :** મુદત કદી પૂરી ન હોવી, ખોટા વાયદા.
૧૫૭. **અનેક રંગો જોવા :** સુખ-દુઃખમાંથી પસાર થવું
૧૫૮. **ઓછું આવવું :** દુઃખ થવું
૧૫૯. **આકાશ-પાતાળ એક કરવાં :** પુષ્કળ પરિશ્રમ કરવો
૧૬૦. **આંખ ઊઘડવી :** સત્યનું ભાન થવું
૧૬૧. **અંજાઈ જવું :** પ્રભાવિત થવું
૧૬૨. **આંખ ફાટી જવી :** આશ્ચર્યચકિત બનવું
૧૬૩. **આંતરડી કકળવી :** દિલમાં અસહ્ય વેદના થવી, નિસાસા નાખવા
૧૬૪. **આડા ઊતરવું :** વિઘ્નરૂપ બનવું
૧૬૫. **અંગારો પાકવો :** કુળને કલંક લગાડનાર પુત્ર નીવડવો
૧૬૬. **આંગણું ઘસી નાંખવું :** વારંવાર જવું
૧૬૭. **આગ લગાડવી :** કંકાસ કરાવવો
૧૬૮. **એક લાકડીએ હાંકવું :** બધાને સરખાં ગણીને વર્તવું
૧૬૯. **અંધારામાં રાખવું :** જાણ ન કરવી
૧૭૦. **પેંગડામાં પગ ઘાલવો :** બાબતમાં બરોબરી કરવી
૧૭૧. **ભૂત ભરાવું :** ધૂન લાગવી / ધૂન વળગવી
૧૭૨. **અખાડા કરવા :** જોયું ન જોયું કરવું, લક્ષ ન આપવું
૧૭૩. **અવતાર ઉજાળવો :** ગૌરવપૂર્વક જીવવું
૧૭૪. **એઠ્ઠેજમાવવો :** કાયમી મુકામ કરી જવો
૧૭૫. **આંખ મળી જવી :** ઊંઘ આવવી
૧૭૬. **એલાન આપવું :** આદેશ આપવો
૧૭૭. **આંખમાંથી શ્રાવણ ભાદરવા વરસવા :** અતિશય રડ્યા કરવું
૧૭૮. **આંખ મીંચાઈ જવી :** મરણ પામવું
૧૭૯. **આંખ માંડવી :** એકાગ્રતાથી ધારી ધારીને જોવું
૧૮૦. **એકના બે થવું :** પોતાની વાત પર મક્કમ રહેવું, હઠ ન છોડવી
૧૮૧. **આંખે આંસુનું તોરણ બંધાઈ જવું :** એકધારું રડ્યા જ કરવું
૧૮૨. **એક ઘા ને બે કટકા :** ચોખ્ખે ચોખ્ખું કહેવું
૧૮૩. **આંખો ફાડીને જોઈ રહેવું :** તાકી તાકીને જોઈ રહેવું
૧૮૪. **કપાળ ધોવા જવું :** નાહક વિલંબ કરવો
૧૮૫. **કાંડાં કાપી આપવાં :** લેખિત કબૂલાત આપવી
૧૮૬. **કંકુનાં પગલાં કરવાં :** આગમનથી ઘરને સુખી કરવું
૧૮૭. **કાનમાં ઝેર રેડવું :** ખોટી ઉશ્કેરણી કરવી
૧૮૮. **કાળા પાણીએ કાઢવું :** દેશનિકાલની સજા થવી
૧૮૯. **કાળી ટીલી લાગવી :** અપજશ કે કલંક લાગવું
૧૯૦. **કાંટા વેરવા :** દુશ્મનાવટ ઊભી કરવી
૧૯૧. **કીડી પર કટક :** નાના અને સામાન્ય કામ માટે મોટો પ્રયાસ
૧૯૨. **કોથળામાં પાંચશેરી ઘાલીને મારવી :** બહારથી માર ન જણાય તેમ છૂપો માર મારવો
૧૯૩. **ગાંઠનું ગોપીચંદન કરવું :** પોતાના પૈસે પોતાને નુકસાન થવા દેવું

૧૯૪. **ગોળના પાણીએ નાહવું :** છેતરાવું
૧૯૫. **ગળામાં જીભ ઘાલવી :** બોલતું અટકવું
૧૯૬. **ઘર પૂછતા આવવું :** ગરજે મદદ ખોળતા આવવું
૧૯૭. **ઘીના ઠામમાં ઘી પડવું :** ઉચિત કે સારાં વાનાં થવાં
૧૯૮. **બળતામાં ઘી હોમવું :** ચાલુ ઉશ્કેરણીમાં વધુ કારણ ઉમેરવું
૧૯૯. **ઘાસ કાપવું :** નકામી મહેનત કરવી
૨૦૦. **ગાલે તમાચો મારી મોં લાલ રાખવું :** સુખી હોવાનો દેખાવ કરવો
૨૦૧. **ચાલતી ગાડીએ ચડી બેસવું :** બહુમતીમાં જોડાઈ જવું
૨૦૨. **ચીનનો શાહુકાર :** પાકો ગઠિયો
૨૦૩. **નાકે દમ આવી જવો :** ખૂબ હેરાન-પરેશાન થઈ જવું
૨૦૪. **નાકલીટી તાણવી :** અત્યંત દીનભાવે શરણે જવું
૨૦૫. **દાંતે તરણું લેવડાવવું :** લાચારી બતાવવા ફરજ પાડવી
૨૦૬. **પગ ધોઈને પીવા :** ઘણો ઉપકાર સ્વીકારવો
૨૦૭. **પેટનું પાણી ન હાલવું :** કશી અસર ન થવી
૨૦૮. **દાવ જોઈને સોગટી મારવી :** લાગ જોઈને કામ કરવું
૨૦૯. **દાઢીમાં હાથ ઘાલવો :** ગરજપૂર્વક મદદ માગવી
૨૧૦. **દૂધે ધોઈને આપવું :** પ્રમાણિકતાપૂર્વક આદરભાવે આપવું
૨૧૧. **દૂધિયા દાંત હોવા :** બાળકના જેવું બિનઅનુભવી
૨૧૨. **નજર બગાડવી :** ખરાબ દાનત થવી
૨૧૩. **પત રાખવી :** ટેક આબરૂ જાળવવી
૨૧૪. **પારોઠનાં પગલાં ભરવાં :** પલાયન થઈ જવું
૨૧૫. **બીડું ઝડપવું :** કપરું કામ માથે લેવું
૨૧૬. **મોતિયા મરી જવા :** નાસીપાસ થવું
૨૧૭. **રેવડી દાણાદાણા કરવી :** ખૂબ જ બેઆબરૂ કરવું
૨૧૮. **લોહીનું પાણી કરવું :** સખત મહેનત કરવી
૨૧૯. **હથેળીમાં ચાંદ બતાવવો :** છેતરવું
૨૨૦. **જીવ પડીકે બાંધવો :** ભારે ઉદ્વેગ થવો
૨૨૧. **તેલ જોવું, તેલની ધાર જોવી :** પૂરી ચોક્કસાઈ કરવી
૨૨૨. **દાંતે મેલ આવવો :** પૈસાદાર થવું
૨૨૩. **દિલ ખોલવું :** ખુલ્લા મનથી જણાવવું
૨૨૪. **આંખનું ઊંડાણ માપવું :** તાકાત વિશે ખ્યાલ બાંધવો
૨૨૫. **નખ પર દહાડા ગણવા :** અત્યંત આતુરતાપૂર્વક રાહ જોવી
૨૨૬. **નવ નેજાં થવાં :** મહામુશ્કેલી પડવી
૨૨૭. **પગ ઉપર ઊભા રહેવું :** જાતે જીવનનિર્વાહ કરવો
૨૨૮. **પાઘડી બંધાવવી :** ઇનામ કે સરપાવ આપવો, શાબાશી આપવી
૨૨૯. **પાણી વલોવવાં :** ફોગટ ફાંફાં મારવાં
૨૩૦. **પાણી ફરી વળવું :** નકામું જવું, આબરૂનો નાશ થવો
૨૩૧. **પેટ પર પાટુ મારવી :** આજીવિકાનું સાધન છીનવી લેવું
૨૩૨. **પેટમાં પેસી નીકળવું :** બીજાની છૂપી વાત જાણી લેવી
૨૩૩. **પેટમાં તેલ રેડાવું :** બળતરા થવી, ઈર્ષ્યા થવી
૨૩૪. **બગલો ઊંચી કરવી :** દેવાળું કાઢવું
૨૩૫. **બે આંગળ સ્વર્ગ બાકી રહેવું :** ગર્વનો પાર ન હોવો
૨૩૬. **મગજમાં રાઈ હોવી :** મિજાજ હોવો કે અભિમાન હોવું
૨૩૭. **માથે ચડી બેસવું :** અતિ લાડથી નફ્ફટ થઈ જવું, હુકમ ન માનવો
૨૩૮. **માથે ઝાડ ઊગવાં :** ખૂબ જ દુઃખ પડવાં
૨૩૯. **લોહીનાં આંસુ પાડવાં :** અતિ દુઃખ થવું
૨૪૦. **સાત ગળણે ગાળવું :** સારી પેઠે બધી બાજુએથી જોવું
૨૪૧. **નખરાં કરવા :** લટકાં કરવા, ચેનચાળાં કરવાં
૨૪૨. **આંખમાંથી અગનતણખા વેરાવા :** ખૂબ ગુસ્સો કરવો

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

1. 'નાક પકડવું' - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ દર્શાવો.

(A) મદદ કરવી (B) ખરું કારણ જાણવું
(C) આરોગ્યની તપાસ કરવી (D) ઇજ્જત લૂંટવી

2. નીચેના પૈકી કયા રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ 'પરાજિત કરવું' એવો થાય છે ?

(A) દાંત ખાટા કરી નાખાવા (B) દાંતિયાં કરવાં
(C) દાંત પાડી નાખવા (D) દાંતે તરણું લેવું

3. 'મોમાં આંગળાં નાખવાં' રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ આપો.

(A) ખોટી ટેવ પાડવી (B) વારંવાર ભોજન કરવું
(C) ભૂખ્યા હોવાનો સંકેત કરવો (D) આશ્ચર્ય પામવું

4. નીચેના પૈકી કયો રૂઢિપ્રયોગ 'ખૂબ ગુસ્સો આવવો' એવો અર્થ નથી આપતો ?

(A) માથું ફાટી જવું (B) માથું ફરી જવું
(C) માથું મારવું (D) ઝાળ ઊઠવી

5. દર્શાવેલ રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ જણાવો. - ઝાટકણી કાઢવી

(A) ગુસ્સે થવું

(B) અનુચિત કાર્ય થવું

(C) આબરૂ જવી

(D) સખત શબ્દોમાં ઠપકો આપવો.

6. નીચે આપેલ રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ લખો. - 'પડો વજાડવો'

(A) ઢોલ વગાડવો (B) જાણ કરવી
(C) ખબર પડવી (D) જાહેરાત કરવી

7. 'ઉષ્માભર્યું સ્વાગત કરવું' ગુજરાતી ભાષાના રૂઢિપ્રયોગની ભાષામાં... કહેવાય.

(A) કંઠે ભુજાઓ રોપવી (B) આંખો ઠરવી
(C) ગૂડા ભાંગી નાખવા (D) તલવાર તાણી

8. મતિ મારી જવી - રૂઢિપ્રયોગનો શો અર્થ થાય છે ?

(A) મન મરી જવું (B) મડાગાંઠ પડવી
(C) બુદ્ધિ ભ્રષ્ટ થઈ જવી (D) બેધ્યાનપણામાંથી સ્વસ્થ થવું

9. કપાળે પરસેવો વળવો - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ દર્શાવો.

(A) હાથ મસ્તક પર હોવા (B) મહેરબાની હોવી
(C) કસરત કરવી (D) ખૂબ મહેનત કરવી

10. આંખમાં આંખ પરોવવી - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.

(A) આંખમાં કચરો પડવો
(B) દયા અનુભવવી
(C) એકબીજા સામે એકીટશે જોવું
(D) આંખ આવવી

11. 'આભ તૂટી પડવું' - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શોધો.

(A) ધોધમાર વરસાદ પડવો

(B) મુશ્કેલીનો સામનો કરવો

(C) વીજળીનો ગડગડાટ થવો

(D) ઓચિંતી મુશ્કેલી ઊભી થવી

12. 'મૂછનો દોરો ફૂટવો' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શોધો.

(A) મૂછનો દોરો લગાવવો (B) મોટા સાથે મગજમારી કરવી
(C) સાહસના કામ કરવા
(D) જુવાની આવવી

13. 'લોહી ઊકળવું' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શોધો.

(A) માર મારવો (B) ખબર પડવી
(C) ઝઘડો કરવો (D) ગુસ્સે થઈ જવું

14. ધૂળમાં મેળવી દેવું - રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ લખો.

(A) ધૂળ ચટાડવી (B) જમીનદોસ્ત કરી નાંખવું
(C) ધૂળખાતો કરવો (D) ધોળામાં ધૂળ પડવી

15. રૂઢિપ્રયોગ અને તેના અર્થ યોગ્ય રીતે જોડો.

અ	બ
(1) સમુદ્ર વલોવવો	a. અશક્ય વાત સાંભળવી
(2) સુખડી જમાડવી	b. કોઈ મુશ્કેલ બાબત ચર્ચવી
(3) બાર વગાડવા	c. માર મારવો
(4) સૂરજ પશ્ચિમમાં ઊગવો	d. આપત્તિનું આવવું

(A) 1-a, 2-d, 3-c, 4-b

(B) 1-c, 2-b, 3-d, 4-a

(C) 1-b, 2-c, 3-d, 4-a

(D) 1-c, 2-d, 3-a, 4-c

16. 'બારણે હાથી ઝૂલવા' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.

(A) ખૂબ શ્રીમંત હોવું

(B) હાથી પાળવો

(C) ખૂબ ગરીબ હોવું

(D) ગજા ઉપરાંતનો ખર્ચ કરવો.

17. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ લખો - વળ રાખવો.
(A) તક જોવી (B) લાગ જોવો
(C) અંટસ રાખવો (D) બંધબેસતી ગોઠવણ કરવી

18. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ લખો : શરીર લેવાવું.
(A) શરીર જાડું થવું (B) શરીર સુકાવું
(C) આળસુ બનવું (D) શરીર સુધરવું

19. 'તલવાર મ્યાન કરવી' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ જણાવો.
(A) લડાઈ કરવી (B) તલવાર મૂકી દેવી
(C) તલવાર સામે ધરવી (D) ઝઘડો બંધ કરવો

20. નીચેના રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ જણાવો. - ખોટો ઠરવો.
(A) ખોટી વાત કરવી (B) લાયકાત ગુમાવવી
(C) ખોટો પુરવાર થવો (D) ખોટાં કામ કરવાં

21. નીચેના રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ જણાવો. - મનમાં સમસમી જવું
(A) ધૂંધવાઈ જવું (B) મૂગા થઈ જવું
(C) નારાજ થઈ જવું (D) આશા ન કરવી

22. બહાનાં કરવાં - એ અર્થ માટે કયો રૂઢિપ્રયોગ યોગ્ય છે ?
(A) ગપ્પાં મારવાં (B) કુસ્તી ન કરવી
(C) મો સિવાઈ જવું (D) અખાડા કરવા

23. 'મન ઊડી જવું' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.
(A) દિલ ન લાગવું (B) મન કરવું
(C) દિલ લાગવું (D) ત્રણ પૈકી કોઈ નહીં

24. 'નાક-લીટી તાણવી' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.
(A) સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ કરવા
(B) ભૂલનો સ્વીકાર કરવો
(C) અત્યંત દીનપણે શરણે થવું
(D) જીદ કરવી

25. 'જીવ ઊડી જવો' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.
(A) આશ્ચર્ય પામવું (B) મૃત્યુ પામવું
(C) ગભરાઈ જવું (D) ઉદાસ થઈ જવું

26. 'થાંભલો રોપવો' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ જણાવો.
(A) કાંઈ નહિ (B) મક્કમ નિર્ધાર કરવો
(C) વાજાં વગાડવાં (D) મન રોપવું

27. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ લખો : 'ગડ બેસવી'
(A) કપડાંને ઇસ્ત્રી કરવી (B) કરચલી પડવી
(C) ગડી પાડવી (D) વાત સમજમાં આવવી

28. મનમાં ગાંઠ વાળવી - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.
(A) મનમાં વસી જવું (B) મનમાં ઈચ્છા થવી
(C) મનોમન નક્કી કરવું (D) મનોમંથન કરવું

29. 'એકના બે ન થવું' - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.
(A) પોતાની વાતમાં મક્કમ રહેવું (B) લગ્ન ન કરવાં
(C) હઠ પકડવી (D) કંઈ પણ ન બોલવું

30. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો : 'ફના થવું'
(A) ગુસ્સે થવું (B) પાયમાલ થવું
(C) રિસાઈ જવું (D) પ્રસન્ન થવું

31. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ લખો - 'કાગનો વાઘ કરવો'
(A) રોકકળ કરવી (B) ગજનું રજ કરવું
(C) રજનું ગજ કરવું (D) બુમરાણ કરવી

32. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ લખો : દરગુજર કરવું
(A) વિસરાઈ જવું (B) માફ કરવું
(C) બેધ્યાન રહેવું (D) ખોટ પૂરવી

33. 'તરણું લેવડાવવું' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.
(A) નિશ્ચય કરવો (B) હાર કબુલાવવી
(C) મૂગા રહેવું (D) કાયર હોવું

34. કંઠે ભુજાઓ રોપવી - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.
(A) હિંમત આપવી
(B) ભાવભીનું સ્વાગત કરવું
(C) આંખમાં અશ્રુઓ ઉભરાવાં
(D) ગુપ્ત વાત કરવી

35. 'કાઢી નાખવું' રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ આપો.
(A) ઉપાડી જવું (B) સ્મશાને લઈ જવું
(C) રદ કરવું (D) હાંકી કાઢવું

36. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ લખો : 'કાંકરો નાંખવો'
(A) અડચણ ઊભી કરવી (B) ઝીણા પથ્થર નાખવા
(C) નડતર દૂર કરવું (D) કાંકરા ફેંકવા

37. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ લખો : કાળ ચડવો
(A) આનંદ થવો (B) ગુસ્સો આવવો
(C) કાળા થવું (D) ભૂખ લાગવી

38. 'આંખ માંડવી' રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો.
(A) ધ્યાનથી ધારી ધારીને જોવું (B) ગુસ્સે થઈ જવું
(C) આંખ બંધ થઈ જવી (D) હૃદયનું ઊંડાણ માપવું

39. 'જીવ હેઠો બેસવો' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.
(A) હૃદયના ધબકારા વધી જવા
(B) જીવ ઊંડો ઊતરવો
(C) નિરાંત અનુભવવી
(D) જીવમાં ગૂંગળામણ થવી

40. 'જાકારો દેવો' રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો.
(A) વિદાય આપવી (B) મૂકવા જવું
(C) કાઢી મૂકવું (D) આવકારો આપવો

41. 'ઓટલો ભાંગવો' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.
(A) નુકસાન કરવું (B) ઝઘડો શાંત કરવો
(C) ઓટલો ભાંગી કાઢવો (D) ઝઘડો કરવો

42. 'ખાંડ ખાવી' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ જણાવો.
(A) જખ મારવી (B) સગાઈ કરાવી
(C) જુઠું બોલવું (D) અહીં દર્શાવેલ તમામ

43. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શોધીને લખો. - 'ખેલ માંડવો'
(A) રમત રમવી (B) ખેલની શરૂઆત
(C) ખેલ કરવો (D) નાટકની શરૂઆત કરવી

44. 'ટાઢા પાણીએ ખસ જવી' આ રૂઢિપ્રયોગ સાથે મળતો અર્થ ધરાવતો રૂઢિપ્રયોગ જણાવો.
(A) બળતામાં હાથ નાખવો (B) પેટ ચોળીને શૂળ ઊભું કરવું
(C) વાએ વાદળ ખસેડાવું (D) રુઝાયેલો ઘા ઉખેળવો.

45. 'આંખ આડા કાન કરવા' - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.
(A) ધ્યાન ન આપવું
(B) ધ્યાનથી સાંભળવું (C) ગુસ્સે ભરાવું
(D) પોતાની વાતમાં મક્કમ રહેવું

46. 'ઘેલું લાગવું' - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ લખો.
(A) અતિ આકર્ષણ હોવું (B) ગાંડા થઈ જવું
(C) મેલાઘેલા હોવું (D) ગેલમાં આવી જવું

47. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ લખો : હાથ કાળા કરવા
(A) હાથનો રંગ બદલવો (B) કલંકિત કામ કરવું
(C) હાથ સાફ કરવા (D) હારી જવું

48. 'પવન પ્રમાણે પીઠ ફેરવવી' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ લખો.
(A) વિરોધ કરવા ફરવું (B) પરિસ્થિતિને અનુકૂળ થવું
(C) બચાવ માટે હટી જવું (D) પવનની દિશામાં દોડવું

49. 'ભીંત ભૂલવી' રૂઢિપ્રયોગ માટે કયો અર્થ યોગ્ય નથી ?
(A) અવળે રસ્તે ચડી જવું (B) સાચો રસ્તો ભૂલવો
(C) માર્ગ ચૂકવો (D) ઘરની દીવાલ યાદ ન રહેવી

50. 'પાટે ચઢી જવું' - રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો.
(A) ભૂલ સુધારવી (B) પુષ્ટિ મળવી
(C) સાચો રસ્તો જડવો (D) કામધંધે ચઢી જવું

51. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો : 'સાત ગળણે ગાળીને પાણી પીવું'
(A) પાણીને ઘૂંટડે ઘૂંટડે પીવું
(B) પાણીમાંથી ક્ષાર દૂર કરવો
(C) વિચાર્યા વગર પગલું ભરવું
(D) ખૂબ જોઈ વિચારીને પગલું ભરવું

52. 'રીંગડી કરવી' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શું થાય ?
(A) અરજી કરવી (B) વિનંતી કરવી
(C) હેરાન કરવું (D) માગણી કરવી

53. 'સખત મહેનત કરવી' એવો અર્થ નીચે દર્શાવેલ ક્યા રૂઢિપ્રયોગમાં દેખાતો નથી ?
(A) ધૂળ કાઢી નાખવી (B) લોહીનું પાણી કરવું
(C) લોઢાના ચણા ચાવવા (D) નાકે દમ આવી જવો

54. 'જડમૂળથી ઉખેડી નાંખવું' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ જણાવો.
(A) ઝાડનાં મૂળિયાં નાશ પામવાં
(B) ઝાડનાં મૂળિયાં ખેંચી નાંખવાં
(C) સમૂળગો નાશ કરવો
(D) ઝાડનાં મૂળિયાંને ચગદી નાંખવાં

55. 'મડાગાંઠ પડવી' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શો થાય ?
(A) સ્થિતિ બદલાઈ જવી
(B) નિષ્ફળતા મળવી
(C) ઉકેલી ન શકાય તેવી સમસ્યા ઊભી થવી
(D) બુદ્ધિ ભ્રષ્ટ થઈ જવી.

56. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ લખો. - 'વામકુક્ષિ કરવી.'
(A) જમ્યા પછી સૂઈ જવું
(B) વામન હોવું
(C) જમ્યા પછી ડાબે પડખે સૂવું
(D) વાનરકુસ્તી કરવી

57. 'ખાંડાની ધારે ચાલવું' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ દર્શાવો.
(A) સુખદુઃખનો અનુભવ કરવો
(B) મુશ્કેલીઓ વધારવી
(C) અત્યંત વિકટ પરિસ્થિતિમાં જીવવું
(D) રોમાંચિત થવું

58. મીંડાં આગળ એકડો માંડવો - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ લખો.
(A) હિસાબ કરવો (B) શૂન્યમાંથી સર્જન કરવું
(C) સરવાળો કરવો (D) ગણિતના દાખલા કરવા

59. પગ ટકવો - રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ લખો.
(A) સ્થિર થવું (B) અવરજવર બંધ કરવી
(C) જતા રહેવું (D) પગ ઉપર ઊભા રહેવું

60. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ લખો : કોઠી ધોઈને કાદવ કાઢવો

(A) કોઠી સાફ કરવી (B) કામમાં સફળતા મળવી
(C) ચોંટેલો કાદવ કાઢવો (D) નકામા કામમાં વ્યર્થ મહેનત કરવી

61. નીચેનામાંથી ક્યા રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ 'કોઈ પ્રયાસ બાકી ન રાખવો' એમ થાય છે ?

(A) વહારે ધાવું
(B) આકાશ-પાતાળ એક કરવાં
(C) જંગે ચડવું
(D) ખો ભૂલી જવી

62. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ લખો : હૃદયના તાર ઝણઝણી ઊઠવા.

(A) અત્યંત રોમાંચિત થઈ જવું (B) દુ:ખી થઈ જવું
(C) તાર ધ્રૂજી જવા (D) નિરાશા વ્યાપી જવી

63. 'ખીલો થઈ જવું' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ જણાવો.

(A) ઊભા રહી જવું (B) જડ થઈ જવું
(C) ભીંતમાં ખીલો જડી દેવો (D) અંદર જતાં રહેવું

64. 'ટાપસી પૂરવી' રૂઢિપ્રયોગનો શો અર્થ થાય ?

(A) ચાલતી વાતને ટેકો આપવો
(B) વાતો કર્યા કરવી
(C) હા-ના કર્યા કરવું
(D) ટપલી મારવી

65. 'રોટલો રળવો' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શો થાય ?

(A) રોટલો ખાવો (B) રોટલો ખવડાવવો
(C) રોટલો ઝૂંટવી લેવો (D) પરિશ્રમથી રોજી મેળવવી

66. 'તડકી છાંયડી જોવી' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ થાય છે -

(A) સૂરજ અને ચંદ્રનાં દર્શન કરવાં (B) સૂકું અને ભીનું સંકેલવું
(C) ઘડીક તડકામાં અને ઘડીક છાંયડામાં રહેવું
(D) સુખદુ:ખમાંથી પસાર થવું

67. તલપાપડ થવું - રૂઢિપ્રયોગનો નકાર અર્થ જણાવો.

(A) ભાવવિભોર થવું (B) ઉતાવળા થવું
(C) ઊંડું વિચારવું (D) નાસી જવું

68. 'ગોથાં ખાવાં'નો અર્થ જણાવો.

(A) આમતેમ ભટક્યા કરવું (B) વતનની બહાર જવું
(C) ગલોટિયાં ખાવા (D) આયોજનનો ભંગ કરવો

69. ગઈ ગુજરી વિસરી જવી - નો અર્થ જણાવો.

(A) વીતેલી વાતો ભૂલી જવી (B) ભૂતકાળ વાંચવો
(C) ભૂતકાળ યાદ કરવો (D) વ્યક્તિનું મૃત્યુ થવું

70. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ લખો : ભાંગરો વાટવો

(A) રહસ્ય પ્રગટ થવું (B) બલિદાન આપવું
(C) છૂપી વાત ખુલ્લી કરવી (D) ગેરસમજ થવી

71. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો - વડનાં વાંદરાં ઉતારવાં .

(A) બહુ જ તોફાની હોવું (B) મૂરખના સરદાર હોવું
(C) આનાકાની કરવી (D) ભાન કરાવવું

72. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી 'છાતી બેસી જવી' રૂઢિપ્રયોગનો સાચો વિકલ્પ ક્યો છે ?

(A) મહેનત છૂટી જવી (B) આબરૂ જવી
(C) સંપત્તિ ખૂટી જવી (D) હિંમત જતી રહેવી

73. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી 'નાક લીટી તાણવી' રૂઢિપ્રયોગનો સાચો વિકલ્પ ક્યો છે ?

(A) મન ભંગ થવો
(B) અત્યંત દીનપણે શરણે જવું
(C) કબૂલાત કરવી પડવી (D) નબળું પડવું

74. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી 'ડગળી ચસકી જવી' રૂઢિપ્રયોગનો સાચો વિકલ્પ ક્યો છે ?

(A) ગાંડા થઈ જવું (B) મારામારી કરવી
(C) કલ્પનામાં રાચવું (D) હેરાન થઈ જવું

75. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી 'ઈડરિયો ગઢ જીતવો' રૂઢિપ્રયોગનો સાચો વિકલ્પ ક્યો છે ?

(A) પ્રસન્ન થવું (B) પસ્તાવો થવો
(C) ભારે મોટું પરાક્રમ કરવું (D) સંતોષી બનવું

76. 'દિ ફરવો' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શો થાય ?

(A) કુબુદ્ધિ સૂઝવી (B) નસીબ ઊઘડવું
(C) સાંજ પડવી (D) પૈસાદારમાંથી ગરીબ થવું

77. 'રાતું પીળું થઈ જવું' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ .....

(A) સુખી-દુ:ખી થવું (B) ક્રોધાયમાન થવું
(C) હરખઘેલું થવું (D) આનંદમાં આવી જવું

78. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ લખો : કાન માંડવા.

(A) કાન કાપવા (B) થોડું સાંભળવું
(C) ધ્યાન રાખવું (D) ધ્યાનથી સાંભળવું

79. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ લખો : ધાડ મારવી

(A) ભારે સાહસ કરવું (B) ચોરી કરવી
(C) નુકસાન કરવું (D) લૂંટફાટ કરવી

80. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ લખો : 'હળવાફૂલ થઈ જવું'

(A) વજન ઓછું થઈ જવું (B) ચિંતામુક્ત થઈ જવું
(C) ફૂલ જેવા કોમળ થવું (D) પ્રેમાળ થઈ જવું

81. 'મન ભીંતોમાં ભમવું' - આ રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શો થાય ?
(A) ગેરસમજ કે હઠ વ્યાપવી
(B) ઝંખવાણા પડવું
(C) સારી વસ્તુને વધુ સારી બનાવવી
(D) મન કોઈ જગ્યાએ સ્થિર ન હોવું

82. 'મિજાજ તરડાવો' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ બતાવો.
(A) મિજાજ ગુમાવવો (B) ખુશમિજાજ થવું
(C) વિચાર બગાડવો (D) અભિમાન થવું

83. નીચેના પૈકી ક્યા રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ 'ઊંઘ આવી જવી' એવો થાય છે ?
(A) આંખ ઠારવી (B) આંખ મીંચાઈ જવી
(C) આંખ મળી જવી (D) આંખ ઠેરવવી?

84. આપેલ રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો : કપૂરે કોગળા કરવા.
(A) ખૂબ વૈભવ માણવો. (B) આરતી કરવી.
(C) કપૂર પ્રગટાવવું (D) ધનનો હિસાબ માંડવો

85. આપેલા રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો : 'લાકડે માંકડું વળગાડવું'
(A) સજીવ અને નિર્જીવનો યોગ કરવો.
(B) લાકડા ઉપર માંકડું ચડાવવું.
(C) વિરુદ્ધ સ્વભાવના બે જણને જોડવા.
(D) અશક્ય બાબત શક્ય બનાવવી.

86. નીચેનામાંથી ક્યું જોડકું સાચું છે ?
(A) ઊંધું વેતરવું - સ્તબ્ધ થઈ જવું
(B) ચશ્મપોશી કરવી - ઘાલમેલ કરવી
(C) કાગળનો વાઘ કરવો - ખૂબ ઠપકો આપવો
(D) ગળું કાપવું - ટેવાઈ જવું

87. નીચેનામાંથી ક્યું જોડકું ખોટું છે ?
(A) બારમો ચંદ્ર હોવો - દુશ્મનાવટ હોવી
(B) કાન ભંભેરણી - ખોટું કહીને ઉશ્કેરવું
(C) જિગર ચિરાવું - હૃદયમાં વેદના થવી
(D) રાઈ ભરાવી - રસોઈ બનાવવી

88. નીચેનામાંથી ક્યા રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ હકારાત્મક છે ?
(A) કૂખ લજાવવી (B) વાતમાં મોણ નાખવું
(C) આકાશ-પાતાળ એક કરવાં (D) ફેરવી તોળવું

89. 'અન્નજળ ઊઠવું' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ દર્શાવો.
(A) જીવવા જેવી સ્થિતિ ન હોવી
(B) પૂરમાં પાક નષ્ટ થવો
(C) દુકાળ પડવો
(D) ભૂખે મરવું

90. નીચેના પૈકી કયો રૂઢિપ્રયોગ 'નિરર્થક' પ્રયત્ન કરવો એવો અર્થ દર્શાવતો નથી ?
(A) રજનું ગજ કરવું (B) પાણીમાં લીટા કરવા
(C) ફીફાં ખાંડવાં (D) ધુમાડાનાં બાચકાં ભરવાં

91. નીચેના પૈકી કયો રૂઢિપ્રયોગ 'નકામો પ્રયાસ કરવો' એવો અર્થ આપતો નથી ?
(A) પાણી વલોણું કરવું (B) ચીંથરાં ફાડવાં
(C) ગોદડે ગાંઠ વાળવી (D) રાઈનો પહાડ કરવો

92. નીચેના પૈકી કયો રૂઢિપ્રયોગ 'એક નાની વાતને મોટું સ્વરૂપ આપવું' એવો અર્થ આપતો નથી ?
(A) વાતનું વતેસર થવું
(B) કાગનો વાઘ થવો
(C) પાણીમાં લીટા કરવા
(D) રામમાંથી રામકહાણી થવી

93. 'દાંત ખાટા કરવા' - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ દર્શાવો.
(A) બેઇજ્જત કરવું (B) ખાટું ખાવું
(C) દાંત પર ખટાશ લાગવી (D) પરાજિત કરવું

94. 'કાન ફૂંકવા' - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શો થાય ?
(A) ભંભેરણી કરવી (B) કાનમાં ફૂંક મારવી
(C) કાનાફુસી કરવી (D) નિંદા કરવી

95. 'આંખ મીચામણાં કરવા' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શો થાય ?
(A) આંખ ઉઘાડ-બંધ કરવી (B) તાકી તાકીને જોવું
(C) જોયા પછી યાદ રાખવું (D) જોયું ન જોયું કરવું

96. 'આંખ ઊઘડવી' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શો થાય ?
(A) આંખો ખુલ્લી થવી (B) પશ્ચાત્તાપ થવો
(C) પરિસ્થિતિ સમજવી (D) ઊંઘમાંથી ઊઠવું

97. 'લક્ષ્મણ રેખા' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શો થાય ?
(A) સીમા - રેખા (B) લક્ષ્મણે દોરેલી રેખા
(C) લજ્જા (D) મર્યાદા

98. 'ટાઢ-તડકા વેઠવા' - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શો થાય ?
(A) ઠંડી-ગરમી સહેવી
(B) અપમાન સહન કરવું
(C) સુખદુઃખ સહન કરવા
(D) શિયાળો-ઉનાળો સહન કરવા

99. 'ધૂળ ખંખેરવી' - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શું થાય ?
(A) ધૂળ સાફ કરવી (B) ખૂબ ધમકાવવો
(C) સફાઈ કરવી (D) ખૂબ પ્રશંસા કરવી

100. 'બહુ દુઃખ પડવું' તેવો અર્થ નીચે પૈકી કયા રૂઢિપ્રયોગનો થાય છે ?

(A) માથાનો મેલ (B) માથે ઝાડ ઊગવાં
(C) માથું ઊંચું રાખવું (D) માથું હાથમાં રાખવું

101. 'આરોગ્ય બગડવું' તેવો અર્થ નીચે પૈકી કયા રૂઢિપ્રયોગનો થાય છે ?

(A) પાણી વલોવવું (B) પાણી ફેરવવું
(C) પાણી જોવું (D) પાણી લાગવું

102. 'ચાર દિવસની ચાંદની' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.

(A) થોડા સમયનું સુખ (B) અલ્પકાલીન દુઃખ
(C) ચાર દિવસનું અજવાળું (D) દીર્ઘકાલીન સુખ

103. 'કાને ધરવું' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શો થાય ?

(A) કાનમાં પહેરવું (B) વાત સાંભળવી
(C) કાન ઉપર ધારણ કરવું (D) કહ્યા પર લક્ષ આપવું

104. 'આંખો ઠરવી' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ દર્શાવો.

(A) ટીકી ટીકીને જોવું (B) ઠંડીમાં આંખો ઠરી જવી
(C) જીવને શાંતિ થવી (D) આશ્ચર્યથી જોવું

105. 'માથું આપવું' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શો થાય ?

(A) બલિદાન આપવું (B) માથું અર્પણ કરવું
(C) સમર્પણ કરવું (D) માથા સાટે માથું આપવું

106. 'દગો કરવો' એવો અર્થ નીચે પૈકી કયા રૂઢિપ્રયોગનો થાય છે ?

(A) પગ ભાંગવા (B) પગ પહોળા કરવા
(C) પગ પાછા પાડવા (D) પગ ભારે થવા

107. 'કુહાડીનો હાથો બનવું' - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ જણાવો.

(A) પોતાનાને નુકસાન કરી બીજાને મદદ કરવી
(B) પોતાની વાત પ્રત્યે અડગ રહેવું
(C) પોતાની ભૂલ કબૂલ કરવી
(D) ન ગમતું કાર્ય દુઃખપૂર્વક સહન કરવું

108. નીચેનામાંથી કયું જોડકું સાચું છે ?

(A) બીડું ઝડપવું - પડકાર ઝીલવો (B) લાલપીળા થવું - ખૂબ હસવું
(C) વિસ્મૃતિ થવી - યાદ કરવું
(D) રાવ કરવી - પ્રશંસા કરવી

109. 'ખાંડાની ધારે ચાલવું' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ દર્શાવો.

(A) તલવારની ધાર પર ચાલવું
(B) બહાદુરી દર્શાવવી
(C) ખૂબ મુશ્કેલ પરિસ્થિતિમાં જીવવું
(D) ખૂબ યુદ્ધ કરવું

110. 'કોઠે પડવું' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ દર્શાવો.

(A) દુઃખી થઈ જવું (B) સ્વાભાવિક થઈ જવું
(C) માથે પડવું (D) મુશ્કેલ પરિસ્થિતિમાં રહેવું

111. 'અછોવાનાં કરવાં'નો અર્થ સ્પષ્ટ કરો.

(A) ઘરમાંથી કાઢી મૂકવું (B) આળપંપાળ કરવી
(C) ગુસ્સે થવું (D) અપશબ્દ બોલવા

112. 'ગોળના પાણીએ નહાવું' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.

(A) ગળ્યા પાણીથી સ્નાન કરવું
(B) છેતરાવું
(C) ધંધામાં ફાયદો થવો
(D) ધાર્યા કરતા ઊંધું થવું

113. સાપે છછુંદર ગળવું એટલે....

(A) અડધું કામ થયા પછી પસ્તાવું (B) ઉકેલ ન જડે તેવી મૂંઝવણ
(C) શિકાર કર્યા બાદ અસંતોષ થવો.
(D) મોટા માણસ દ્વારા થતું ક્ષુલ્લક કાર્ય

114. ચાર આંખો થવી - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ જણાવો.

(A) ઘસડી કાઢવો (B) ઈર્ષા થવી
(C) ઊથલપાથલ થવી (D) મન આપવું

115. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો : 'પેટ આપવું'

(A) પેટ ભાડે આપવું (B) પેટે પાટા બાંધવા
(C) રહસ્ય જણાવી દેવું (D) ખાનગી વાત

116. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ લખો : મોંમાં મગ ભરવા

(A) બરણીમાં મગ ભરવા (B) મૂંગા રહેવું
(C) મોઢામાં મગ રાખવા (D) મગ વાવવા

117. 'કંકુનાં પગલાં કરવાં' - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.

(A) લગ્ન કરવાં
(B) આગમનથી ઘરને સુખી કરવું
(C) પગે કંકુ કલર કરવો (D) વડીલોના આશીર્વાદ લેવા

118. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ લખો : આંખ ફેરવવી

(A) નજર કરવી (B) આંખ ગોળ-ગોળ ફેરવવી
(C) નજર લાગવી (D) આંખ ચારે બાજુ ફેરવવી

119. નીચે આપેલ શબ્દના રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ લખો. 'લોઢાની મેખ પેસી જવી'

(A) લોખંડની ખીલી વાગવી (B) હૃદયમાં વેદના થવી.
(C) લોઢાની પાટ વાગવી. (D) લોખંડની વસ્તુ પેસી જવી.

120. 'પગ ધોઈને પીવા' - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શો થાય ?

(A) મદદ માગવી (B) ઉપકાર સ્વીકાર કરવો
(C) સખત મહેનત કરવી (D) વારંવાર જવું

121. 'આંખે ભૂ આવી જવું' - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ જણાવો.

(A) આંખમાં પાણી આવવું (B) રડવું
(C) આંખ ચોળવી (D) ખૂબ મહેનત પડવી

122. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ લખો : 'બેઠાં - બેઠાં ખાવું'

(A) મહેનત કર્યા વિના ખાવું (B) ઊછીનું લઈને પણ ખાવું
(C) ઊભા ઊભાં ન ખાવું (D) બેસીને ખાવું

123. નીચેના પૈકી ક્યા રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ 'બાતમી મળી જવી' એવો થાય છે ?

(A) કાને ધરવું (B) કાને વાત પહોંચવી
(C) કાન દેવા (D) કાન ઊઘડવા

124. 'આભ-જમીન એક કર્યાં'નો અર્થ જણાવો.

(A) આગળ જતાં ઉપાય મળી જશે.
(B) આળસ કરી.
(C) આપણી આવડત ને આપણી યોગ્યતા
(D) ભગીરથ પ્રયાસ કર્યો

125. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ જણાવો : 'હૃદયનો રસ મુખમાં આવવો'

(A) બેબાકળાં થઈ જવું (B) ભાવવિભોર થઈ જવું
(C) ઉદાર દિલના હોવું (D) નસીબ ખૂલી જવું

126. 'પૈસાનાં ઝાડ હોવાં' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ દર્શાવો.

(A) ખૂબ મહેનત પડવી (B) પુષ્કળ ધન હોવું
(C) રોમાંચિત થઈ ઊઠવું (D) ઝાડ પર પૈસા ઊગવા

127. આંદોલિત થઈ ઊઠવું - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શો છે ?

(A) આંદોલનમાં જોડાવું (B) મેદાન છોડી જવું
(C) ભાવવિભોર થવું (D) રોમાંચિત થઈ ઊઠવું

128. મોરચો સંભાળવો - એટલે

(A) સ્થળ છોડી જવું (B) આગેવાની લેવી
(C) આંદોલન કરવું (D) વિરોધ પ્રદર્શન કરવું

129. પોરો ખાવો - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શો છે ?

(A) શાંતિ થવી (B) વિસામો લેવો
(C) આડોડાઈ કરવી (D) શાંતિ હણવી

130. 'આડો આંક વાળવો' - એટલે...

(A) છેવટની હદે જઈને વર્તવું (B) સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરવી
(C) જીત હાંસલ કરવી (D) નિષ્ફળ જવું

131. 'ઓઢું હું કાળો કામળો, દૂજો ડાઘ ન લાગે કોય' આ પદમાં રેખાંકિત રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ તારવો.

(A) મેલું થઈ જવું (B) કલંક ન લાગવું
(C) ધાબું પડી જવું (D) કાળાશ આવી જવી

132. નીચેના વાક્યનો યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો : 'સોનાનાં ઝાડ ભાળવાં '

(A) સોનાના દાગીના મળવા
(B) સોનાની વસ્તુ આંચકી લેવી
(C) ખૂબ સમૃદ્ધિ જોવી
(D) એક પણ સાચું નથી.

133. ઊંટ મારવું પડે એવી તરસ લાગવી - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શો થાય ?

(A) હેરાન કરવું (B) ખૂબ તરસ લાગવી
(C) સહનશક્તિ હોવી (D) સંગ્રહવૃત્તિ હોવી

134. નીચેનામાંથી શું અલગ પડે છે ?

(A) નેવાનાં પાણીએ હાથ ધોવાં (B) વહાણાં વાઈ જવાં
(C) વાઢ કાન ને આવ્યા જ્ઞાન (D) અક્કલનું તાળું ઊઘડવું

135. 'વાડ થઈ ચીભડાં ગળે' એટલે શું ?

(A) લીલું હોય તે સુકાઈ જવાનું (B) રક્ષક જ ભક્ષક બને
(C) પારકી મા જ કાન વીંધે (D) જીવન નાશવંત છે.

136. 'પાણિ ગ્રહણ કરવું' એટલે શું ?

(A) છૂટાછેડા લેવા (B) પરણવું
(C) કલંક લાગવું (D) પાણી પીવું

137. 'પરિસ્થિતિ સમજવી'નો અર્થ સમજાવતો રૂઢિપ્રયોગ કયો છે ?

(A) આંખ ઊઘડવી (B) આંખ કરવી
(C) આંખ વરતવી (D) આંખ બંધ કરવી

138. નીચેના રૂઢિપ્રયોગો પૈકી અલગ અર્થ સમજાવતો રૂઢિપ્રયોગ કયો છે ?

(A) ચીંથરાં ફાડવાં (B) ગોદડે ગાંઠ બાંધવી
(C) ફીફાં ખાંડવાં (D) વાતનું વતેસર કરવું

139. 'અંગત વાત જાણવા ન દેવી' - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.

(A) કોણીએ ગોળ લગાડવો (B) કોઠું ન આપવું
(C) કાને ન ધરવું (D) એક પણ નહિ

140. 'કડી પર કટક'નો અર્થ શો છે ?

(A) છૂપો માર મારવો
(B) છેતરાવું
(C) સામાન્ય કામ માટે મોટો પ્રયાસ
(D) એક પણ નહિ

141. 'દુઃખ' શબ્દ કયા પ્રયોગમાં સમાવિષ્ટ છે ?
(A) માથે ઝાડ ઊગવાં (B) પેટ પર પાટું પડવું
(C) બગલો ઊંચી કરવી (D) એક પણ નહિ

142. નાકલીટી ખેંચવી - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.
(A) સુલેહ કરવી (B) શરણાગતિ સ્વીકારવી
(C) વિજય મેળવવો (D) જીવન સાર્થક કરવું

143. દૃષ્ટિસંધાન કરવું - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.
(A) બેદરકારીથી જોવું (B) એક નજરે જોવું
(C) ધ્યાન ન આપવું (D) અન્યમનસ્ક બની જવું

144. પેટ ન આપવું - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ દર્શાવો.
(A) સફળતા મળવી
(B) ખાનગી વાત પ્રગટ ન કરવી
(C) વાત કહેતા ફરવું
(D) આબરૂ વધારવી

145. નીચેનામાંથી 'સાફ કરી દેવું' રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ કયો નથી ?
(A) પાણીથી ધોઈ પોતું કરવું
(B) ઉડાવી દેવું
(C) કામ પૂરું કરવું
(D) પાયમાલ કરી નાખવું

146. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ : કોઠી ધોઈને કાદવ કાઢવો
(A) કોઠી સાફ કરવી
(B) કામમાં સફળતા મળવી
(C) ચોંટેલો કાદવ કાઢવો
(D) નકામા કામમાં વ્યર્થ મહેનત કરવી

147. ખભે હાથ મૂકવા - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.
(A) ખભા પર હાથ રાખીને ચાલવું
(B) ખભા પર હાથથી મારવું
(C) ખભા પર વજન મૂકવું
(D) કૃપા કે મહેરબાની હોવી

148. હોઠ પીસવા - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.
(A) હોઠ સુજી જવા
(B) ગુસ્સે થવું, મિજાજ ગુમાવવો
(C) હોઠ દાબી દેવા
(D) લિપસ્ટિક લગાવવા બે હોઠને ભેગા કરવા

149. 'સૂર પૂરવો' - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.
(A) ગીત ગાવું (B) સંગીત વગાડવું
(C) હામાં હા કહેવી (D) આનાકાની કરવી

150. 'કળ વળવી' - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.
(A) દુઃખ થવું (B) મંદબુદ્ધિ હોવું
(C) આનંદ થવો (D) નિરાંત થવી

151. 'આતુર થવું' માટે કયો રૂઢિપ્રયોગ યોગ્ય છે ?
(A) તલપાપડ થઈ રહેવું (B) તાસીરો બોલી રહેવો
(C) કળ વળવી (D) અછોવાનાં કરવાં

152. ધીરજથી કામ સારું થાય છે - રૂઢિપ્રયોગ ઓળખી બતાવો.
(A) ઝાઝા હાથ રળિયામણા (B) અધૂરો ઘડો છલકાય
(C) ઉતાવળે આંબા ન પાકે (D) હળવાફૂલ થઈ જવું

153. મુશ્કેલ પરિસ્થિતિમાં મૂકાવું. - રૂઢિપ્રયોગ શોધી બતાવો.
(A) સૂડી વચ્ચે સોપારી (B) મા વિના સૂનો સંસાર
(C) ઝીણો પણ રાઈનો દાણો (D) બોચી પર કાંકરો મૂકવો

154. રાગે પડવું. - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.
(A) ઠેકાણે પડવું (B) મેળ ન પડવો
(C) રાગ ગાવો (D) રવાના કરી દેવું

155. 'અણગમો' બતાવવા માટે કયો રૂઢિપ્રયોગ વપરાય ?
(A) મોઢું ફેરવી લેવું (B) છાપરે ચઢવું
(C) ગુડા વળી જવા (D) આંખો દુઃખવા આવવી

156. 'ગળે ડૂમો બાઝી જવો' - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.
(A) ગળગળા થઈ જવું (B) ચૂપ થઈ જવું
(C) પોક મૂકીને રડી પડવું (D) વધુ ન ખાઈ શકવું

157. 'અંટેવાળ આવવો'- રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.
(A) વંટોળ ફૂંકાવું (B) નડતરરૂપ થવું
(C) તોફાન આવવું (D) મદદરૂપ થવું

158. તલવાર તાણવી - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શોધો.
(A) સખત માર મારવો (B) બોલતી બંધ કરવી
(C) તલવારને ચમકાવવી (D) સંઘર્ષમાં ઊતરવું

159. 'મીઠાનાં હળ હાંકવાં' - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.
(A) ખેડાણ (B) વ્યર્થ પ્રયાસ કરવો
(C) હારી જવું (D) ઉજ્જડ કરવું

160. 'પેંગડામાં પગ ઘાલવો' - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.
(A) ઘોડેસવારી કરવી (B) દગો કરવો
(C) બરાબરી કરવી (D) બેસી જવું

161. 'દાંતે તરણું લેવું' એટલે.....
(A) અતિશય લાચારી બતાવવી (B) હાર કબૂલ કરવી
(C) દીનતાથી શરણે જવું (D) ઉપરોક્ત બધા

162. 'માખો મારવી' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ સ્પષ્ટ કરો.
(A) કોઈ પણ કામ કરવું (B) કામ કરવું
(C) કોઈ નહિ (D) નવરા બેસી રહેવું

163. 'નાક ઊંચું રહેવું' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ
(A) નાક જવું
(B) અહીં દર્શાવેલ ત્રણ પૈકી કોઈ નહિ
(C) આબરૂ રહેવી
(D) આબરૂ જવી

164. 'પાણી બતાવવું' રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ
(A) તાકાતનો પરચો બતાવવો
(B) હાથ બતાવવો
(C) પાણી કેવું છે બતાવવું
(D) પાણીની ગંદકી બતાવવી

165. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો. બાકરી બાંધવી
(A) બકારી આવવી
(B) દુશ્મનાવટ કરવી
(C) દુશ્મનોને પરાજય આપવો
(D) નુકસાન થવું

166. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શોધો. આસમાની સુલતાની ઉતરવી
(A) આકાશના રાજા હોવું
(B) ખૂબ જ તડકો હોવો
(C) આકાશમાંથી નીચે આવવું
(D) અણધારી આપતિ આવી પડવી

167. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો. ઓછું આવવું.
(A) વધારે ન હોવું (B) ખુશ થવું
(C) દુઃખ થવું (D) કરકસર કરવી

168. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો. નાટક ભજવવું
(A) રંગમંચ ઉપર જવું
(B) હકીકત છૂપાવવા ઢોંગ કરવો
(C) હકીકત જાહેર કરવી
(D) લોકોને સત્ય કહેવું

169. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો. 'ગામનો ઉતાર હોવો'
(A) બધાને બદનામ કરવું (B) સૌથી ખરાબ માણસ હોવો
(C) સૌને સહાય કરવી (D) સૌથી શ્રેષ્ઠ માણસ

170. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શોધો. 'લાંઠી કરવી'
(A) લાકડી ઉઠાવવી (B) ઉપહાસ ન કરવો
(C) લાભ મેળવવો (D) મજાક કરવી

171. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ જણાવો. 'ઉલાઈળધરાળ ન હોવુ'
(A) આગળ-પાછળની ચિંતા હોવી
(B) આગળ-પાછળની ચિંતા ન હોવી
(C) અનાજ ન હોવું
(D) ઉલાળવા માટે પૈસા ન હોવા

172. રૂઢિપ્રયોગ અર્થ જણાવો. 'કંઠે પ્રાણ આવવા'
(A) અચાનક મૃત્યુ પામવું (B) અત્યંત થાકી જવું
(C) સમજાવટની હદ આવવી (D) ખૂબ જ મુશ્કેલ કાર્ય હોવું

173. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ જણાવો. 'ચાલતા થવું'
(A) વ્યંગ કરવો તે (B) ગુસ્સામાં ચાલવું
(C) મૃત્યુ પામવું (D) ડરીને પલાયન થવું

174. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ જણાવો. 'તુરિયાનો તાર જાગી ઊઠવો'
(A) કોઈ બાબતે પશ્ચાતાપ થવો
(B) કોઈ જીવ પ્રત્યે અનુકંપા થવી
(C) સમજણશક્તિનો ઉદય થવો
(D) ગુસ્સો સાતમા આસમાને જવો

175. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો. 'આંખ મળી જવી'
(A) ઊંઘ આવી જવી (B) અવસાન પામવું
(C) ખૂબ જ પ્રિય હોવું (D)ચક્કર આવી જવા

176. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો. દૂધે ધોઈને આપવા
(A) પ્રામાણિકપણે ચૂકતે કરવું (B) અપ્રામાણિક હોવું
(C) સત્ય ન હોવું (D) ઉજળું કરવું

177. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો. છાણાં થાપવાં
(A) છાણ ભેગું કરવું
(B) બળતણ માટે ઉપયોગી હોવું
(C) ખૂબ બદનામ કરવું
(D)પ્રસિદ્ધિ મેળવવી

178. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ જણાવો. 'મોંમા ઘી-સાકર'
(A) સુખદ આભારની લાગણી વ્યક્ત કરવી
(B) અત્યંત હર્ષના સમાચાર જણાવવા
(C) સ્વમુખે શુભ વાતનો અણસાર આપવો
(D) અત્યંત પ્રસન્ન અને આનંદિત હોત

179. રૂઢિપ્રયોગના અર્થ શોધો. 'હાથ વાટકો થવું'
(A) નાના મોટા કામમાં ઉપયોગી થવું
(B) હાથમાં વાટકો રાખવો
(C) વાટકા ઉપર હાથ રાખવો
(D) નાના મોટા કામમાં ઉપયોગી ન થવું

180. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શોધો. 'મહેર ચડવુ'

(A) કૃપા હોવી (B) સામ સામે સ્પર્ધામાં ઊતરવું
(C) તોફાન કરવું (D) સ્પર્ધામાંથી બહાર રહેવું

181. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શોધો. પગ મણના થઈ જવા

(A) પગ ઉપર ભાર ઉતરવો (B) મન ખિન્ન થઈ જવું
(C) પગને ઈજા થવી (D) મન ખુશ થઈ જવું

182. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ - ઊભા મેલીને જવું

(A) રાહ જોવડાવવી (B) ચાલતા થઈ જવું
(C) રાહ ન જોવી (D) પતિને છોડીને નાતરે જવું

183. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ જણાવો. ભગવું ભગવું ધ્યાન હોવું

(A) ભગવામાં ધ્યાન થઈ જવું
(B) ભગવા કપડામાં ધ્યાન હોવું
(C) ભગવાધારી સંતોનું મન પરમાત્મામાં લીન હોવું
(D) ધ્યાનમાંથી બેધ્યાન થઈ જવું

184. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો. કોડિયા જેવું કપાળ હોવું

(A) ખૂબ જ બડભાગી હોવું (B) કમનસીબ હોવું
(C) નસીબનો સાથ હોવો (D) જ્ઞાન થવું

185. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો. - હોલા જેવું કાળજું હોવું.

(A) ખૂબ જ મજબૂત હોવું (B) દુ:ખ થવું
(C) અત્યંત નાહિંમત હોવું (D) ખૂબ જ હિંમત હોવી

186. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો. 'ધૂળ પર લીંપણ'

(A) માટી પર પાણી છાંટવું (B) પ્રયત્નો કરવા
(C) પ્રયત્નો નિષ્ફળ જવા (D)સફાઈ કરવી

187. 'ખીલો થઈ જવું' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ જણાવો.

(A) ઊભા રહી જવું (B) જડ થઈ જવું
(C) ભીંતમાં ખીલો જડી દેવો (D)અંદર જતા રહેવું

188. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો. સંઘ કાશીએ પહોંચવો

(A) યાત્રાએ જવું (B) બનારસમાં વાસ કરવો
(C) કામ પાર પાડવું (D) સંપ ન હોવો

189. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો. ઓસાણ ન રહેવું

(A) યાદ ન રહેવું (B) સરળ ન હોવું
(C) સ્મૃતિ હોવી (D) ઈચ્છા થવી

190. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો. 'ઘરભંગ થવો'

(A) ઘર તૂટી જવું (B) ગરીબ હોવું
(C) પત્નીનું મૃત્યુ થવું (D) ઠરીઠામ ન થવું

191. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો. 'દાણો ચાંપી જોવો'

(A) દાણો કઠણ રહી જવો (B) પાણી ઓછું હોવું
(C) મદદ માગવી (D) પ્રયત્ન કરી જોવો

192. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ જણાવો. 'શરસંધાન કરવું'

(A) લક્ષ્યને સાધવું (B) મારામારી કરવી
(C) સંતાપ થવો (D) લાગણી થવી

193. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ જણાવો. 'તાસીર ફેરવવી'

(A) સ્વભાવ બદલવો (B) પરિસ્થિતિ બદલવી
(C) જ્ઞાતિ બદલવી (D) નસીબ બદલવું

194. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ જણાવો. 'આંગળાં કરડવાં'

(A) ખૂબ સ્વાદિષ્ટ લાગવું (B) આંગળા કપાઈ જવા
(C) સર્પદંશ થવો (D) કૂતરું કરડી જવું

195. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ જણાવો. 'મોં ભાંગી જવું'

(A) મોં ભાંગી નાંખવું
(B) ખૂબ જ માર મારવો
(C) અતિશયતાને કારણે સ્વાદ ન રહેવો
(D) અતિશયતાને કારણે સ્વાદ રહેવો

196. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ જણાવો.'સાડીબાર ન રાખવી'

(A) સાડી કબાટમાં રાખવી (B) સાડીની બાજુ ન બદલવી
(C) પરવા ન કરવી (D) દરકાર કરવી

197. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો. 'ટીંબો બની જવું'

(A) ખૂબ જ હરિયાળી હોવી (B) ખેદાનમેદાન કરી નાખવું
(C) મહાદુ:ખ વેઠવું (D) કામ બગડી જવું

198. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ જણાવો. 'ધરમનો થાંભલો ખરી પડવો'

(A) ધર્મનું કામ નિષ્ફળ જવું
(B) ધર્મનો થાંભલો ન હોય
(C) માનવતા ભૂલી જવી
(D) જાણીતા કર્મવીર, ધર્મવીરનું અવસાન થવું

199. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ જણાવો. 'પુરાણ નીકળવું'

(A) વાતો પુરાણી થઈ જવી
(B) એક વાતના સંદર્ભમાં બીજી વાતો નીકળવી
(C) યુદ્ધ થવું
(D) પૌરાણિક વાતો ભૂલી જવી

200. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ જણાવો. 'છણકો કરવો'

(A) પ્રેમ વ્યક્ત કરવો (B) બીક બતાવવી
(C) અણગમો વ્યક્ત કરવો (D) અણગમો વ્યક્ત ન કરવો

201. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો. 'ચશમપોશી કરવી'
(A) કાલાવાલા કરવા (B) દીઠું અદીઠું કરવું
(C) ભૂલ કરી બેસવું (D) ઘાલમેલ કરવી

202. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો. 'ગળે ટાંટિયા ભરાવવા'
(A) ગળું દબાવવું (B) મોતને ઘાટ ઉતારવું
(C) ગૂંગળાઈ જવું (D) મુશ્કેલ સ્થિતિમાં મૂકવું

203. નીચેના વાક્યનો યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો. લૌકિકે જવું -
(A) લાડથી ઉછેરવું (B) ખરખરો કરવો
(C) બહારગામ જવું (D) ભરડો લેવો

204. નીચેના વાક્યનો યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો. 'ટહુકો પાડવો'
(A) મોર ટહુકો કરે (B) બૂમો પાડી બોલાવવું
(C) મીઠાશથી બોલાવવું (D) ન ગમતી વ્યક્તિને બોલાવવું

205. ''ચારે હાથ ભોંયે પડવા' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.
(A) ગબડી પડવું (B) હારી જવું
(C) ગુસ્સે થવું (D) બધી રીતે નિઃસહાય થવું

206. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો. હોલા જેવું કાળજું હોવું
(A) ખૂબ જ મજબૂત હવું (B) દુઃખ થવું
(C) અત્યંત નાહિંમત હોવું (D) ખૂબ જ હિંમત હોવી

207. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો.'સંઘ કાશીએ પહોંચવો'
(A) યાત્રાએ જવું (B) બનારસમાં વાસ કરવો
(C) કામ પાર પાડવું (D) સંપ ન હોવો

208. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધોઃ 'ઓરિયો વીતવો'
(A) સુખદુઃખમાંથી પસાર થવું
(B) ઘાત ટળી જવી
(C) માથે પડવું
(D) સારો પ્રસંગ સફળ રીતે પૂરો થવા

209. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધોઃ 'નાટક ભજવવુ'
(A) રંગમંચ ઉપર જવું
(B) હકીકત છૂપાવવા ઢોંગ કરવો
(C) હકીકત જાહેર કરવી
(D) લોકોને સત્ય કહેવું

210. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો. 'હૈયું પાછું આવવું.'
(A) બેધ્યાન થઈ જવું
(B) બેધ્યાનપણામાંથી સ્વસ્થ થવું
(C) પ્રેમમાં નિષ્ફળ જવું
(D) ખૂબ જ દુઃખ થવું

211. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધોઃ 'હથેળી ખંજવાળવી'
(A) ખંજવાળ આવવી
(B) કંઈક મળવાની આશા રાખવી
(C) હથેળીમાં ઘા પડવો
(D) મહેનત કરવી

212. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ જણાવો : આંતરો રાખવો
(A) અંતરમાં રાખવું (B) પીડા થવી
(C) ભેદભાવ રાખવો (D) નુકસાન થવું

213. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો. 'છાતી પર લાળા'
(A) અત્યંત દુઃખદ સ્થિતિ (B) હિંમત હોવી
(C) મર્દાનગી હોવી (D) છપ્પનની છાતી હોવી

214. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો. 'વાજ આવી જવું'
(A) ખૂબ જ થાકી જવું (B) ઉજ્જડ બની જવું
(C) અવળું બોલવું (D) ડર ન રહેવો

215. રૂઢિપ્રયોગના 'દૂધે ધોઈને આપવા'
(A) પ્રામાણિકપણે ચૂક્તે કરવું (B) અપ્રામાણિક હોવું
(C) સત્ય ન હોવું (D) ઉજળું કરવું

216. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો. 'આંખ મળી જવી'
(A) ઊંઘ આવી જવી (B) અવસાન પામવું
(C) ખૂબ જ પ્રિય હોવું (D) ચક્કર આવી જવા

217. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો. ''બાકરી બાંધવી''
(A) બકારી આવવી (B) દુશ્મનાવટ કરવી
(C) દુશ્મનોને પરાજય આપવો (D) નુકસાન થવું

218. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો. 'ધજા બાંધવી'
(A) ધ્વજ ફરકાવવો (B) ભારે સાહસ કરવું
(C) કીર્તિ ફેલાવવી (D) કીર્તિ ન હોવી

219. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો. જળકમળવત્ હોવું
(A) સંસારમાં ડૂબી જવું
(B) સંસારની માયાથી મુક્ત હોવું
(C) સંસારમાં સાર ન હોવો
(D) સંસારનો ત્યાગ કરવો

220. રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો. 'ઓછું આવવું.'
(A) વધારે ન હોવું (B) ખૂશ થવું
(C) દુઃખ થવું (D) કરકસર કરવી

221. 'ખાતર પર દિવેલ જેવું થવું' રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો.
(A) ખૂબ જ મોંઘું હોવું
(B) ખાતરનો અભાવહોવો
(C) નુકસાનમાં વધુ નુકસાન થવું
(D) નુકસાન ન થવું

222. 'તળે ઉપર થવું' રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો.

(A) ખૂબ જ ઉતાવળા બનવું (B) બહાર ન દેખાય તેવું
(C) જમીનથી ઊંચે ચાલવું (D) તાલાવેલી ન હોવી

223. 'દાંતે ચરણું લેવું' રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ શોધો.

(A) દાંત ખાટાં કરવા (B) દાંતથી તરણું ખેંચવું
(C) લાચારી બતાવવી (D) લાચારી ન બતાવવી

224. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શોધીને લખો. - અંક વાળવો

(A) અંક વળી જવો (B) અંકનો વાળ ચડી જવો
(C) સરહદ પાર કરવી (D) હદ થવી

225. 'પરવારી જવું' રૂઢિપ્રયોગ ક્યો અર્થ સૂચવે છે ?

(A) કામમાં છૂટકારો મેળવવો
(B) બધા કામ પૂરા કરવા,
(C) કામ પૂરું કરવા ઉતાવળ કરવી
(D) બધા જ કામ પુરા કરી નવરા થવું

226. નીચે આપેલ શબ્દનો રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ લખો. 'પડો વજાડવો'

(A) ઢોલ વગાડવો (B) જાણ કરવી
(C) ખબર પડવી (D) જાહેરાત કરવી

227. નીચે આપેલ રૂઢિ પ્રયોગનો સાચો અર્થ લખો? 'ધૂળમાં મેળવી દેવું'

(A) જમીન દોસ્ત કરી નાખવું (B) ધૂળ ચટાડવી
(C) ધૂળ ખાતો કરવો (D) ધોળામાં ધૂળ પડવી

228. મીંડા આગળ એકડો માંડવો- રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ લખો.

(A) ગણિતના દાખલા કરવા (B) શુન્યમાંથી સર્જન કરવું
(C) હિસાબ કરવો (D)સરવાળો કરવો

229. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શોધીને લખો : 'ખેલ માંડવો'

(A) રમત રમવી (B) ખેલની શરૂઆત
(C) ખેલ કરવો (D) નાટકની શરૂઆત કરવી

230. નીચે આપેલ શબ્દનો રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ લખો. 'પગ ટકવો'

(A) અવર જવર બંધ કરવી (B) સ્થિર થવું
(C) જતા રહેવું (D) પગ ઉપર ઊભા રહેવું

231. 'કળ વળવી'- રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.

(A) ભૂખ લાગવી (B) ડર લાગવો
(C) ચિંતા થવી (D) નિરાંત થવી

232. નીચે આપેલ શબ્દનો રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ લખો. 'ખુવાર થવું'

(A) ગુસ્સે થવું (B) પાયમાલ થવું
(C) માલામાલ થવું (D) ક્રોધીત થવું

233. નીચે આપેલ શબ્દના રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ લખો : 'લોઢાની મેખ પેસી જેવી'

(A) લોખંડની ખીલી વાગવી (B) હૃદયમાં વેદના થવી
(C) લોઢાની પાટ વાગવી (D) લોખંડની વસ્તુ પેસી જવી

234. નીચે આપેલ રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ લખો : 'વામકુક્ષી કરવી'

(A) જમ્યા પછી સૂઈ જવું (B) વામન હોવું
(C) જમ્યા પછી ડાબે પડખે સૂવું (D) વાનર કુસ્તી કરવી

235. નીચે આપેલ શબ્દનો રૂઢિપ્રયોગનો મનમાં ગાંઠ વાળવી- સાચો અર્થ લખો.

(A) મનમાં વશી જવું (B) મનમાં ઈચ્છા કરવી
(C) મનોમન નક્કી કરવું (D) મનોમંથન કરવ

236. 'પૈસાના ઝાડ હોવા' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ દર્શાવો.

(A) ખૂબ મહેનત પડવી (B) પુષ્કળ ધન હોવું
(C) રોમાંચિત થઈ ઊઠવું (D) ઝાડ પર પૈસા ઊગવું

237. 'પેટ ન આપવું' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ દર્શાવો.

(A) સફળતા મળવી
(B) ખાનગી વાત પ્રગટ ન કરવી
(C) વાત કહેતા ફરવું
(D) આબરૂ વધારવી

238. 'ખાંડાની ધારે ચાલવું' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ દર્શાવો.

(A) સુદ દુઃખનો અનુભવ કરવો
(B) મુશ્કેલીઓ વધારવી
(C) અત્યંત વિકટ પરિસ્થિતિમા જીવવું
(D) રોમાંચિત થવું

239. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શોધીને લખો: 'મતિ મારી જવી'

(A) સહમતિ ન બતાવવી (B) બુદ્ધિ ભ્રષ્ટ થઈ જવી
(C) કંઈ સૂઝવું નહીં (D) બુદ્ધિ ચલાવવી નહીં

240. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શોધીને લખો. 'માથે લેવું'

(A) ગુનો કબુલ કરવો (B) માથા વજન ઉપાડવું
(C) જવાબદારી સંભાળવી (D) જવાબદારીમાંથી છૂટી જવું

241. ''કાન તળે કાઢી નાખવું''રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ :

(A) ઠપકો આપવો
(B) કાન વડે ધ્યાનથી સાંભળવું
(C) કાન બહેરા થઈ જવા
(D) કોઈ વાત પર લક્ષ ન આપવું

242. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શોધીને લખો. 'હાથ મસ્તક પર હોવા'

(A) મારવા માટે હાથ ઉપાડવો
(B) હાથથી માથું દબાવવું
(C) કૃપા કે મહેરબાની હોવી
(D) મસ્તક પર હાથ મૂકી ધીરજ આપવી

243. 'નાટક ભજવવું' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ દર્શાવો.

(A) સ્ટેજ પર નાટક ભજવવું
(B) જડ બની જવું
(C) નાટકમાં ભાગ લેવો
(D) હકીકત છૂપાવવા ઢોંગી રજૂઆત કરવી

244. 'આંદોલિત થઈ ઉઠવું' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ દર્શાવો.

(A) આશ્ચર્યચકિત થવું (B) ચિંતામુક્ત થવું
(C) રોમાંચિત થઈ ઊઠવું (D) ખૂબ આનંદમાં આવી જવું

245. 'જીવ હેઠો બેસવો' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શોધીને લખો.

(A) જીવમાં ગૂંગળામણ થવી
(B) નિરાંત અનુભવવી
(C) જીવ ઊંડો ઉતરી જવો
(D) હૃદયના ધબકારા વધી જવા

246. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શોધીને લખોઃ મૂછે તાવ દેવો

(A) મૂછને તાવ થવો (B) રૂઆબ બતાવવો
(C) હદ થઈ જવી (D) રૂઆબથી જીતી જવું

247. 'શરસંધાન કરવું' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ દર્શાવો.

(A) લક્ષ્ય ન મળવું (B) લક્ષ્ય સાધવું
(C) લક્ષ્ય આપવું (D) ધ્યેય સિદ્ધ ન થવું

248. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શોધીને લખો. "બે પાંદડે થવું"

(A) આર્થિક સ્થિતિ સારી થવી (B) પાંદડા બે થવા
(C) એકના બે થઈ જવું (D) બેમત ના હોવું

249. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શોધીને લખોઃ 'કીર્તિ ધૂળમાં મળી જવી'

(A) પ્રતિષ્ઠા માટે પાયો હાનિ પહોંચવી
(B) પ્રતિષ્ઠાને ધૂળ ચડી જવી
(C) પ્રતિષ્ઠા પરથી ધૂળ ખંખેરી નાંખવી
(D) પ્રતિષ્ઠા સાચવવી

250. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શોધીને લખો.

(A) ચાદર ઓઢીને સૂઈ જવું (B) મૃત્યુ પામવું
(C) પડખું ફેરવીને સૂઈ જવું (D) ઘસઘસાટ ઊંઘી જવું

251. રૂઢિ પ્રયોગનો અર્થ શોધીને લખો. 'હાથ મસ્તક પર હોવા'

(A) મારવા માટે હાથ ઉપાડવો
(B) હાથથી માથું દબાવવું
(C) કૃપા કે મહેરબાની હોવી
(D) મસ્તક પર હાથ મૂકી ધીરજ આપવી

252. 'લોઢાની મેખ પેસી જવી' શબ્દના રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ લખો.

(A) લોખંડની ખીલી વાગવી (B) હૃદયમાં વેદના થવી
(C) લોઢાની પાટ વાગવી (D) લોખંડની વસ્તુ પેસી જવી

253. 'લાજી મરવું' શબ્દના રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ લખો.

(A) શરમાવું (B) લાજ આવવી
(C) લાજ જવી (D) લજ્જાખોર

254. આપેલ વાક્યનો યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો - ટહુકો પાડવો

(A) મોર ટહુકો કરે (B) બૂમો પાડી બોલાવવું
(C) મીઠાશથી બોલાવવું (D) ન ગમતી વ્યક્તિને બોલાવવું

255. 'સોડ તાણીને સૂઈ જવું' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ જણાવો.

(A) મૃત્યુ પામવું
(B) કશુંક માથે ઓઢી સૂઈ જવું
(C) પડખું ફેરવી સૂઈ જવું
(D) ડાબા પડખે ઘસઘસાટ ઊંઘી જવું

256. 'મનમાં ગાંઠ વાળવી' શબ્દનો રૂઢિપ્રયોગનો સાચો અર્થ લખો.

(A) મનમાં વસી જવું (B) મનમાં ઈચ્છા કરવી
(C) મનોમન નક્કી કરવું (D) મનોમંથન કરવું

257. 'જીભા જોડી કરવી'' શબ્દસમૂહનો રૂઢિપ્રયોગના સારા અર્થ લખો

(A) ઝઘડો કરવો (B) જીભ બતાવવી
(C) તકરાર કરવી (D) જીભડા કરવા

258. 'એટેવાળ આવવો' - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.

(A) વંટોળ ફૂંકાવો (B) તોફાન આવવું
(C) નડતરરૂપ થવું (D) મદદરૂપ થવું

259. નીચે દર્શાવેલ રૂઢિપ્રયોગ અને તેના અર્થમાંથી કઈ જોડી ખોટી છે?

(A) હાથ હેઠા પડવા-નિરાશા મળવી
(B) હાથ ધોઈ નાખવા-આશા છોડી દેવી
(C) હાથ કાળા કરવા-કલંકિત કામ કરવા
(D) હાથ દેખાડવો-બળાપો કરવો

260. 'ઉચાળા ભરવા માંડવુ'રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.

(A) ઘરબાર ખાલી કરી નીકળી જવું
(B) બટકા ભરવા
(C) ખૂબ ઉકળાટ થવો
(D) પાણી ઉલેચવા જવું

261. નીચેના વાક્યનો યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો. 'રાખ વળી જવી'

(A) ભુલાઈ જવું (B) ઓલવાઈ જવું
(C) અભિમાન દેખાઈ આવવું (D) ચૂલામાંથી રાખ સાફ કરવી

262. નીચેના વાક્યનો યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ પગ ભાંગી પડવા કરી રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.

(A) ફેક્ચર થવું (B) ગળગળા થઈ જવું
(C) હિંમત ખૂટી જવી (D) શ્રમ કરતા થાકી જવું

263. ''ઓઢું હું કાળો કામળો, દૂજો ડાઘ ન લાગે કોય'' આ પદમાં રેખાંકિત રૂઢિ પ્રયોગોનો સાચો અર્થ તારવો.

(A) મેલું થઈ જવું (B) કલંક લાગવું
(C) ધાબું પડી જવું (D) કાળાશ આવી જવી

264. નીચેના વાક્યનો યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો. 'સોનાનાં ઝાડ ભાળવા'

(A) સોનાનાં દાગીના મળવા
(B) સોનાની વસ્તુ આંચકી લેવી
(C) ખૂબ સમૃદ્ધિ જોવી
(D) ત્રણ માંથી એકપણ સાચું નથી

265. ''ખીલો થઈ જવું'' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ જણાવો.

(A) ઊભા રહી જવું (B) જડ થઈ જવું
(C) ભીંતમાં ખીલો જડી દેવો (D) અંદર જતા રહેવું

266. નાડે રજા લેવી - રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ જણાવો.

(A) તંદુરસ્તી વધવી (B) ઉદાસ થવું
(C) મરણ પામવાની તૈયારી હોવી (D) શરદી થવી

267. 'તડકો પડવો' - રૂઢિપ્રયોગના અર્થ જણાવો.

(A) ખોટ જવી (B) ગુસ્સે થવું
(C) એકાએક લાભ થવો (D) વાતાવરણ બદલાઈ

268. 'કપૂરે કોગળા કરવા' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો.

(A) દાંત મજબૂત કરવા (B) પૂજા કરવી
(C) શ્રીમંત હોવું (D) વિશુદ્ધ થવું

269. ભીંત ભૂલ્યા જેવું થવું..... નો શો અર્થ થાય ?

(A) અગત્યની ચીજ ખોવાઈ જવી
(B) અચાનક યાદશક્તિ જતી રહેવી
(C) થયેલ ક્ષતિ સુધારી લેવી.
(D) તદ્દન અવળે રસ્તે ચડવું.

270. નીચેનામાંથી કયું જોડકું સાચું છે ?

(A) ગળું કાપવું - ટેવાઈ જવું
(B) ઉંધું વેતરવું - સ્તબ્ધ થઈ જવું
(C) ચશમપોસી કરવી - ધાલમેલ કરવી
(D) કાગનો વાઘ કરવો - ખૂબ ઠપકો આપવો

271. નીચેનામાંથી કયું જોડકું ખોટું છે?

(A) રાઈ ભરાવી - રસોઈ બનાવવી
(B) બારમો ચંદ્ર હોવો-દુશ્મનાવટ હોવી
(C) કાન ભંભેરણી - ખોટું કરી ઉશ્કેરવું
(D) જિગર ચિરાવું - હૃદયમાં વેદના થવી

272. નીચેનામાંથી કયા રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ હકારાત્મક છે?

(A) ફેરવી તોળવું (B) કૂખ લજાવવી
(C) વાતમાં મોણ નાખવું (D) આકાશ-પાતાળ એક કરવાં

273. નીચેના પૈકી કયા રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ નકામો પ્રયાસ કરવો થતો નથી ?

(A) પાણી વલોણું કરવું (B) પાણીમાં લીટા કરવા
(C) પાણી માપવુ (D) પાણીની ગાંસડી બાંધવી

274. નીચેના પૈકી ક્યા રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ 'બાતમી મળી જવી' એવો થાય છે ?

(A) કાને વાત પહોંચવી (B) કાન ઉઘાડવા
(C) કાને ધરવું (D) કાન દેવા

275. રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ આપો : 'આંખ મીંચાઈ જવી'

(A) ઊંઘ આવવી (B) મરણ થવું
(C) ઊંઘી જવું (D) ઝોકા આવવા

276. ''કાન દેવા'' રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ શું થાય છે?

(A) ધ્યાન દેવું (B) ધ્યાનથી સાંભળવું
(C) કાન બુટી માટે વીંધવા (D)કોઈની વાત નસાંભળવી

277. બે પાંદડે થવું એટલે

(A) સમૃદ્ધ થવું (B) સુખી થવું
(C) નિરોગી થવું (D) લગ્ન કરવુ

જવાબો									
(1) B	(2) A	(3) D	(4) D	(5) D	(6) D	(7) A	(8) C	(9) D	(10) C
(11) D	(12) D	(13) D	(14) B	(15) C	(16) A	(17) C	(18) B	(19) D	(20) C
(21) A	(22) D	(23) A	(24) C	(25) C	(26) B	(27) D	(28) C	(29) A	(30) B
(31) C	(32) B	(33) B	(34) B	(35) C	(36) A	(37) B	(38) A	(39) C	(40) C
(41) D	(42) D	(43) A	(44) C	(45) A	(46) A	(47) B	(48) B	(49) C	(50) D
(51) D	(52) C	(53) A	(54) C	(55) C	(56) C	(57) C	(58) B	(59) A	(60) D
(61) B	(62) A	(63) A	(64) A	(65) D	(66) D	(67) C	(68) A	(69) A	(70) C
(71) A	(72) D	(73) B	(74) A	(75) C	(76) A	(77) B	(78) D	(79) A	(80) B
(81) D	(82) A	(83) C	(84) A	(85) C	(86) B	(87) D	(88) C	(89) A	(90) A
(91) D	(92) C	(93) D	(94) A	(95) D	(96) C	(97) D	(98) C	(99) B	(100) B
(101) D	(102) A	(103) D	(104) C	(105) A	(106) A	(107) A	(108) A	(109) C	(110) B
(111) B	(112) C	(113) B	(114) B	(115) C	(116) B	(117) B	(118) A	(119) B	(120) B
(121) D	(122) A	(123) B	(124) D	(125) B	(126) B	(127) D	(128) B	(129) B	(130) A
(131) B	(132) C	(133) B	(134) C	(135) B	(136) B	(137) A	(138) D	(139) B	(140) C
(141) A	(142) B	(143) B	(144) B	(145) A	(146) D	(147) D	(148) B	(149) C	(150) D
(151) A	(152) C	(153) A	(154) A	(155) A	(156) A	(157) B	(158) D	(159) D	(160) C
(161) C	(162) D	(163) C	(164) A	(165) B	(166) D	(167) C	(168) B	(169) B	(170) D
(171) B	(172) D	(173) C	(174) C	(175) A	(176) A	(177) C	(178) A	(179) A	(180) B
(181) B	(182) D	(183) C	(184) B	(185) C	(186) C	(187) A	(188) C	(189) A	(190) C
(191) D	(192) A	(193) A	(194) B	(195) C	(196) C	(197) B	(198) D	(199) B	(200) C
(201) B	(202) D	(203) B	(204) C	(205) D	(206) C	(207) C	(208) D	(209) B	(210) B
(211) B	(212) C	(213) A	(214) A	(215) A	(216) A	(217) B	(218) C	(219) B	(220) C
(221) C	(222) A	(223) C	(224) D	(225) D	(226) D	(227) A	(228) B	(229) A	(230) B
(231) D	(232) B	(233) B	(234) A	(235) A	(236) B	(237) B	(238) C	(239) C	(240) C
(241) D	(242) C	(243) D	(244) C	(245) B	(246) B	(247) B	(248) A	249) A	(250) B
(251) C	(252) B	(253) A	(254) C	(255) A	(256) C	(257) C	(258) C	(259) D	(260) A
(261) A	(262) C	(263) B	(264) C	(265) A	(266) C	(267) C	(268) C	(269) D	(270) C
(271) A	(272) D	(273) C	(274) A	(275) B	(276) B	(277) A			

39 કહેવતો

- હસવું અને લોટ ફાકવો એ કેમ બને ? – એકીસાથે બે કામ ન થઈ શકે.
- બાપ તેવા બેટા ને વડ તેવા ટેટા – પુત્રનાં લક્ષણ પિતા જેવા જ હોય છે.
- અક્કરમીનો પડિયો કાણો – કમનસીબ ગમે તેટલા પ્રયત્નો કરે, પણ સિદ્ધિ ન મળે.
- નાચવા જવું ને ઘૂંઘટો તાણવો ? – જરૂરત હોય તો શરમ મૂકી દેવી.
- દીવા પાછળ અંધારું – વડીલ તેજસ્વી હોય અને તેના વારસદાર નકામા પાકે.
- જર, જમીન ને જોરુ, ત્રણે કજિયાનાં છોરું – ઝવેરાત, જમીન ને પત્ની માટે જગતમાં મોટા સંઘર્ષ થાય છે.
- ગામને મોંએ ગળણું ન દેવાય – લોકજીભ તો ગમે તે બોલે.
- ન બોલ્યામાં નવ ગુણ – બોલીને વધુ ઝઘડો થાય એના કરતાં ચૂપ રહેવું હિતકર છે.
- ભાગ્યશાળીને ભૂત રળે – નસીબદાર ઓછી મહેનત કરે તો ય તેને સફળતા મળે.
- માએ સવા શેર સૂંઠ ખાવી – કોઈ પણ કાર્ય પૂર્ણ કરવાની ક્ષમતા હોવી.
- મોરનાં ઈંડાં ચીતરવાં ન પડે – મા-બાપનાં લક્ષણો બાળકમાં આપોઆપ આવે છે કેળવવા પડતાં નથી.
- કરણી તેવી પાર ઉતરણી – કરે તેવું પામે ને વાવે તેવું લણે.
- રાત થોડીને વેશ ઝાઝા – સમય થોડો ને કામ વધુ.
- મન હોય તો માળવે જવાય – પ્રબળ ઇચ્છાશક્તિ હોય તો સફળ થવાય.
- બે ઘરનો પરોણો ભૂખે મરે – અનિશ્ચિતતાથી દુઃખી થવાય.
- એક કાંકરે બે પક્ષી મારવાં – એક પ્રયાસે બે કાર્યો સિદ્ધ થવાં.
- આડી રાત તેની શી વાત – ભવિષ્યના પરિણામ વિશે અગાઉથી અનુમાન અયોગ્ય છે.
- આપ ભલા તો જગ ભલા – ભલા સાથે સૌ ભલું.
- ઉતાવળે આંબા ના પાકે – ઉતાવળ કરવાથી સારું થાય નહીં.
- કામ જાય ને કહેણી રહે – અવસર પ્રમાણે ન વર્તતાં પાછળથી કાયમ સાંભળવાનું થાય.
- કૂવામાં હોય તો હવાડામાં આવે – પોતાનામાં અને ઘરમાં હોય તો બહાર આવે.
- ક્યાં રાજા ભોજ ને ક્યાં ગંગુ તેલી – બંનેના ગુણો વચ્ચે સહેજ પણ સરખામણી ન થઈ શકે.
- કોલસાની દલાલીમાં હાથ કાળા – દુર્જન સાથે કામ કરવાથી કલંક લાગે છે.
- ખાલી ચણો વાગે ઘણો – અલ્પજ્ઞાની જ વિદ્વત્તાનો ડોળ કરે છે.
- ગાજ્યા મેહ વરસે નહિ – બોલે તે કંઈ ન કરે.
- જીવતો નર ભદ્રા પામે – જીવતો માણસ ગમે ત્યારે પ્રગતિ કરે.
- જેવી દૃષ્ટિ તેવી સૃષ્ટિ – જેવા પોતે તેવા બીજા.
- જેણે મૂકી લાજ તેનું નાનું સરખું રાજ – લાજશરમ છોડનારનું કોઈ નામ ન લે.
- ચાલતા બળદને આળ ખોસવી – કામ કરતા માણસને ખોટી સતામણી કરવી.
- ચળકે તેટલું સોનું નહિ – બાહ્ય દેખાવથી છેતરાવું નહિ.
- આભ ફાટે ત્યારે થીંગડું દેવું – ખૂબ મુશ્કેલીઓ આવે પછી તેનું નિવારણ અશક્ય થઈ જાય છે.
- એક પંથ દો કાજ – એક કામ કરતાં બે બાજુનો લાભ થવો.
- આંગળીથી નખ વેગળા – પારકાં પોતાનાં ન બને.

- ઊંટે કર્યા ઢેકા તો માણસે કર્યાં કાઠાં – એક જણ મુશ્કેલી ઊભી કરે તો બીજો માણસ તેનો ઉપાય શોધી કાઢે.
- આપ સમાન બળ નહિ ને મેઘ સમાન જળ નહિ – જાતમહેનત સર્વશ્રેષ્ઠ માર્ગ છે.
- અધૂરો ઘડો છલકાય ઘણો – અલ્પજ્ઞાની જ વિદ્વત્તાનો ડોળ કરે.
- ઉજ્જડ ગામમાં એરંડો પ્રધાન – બહુ સારી વસ્તુ ન મળે ત્યાં ઓછી ખરાબ પણ સારી ગણાય.
- આડા લાકડે આડો વાઢ – ખરાબ માણસો સાથે ખરાબ જ વર્તાવ હોવો ઘટે.
- એક મ્યાનમાં બે તલવાર ન સમાય – બંને સમર્થ હોય તો તે એક જ સ્થાને ન રહી શકે.
- ઊજળું તેટલું દૂધ નહિ – બાહ્ય દેખાવથી છેતરાવું નહિ.
- અતિ લોભ તે પાપનું મૂળ – સર્વ અનિષ્ટોનું મૂળ લોભ છે.
- કજિયાનું મોં કાળું – કંકાસથી દૂર રહેવું સારું.
- કજિયાનું મૂળ હાંસી ને રોગનું મૂળ ખાંસી – મશ્કરીમાંથી કજિયો થાય ને ઉધરસમાંથી રોગ થાય.
- કાગનું બેસવું ને ડાળનું પડવું – આકસ્મિક સંજોગોનું પરિણામ.
- ઊલમાંથી ચૂલમાં પડવું – મુશ્કેલી દૂર કરવા જતાં વધારે મોટી મુશ્કેલીમાં મુકાવું.
- કમાઉ દીકરો કુટુંબને વહાલો – જે વ્યક્તિ ઉદ્યમ કરી ધન મેળવે છે તે સૌને પ્રિય થઈ પડે છે.
- ખાળે ડૂચા ને દરવાજા મોકળા – એક પૈસાની ચિંગુસાઈ કરવી ને રૂપિયો વાપરતાં સહેજ પણ ન અચકાવું.
- ખોટો રૂપિયો વધારે ચળકે – ઓછો જ્ઞાની ભારે જ્ઞાની હોવાનો દેખાવ કરે.
- ઘરનાં છોકરાં ઘંટી ચાટે ને ઉપાધ્યાયને આટો – પોતાનાંને ભૂખે મારવાં ને પારકાંને પોષવાં.
- ઘાણીનો બળદ ઠેરનો ઠેર – પ્રગતિ કર્યા વિના, હતાં ત્યાં ને ત્યાં.
- ચોર કોટવાળને દંડે – શઠ (હરામી) માણસ ન્યાયની વાત કરે.
- ચમડી તૂટે પણ દમડી ન છૂટે – દુઃખ સહન કરે પણ ધન ન વાપરે.
- ચોરની મા કોઠીમાં મોં ઘાલીને રડે – પોતાની ભૂલ સમજાતાં મનોમન પશ્ચાતાપ અનુભવવો.
- જાગ્યા ત્યાંથી સવાર – દોષ સમજાય કે તરત છોડવો.
- જે ગામ જવું નહિ તેની શી વાત ? – જે કામ ન કરવું તેની શી કથા ?
- દૂધનો દાઝ્યો છાશ ફૂંકીને પીએ – એક વાર કડવો અનુભવ થયા પછી ખૂબ સાવચેતીપૂર્વક વર્તવું.
- દીકરીને ગાય દોરે ત્યાં જાય – દીકરી અને ગાયને બીજાની ઇચ્છા મુજબ જ વર્તવાનું હોય છે.
- દુકાળમાં અધિક માસ – મુશ્કેલીમાં ઉમેરો થવો.
- દોરડી બળે પણ વળ ન મૂકે – ગમે તેટલી ઠોકર વાગે છતાં માણસનો સ્વભાવ બદલાતો નથી.
- દુઃખનું ઓસડ દહાડા – શોક દૂર કરવાનો ઉત્તમ ઈલાજ ધીરજથી સમય પસાર કરવો તે છે.
- દગો કોઈનો સગો નહિ – કપટ કરનાર વ્યક્તિ તો સગાંનેય નુકસાન કરી બેસે છે.
- ધોબીનો કૂતરો નહીં ઘરનો ને નહીં ઘાટનો – બંને પક્ષને સારું લગાડવા જતાં સમૂળગા ફેંકાઈ જવું.
- નેવાનાં પાણી મોભે ન ચઢે – અશક્ય કામ સિદ્ધ ન થઈ શકે.
- નવરો નખોદ વાળે – નવરો માણસ નુકસાન કરે.
- નાદાનની દોસ્તી જાનનું જોખમ – કમઅક્કલ વ્યક્તિ સાથેની મિત્રતા નુકસાનકારક છે.
- પાઘડીનો વળ છેડે – કામના પરિણામથી જ કામ પરખાય.
- પાડાના વાંકે પખાલીને ડામ – જેનો વાંક હોય તેને બદલે બીજાને શિક્ષા કરવી.
- પ્રાણ અને પ્રકૃતિ સાથે જાય – સ્વભાવ બદલવો મુશ્કેલ છે.

- ☞ પોદળો પડે તોય ધૂળ લીધા વિના ન રહે — ગમે તેવી પરિસ્થિતિમાં પણ લાભ શોધવો.
- ☞ પાણી પહેલાં પાળ બાંધવી — અગમચેતી વાપરવી.
- ☞ પારકે ભાણે મોટા લાડુ — પોતાના કરતાં બીજાનું સારું લાગવું.
- ☞ પારકી આશ સદા નિરાશ — બીજા ઉપરનો આધાર નકામો.
- ☞ પેટનો બળ્યો ગામ બાળે — પોતાના દુઃખે સૌને દુઃખમાં નાખે.
- ☞ પાણીમાં રહેવું ને મગર સાથે વેર — જેની સત્તા હેઠળ રહેવું તેની સાથે દુશ્મનાવટ રાખવી.
- ☞ પોથીમાંનાં રીંગણાં — મિથ્યા ઉપદેશ આપવો.
- ☞ બળિયાના બે ભાગ — બળવાન વધુ લાભ મેળવે.
- ☞ બાર ગાઉએ બોલી બદલાય — અમુક અંતરે ભાષામાં ફેરફાર જણાય.
- ☞ બે હાથ વગર તાળી પડે નહિ — કોઈ કામ સહકાર વિના ન બને, બીજાની મદદ જોઈએ જ.
- ☞ ભેંસ આગળ ભાગવત — અણસમજુને ઉપદેશ આપવો નકામો છે.
- ☞ ભણ્યો પણ ગણ્યો નહિ — અનુભવ વગરનું માત્ર પુસ્તકિયું જ્ઞાન.
- ☞ ભેંસ ભાગોળે, છાશ છાગોળે અને ઘરમાં ધમાધમ — અનિશ્ચિત વસ્તુની અગાઉથી આશા બાંધવી તે.
- ☞ ભાવતું હતું તે વૈદે કહ્યું — પોતાને ગમતું હોય તે જ હિત કરનાર પણ સૂચવે.
- ☞ ભસતો કૂતરો ભાગ્યે જ કરડે — બહુ બોલબોલ કરનાર ભાગ્યે જ કંઈ કરી શકે.
- ☞ મુખમાં રામ અને બગલમાં છૂરી — દેખાવે સારો પણ દિલમાં કપટી.
- ☞ મન ચંગા તો કથરોટમાં ગંગા — અંતઃકરણ પવિત્ર હોય તો યાત્રા કરવાની જરૂર નથી.
- ☞ રામ રાખે તેને કોણ ચાખે ? — પ્રભુ રક્ષે તેને કોઈ નુકસાન પહોંચાડી શકે નહીં.
- ☞ લૂંટાયા પછી ભો શો — બધું ગુમાવ્યા પછી ડરવું નકામું.
- ☞ લખ્યા લેખ મીટે નહિ — નસીબમાં લખ્યું હોય તે થાય જ.
- ☞ લોભિયા વસે ત્યાં ધુતારા ભૂખે ન મરે — લોભ કરનાર છેતરાય છે.
- ☞ વાડ વિના વેલો ન ચઢે — ઊંચું સ્થાન મેળવવા કોઈ મોટાની ઓથ હોવી જોઈએ.
- ☞ વર મરો, કન્યા મરો પણ ગોરનું તરભાણું ભરો — બીજાનું જે થવાનું હોય તે થાય પણ પોતાને તો લાભ થવો જ જોઈએ.
- ☞ વિનાશકાળે વિપરિત બુદ્ધિ — વિનાશ થવાનો હોય ત્યારે બુદ્ધિ બગડે.
- ☞ શિર સલામત તો પઘડિયાં બહોત — કોઈ રીતે માનવી બચી જાય તો સાધન - સંપત્તિ ઘણી મળી આવે છે.
- ☞ સુથારનું મન બાવળિયે — દરેક વ્યક્તિ પોતાના હિતનું જ જુએ.
- ☞ સૂંઠને ગાંગડે ગાંધી ન થવાય — અલ્પ પ્રયત્નથી મોટી સિદ્ધિ પ્રાપ્ત ન થાય.
- ☞ સંપ ત્યાં જંપ — સંપથી શાંતિ ને સુખ મળે છે.
- ☞ સો ઉંદર મારીને બિલ્લીબાઈ પાટે બેઠાં છે — ખૂબ પાપ કરીને સાધુતા આચરે છે.
- ☞ સસ્તું ભાડું અને સિદ્ધપુરની જાત્રા — મર્યાદિત સાધનોથી સુંદર કામ કરવું.
- ☞ સૂકાં ભેગું લીલું બળે — હલકા માણસોના સંગથી, સારા માણસો પણ આપત્તિનો ભોગ બને.
- ☞ હૈયું બાળવા કરતાં હાથ બાળવા સારા — કોઈની પાસે કામ કરાવી પસ્તાવું એના કરતાં જાતે જ કરી લેવું સારું.
- ☞ હોઠ સાજા તો ઉત્તર ઝાઝા — વાણીશક્તિ હોય તો ગમે તેનો ઉપાય કરી શકાય.
- ☞ દુકાળમાં અધિક માસ — એક મુશ્કેલી હોય તેમાં વળી બીજી નવી મુસીબતનું ઉમેરણ
- ☞ અફીણનો જીવડો સાકરમાં ના જીવે — ખરાબ વાતાવરણમાં રહેવા ટેવાયેલાને સારું વાતાવરણ ન ગમે.

- ☞ અરધમાં રામ ને અરધમાં ગામ. – અસમાન વહેચણી.
- ☞ આગળ અગવાડું ને પાછળ પછવાડું. – અસહાયની સ્થિતિ થવી.
- ☞ આગે આગે ગોરખ જાગે. – અગાઉથી ચિંતા ન કરવી.
- ☞ આટો વેચી ગાજર ખાવાં. – મોંઘી ચીજવસ્તુના બદલામાં સૌથી વસ્તુ મેળવવી; ઉડાઉપણાથી ખર્ચ કરી મોજમઝા માણવી.
- ☞ આણું કરવા ગયો ને ભૂલી આવ્યો વહુ. – મુખ્ય કામની વાત જ ભૂલાઈ ગઈ.
- ☞ આદર્યા અધૂરાં રહે; હરિ કરે સો હોય. – ભગવાનની ઈચ્છા પ્રમાણે કામ થાય છે.
- ☞ આની પાઘડી એને માથે; એની પાઘડી આને માથે. – બીજાના દેવાદાર બની એકનું દેવું ચૂકવવું.
- ☞ આપકી તો લાપસી; પરાઈ તો કુશકી. – પોતાનાં કાર્યની કિંમત વધુ આંકવી.
- ☞ આપવો દોકડો ને લેવો બોકડો. – ઓછી કિંમત આપીને મોટી વસ્તુ લેવાનો પ્રયાસ કરવો.
- ☞ આપ્યું વાણિયે ને ખાધું પ્રાણીએ. – બેજવાબદારીથી વર્તવાનો શો અર્થ ?
- ☞ આરતી ઉતારું ને મંગળ ગાઉં બીજાને આપું તો હું શું ખાઉં? – પોતાનો મતલબ સરવી જોઈએ.
- ☞ આવ બલા ને પકડ ગલા. – પારકી મુશ્કેલી ગળે વળગી.
- ☞ આવો ભાઈ હરખા આપણે બે સરખા. – બંને સમદુ:ખિયા છીએ.
- ☞ આવ્યા મળવા ને બેસાડ્યા દળવા – મહેમાન બનીને આવેલા માણસનું સન્માન કરવાને બદલે તેની સાથે અવિવેક દાખવવો.
- ☞ આશીર્વાદનો ઉધારો શો ? – સારાં કામમાં ઢીલ ન કરવી.
- ☞ આંખ આંજી સહેવાય પણ ફૂટી ન સહેવાય. – સભ્યતા ભરેલું જૂઠું સહન થાય પણ ચોખ્ખે- ચોખ્ખું અપમાન સહન ન થઈ શકે.
- ☞ આંખ ફૂટે ત્યાં પાંપણને ક્યાં રડવું? – બહુ મોટું નુકસાન થાય તેની સામે નાના નુકસાનની શી વિસાત ?
- ☞ આંખની ગરજ પાંપણે સરવાની છે ? – જેનું જે કામ હોય તે જ તે કરી શકે.
- ☞ આંખને પોપચાનો ભાર ન લાગે. – (૧) જે ઉપયોગી છે તે પ્રત્યે અણગમો ન હોવો જોઈએ.
  – (૨) સ્વજનો બોજારૂપ હોતાં નથી.
- ☞ આંખે આંધળો પણ ગાંઠે પૂરો. – દેખીતી રીતે અશક્તિમાન લાગે પરંતુ સ્વાર્થમાં સંપૂર્ણ સજાગ હોય.
- ☞ આંધળા ખરચનું અંતકાળે સરવૈયું. – બહુ જ ઉડાઉ માણસ છેવટે દેવાળું કાઢે.
- ☞ આંધળાની ગાયને અલ્લાહનાં રખોપાં. – નબળાને ઈશ્વરનો આધાર હોય છે.
- ☞ આંધળો કહે ભીત અને બહેરો કહે મસીદ. – જોયા-સાંભળ્યા વિના બોલે તે ભળતું જ હોય.
- ☞ ઉજ્જડ ગામમાં એરંડો પ્રધાન. – બહુ સારી વસ્તુ ન મળે ત્યાં ઓછી ખરાબ પણ સારી ગણાય.
- ☞ ઉંદર ફૂંક મારતો જાય અને કરડતો જાય. – મીઠું મીઠું બોલે અને ખબર ન પડે તે રીતે રીતે સ્વાર્થ સાધે.
- ☞ ઊઠ વહુ વિસામો ખા; હું કાતું તું દળવા જા – બીજાની પાસે મહેનત કરાવવી અને પોતે વધુ કામ કરે છે તેવો દેખાવ કરવો.
- ☞ ઊલમાંથી ચૂલમાં પડવું. – એક મુશ્કેલીમાંથી બચવા જતાં બીજી મુશ્કેલીમાં પડવું.
- ☞ ઊંઘ વેચીને ઉજાગરો લીધો. – હાથે કરીને પારકી પંચાતમાં પડવું; વગર કારણે દુ:ખ વહોરી લેવું.
- ☞ ઊંઘતો બોલે પણ જાગતો ન બોલે. (૧) જાણી જોઈને સાંભળે નહિ. (૨) અત્યંત સભાન હોવું.
- ☞ ઊંટ મરે ત્યારે મારવાડ સામું જુએ. – જેનું દિલ જયાં લાગેલું હોય તેનું જ સ્મરણ થાય.
- ☞ ઊંટ મેલે આકડો અને બકરી મેલે કાંકરો. – બધાં બધી વસ્તુ ન ખાય; એકાદ તો છોડે જ.
- ☞ એ પાણીએ મગ ચઢે નહીં. – એવા પ્રયત્નથી કામયાબી ના મળે.

- ☞ એક એક કોદરે કાળ જાય. – ધીરજ રાખવાથી કપરો કાળ પણ વીતે.
- ☞ એક કસર ને સો સફર. – અલ્પ નુકસાની કે ખોટ પૂરવા પ્રયત્નો કરવા-મોટો પુરુષાર્થ કરવો.
- ☞ એક ચિનગારી વન બાળે. – એક હાનિકારક બાબત સર્વનાશ નોતરે.
- ☞ એક નૂર આદમી હજાર નૂર કપડાં – યોગ્ય કપડાંથી વ્યક્તિત્વ વિકસે છે.
- ☞ એક ભવ મીઠો; પરભવ કોણે દીઠો ? – વર્તમાનમાં મળતું સુખ કે મળતો લાભ વર્તમાનમાં જ ભોગવી લેવો.
- ☞ એકે ઊજળા છત્રીશે ખેંગાર – ગુણવાન વ્યક્તિ કુળ ઉજાળે અને ઝાઝા હોય પણ નકામાં નીવડે તો કુળ બોળે; હજાર કપૂત કરતાં એક સપૂત સારો. નિર્બળની સંખ્યા વધુ હોય તો પણ તેનો કાંઈ અર્થ નથી.
- ☞ એના પગે ભમરો છે. – સતત રખડ્યા કરવું; કદી ઠરીઠામ ન બેસવું.
- ☞ ઓરડાનું ધન ઓટલે આવવું. – ઘરની દોલતનો દેખાવ કે ઠઠારો કરવો.
- ☞ કણ કણ કરતાં મણ થાય. – ત્રેવડથી બચત થાય.
- ☞ કપાળે કપાળે જુદા મત પણ રોટલાટાણે એક મત. – ઘરમાં દરેકની અકકલ જુદી હોય પણ બધાં વચ્ચે સંપ તો હોય જ.
- ☞ કમોસમનાં કંકોડાં સ્વાદ ન આપે. – સમય પારખી કામ કરવું.
- ☞ કરવી ખેતી તો જોડ ગાડું; કરવી વટવાડ તો બોલ આડું. – જે ધ્યેય મેળવવું હોય એને જરૂરી બાબત પહેલી મેળવવી એટલે સફળતા મળે.
- ☞ કર્મમાં લખ્યું તેલ તો ઘી ક્યાંથી ખાઉં? – નસીબમાં લખ્યું હોય તેમ થાય.
- ☞ કાકા મામા કહેવાના ને ઘરમાં હોય તે ખાવાના. – આપત્તિના સમયે સગા-સંબંધી મદદરૂપ થતાં નથી; જે પોતાની પાસે છે એ જ ઉપયોગમાં આવે છે.
- ☞ કાગને કહે ડોબાં મરતાં નથી – કાગવાણીના અપશુકનથી ઢોર મરે નહિ.
- ☞ કાગલની હાંલ્લી ચૂલે ચડે નહિ. – જેની જેવી શક્તિ અને આવડત એ મુજબ તે કામમાં લઈ શકાય.
- ☞ કાગળની હોડીએ કાંઈ દરિયો તરાય? – જેવું કામ તેવા સાધન જોઈએ.
- ☞ કાપ્યા કાન ત્યારે આવી સાન. – મંત્ર ફૂંકી જ્ઞાન આપ્યું ત્યારે સમજણ આવી.
- ☞ કામના વાદ થાય, કરમના નહિ. – કામ કરવામાં ચડસા ચડસી થઈ શકે કરમને અધીન જે મળે તેમાં વાદ ન કરાય.
- ☞ કાશીનું કરવત જતાંયે વહેરે ને આવતાંયે વહેરે. – ઈચ્છિત વસ્તુ મેળવવી હોય તોય મુશ્કેલી તો રહે જ.
- ☞ કુંઠને ટીખળ સૂઝે – જેની શક્તિઓ કુંઠિત અર્થાત્ અટકી જવા આવી છે એવાને મશ્કરી જ સૂઝે.
- ☞ કુંભારના ઘરનું હાંલ્લુ છે તે બદલાવાય? – પરિણિત સ્ત્રીને બદલી ન શકાય.
- ☞ કોરા ભાણે આરતી ન થાય – ભૂખ્યા પેટે ભગવાનને ન ભજાય.
- ☞ ખપ તેની છોત (છોછ) નહિ. – જેની જરૂરિયાત હોય તે ગમે તેવી નિમ્ન હોય તો પણ સ્વીકારવી.
- ☞ ખાટી છાશ ઉકરડે ઢોળાય. – બિનઉપયોગી ચીજ-વસ્તુઓનો સંગ્રહ યોગ્ય નથી.
- ☞ ખાતરનાં ગાડાં સાથે ચોકીદાર ન શોભે. – ચીજવસ્તુની સાચવણી માટે અનુરૂપ વિવેક દાખવવો .
- ☞ ખાતાં ખૂટે ને પહેરતાં તૂટે. – વપરાશી વસ્તુને ઘસારો લાગે જ.
- ☞ ખારાં જળનું માછલું મીઠા જળમાં ભરે. – જીવન જીવવા માટે અનુકૂળ વાતાવરણ આવશ્યક છે.
- ☞ ખાળે ડૂચા ને દરવાજા ઉઘાડા. – નાની બાબતોમાં કાળજી રાખવી પણ મહત્વની બાબત ધ્યાનમાં ન લેવી.
- ☞ ખાંડુ ધાર વિના ને ઘર ગાર વિના. – ઉપયોગની વસ્તુને જરૂરી મરમ્મત કરીએ નહિ તો બગડી જાય.
- ☞ ખિસ્સામાં રાખવું – હસ્તક રાખવું
- ☞ ખિચડી પકાવવી – સ્વાર્થ સાધવો

- ☞ ખુશામત ખારી ના લાગે. – પ્રશંસા હંમેશા પ્રિય લાગે.
- ☞ ખેપ હાર્યા કંઈ ભવ નથી હાર્યા. – એકવાર નિષ્ફળતા મળતાં નિરાશ ન થતાં પુરુષાર્થ ચાલુ રાખવો .
- ☞ ખોટી બિલાડી અપશુકનમાંથી ન જાય – ભૂંડુ ભૂંડાનો ભાગ ભજવે.
- ☞ ગધેડાં ચાલે બાર ગાઉ; તો કુંભાર ચાલે ચૌદ ગાઉ. – વ્યવસ્થા કરનારને વિશેષ પરિશ્રમ કરવો પડે.
- ☞ ગરીબ બોલે તો ટપલા પડે; ધની બોલે તો તાળીઓ પડે – ધનિકનાં માનપાન થાય.
- ☞ ગાજરની પિપૂડી વાગી ત્યાં સુધી વાગી નહિ તો કરડી ખાધી – જે વસ્તુનો જ્યાં સુધી લાભ લેવાય ત્યાં સુધી લેવો; પછી તેનો અંત લાવી દેવો.
- ☞ ગામનો ગઢ બાંધે તે નાકા -બારી રાખે. – રક્ષણ માટે કરેલી તૈયારીમાં બચાવની યુક્તિ પણ ગોઠવેલી હોય.
- ☞ ગાંઠનાં ગોપીચંદન ખોવાં – પોતાના પૈસા ખર્ચી નાંખવા .
- ☞ ગુજરાતની બેટી ને સોનાની પેટી. – ગુજરાત ધન-ધાન્યથી સમૃદ્ધ છે ને તેથી અહીં રોજીરોટી મળી રહે
- ☞ ઘડીની નવરાશ નહિ ને પાઈની પેદાશ નહિ. – લાભ વગર દોડધામ કરવી.
- ☞ ઘમઘમતી વહેલે સૌ બેસે – શ્રીમંતાઈમાં સહુ સુખ સાહ્યબી માણવા આવે.
- ☞ ઘરડાં વગર ઘર નહિ ને વહુ વગર વર નહિ. – ઘરમાં વૃદ્ધ અને વહુ બંનેની જરૂર પડે છે.
- ☞ ઘરના ભૂવા ને ઘરના જાગરિયા. – (૧) બધો લાભ આપસમાં થાય એવો ઘાટ કરવો.
  – (૨) કોઈ કોઈની ખોડ ન કાઢે અને મનફાવતું કરે એવો ઘાટ હોવો.
- ☞ ઘરનું ઘંઘોલિયું થવું – ઘરની શોભા નષ્ટ; ઘરનો મોભો ભાંગી જવો.
- ☞ ઘી ઢોળાયું તો ખીચડીમાં – દેખીતું નુકસાન છતાં સરવાળે તેનો ફાયદો જ થઈ રહેવો.
- ☞ ઘીના ઠામમાં ઘી પડવું – ઉચિત કે સારા વાના થવાં.
- ☞ ઘેર બેઠાં ગંગા આવવી – અનાયાસે મોટો લાભ.
- ☞ ચાકર ચોરે તો બરકત જાય ને શેઠ ચોરે તો નખોદ જાય. – નાનો માણસ ચોરી કરે તો થોડું નુકસાન થાય પણ મૂળ માણસ પોતે જ ચોરી કરે તો સમૂળગો નાશ પામે.
- ☞ ચાલતી સેરમાં પગ દેવો. – ચાલતી બાજુ જોઇને વર્તવું, કોઈની ચાલુ રોજીમાં વિઘ્ન નાંખવુ.
- ☞ ચૂલામાં બિલાડાં આળોટવાં. – ખૂબ ગરીબાઈ હોવી.
- ☞ ચેત મછંદર ગોરખ આયા. – પાપભર્યું કૃત્ય કે અનીતિ ભર્યું કામ કરનારને એવું કામ ન કરવા ચેતવવું.
- ☞ ચોર ને ચંદ્રમા સદાયનાં વેરી – બેઉ વિરુદ્ધ ગુણધર્મવાળા વચ્ચે દુશમનાવટ
- ☞ ચોળીને ચીકણું કરવું – અતિશય તપાસ કરવી કે ખૂબ ઊંડા ઊતરીને કામ કરવાથીએ નુકશાન થવું .
- ☞ ચૌદમું રતન ચખાડવું. – માર મારવો.
- ☞ છછુંદરનાં છયે સરખાં – એકેયમાં સારો ગુણ નહિ, કોઈમાં કશો ફરક નહીં.
- ☞ છપ્પન ભૂંગળો વાગવી. – ખૂબ પૈસો હોવો.
- ☞ છપ્પન છિનાળી કાઢવી – બધાં છાનાં ઉઘાડાં પાડીને ફજેતી કરવી.
- ☞ છાણનાં દેવને કપાસિયાની આંખો. – યોગ્યતા મુજબ સત્કાર કરવો.
- ☞ જણનારીમાં જોર નહિ એમાં સુયાણી શું કામ કરે? – જેનું કામ હોય તેણે પોતે હિંમત ને જોર રાખવું જોઈએ; બાકી મદદગાર તો મદદ કરે.
- ☞ જતિ બેઠો જપે ને જે આવે તે ખપે. – આમદની મેળવવા ધર્મી થવાનો આડંબર કરવો.
- ☞ જમીન પર પગ ન મૂકવો. – ગર્વથી બહેકી જવું.
- ☞ જર ગયો ને જેબ ગયો – જેની પાસે ધન નથી તે આબરૂભેર જીવી શકતો નથી.

- ☞ જવાન સાસુ મરે નહિને વહુનો દહાડો વળે નહિ. — સાસુ જીવંત હોય ત્યાં સુધી વહુને સ્વાતંત્ર્ય મળતું નથી.
- ☞ જા બિલ્લી કુતેકો માર. — જાતે કામ ન કરે અને એક બીજાને,બીજો ત્રીજાને સોંપ્યા કરે.
- ☞ જીવ્યાં કરતાં જોયું ભલું — ફરતા રહીને દુનિયા જોવી તે જિંદગી કરતાં પણ વધારે મહત્વનું છે.
- ☞ જૂઠ્ઠાની આવરદા ચાર ઘડી — અસત્ય બહુ ટકતું નથી.
- ☞ જે મોઢે પાન ચાવ્યાં તે મોઢે કુશકા ન ચવાય. — માન મર્યાદા તજીને શરમજનક કામ ન થાય.
- ☞ જેના ઘેર પારણું તેનું શોભે બારણું — બાળકથી ઘર રળિયામણું દીસે છે.
- ☞ ઝાઝા જોગી મઠ ઊભડે — એક જ કામમાં બધા ઘાલમાલ કરે એ અનિષ્ટ છે.
- ☞ ઝાઝી ધીર; ઝાઝું દેવાયું — ઘણી પળોજણ ઘણું દુ:ખ લાવે, ઝાઝી ધીરધાર કરવાથી દેવું થાય.
- ☞ ઝાઝી સુયાણીએ વેતર વંઠે. — ઘણાં એકઠાં થવાથી કામ બગડે છે.
- ☞ ટકાની ડોસીને ઢબ્બુ મૂંડામણ — અસલ કિંમત કરતાં ખર્ચ વધારે.
- ☞ ટાઢ વાય સૌને, ન વાય વહુને. — નાના પાસે સૌ કામ કરાવે.
- ☞ ટાઢા પહોરના તડાકા મારવા. — ગપ્પાં મારવાં.
- ☞ ઠારો તેવાં ઠરજો ને બાળો તેવાં બળજો. — કર્મ કરીએ એવા ફળ મળે છે.
- ☞ ઠૂંઠી ચૂડીઓ પહેરવા ગઈ ત્યારે દારૂડિયો માંદો પડ્યો. — અક્કર્મીનો પડિયો કાણો.
- ☞ ઠોઠ નિશાળિયાને વતરણાં ઘણાં. — જે ભણતો નથી તે ડોળ ઘણો કરે.
- ☞ ડુંગળીમાં એલચીનો સ્વાદ આવે નહિ. — સ્વભાવગત દુર્ગુણ નિવારી શકાતા નથી.
- ☞ ડોળે દીઠું બને નહિ ને સાથે રહેવું ગમે નહિ. — આંખો વઢવી; દીઠે અણગમો ઉત્પન્ન થવો.
- ☞ ઢબ્બુની ડોશીને ટકાનું મૂંડામણ — વસ્તુની મૂળ કિંમત કરતાં તેની પાછળ બીજું ખર્ચ વધી જવું તે.
- ☞ તકનાં વાજાં તકે જ વાગે — દરેક ચીજને તેનાં યોગ્ય સમય અને સ્થળ હોય છે.
- ☞ તમાશાને તેડું નહિ ને ઈશકનું મૂલ નહિ. — ગામમાં નાટક રંગતમાશા હોય ત્યાં જોવા સારું કોઈને બોલાવવા જવું ન પડે.
- ☞ તરણા ઓથે ડુંગર. — માયારૂપી તરણાને લીધે સત્ય દેખાતું નથી.
- ☞ તાંબાની તોલડી તેર વાનાં માંગે. — ઘરસંસાર માંડો ત્યારે ઘણી ચીજ સામગ્રી જોઈએ.
- ☞ તેજીને ટંકોરો ને ગધેડાને ડફણાં. — બુદ્ધિશાળી ઈશારામાં સમજે,મૂર્ખ માટે માથાકૂટ કરવી પડે.
- ☞ થૂંકે પડા ન વળાય. — શક્તિ પ્રમાણે કામ કરી શકાય.
- ☞ દાટ્યાં મડદાં ઉખેળવાં સારાં નહિ. — વીતી ગયેલી દુ:ખદ ઘટનાઓની યાદ વારંવાર ના કરવી.
- ☞ દાળની સોબતથી ચોખો નર મટી નારી થયો. — જેને જેવો વાસ તેને તેવો પાશ, સોબતના ગુણ સંસ્કાર આવવા.
- ☞ દીગંબરના કામમાં ધોબીનું શું કામ ? — ઘરાકી ન મળે એવા સ્થળે ધંધો કરવો નકામો છે.
- ☞ દોઢ વાંક વગર કજિયો થાય નહિ. — ઝઘડા માટે બે પક્ષો કે બે વ્યક્તિઓ જવાબદાર હોય છે.
- ☞ દ્રાવિડી પ્રાણાયામ — નકામી વધારે કરવામાં આવતી મહેનત.
- ☞ ધકેલ પંચે દોઢસો. — આડેધડ કશી વ્યવસ્થા વિના કામ કરવાથી શું?
- ☞ ધુમાડાના બાચકાં ભરવા. — મિથ્યા પ્રયત્નો કરવા.
- ☞ ન મામા કરતાં કહેણો મામો સારો. — કશું જ ન મળે એ કરતાં થોડુંયે મળે તો સારું.
- ☞ નકટાને નાક નહિને નક્ફટને સાન નહિ — શરમ છોડીને વર્તવું .
- ☞ નખ વડે ભોંય ખોતરવી. — ભોંઠા પડી જવું
- ☞ નળ નીચે બેડું જોઈએ — તકનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ.

- નાક ઉપર માખી બેસવા ન દેવી. – કોઈનું જરી પણ અહેસાન ન ચડાવવું .
- નાક કટ્ટા તો કટ્ટા લેકિન ખીર ઘી તો ચટ્ટા ! – આબરૂને નુકસાન પહોંચે તો પણ સ્વાદિષ્ટ ચીજનો સ્વાદ લેવો
- નાહ્યા તેટલું પુણ્ય – જેટલો લાભ કે ફાયદો લઈ શકાય તેટલો લેવો.
- નીચી બોરડી સૌ ખંખેરે – વધુ પડતી નમ્રતાને લીધે સહન કરવું પડે.
- પડ્યો પોદરો ધૂળ ઊંચક્યા વિના ન રહે. – જ્યાં જાય ત્યાં લાભ શોધે.
- પડે તે ચડે ને ભણે તે ભૂલે – જે અભિમાન કરે છે તેની પડતી થાય છે.
- પારકાં છોકરાંને જતિ કરવા સૌ તૈયાર. – પોતાનાં અને પારકાં વચ્ચેનો ભેદ, અન્યને મુશ્કેલીમાં નાંખવા માણસ તૈયાર હોય છે.
- પેટ પાળે વેર બાળે – દીકરા ઘડપણમાં પાળે; વેર વંશવેલો બાળીને નિર્વંશ કરે.
- પેટમાં ટાંટિયા હોવા. – કપટ કરવું; દગો કરવો.
- પોપાંબાઈનું રાજ. – નબળા કે પ્રમાદી માણસનો કારભાર.
- ફરે તે ચરે બાંધ્યો ભૂખે મરે – પુરુષાર્થ વિના બેસી રહેનાર સુખી થતો નથી.
- બધાં પાલખીએ બેસે ત્યારે ઊંચકે કોણ? – શાસક અને શ્રમિક બંને જરૂરી.
- બહુ તંત બળવંત – બળ કરતાં અક્કલ વધુ ચઢે.
- બહેરો બે વાર હસે – અયોગ્ય રીતે પોતાની ખામીઓ છુપાવનાર મિથ્યાભિમાની હોય છે.
- બંદા પહોળા ને શેરી સાંકડી. – ઉડાઉ અને ખર્ચાળ માણસને આખરે મર્યાદાઓ નડે છે.
- બાપનું બારમું ને બાઈડીનું સીમંત ફરી ફરીને આવે નહિ.– જિંદગીમાં અમુક પ્રસંગ એક જ વાર આવે.
- બારે દહાડા કાંઈ સરખાં જાય છે? – મનુષ્યના જીવનમાં ચડતી પડતી આવતી રહે છે.
- બાવાના બેય બગડયાં. – બેય બાજુથી પસ્તાવું..
- બાંડા ગામમાં બે બારસ. – મૂર્ખ માણસોના ગામમાં દરેકની વાત જુદી જુદી હોય છે.
- બુંદથી બગડી તે હોજથી ન સુધરે – ગયેલી આબરૂ પાછી આવતી નથી.
- બે ઘરનો પરોણો ભૂખે મરે. – અનિશ્ચિતતાથી વર્તનાર માણસ મુશ્કેલીમાં મુકાય.
- બેઠું ખાય તે એઠું ખાય – જે પરાવલંબી છે તે સ્વમાની જીવન જીવી શકતું નથી.
- બેસતો રાજા, આવતો મેહ ને આવતી વહુ, વગર વિચારે વાહવાહ કરે સૌ. – અનુભવ થયા વિના પણ આ ત્રણની પ્રશંસા કરાય.
- બોબડી બેય ચૂકી, ન રહ્યા ઘરના કે ન રહ્યા ઘાટના – એકેય પક્ષે લાભ ન થવો.
- બોલે તો બે ખાય – બિનજરૂરી બોલવાથી નુકસાન પણ થાય.
- ભણી ગણીને ઊંધાં વળ્યાં – ભણ્યા પણ ગણ્યા નહિ.
- ભણે તેની વિદ્યા, મારે તેની તલવાર ને પાળે તેનો ધરમ. – વિદ્યા, શૂરવીરતા અને ધર્મ જે સાચવી જાણે પાળે તેનાં જ તે થઈ રહે છે.
- ભરતામાં ભરાય. – સંપતિ હોય ત્યાં અધિક સંપત્તિ એકત્રિત થાય.
- ભરમ ભારીને ખિસ્સાં ખાલી. – વગર પૈસે ડોળ કરવો.
- ભર્યા પેટ ઉપર ખાંડવી ખારી. – જમીને તૃપ્ત થયેલું માણસ ભાવતાં ભોજન પણ ખાઈ શકે નહિ.
- ભલાનું ભલું થાય ને ભૂંડાનું ભૂંડુ થાય. – ભલાઈ કરનારનું ઈશ્વર હંમેશા ભલું જ કરે છે અને ભૂંડું કરનારને તેની સજા મળે જ છે.
- ભસતાં કૂતરાં કરડે નહિ. – બણગાં ફૂંકનાર કે બડાઈ હાંકનાર કંઈ કરી શકતા નથી.
- ભસતો કૂતરો ભાગ્યે જ કરડે. – લાંબીચોડી વાત કરનારથી કંઈ થતું નથી.

- ☞ ભાત મેલીએ પણ સાથ ન મેલીએ. – ખાવાનું છોડવું પડે તો છોડવું પણ મિત્રતા દુ:ખ વેઠીને પણ નિભાવવી.
- ☞ ભાભા મારા રળી આવ્યા,સોના સાઠ કરી આવ્યા. – ખોટનો ધંધો કરી આવ્યા.
- ☞ ભાભોજી ભારમાં તો વધુ લાજમાં – મોટાએ મોટપણ જાળવવું જેથી નાની વ્યક્તિ પણ એનું માન જાળવે.
- ☞ ભાગ્યા હાલ્લામાં બધા પગ મૂકે છે. – નબળી હાલતમાં આવેલા માણસનો સહુ લાભ લેવા નીકળે.
- ☞ ભીતને લાત મારીએતો પગમાં વાગે. – શક્તિનો વિચાર કર્યા વગર પગલું ભરે તો પોતાને જ નુકસાન થાય.
- ☞ ભૂખી કૂતરી ભોટીલાં ખાય. – ભૂખ એવી ભૂંડી છે કે તે પ્રેમ અને વાત્સલ્યને પણ વિસારે છે.
- ☞ ભૂખે મરવા કરતાં ભાલે મરવું સારું. – અણીના સમયે મોટું જોખમ ખેડી લેવું જોઈએ.
- ☞ ભૂખ્યો સિંહ તરણું ન ખાય – દુ:ખને પ્રસંગે પણ સ્વમાની માણસ પોતાની ટેક ભૂલતો નથી.
- ☞ ભૂતને પીપળાં ઘણા. – ભૂતને રહેવા માટે ઘણાં સ્થાન મળી રહે; અર્થાત્ ભૂંડાને બધી અનુકૂળતા મળી રહે.
- ☞ ભૂંડા માણસથી ભૂત બી નાસે. – ભૂંડા ભૂત કરતાંયે ખરાબ.
- ☞ ભૂંડું તાકે તેનું ભૂંડું થાય. – જેવું કરે તેવું ભોગવે
- ☞ ભેંસ આગળ ભાગવત ને અંધા આગળ આરસી – અણસમજુને ઉપદેશ આપવો નકામો છે.
- ☞ ભેંસ જીરવે ખાણ ને ભાર જીરવે તે વહાણ. – ગજા પ્રમાણે ભાર વહી શકે.
- ☞ ભોગવે તે ભાગ્યશાળી – વાપરે એનું ધન; જે ભોગવી જાણે કે વાપરી જાણે તે ભાગ્યશાળી માણસ છે.
- ☞ મખમલની મોજડી માથે ન પહેરાય. – જે વસ્તુ જ્યાં શોભતી હોય ત્યાં જ શોભે.
- ☞ મણનું માથું જજો;પણ નવટાંકનું ન જશો. – જીવ કરતાં પણ આબરૂ મોટી વસ્તુ છે.
- ☞ મધ દરિયામાં ખારવા ખૂટ્યા – જેની પર વિશ્વાસ મૂક્યો હોય તે જ માણસ દગો દે.
- ☞ મન,મોતીને કાચ ભાંગ્યા સંધાય નહિ. – (૧) મન, મોતી અને કાચ એકવાર તૂટ્યા પછી સંધાય નહિ,માટે આ ત્રણ વસ્તુ પ્રત્યે સાવચેત રહેવું.
  – (૨) મનમાં પડેલી તિરાડ ફરી સંધાતી નથી.
- ☞ મનમાં પરણ્યાં મનમાં રાંડ્યાં – જાતે વિચાર કરવો ને જાતે માંડી વાળવો .
- ☞ મમ સાથે કામ કે ટપ ટપ સાથે કામ? – કાર્યના પરિણામ સાથે નિસ્બત રાખવી.
- ☞ મસાણે વાસ તેને શો ત્રાસ? – જે દૂર હોય તે દુ:ખ ન આપે.
- ☞ મંજીરા વગાડવા – કામ છોડી આળસ કરવી .
- ☞ મા મૂળો ને બાપ ગાજર – વર્ણસંકર જાતિ. (સંકર – અલગ અલગ જાતુનું જોડું)
- ☞ માખ શોધે ચાંદુ ને વૈદ્ય શોધે માંદું. – સૌ પોતાનો લાભ જુએ.
- ☞ માગવી ભીખ ને કરવી શીખ – માંગીને ખાવું ને ઉપરથી તોર દાખવવો
- ☞ માછલાંને તરતાં શીખવવું – જાતિ સ્વભાવ પ્રમાણે કામ કરે.
- ☞ માથા કરતાં પાઘડી મોટી – ગજા બહારનું કામ કે જવાબદારી.
- ☞ માને તો દેવ નહિ તો પથ્થર – શ્રદ્ધા જ ફળે.
- ☞ માયા દેખી મુનિવર ચળે – લક્ષ્મી જોઈને જોગીઓ પણ લલચાઈ જાય છે.
- ☞ માર માર્યા ભુલાય; પણ કટું વચન ન ભૂલાય. – કડવાં વેણ માર કરતાં વધુ દુ:ખદાયી હોય છે.
- ☞ માલ કરતાં હેલ ભારી – સોના કરતાં ઘડામણ મોંઘુ
- ☞ માંદા ઢોરને બગાઈ ઘણી – (૧) ગરીબોને જ વધારે પીડવામાં આવે.
  – (૨) નબળાને પીડાઓ પણ ઘણી હોય.

- ☞ મીઠાં બોલાં લોકને કડવી બોલી મા. – ખુશામત કરનારા ઘણાં મળે, પરંતુ કડવી શિખામણ તો અંગત અને હિતેચ્છુઓ જ આપે.
- ☞ મીઠાં ઝાડનાં મૂળ ન ખોદાય. – કોઈની ભલમનસાઈ કે ઉદારતાનો ગેરલાભ ન લેવાય.
- ☞ મૂઈ ઘો કાચંડામાંથી ન જાય. – સત્વશીલ વ્યક્તિનું માઠી પરિસ્થિતિમાંય કંઈક મૂલ્ય તો જળવાઈ રહે છે.
- ☞ મૂગે ખાધો માર, નહીં વ્હાર નહીં બચાવ. – લાચાર માણસ પોતાનો બચાવ કરી શકતો નથી.
- ☞ મૂર્ખાઓના ગામમાં ધૂતારા વસે, ઘપ્પા પડે ને ખડ ખડ હસે. – મૂરખ જલ્દી છેતરાય છે, તેથી મૂર્ખાઓ સાથેના વ્યવહારમાં ધૂર્ત માણસો લાભ લે છે.
- ☞ મોટા માનના ભૂખ્યાં, ગરીબ ધાનના ભૂખ્યા. – મોટા આડંબરી લોકો પ્રતિષ્ઠાના ભૂખ્યા હોય જ્યારે ગરીબ માણસ ધાન માટે આતુર હોય છે.
- ☞ મોટાનાં પગરખામાં પગ ઘલાય નહિ. – મોટાનાં વાદ ન લઈ શકાય.
- ☞ મોત આગળ વેદનું શું ચાલે? – મોત કોઈને મૂકતું નથી.
- ☞ મોં એવી લપડાક ને ગાલ એવો તમાચો – યોગ્યતા મુજબ સ્વીકાર કરવો.
- ☞ રખડતાં રામ જ્યાં બેઠા ત્યાં મુકામ – કોઈ કામ ધંધો કરવો નહિ.
- ☞ રસ્તાની બોરડી સૌ કોઈ ઝૂકે – ધણીધોરી વિનાને સૌ કોઈ લૂંટે; તેને સૌ કોઈ હેરાન કરે.
- ☞ રહે તો આપથી અને જાય તો સગા બાપથી. – સમજે તો પોતાની મેળે સમજે અને ન સમજે તો સગા બાપને કહ્યે પણ ન સમજે.
- ☞ રાઈનો પર્વત ને પર્વતની રાઈ – નાની વાતને મોટું સ્વરૂપ આપવું અને મોટી વાતને તુચ્છ ગણવી.
- ☞ રાજા દંડે તેને પહોંચાય પણ નસીબ દંડે તેને ન પહોંચાય. – રાજાનો દંડ અમુક સમય સુધી હોય જ્યારે પ્રારબ્ધનો દંડ જીવનભર વેઠવો પડે.
- ☞ રાત અંધારીને તલ કાળા, લે વાણિયા તારા ને તારા – અંધેર વ્યવસ્થા
- ☞ રાંકને ઘેર રતન – ખૂબ જ હર્ષજનક બાબત બનવી.
- ☞ રેતીમાં નાવ ચલાવવી – અત્યંત ગરીબાઈમાં ઘર સંસાર નિભાવવો.
- ☞ રોગ આવે ઘોડા વેગે ને જાય કીડી વેગે – રોગ આવે ઝડપથી પણ દૂર થતાં વિલંબ લાગે.
- ☞ રૂપે રૂડાં ને કર્મે કૂડા – રૂપ એ દોષનું કારણ છે.
- ☞ લક્ષ્મી શોભે દાને – ધનનો યશસ્વી ઉપયોગ દાન છે.
- ☞ લગને લગને કુંવારા – જીવનમાં આવતી દરેક મંગળ ઘડીએ ઉત્સુક બનવું.
- ☞ લડાઈમાં ઘા ને રમતમાં દાવ ચૂકવા નહિ. – લડાઈ જીતવા અનુકૂળ તક જે મળે તે જતી ના કરવી.
- ☞ લંગડાનો વૈદ કાણો – વિકલાંગની ગત વિકલાંગ જાણે .
- ☞ લાખે લેખાં ને કાંડી ને દેખા – લાખો રૂપિયાનો હિસાબ લખે પણ ધન ન કમાય.
- ☞ લાંબુ જોઈને ડરવું નહીંને ટૂંકું જોઈને લડવું નહિ. – દેખાવ પરથી કોઈની શક્તિનો અંદાજ ન કઢાય.
- ☞ લીલા પીળા થઈને ફરીએ તે શા ઉપર? – બનીઠનીને મહાલવા ધનનો ખર્ચ થાય; પરંતુ આવો ખર્ચ કરતાં પહેલાં તેમાં વિવેક સાચવવો જરૂરી છે.
- ☞ લીલા વનના સૂડા ઘણાં – લાભ દેખાય ત્યાં ઘણા આવે.
- ☞ લૂંટાયા પછી ભય શો? – સઘળું ગુમાવ્યા પછી બીવું નકામું
- ☞ લોટ ફાંકવો ને હસવું, એ બે સાથે બને નહિ. – એક સાથે બે કામ ન થાય.
- ☞ લોભે લક્ષણ જાય – લોભથી બુદ્ધિ નષ્ટ થાય.
- ☞ વખત તેવી વાત ને પવન તેવી પીઠ . – લાભ જોઈને ઘા કરવો.

- ☞ વગ કરે પગ – લાગવગથી પ્રવેશ પામી શકાય છે.
- ☞ વયમાં આડી રાત તેની શી વાત ? – સમય હોય તો સમસ્યાનો નિકાલ થઈ શકે.
- ☞ વધાર્યું વધે ને ઘટાડ્યું ઘટે – જે પ્રમાણે વાપરીએ એ પ્રમાણે વધઘટ થાય.
- ☞ વર રાજી શીખથી, ભિખારી રાજી ભીખથી. – જેવું પાત્ર હોય તેવું તેને મળે તો તે ખુશ થાય.
- ☞ વરસ ખાઈ ગયો છે – ઉંમર પ્રમાણે શરીર ન થવું.
- ☞ વરસાદના ભીંજવેલા સારા પણ સૂકવેલા માઠા. – ભીંજવવાની ક્રિયા કયારેક આકસ્મિક છે ને પ્રાયોજિત હોય તો તેમાં આનંદ માણવાનો ઉદ્દેશ છે; જ્યારે સૂકવવાની ક્રિયામાં ચોક્કસ હેતુ છે ને તે વરસાદમાં પાર પડતો નથી.
- ☞ વહુની રીસ ને સાસુનો સંતોષ. – જે પરસ્પર વિરોધી છે તે એકબીજાને નુકસાન થવાથી સંતોષ અનુભવે છે. આનંદમાં રાચે છે.
- ☞ વહેલો તે પહેલો ને ભૂલે તે ઘેલો – પહેલાની પહેલ.
- ☞ વા જોઈ વહાણ હંકારવું – સમય અને સંજોગો પારખીને કામ કરવું
- ☞ વાઘના મોંમા ગયું પાછુ આવે નહિ – દુર્જનના સંગમાં અહિત જ થાય.
- ☞ વાડ એવો વેલો ને ગુરુ એવો ચેલો – જેનો સંગ લાગ્યો હોય એના ગુણ આવે જ.
- ☞ વાણિયાનો જીવ પેટમાં. – સ્વાર્થીને સ્વાર્થથી જ મતલબ રહે.
- ☞ વાણિયો સાંચે પળી પળી ને ઉઠાવે કુપ્પા – વાણિયો આપે ઓછું ને તેના બદલામાં લે વધુ.
- ☞ વાવણી ને તાવણી ઉતાવળી સારી – વાવણી અને તાવણી વખતે ત્વરા અને કુશળતા રાખવી.
- ☞ વાંસીદામાં સાંબેલું જાય – કામમાં બેકાળજી દાખવવી
- ☞ વાંદરાને દારૂ પાયો – અટકચાળાને વળી વધુ છૂટ આપવી.
- ☞ વાંદરો સો વર્ષનો થાય પણ ઠેક ભૂલે નહિ. – ઉંમર થતાં શાણપણ અને ગંભીરતા આવવાને બદલે એનું એ ઉછાંછળાપણું સ્વભાવમાં ચાલુ રહે.
- ☞ વાંસના કજિયામાં વન બળે – નાની વસ્તુને કારણભૂત બનાવી મોટું રૂપ આપવું; ભારે નુકસાન કરવું.
- ☞ વીતી હોય તે જાણે – દુ:ખ અનુભવનાર જ દુ:ખ સમજી શકે.
- ☞ વેણે વેણે વાંકુ પડે – નાની નાની વાતમાં લડી ઊઠે એવા સ્વભાવનું; કજિયાખોર
- ☞ વેળા વેળાની છાંયડી – મનુષ્ય કરતાં સમય વધુ બળવાન છે.
- ☞ વૈદના મરે નહિ ને જોશીના રાંડે નહિ. – ઓસડ અને ભવિષ્યકથન માત્ર મન મનાવવા પૂરતાં છે..
- ☞ વૈદ્ય ને ગુરુ આગળ જૂઠું બોલવું નહિ – વૈદ્ય અને ગુરુ સમક્ષ અસત્ય વિગત રજૂ કરવામાં આવે તો સાચી સલાહ ન મળે.
- ☞ વો દિન કહાં કે મિયાંકે પાંવમેં જૂતી? – શેખીખોરની વાણીમાં બધું હોય પણ એના શરીર કે ઘરમાં કશું ન હોય.
- ☞ શરીર કટાઈ જાય તેના કરતાં કસાઈ જાય તે સારૂં. – આળસ કરતાં ઉદ્યમથી શરીર પણ સારું રહે છે અને આર્થિક લાભ પણ મળે છે.
- ☞ શાણાને સાન ગધેડાને ડફણાં – ચતુરને ઈશારો અને મૂર્ખને માર.
- ☞ શાલીગ્રામ પર મરી ન વટાય. – જે પૂજ્ય અને શ્રાદ્ધેય છે તેનો આદર કરવો; વિવેકભર્યો ઉપયોગ કરવો.
- ☞ શિખામણ લાગે ગળી તેની દશા વળી; – કોઈની સાચી વાત માને તો તે સુખી થાય.
- ☞ શિર સલામત તો પઘડિયાં બહોત – માણસ જીવંત હોય તો તેને પોષણ પણ મળી રહે છે.
- ☞ શૂળીનું દુ:ખ કાંટે – નાની આપત્તિથી મોટી ઉપાધિ આપોઆપ દૂર થઈ જાય.
- ☞ શેઠની શિખામણ ઝાંપા લગી. – ડાહ્યા માણસના બોધની અસર થોડો સમય જ રહે છે.

- ☞ શેરને માથે સવા શેર – દુનિયામાં એકબીજાથી બળવાન મળી આવે છે.
- ☞ શ્રાદ્ધ સરાવ કે બાપ બતાવ. – સત્ય વસ્તુ ન હોય તેને અસ્તિત્વ વિનાની ગણવી.
- ☞ શ્વાસ ત્યાં લગી આશ – જીવનની છેલ્લી ક્ષણ સુધી આશા છોડવી નહિ, આશા અમર છે.
- ☞ સઈની સાંજ ને મોચીનું વહાણું – ખોટા વાયદા કરવા.
- ☞ સઈનો દીકરો જીવે ત્યાં લગી સીવે. – (૧) બાપદાદાના ધંધાને વળગી રહે.
  (૨) મૃત્યુ સુધી અવિરત કામ કરતાં રહેવું.
- ☞ સકકર્મીની જીભને અકકર્મીના ટાંટિયા. – નસીબદાર માણસો હુકમ કરવા ને કમનસીબ ને હુકમો ઉપાડવા સર્જાયેલા હોય છે.
- ☞ સગપણમાં સાદુને જમણમાં લાડુ – જમણમાં લાડું જેમ ઉત્તમ ગણાય છે તેમ સગપણમાં સાદુનું સમજવું .
- ☞ સતી શાપ દે નહિ ને શંખણીના લાગે નહિ. – જે ખરેખર સતી સ્ત્રી હોય તે કદાપિ કોઈનું બુરું ઈચ્છે નહિ અને જે બુરું ઈચ્છે તે સતી હોય જ નહીં.
- ☞ સત્તા આગળ શાણપણ નકામું . – બળવાન કે શક્તિમાન આગળ ડહાપણ નકામું છે.
- ☞ સબ ઘડી ઘરકી તો એક ઘડી હરકી – આખો દિવસ પોતાના માટે સમય કાઢીએ તો દિવસમાં એકાદ ઘડી ઈશ્વરને માટે કાઢવી જોઈએ.
- ☞ સમ ખાય તે સદા જૂઠો – વાતવાતમાં સોગન ખાય તેનો ભરોસો કરવો નહિ.
- ☞ સમુદ્ર આગળ લૂણની ભેટ. – જેની જે ચીજવસ્તુ છે તે જ તેને આપવી.
- ☞ સર્વ સાથ જે જગન્નાથ. – જનતાનો સહકાર જગન્નાથ સમાન બળવાન છે.
- ☞ સહુ પોતપોતાનાં ગીત ગાય. – સૌને પોતાની જ વાતો કરવી ગમે.
- ☞ સંઘર્યો સાપ પણ કામમાં આવે. – દુનિયામાં કોઈ ચીજ નકામી નથી.
- ☞ સાકરને કડવી કોઈ કહે નહિ – સારા માણસને કોઈ દુર્જન ન કહે.
- ☞ સાજે લૂગડે થીગડું ન હોય. – કારણ વગર કોઈ કાર્ય ન થાય.
- ☞ સાત દીકરીએ બાપ વાંઝિયો. – પુત્રી એ પારકું ધન છે. પુત્ર દ્વારા વંશવેલો જીવંત રહે છે.
- ☞ સાપના મોંમાંથી અમૃત ન નીકળે. – દુષ્ટ લોકો પાસેથી સારાની આશા ન રાખવી.
- ☞ સાપને ઘેર સાપ પરોણો જીભ ચાટીને પાછો વળાણો. – સમાન ગુણધર્મીઓનો એકબીજા સાથે વ્યવહાર એકબીજાને અનુકૂળ હોય છે.
- ☞ સામાબોલી સાસરે ન સમાય. – સામો જવાબ આપનારી વહુનું સાસરે માન રહેતું નથી.
- ☞ સાસરે સમાય નહિ ને પિયરે માય નહિ. – ક્યાંય અનુકૂળ થઈને ન રહે તેવા સ્વભાવની સ્ત્રી .
- ☞ સાહેબ (ખુદા) મહેરબાન તો ગધ્ધા પહેલવાન. – ઈશ્વરની કૃપા હોય તો મૂર્ખ પણ ઉત્તમતા પામી શકે છે.
- ☞ સિંહ પાંજરે પડ્યો ગરેબ – વિવશતા શક્તિશાળી માટે પણ દુઃખકર છે.
- ☞ સીદીભાઈનો છોકરો સૌથી રૂપાળો. – પ્રેમ અને વાત્સલ્યના લીધે પોતાનાં સંતાન રૂપાળાં લાગે.
- ☞ સુથારની સોડમાં ને લુહારની કોઢમાં બેસવું નહિ. – સુથાર અને લુહાર પાસે બેસવાથી ઓજાર વાગવાનો ભય રહે છે.
- ☞ સુથારનું મન બાવળિયે – સ્વાર્થભરી નજર હોવી .
- ☞ સૂતા જેવું દુઃખ નહિ ને મૂઆ જેવું દુઃખ નહિ. – ઊંઘ્યા કે મર્યા પછી કશી ઉપાધિ રહેતી નથી.
- ☞ સૂરત સોનાની મુરત – સૂરત સમૃદ્ધ છે.
- ☞ સૂંઠને ગાંગડે ગાંધી ન થવાય. – અધૂરી શક્તિ અને અપૂર્ણ સંપતિ હોવા છતાં પૂર્ણતાનો આડંબર કરવો.
- ☞ સો સુવાવડ અને એક કસુવાવડ – કસુવાવડનું દુઃખ એ સો સુવાવડ કરતાં પણ અધિક છે.
- ☞ સોટી વાગે ચમચમ વિદ્યા આવે રમઝમ. – માર પડે ત્યારે જ્ઞાન આવે.

- ☞ સોનાની થાળી ને લોટાની મેખ — અનેક સદ્‌ગુણો એક અવગુણથી ઝાંખા પડે.
- ☞ સોળે સાન વીસે વાન વળ્યા તો વળ્યા નહિ તો પથ્થર પહાણ — પુખ્ત ઉંમર થવાથી પુખ્ત વિચાર બંધાય છે અને વીસ વર્ષની ઉંમર થતાં સુધીમાં શરીરનો બાંધો બંધાઈ જાય છે, પછી કોઈ ફેરફાર થતો નથી.
- ☞ સૌ સૌના ઘરનાં શેઠ — માણસ પોતાના ક્ષેત્રમાં હકૂમત ચલાવી શકે.
- ☞ સૌનું થશે તે વહુનું થશે — આપત્તિ કે સંકટ સમયે કોઈ એક વ્યક્તિ વિશે ન વિચારવું ; સમૂહનું વિચારવું.
- ☞ હક્કનું હશે તો તકે આવશે. — સૌને સૌના પ્રારબ્ધ અનુસાર સુખ દુઃખ મળે છે.
- ☞ હનુમાન હડીઓ કાઢે ને ભૂત ભૂસકા મારે. — ઘરમાં ખાવાનું ન હોવું; આર્થિક સ્થિતિ ખરાબ હોવી.
- ☞ હમ બી રાણી; તુમ બી રાણી કોણ ભરે બેડે પાણી? — બધા શેઠ થાય તો કામ કોણ કરે?
- ☞ હલકી ગાલ્લી વધારે દોડે — જેને માન મોભાનું અભિમાન છે તે વધુ સ્ફૂર્તિથી – સફળતાથી કામ કરે.
- ☞ હવનમાં હાડકું — શુભ કાર્યમાં વિઘ્ન નાખવું.
- ☞ હવેલી લેતાં ગુજરાત ખોઈ. — વગર વિચાર્યુ પગલું ભરવાથી પરિણામ સારું આવતું નથી.
- ☞ હસવું ને લોટ ફાકવો સાથે બને નહિ. — એકસાથે બેકામ ન કરી શકાય.
- ☞ હાકેમ બદલાય પણ હુકમ ન બદલાય. — સત્તાધારી વ્યક્તિ બદલાય પણ ખુરશી નહીં.

❖ સમાનાર્થી કહેવતો :

- ☞ ખાલી ચણો વાગે ઘણો — ઢમઢોલ માંહે પોલ. અધૂરો ઘડો છલકાય.
- ☞ દાઝ્યા પર ડામ — પડ્યા પર પાટુ. જશ પર જૂતિયા.
- ☞ નામ મોટાં ને દર્શન ખોટાં — મૂછે ચોપડવા તેલ નહિ ને ડેલીએ દીવા કરો.
- ☞ જમવામાં જગલો ને કૂટવામાં ભગલો — કરડે માંકડ ને માર ખાય ખાટલો.
- ☞ શક્તિ તેવી ભક્તિ — પગ જોઈને પાથરણું તાણવું.
- ☞ બોલે તેનાં બોર વેચાય — માગ્યા વિના મા પણ ન પીરસે.
- ☞ હાથનાં કર્યાં હૈયે વાગવાં — દીવો લઈને કૂવામાં પડવું.
- ☞ પીળું એટલે સોનું નહિ — ઊજળું એટલું દૂધ નહિ.
- ☞ કીડી ઉપર કટક — મારવો ઉંદર ને ખોદવો ડુંગર.
- ☞ રાંડ્યા પછી ડહાપણ શું કામનું ? — પાણી પીને ઘર શું પૂછવું ? અવસર ચૂક્યો શા કામનો ?
- ☞ હીરો ઘોઘે જઈ આવ્યો — વહેલા ઊઠ્યા ને ભૂલા પડ્યા.
- ☞ ફરે તે ચરે ને બાંધ્યું ભૂખે મરે — હિંમતે મરદા તો મદદે ખુદા. સેવા તેને મેવા.
- ☞ વસુ વિના નર પશુ — નાણાં વિનાનો નાથિયો ને નાણે નાથાલાલ.
- ☞ વરની મા વરને વખાણે — મારા છગન-મગન સોનાના, પડોશીના પિત્તળના ને ગામના ગારાના. પોતાની માને ડાકણ કોણ કહે ?
- ☞ મારે તેની તલવાર — બળિયાના બે ભાગ.
- ☞ ખોદે ઉંદર ને ભોગવે ભોરિંગ — કીડી સંચરે ને તેતર ખાય, લડે સિપાઈ ને જશ જમાદારને
- ☞ આપણી તે રૂડી બીજાની બાપડી — વરને કોણ વખાણે, તો કહે વરની મા.
- ☞ ગઈ ગુજરી સંભારવી નહિ — ગઈ તિથિ જોશી પણ ન વાંચે.
- ☞ સોટી વાગે ચમચમ, વિદ્યા આવે રમઝમ — માર બૂધું ને કર સીધું.
- ☞ ઉજ્જડ ગામમાં એરંડો પ્રધાન — આંધળામાં કાણો રાજિયો.

- ઊંઘ ન જુએ સાથરો અને ભૂખ ન જુએ ભાખરો – કાળના કોદરાય ભાવે.
- ભાવતું હતું ને વૈદે કીધું – દોડવું હતું તે ઢાળ મળ્યો, રોતી હતી ને પિયરિયાં મળ્યાં.
- દાનત તેવી બરકત – જેવી ભાવના તેવી સિદ્ધિ.
- ધીરજનાં ફળ મીઠાં – ઉતાવળે આંબા ન પાકે.
- ખાડો ખોદે તે પડે – વાવે તેવું લણે, કરે તેવું પામે.
- ગાજ્યા મેઘ વરસે નહીં – ભસતો કૂતરો ભાગ્યે જ કરડે.
- વગ ત્યાં પગ – વાડ વિના વેલો ન ચડે.
- બાપ એવા બેટા અને વડ એવા ટેટા – મા એવી દીકરી અને ઘડો એવી ઠીકરી.
- અધૂરો ઘડો છલકાય – ખાલી ચણો વાગે ઘણો.
- સોબત તેવી અસર – સંગ તેવો રંગ.
- કરે ચાકરી તો પામે ભાખરી – કરે સેવા તો પામે મેવા.
- કરડે માંકડ ને માર ખાય ખાટલો – પાડાને વાંકે પખાલીને ડામ.
- કળથી થાય તે બળથી ન થાય – બુદ્ધિ આગળ બળ પાણી ભરે.
- ગરથ ગાંઠે ને વિદ્યા પાઠે – હાજર સૌ હથિયાર.
- ગામનો જોગી જોગટો ને પરગામનો સિદ્ધ – ઘરકી મુર્ગી દાલ બરાબર.
- જેવી દૃષ્ટિ તેવી સૃષ્ટિ – અન્ન તેવો ઓડકાર.
- ટકાની ડોશી ને ઢબુ મૂંડામણ – પાવલાની પાડી ને પૂણો ચરાઈ.
- ખારા જળનું માછલું મીઠા જળમાં મરે – છાણનો કીડો ઘીમાં મરે.
- જાગ્યા ત્યાંથી સવાર – ભૂલ્યાં ત્યાંથી ફેર ગણો.
- કુશકા ખાંડે ચોખા ન મળે – પાણી વલોવ્યે માખણ ન નીકળે.
- પાપડી ભેગી ઇયળ બફાય – સૂકા ભેગું લીલું બળે.
- જીવતાની ખોડ મૂએ જાય – પ્રાણ અને પ્રકૃતિ સાથે જાય.
- જે ન કરે વૈદ તે કરે દૈવ – દવા ન કરે તે દુઆ કરે.
- જેવો રાજા તેવી પ્રજા – જેવો શેઠ તેવો વાણોતર.
- કૂતરાની પૂંછડી વાંકી તે વાંકી – દોરડી બળે પણ વળ ન છોડે.
- બોલ્યું વાયરે જાય, લખ્યું લેખે થાય – લખાણું તે વંચાણું.
- ભાગ્યશાળીને ભૂત રળે – ભરતામાં ભરાય.
- વીતી હોય તે જાણે – ઘાયલની ગત ઘાયલ જાણે, વાગ્યા હોય તે જણે.
- ધોબીનો કૂતરો નહીં ઘરનો કે નહીં ઘાટનો – બે ઘરનો પરોણો ભૂખે મરે.
- રામ રાખે તેને કોણ ચાખે ? – અલ્લા યાર તો બેડા પાર, ખુદા મહેરબાન તો ગધા પહેલવાન.
- એક કાંકરે બે પક્ષી મારવાં – એક પંથ ને દો કાજ.
- ઘરનાં છોકરાં ઘંટી ચાટે ને ઉપાધ્યાયને આટો – ઘર બાળી તીરથ કરવું.
- ભૂત મરે ને પલિત જાગે – બકરી કાઢતાં ઊંટ પેસવું, સાપ કાઢતાં ઘો પેઠી.
- નામ મોટાં ને દર્શન ખોટાં – મોટા એટલા ખોટા.
- રૂપે રૂડા ને કર્મે કૂડા – રૂપે રૂડી કર્મે ભૂંડી.

- ☞ જીવતો નર ભદ્રા પામે — શિર સલામત તો પઘડિયાં બહોત.
- ☞ હસે તેનું ઘર વસે — હસ્યાં તેનાં વસ્યાં અને રોયાં તેનાં ખોયાં.
- ☞ સો દહાડા સાસુના તો એક દહાડો વહુનો — સો સોનાર કી એક લુહાર કી.
- ☞ સબસે બડી ચૂપ — ન બોલ્યામાં નવ ગુણ.
- ☞ સઈની સાંજ અને મોચીનું વહાણું — અગસ્ત્યના વાયદા.
- ☞ વખત તેવાં વાજાં — વખતનાં ગીત વખતે ગવાય.
- ☞ લોભે લક્ષણ જાય — અતિલોભ તે પાપનું મૂળ.
- ☞ લીલા વનના સૂડા ઘણા — મધ હોય ત્યાં માખી ભમે.
- ☞ મર કહેવાથી કોઈ મરતું નથી — બિલાડીના કહેવાથી શીકાં ન તૂટે.
- ☞ મફત કા ચંદન ઘસ બે લાલજી — મફતનાં મરી કોને તીખાં લાગે ?
- ☞ બાંધે પોટલે વેપાર થાય નહીં — બોલે તેનાં બોર વેચાય.
- ☞ પ્રભુ પાધરા તો વેરી આંધળા — રામ રાખે તેને કોણ ચાખે ?
- ☞ નાહ્યાં તેટલું પુણ્ય — તરત દાન મહાપુણ્ય.
- ☞ ઝાઝું કરે તે થોડા માટે — બહુ દોડે તે થાકી જાય.
- ☞ ગાંડાંનાં ગામ ન વસે — મૂરખને માથે કાંઈ શિંગડાં ન હોય.
- ☞ કણકણ કરતાં મણ થાય — ત્રેવડ ત્રીજો ભાઈ છે.
- ☞ એની લાકડી એનો બરડો — જેની લાઠી તેની ભેંસ.
- ☞ ઉલેચે અંધારું ન જાય — ડાંગે મારે પાણી જુદું ન થાય.
- ☞ ખોદ્યો ડુંગર કાઢ્યો ઉંદર — ખૂબ મહેનત કરવા છતાં ધાર્યું પરિણામ પ્રાપ્ત ન થવું.
- ☞ કપાળમાં ઊગે વાળ તો ભાલમાં ઊગે ઝાડ — સાવ ઉજ્જડ, જ્યાં ઝાડ-પાન જોવા ન મળે.
- ☞ આપણે વેંત નમીએ તો કોઈ હાથ નમે — થોડુંય માન આપીએ તો સામેથી વધુ માન મળે.
- ☞ ઉજ્જડ ગામમાં એરંડો પ્રધાન — બહુ સારી વસ્તુ ન મળે ત્યાં ઓછી ખરાબ પણ સારી ગણાય.
- ☞ વાઢ કાન ને આવ્ય સાન — અનુભવે બધું સમજાય.
- ☞ ધીરજનાં ફળ મીઠાં — ધીરજ રાખવાથી સારું પરિણામ આવે છે.
- ☞ મામાનું ઘર કેટલે તો દીવો બળે એટલે — વખત આવ્યે ખરેખર શું છે તેની ખબર પડી જવી.
- ☞ દશેરાએ ઘોડું ન દોડવું — ખરે સમયે ઉપયોગમાં ન લાગવું.
- ☞ મા તે મા બીજા બધાં વગડાના વા — માની સરખામણી અન્ય સાથે થઈ ન શકે.
- ☞ જનસેવા એ જ પ્રભુસેવા — માનવની સેવા એ જ સાચી પ્રભુભક્તિ.
- ☞ ઝાઝા હાથ રળિયામણા — સંપ અને સહકારથી થતા કામમાં ધારી સફળતા મળે છે.
- ☞ નસીબ આડેનું પાંદડું ફરવું — માઠા દિવસો દૂર થવા, સારો સમય શરૂ થવો.
- ☞ દૂધમાં સાકરની જેમ ભળી જવું — સારી પેઠે હળી-મળી જવું.
- ☞ પાકા ઘડે કાંઠા ન ચડે — યોગ્ય સમયે જે કરવાનું હોય એ ન કરીએ તો પછી પ્રયત્ન વ્યર્થ નીવડે.
- ☞ એક સાંધે ત્યાં તેર તૂટવાં — એક મુશ્કેલીમાંથી બચે ત્યાં અનેક મુશ્કેલીઓ આવવી
- ☞ એક કાંકરે બે પક્ષી મારવાં — એક કામ કે પ્રવૃત્તિથી બે લક્ષ્ય સિદ્ધ કરવાં

❖ વિરુદ્ધાર્થી કહેવતો :

☞ ઝાઝા હાથ રળિયામણા	– ઝાઝા મળ્યાં ને ખાવા ટળ્યાં, ઝાઝા ગૂમડે ઝાઝી વેદના.
☞ પંચ બોલે તે પરમેશ્વર	– ગામને મોઢે ગળણું ના બંધાય.
☞ બુદ્ધિ આગળ બળ પાણી ભરે	– બળિયાના બે ભાગ, મારે તેની તલવાર.
☞ બાપ એવા બેટા, વડ તેવા ટેટા	– દીવા નીચે અંધારું.
☞ ઘરડાં વિના ગાડાં ના વળે	– સાંઠે બુદ્ધિ નાઠી.
☞ દયા ધર્મનું મૂળ છે	– દયાની માને ડાકણ ખાય.
☞ બોલે તેનાં બોર વેચાય	– ન બોલ્યામાં નવ ગુણ.
☞ ધીરજનાં ફળ મીઠાં	– કલ કરો સો આજ કરો, આજ કરો સો અબ.
☞ ઉતાવળે આંબા ન પાકે	– શ્વાસ ખાઈને સો ગાઉ જવાય.
☞ એક હાથે તાળી ના પડે	– ઝાઝી સુયાણીએ વેતર વંઠે.
☞ રાખે શરમ એનું ફૂટે કરમ	– જેણે મૂકી લાજ એને નાનું સરખું રાજ.
☞ આપ ભલા તો જગ ભલા	– દયા ડાકણને ખાય.
☞ નમે તે સૌને ગમે	– નીચી બોરડી સૌ ખંખરે.
☞ વસુ વિના નર પશુ	– પૈસાને કૂતરાંય સૂઘતાં નથી.
☞ વાડ વિના વેલો ન ચડે	– આપ મુઆ વિના સ્વર્ગે ન જવાય.
☞ માગ્યા કરતાં મરવું ભલું	– માગ્યા વિના મા પણ ન પીરસે.
☞ વિશ્વાસે વહાણ ચાલે	– વિશ્વાસ સગા બાપનોય નહિ.
☞ હોય સાન તો જગમાં માન	– સત્તા આગળ સાન નકામી.
☞ ટીપે ટીપે સરોવર ભરાય	– ટીપે ટીપે સરોવર સુકાય.
☞ ચોરની ચાર અને જોનારાની બે	– ચોરના પગ કાચા.
☞ કડવું ઓસડ મા જ પાય	– પારકી મા જ કાન વીંધે.
☞ પારકે ભાણે મોટો લાડુ	– પારકી આશા સદા નિરાશ.

હેતુલક્ષી પ્રશ્નો

1. 'લીલા વનના સૂડા ઘણા' કહેવતનો અર્થ આપો.

(A) સફળ વ્યક્તિના શત્રુ ઘણા
(B) નબળી વ્યક્તિ ઉપર વધારે આફત આવવી
(C) લાભ જોઈને ઘણા લોભાય
(D) ઉપકાર ઉપર અપકાર કરવો

2. 'ઘરના ઊઠ્યાં વનમાં ગયાં તો વનમાં ઊઠી આગ' - કહેવતનો યોગ્ય અર્થ બતાવો.

(A) અનેક ઉપાયો કરી દુઃખમાંથી છુટકારો મેળવવો.
(B) કમનસીબી હોય તો સાથે જ આવે, તેનાથી છુટકારો થતો નથી.
(C) ઘરની પાયમાલીથી બચવા અન્ય સ્થળે જવું.
(D) દુઃખમાંથી બહાર નીકળી, સુખમાં પડવું.

3. નીચેના પૈકી કઈ કહેવત 'ધીરજથી સારું કામ થાય' એવો અર્થ આપતી નથી ?

(A) ઉતાવળે આંબા ન પાકે
(B) કાંકરે કાંકરે પાળ બંધાય
(C) ધીરજનાં ફળ મીઠાં
(D) ઉતાવળા સો બાવરા ને ધીરા સો ગંભીર

4. કહેવતનો અર્થ સમજાવો : 'કૂવામાં હોય તો હવાડામાં આવે'

(A) કૂવાનું પાણી હવાડામાં આવે.
(B) કૂવો અને હવાડો હંમેશા પાણીથી છલકાતાં રહે છે.
(C) પાણી જ ન હોય તો કૂવામાં કે હવાડામાં ક્યાંથી આવે.
(D) મૂળમાં શક્તિ હોય તો બહાર દેખાયા વિના રહે નહિ.

5. 'પ્રાણ અને પ્રકૃતિ સાથે જાય' કહેવતનો અર્થ -

(A) પોતાના જ વિરોધમાં આવવું
(B) પારકી આશ સદા નિરાશ
(C) કંઈ લેવા દેવા નહિ
(D) સ્વભાવ બદલવો મુશ્કેલ છે

6. 'ખાતર ઉપર દિવેલ' - કહેવતનો અર્થ એટલે -

(A) ખર્ચમાં કાપ
(B) ખાતર નાખી પછી દિવેલ નાખવું
(C) ખર્ચ કરતાં અટકવું
(D) ખર્ચમાં વધુ ખર્ચ

7. 'ઘરનાં છોકરાં ઘંટી ચાટે ને ઉપાધ્યાયને આટો' - કહેવતની સમાનાર્થી કહેવત કઈ છે ?

(A) રૂપે રૂડી કર્મે ભૂંડી
(B) નામ મોટાં ને દર્શન ખોટાં
(C) ઘર બાળી તીરથ કરવું
(D) ન બોલ્યામાં નવગુણ

8. કઈ કહેવત વિરોધી અર્થ ધરાવતી નથી ?

(A) બોલે તેનાં બોર વેચાય - ન બોલ્યામાં નવગુણ
(B) મારે તેની તલવાર - બળિયાના બે ભાગ
(C) પારકી આશ સદા નિરાશ - આશા હંમેશા અમર જ છે.
(D) માગ્યા કરતાં મરવું ભલું - માગ્યા વિના મા પણ ન પીરસે

9. ઉતાવળે આંબા ન પાકે કહેવતનો અર્થ દર્શાવો.

(A) ઉતાવળથી સારું કામ થાય નહીં.
(B) ધીરજનાં ફળ મીઠાં
(C) ઉતાવળ કરવાથી ફળ મેળવી શકાતું નથી.
(D) યોગ્ય સમયે યોગ્ય કામ કરવું.

10. શહાણું માણસ લાભત નાહીં - કહેવતનો અર્થ લખો.

(A) જે જન્મે છે તે મૃત્યુ પામે છે.
(B) જેવું જે કરે, તેવું જ ભોગવે.
(C) ડાહ્યો માણસ લાંબું જીવન જીવે નહીં.
(D) કરવાનું કાર્ય ન કરે.

11. નીચેનામાંથી કઈ કહેવત નથી ?

(A) અધૂરો ઘડો છલકાય
(B) જીવ હેઠો બેઠો
(C) વાડ ચીભડાં ગળે
(D) ઉતાવળે આંબા ન પાકે

12. 'બાંધી મૂઠી લાખની' કહેવતનો અર્થ દર્શાવો.

(A) બંધ મુઠ્ઠી કોઈને મારી શકાય.
(B) મુઠ્ઠીમાં રાખેલી વસ્તુને ખોલતાં બધા જોઈ શકે.
(C) મુઠ્ઠીમાં પૈસા રાખી શકાય.
(D) રહસ્ય છુપાયેલાં હોય ત્યાં સુધી મહત્ત્વનાં હોય.

13. 'શેઠની શિખામણ ઝાંપા સુધી' કહેવતનો અર્થ દર્શાવો.

(A) શેઠ કોઈ કામ સોંપે તે દરવાજા સુધીમાં કરવું.
(B) શેઠનું કામ કહેવાનું, નોકરનું સાંભળવાનું.
(C) શેઠ ઝાંપા બહાર શિખામણ આપે નહીં.
(D) કોઈએ આપેલી સારી સલાહ થોડા વખતમાં ભૂલી જવી.

14. 'વગ ત્યાં પગ' - કહેવતની સમાનાર્થી કહેવત.

(A) સંગ તેવો રંગ
(B) અનાજ એવો ઓડકાર
(C) દાનત તેવી બરકત
(D) વાડ વિના વેલો ન ચડે

15. 'લિયે લાલો ને ભરે હરદા' કહેવતનો સાચો અર્થ લખો.

(A) ખાડો ખોદે તે પડે
(B) એક ભૂખ્યો બીજા ભૂખ્યાને શું ખવડાવે ?
(C) સરકાર પૈસા વાપરે અને પ્રજા વેરો ભરે.
(D) એક વ્યક્તિ ન કરવાનાં કામ કરે અને અન્ય નિર્દોષને એની સજા ભોગવવી પડે.

16. કઈ કહેવતનો અર્થ છે કે 'થોડું થોડું કરતાં ભારે કામ પાર પડે' ?
(A) સંપ ત્યાં જંપ (B) કાંકરે કાંકરે પાળ બંધાય
(C) ઝાઝા હાથ રળિયામણા (D) એક હાથે તાળી ન પડે

17. 'વાડ થઈને ચીભડાં ગળે' - કહેવતનો અર્થ આપો.
(A) વાડને ટેટી - તરબૂચ ભાવે.
(B) વાડ જ ચીભડાં ખાઈ જાય.
(C) રક્ષક જ ભક્ષક બને.
(D) વાડ વગર વેલો ન ચડે.

18. વાક્યને અનુરૂપ, કહેવત જણાવો - 'અલ્પ પ્રયત્નથી મોટી સિદ્ધિ પ્રાપ્ત ન થાય.'
(A) ધરમની ગાયના દાંત ન જોવાય
(B) શેઠની શિખામણ ઝાંપા સુધી
(C) સૂંઠને ગાંગડે ગાંધી ન થવાય
(D) નેવાનાં પાણી મોભે ચઢવાં

19. 'ઉપર-તળે થઈ જવું' આ કહેવતનો અર્થ છે ?
(A) આનંદમાં આવવું (B) સંઘર્ષમાં ઊતરવું
(C) ખૂબ અધીરા બની જવું (D) ઉમંગમાં આવી જવું

20. કહેવતનો અર્થ લખો - ભેંસ આગળ ભાગવત.
(A) અણસમજુને ઉપદેશ નકામો હોય છે.
(B) ભાગવતથી ભેંસનો ઉદ્ધાર થાય.
(C) સમજુ લોકોએ ઉપદેશ આપવો જોઈએ.
(D) ભેંસની આગળ ભાગવત વાચવું જોઈએ.

21. નીચે આપેલી કહેવતને બંધબેસતી હોય એવી કહેવત અલગ તારવો. 'એક કાંકરે બે પક્ષી મારવાં'
(A) એક કામમાં બે કાજ (B) એક ટાણું બે તીરથ
(C) એકથી બે ભલા (D) એક પંથ દો કાજ

22. પાણી પહેલાં પાળ બાંધવી - કહેવતનો અર્થ જણાવો.
(A) દીર્ઘદૃષ્ટિ વાપરવી (B) બંધ બાંધી દેવો
(C) ડૂબતો માણસ તરણું પકડે (D) ભવિષ્યવાણી કરવી

23. 'હાથનાં કર્યાં હૈયે વાગ્યાં ' કહેવતનો અર્થ જણાવો.
(A) પોતાની ભૂલના ભોગ પોતે બનવું
(B) પસ્તાવા કરતાં જાતે સહી લેવું
(C) પોતાની ભૂલ સમજાવી
(D) એક પણ નહીં

24. દશેરાએ ઘોડું ન દોડવું - કહેવતનો અર્થ શો ?
(A) ખરાં સમયે ઉપયોગમાં ન લાગવું
(B) ખરા સમયે જ સફર ન કરવી
(C) દશેરાએ જ કામ ન થવું
(D) જરૂર પડ્યે વ્યક્તિ ન મળવી

25. 'કપાળમાં ઊગે વાળ તો ભાલમાં ઊગે ઝાડ' આ પંક્તિને શું કહેશો ?
(A) કહેવત (B) રૂઢિપ્રયોગ
(C) વિચાર-વિસ્તાર (D) કવિતા

26. કહેવતનો અર્થ આપો : 'દુઃખનું ઓસડ દહાડા'
(A) દુઃખ જોઈને લાગણી થવી
(B) સમય જતાં દુઃખ ઘટતું જાય છે.
(C) સમય જતાં દુઃખ વધે છે.
(D) ઓસડ પીવાથી દુઃખ ઘટે છે.

27. કહેવતનો અર્થ લખો - 'વાતનું વતેસર કરવું'
(A) વાતને જેવી છે તેવી રજૂ કરવી.
(B) વાતને વખતસર રજૂ કરવી.
(C) નાની વાતને મોટું સ્વરૂપ આપવું.
(D) વાતનું વાવેતર કરવું.

28. 'સંપ ત્યાં જંપ' - કહેવતનો અર્થ આપો.
(A) સંપ રાખવાથી સુખ શાંતિ મળે.
(B) સંપ અને કુસંપને બનતું નથી.
(C) કુસંપને સંપ જોડે કાંઈ લેવા દેવા નથી.
(D) સંપને જંપની જરૂર પડતી નથી.

29. તેલ જોવું ને તેલની ધાર જોવી - કહેવતનો અર્થ લખો.
(A) આફત કે મુશ્કેલી પહેલાં અગમચેતી વાપરવી
(B) ઇચ્છા હોય તો કાર્ય સિદ્ધ થાય.
(C) ખાનગી વાત જાહેર ન કરવી.
(D) કોઈપણ કાર્ય સમજી વિચારીને કરવું.

30. કહેવતનો અર્થ આપો : આંગળીથી નખ વેગળા
(A) નખ આંગળી સાથે જોડાતા નથી.
(B) પારકાં પોતાનાં ન બને.
(C) પોતાનાં પારકાં ન બને.
(D) આંગળીમાં નખ વધે છે.

31. 'સાપ ગયા ને લિસોટા રહ્યા' - કહેવતનો અર્થ લખો.
(A) પોતાને ગમતી હોય તેવી સલાહ મળી જાય છે.
(B) સારી વસ્તુ ગઈ અને નકામી વસ્તુ કાયમ માટે રહી ગઈ
(C) સાપ જાય પછી લિસોટો પડે પણ તે જતો રહે છે.
(D) સાપ ગયા પછી સર્વપ્રકારની અનુકૂળતા મળે છે.

32. 'દૂધના દૂધમાં ને પાણીના પાણીમાં' કહેવતનો સાચો અર્થ ક્યો છે ?
(A) જેવું કામ કરીએ તેવું ફળ મળે છે.
(B) દૂધમાં દૂધ અને પાણીમાં પાણી ભળી જાય છે.
(C) દૂધના પૈસા દૂધમાં જાય છે.
(D) ખૂબ પરિશ્રમ કરવો પડે છે.

33. 'કજિયાનું મોં કાળું' કહેવતનો સાચો અર્થ ક્યો છે ?

(A) મોં કાળું કરવા કજિયો કરવો.
(B) કજિયાથી દૂર રહેવું સારું.
(C) કજિયો કરી મોં ધોવા જવું.
(D) કજિયો કરનારનું મોં કાળું થાય છે.

34. 'લોહીનો સંબંધ ન હોય તેવી વ્યક્તિ જ કઠિન છતાં ઉત્તમ કેળવણી આપી શકે.' - અર્થ ધરાવતી કહેવત...

(A) કૂવામાં હોય તો હવાડામાં આવે.
(B) પારકી મા જ કાન વીંધે
(C) ગજા વગરનું ગધેડું ને વિરમગામનું ભાડું
(D) મોરનાં ઈંડાંને ચીતરવાં ન પડે.

35. કહેવતનો અર્થ આપો : 'ગરજ સરી એટલે વૈદ્ય વેરી'

(A) સ્વાર્થ પૂરો થતાં સંબંધ પૂરો થાય છે.
(B) સ્વાર્થ પૂરો થતાં સંબંધ શરૂ થાય છે.
(C) સ્વાર્થ ન હોય તો દુશ્મન મિત્ર બની જાય છે.
(D) ગરજ હોય તો પણ વૈદ્ય વેરી બને છે.

36. આવડત કે હોશિયારી ન હોય છતાં વટ પાડવા માણસ મોટી-મોટી ડંફાસો મારે - અર્થ ધરાવતી કહેવત કઈ ?

(A) પાકે ઘડે કાંઠા ન ચડે. (B) પેટનો બળ્યો ગામ બાળે.
(C) વાછડી ખીલાના જોરે કૂદે. (D) ખાલી ચણો વાગે ઘણો.

37. 'હવનમાં હાડકું' કહેવતનો અર્થ આપો.

(A) શુભ કાર્યમાં વિઘ્ન નાખવું.
(B) હવન કરવામાં હાડકાં નાંખવાં.
(C) એકસાથે બે કામ કરવાં'.
(D) શુભ કાર્ય કરવાં.

38. 'એક સાંધીએ ત્યાં તેર તૂટે' - કહેવતનો સાચો અર્થ શોધો.

(A) એક કામ કરવા જતાં બીજાં દસ કામ બગડે.
(B) બરાબર સાંધીએ તો તેર જગ્યાએ ન તૂટે
(C) તીન તગડા કામ બિગડા
(D) એક જગ્યાએ સાંધતાં તેર જગ્યાએ તૂટી જાય છે.

39. નીચે આપેલી કહેવતનો સાચો અર્થ લખો.

'કૂવામાં હોય તો હવાડામાં આવે'

(A) મૂળમાં શક્તિ હોય તો બહાર દેખાઈ આવે જ.
(B) કૂવો ખાલી હોય પણ હવાડો ભરેલો રહે છે.
(C) કૂવામાં પાણી ના હોય તો હવાડામાં આવે.
(D) શિક્ષક કરતાં વિદ્યાર્થી હોશિયાર હોય છે.

40. સંપનું મહત્ત્વ દર્શાવતી કહેવત કઈ નથી ?

(A) ઝાડ ટકે છે ઝૂંડમાં
(B) ઝાઝા હાથ રળિયામણા
(C) ઝાઝી કીડીઓ સાપને તાણે
(D) ઝાઝા મળે ને ખાવા ટળે

41. 'પારકે ભાણે મોટા લાડુ' કહેવતનો અર્થ આપો.

(A) પોતીકાનું ન ખમે
(B) અહીં દર્શાવેલ ત્રણ પૈકી કોઈ નહીં
(C) બીજાના પૈસે તાગડધિન્ના કરવા
(D) પોતાની વસ્તુ કરતાં બીજાની વસ્તુ સારી લાગે

42. 'જેનામાં ઓછી આવડત હોય તે વધુ બતાવવાનો ડોળ કે દેખાવ કરે' એવો અર્થ કઈ કહેવતમાં રહેલો છે ?

(A) ખાળે ડૂચા ને દરવાજા મોકળા (B) પેટનો બળ્યો ગામ બાળે
(C) ડૂબતો માણસ તરણું પકડે
(D) ખાલી ચણો વાગે ઘણો

43. 'સાપને ઘેર પરોણો સાપ' કહેવતનો અર્થ આપો.

(A) સાપને ઘેર સાપ મહેમાન ન બને
(B) સમાન ગુણ સ્વભાવવાળાનો એકબીજા સાથેનો વ્યવહાર અનુકૂળ હોય છે.
(C) સાપનો સાપ મહેમાન હોય, બીજું કોઈ નહીં
(D) સાપ જ સાપને આવકારે.

44. 'સંપ ત્યાં જંપ' કહેવતનો અર્થ જણાવો.

(A) સંપ હોય ત્યાં જંપ ઊભો ન રહે.
(B) સંપ રાખવાથી જ સુખ - શાંતિ મળે છે.
(C) કુસંપને સંપ જોડે લેવાદેવા ન હોય.
(D) સંપ અને જંપને કદી બનતું નથી.

45. નીચેનામાંથી 'ખાલી ઘોડા દોડાવવા' કહેવતનો અર્થ શો થાય છે ?

(A) નકામા વિચારો કરવા
(B) કામના સમયે વસ્તુ બિનઉપયોગી બને
(C) નકામી મહેનત કરવી
(D) દશેરાના દિવસે ઘોડું દોડાવવું

46. દૂધનું દૂધ અને પાણીનું પાણી - નો અર્થ જણાવો.

(A) નિષ્પક્ષ ન્યાય કરવો (B) બંનેને અન્યાય કરવો
(C) એકપક્ષીય ન્યાય કરવો (D) ત્રણેય

47. ઘરડાં ગાડાં વાળે - નો વિરોધી અર્થ દર્શાવતી કહેવત કઈ છે ?

(A) સાઠે બુદ્ધિ નાસે (B) ઝાઝા હાથ રળિયામણા
(C) જૂનું એટલું સોનું (D) એક પણ નહીં

48. કહેવતનો અર્થ લખો : ઉપર આભ ને નીચે ધરતી.

(A) મુક્ત જીવન જીવવું
(B) આભ અને ધરતીની વચ્ચે હોવું
(C) કુદરતના ખોળે રહેવું
(D) સાવ નિરાધાર હોવું

49. નીચેની કહેવતની વિરુદ્ધ કહેવત જણાવો : 'વસુ વિના નર પશુ'

(A) સત્તા આગળ સાન નકામી (B) વાડ વિના વેલો ન ચડે
(C) પૈસાને કૂતરાંયે સૂંઘતાં નથી (D) ન બોલ્યામાં નવ ગુણ

50. 'મન હોય તો માળવે જવાય' - કહેવતનો અર્થ કયો છે ?

(A) મન હોય તો બીજે ન જવાય.
(B) ઈચ્છા ન હોય તો ફરવા ન જવું.
(C) ઈચ્છા હોય તો બધું થાય.
(D) મળવા જવા માટે મન જોઈએ.

51. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી 'ઝાઝા મળ્યા ને ખાવા ટળ્યા' કહેવતનો સાચો વિકલ્પ ક્યો છે ?

(A) ગરીબાઈમાં ઘેરાયો
(B) ઝાઝાં સંતાનનો પિતા બન્યો
(C) ખાવાનું પૂરતું ન મેળવી શક્યો
(D) ભૂખે મર્યો

52. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી 'મોરનાં ઈંડાં ચીતરવાં ન પડે' કહેવતનો સાચો વિકલ્પ ક્યો છે ?

(A) બંને એકસરખા થવું
(B) વધારામાં વધારો થવો
(C) મા-બાપનાં લક્ષણ સંતાનમાં કુદરતી રીતે ઊતરે
(D) એકબીજાના રસ્તે ચાલવું

53. નીચે આપેલ વિકલ્પોમાંથી 'ટાઢા પાણીએ ખસ જવી' કહેવતનો સાચો વિકલ્પ ક્યો છે ?

(A) બલા ટળવી
(B) આફત જવી
(C) વિના પ્રયત્ને મુશ્કેલી ટળવી
(D) સારું થવું

54. 'બાર ભૈયા ને તેર ચોકા' કહેવતનો અર્થ .....

(A) ખૂબ જ પ્રગતિ કરવી
(B) જૂથ નાનું પણ મતભેદ ઘણા
(C) બાર અને તેરનું એક હોવું
(D) ગણતરીમાં લેવું

55. કહેવતનો અર્થ લખો : વાડ થઈને ચીભડાં ગળે.

(A) રક્ષક જ ભક્ષક બને
(B) વાડ ચીભડાંને સાચવે
(C) વાડ ચીભડાંનું ધ્યાન ન રાખે
(D) વાડ ચીભડાંને મોટાં ન થવા દે.

56. કહેવતનો અર્થ લખો : મધ હોય ત્યાં માખી ભમે.

(A) ઓછા સમયમાં વધારે કામ હોવું.
(B) પાછલી રાતમાં વધારે વેશ ભજવવાં.
(C) મધ જોઈને માખી થવું.
(D) મધપૂડો હોય ત્યાં સહુ જાય.

57. 'હાથનાં કર્યાં હૈયે વાગ્યાં' કહેવતનો યોગ્ય અર્થ આપો.

(A) એકનું કરેલું બીજાને નડવું.
(B) પ્રેમ થવો.
(C) સ્વકર્મનું ફળ મળવું.
(D) આદર્યાં અધૂરાં રહેવાં.

58. 'સ્વભાવ કદી બદલાતો નથી' - એવો અર્થ ન આપતી હોય એવી કઈ કહેવત છે ?

(A) ધીરજનાં ફળ મીઠાં (B) કૂતરાની પૂંછડી વાંકી તે વાંકી
(C) વહેમનું ઓસડ નહીં (D) પડી ટેવ ન ટળે

59. નીચેના પૈકી કઈ કહેવત 'અલ્પજ્ઞાની જ વિદ્વત્તાનો ડોળ કરે' એવો અર્થ નથી આપતી ?

(A) અધૂરો ઘડો છલકાય (B) ઊજળું એટલું દૂધ નહીં
(C) ખાલી ચણો વાગે ઘણો (D) ખોટો રૂપિયો ચળકે ઘણો

60. 'અણસમજુને ઉપદેશ આપવો નકામો છે.' - કઈ કહેવત યોગ્ય છે?

(A) દુકાળમા અધિક માંસ
(B) ગરજવાનને અક્કલ ન હોય
(C) નાચવું નહીંને આંગણું વાંકું
(D) ભેંસ આગળ ભાગવત

61. નીચેના પૈકી કઈ કહેવત 'સ્વભાવ કદી બદલાતો નથી.' એવો અર્થ આપતી નથી ?

(A) કૂતરાની પૂંછડી વાંકી તે વાંકી
(B) લોભે લક્ષણ જાય
(C) પ્રાણ ને પ્રકૃતિ સાથે જાય
(D) દોરડી બળે પણ વળ ન મૂકે

62. 'અગસ્ત્યના વાયદા' કહેવતનો સાચો અર્થ ક્યો ?

(A) લાંબા અને ખોટા વાયદા (B) સાચા વાયદા
(C) સુંદર વાયદા (D) નિયમિત વાયદા

63. 'ધીરજથી સારું કામ થાય' એવો અર્થ આપતી ન હોય એવી કહેવત કઈ છે ?

(A) વિના સહકાર નહિ ઉદ્ધાર
(B) ઉતાવળે આંબા ન પાકે
(C) ધીરજનાં ફળ મીઠાં
(D) ઉતાવળા સો બાવરા ને ધીરા સો ગંભીર

64. નીચે આપેલી કહેવતનો સાચો અર્થ શોધીને લખો. - 'દુનિયાનો છેડો ઘર'

(A) દરેકનું ઘર દુનિયાના કોઈ છેડે જ હોય છે.
(B) દુનિયાના દરેક ખૂણે માણસને રહેવા ઘર મળે છે.
(C) જ્યાં કુટુંબમાં બધાં પ્રેમથી હળીમળી સુખ-દુઃખ વહેંચે તે ઘર કહેવાય
(D) વિશ્વના એક છેડે ઘર આવેલું છે.

65. 'એક હાથે તાળી ન પડે' કહેવતનો અર્થ.....

(A) સહકાર વિના કામ ન થાય
(B) કામ સરળતાથી કરવું
(C) સહકાર વિના કામ થાય
(D) છૂટથી વગાડવું

66. કહેવતનો અર્થ લખો : 'સંગ તેવો રંગ'

(A) સોબતથી કાચો રંગ જાય છે.
(B) સોબતથી પાકો રંગ જ ચડે છે.
(C) સોબતની અસર પડે છે.
(D) સોબતથી કાચો રંગ ઊતરે છે.

67. નીચેની કહેવતનો સમાનાર્થી અર્થ આપો : 'અધૂરો ઘડો છલકાય ઘણો'

(A) વિદ્વત્તાનો ડોળ કરે
(B) પાણી છલકાઈ જાય
(C) ખાલી ચણો વાગે ઘણો
(D) પૂર્ણ ઘડો ન છલકાય

68. 'પારકે ભાણે મોટા લાડુ' - કહેવતનો અર્થ આપો.

(A) બીજા ઉપરનો આધાર નકામો.
(B) બીજાના ભાણામાં મોટા લાડુ દેખાવા.
(C) પોતાના કરતાં બીજાનું સારું લાગે.
(D) પારકું ભાણું મોટા લાડુવાળું.

69. કહેવત - 'વધુ માણસો મદદમાં હોય ત્યારે કામ સારું અને ઝડપી થાય છે.' સમજાવો.

(A) ઉતાવળે આંબા ન પાકે
(B) સંપ ત્યાં જંપ
(C) ઝાઝા હાથ રળિયામણા
(D) ફરે તે ચરે; બાંધ્યું ભૂખે મરે

70. 'દીવો લઈને કૂવામાં પડવું' કહેવતનો અર્થ -

(A) મફતની વસ્તુના દોષ ન જોવા.
(B) જાણી જોઈને આફતમાં મુકાવું.
(C) ઓછા પ્રયત્ને મુશ્કેલી ટળવી.
(D) કામ કરવું ને શરમ રાખવી.

71. 'ભાગતા ભૂતની ચોટલી પણ સારી' - કહેવતનો અર્થ -

(A) ગુમાવવાનું જ હોય તો જેટલું બચાવાય તેટલું સારું
(B) ભૂતની ચોટલી કોઈ પકડી ન શકે.
(C) ભૂતની ચોટલી નસીબદારને મળે.
(D) માણસ છેવટે તો સ્વાર્થી નિર્ણય લે છે.

72. કહેવતનો સાચો અર્થ આપો : 'માએ સવા શેર સૂંઠ ખાવી'

(A) મા-બાપનાં લક્ષણો બાળકમાં સહજ ઊતરે
(B) તાકાત હોવી
(C) હોશિયાર રહેવું
(D) ઉપરોક્ત પૈકી એક પણ નહીં

73. ઊંટનાં અઢારે વાંકાં - કહેવતનો અર્થ ક્યો છે ?

(A) દોષનો ભંડાર
(B) દુર્જન સાથે કામ કરવાથી કલંક લાગે
(C) કામ કરનાર સૌ કોઈને પ્રિય લાગે
(D) બાહ્ય દેખાવથી છેતરાવું નહિ

74. આપેલી કહેવત અને તેના અર્થની કઈ જોડ ખોટી છે ?

(A) વાડ ચીંભડાં ગળે - રક્ષક જ ભક્ષક બને
(B) ટકાની ડોસીને ઢબ્બુ મૂંડામણ-સારું-નરસું બધું સરખું.
(C) ઉતાવળથી આંબા ન પાકે - ધીરજથી કામ સારું થાય.
(D) એક પણ જોડ ખોટી નથી.

75. નીચેની કહેવતો પૈકી અન્ય કહેવતો સાથે સમાન અર્થ કે સંબંધ ન ધરાવતી કઈ કહેવત છે ?

(A) અન્ન એવો ઓડકાર
(B) વાવે તેવું લણે
(C) કરણી તેવી ભરણી
(D) સોટી વાગે ચમચમ, વિદ્યા આવે રમઝમ

76. વિરોધી અર્થવાળી કહેવત કઈ છે ?

1. ઝાઝા હાથ રળિયામણા
2. જેવું કરીએ તેવું જ ફળ મળે
3. ખોદે ઉંદર ને ભોગવે ભોરિંગ
4. ઝાઝે ગુમડે ઝાઝી પીડા

સાચો જવાબ પસંદ કરો.

(A) 1 અને 2 (B) 3 અને 4
(C) 2 અને 3 (D) 4 અને 1

77. 'એકસાથે બે ઘોડે ન ચઢાય' - કહેવતનો અર્થ આપો.
(A) એકનું નામ અને બીજાનું કામ
(B) એક હાથે બે તરબૂચ ન ઊંચકાય
(C) હસવું ને લોટ ફાકવો એ ના બને
(D) એક મ્યાનમાં બે તલવાર ન સમાય

78. નવી ગિલ્લી નવો દાવ....
(A) ગિલ્લી તૂટી જાય તો નવી ગીલ્લીથી રમવું
(B) નિરાશા ખંખેરી ફરીથી ઉદ્યમ કરવા તૈયાર થવું
(C) જૂનાનું નવું કરવું
(D) નવેસરથી વિચાર કરવો.

79. કહેવત ઓળખી બતાવો.
(A) ભીંત ભૂલવી (B) ગળથૂથીમાં મળવું
(C) જીવ હેઠો બેસવો (D) ખાલી ચણો વાગે ઘણો

80. કહેવતનો અર્થ લખો : મોરનાં ઈંડાં ચીતરવાં ન પડે
(A) મોર સુંદર હોય તેથી
(B) ઈંડાં સુંદર ચીતરેલાં જ હોય
(C) હોશિયાર માતા-પિતાનાં સંતાનોમાં કાંઈ કહેવાપણું ન હોય
(D) મોરનું ઈંડું ચીતરાઈ જ જાય

81. ખાડો ખોદે તે પડે - સમાનાર્થી કહેવત જણાવો.
(A) કરે જગલો ને ભોગવે ભગલો
(B) હાથનાં કર્યાં હૈયે વાગ્યાં
(C) પાડાના વાંકે પખાલીને ડામ
(D) આપમૂઆ વિના સ્વર્ગે ન જવાય

82. કહેવતનો અર્થ આપો : હૈયે તેવું હોઠે
(A) હોઠ સાજા તો ઉત્તર ઝાઝા (B) હૈયું ખાલી કરવું
(C) હૈયામાં ભરી રાખવું (D) વિચાર તેવી વાણી

83. મામાનું ઘર કેટલે, દીવો બળે એટલે - કહેવતનો અર્થ
(A) આંખોની સામે હોવું
(B) વખત આવે ખરેખર શું તેની ખબર પડી જવી
(C) મામાના ઘરે મોજમસ્તી
(D) ખૂબ જ નજીક હોવું

84. 'ભેંસ ભાગોળે ને છાસ છાગોળે'
(A) ભેંસ દોહવી (B) ભાગોળે ભેંસ વેચી મારવી
(C) કાલ્પનિક કાર્યમાં રાચવું (D) ભેંસને ભાગોળમાં ચારવી

85. 'ઉતાવળે આંબા ન પાકે' - કહેવતને લગતી વિરોધી કહેવત કઈ છે ?
(A) ધરમ કરતાં ધાડ પડી (B) નવી ગિલ્લી નવો દાવ
(C) ધીરજનાં ફળ મીઠાં (D) સંપ ત્યાં જંપ

86. કહેવતોના સાચા અર્થ યોગ્ય રીતે જોડો.

1. ખાટું મોળું થવું	અ. ન ગણકારવું
2. ઘોળીને પી જવું	બ. સંઘર્ષમાં ઊતરવું
3. દમ મારવો	ક. બગડી જવું
4. તલવાર તાણવી	ડ. ધમકાવવી

(A) 1-ક, 2-અ, 3-ડ, 4-બ
(B) 1-ક, 2-ડ, 3-અ, 4-બ
(C) 1-બ, 2-ક, 3-અ, 4-ડ
(D) એક પણ નહિ

87. 'સુથારનું મન બાવળિયે' કહેવતનો અર્થ જણાવો.
(A) સ્વાર્થ હોવો
(B) સ્વાર્થ ન કરવો
(C) અહીં દર્શાવેલ પૈકી એક પણ નહિ
(D) સ્વાર્થભરી નજર હોવી

88. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચા અર્થવાળો વિકલ્પ શોધો. 'હજામના હાથમાં આરસી આવવી.'
(A) નરમાશથી કામ પાર પડતું નથી
(B) જેનાથી કાર્ય સિદ્ધ થાય તે જ સાચું
(C) હજામને દાઢી કરવામાં સુખ મળે છે
(D) ચંચળ વ્યક્તિ ભારે અનર્થ પેદા કરે છે

89. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચો અર્થવિકલ્પ શોધો. મૂછ પહેલાં માંડવો
(A) મૂછ આવવાથી ખૂબ જ આનંદ થાય છે
(B) યોગ્યતા વિનાના તરંગો કરવા
(C) મૂછ આવવાથી માંડવે જવાની તક મળે છે.
(D) યોગ્ય તરંગો કરવા

90. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચો અર્થવિકલ્પ શોધો. 'આઠ સિદ્ધિ ને નવ નિધિ'
(A) માણસને સિદ્ધિ અને ભંડાર મળતો નથી
(B) માણસ મહેનત કરે તો પણ સિદ્ધિ મળતી નથી
(C) સિદ્ધિ અને નિધિ માણસ પાસે ટકતી નથી
(D) સુખવૈભવથી ભર્યું ભર્યું જીવન હોવું

91. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચા અર્થવાળો વિકલ્પ શોધો. 'ચોરના મનમાં ચાંદનીનો ડર'
(A) મનના મેલા માણસને સારી ચીજ પણ ન ગમે
(B) ચોરી કરનાર વધુ ચતુરાઈ દાખવતો હોય છે
(C) ચોરને તડકો વધારે ન ગમે
(D) સારું કામ કરવા જતા આપત્તિ આવવી

92. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચા અર્થવાળો વિકલ્પ શોધો. 'નાતરે જવું ને દાહડા ભાગવા'

(A) દિવસે જ નાતરે જવાય છે
(B) લગ્ન કરતાં ભાગી જવામાં મજા આવે છે.
(C) મનની ઈચ્છા પૂરી કરવામાં વિલંબ શા માટે?
(D) શરમ ભરીને પેટગુજારો કરવો

93. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચા અર્થવાળો વિકલ્પ શોધો. 'દીકરીની મા રાણી, તે ઘડપણમાં ભરે પાણી'

(A) દીકરીની માને શરૂઆતમાં સુખ પણ પાછળની જિંદગીમાં દુઃખ
(B) જાણી જોઈને આફતમાં મુકાવું
(C) ઘેર બેઠા બધા જ અનુભવ મળી જવો
(D) ભાગ્ય જ નિર્ણાયક બને છે

94. નીચે આપેલ કહેવતોનો સાચો અર્થવિકલ્પ શોધો. 'મફતનું ખાવું ને મસ્જિદમાં સૂવું'

(A) મફત ખાવું દરેકને ગમે છે
(B) મફતનું ખાવાથી ઊંઘ આવે છે
(C) ચિંતા વિનાનું જીવન જીવવું
(D) મંદિર કરતાં મસ્જિદમાં જવાથી ભોજન મળતું નથી

95. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચા અર્થવાળો વિકલ્પ શોધો. 'બાઈ બાઈ ચાળણી'

(A) અઢળક ખર્ચ કરવો ને કરસકરનો દેખાવ કરવો
(B) જુદાં જુદાં બહાનાં બતાવવાં
(C) જે કંઈ બચ્યું તે જ લાભવાળું
(D) પોતાની જવાબદારી બીજાને શિરે ઢોળી દેવી

96. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચો અર્થવિકલ્પ શોધો. 'બોડીને ત્યાં વળી કાંહકી કેવી?'

(A) બોડીને કાંસકી ખોવાઈ ગઈ
(B) જેને ખાવાનું ન હોય તેની પાસે સાધન ક્યાંથી?
(C) તે દરરોજ વાળ ઓળવાનું ભૂલી જાય છે
(D) વાળમાંથી ગૂંચ કાઢી શકાતી નથી

97. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચા અર્થવાળો વિકલ્પ શોધો. 'આઠ વાર ને નવ તહેવાર'

(A) ખૂબ જ દુઃખ હોવું
(B) વાર તહેવારે ભીડ પડવી
(C) હંમેશા આનંદમંગલમાં રહેવું
(D) ભવિષ્યની ચિંતા અગાઉથી ન કરવી

98. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચા અર્થવાળો વિકલ્પ શોધો. 'દૂઝણી ગાયની લાત પણ સારી'

(A) જાહેર ચીજ સૌના માટે હોય છે
(B) દૂઝણી ગાય નુકસાન પહોંચાડતી નથી
(C) ફાયદો કરાવનારના દોષ સહી લેવા
(D) દૂઝણી ગાય દૂધ આપતી નથી

99. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચા અર્થવાળો વિકલ્પ શોધો. 'એક હાથની આંગળી, નાની શું ને મોટી શું ?'

(A) માણસની આંગળીઓ સરખી હોતી નથી
(B) એક જ સંબંધના માણસો વચ્ચે ભેદભાવ કેવી રીતે હોય?
(C) હાથમાં તાકાત હોય તો જીવન સુધરે
(D) સહકારથી કામ કરતા સિદ્ધિ બેવડાય

100. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચા અર્થવાળો વિકલ્પ શોધો. 'બાવો નાચ્યો એટલે બાવી નાચી'

(A) શક્તિ વગરનું આંધળું અનુકરણ કરવું
(B) બાવો-બાવી લોકોને છેતરે છે
(C) જીવનમાં અનુકરણ કરવું જોઈએ
(D) બંને એક જ વિચાર ધરાવે છે

101. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચા અર્થવાળો વિકલ્પ શોધો : આવરદાનો ઉધારો પણ રંડાપો રોકડો

(A) ઉંમરમાં ઉધાર ચાલતો નથી
(B) પોતાના મૃત્યુ પછી દુનિયાની શી ફિકર?
(C) વધુ ને વધુ ભીંસ અનુભવવી
(D) આયુષ્ય ઉછીનું મળી શકે પરંતુ વૈધવ્ય ટાળી શકાતું નથી

102. 'તિલક કરતાં .....વર્ષ થઈ ગયાં'

(A) બાવન (B) છપ્પન
(C) ત્રેપન (D) પંચાવન

103. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચા અર્થવાળો વિકલ્પ શોધો. 'એક નર હજાર હુન્નર'

(A) એકલા રહેવા કરતાં કોઈની સોબત સારી
(B) એકસમાન વર્તાવ દાખવે
(C) માણસને મહેનત ગમતી નથી
(D) માણસ છે તો હજાર કામ મળી રહેશે

104. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચા અર્થવાળો વિકલ્પ શોધો. 'બહેડાં ખાવાં ને જાયફળનો કેફ રાખવો'

(A) ભૂખ આગળ બધાં દુઃખ ગૌણ છે
(B) જુદાં જુદાં બહાના બતાવવા
(C) ગરીબ હોવા છતાં વૈભવના સ્વપ્ન જેવાં
(D) પરાધીન રહીને આશા રાખવી

105. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચો અર્થવાળો વિકલ્પ શોધો. 'બાર ભૈયાને તેર ચોકા

(A) શક્તિશાળી હોય તેને વધુ લાભ મળે
(B) જૂથ નાનું હોય પણ મતભેદ ઘણાં હોય
(C) મર્યાદિત સાધનોથી સુંદર કામ થવું
(D) સુમેળના અભાવે કામ સિદ્ધ ન થાય

106. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચો અર્થવિકલ્પ શોધો. 'કૂકડીનું મોં ઢેફલે રાજી'

(A) નાના માણસને થોડાકથી સંતોષ થાય છે
(B) કૂકડીનું મોઢું ઢેફલું ખાય છે
(C) મોટા માણસને થોડાકથી સંતોષ થાય છે
(D) મુખ નાનું હોવાથી ઢેફલું ખવાતું નથી

107. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચા અર્થવાળો વિકલ્પ શોધો. 'ગોળથી મરે તેને વિષથી શા માટે મારવો ?'

(A) ગોળથી કીડીને મઝા પડે છે
(B) ઝેરથી માણસની પરખ થાય છે
(C) મીઠા બોલથી કામ થતું હોય તો કડવાં વેણની શી જરૂર ?
(D) કડવાં વેણથી આપણને દુઃખ થાય છે

108. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચો અર્થવિકલ્પ શોધો. 'બોડીને ત્યાં વળી કાંહકી કેવી?'

(A) બોડીની કાંસકી ખોવાઈ ગઈ
(B) જેને ખાવાનું ન હોય તેની પાસે સાધન ક્યાંથી?
(C) તે દરરોજ વાળ ઓળવાનું ભૂલી જાય છે
(D) વાળમાંથી ગૂંચ કાઢી શકાતી નથી

109. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચો અર્થવિકલ્પ શોધો. 'ઘો મરવાની થાય ત્યારે વાઘરીવાડે જાય'

(A) વાઘરીવાડમાં મરણ થાય છે
(B) ભાવિ મૃત્યુની જાણ થઈ જાય છ
(C) ઘોને મરવાની બીક લાગતી નથી
(D) વિનાશ થવાનો હોય ત્યારે અવળી મતિ સૂઝે

110. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચો અર્થ વિકલ્પ શોધો. 'તાણ્યો વેલો થડથી જાય'

(A) વેલો તાણવાથી થડ તૂટી જાય છે
(B) વેલો થડની આસપાસ વીંટળાઈ જાય છે
(C) બળજબરી કરવાથી આધાર જ તૂટી જાય
(D) થડ અને વેલા જેવી મિત્રતા રાખવી

111. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચો અર્થ વિકલ્પ શોધો. 'આદાની થઈ ગઈ સૂંઠ'

(A) આદા અને સૂંઠથી ચા સારી બને છે
(B) વધુને વધુ ભીંસ અનુભવવી
(C) સૂંઠ કડક હોવાથી ખાવાની મજા આવતી નથી
(D) સૂંઠ અને આદાથી શરીર સ્વસ્થ રહે છે.

112. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચા અર્થવાળો વિકલ્પ શોધો. ''પરમેશ્વર પાધરો તો વેરી આંધળો'

(A) અંધશ્રદ્ધાથી ઈશ્વર પ્રાપ્ત થતા હોય તો બધા એમ જ કરે.
(B) ભગવાન સૌને સુખ આપે છે.
(C) ઈશ્વરની કૃપા હોય તો કોઈ નુકસાન કરી શકે નહીં.
(D) ભક્તિ કરશો તો ભગવાન ફળશે.

113. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચો અર્થવિકલ્પ શોધો. 'ભર્યા તળાવમાંથી કોરા નીકળવું'

(A) તળાવમાં પાણી હોતું નથી
(B) વધારે પાણી હોવાથી તરી શકાતું નથી
(C) ઓછું પાણી હોવાથી કોરું રહી જવાય છે
(D) માણસ લાગણીશૂન્ય હોય છે

114. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચા અર્થવાળો વિકલ્પ શોધો. 'દૂઝણી ગાયની લાત પણ સારી'

(A) જાહેર ચીજ સૌના માટે હોય છે
(B) દૂઝણી ગાય નુકસાન પહોંચાડતી નથી
(C) ફાયદો કરાવનારના દોષ પણ સહી લેવા
(D) દૂઝણી ગાય દૂધ આપતી નથી

115. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચો અર્થવિકલ્પ શોધો. 'મફતનું ખાવું ને મસ્જિદમાં સૂવું'

(A) મફત ખાવું દરેકને ગમે છે
(B) મફતનું ખાવાથી ઊંઘ આવે છે
(C) ચિંતા વિનાનું જીવન જીવવું
(D) મંદિર કરતા મસ્જિદમાં જવાથી ભોજન મળતું નથી

116. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચો અર્થવિકલ્પ શોધો. 'મૂછ પહેલા માંડવો'

(A) મૂછ આવવાથી ખૂબ જ આનંદ થાય છે
(B) યોગ્યતા વિનાના તરંગો કરવા
(C) મૂછ આવવાથી માંડવે જવાની તક મળે છે
(D) યોગ્ય તરંગો કરવા

117. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચો અર્થવિકલ્પ શોધો. 'શીરા સારુ શ્રાવક થવું'

(A) ભજન સાંભળવાથી શીરો વધુ મળે છે.
(B) હીન આશ્રય માટે કોઈ ઉમદા પ્રવૃત્તિમાં જોડાવું
(C) શ્રવણને શીરો ખૂબ જ ભાવે છે
(D) શીરો ખાવાથી શ્રવણશક્તિ વધે છે

118. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચા અર્થવાળો વિકલ્પ શોધો. 'ઘેટી ચરવા ગઈને ઊન મૂકીને આવી'

(A) ઘેટીને બહાર ચરવા ના મોકલાય
(B) ઊન ખૂબજ મૂલ્યવાન હોય છે
(C) થોડોક ફાયદો મેળવવાં જતાં મોટી હાનિ વેઠવી
(D) સામે ચાલીને આવતો ફાયદો

119. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચા અર્થવાળો વિકલ્પ શોધોઃ 'આઠ વાર ને નવ તહેવાર'

(A) ખૂબ જ દુઃખ હોવું
(B) વાર તહેવારે ભીડ પડવી
(C) હંમેશાં આનંદમંગલમાં રહેવું
(D) ભવિષ્યની ચિંતા અગાઉથી ન કરવી

120. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચા અથવાળો વિકલ્પ શોધો. 'ધોબીના ઘરમાં ખાતર પડે તે ઘરાકનું જાય'

(A) કોઈકની આફત બીજાને નુકસાન પહોંચાડે
(B) ધોબી લોકોને છેતરે છે
(C) સારું કામ કરવા જતા આપત્તિ આપવી
(D) વિચિત્ર પરિસ્થિતિનો અનુભવ કરવો

121. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચા અર્થવાળો વિકલ્પ શોધો. બહેડાં ખાવાં ને જાયફળનો કેફ રાખવો.

(A) ભૂખ આગળ બધાં દુઃખ ગૌણ છે
(B) જુદાં જુદાં બહાના બતાવવા
(C) ગરીબ હોવા છતાં વૈભવનાં સ્વપ્ન જોવાં
(D) પરાધીન રહીને આશા રાખવી

122. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચા અર્થવાળો વિકલ્પ શોધો. 'બાવો નાચ્યો એટલે બાવી નાચી'

(A) શક્તિ વગરનું આંધળું અનુકરણ કરવું
(B) બાવો-બાવી લોકોને છેતરે છે
(C) જીવનમાં અનુકરણ કરવું જોઈએ
(D) બંને એક જ વિચાર ધરાવે છે

123. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચા અર્થવાળો વિકલ્પ શોધોઃ 'નાતરે જવું ને દાહડા ભાગવા'

(A) દિવસે જ નાતરે જવાય છે
(B) લગ્ન કરતાં ભાગી જવામાં મજા આવે છે.
(C) ઘેર બેઠા બધા જ અનુભવ મળી જવો
(D) શરમ ભરીને પેટગુજારો કરવો

124. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચા અર્થવાળો વિકલ્પ શોધો. 'દીકરીની મા રાણી, તે ઘડપણમાં ભરે પાણી'

(A) દીકરીની માને શરૂઆતમાં સુખ પણ પાછળની જિંદગીમાં દુઃખ
(B) જાણી જોઈને આફતમાં મુકાવું
(C) ઘેર બેઠા બધા જ અનુભવ મળી જવો
(D) ભાગ્ય જ નિર્ણાયક બને છે

125. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચા અર્થવાળો વિકલ્પ શોધો. 'અન્ન આહારે ને ઘી વ્યવહારે.'

(A) જેવું કાર્ય તેવું પરિણામ
(B) બંને બાજુથી પતન થવું
(C) જ્યાં જેમ ઘટે તેમ વર્તન કરવું જોઈએ.
(D) આફત કે જોખમમાં બીજાને ધકેલી દેવું

126. નીચે આપેલ કહેવાતનો સાચા અર્થવાળો વિકલ્પ શોધો. 'દૂઝણી ગાયની લાત પણ સારી'

(A) જાહેર ચીજ સૌના માટે હોય છે
(B) દૂઝણી ગાય નુકસાન પહોંચાડતી નથી
(C) ફાયદો કરાવનાર દોષ પણ સહી લેવા
(D) દૂઝણી ગાય દૂધ આપતી નથી

127. 'બાઈ બાઈ ચાળણી' કહેવતનો સાચા અર્થવાળો વિકલ્પ શોધો.

(A) અઢળક ખર્ચ કરવો ને કરકસરનો દેખાવ કરવો.
(B) જુદાં જુદાં બહાનાં બતાવવાં
(C) જે કંઈ બચ્યું તે જ લાભવાળું
(D) પોતાની જવાબદારી બીજાને શિરે ઢોળી દેવી

128. 'ઘેટી ચરવા ગઈને ઊન મૂકીને આવી' કહેવતનો સાચો અર્થવાળો વિકલ્પ શોધો.

(A) ઘેટીને બહાર ચરવા ના મોકલાય
(B) ઊન ખૂબ જ મૂલ્યવાન હોય છે
(C) થોડોક ફાયદો મેળવવા જતાં મોટી હાની વેઠવી
(D) સામે ચાલીને આવતો ફાયદો

129. નીચે આપલ કહેવતનો અર્થ શોધો. 'ભેંસ ભાગોળે ને છાશ છાગોળે'

(A) ઘરમાં સવારે છાશ વલોવવી
(B) ઘમ્મરવલોણું કરી ભેંસને ભાગોળે મોકલવી
(C) કપોળ કલ્પનામાં રાચવું
(D) ભેંસ ખેતરે જાય ત્યારે છાશ છાગોળવી

130. નીચે આપેલ કહેવતનો અર્થ શોધીને લખો. ''મોરના ઈંડા ચીતરવા ન પડે'

(A) મોરનું ઈંડુ સુંદર જ હોય
(B) મોર અને ઢેલ સુંદર હોય તેથી ઈંડા રંગીન જ હોય.
(C) મોરનું ઈંડુ ચીતરેલું જ નીકળે
(D) હોંશિયાર મા-બાપનાં સંતાનોમાં કંઈ કહેવાપણું ન હોય

131. નીચેના આપેલ સાચા વાકયનો અર્થ દર્શાવતી કહેવત લખો. 'વધુ માણસો મદદમાં હોય ત્યારે કામ સારુ અને ઝડપી થાય છે.'

(A) ઉતાવળે આંબા ન પાકે
(B) સંપ ત્યાં જંપ
(C) ઝાઝા હાથ રળીયામણા
(D) ફરે તે ચરે, બાંધ્યુ ભૂખે મરે

132. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચો અર્થ શોધીને લખો : 'દુનિયાનો છેડો ઘર'

(A) દરેકનું ઘર દુનિયાના કોઈ છેડે જ હોય છે.
(B) દુનિયાના દરેક ખૂણે માણસને રહેવા ઘર મળે છે.
(C) જ્યાં કુટુંબમાં બધા પ્રેમથી હળીમળી સુખ દુઃખ વહેંચે તે ઘર કહેવાય-
(D) વિશ્વના એક છેડે ઘર આવેલું છે.

133. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચો અર્થ શોધીને લખો : 'અધૂરો ઘડો છલકાય ઘણો'

(A) અભિમાનમાં ખરાબ દેખાવ કરે.
(B) ઓછી આવડત હોય તે વધારે દેખાવ કરે.
(C) સારા-ખરાબનો કદી વિચાર ન કરે.
(D) કોઈની આગળ સારા હોવાનો ડોળ કરે.

134. નીચે આપેલ કહેવતનો સાચો અર્થ શોધીને લખો. 'સંપ ત્યાં જંપ'

(A) સંપ રાખવાથી જ સુખશાંતિ મળે.
(B) કુસંપને સંપ જોડે કાંઈ લેવા દેવા નથી.
(C) સંપ અને કુસંપ ને બનતું નથી.
(D) સંપને જંપની જરૂર પડતી નથી.

135. 'ખાલી ચણો વાગે ઘણો' કહેવતનો અર્થ જણાવો. કહેવતનો અર્થ જણાવો.

(A) જેનામાં મોટી આવડત હોય તે વધુ દેખાવ કરે.
(B) જેનામાં વધુ આવડત હોય તે ઓછું દેખાડે.
(C) જેનામાં ઓછી આવડત હોય તે ઓછા દેખાવ કરે.
(D) જેનામાં ઓછી આવડત હોય તે વધુ બતાવવાનો ડોળ કરે.

136. ''ઘરડાં ગાડા વાળે'' કહેવતની વિરોધી કહેવત જણાવો.

(A) મહેતો મારેય નહિ ને ભણાવેય નહિ
(B) ભસતો કૂતરો ભાગ્યે જ કરડે
(C) સાઠે બુદ્ધિ નાઠે
(D) પગ જોઈ પાથરણું તાણવું

137. 'ઈચ્છા હોય તો જ કાર્ય સિદ્ધ થઈ શકે છે' એવો અર્થ કઈ કહેવત ધરાવે ?

(A) ઉતાવળે આંબા ન પાકે
(B) પારકી આશ સદા નિરાશ
(C) મન હોય તો માળવે જવાય
(D) હાથના કર્યા હૈયે વાગ્યાં

138. 'એક કાંકરે બે પક્ષી મારવા' કહેવતનો અર્થ જણાવો.

(A) એક પ્રયાસે બે કાર્યો સિદ્ધ થવા
(B) કાંકરાથી બે પક્ષીનો પ્રાણ લેવો
(C) કાર્ય સિદ્ધ ન થાય માટે પથ્થર મારવો
(D) સફળતા ન મળે એટલે પક્ષીને મારવા

139. 'પાણી પહેલા પાળ બાંધવી' કહેવતનો અર્થ જણાવો.

(A) દીર્ઘદ્રષ્ટિ વાપરવી
(B) બંધ બાંધી દેવો
(C) ડૂબતો માસણ તરણું પકડે
(D) ભવિષ્યવાણી કરવી

140. આપેલ કહેવતનો સાચો અર્થ શોધીને લખો. 'નોંચવું નહિ અને આંગણું

(A) નાચવા માટે આંગણું વાંકું લાગ્યું.
(B) કામથી છટકવા બહાનાં કાઢવામાં આવે.
(C) નાચતાં ન આવડયું તેથી આંગણું વાંકું છે તેવું કહ્યું
(D) નાથવા માટે આંગણું બરાબર મોટું નહોતું.

141. 'દુનિયાનો છેડો ઘર' કહેવતનો સાચો અર્થ શોધીને લખો.

(A) દરેકનું ઘર દુનિયાના કોઈ છેડે જ હોય છે.
(B) દુનિયાના દરેક ખૂણે માણસને રહેવા ઘરે મળે છે.
(C) જ્યાં કુટુંબમાં બધા પ્રેમથી હળીમળી સુખ દુઃખ વહેંચે તે ઘર કહેવાય.
(D) વિશ્વના એક છેડે ઘર આવેલુ છે.

142. 'સાપ ગયા ને લીસોટા રહ્યાં' કહેવતનો અર્થ જણાવો.

(A) કાર્ય પૂરું થયા પછી તેનાં સંસ્કાર રહી જાય છે.
(B) પ્રભુ પાસે ગયા પછી કોઈ નુકસાન થતું નથી.
(C) વખાણીએ તે જ ખરાબ નીવડે
(D) સાપનાં ઘસડવાથી તેનાં લીસોટા પડે છે.

143. ઊંટના અઢારે વાંકા કહેવતનો અર્થ ક્યો છે?

(A) દોષનો ભંડાર
(B) દુર્જન સાથે કામ કરવાથી કલંક લાગે
(C) કામ કરનારને આ પ્રિય લાગે
(D) બાહ્ય દેખાવથી છેતરાવું નહિં

144. સ્વભાવ કદી બદલાતો નથી એવો અર્થ ન આપતી હોય એવી કઈ કહેવત?

(A) ધીરજનાં ફળ મીઠાં
(B) કૂતરાની પૂંછડી વાંકી તે વાંકી
(C) સ્વભાવનું ઓસડ નહીં
(D) પડી ટેવ ન ટળે

145. કહેવતનો અર્થ આપો: 'ચીથરાં ફાડવાં'

(A) નમાલી વાત કરવી (B) અયોગ્ય કામ કરવું
(C) સમય પસાર કરવો (D) કપડાં ફાડવાં

146. 'ધીરજથી સારું કામ થાય' એવો અર્થ આપતી ન હોય એવી કહેવત કઈ ?

(A) વિના સહકાર નહિ ઉદ્ધાર
(B) ઉતાવળે આંબા ન પાકે
(C) ધીરજનાં ફળ મીઠાં
(D) ઉતાવળા સો બાવરા ને ધીરા સો ગંભીર

147. સાપે છછુંદર ગળવું એટલે.

(A) અડધુ કામ થયા પછી પસ્તાવું
(B) ઉકેલ ન જડે તેવી મુંઝવણભરી સ્થિતિમાં મુકાવું
(C) શિકાર કર્યા બાદ અસંતોષ થવો
(D) મોટા માણસ દ્વારા થતું ક્ષુલ્લક કાર્ય

148. આપેલ ચારેય કહેવતોમાંથી સમાનાર્થી કહેવતો કઈ છે?

(1) ઘડો તેવી ઠીકરી, (2) અધુરો ઘડો છલકાય ઘણો
(3) ખાલી ચણો વાગે ઘણો, (4) વડ તેવા ટેટા

(A) 3 અને 4 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 2 અને 4

149. નીચેની કહેવતનો સમાનાર્થી અર્થ આપો: અધૂરો ઘડો છલકાય ઘણો.

(A) વિદ્વતાનો ડોળ કર (B) પાણી છલકાઈ જાય
(C) ખાલી ચણો વાગે ઘણો (D) પૂર્ણ ઘડો ન છલકાય

જવાબો

(1) C	(2) B	(3) D	(4) D	(5) D	(6) D	(7) C	(8) B	(9) A	(10) C
(11) B	(12) D	(13) D	(14) D	(15) D	(16) B	(17) C	(18) C	(19) C	(20) A
(21) C	(22) A	(23) A	(24) A	(25) A	(26) B	(27) C	(28) A	(29) D	(30) B
(31) B	(32) A	(33) B	(34) B	(35) A	(36) D	(37) A	(38) A	(39) A	(40) D
(41) C	(42) D	(43) B	(44) B	(45) A	(46) A	(47) A	(48) D	(49) C	(50) C
(51) A	(52) C	(53) C	(54) B	(55) A	(56) D	(57) C	(58) A	(59) B	(60) D
(61) B	(62) A	(63) A	(64) C	(65) A	(66) C	(67) C	(68) C	(69) C	(70) B
(71) A	(72) B	(73) A	(74) D	(75) D	(76) D	(77) D	(78) B	(79) D	(80) C
(81) B	(82) D	(83) D	(84) C	(85) C	(86) A	(87) A	(88) D	(89) B	(90) D
(91) A	(92) C	(93) A	(94) C	(95) D	(96) B	(97) C	(98) C	(99) B	(100) A
(101) D	(102) C	(103) D	(104) C	(105) B	(106) A	(107) C	(108) B	(109) D	(110) C
(111) B	(112) C	(113) D	(114) C	(115) C	(116) B	(117) B	(118) C	(119) C	(120) A
(121) C	(122) A	(123) C	(124) A	(125) C	(126) C	(127) D	(128) C	(129) C	(130) D
(131) C	(132) C	(133) B	(134) A	(135) D	(136) C	(137) C	(138) A	(139) A	(140) B
(141) C	(142) A	(143) A	(144) A	(145) A	(146) A	(147) B	(148) B	(149) C	